॥ ਨਮੋ ਤਸ੍ਸ ਭਗਵਤੋ ਅਰਹਤੋ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ॥

ਅਭਿਧਮ੍ਮਤ੍ਥਸਙ੍ਗਹੋ

ਗਨ੍ਥਾਰਮ੍ਭਕਥਾ

੧. ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਮਤੁਲਂ , ਸਸਦ੍ਧਮ੍ਮਗਣੁਤ੍ਤਮਂ।

ਅਭਿਵਾਦਿਯ ਭਾਸਿਸ੍ਸਂ, ਅਭਿਧਮ੍ਮਤ੍ਥਸਙ੍ਗਹਂ॥

ਚਤੁਪਰਮਤ੍ਥਧਮ੍ਮੋ

੨. ਤਤ੍ਥ ਵੁਤ੍ਤਾਭਿਧਮ੍ਮਤ੍ਥਾ, **ਚਤੁਧਾ ਪਰਮਤ੍ਥਤੋ**।

ਚਿਤ੍ਤਂ ਚੇਤਸਿਕਂ ਰੂਪਂ, ਨਿਬ੍ਬਾਨਮਿਤਿ ਸਬ੍ਬਥਾ॥

੧. ਚਿਤ੍ਤਪਰਿਚ੍ਛੇਦੋ

ਭੂਮਿਭੇਦਚਿਤ੍ਤਂ

੩. ਤਤ੍ਥ **ਚਿਤ੍ਤਂ** ਤਾਵ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਂ ਹੋਤਿ ਕਾਮਾਵਚਰਂ ਰੂਪਾਵਚਰਂ ਅਰੂਪਾਵਚਰਂ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਞ੍ਚੇਤਿ।

ਅਕੁਸਲਚਿਤ੍ਤਂ

੪. ਤਤ੍ਥ ਕਤਮਂ **ਕਾਮਾਵਚਰਂ**? ਸੋਮਨਸ੍ਸਸਹਗਤਂ ਦਿਟ੍ਠਿਗਤਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਂ ਅਸਙ੍ਖਾਰਿਕਮੇਕਂ, ਸਸਙ੍ਖਾਰਿਕਮੇਕਂ, ਸੋਮਨਸ੍ਸਸਹਗਤਂ ਦਿਟ੍ਠਿਗਤਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤਂ ਅਸਙ੍ਖਾਰਿਕਮੇਕਂ, ਸਸਙ੍ਖਾਰਿਕਮੇਕਂ , ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤਂ ਦਿਟ੍ਠਿਗਤਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਂ ਅਸਙ੍ਖਾਰਿਕਮੇਕਂ, ਸਸਙ੍ਖਾਰਿਕਮੇਕਂ, ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤਂ ਦਿਟ੍ਠਿਗਤਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤਂ ਅਸਙ੍ਖਾਰਿਕਮੇਕਂ, ਸਸਙ੍ਖਾਰਿਕਮੇਕਨ੍ਤਿ ਇਮਾਨਿ ਅਟ੍ਠਪਿ ਲੋਭਸਹਗਤਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਨਾਮ।

੫. ਦੋਮਨਸ੍ਸਸਹਗਤਂ ਪਟਿਘਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਂ ਅਸਙ੍ਖਾਰਿਕਮੇਕਂ, ਸਸਙ੍ਖਾਰਿਕਮੇਕਨ੍ਤਿ ਇਮਾਨਿ ਦ੍ਵੇਪਿ ਪਟਿਘਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਨਾਮ।

੬. ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤਂ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਮੇਕਂ, ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤਂ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਮੇਕਨ੍ਤਿ ਇਮਾਨਿ ਦ੍ਵੇਪਿ ਮੋਮੂਹਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਨਾਮ।

੭. ਇਚ੍ਚੇਵਂ ਸਬ੍ਬਥਾਪਿ **ਦ੍ਵਾਦਸਾਕੁਸਲਚਿਤ੍ਤਾਨਿ** ਸਮਤ੍ਤਾਨਿ।

੮. ਅਟ੍ਠਧਾ ਲੋਭਮੂਲਾਨਿ, ਦੋਸਮੂਲਾਨਿ ਚ ਦ੍ਵਿਧਾ।

ਮੋਹਮੂਲਾਨਿ ਚ ਦ੍ਵੇਤਿ, ਦ੍ਵਾਦਸਾਕੁਸਲਾ ਸਿਯੁਂ॥

ਅਹੇਤੁਕਚਿਤ੍ਤਂ

੯. ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤਂ ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣਂ, ਤਥਾ ਸੋਤਵਿਞ੍ਞਾਣਂ, ਘਾਨਵਿਞ੍ਞਾਣਂ, ਜਿਵ੍ਹਾਵਿਞ੍ਞਾਣਂ , ਦੁਕ੍ਖਸਹਗਤਂ ਕਾਯਵਿਞ੍ਞਾਣਂ, ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤਂ ਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਨਚਿਤ੍ਤਂ, ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤਂ ਸਨ੍ਤੀਰਣਚਿਤ੍ਤਞ੍ਚੇਤਿ ਇਮਾਨਿ ਸਤ੍ਤਪਿ ਅਕੁਸਲਵਿਪਾਕਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਨਾਮ।

੧੦. ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤਂ ਕੁਸਲਵਿਪਾਕਂ ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣਂ, ਤਥਾ ਸੋਤਵਿਞ੍ਞਾਣਂ, ਘਾਨਵਿਞ੍ਞਾਣਂ, ਜਿਵ੍ਹਾਵਿਞ੍ਞਾਣਂ, ਸੁਖਸਹਗਤਂ ਕਾਯਵਿਞ੍ਞਾਣਂ, ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤਂ ਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਨਚਿਤ੍ਤਂ, ਸੋਮਨਸ੍ਸਸਹਗਤਂ ਸਨ੍ਤੀਰਣਚਿਤ੍ਤਂ, ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤਂ ਸਨ੍ਤੀਰਣਚਿਤ੍ਤਞ੍ਚੇਤਿ ਇਮਾਨਿ ਅਟ੍ਠਪਿ ਕੁਸਲਵਿਪਾਕਾਹੇਤੁਕਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਨਾਮ।

੧੧. ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤਂ ਪਞ੍ਚਦ੍ਵਾਰਾਵਜ੍ਜਨਚਿਤ੍ਤਂ, ਤਥਾ ਮਨੋਦ੍ਵਾਰਾਵਜ੍ਜਨਚਿਤ੍ਤਂ, ਸੋਮਨਸ੍ਸਸਹਗਤਂ ਹਸਿਤੁਪ੍ਪਾਦਚਿਤ੍ਤਞ੍ਚੇਤਿ ਇਮਾਨਿ ਤੀਣਿਪਿ ਅਹੇਤੁਕਕਿਰਿਯਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਨਾਮ।

੧੨. ਇਚ੍ਚੇਵ ਸਬ੍ਬਥਾਪਿ **ਅਟ੍ਠਾਰਸਾਹੇਤੁਕਚਿਤ੍ਤਾਨਿ** ਸਮਤ੍ਤਾਨਿ।

੧੩. ਸਤ੍ਤਾਕੁਸਲਪਾਕਾਨਿ, ਪੁਞ੍ਞਪਾਕਾਨਿ ਅਟ੍ਠਧਾ।

ਕ੍ਰਿਯਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਤੀਣੀਤਿ, ਅਟ੍ਠਾਰਸ ਅਹੇਤੁਕਾ॥

ਸੋਭਨਚਿਤ੍ਤਂ

੧੪. ਪਾਪਾਹੇਤੁਕਮੁਤ੍ਤਾਨਿ, **ਸੋਭਨਾਨੀ**ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਰੇ।

ਏਕੂਨਸਟ੍ਠਿ ਚਿਤ੍ਤਾਨਿ, ਅਥੇਕਨਵੁਤੀਪਿ ਵਾ॥

ਕਾਮਾਵਚਰਸੋਭਨਚਿਤ੍ਤਂ

੧੫. ਸੋਮਨਸ੍ਸਸਹਗਤਂ ਞਾਣਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਂ ਅਸਙ੍ਖਾਰਿਕਮੇਕਂ, ਸਸਙ੍ਖਾਰਿਕਮੇਕਂ, ਸੋਮਨਸ੍ਸਸਹਗਤਂ ਞਾਣਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤਂ ਅਸਙ੍ਖਾਰਿਕਮੇਕਂ, ਸਸਙ੍ਖਾਰਿਕਮੇਕਂ, ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤਂ ਞਾਣਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਂ ਅਸਙ੍ਖਾਰਿਕਮੇਕਂ, ਸਸਙ੍ਖਾਰਿਕਮੇਕਂ। ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤਂ ਞਾਣਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤਂ ਅਸਙ੍ਖਾਰਿਕਮੇਕਂ, ਸਸਙ੍ਖਾਰਿਕਮੇਕਨ੍ਤਿ ਇਮਾਨਿ ਅਟ੍ਠਪਿ ਕਾਮਾਵਚਰਕੁਸਲਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਨਾਮ।

੧੬. ਸੋਮਨਸ੍ਸਸਹਗਤਂ ਞਾਣਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਂ ਅਸਙ੍ਖਾਰਿਕਮੇਕਂ, ਸਸਙ੍ਖਾਰਿਕਮੇਕਂ, ਸੋਮਨਸ੍ਸਸਹਗਤਂ ਞਾਣਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤਂ ਅਸਙ੍ਖਾਰਿਕਮੇਕਂ, ਸਸਙ੍ਖਾਰਿਕਮੇਕਂ, ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤਂ ਞਾਣਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਂ ਅਸਙ੍ਖਾਰਿਕਮੇਕਂ, ਸਸਙ੍ਖਾਰਿਕਮੇਕਂ, ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤਂ ਞਾਣਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤਂ ਅਸਙ੍ਖਾਰਿਕਮੇਕਂ, ਸਸਙ੍ਖਾਰਿਕਮੇਕਨ੍ਤਿ ਇਮਾਨਿ ਅਟ੍ਠਪਿ ਸਹੇਤੁਕਕਾਮਾਵਚਰਵਿਪਾਕਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਨਾਮ।

੧੭. ਸੋਮਸ੍ਸਸਹਗਤਂ ਞਾਣਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਂ ਅਸਙ੍ਖਾਰਿਕਮੇਕਂ, ਸਸਙ੍ਖਾਰਿਕਮੇਕਂ, ਸੋਮਨਸ੍ਸਸਹਗਤਂ ਞਾਣਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤਂ ਅਸਙ੍ਖਾਰਿਕਮੇਕਂ , ਸਸਙ੍ਖਾਰਿਕਮੇਕਂ, ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤਂ ਞਾਣਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਂ ਅਸਙ੍ਖਾਰਿਕਮੇਕਂ, ਸਸਙ੍ਖਾਰਿਕਮੇਕਂ, ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤਂ ਞਾਣਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤਂ ਅਸਙ੍ਖਾਰਿਕਮੇਕਂ, ਸਸਙ੍ਖਾਰਿਕਮੇਕਨ੍ਤਿ ਇਮਾਨਿ ਅਟ੍ਠਪਿ ਸਹੇਤੁਕਕਾਮਾਵਚਰਕਿਰਿਯਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਨਾਮ।

੧੮. ਇਚ੍ਚੇਵਂ ਸਬ੍ਬਥਾਪਿ **ਚਤੁਵੀਸਤਿ ਸਹੇਤੁਕਕਾਮਾਵਚਰਕੁਸਲਵਿਪਾਕਕਿਰਿਯਚਿਤ੍ਤਾਨਿ** ਸਮਤ੍ਤਾਨਿ।

੧੯. ʋੇਦਨਾਞਾਣਸਙ੍ਖਾਰਭੇਦੇਨ ਚਤੁʋੀਸਤਿ।

ਸਹੇਤੁਕਾਮਾʋਚਰਪੁਞ੍ਞਪਾਕਕ੍ਰਿਯਾ ਮਤਾ॥

੨੦. ਕਾਮੇ ਤੇʋੀਸ ਪਾਕਾਨਿ, ਪੁਞ੍ਞਾਪੁਞ੍ਞਾਨਿ ʋੀਸਤਿ।

ਏਕਾਦਸ ਕ੍ਰਿਯਾ ਚੇਤਿ, ਚਤੁਪਞ੍ਞਾਸ ਸਬ੍ਬਥਾ॥

ਰੂਪਾʋਚਰਚਿਤ੍ਤੰ

੨੧. ʋਿਤਕ੍ਕʋਿਚਾਰਪੀਤਿਸੁਖੇਕਗ੍ਗਤਾਸਹਿਤੰ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਕੁਸਲਚਿਤ੍ਤੰ, ʋਿਚਾਰਪੀਤਿਸੁਖੇਕਗ੍ਗਤਾਸਹਿਤੰ ਦੁਤਿਯਜ੍ਝਾਨਕੁਸਲਚਿਤ੍ਤੰ, ਪੀਤਿਸੁਖੇਕਗ੍ਗਤਾਸਹਿਤੰ ਤਤਿਯਜ੍ਝਾਨਕੁਸਲਚਿਤ੍ਤੰ, ਸੁਖੇਕਗ੍ਗਤਾਸਹਿਤੰ ਚਤੁਤ੍ਥਜ੍ਝਾਨਕੁਸਲਚਿਤ੍ਤੰ, ਉਪੇਕ੍ਖੇਕਗ੍ਗਤਾਸਹਿਤੰ ਪਞ੍ਚਮਜ੍ਝਾਨਕੁਸਲਚਿਤ੍ਤਞ੍ਚੇਤਿ ਇਮਾਨਿ ਪਞ੍ਚਪਿ ਰੂਪਾʋਚਰਕੁਸਲਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਨਾਮ।

੨੨. ʋਿਤਕ੍ਕʋਿਚਾਰਪੀਤਿਸੁਖੇਕਗ੍ਗਤਾਸਹਿਤੰ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨʋਿਪਾਕਚਿਤ੍ਤੰ, ʋਿਚਾਰਪੀਤਿਸੁਖੇਕਗ੍ਗਤਾਸਹਿਤੰ ਦੁਤਿਯਜ੍ਝਾਨʋਿਪਾਕਚਿਤ੍ਤੰ, ਪੀਤਿਸੁਖੇਕਗ੍ਗਤਾਸਹਿਤੰ ਤਤਿਯਜ੍ਝਾਨʋਿਪਾਕਚਿਤ੍ਤੰ, ਸੁਖੇਕਗ੍ਗਤਾਸਹਿਤੰ ਚਤੁਤ੍ਥਜ੍ਝਾਨʋਿਪਾਕਚਿਤ੍ਤੰ, ਉਪੇਕ੍ਖੇਕਗ੍ਗਤਾਸਹਿਤੰ ਪਞ੍ਚਮਜ੍ਝਾਨʋਿਪਾਕਚਿਤ੍ਤਞ੍ਚੇਤਿ ਇਮਾਨਿ ਪਞ੍ਚਪਿ ਰੂਪਾʋਚਰʋਿਪਾਕਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਨਾਮ।

੨੩. ʋਿਤਕ੍ਕʋਿਚਾਰਪੀਤਿਸੁਖੇਕਗ੍ਗਤਾਸਹਿਤੰ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਕਿਰਿਯਚਿਤ੍ਤੰ, ʋਿਚਾਰਪੀਤਿਸੁਖੇਕਗ੍ਗਤਾਸਹਿਤੰ ਦੁਤਿਯਜ੍ਝਾਨਕਿਰਿਯਚਿਤ੍ਤੰ, ਪੀਤਿਸੁਖੇਕਗ੍ਗਤਾਸਹਿਤੰ ਤਤਿਯਜ੍ਝਾਨਕਿਰਿਯਚਿਤ੍ਤੰ , ਸੁਖੇਕਗ੍ਗਤਾਸਹਿਤੰ ਚਤੁਤ੍ਥਜ੍ਝਾਨਕਿਰਿਯਚਿਤ੍ਤੰ, ਉਪੇਕ੍ਖੇਕਗ੍ਗਤਾਸਹਿਤੰ ਪਞ੍ਚਮਜ੍ਝਾਨਕਿਰਿਯਚਿਤ੍ਤਞ੍ਚੇਤਿ ਇਮਾਨਿ ਪਞ੍ਚਪਿ ਰੂਪਾʋਚਰਕਿਰਿਯਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਨਾਮ।

੨੪. ਇਚ੍ਚੇʋੰ ਸਬ੍ਬਥਾਪਿ **ਪਨ੍ਨਰਸ ਰੂਪਾʋਚਰਕੁਸਲʋਿਪਾਕਕਿਰਿਯਚਿਤ੍ਤਾਨਿ** ਸਮਤ੍ਤਾਨਿ।

੨੫. ਪਞ੍ਚਧਾ ਝਾਨਭੇਦੇਨ, ਰੂਪਾʋਚਰਮਾਨਸੰ।

ਪੁਞ੍ਞਪਾਕਕ੍ਰਿਯਾਭੇਦਾ, ਤੰ ਪਞ੍ਚਦਸਧਾ ਭʋੇ॥

ਅਰੂਪਾʋਚਰਚਿਤ੍ਤੰ

੨੬. ਆਕਾਸਾਨਞ੍ਚਾਯਤਨਕੁਸਲਚਿਤ੍ਤੰ, ʋਿਞ੍ਞਾਣਞ੍ਚਾਯਤਨਕੁਸਲਚਿਤ੍ਤੰ, ਆਕਿਞ੍ਚਞ੍ਞਾਯਤਨਕੁਸਲਚਿਤ੍ਤੰ, ਨੇʋਸਞ੍ਞਾਨਾਸਞ੍ਞਾਯਤਨਕੁਸਲਚਿਤ੍ਤਞ੍ਚੇਤਿ ਇਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿਪਿ ਅਰੂਪਾʋਚਰਕੁਸਲਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਨਾਮ।

੨੭. ਆਕਾਸਾਨਞ੍ਚਾਯਤਨʋਿਪਾਕਚਿਤ੍ਤੰ, ʋਿਞ੍ਞਾਣਞ੍ਚਾਯਤਨʋਿਪਾਕਚਿਤ੍ਤੰ, ਆਕਿਞ੍ਚਞ੍ਞਾਯਤਨʋਿਪਾਕਚਿਤ੍ਤੰ, ਨੇʋਸਞ੍ਞਾਨਾਸਞ੍ਞਾਯਤਨʋਿਪਾਕਚਿਤ੍ਤਞ੍ਚੇਤਿ ਇਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿਪਿ ਅਰੂਪਾʋਚਰʋਿਪਾਕਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਨਾਮ।

੨੮. ਆਕਾਸਾਨਞ੍ਚਾਯਤਨਕਿਰਿਯਚਿਤ੍ਤੰ, ʋਿਞ੍ਞਾਣਞ੍ਚਾਯਤਨਕਿਰਿਯਚਿਤ੍ਤੰ, ਆਕਿਞ੍ਚਞ੍ਞਾਯਤਨਕਿਰਿਯਚਿਤ੍ਤੰ, ਨੇʋਸਞ੍ਞਾਨਾਸਞ੍ਞਾਯਤਨਕਿਰਿਯਚਿਤ੍ਤਞ੍ਚੇਤਿ ਇਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿਪਿ ਅਰੂਪਾʋਚਰਕਿਰਿਯਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਨਾਮ।

੨੯. ਇਚ੍ਚੇʋੰ ਸਬ੍ਬਥਾਪਿ **ਦ੍ʋਾਦਸ ਅਰੂਪਾʋਚਰਕੁਸਲʋਿਪਾਕਕਿਰਿਯਚਿਤ੍ਤਾਨਿ** ਸਮਤ੍ਤਾਨਿ।

੩੦. ਆਲਮ੍ਬਣਪ੍ਪਭੇਦੇਨ , ਚਤੁਧਾਰੁਪ੍ਪਮਾਨਸੰ।

ਪੁਞ੍ਞਪਾਕਕ੍ਰਿਯਾਭੇਦਾ, ਪੁਨ ਦ੍ਵਾਦਸਧਾ ਠਿਤੰ॥

ਲੋਕੁੱਤਰਚਿੱਤੰ

੩੧. ਸੋਤਾਪੱਤਿਮੱਗਚਿੱਤੰ , ਸਕਦਾਗਾਮਿਮੱਗਚਿੱਤੰ, ਅਨਾਗਾਮਿਮੱਗਚਿੱਤੰ, ਅਰਹੱਤਮੱਗਚਿੱਤੰਚੇਤਿ ਇਮਾਨਿ ਚੱਤਾਰਿਪਿ ਲੋਕੁੱਤਰਕੁਸਲਚਿੱਤਾਨਿ ਨਾਮ।

੩੨. ਸੋਤਾਪੱਤਿਫਲਚਿੱਤੰ, ਸਕਦਾਗਾਮਿਫਲਚਿੱਤੰ, ਅਨਾਗਾਮਿਫਲਚਿੱਤੰ, ਅਰਹੱਤਫਲਚਿੱਤੰਚੇਤਿ ਇਮਾਨਿ ਚੱਤਾਰਿਪਿ ਲੋਕੁੱਤਰਵਿਪਾਕਚਿੱਤਾਨਿ ਨਾਮ।

੩੩. ਇੱਚੇਵੰ ਸਬ੍ਬਥਾਪਿ **ਅੱਠ ਲੋਕੁੱਤਰਕੁਸਲਵਿਪਾਕਚਿੱਤਾਨਿ** ਸਮੱਤਾਨਿ।

੩੪. ਚਤੁਮੱਗਪ੍ਪਭੇਦੇਨ, ਚਤੁਧਾ ਕੁਸਲੰ ਤਥਾ।

ਪਾਕੰ ਤਸ੍ਸ ਫਲੱਤਾਤਿ, ਅੱਠਧਾਨੁੱਤਰੰ ਮਤੰ॥

ਚਿੱਤਗਣਨਸਙ੍ਗਹੋ

੩੫. ਦ੍ਵਾਦਸਾਕੁਸਲਾਨੇਵੰ, ਕੁਸਲਾਨੇਕਵੀਸਤਿ।

ਛੱਤਿੰਸੇਵ ਵਿਪਾਕਾਨਿ, ਕ੍ਰਿਯਚਿੱਤਾਨਿ ਵੀਸਤਿ॥

੩੬. ਚਤੁਪਞ੍ਞਾਸਧਾ ਕਾਮੇ, ਰੂਪੇ ਪੰਨਰਸੀਰਯੇ।

ਚਿੱਤਾਨਿ ਦ੍ਵਾਦਸਾਰੁਪ੍ਪੇ, ਅੱਠਧਾਨੁੱਤਰੇ ਤਥਾ॥

੩੭. ਇੱਥਮੇਕੂਨਨਵੁਤਿਪਭੇਦੰ ਪਨ ਮਾਨਸੰ।

ਏਕਵੀਸਸਤੰ ਵਾਥ, ਵਿਭਜੰਤਿ ਵਿਚਕ੍ਖਣਾ॥

ਵਿੱਥਾਰਗਣਨਾ

੩੮. ਕਥਮੇਕੂਨਨਵੁਤਿਵਿਧੰ ਚਿੱਤੰ ਏਕਵੀਸਸਤੰ ਹੋਤਿ? ਵਿਤੱਕਵਿਚਾਰਪੀਤਿਸੁਖੇਕੱਗਤਾਸਹਿਤੰ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਸੋਤਾਪੱਤਿਮੱਗਚਿੱਤੰ, ਵਿਚਾਰਪੀਤਿਸੁਖੇਕੱਗਤਾਸਹਿਤੰ ਦੁਤਿਯਜ੍ਝਾਨਸੋਤਾਪੱਤਿਮੱਗਚਿੱਤੰ, ਪੀਤਿਸੁਖੇਕੱਗਤਾਸਹਿਤੰ ਤਤਿਯਜ੍ਝਾਨਸੋਤਾਪੱਤਿਮੱਗਚਿੱਤੰ, ਸੁਖੇਕੱਗਤਾਸਹਿਤੰ ਚਤੁੱਥਜ੍ਝਾਨਸੋਤਾਪੱਤਿਮੱਗਚਿੱਤੰ, ਉਪੇਕ੍ਖੇਕੱਗਤਾਸਹਿਤੰ ਪਞ੍ਚਮਜ੍ਝਾਨਸੋਤਾਪੱਤਿਮੱਗਚਿੱਤੰਚੇਤਿ ਇਮਾਨਿ ਪਞ੍ਚਪਿ ਸੋਤਾਪੱਤਿਮੱਗਚਿੱਤਾਨਿ ਨਾਮ।

੩੯. ਤਥਾ ਸਕਦਾਗਾਮਿਮੱਗਅਨਾਗਾਮਿਮੱਗਅਰਹੱਤਮੱਗਚਿੱਤੰਚੇਤਿ ਸਮਵੀਸਤਿ ਮੱਗਚਿੱਤਾਨਿ।

੪੦. ਤਥਾ ਫਲਚਿੱਤਾਨਿ ਚੇਤਿ **ਸਮਚੱਤਾਲੀਸ ਲੋਕੁੱਤਰਚਿੱਤਾਨਿ** ਭਵੰਤੀਤਿ।

੪੧. ਝਾਨਙ੍ਗਯੋਗਭੇਦੇਨ, ਕਤ੍ਵੇਕੇਕਨ੍ਤੁ ਪਞ੍ਚਧਾ।

ਵੁਚ੍ਚਤਾਨੁਤ੍ਤਰੰ ਚਿਤ੍ਤੰ, ਚਤ੍ਤਾਲੀਸਵਿਧਨ੍ਤਿ ਚ॥

੪੨. ਯਥਾ ਚ ਰੂਪਾਵਚਰੰ, ਗਯ੍ਹਤਾਨੁਤ੍ਤਰੰ ਤਥਾ।

ਪਠਮਾਦਿਝਾਨਭੇਦੇ, ਆਰੁਪ੍ਪਞ੍ਚਾਪਿ ਪਞ੍ਚਮੇ॥

ਏਕਾਦਸਵਿਧੰ ਤਸ੍ਮਾ, ਪਠਮਾਦਿਕਮੀਰਿਤੰ।
ਝਾਨਮੇਕੇਕਮਨ੍ਤੇ ਤੁ, ਤੇਵੀਸਤਿਵਿਧੰ ਭਵੇ॥

੪੩. ਸਤ੍ਤਤਿੰਸਵਿਧੰ ਪੁਞ੍ਞੰ, ਦ੍ਵਿਪਞ੍ਞਾਸਵਿਧੰ ਤਥਾ।

ਪਾਕਮਿਚ੍ਚਾਹੁ ਚਿਤ੍ਤਾਨਿ, ਏਕਵੀਸਸਤੰ ਬੁਧਾ॥

ਇਤਿ ਅਭਿਧਮ੍ਮਤ੍ਥਸਙ੍ਗਹੇ ਚਿਤ੍ਤਸਙ੍ਗਹਵਿਭਾਗੋ ਨਾਮ

ਪਠਮੋ ਪਰਿਚ੍ਛੇਦੋ।

੨. ਚੇਤਸਿਕਪਰਿਚ੍ਛੇਦੋ

ਸਮ੍ਪਯੋਗਲਕ੍ਖਣਂ

੧. ਏਕੁਪ੍ਪਾਦਨਿਰੋਧਾ ਚ, ਏਕਾਲਮ੍ਬਣਵਤ੍ਥੁਕਾ।

ਚੇਤੋਯੁਤ੍ਤਾ ਦ੍ਵਿਪਞ੍ਞਾਸ, ਧਮ੍ਮਾ ਚੇਤਸਿਕਾ ਮਤਾ॥

ਅਞ੍ਞਸਮਾਨਚੇਤਸਿਕਂ

੨. ਕਥਂ? ਫਸ੍ਸੋ ਵੇਦਨਾ ਸਞ੍ਞਾ ਚੇਤਨਾ ਏਕਗ੍ਗਤਾ ਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਮਨਸਿਕਾਰੋ ਚੇਤਿ ਸਤ੍ਤਿਮੇ ਚੇਤਸਿਕਾ **ਸਬ੍ਬਚਿਤ੍ਤਸਾਧਾਰਣਾ** ਨਾਮ।

੩. ਵਿਤਕ੍ਕੋ ਵਿਚਾਰੋ ਅਧਿਮੋਕ੍ਖੋ ਵੀਰਿਯਂ ਪੀਤਿ ਛਨ੍ਦੋ ਚਾਤਿ ਛ ਇਮੇ ਚੇਤਸਿਕਾ **ਪਕਿਣ੍ਣਕਾ** ਨਾਮ।

੪. ਏਵਮੇਤੇ ਤੇਰਸ ਚੇਤਸਿਕਾ **ਅਞ੍ਞਸਮਾਨਾ**ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਅਕੁਸਲਚੇਤਸਿਕਂ

੫. ਮੋਹੋ ਅਹਿਰਿਕਂ ਅਨੋਤ੍ਤਪ੍ਪਂ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਂ ਲੋਭੋ ਦਿਟ੍ਠਿ ਮਾਨੋ ਦੋਸੋ ਇਸ੍ਸਾ ਮਚ੍ਛਰਿਯਂ ਕੁਕ੍ਕੁਚ੍ਚਂ ਥਿਨਂ ਮਿਦ੍ਧਂ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾ ਚੇਤਿ ਚੁਦ੍ਦਸਿਮੇ ਚੇਤਸਿਕਾ **ਅਕੁਸਲਾ** ਨਾਮ।

ਸੋਭਨਚੇਤਸਿਕਂ

੬. ਸਦ੍ਧਾ ਸਤਿ ਹਿਰੀ ਓਤ੍ਤਪ੍ਪਂ ਅਲੋਭੋ ਅਦੋਸੋ ਤਤ੍ਰਮਜ੍ਝਤ੍ਤਤਾ ਕਾਯਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿ ਚਿਤ੍ਤਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿ ਕਾਯਲਹੁਤਾ ਚਿਤ੍ਤਲਹੁਤਾ ਕਾਯਮੁਦੁਤਾ ਚਿਤ੍ਤਮੁਦੁਤਾ ਕਾਯਕਮ੍ਮਞ੍ਞਤਾ ਚਿਤ੍ਤਕਮ੍ਮਞ੍ਞਤਾ ਕਾਯਪਾਗੁਞ੍ਞਤਾ ਚਿਤ੍ਤਪਾਗੁਞ੍ਞਤਾ ਕਾਯੁਜੁਕਤਾ ਚਿਤ੍ਤੁਜੁਕਤਾ ਚੇਤਿ ਏਕੂਨਵੀਸਤਿਮੇ ਚੇਤਸਿਕਾ **ਸੋਭਨਸਾਧਾਰਣਾ** ਨਾਮ।

੭. ਸਮ੍ਮਾਵਾਚਾ ਸਮ੍ਮਾਕਮ੍ਮਨ੍ਤੋ ਸਮ੍ਮਾਆਜੀਵੋ ਚੇਤਿ ਤਿਸ੍ਸੋ **ਵਿਰਤਿਯੋ** ਨਾਮ।

੮. ਕਰੁਣਾ ਮੁਦਿਤਾ **ਅਪ੍ਪਮਞ੍ਞਾਯੋ** ਨਾਮਾਤਿ ਸਬ੍ਬਥਾਪਿ ਪਞ੍ਞਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇਨ ਸਦ੍ਧਿਂ ਪਞ੍ਚਵੀਸਤਿਮੇ ਚੇਤਸਿਕਾ **ਸੋਭਨਾ**ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

੯. ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਚ –

ਤੇਰਸਞ੍ਞਸਮਾਨਾ ਚ, ਚੁਦ੍ਦਸਾਕੁਸਲਾ ਤਥਾ।
ਸੋਭਨਾ ਪਞ੍ਚਵੀਸਾਤਿ, ਦ੍ਵਿਪਞ੍ਞਾਸ ਪਵੁਚ੍ਚਰੇ॥

ਸਮ੍ਪਯੋਗਨਯੋ

੧੦. ਤੇਸਂ ਚਿਤ੍ਤਾਵਿਯੁਤ੍ਤਾਨਂ, ਯਥਾਯੋਗਮਿਤੋ ਪਰਂ।

ਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦੇਸੁ ਪਚ੍ਚੇਕਂ, ਸਮ੍ਪਯੋਗੋ ਪਵੁਚ੍ਚਤਿ॥

੧੧. ਸਤ੍ਤ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਯੁਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਯਥਾਯੋਗਂ ਪਕਿਣ੍ਣਕਾ।

ਚੁਦ੍ਦਸਾਕੁਸਲੇਸ੍ਵੇਵ, ਸੋਭਨੇਸ੍ਵੇਵ ਸੋਭਨਾ॥

ਅਞ੍ਞਸਮਾਨਚੇਤਸਿਕਸਮ੍ਪਯੋਗਨਯੋ

੧੨. ਕਥਂ? **ਸਬ੍ਬਚਿਤ੍ਤਸਾਧਾਰਣਾ** ਤਾਵ ਸਤ੍ਤਿਮੇ ਚੇਤਸਿਕਾ ਸਬ੍ਬੇਸੁਪਿ ਏਕੂਨਨਵੁਤਿਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦੇਸੁ ਲਬ੍ਭਨ੍ਤਿ।

੧੩. **ਪਕਿਣ੍ਣਕੇਸੁ** ਪਨ ਵਿਤਕ੍ਕੋ ਤਾਵ ਦ੍ਵਿਪਞ੍ਚਵਿਞ੍ਞਾਣਵਜ੍ਜਿਤਕਾਮਾਵਚਰਚਿਤ੍ਤੇਸੁ ਚੇਵ ਏਕਾਦਸਸੁ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਚਿਤ੍ਤੇਸੁ ਚੇਤਿ ਪਞ੍ਚਪਞ੍ਞਾਸਚਿਤ੍ਤੇਸੁ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ।

੧੪. ਵਿਚਾਰੋ ਪਨ ਤੇਸੁ ਚੇਵ ਏਕਾਦਸਸੁ ਦੁਤਿਯਜ੍ਝਾਨਚਿਤ੍ਤੇਸੁ ਚਾਤਿ ਛਸਟ੍ਠਿਚਿਤ੍ਤੇਸੁ।

੧੫. ਅਧਿਮੋਕ੍ਖੋ ਦ੍ਵਿਪਞ੍ਚਵਿਞ੍ਞਾਣਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਸਹਗਤਵਜ੍ਜਿਤਚਿਤ੍ਤੇਸੁ।

੧੬. ਵੀਰਿਯਂ ਪਞ੍ਚਦ੍ਵਾਰਾਵਜ੍ਜਨਦ੍ਵਿਪਞ੍ਚਵਿਞ੍ਞਾਣਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਨਸਨ੍ਤੀਰਣਵਜ੍ਜਿਤਚਿਤ੍ਤੇਸੁ।

੧੭. ਪੀਤਿ ਦੋਮਨਸ੍ਸੁਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤਕਾਯਵਿਞ੍ਞਾਣਚਤੁਤ੍ਥਜ੍ਝਾਨਵਜ੍ਜਿਤਚਿਤ੍ਤੇਸੁ।

੧੮. ਛਨ੍ਦੋ ਅਹੇਤੁਕਮੋਮੂਹਵਜ੍ਜਿਤਚਿਤ੍ਤੇਸੂਤਿ।

੧੯. ਤੇ ਪਨ ਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਾ ਯਥਾਕ੍ਕਮਂ –

ਛਸਟ੍ਠਿ ਪਞ੍ਚਪਞ੍ਞਾਸ, ਏਕਾਦਸ ਚ ਸੋਲ਼ਸ।
ਸਤ੍ਤਤਿ ਵੀਸਤਿ ਚੇਵ, ਪਕਿਣ੍ਣਕਵਿਵਜ੍ਜਿਤਾ॥

ਪਞ੍ਚਪਞ੍ਞਾਸ ਛਸਟ੍ਠਿਟ੍ਠਸਤ੍ਤਤਿ ਤਿਸਤ੍ਤਤਿ।
ਏਕਪਞ੍ਞਾਸ ਚੇਕੂਨਸਤ੍ਤਤਿ ਸਪਕਿਣ੍ਣਕਾ॥

ਅਕੁਸਲਚੇਤਸਿਕਸਮ੍ਪਯੋਗਨਯੋ

੨੦. **ਅਕੁਸਲੇਸੁ** ਪਨ ਮੋਹੋ ਅਹਿਰਿਕਂ ਅਨੋਤ੍ਤਪ੍ਪਂ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਞ੍ਚਾਤਿ ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ ਚੇਤਸਿਕਾ ਸਬ੍ਬਾਕੁਸਲਸਾਧਾਰਣਾ ਨਾਮ, ਸਬ੍ਬੇਸੁਪਿ ਦ੍ਵਾਦਸਾ ਕੁਸਲੇਸੁ ਲਬ੍ਭਨ੍ਤਿ।

੨੧. ਲੋਭੋ ਅਟ੍ਠਸੁ ਲੋਭਸਹਗਤਚਿਤ੍ਤੇਸ੍ਵੇਵ ਲਬ੍ਭਤਿ।

੨੨. ਦਿਟ੍ਠਿ ਚਤੂਸੁ ਦਿਟ੍ਠਿਗਤਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤੇਸੁ।

੨੩. ਮਾਨੋ ਚਤੂਸੁ ਦਿਟ੍ਠਿਗਤਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤੇਸੁ।

੨੪. ਦੋਸੋ ਇਸ੍ਸਾ ਮਚ੍ਛਰਿਯਂ ਕੁਕ੍ਕੁਚ੍ਚਞ੍ਚਾਤਿ ਦ੍ਵੀਸੁ ਪਟਿਘਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਚਿਤ੍ਤੇਸੁ।

੨੫. ਥਿਨਮਿਦ੍ਧਂ ਪਞ੍ਚਸੁ ਸਸਙ੍ਖਾਰਿਕਚਿਤ੍ਤੇਸੁ।

੨੬. ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਸਹਗਤਚਿਤ੍ਤੇਯੇਵਾਤਿ।

੨੭. ਸਬ੍ਬਾਪੁਞ੍ਞੇਸੁ ਚਤ੍ਤਾਰੋ,

ਲੋਭਮੂਲੇ ਤਯੋ ਗਤਾ।
ਦੋਸਮੂਲੇਸੁ ਚਤ੍ਤਾਰੋ,
ਸਸਙ੍ਖਾਰੇ ਦ੍ਵਯਂ ਤਥਾ॥

ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾ-ਚਿਤ੍ਤੇ ਚਾਤਿ ਚਤੁਦ੍ਦਸ।
ਦ੍ਵਾਦਸਾਕੁਸਲੇਸ੍ਵੇਵ, ਸਮ੍ਪਯੁਜ੍ਜਨ੍ਤਿ ਪਞ੍ਚਧਾ॥

ਸੋਭਨਚੇਤਸਿਕਸਮ੍ਪਯੋਗਨਯੋ

੨੮. **ਸੋਭਨੇਸੁ** ਪਨ ਸੋਭਨਸਾਧਾਰਣਾ ਤਾਵ ਏਕੂਨਵੀਸਤਿਮੇ ਚੇਤਸਿਕਾ ਸਬ੍ਬੇਸੁਪਿ ਏਕੂਨਸਟ੍ਠਿਸੋਭਨਚਿਤ੍ਤੇਸੁ ਸਂਵਿਜ੍ਜਨ੍ਤਿ।

੨੯. ਵਿਰਤਿਯੋ ਪਨ ਤਿਸ੍ਸੋਪਿ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਚਿਤ੍ਤੇਸੁ ਸਬ੍ਬਥਾਪਿ ਨਿਯਤਾ ਏਕਤੋਵ ਲਬ੍ਭਨ੍ਤਿ, ਲੋਕਿਯੇਸੁ ਪਨ ਕਾਮਾਵਚਰਕੁਸਲੇਸ੍ਵੇਵ ਕਦਾਚਿ ਸਨ੍ਦਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਵਿਸੁਂ ਵਿਸੁਂ।

੩੦. ਅਪ੍ਪਮਞ੍ਞਾਯੋ ਪਨ ਦ੍ਵਾਦਸਸੁ ਪਞ੍ਚਮਜ੍ਝਾਨਵਜ੍ਜਿਤਮਹਗ੍ਗਤਚਿਤ੍ਤੇਸੁ ਚੇਵ ਕਾਮਾਵਚਰਕੁਸਲੇਸੁ ਚ ਸਹੇਤੁਕਕਾਮਾਵਚਰਕਿਰਿਯਚਿਤ੍ਤੇਸੁ ਚਾਤਿ ਅਟ੍ਠਵੀਸਤਿਚਿਤ੍ਤੇਸ੍ਵੇਵ ਕਦਾਚਿ ਨਾਨਾ ਹੁਤ੍ਵਾ ਜਾਯਨ੍ਤਿ, ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤੇਸੁ ਪਨੇਤ੍ਥ ਕਰੁਣਾਮੁਦਿਤਾ ਨ ਸਨ੍ਤੀਤਿ ਕੇਚਿ ਵਦਨ੍ਤਿ।

੩੧. ਪਞ੍ਞਾ ਪਨ ਦ੍ਵਾਦਸਸੁ ਞਾਣਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਕਾਮਾਵਚਰਚਿਤ੍ਤੇਸੁ ਚੇਵ ਸਬ੍ਬੇਸੁਪਿ ਪਞ੍ਚਤਿਂਸਮਹਗ੍ਗਤਲੋਕੁਤ੍ਤਰਚਿਤ੍ਤੇਸੁ ਚਾਤਿ ਸਤ੍ਤਚਤ੍ਤਾਲੀਸਚਿਤ੍ਤੇਸੁ ਸਮ੍ਪਯੋਗਂ ਗਚ੍ਛਤੀਤਿ।

੩੨. ਏਕੂਨਵੀਸਤਿ ਧਮ੍ਮਾ, ਜਾਯਨ੍ਤੇਕੂਨਸਟ੍ਠਿਸੁ।

ਤਯੋ ਸੋਲ਼ਸਚਿਤ੍ਤੇਸੁ, ਅਟ੍ਠਵੀਸਤਿਯਂ ਦ੍ਵਯਂ॥

ਪਞ੍ਞਾ ਪਕਾਸਿਤਾ, ਸਤ੍ਤਚਤ੍ਤਾਲੀਸਵਿਧੇਸੁਪਿ।
ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਚਤੁਧੇਵਂ, ਸੋਭਨੇਸ੍ਵੇਵ ਸੋਭਨਾ॥

੩੩. ਇਸ੍ਸਾਮਚ੍ਛੇਰਕੁਕ੍ਕੁਚ੍ਚ-ਵਿਰਤਿਕਰੁਣਾਦਯੋ।

ਨਾਨਾ ਕਦਾਚਿ ਮਾਨੋ ਚ, ਥਿਨ ਮਿਦ੍ਧਂ ਤਥਾ ਸਹ॥

੩੪. ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਾਨੁਸਾਰੇਨ, ਸੇਸਾ **ਨਿਯਤਯੋਗਿਨੋ**।

ਸਙ੍ਗਹਞ੍ਚ ਪਵਕ੍ਖਾਮਿ, ਤੇਸੰ ਦਾਨਿ ਯਥਾਰਹੰ॥

ਸਙ੍ਗਹਨਯੋ

੩੫. ਛਤ੍ਤਿੰਸਾਨੁਤ੍ਤਰੇ ਧਮ੍ਮਾ, ਪਞ੍ਚਤਿੰਸ ਮਹਗ੍ਗਤੇ।

ਅਟ੍ਠਤਿੰਸਾਪਿ ਲਬ੍ਭਨ੍ਤਿ, ਕਾਮਾਵਚਰਸੋਭਨੇ॥

ਸਤ੍ਤਵੀਸਤਿਪੁਞ੍ਞਮ੍ਹਿ, ਦ੍ਵਾਦਸਾਹੇਤੁਕੇਤਿ ਚ।
ਯਥਾਸਮ੍ਭਵਯੋਗੇਨ, ਪਞ੍ਚਧਾ ਤਤ੍ਥ ਸਙ੍ਗਹੋ॥

ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਚਿਤ੍ਤਸਙ੍ਗਹਨਯੋ

੩੬. ਕਥੰ ? **ਲੋਕੁਤ੍ਤਰੇਸੁ** ਤਾਵ ਅਟ੍ਠਸੁ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਿਕਚਿਤ੍ਤੇਸੁ ਅਞ੍ਞਸਮਾਨਾ ਤੇਰਸ ਚੇਤਸਿਕਾ, ਅਪ੍ਪਮਞ੍ਞਾਵਜ੍ਜਿਤਾ ਤੇਵੀਸਤਿ ਸੋਭਨਚੇਤਸਿਕਾ ਚੇਤਿ ਛਤ੍ਤਿੰਸ ਧਮ੍ਮਾ ਸਙ੍ਗਹੰ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਤਥਾ ਦੁਤਿਯਜ੍ਝਾਨਿਕਚਿਤ੍ਤੇਸੁ ਵਿਤਕ੍ਕਵਜ੍ਜਾ, ਤਤਿਯਜ੍ਝਾਨਿਕਚਿਤ੍ਤੇਸੁ ਵਿਤਕ੍ਕਵਿਚਾਰਵਜ੍ਜਾ, ਚਤੁਤ੍ਥਜ੍ਝਾਨਿਕਚਿਤ੍ਤੇਸੁ ਵਿਤਕ੍ਕਵਿਚਾਰਪੀਤਿਵਜ੍ਜਾ, ਪਞ੍ਚਮਜ੍ਝਾਨਿਕਚਿਤ੍ਤੇਸੁਪਿ ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤਾ ਤੇ ਏਵ ਸਙ੍ਗਯ੍ਹਨ੍ਤੀਤਿ ਸਬ੍ਬਥਾਪਿ ਅਟ੍ਠਸੁ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਚਿਤ੍ਤੇਸੁ ਪਞ੍ਚਕਜ੍ਝਾਨਵਸੇਨ ਪਞ੍ਚਧਾਵ ਸਙ੍ਗਹੋ ਹੋਤੀਤਿ।

੩੭. ਛਤ੍ਤਿੰਸ ਪਞ੍ਚਤਿੰਸ ਚ, ਚਤੁਤ੍ਤਿੰਸ ਯਥਾਕ੍ਕਮੰ।

ਤੇਤ੍ਤਿੰਸਦ੍ਵਯਮਿਚ੍ਚੇਵੰ, ਪਞ੍ਚਧਾਨੁਤ੍ਤਰੇ ਠਿਤਾ॥

ਮਹਗ੍ਗਤਚਿਤ੍ਤਸਙ੍ਗਹਨਯੋ

੩੮. **ਮਹਗ੍ਗਤੇਸੁ** ਪਨ ਤੀਸੁ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਿਕਚਿਤ੍ਤੇਸੁ ਤਾਵ ਅਞ੍ਞਸਮਾਨਾ ਤੇਰਸ ਚੇਤਸਿਕਾ, ਵਿਰਤਿਤ੍ਤਯਵਜ੍ਜਿਤਾ ਦ੍ਵਾਵੀਸਤਿ ਸੋਭਨਚੇਤਸਿਕਾ ਚੇਤਿ ਪਞ੍ਚਤਿੰਸ ਧਮ੍ਮਾ ਸਙ੍ਗਹੰ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਕਰੁਣਾਮੁਦਿਤਾ ਪਨੇਤ੍ਥ ਪਚ੍ਚੇਕਮੇਵ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਾ, ਤਥਾ ਦੁਤਿਯਜ੍ਝਾਨਿਕਚਿਤ੍ਤੇਸੁ ਵਿਤਕ੍ਕਵਜ੍ਜਾ, ਤਤਿਯਜ੍ਝਾਨਿਕਚਿਤ੍ਤੇਸੁ ਵਿਤਕ੍ਕਵਿਚਾਰਵਜ੍ਜਾ, ਚਤੁਤ੍ਥਜ੍ਝਾਨਿਕਚਿਤ੍ਤੇਸੁ ਵਿਤਕ੍ਕਵਿਚਾਰਪੀਤਿਵਜ੍ਜਾ, ਪਞ੍ਚਮਜ੍ਝਾਨਿਕਚਿਤ੍ਤੇਸੁ ਪਨ ਪਨ੍ਨਰਸਸੁ ਅਪ੍ਪਮਞ੍ਞਾਯੋ ਨ ਲਬ੍ਭਨ੍ਤੀਤਿ ਸਬ੍ਬਥਾਪਿ ਸਤ੍ਤਵੀਸਤਿਮਹਗ੍ਗਤਚਿਤ੍ਤੇਸੁ ਪਞ੍ਚਕਜ੍ਝਾਨਵਸੇਨ ਪਞ੍ਚਧਾਵ ਸਙ੍ਗਹੋ ਹੋਤੀਤਿ।

੩੯. ਪਞ੍ਚਤਿੰਸ ਚਤੁਤ੍ਤਿੰਸ, ਤੇਤ੍ਤਿੰਸ ਚ ਯਥਾਕ੍ਕਮੰ।

ਬਾਤ੍ਤਿੰਸ ਚੇਵ ਤਿੰਸੇਤਿ, ਪਞ੍ਚਧਾਵ ਮਹਗ੍ਗਤੇ॥

ਕਾਮਾਵਚਰਸੋਭਨਚਿਤ੍ਤਸਙ੍ਗਹਨਯੋ

੪੦. **ਕਾਮਾਵਚਰਸੋਭਨੇਸੁ** ਪਨ ਕੁਸਲੇਸੁ ਤਾਵ ਪਠਮਦ੍ਵਯੇ ਅਞ੍ਞਸਮਾਨਾ ਤੇਰਸ ਚੇਤਸਿਕਾ, ਪਞ੍ਚਵੀਸਤਿ ਸੋਭਨਚੇਤਸਿਕਾ ਚੇਤਿ ਅਟ੍ਠਤਿੰਸ ਧਮ੍ਮਾ ਸਙ੍ਗਹੰ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਅਪ੍ਪਮਞ੍ਞਾਵਿਰਤਿਯੋ ਪਨੇਤ੍ਥ ਪਞ੍ਚਪਿ ਪਚ੍ਚੇਕਮੇਵ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਾ, ਤਥਾ ਦੁਤਿਯਦ੍ਵਯੇ ਞਾਣਵਜ੍ਜਿਤਾ, ਤਤਿਯਦ੍ਵਯੇ ਞਾਣਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਪੀਤਿਵਜ੍ਜਿਤਾ, ਚਤੁਤ੍ਥਦ੍ਵਯੇ ਞਾਣਪੀਤਿਵਜ੍ਜਿਤਾ ਤੇ ਏਵ ਸਙ੍ਗਯ੍ਹਨ੍ਤਿ। ਕਿਰਿਯਚਿਤ੍ਤੇਸੁਪਿ

ਵਿਰਤਿਵਜ੍ਜਿਤਾ ਤਥੇਵ ਚਤੂਸੁਪਿ ਦੁਕੇਸੁ ਚਤੁਧਾਵ ਸਙ੍ਗਯ੍ਹਨ੍ਤਿ। ਤਥਾ ਵਿਪਾਕੇਸੁ ਚ ਅਪ੍ਪਮਞ੍ਞਾਵਿਰਤਿਵਜ੍ਜਿਤਾ ਤੇ ਏਵ ਸਙ੍ਗਯ੍ਹਨ੍ਤੀਤਿ ਸਬ੍ਬਥਾਪਿ ਚਤੁਵੀਸਤਿਕਾਮਾਵਚਰਸੋਭਨਚਿਤ੍ਤੇਸੁ ਦੁਕਵਸੇਨ ਦ੍ਵਾਦਸਧਾਵ ਸਙ੍ਗਹੋ ਹੋਤੀਤਿ।

੪੧. ਅਟ੍ਠਤਿਂਸ ਸਤ੍ਤਤਿਂਸ, ਦ੍ਵਯਂ ਛਤ੍ਤਿਂਸਕਂ ਸੁਭੇ।

ਪਞ੍ਚਤਿਂਸ ਚਤੁਤ੍ਤਿਂਸ, ਦ੍ਵਯਂ ਤੇਤ੍ਤਿਂਸਕਂ ਕ੍ਰਿਯੇ।
ਤੇਤ੍ਤਿਂਸ ਪਾਕੇ ਬਾਤ੍ਤਿਂਸ, ਦ੍ਵਯੇਕਤਿਂਸਕਂ ਭਵੇ।
ਸਹੇਤੁਕਾਮਾਵਚਰਪੁਞ੍ਞ-ਪਾਕਕ੍ਰਿਯਾਮਨੇ॥

੪੨. ਨਵਿਜ੍ਜਨ੍ਤੇਤ੍ਥ ਵਿਰਤੀ, ਕ੍ਰਿਯੇਸੁ ਚ ਮਹਗ੍ਗਤੇ।

ਅਨੁਤ੍ਤਰੇ ਅਪ੍ਪਮਞ੍ਞਾ, ਕਾਮਪਾਕੇ ਦ੍ਵਯਂ ਤਥਾ।
ਅਨੁਤ੍ਤਰੇ ਝਾਨਧਮ੍ਮਾ, ਅਪ੍ਪਮਞ੍ਞਾ ਚ ਮਜ੍ਝਿਮੇ।
ਵਿਰਤੀ ਞਾਣਪੀਤੀ ਚ, ਪਰਿਤ੍ਤੇਸੁ ਵਿਸੇਸਕਾ॥

ਅਕੁਸਲਚਿਤ੍ਤਸਙ੍ਗਹਨਯੋ

੪੩. **ਅਕੁਸਲੇਸੁ** ਪਨ ਲੋਭਮੂਲੇਸੁ ਤਾਵ ਪਠਮੇ ਅਸਙ੍ਖਾਰਿਕੇ ਅਞ੍ਞਸਮਾਨਾ ਤੇਰਸ ਚੇਤਸਿਕਾ, ਅਕੁਸਲਸਾਧਾਰਣਾ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਚਾਤਿ ਸਤ੍ਤਰਸ ਲੋਭਦਿਟ੍ਠੀਹਿ ਸਦ੍ਧਿਂ ਏਕੂਨਵੀਸਤਿ ਧਮ੍ਮਾ ਸਙ੍ਗਹਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ।

੪੪. ਤਥੇਵ ਦੁਤਿਯੇ ਅਸਙ੍ਖਾਰਿਕੇ ਲੋਭਮਾਨੇਨ।

੪੫. ਤਤਿਯੇ ਤਥੇਵ ਪੀਤਿਵਜ੍ਜਿਤਾ ਲੋਭਦਿਟ੍ਠੀਹਿ ਸਹ ਅਟ੍ਠਾਰਸ।

੪੬. ਚਤੁਤ੍ਥੇ ਤਥੇਵ ਲੋਭਮਾਨੇਨ।

੪੭. ਪਞ੍ਚਮੇ ਪਨ ਪਟਿਘਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤੇ ਅਸਙ੍ਖਾਰਿਕੇ ਦੋਸੋ ਇਸ੍ਸਾ ਮਚ੍ਛਰਿਯਂ ਕੁਕ੍ਕੁਚ੍ਚਞ੍ਚਾਤਿ ਚਤੂਹਿ ਸਦ੍ਧਿਂ ਪੀਤਿਵਜ੍ਜਿਤਾ ਤੇ ਏਵ ਵੀਸਤਿ ਧਮ੍ਮਾ ਸਙ੍ਗਯ੍ਹਨ੍ਤਿ, ਇਸ੍ਸਾਮਚ੍ਛਰਿਯਕੁਕ੍ਕੁਚ੍ਚਾਨਿ ਪਨੇਤ੍ਥ ਪਚ੍ਚੇਕਮੇਵ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਾਨਿ।

੪੮. ਸਸਙ੍ਖਾਰਿਕਪਞ੍ਚਕੇਪਿ ਤਥੇਵ ਥਿਨਮਿਦ੍ਧੇਨ ਵਿਸੇਸੇਤ੍ਵਾ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਾ।

੪੯. ਛਨ੍ਦਪੀਤਿਵਜ੍ਜਿਤਾ ਪਨ ਅਞ੍ਞਸਮਾਨਾ ਏਕਾਦਸ, ਅਕੁਸਲਸਾਧਾਰਣਾ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਚਾਤਿ ਪਨ੍ਨਰਸ ਧਮ੍ਮਾ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਸਹਗਤੇ ਸਮ੍ਪਯੁਜ੍ਜਨ੍ਤਿ।

੫੦. ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਸਹਗਤਚਿਤ੍ਤੇ ਚ ਅਧਿਮੋਕ੍ਖਵਿਰਹਿਤਾ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਸਹਗਤਾ ਤਥੇਵ ਪਨ੍ਨਰਸ ਧਮ੍ਮਾ ਸਮੁਪਲਬ੍ਭਨ੍ਤੀਤਿ ਸਬ੍ਬਥਾਪਿ ਦ੍ਵਾਦਸਾਕੁਸਲਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦੇਸੁ ਪਚ੍ਚੇਕਂ ਯੋਜਿਯਮਾਨਾਪਿ ਗਣਨਵਸੇਨ ਸਤ੍ਤਧਾਵ ਸਙ੍ਗਹਿਤਾ ਭਵਨ੍ਤੀਤਿ।

੫੧. ਏਕੂਨਵੀਸਾਟ੍ਠਾਰਸ, ਵੀਸੇਕਵੀਸ ਵੀਸਤਿ।

ਦ੍ਵਾਵੀਸ ਪਨ੍ਨਰਸੇਤਿ, ਸਤ੍ਤਧਾ ਕੁਸਲੇਠਿਤਾ॥

੫੨. ਸਾਧਾਰਣਾ ਚ ਚਤ੍ਤਾਰੋ, ਸਮਾਨਾ ਚ ਦਸਾਪਰੇ।

ਚੁਦ੍ਦਸੇਤੇ ਪਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ, **ਸਬ੍ਬਾਕੁਸਲਯੋਗਿਨੋ**॥

ਅਹੇਤੁਕਚਿਤ੍ਤਸਙ੍ਗਹਨਯੋ

੫੩. **ਅਹੇਤੁਕੇਸੁ** ਪਨ ਹਸਨਚਿਤ੍ਤੇ ਤਾਵ ਛਨ੍ਦਵਜ੍ਜਿਤਾ ਅਞ੍ਞਸਮਾਨਾ ਦ੍ਵਾਦਸ ਧਮ੍ਮਾ ਸਙ੍ਗਹਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ।

੫੪. ਤਥਾ ਵੋਟ੍ਠਬ੍ਬਨੇ ਛਨ੍ਦਪੀਤਿਵਜ੍ਜਿਤਾ।

੫੫. ਸੁਖਸਨ੍ਤੀਰਣੇ ਛਨ੍ਦਵੀਰਿਯਵਜ੍ਜਿਤਾ।

੫੬. ਮਨੋਧਾਤੁਤ੍ਤਿਕਾਹੇਤੁਕਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯੁਗਲ਼ੇ ਛਨ੍ਦਪੀਤਿਵੀਰਿਯਵਜ੍ਜਿਤਾ।

੫੭. ਦ੍ਵਿਪਞ੍ਚਵਿਞ੍ਞਾਣੇ ਪਕਿਣ੍ਣਕਵਜ੍ਜਿਤਾ ਤੇਯੇਵ ਸਙ੍ਗਯ੍ਹਨ੍ਤੀਤਿ ਸਬ੍ਬਥਾਪਿ ਅਟ੍ਠਾਰਸਸੁ ਅਹੇਤੁਕੇਸੁ ਗਣਨਵਸੇਨ ਚਤੁਧਾਵ ਸਙ੍ਗਹੋ ਹੋਤੀਤਿ।

੫੮. ਦ੍ਵਾਦਸੇਕਾਦਸ ਦਸ, ਸਤ੍ਤ ਚਾਤਿ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧੋ।

ਅਟ੍ਠਾਰਸਾਹੇਤੁਕੇਸੁ, ਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦੇਸੁ ਸਙ੍ਗਹੋ॥

੫੯. ਅਹੇਤੁਕੇਸੁ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ, ਸਤ੍ਤ ਸੇਸਾ ਯਥਾਰਹਂ।

ਇਤਿ ਵਿਤ੍ਥਾਰਤੋ ਵੁਤ੍ਤੋ, ਤੇਤ੍ਤਿਂਸਵਿਧਸਙ੍ਗਹੋ॥

੬੦. ਇਤ੍ਥਂ ਚਿਤ੍ਤਾਵਿਯੁਤ੍ਤਾਨਂ, ਸਮ੍ਪਯੋਗਞ੍ਚ ਸਙ੍ਗਹਂ।

ਞਤ੍ਵਾ ਭੇਦਂ ਯਥਾਯੋਗਂ, ਚਿਤ੍ਤੇਨ ਸਮਮੁਦ੍ਦਿਸੇ॥

ਇਤਿ ਅਭਿਧਮ੍ਮਤ੍ਥਸਙ੍ਗਹੇ ਚੇਤਸਿਕਸਙ੍ਗਹਵਿਭਾਗੋ ਨਾਮ

ਦੁਤਿਯੋ ਪਰਿਚ੍ਛੇਦੋ।

੩. ਪਕਿਣ੍ਣਕਪਰਿਚ੍ਛੇਦੋ

੧. ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਯਥਾਯੋਗਂ, ਤੇਪਞ੍ਞਾਸ ਸਭਾਵਤੋ।

ਚਿਤ੍ਤਚੇਤਸਿਕਾ ਧਮ੍ਮਾ, ਤੇਸਂ ਦਾਨਿ ਯਥਾਰਹਂ॥

੨. ਵੇਦਨਾਹੇਤੁਤੋ ਕਿਚ੍ਚਦ੍ਵਾਰਾਲਮ੍ਬਣਵਤ੍ਥੁਤੋ।

ਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਵਸੇਨੇਵ, ਸਙ੍ਗਹੋ ਨਾਮ ਨੀਯਤੇ॥

ਵੇਦਨਾਸਙ੍ਗਹੋ

੩. ਤਤ੍ਥ **ਵੇਦਨਾਸਙ੍ਗਹੇ** ਤਾਵ ਤਿਵਿਧਾ ਵੇਦਨਾ ਸੁਖਂ ਦੁਕ੍ਖਂ ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਾ ਚੇਤਿ, ਸੁਖਂ ਦੁਕ੍ਖਂ ਸੋਮਨਸ੍ਸਂ ਦੋਮਨਸ੍ਸਂ ਉਪੇਕ੍ਖਾਤਿ ਚ ਭੇਦੇਨ ਪਨ ਪਞ੍ਚਧਾ ਹੋਤਿ।

੪. ਤਤ੍ਥ ਸੁਖਸਹਗਤਂ ਕੁਸਲਵਿਪਾਕਂ ਕਾਯਵਿਞ੍ਞਾਣਮੇਕਮੇਵ, ਤਥਾ ਦੁਕ੍ਖਸਹਗਤਂ ਅਕੁਸਲਵਿਪਾਕਂ।

੫. ਸੋਮਨਸ੍ਸਸਹਗਤਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਪਨ ਲੋਭਮੂਲਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ, ਦ੍ਵਾਦਸ ਕਾਮਾਵਚਰਸੋਭਨਾਨਿ, ਸੁਖਸਨ੍ਤੀਰਣਹਸਨਾਨਿ ਚ ਦ੍ਵੇਤਿ ਅਟ੍ਠਾਰਸ ਕਾਮਾਵਚਰਸੋਮਨਸ੍ਸਸਹਗਤਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਚੇਵ ਪਠਮਦੁਤਿਯਤਤਿਯਚਤੁਤ੍ਥਜ੍ਝਾਨਸਙ੍ਖਾਤਾਨਿ ਚਤੁਚਤ੍ਤਾਲੀਸ ਮਹਗ੍ਗਤਲੋਕੁਤ੍ਤਰਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਚੇਤਿ ਦ੍ਵਾਸਟ੍ਠਿਵਿਧਾਨਿ ਭਵਨ੍ਤਿ।

੬. ਦੋਮਨਸ੍ਸਸਹਗਤਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਪਨ ਦ੍ਵੇ ਪਟਿਘਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਚਿਤ੍ਤਾਨੇਵ।

੭. ਸੇਸਾਨਿ ਸਬ੍ਬਾਨਿਪਿ ਪਞ੍ਚਪਞ੍ਞਾਸ ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤਚਿਤ੍ਤਾਨੇਵਾਤਿ।

੮. ਸੁਖਂ ਦੁਕ੍ਖਮੁਪੇਕ੍ਖਾਤਿ, ਤਿਵਿਧਾ ਤਤ੍ਥ ਵੇਦਨਾ।

ਸੋਮਨਸ੍ਸਂ ਦੋਮਨਸ੍ਸਮਿਤਿਭੇਦੇਨ ਪਞ੍ਚਧਾ॥

੯. ਸੁਖਮੇਕਤ੍ਥ ਦੁਕ੍ਖਞ੍ਚ, ਦੋਮਨਸ੍ਸਂ ਦ੍ਵਯੇ ਠਿਤਂ।

ਦ੍ਵਾਸਟ੍ਠੀਸੁ ਸੋਮਨਸ੍ਸਂ, ਪਞ੍ਚਪਞ੍ਞਾਸਕੇਤਰਾ॥

ਹੇਤੁਸਙ੍ਗਹੋ

੧੦. **ਹੇਤੁਸਙ੍ਗਹੇ** ਹੇਤੂ ਨਾਮ ਲੋਭੋ ਦੋਸੋ ਮੋਹੋ ਅਲੋਭੋ ਅਦੋਸੋ ਅਮੋਹੋ ਚਾਤਿ ਛਬ੍ਬਿਧਾ ਭਵਨ੍ਤਿ।

੧੧. ਤਤ੍ਥ ਪਞ੍ਚਦ੍ਵਾਰਾਵਜ੍ਜਨਦ੍ਵਿਪਞ੍ਚਵਿਞ੍ਞਾਣਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਨਸਨ੍ਤੀਰਣਵੋਟ੍ਠਬ੍ਬਨਹਸਨਵਸੇਨ ਅਹੇਤੁਕਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਨਾਮ।

੧੨. ਸੇਸਾਨਿ ਸਬ੍ਬਾਨਿਪਿ ਏਕਸਤ੍ਤਤਿ ਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਸਹੇਤੁਕਾਨੇਵ।

੧੩. ਤਤ੍ਥਾਪਿ ਦ੍ਵੇ ਮੋਮੂਹਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਏਕਹੇਤੁਕਾਨਿ।

੧੪. ਸੇਸਾਨਿ ਦਸ ਅਕੁਸਲਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਚੇਵ ਞਾਣਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਨਿ ਦ੍ਵਾਦਸ ਕਾਮਾਵਚਰਸੋਭਨਾਨਿ ਚੇਤਿ ਦ੍ਵਾਵੀਸਤਿ ਦ੍ਵਿਹੇਤੁਕਚਿਤ੍ਤਾਨਿ।

੧੫. ਦ੍ਵਾਦਸ ਞਾਣਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਕਾਮਾਵਚਰਸੋਭਨਾਨਿ ਚੇਵ ਪਞ੍ਚਤਿੰਸ ਮਹਗ੍ਗਤਲੋਕੁਤ੍ਤਰਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਚੇਤਿ ਸਤ੍ਤਚਤ੍ਤਾਲੀਸ ਤਿਹੇਤੁਕਚਿਤ੍ਤਾਨੀਤਿ।

੧੬. ਲੋਭੋ ਦੋਸੋ ਚ ਮੋਹੋ ਚ,

ਹੇਤੂ ਅਕੁਸਲਾ ਤਯੋ।
ਅਲੋਭਾਦੋਸਾਮੋਹੋ ਚ,
ਕੁਸਲਾਬਜਾਕਤਾ ਤਥਾ॥

੧੭. ਅਹੇਤੁਕਾਟ੍ਠਾਰਸੇਕਹੇਤੁਕਾ ਦ੍ਵੇ ਦ੍ਵਾਵੀਸਤਿ।

ਦ੍ਵਿਹੇਤੁਕਾ ਮਤਾ ਸਤ੍ਤਚਤ੍ਤਾਲੀਸਤਿਹੇਤੁਕਾ॥

ਕਿਚ੍ਚਸਙ੍ਗਹੋ

੧੮. **ਕਿਚ੍ਚਸਙ੍ਗਹੇ** ਕਿਚ੍ਚਾਨਿ ਨਾਮ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਭਵਙ੍ਗਾਵਜ੍ਜਨਦਸ੍ਸਨਸਵਨਘਾਯਨਸਾਯਨਫੁਸਨਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਨਸਨ੍ਤੀਰਣਵੋਟ੍ਠਬ੍ਬਨਜਵਨਤਦਾਰਮ੍ਮਣਚੁਤਿਵਸੇਨ ਚੁਦ੍ਦਸਵਿਧਾਨਿ ਭਵਨ੍ਤਿ।

੧੯. ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਭਵਙ੍ਗਾਵਜ੍ਜਨਪਞ੍ਚਵਿਞ੍ਞਾਣਠਾਨਾਦਿਵਸੇਨ ਪਨ ਤੇਸੰ ਦਸਧਾ ਠਾਨਭੇਦੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

੨੦. ਤਤ੍ਥ ਦ੍ਵੇ ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤਸਨ੍ਤੀਰਣਾਨਿ ਚੇਵ ਅਟ੍ਠ ਮਹਾਵਿਪਾਕਾਨਿ ਚ ਨਵ ਰੂਪਾਰੂਪਵਿਪਾਕਾਨਿ ਚੇਤਿ ਏਕੂਨਵੀਸਤਿ ਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਭਵਙ੍ਗਚੁਤਿਕਿਚ੍ਚਾਨਿ ਨਾਮ।

੨੧. ਆਵਜ੍ਜਨਕਿਚ੍ਚਾਨਿ ਪਨ ਦ੍ਵੇ।

੨੨. ਤਥਾ ਦਸ੍ਸਨਸਵਨਘਾਯਨਸਾਯਨਫੁਸਨਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਨਕਿਚ੍ਚਾਨਿ ਚ।

੨੩. ਤੀਣਿ ਸਨ੍ਤੀਰਣਕਿਚ੍ਚਾਨਿ।

੨੪. ਮਨੋਦ੍ਵਾਰਾਵਜ੍ਜਨਮੇਵ ਪਞ੍ਚਦ੍ਵਾਰੇ ਵੋਟ੍ਠਬ੍ਬਨਕਿਚ੍ਚੰ ਸਾਧੇਤਿ।

੨੫. ਆਵਜ੍ਜਨਦ੍ਵਯਵਜ੍ਜਿਤਾਨਿ ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਫਲਕਿਰਿਯਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਪਞ੍ਚਪਞ੍ਞਾਸ ਜਵਨਕਿਚ੍ਚਾਨਿ।

੨੬. ਅਟ੍ਠ ਮਹਾਵਿਪਾਕਾਨਿ ਚੇਵ ਸਨ੍ਤੀਰਣਤ੍ਤਯਞ੍ਚੇਤਿ ਏਕਾਦਸ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਕਿਚ੍ਚਾਨਿ।

੨੭. ਤੇਸੁ ਪਨ ਦ੍ਵੇ ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤਸਨ੍ਤੀਰਣਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਭਵਙ੍ਗਚੁਤਿਤਦਾਰਮ੍ਮਣਸਨ੍ਤੀਰਣਵਸੇਨ ਪਞ੍ਚਕਿਚ੍ਚਾਨਿ ਨਾਮ।

੨੮. ਮਹਾਵਿਪਾਕਾਨਿ ਅਟ੍ਠ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਭਵਙ੍ਗਚੁਤਿਤਦਾਰਮ੍ਮਣਵਸੇਨ ਚਤੁਕਿਚ੍ਚਾਨਿ ਨਾਮ।

੨੯. ਮਹਗ੍ਗਤਵਿਪਾਕਾਨਿ ਨਵ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਭਵਙ੍ਗਚੁਤਿਵਸੇਨ ਤਿਕਿਚ੍ਚਾਨਿ ਨਾਮ।

੩੦. ਸੋਮਨਸ੍ਸਸਨ੍ਤੀਰਣਂ ਸਨ੍ਤੀਰਣਤਦਾਰਮ੍ਮਣਵਸੇਨ ਦੁਕਿਚ੍ਚਂ।

੩੧. ਤਥਾ ਵੋਟ੍ਠਬ੍ਬਨਂ ਵੋਟ੍ਠਬ੍ਬਨਾਵਜ੍ਜਨਵਸੇਨ।

੩੨. ਸੇਸਾਨਿ ਪਨ ਸਬ੍ਬਾਨਿਪਿ ਜਵਨਮਨੋਧਾਤੁਤ੍ਤਿਕਦ੍ਵਿਪਞ੍ਚਵਿਞ੍ਞਾਣਾਨਿ ਯਥਾਸਮ੍ਭਵਮੇਕਕਿਚ੍ਚਾਨੀਤਿ।

੩੩. ਪਟਿਸਨ੍ਧਾਦਯੋ ਨਾਮ, ਕਿਚ੍ਚਭੇਦੇਨ ਚੁਦ੍ਦਸ।

ਦਸਧਾ ਠਾਨਭੇਦੇਨ, ਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਾ ਪਕਾਸਿਤਾ॥

੩੪. ਅਟ੍ਠਸਟ੍ਠਿ ਤਥਾ ਦ੍ਵੇ ਚ, ਨਵਾਟ੍ਠ ਦ੍ਵੇ ਯਥਾਕ੍ਕਮਂ।

ਏਕਦ੍ਵਿਤਿਚਤੁਪਞ੍ਚਕਿਚ੍ਚਠਾਨਾਨਿ ਨਿਦ੍ਦਿਸੇ॥

ਦ੍ਵਾਰਸਙ੍ਗਹੋ

੩੫. **ਦ੍ਵਾਰਸਙ੍ਗਹੇ** ਦ੍ਵਾਰਾਨਿ ਨਾਮ ਚਕ੍ਖੁਦ੍ਵਾਰਂ ਸੋਤਦ੍ਵਾਰਂ ਘਾਨਦ੍ਵਾਰਂ ਜਿਵ੍ਹਾਦ੍ਵਾਰਂ ਕਾਯਦ੍ਵਾਰਂ ਮਨੋਦ੍ਵਾਰਞ੍ਚੇਤਿ ਛਬ੍ਬਿਧਾਨਿ ਭਵਨ੍ਤਿ।

੩੬. ਤਤ੍ਥ ਚਕ੍ਖੁਮੇਵ ਚਕ੍ਖੁਦ੍ਵਾਰਂ।

੩੭. ਤਥਾ ਸੋਤਾਦਯੋ ਸੋਤਦ੍ਵਾਰਾਦੀਨਿ।

੩੮. ਮਨੋਦ੍ਵਾਰਂ ਪਨ ਭਵਙ੍ਗਨ੍ਤਿ ਪਵੁਚ੍ਚਤਿ।

੩੯. ਤਤ੍ਥ ਪਞ੍ਚਦ੍ਵਾਰਾਵਜ੍ਜਨਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਨਸਨ੍ਤੀਰਣਵੋਟ੍ਠਬ੍ਬਨਕਾਮਾਵਚਰਜਵਨਤਦਾਰਮ੍ਮਣਵਸੇਨ ਛਚਤ੍ਤਾਲੀਸ ਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਚਕ੍ਖੁਦ੍ਵਾਰੇ ਯਥਾਰਹਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਤਥਾ ਪਞ੍ਚਦ੍ਵਾਰਾਵਜ੍ਜਨਸੋਤਵਿਞ੍ਞਾਣਾਦਿਵਸੇਨ ਸੋਤਦ੍ਵਾਰਾਦੀਸੁਪਿ ਛਚਤ੍ਤਾਲੀਸੇਵ ਭਵਨ੍ਤੀਤਿ ਸਬ੍ਬਥਾਪਿ ਪਞ੍ਚਦ੍ਵਾਰੇ ਚਤੁਪਞ੍ਞਾਸ ਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਕਾਮਾਵਚਰਾਨੇਵ।

੪੦. ਮਨੋਦ੍ਵਾਰੇ ਪਨ ਮਨੋਦ੍ਵਾਰਾਵਜ੍ਜਨਪਞ੍ਚਪਞ੍ਞਾਸਜਵਨਤਦਾਰਮ੍ਮਣਵਸੇਨ ਸਤ੍ਤਸਟ੍ਠਿ ਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਭਵਨ੍ਤਿ।

੪੧. ਏਕੂਨਵੀਸਤਿ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਭਵਙ੍ਗਚੁਤਿਵਸੇਨ ਦ੍ਵਾਰਵਿਮੁਤ੍ਤਾਨਿ।

੪੨. ਤੇਸੁ ਪਨ ਪਞ੍ਚਵਿਞ੍ਞਾਣਾਨਿ ਚੇਵ ਮਹਗ੍ਗਤਲੋਕੁਤ੍ਤਰਜਵਨਾਨਿ ਚੇਤਿ ਛਤ੍ਤਿਂਸ ਯਥਾਰਹਮੇਕਦ੍ਵਾਰਿਕਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਨਾਮ।

੪੩. ਮਨੋਧਾਤੁਤ੍ਤਿਕਂ ਪਨ ਪਞ੍ਚਦ੍ਵਾਰਿਕਂ।

੪੪. ਸੁਖਸਨ੍ਤੀਰਣਵੋਟ੍ਠਬ੍ਬਨਕਾਮਾਵਚਰਜਵਨਾਨਿ ਛਦ੍ਵਾਰਿਕਚਿਤ੍ਤਾਨਿ।

੪੫. ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤਸਨ੍ਤੀਰਣਮਹਾਵਿਪਾਕਾਨਿ ਛਦ੍ਵਾਰਿਕਾਨਿ ਚੇਵ ਦ੍ਵਾਰਵਿਮੁਤ੍ਤਾਨਿ ਚ।

੪੬. ਮਹਗ੍ਗਤਵਿਪਾਕਾਨਿ ਦ੍ਵਾਰਵਿਮੁਤ੍ਤਾਨੇਵਾਤਿ।

੪੭. ਏਕਦ੍ਵਾਰਿਕਚਿਤ੍ਤਾਨਿ, ਪਞ੍ਚਛਦ੍ਵਾਰਿਕਾਨਿ ਚ।

ਛਦ੍ਵਾਰਿਕਵਿਮੁਤ੍ਤਾਨਿ, ਵਿਮੁਤ੍ਤਾਨਿ ਚ ਸਬ੍ਬਥਾ॥

ਛਤ੍ਤਿਂਸਤਿ ਤਥਾ ਤੀਣਿ, ਏਕਤਿਂਸ ਯਥਾਕ੍ਕਮਂ।
ਦਸਧਾ ਨਵਧਾ ਚੇਤਿ, ਪਞ੍ਚਧਾ ਪਰਿਦੀਪਯੇ॥

ਆਲਮ੍ਬਣਸਙ੍ਗਹੋ

੪੮. **ਆਲਮ੍ਬਣਸਙ੍ਗਹੇ** ਆਰਮ੍ਮਣਾਨਿ ਨਾਮ ਰੂਪਾਰਮ੍ਮਣਂ ਸਦ੍ਦਾਰਮ੍ਮਣਂ ਗਨ੍ਧਾਰਮ੍ਮਣਂ ਰਸਾਰਮ੍ਮਣਂ ਫੋਟ੍ਠਬ੍ਬਾਰਮ੍ਮਣਂ ਧਮ੍ਮਾਰਮ੍ਮਣਞ੍ਚੇਤਿ ਛਬ੍ਬਿਧਾਨਿ ਭਵਨ੍ਤਿ।

੪੯. ਤਤ੍ਥ ਰੂਪਮੇਵ ਰੂਪਾਰਮ੍ਮਣਂ, ਤਥਾ ਸਦ੍ਦਾਦਯੋ ਸਦ੍ਦਾਰਮ੍ਮਣਾਦੀਨਿ।

੫੦. ਧਮ੍ਮਾਰਮ੍ਮਣਂ ਪਨ ਪਸਾਦਸੁਖੁਮਰੂਪਚਿਤ੍ਤਚੇਤਸਿਕਨਿਬ੍ਬਾਨਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਵਸੇਨ ਛਧਾ ਸਙ੍ਗਯ੍ਹਤਿ।

੫੧. ਤਤ੍ਥ ਚਕ੍ਖੁਦ੍ਵਾਰਿਕਚਿਤ੍ਤਾਨਂ ਸਬ੍ਬੇਸਮ੍ਪਿ ਰੂਪਮੇਵ ਆਰਮ੍ਮਣਂ, ਤਞ੍ਚ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਂ। ਤਥਾ ਸੋਤਦ੍ਵਾਰਿਕਚਿਤ੍ਤਾਦੀਨਮ੍ਪਿ ਸਦ੍ਦਾਦੀਨਿ, ਤਾਨਿ ਚ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨਿਯੇਵ।

੫੨. ਮਨੋਦ੍ਵਾਰਿਕਚਿਤ੍ਤਾਨਂ ਪਨ ਛਬ੍ਬਿਧਮ੍ਪਿ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਮਤੀਤਂ ਅਨਾਗਤਂ ਕਾਲਵਿਮੁਤ੍ਤਞ੍ਚ ਯਥਾਰਹਮਾਰਮ੍ਮਣਂ ਹੋਤਿ।

੫੩. ਦ੍ਵਾਰਵਿਮੁਤ੍ਤਾਨਞ੍ਚ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਭਵਙ੍ਗਚੁਤਿਸਙ੍ਖਾਤਾਨਂ ਛਬ੍ਬਿਧਮ੍ਪਿ ਯਥਾਸਮ੍ਭਵਂ ਯੇਭੁਯ੍ਯੇਨ ਭਵਨ੍ਤਰੇ ਛਦ੍ਵਾਰਗ੍ਗਹਿਤਂ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਮਤੀਤਂ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਭੂਤਂ ਵਾ ਕਮ੍ਮਕਮ੍ਮਨਿਮਿਤ੍ਤਗਤਿਨਿਮਿਤ੍ਤਸਮ੍ਮਤਂ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਹੋਤਿ।

੫੪. ਤੇਸੁ ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣਾਦੀਨਿ ਯਥਾਕ੍ਕਮਂ ਰੂਪਾਦਿਏਕੇਕਾਰਮ੍ਮਣਾਨੇਵ।

੫੫. ਮਨੋਧਾਤੁਤ੍ਤਿਕਂ ਪਨ ਰੂਪਾਦਿਪਞ੍ਚਾਰਮ੍ਮਣਂ।

੫੬. ਸੇਸਾਨਿ ਕਾਮਾਵਚਰਵਿਪਾਕਾਨਿ ਹਸਨਚਿਤ੍ਤਞ੍ਚੇਤਿ ਸਬ੍ਬਥਾਪਿ ਕਾਮਾਵਚਰਾਰਮ੍ਮਣਾਨੇਵ।

੫੭. ਅਕੁਸਲਾਨਿ ਚੇਵ ਞਾਣਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤਕਾਮਾਵਚਰਜਵਨਾਨਿ ਚੇਤਿ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਵਜ੍ਜਿਤਸਬ੍ਬਾਰਮ੍ਮਣਾਨਿ।

੫੮. ਞਾਣਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਕਾਮਾਵਚਰਕੁਸਲਾਨਿ ਚੇਵ ਪਞ੍ਚਮਜ੍ਝਾਨਸਙ੍ਖਾਤਂ ਅਭਿਞ੍ਞਾਕੁਸਲਞ੍ਚੇਤਿ ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗਫਲਵਜ੍ਜਿਤਸਬ੍ਬਾਰਮ੍ਮਣਾਨਿ।

੫੯. ਞਾਣਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਕਾਮਾਵਚਰਕਿਰਿਯਾਨਿ ਚੇਵ ਕਿਰਿਯਾਭਿਞ੍ਞਾਵੋਟ੍ਠਬ੍ਬਨਞ੍ਚੇਤਿ ਸਬ੍ਬਥਾਪਿ ਸਬ੍ਬਾਰਮ੍ਮਣਾਨਿ।

੬੦. ਆਰੁਪ੍ਪੇਸੁ ਦੁਤਿਯਚਤੁਤ੍ਥਾਨਿ ਮਹਗ੍ਗਤਾਰਮ੍ਮਣਾਨਿ।

੬੧. ਸੇਸਾਨਿ ਮਹਗ੍ਗਤਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਸਬ੍ਬਾਨਿਪਿ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣਾਨਿ।

੬੨. ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨਾਰਮ੍ਮਣਾਨੀਤਿ।

੬੩. ਪਞ੍ਚਵੀਸ ਪਰਿਤ੍ਤਮ੍ਹਿ, ਛ ਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਮਹਗ੍ਗਤੇ।

ਏਕਵੀਸਤਿ ਵੋਹਾਰੇ, ਅਟ੍ਠ ਨਿਬ੍ਬਾਨਗੋਚਰੇ॥

ਵੀਸਾਨੁਤ੍ਤਰਮੁਤ੍ਤਮ੍ਹਿ , ਅਗ੍ਗਮਗ੍ਗਫਲੁਜ੍ਝਿਤੇ।
ਪਞ੍ਚ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਛਚ੍ਚੇਤਿ, ਸਤ੍ਤਧਾ ਤਤ੍ਥ ਸਙ੍ਗਹੋ॥

ਵਤ੍ਥੁਸਙ੍ਗਹੋ

੬੪. **ਵਤ੍ਥੁਸਙ੍ਗਹੇ** ਵਤ੍ਥੂਨਿ ਨਾਮ ਚਕ੍ਖੁਸੋਤਘਾਨਜਿਵ੍ਹਾਕਾਯਹਦਯਵਤ੍ਥੁ ਚੇਤਿ ਛਬ੍ਬਿਧਾਨਿ ਭਵਨ੍ਤਿ।

੬੫. ਤਾਨਿ ਕਾਮਲੋਕੇ ਸਬ੍ਬਾਨਿਪਿ ਲਬ੍ਭਨ੍ਤਿ।

੬੬. ਰੂਪਲੋਕੇ ਪਨ ਘਾਨਾਦਿਤ੍ਤਯੰ ਨਤ੍ਥਿ।

੬੭. ਅਰੂਪਲੋਕੇ ਪਨ ਸਬ੍ਬਾਨਿਪਿ ਨ ਸੰਵਿਜ੍ਜਨ੍ਤਿ।

੬੮. ਤਤ੍ਥ ਪਞ੍ਚਵਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੁਯੋ ਯਥਾਕ੍ਕਮੰ ਏਕਨ੍ਤੇਨ ਪਞ੍ਚ ਪਸਾਦਵਤ੍ਥੂਨਿ ਨਿਸ੍ਸਾਯੇਵ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ।

੬੯. ਪਞ੍ਚਦ੍ਵਾਰਾਵਜ੍ਜਨਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਨਸਙ੍ਖਾਤਾ ਪਨ ਮਨੋਧਾਤੁ ਚ ਹਦਯੰ ਨਿਸ੍ਸਿਤਾਯੇਵ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ।

੭੦. ਅਵਸੇਸਾ ਪਨ ਮਨੋਵਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੁਸਙ੍ਖਾਤਾ ਚ ਸਨ੍ਤੀਰਣਮਹਾਵਿਪਾਕਪਟਿਘਦ੍ਵਯਪਠਮਮਗ੍ਗਹਸਨਰੂਪਾਵਚਰਵਸੇਨ ਹਦਯੰ ਨਿਸ੍ਸਾਯੇਵ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ।

੭੧. ਅਵਸੇਸਾ ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਕਿਰਿਯਾਨੁਤ੍ਤਰਵਸੇਨ ਪਨ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਵਾ ਅਨਿਸ੍ਸਾਯ ਵਾ।

੭੨. ਆਰੁਪ੍ਪਵਿਪਾਕਵਸੇਨ ਹਦਯੰ ਅਨਿਸ੍ਸਾਯੇਵਾਤਿ।

੭੩. ਛਵਤ੍ਥੁੰ ਨਿਸ੍ਸਿਤਾ ਕਾਮੇ, ਸਤ੍ਤ ਰੂਪੇ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਾ।

ਤਿਵਤ੍ਥੁੰ ਨਿਸ੍ਸਿਤਾਰੁਪ੍ਪੇ, ਧਾਤ੍ਵੇਕਾ ਨਿਸ੍ਸਿਤਾ ਮਤਾ॥

੭੪. ਤੇਚਤ੍ਤਾਲੀਸ ਨਿਸ੍ਸਾਯ, ਦ੍ਵੇਚਤ੍ਤਾਲੀਸ ਜਾਯਰੇ।

ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਚ ਅਨਿਸ੍ਸਾਯ, ਪਾਕਾਰੁਪ੍ਪਾ ਅਨਿਸ੍ਸਿਤਾ॥

ਇਤਿ ਅਭਿਧਮ੍ਮਤ੍ਥਸਙ੍ਗਹੇ ਪਕਿਣ੍ਣਕਸਙ੍ਗਹਵਿਭਾਗੋ ਨਾਮ

ਤਤਿਯੋ ਪਰਿਚ੍ਛੇਦੋ।

੪. ਵੀਥਿਪਰਿਚ੍ਛੇਦੋ

੧. ਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਾਨਮਿਚ੍ਚੇਵੰ, ਕਤ੍ਵਾਸਙ੍ਗਹਮੁਤ੍ਤਰੰ।

ਭੂਮਿਪੁਗ੍ਗਲਭੇਦੇਨ, ਪੁਬ੍ਬਾਪਰਨਿਯਾਮਿਤੰ॥

ਪਵਤ੍ਤਿਸਙ੍ਗਹੰ ਨਾਮ, ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਪਵਤ੍ਤਿਯੰ।
ਪਵਕ੍ਖਾਮਿ ਸਮਾਸੇਨ, ਯਥਾਸਮ੍ਭਵਤੋ ਕਥੰ॥

੨.. ਵੀਥਿਮੁਤ੍ਤਾਨੰ ਪਨ ਕਮ੍ਮਕਮ੍ਮਨਿਮਿਤ੍ਤਗਤਿਨਿਮਿਤ੍ਤਵਸੇਨ ਤਿਵਿਧਾ ਹੋਤਿ ਵਿਸਯਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿ।

੪. ਤਤ੍ਥ ਵਤ੍ਥੁਦ੍ਵਾਰਾਰਮ੍ਮਣਾਨਿ ਪੁਬ੍ਬੇ ਵੁਤ੍ਤਨਯਾਨੇਵ।

ਵਿਞ੍ਞਾਣਛਕ੍ਕੰ

੫. ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣੰ ਸੋਤਵਿਞ੍ਞਾਣੰ ਘਾਨਵਿਞ੍ਞਾਣੰ ਜਿਵ੍ਹਾਵਿਞ੍ਞਾਣੰ ਕਾਯਵਿਞ੍ਞਾਣੰ ਮਨੋਵਿਞ੍ਞਾਣਞ੍ਚੇਤਿ ਛ ਵਿਞ੍ਞਾਣਾਨਿ।

ਵੀਥਿਛਕ੍ਕੰ

੬. **ਛ ਵੀਥਿਯੋ** ਪਨ ਚਕ੍ਖੁਦ੍ਵਾਰਵੀਥਿ ਸੋਤਦ੍ਵਾਰਵੀਥਿ ਘਾਨਦ੍ਵਾਰਵੀਥਿ ਜਿਵ੍ਹਾਦ੍ਵਾਰਵੀਥਿ ਕਾਯਦ੍ਵਾਰਵੀਥਿ ਮਨੋਦ੍ਵਾਰਵੀਥਿ ਚੇਤਿ ਦ੍ਵਾਰਵਸੇਨ ਵਾ, ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣਵੀਥਿ ਸੋਤਵਿਞ੍ਞਾਣਵੀਥਿ ਘਾਨਵਿਞ੍ਞਾਣਵੀਥਿ ਜਿਵ੍ਹਾਵਿਞ੍ਞਾਣਵੀਥਿ ਕਾਯਵਿਞ੍ਞਾਣਵੀਥਿ ਮਨੋਵਿਞ੍ਞਾਣਵੀਥਿ ਚੇਤਿ ਵਿਞ੍ਞਾਣਵਸੇਨ ਵਾ ਦ੍ਵਾਰਪ੍ਪਵਤ੍ਤਾ ਚਿਤ੍ਤਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਯੋ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਾ।

ਵੀਥਿਭੇਦੋ

੭. ਅਤਿਮਹਨ੍ਤੰ ਮਹਨ੍ਤੰ ਪਰਿਤ੍ਤੰ ਅਤਿਪਰਿਤ੍ਤਞ੍ਚੇਤਿ ਪਞ੍ਚਦ੍ਵਾਰੇ ਮਨੋਦ੍ਵਾਰੇ ਪਨ ਵਿਭੂਤਮਵਿਭੂਤਞ੍ਚੇਤਿ ਛਧਾ ਵਿਸਯਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਪਞ੍ਚਦ੍ਵਾਰਵੀਥਿ

੮. ਕਥੰ? ਉਪ੍ਪਾਦਠਿਤਿਭਙ੍ਗਵਸੇਨ ਖਣਤ੍ਤਯੰ ਏਕਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣੰ ਨਾਮ।

੯. ਤਾਨਿ ਪਨ ਸਤ੍ਤਰਸ ਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਾਨਿ ਰੂਪਧਮ੍ਮਾਨਮਾਯੂ।

੧੦. ਏਕਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਾਤੀਤਾਨਿ ਵਾ ਬਹੁਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਾਤੀਤਾਨਿ ਵਾ ਠਿਤਿਪ੍ਪਤ੍ਤਾਨੇਵ ਪਞ੍ਚਾਰਮ੍ਮਣਾਨਿ ਪਞ੍ਚਦ੍ਵਾਰੇ ਆਪਾਥਮਾਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਯਦਿ ਏਕਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਾਤੀਤਕੰ ਰੂਪਾਰਮ੍ਮਣੰ ਚਕ੍ਖੁਸ੍ਸ ਆਪਾਥਮਾਗਚ੍ਛਤਿ, ਤਤੋ ਦ੍ਵਿਕ੍ਖਤ੍ਤੁੰ ਭਵਙ੍ਗੇ ਚਲਿਤੇ ਭਵਙ੍ਗਸੋਤੰ ਵੋਚ੍ਛਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਤਮੇਵ ਰੂਪਾਰਮ੍ਮਣੰ ਆਵਜ੍ਜਨ੍ਤੰ ਪਞ੍ਚਦ੍ਵਾਰਾਵਜ੍ਜਨਚਿਤ੍ਤੰ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਨਿਰੁਜ੍ਝਤਿ, ਤਤੋ ਤਸ੍ਸਾਨਨ੍ਤਰੰ ਤਮੇਵ ਰੂਪੰ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤੰ ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣੰ, ਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਨ੍ਤੰ ਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਨਚਿਤ੍ਤੰ, ਸਨ੍ਤੀਰਯਮਾਨੰ ਸਨ੍ਤੀਰਣਚਿਤ੍ਤੰ, ਵਵਤ੍ਥਪੇਨ੍ਤੰ

ਵੋਟ੍ਠਬ੍ਬਨਚਿਤ੍ਤਞ੍ਚੇਤਿ ਯਥਾਕ੍ਕਮੰ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਨਿਰੁਜ੍ਝਨ੍ਤਿ, ਤਤੋ ਪਰੰ ਏਕੂਨਤਿੰਸ ਕਾਮਾਵਚਰਜਵਨੇਸੁ ਯੰਕਿਞ੍ਚਿ ਲਦ੍ਧਪਚ੍ਚਯੰ ਯੇਭੁਯ੍ਯੇਨ ਸਤ੍ਤਕ੍ਖਤ੍ਤੁੰ ਜਵਤਿ, ਜਵਨਾਨੁਬਨ੍ਧਾਨਿ ਚ ਦ੍ਵੇ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਪਾਕਾਨਿ ਯਥਾਰਹੰ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ, ਤਤੋ ਪਰੰ ਭਵਙ੍ਗਪਾਤੋ।

੧੧. ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਚੁਦ੍ਦਸ ਵੀਥਿਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਾ, ਦ੍ਵੇ ਭਵਙ੍ਗਚਲਨਾਨਿ, ਪੁਬ੍ਬੇਵਾਤੀਤਕਮੇਕਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਨ੍ਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਸਤ੍ਤਰਸ ਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਾਨਿ ਪਰਿਪੂਰੇਨ੍ਤਿ, ਤਤੋ ਪਰੰ ਨਿਰੁਜ੍ਝਤਿ, ਆਰਮ੍ਮਣਮੇਤੰ **ਅਤਿਮਹਨ੍ਤੰ** ਨਾਮ ਗੋਚਰੰ।

੧੨. ਯਾਵ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣੁਪ੍ਪਾਦਾ ਪਨ ਅਪ੍ਪਹੋਨ੍ਤਾਤੀਤਕਮਾਪਾਥਮਾਗਤੰ ਆਰਮ੍ਮਣੰ **ਮਹਨ੍ਤੰ** ਨਾਮ, ਤਤ੍ਥ ਜਵਨਾਵਸਾਨੇ ਭਵਙ੍ਗਪਾਤੋਵ ਹੋਤਿ, ਨਤ੍ਥਿ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣੁਪ੍ਪਾਦੋ।

੧੩. ਯਾਵ ਜਵਨੁਪ੍ਪਾਦਾਪਿ ਅਪ੍ਪਹੋਨ੍ਤਾਤੀਤਕਮਾਪਾਥਮਾਗਤੰ ਆਰਮ੍ਮਣੰ **ਪਰਿਤ੍ਤੰ** ਨਾਮ, ਤਤ੍ਥ ਜਵਨਮ੍ਪਿ ਅਨੁਪ੍ਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਦ੍ਵਤ੍ਤਿਕ੍ਖਤ੍ਤੁੰ ਵੋਟ੍ਠਬ੍ਬਨਮੇਵ ਪਵਤ੍ਤਤਿ, ਤਤੋ ਪਰੰ ਭਵਙ੍ਗਪਾਤੋਵ ਹੋਤਿ।

੧੪. ਯਾਵ ਵੋਟ੍ਠਬ੍ਬਨੁਪ੍ਪਾਦਾ ਚ ਪਨ ਅਪ੍ਪਹੋਨ੍ਤਾਤੀਤਕਮਾਪਾਥਮਾਗਤੰ ਨਿਰੋਧਾਸਨ੍ਨਮਾਰਮ੍ਮਣੰ **ਅਤਿਪਰਿਤ੍ਤੰ** ਨਾਮ, ਤਤ੍ਥ ਭਵਙ੍ਗਚਲਨਮੇਵ ਹੋਤਿ, ਨਤ੍ਥਿ ਵੀਥਿਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦੋ।

੧੫. ਇਚ੍ਚੇਵੰ ਚਕ੍ਖੁਦ੍ਵਾਰੇ, ਤਥਾ ਸੋਤਦ੍ਵਾਰਾਦੀਸੁ ਚੇਤਿ ਸਬ੍ਬਥਾਪਿ ਪਞ੍ਚਦ੍ਵਾਰੇ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਜਵਨਵੋਟ੍ਠਬ੍ਬਨਮੋਘਵਾਰਸਙ੍ਖਾਤਾਨੰ ਚਤੁਨ੍ਨੰ ਵਾਰਾਨੰ ਯਥਾਕ੍ਕਮੰ ਆਰਮ੍ਮਣਭੂਤਾ ਵਿਸਯਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿ ਚਤੁਧਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

੧੬. ਵੀਥਿਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਸਤ੍ਤੇਵ, ਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਾ ਚਤੁਦ੍ਦਸ।

ਚਤੁਪਞ੍ਞਾਸ ਵਿਤ੍ਥਾਰਾ, ਪਞ੍ਚਦ੍ਵਾਰੇ ਯਥਾਰਹੰ॥

ਅਯਮੇਤ੍ਥ ਪਞ੍ਚਦ੍ਵਾਰੇ ਵੀਥਿਚਿਤ੍ਤਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਨਯੋ।

ਮਨੋਦ੍ਵਾਰਵੀਥਿ ਪਰਿਤ੍ਤਜਵਨਵਾਰੋ

੧੭. **ਮਨੋਦ੍ਵਾਰੇ** ਪਨ ਯਦਿ **ਵਿਭੂਤ**ਮਾਰਮ੍ਮਣੰ ਆਪਾਥਮਾਗਚ੍ਛਤਿ, ਤਤੋ ਪਰੰ ਭਵਙ੍ਗਚਲਨਮਨੋਦ੍ਵਾਰਾਵਜ੍ਜਨਜਵਨਾਵਸਾਨੇ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਪਾਕਾਨਿ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ, ਤਤੋ ਪਰੰ ਭਵਙ੍ਗਪਾਤੋ।

੧੮. **ਅਵਿਭੂਤੇ** ਪਨਾਰਮ੍ਮਣੇ ਜਵਨਾਵਸਾਨੇ ਭਵਙ੍ਗਪਾਤੋਵ ਹੋਤਿ, ਨਤ੍ਥਿ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣੁਪ੍ਪਾਦੋਤਿ।

੧੯. ਵੀਥਿਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਤੀਣੇਵ, ਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਾ ਦਸੇਰਿਤਾ।

ਵਿਤ੍ਥਾਰੇਨ ਪਨੇਤ੍ਥੇਕ-ਚਤ੍ਤਾਲੀਸ ਵਿਭਾਵਯੇ।

ਅਯਮੇਤ੍ਥ ਪਰਿਤ੍ਤਜਵਨਵਾਰੋ।

ਅਪ੍ਪਨਾਜਵਨਵਾਰੋ

੨੦. **ਅਪ੍ਪਨਾਜਵਨਵਾਰੇ** ਪਨ ਵਿਭੂਤਾਵਿਭੂਤਭੇਦੋ ਨਤ੍ਥਿ, ਤਥਾ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣੁਪ੍ਪਾਦੋ ਚ।

੨੧. ਤਤ੍ਥ ਹਿ ਞਾਣਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਕਾਮਾਵਚਰਜਵਨਾਨਮਟ੍ਠਨ੍ਨੰ ਅਞ੍ਞਤਰਸ੍ਮਿੰ ਪਰਿਕਮ੍ਮੋਪਚਾਰਾਨੁਲੋਮਗੋਤ੍ਰਭੁਨਾਮੇਨ ਚਤੁਕ੍ਖਤ੍ਤੁੰ ਤਿਕ੍ਖਤ੍ਤੁਮੇਵ ਵਾ ਯਥਾਕ੍ਕਮੰ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਨਿਰੁਦ੍ਧਾਨਨ੍ਤਰਮੇਵ ਯਥਾਰਹੰ ਚਤੁਤ੍ਥੰ, ਪਞ੍ਚਮੰ ਵਾ ਛਬ੍ਬੀਸਤਿਮਹਗ੍ਗਤਲੋਕੁਤ੍ਤਰਜਵਨੇਸੁ ਯਥਾਭਿਨੀਹਾਰਵਸੇਨ ਯੰ ਕਿਞ੍ਚਿ ਜਵਨੰ ਅਪ੍ਪਨਾਵੀਥਿਮੋਤਰਤਿ, ਤਤੋ ਪਰੰ ਅਪ੍ਪਨਾਵਸਾਨੇ ਭਵਙ੍ਗਪਾਤੋਵ ਹੋਤਿ।

੨੨. ਤਤ੍ਥ ਸੋਮਨਸ੍ਸਸਹਗਤਜਵਨਾਨਨ੍ਤਰੰ ਅਪ੍ਪਨਾਪਿ ਸੋਮਨਸ੍ਸਸਹਗਤਾਵ ਪਾਟਿਕਙ੍ਖਿਤਬ੍ਬਾ, ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤਜਵਨਾਨਨ੍ਤਰੰ ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤਾਵ, ਤਤ੍ਥਾਪਿ ਕੁਸਲਜਵਨਾਨਨ੍ਤਰੰ ਕੁਸਲਜਵਨਞ੍ਚੇਵ ਹੇਟ੍ਠਿਮਞ੍ਚ ਫਲਤ੍ਤਯਮਪ੍ਪੇਤਿ, ਕਿਰਿਯਜਵਨਾਨਨ੍ਤਰੰ ਕਿਰਿਯਜਵਨੰ ਅਰਹਤ੍ਤਫਲਞ੍ਚਾਤਿ।

੨੩. ਦ੍ਵਤ੍ਤਿੰਸ ਸੁਖਪੁਞ੍ਞਮ੍ਹਾ, ਦ੍ਵਾਦਸੋਪੇਕ੍ਖਕਾ ਪਰੰ,

ਸੁਖਿਤਕ੍ਰਿਯਤੋ ਅਟ੍ਠ, ਛ ਸਮ੍ਭੋਨ੍ਤਿ ਉਪੇਕ੍ਖਕਾ॥

੨੪. ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਾਨ ਸੇਕ੍ਖਾਨੰ, ਕਾਮਪੁਞ੍ਞਤਿਹੇਤੁਤੋ।

ਤਿਹੇਤੁਕਾਮਕ੍ਰਿਯਤੋ, ਵੀਤਰਾਗਾਨਮਪ੍ਪਨਾ॥

ਅਯਮੇਤ੍ਥ ਮਨੋਦ੍ਵਾਰੇ ਵੀਥਿਚਿਤ੍ਤਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਨਯੋ।

ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਨਿਯਮੋ

੨੫. ਸਬ੍ਬਤ੍ਥਾਪਿ ਪਨੇਤ੍ਥ ਅਨਿਟ੍ਠੇ ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਅਕੁਸਲਵਿਪਾਕਾਨੇਵ ਪਞ੍ਚਵਿਞ੍ਞਾਣਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਨਸਨ੍ਤੀਰਣਤਦਾਰਮ੍ਮਣਾਨਿ।

੨੬. ਇਟ੍ਠੇ ਕੁਸਲਵਿਪਾਕਾਨਿ।

੨੭. ਅਤਿਇਟ੍ਠੇ ਪਨ ਸੋਮਨਸ੍ਸਸਹਗਤਾਨੇਵ ਸਨ੍ਤੀਰਣਤਦਾਰਮ੍ਮਣਾਨਿ, ਤਤ੍ਥਾਪਿ ਸੋਮਨਸ੍ਸਸਹਗਤਕਿਰਿਯਜਵਨਾਵਸਾਨੇ ਸੋਮਨਸ੍ਸਸਹਗਤਾਨੇਵ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਾਨਿ ਭਵਨ੍ਤਿ, ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤਕਿਰਿਯਜਵਨਾਵਸਾਨੇ ਚ ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤਾਨੇਵ ਹੋਨ੍ਤਿ।

੨੮. ਦੋਮਨਸ੍ਸਸਹਗਤਜਵਨਾਵਸਾਨੇ ਚ ਪਨ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਾਨਿਚੇਵ ਭਵਙ੍ਗਾਨਿ ਚ ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤਾਨੇਵ ਭਵਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਯਦਿ ਸੋਮਨਸ੍ਸਪਟਿਸਨ੍ਧਿਕਸ੍ਸ ਦੋਮਨਸ੍ਸਸਹਗਤਜਵਨਾਵਸਾਨੇ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਸਮ੍ਭਵੋ ਨਤ੍ਥਿ, ਤਦਾ ਯੰ ਕਿਞ੍ਚਿ ਪਰਿਚਿਤਪੁਬ੍ਬੰ ਪਰਿਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣਮਾਰਬ੍ਭ ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤਸਨ੍ਤੀਰਣੰ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਤਮਨਨ੍ਤਰਿਤ੍ਵਾ ਭਵਙ੍ਗਪਾਤੋਵ ਹੋਤੀਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ ਆਚਰਿਯਾ।

੨੯. ਤਥਾ ਕਾਮਾਵਚਰਜਵਨਾਵਸਾਨੇ ਕਾਮਾਵਚਰਸਤ੍ਤਾਨੰ ਕਾਮਾਵਚਰਧਮ੍ਮੇਸ੍ਵੇਵ ਆਰਮ੍ਮਣਭੂਤੇਸੁ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣੰ ਇਚ੍ਛਨ੍ਤੀਤਿ।

੩੦. ਕਾਮੇ ਜਵਨਸਤ੍ਤਾਲਮ੍ਬਣਾਨੰ ਨਿਯਮੇ ਸਤਿ।

ਵਿਭੂਤੇਤਿਮਹਨ੍ਤੇ ਚ, ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਮੀਰਿਤੰ॥

ਅਯਮੇਤ੍ਥ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਨਿਯਮੋ।

ਜਵਨਨਿਯਮੋ

੩੧. **ਜਵਨੇਸੁ** ਚ ਪਰਿਤ੍ਤਜਵਨਵੀਥਿਯਂ ਕਾਮਾਵਚਰਜਵਨਾਨਿ ਸਤ੍ਤਕ੍ਖਤ੍ਤੁਂ ਛਕ੍ਖਤ੍ਤੁਮੇਵ ਵਾ ਜਵਨ੍ਤਿ।

੩੨. ਮਨ੍ਦਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਯਂ ਪਨ ਮਰਣਕਾਲਾਦੀਸੁ ਪਞ੍ਚਵਾਰਮੇਵ।

੩੩. ਭਗਵਤੋ ਪਨ ਯਮਕਪਾਟਿਹਾਰਿਯਕਾਲਾਦੀਸੁ ਲਹੁਕਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਯਂ ਚਤ੍ਤਾਰਿਪਞ੍ਚ ਵਾ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਭਵਨ੍ਤੀਤਿਪਿ ਵਦਨ੍ਤਿ।

੩੪. ਆਦਿਕਮ੍ਮਿਕਸ੍ਸ ਪਨ ਪਠਮਕਪ੍ਪਨਾਯਂ ਮਹਗ੍ਗਤਜਵਨਾਨਿਅਭਿਞ੍ਞਾਜਵਨਾਨਿ ਚ ਸਬ੍ਬਦਾਪਿ ਏਕਵਾਰਮੇਵ ਜਵਨ੍ਤਿ, ਤਤੋ ਪਰਂ ਭਵਙ੍ਗਪਾਤੋ।

੩੫. ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਪਨ ਮਗ੍ਗੁਪ੍ਪਾਦਾ ਏਕਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਿਕਾ, ਤਤੋ ਪਰਂ ਦ੍ਵੇ ਤੀਣਿ ਫਲਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਯਥਾਰਹਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਤਤੋ ਪਰਂ ਭਵਙ੍ਗਪਾਤੋ।

੩੬. ਨਿਰੋਧਸਮਾਪਤ੍ਤਿਕਾਲੇ ਦ੍ਵਿਕ੍ਖਤ੍ਤੁਂ ਚਤੁਤ੍ਥਾਰੁਪ੍ਪਜਵਨਂ ਜਵਤਿ, ਤਤੋ ਪਰਂ ਨਿਰੋਧਂ ਫੁਸਤਿ।

੩੭. ਵੁਟ੍ਠਾਨਕਾਲੇ ਚ ਅਨਾਗਾਮਿਫਲਂ ਵਾ ਅਰਹਤ੍ਤਫਲਂ ਵਾ ਯਥਾਰਹਮੇਕਵਾਰਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਨਿਰੁਦ੍ਧੇ ਭਵਙ੍ਗਪਾਤੋਵ ਹੋਤਿ।

੩੮. ਸਬ੍ਬਤ੍ਥਾਪਿ ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਵੀਥਿਯਂ ਭਵਙ੍ਗਸੋਤੋ ਵਿਯ ਵੀਥਿਨਿਯਮੋ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਬਹੂਨਿਪਿ ਲਬ੍ਭਨ੍ਤੀਤਿ।

੩੯. ਸਤ੍ਤਕ੍ਖਤ੍ਤੁਂ ਪਰਿਤ੍ਤਾਨਿ, ਮਗ੍ਗਾਭਿਞ੍ਞਾ ਸਕਿਂ ਮਤਾ।

ਅਵਸੇਸਾਨਿ ਲਬ੍ਭਨ੍ਤਿ, ਜਵਨਾਨਿ ਬਹੂਨਿਪਿ॥

ਅਯਮੇਤ੍ਥ ਜਵਨਨਿਯਮੋ।

ਪੁਗ੍ਗਲਭੇਦੋ

੪੦. **ਦੁਹੇਤੁਕਾਨਮਹੇਤੁਕਾਨਞ੍ਚ** ਪਨੇਤ੍ਥ ਕਿਰਿਯਜਵਨਾਨਿ ਚੇਵ ਅਪ੍ਪਨਾਜਵਨਾਨਿ ਚ ਲਬ੍ਭਨ੍ਤਿ।

੪੧. ਤਥਾ ਞਾਣਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਵਿਪਾਕਾਨਿ ਚ ਸੁਗਤਿਯਂ।

੪੨. ਦੁਗ੍ਗਤਿਯਂ ਪਨ ਞਾਣਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਨਿ ਚ ਮਹਾਵਿਪਾਕਾਨਿ ਨ ਲਬ੍ਭਨ੍ਤਿ।

੪੩. **ਤਿਹੇਤੁਕੇਸੁ** ਚ ਖੀਣਾਸਵਾਨਂ ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਜਵਨਾਨਿ ਨ ਲਬ੍ਭਨ੍ਤਿ।

੪੪. ਤਥਾ ਸੇਕ੍ਖਪੁਥੁਜ੍ਜਨਾਨਂ ਕਿਰਿਯਜਵਨਾਨਿ।

੪੫. ਦਿਟ੍ਠਿਗਤਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਜਵਨਾਨਿ ਚ ਸੇਕ੍ਖਾਨਂ।

੪੬. ਅਨਾਗਾਮਿਪੁਗ੍ਗਲਾਨਂ ਪਨ ਪਟਿਘਜਵਨਾਨਿ ਚ ਨ ਲਬ੍ਭਨ੍ਤਿ।

੪੭. ਲੋਕੁੱਤਰਜਵਨਾਨਿ ਚ ਯਥਾਰਹੰ ਅਰਿਯਾਨਮੇਵ ਸਮੁਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤੀਤਿ।

੪੮. ਅਸੇਕ੍ਖਾਨੰ ਚਤੁਚਤ੍ਤਾਲੀਸ ਸੇਕ੍ਖਾਨਮੁਦ੍ਦਿਸੇ।

ਛਪ੍ਪਞ੍ਞਾਸਾਵਸੇਸਾਨੰ, ਚਤੁਪਞ੍ਞਾਸ ਸਮ੍ਭਵਾ॥

ਅਯਮੇਤ੍ਥ ਪੁਗ੍ਗਲਭੇਦੋ।

ਭੂਮਿਵਿਭਾਗੋ

੪੯. **ਕਾਮਾਵਚਰਭੂਮਿਯੰ** ਪਨੇਤਾਨਿ ਸਬ੍ਬਾਨਿਪਿ ਵੀਥਿਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਯਥਾਰਹਮੁਪਲਬ੍ਭਨ੍ਤਿ।

੫੦. **ਰੂਪਾਵਚਰਭੂਮਿਯੰ** ਪਟਿਘਜਵਨਤਦਾਰਮ੍ਮਣਵਜ੍ਜਿਤਾਨਿ।

੫੧. **ਅਰੂਪਾਵਚਰਭੂਮਿਯੰ** ਪਠਮਮਗ੍ਗਰੂਪਾਵਚਰਹਸਨਹੇਟ੍ਠਿਮਾਰੁਪ੍ਪਵਜ੍ਜਿਤਾਨਿ ਚ ਲਬ੍ਭਨ੍ਤਿ।

੫੨. ਸਬ੍ਬਤ੍ਥਾਪਿ ਚ ਤੰਤੰਪਸਾਦਰਹਿਤਾਨੰ ਤੰਤੰਦ੍ਵਾਰਿਕਵੀਥਿਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਨ ਲਬ੍ਭਨ੍ਤੇਵ।

੫੩. ਅਸਞ੍ਞਸਤ੍ਤਾਨੰ ਪਨ ਸਬ੍ਬਥਾਪਿ ਚਿਤ੍ਤਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿ ਨਤ੍ਥੇਵਾਤਿ।

੫੪. ਅਸੀਤਿ ਵੀਥਿਚਿਤ੍ਤਾਨਿ, ਕਾਮੇ ਰੂਪੇ ਯਥਾਰਹੰ।

ਚਤੁਸਟ੍ਠਿ ਤਥਾਰੂਪੇ, ਦ੍ਵੇਚਤ੍ਤਾਲੀਸ ਲਬ੍ਭਰੇ॥

ਅਯਮੇਤ੍ਥ ਭੂਮਿਵਿਭਾਗੋ।

੫੫. ਇਚ੍ਚੇਵੰ ਛਦ੍ਵਾਰਿਕਚਿਤ੍ਤਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿ ਯਥਾਸਮ੍ਭਵੰ ਭਵਙ੍ਗਨ੍ਤਰਿਤਾ ਯਾਵਤਾਯੁਕਮਬ੍ਬੋਚ੍ਛਿਨ੍ਨਾ ਪਵਤ੍ਤਤਿ।

ਇਤਿ ਅਭਿਧਮ੍ਮਤ੍ਥਸਙ੍ਗਹੇ ਵੀਥਿਸਙ੍ਗਹਵਿਭਾਗੋ ਨਾਮ

ਚਤੁਤ੍ਥੋ ਪਰਿਚ੍ਛੇਦੋ।

੫. ਵੀਥਿਮੁਤ੍ਤਪਰਿਚ੍ਛੇਦੋ

੧. ਵੀਥਿਚਿਤ੍ਤਵਸੇਨੇਵਂ, ਪਵਤ੍ਤਿਯਮੁਦੀਰਿਤੋ।

ਪਵਤ੍ਤਿਸਙ੍ਗਹੋ ਨਾਮ, ਸਨ੍ਧਿਯਂ ਦਾਨਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ॥

੨. ਚਤਸ੍ਸੋ ਭੂਮਿਯੋ, ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਾ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿ, ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਕਮ੍ਮਾਨਿ, ਚਤੁਧਾ ਮਰਣੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿ ਚੇਤਿ ਵੀਥਿਮੁਤ੍ਤਸਙ੍ਗਹੇ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਚਤੁਕ੍ਕਾਨਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾਨਿ।

ਭੂਮਿਚਤੁਕ੍ਕਂ

੩. ਤਤ੍ਥ ਅਪਾਯਭੂਮਿ ਕਾਮਸੁਗਤਿਭੂਮਿ ਰੂਪਾਵਚਰਭੂਮਿ ਅਰੂਪਾਵਚਰਭੂਮਿ ਚੇਤਿ ਚਤਸ੍ਸੋ ਭੂਮਿਯੋ ਨਾਮ।

੪. ਤਾਸੁ ਨਿਰਯੋ ਤਿਰਚ੍ਛਾਨਯੋਨਿ ਪੇਤ੍ਤਿਵਿਸਯੋ ਅਸੁਰਕਾਯੋ ਚੇਤਿ **ਅਪਾਯਭੂਮਿ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਾ** ਹੋਤਿ।

੫. ਮਨੁਸ੍ਸਾ ਚਾਤੁਮਹਾਰਾਜਿਕਾ ਤਾਵਤਿਂਸਾ ਯਾਮਾ ਤੁਸਿਤਾ ਨਿਮ੍ਮਾਨਰਤਿ ਪਰਨਿਮ੍ਮਿਤਵਸਵਤ੍ਤੀ ਚੇਤਿ **ਕਾਮਸੁਗਤਿਭੂਮਿ ਸਤ੍ਤਵਿਧਾ** ਹੋਤਿ।

੬. ਸਾ ਪਨਾਯਮੇਕਾਦਸਵਿਧਾਪਿ ਕਾਮਾਵਚਰਭੂਮਿਚ੍ਚੇਵ ਸਙ੍ਖਂ ਗਚ੍ਛਤਿ।

੭. ਬ੍ਰਹ੍ਮਪਾਰਿਸਜ੍ਜਾ ਬ੍ਰਹ੍ਮਪੁਰੋਹਿਤਾ ਮਹਾਬ੍ਰਹ੍ਮਾ ਚੇਤਿ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਭੂਮਿ।

੮. ਪਰਿਤ੍ਤਾਭਾ ਅਪ੍ਪਮਾਣਾਭਾ ਆਭਸ੍ਸਰਾ ਚੇਤਿ ਦੁਤਿਯਜ੍ਝਾਨਭੂਮਿ।

੯. ਪਰਿਤ੍ਤਸੁਭਾ ਅਪ੍ਪਮਾਣਸੁਭਾ ਸੁਭਕਿਣ੍ਹਾ ਚੇਤਿ ਤਤਿਯਜ੍ਝਾਨਭੂਮਿ।

੧੦. ਵੇਹਪ੍ਫਲਾ ਅਸਞ੍ਞਸਤ੍ਤਾ ਸੁਦ੍ਧਾਵਾਸਾ ਚੇਤਿ ਚਤੁਤ੍ਥਜ੍ਝਾਨਭੂਮੀਤਿ **ਰੂਪਾਵਚਰਭੂਮਿ ਸੋਲ਼ਸਵਿਧਾ** ਹੋਤਿ।

੧੧. ਅਵਿਹਾ ਅਤਪ੍ਪਾ ਸੁਦਸ੍ਸਾ ਸੁਦਸ੍ਸੀ ਅਕਨਿਟ੍ਠਾ ਚੇਤਿ **ਸੁਦ੍ਧਾਵਾਸਭੂਮਿ ਪਞ੍ਚਵਿਧਾ** ਹੋਤਿ।

੧੨. ਆਕਾਸਾਨਞ੍ਚਾਯਤਨਭੂਮਿ ਵਿਞ੍ਞਾਣਞ੍ਚਾਯਤਨਭੂਮਿ ਆਕਿਞ੍ਚਞ੍ਞਾਯਤਨਭੂਮਿ ਨੇਵਸਞ੍ਞਾਨਾਸਞ੍ਞਾਯਤਨਭੂਮਿ ਚੇਤਿ **ਅਰੂਪਭੂਮਿ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਾ** ਹੋਤਿ।

੧੩. ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਾ ਨ ਲਬ੍ਭਨ੍ਤਿ, ਸੁਦ੍ਧਾਵਾਸੇਸੁ ਸਬ੍ਬਥਾ।

ਸੋਤਾਪਨ੍ਨਾ ਚ ਸਕਦਾਗਾਮਿਨੋ ਚਾਪਿ ਪੁਗ੍ਗਲਾ॥

੧੪. ਅਰਿਯਾ ਨੋਪਲਬ੍ਭਨ੍ਤਿ, ਅਸਞ੍ਞਾਪਾਯਭੂਮਿਸੁ।

ਸੇਸਟ੍ਠਾਨੇਸੁ ਲਬ੍ਭਨ੍ਤਿ, ਅਰਿਯਾਨਰਿਯਾਪਿ ਚ॥

ਇਦਮੇਤ੍ਥ ਭੂਮਿਚਤੁਕ੍ਕਂ।

ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਚਤੁਕ੍ਕਂ

੧੫. ਅਪਾਯਪਟਿਸਨ੍ਧਿ ਕਾਮਸੁਗਤਿਪਟਿਸਨ੍ਧਿ ਰੂਪਾਵਚਰਪਟਿਸਨ੍ਧਿ ਅਰੂਪਾਵਚਰਪਟਿਸਨ੍ਧਿ ਚੇਤਿ **ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਾ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿ** ਨਾਮ।

੧੬. ਤਤ੍ਥ ਅਕੁਸਲਵਿਪਾਕੋਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤਸਨ੍ਤੀਰਣਂ ਅਪਾਯਭੂਮਿਯਂ ਓਕ੍ਕਨ੍ਤਿਕ੍ਖਣੇ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿ ਹੁਤ੍ਵਾ ਤਤੋ ਪਰਂ ਭਵਙ੍ਗਂ ਪਰਿਯੋਸਾਨੇ ਚਵਨਂ ਹੁਤ੍ਵਾ ਵੋਚ੍ਛਿਜ੍ਜਤਿ, **ਅਯਮੇਕਾਪਾਯਪਟਿਸਨ੍ਧਿ** ਨਾਮ।

੧੭. ਕੁਸਲਵਿਪਾਕੋਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤਸਨ੍ਤੀਰਣਂ ਪਨ ਕਾਮਸੁਗਤਿਯਂ ਮਨੁਸ੍ਸਾਨਞ੍ਚੇਵ ਜਚ੍ਚਨ੍ਧਾਦੀਨਂ ਭੁਮ੍ਮਸ੍ਸਿਤਾਨਞ੍ਚ ਵਿਨਿਪਾਤਿਕਾਸੁਰਾਨਂ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਭਵਙ੍ਗਚੁਤਿਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਤਿ।

੧੮. ਮਹਾਵਿਪਾਕਾਨਿ ਪਨ ਅਟ੍ਠ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥਾਪਿ ਕਾਮਸੁਗਤਿਯਂ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਭਵਙ੍ਗਚੁਤਿਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ।

੧੯. ਇਮਾ ਨਵ ਕਾਮਸੁਗਤਿਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯੋ ਨਾਮ।

੨੦. ਸਾ ਪਨਾਯਂ ਦਸਵਿਧਾਪਿ ਕਾਮਾਵਚਰਪਟਿਸਨ੍ਧਿਚ੍ਚੇਵ ਸਙ੍ਖਂ ਗਚ੍ਛਤਿ।

੨੧. ਤੇਸੁ ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਅਪਾਯਾਨਂ ਮਨੁਸ੍ਸਾਨਂ ਵਿਨਿਪਾਤਿਕਾਸੁਰਾਨਞ੍ਚ ਆਯੁਪ੍ਪਮਾਣਗਣਨਾਯ ਨਿਯਮੋ ਨਤ੍ਥਿ।

੨੨. ਚਾਤੁਮਹਾਰਾਜਿਕਾਨਂ ਪਨ ਦੇਵਾਨਂ ਦਿਬ੍ਬਾਨਿ ਪਞ੍ਚਵਸ੍ਸਸਤਾਨਿ ਆਯੁਪ੍ਪਮਾਣਂ, ਮਨੁਸ੍ਸਗਣਨਾਯ ਨਵੁਤਿਵਸ੍ਸਸਤਸਹਸ੍ਸਪ੍ਪਮਾਣਂ ਹੋਤਿ, ਤਤੋ ਚਤੁਗ੍ਗੁਣਂ ਤਾਵਤਿਂਸਾਨਂ, ਤਤੋ ਚਤੁਗ੍ਗੁਣਂ ਯਾਮਾਨਂ, ਤਤੋ ਚਤੁਗ੍ਗੁਣਂ ਤੁਸਿਤਾਨਂ, ਤਤੋ ਚਤੁਗ੍ਗੁਣਂ ਨਿਮ੍ਮਾਨਰਤੀਨਂ, ਤਤੋ ਚਤੁਗ੍ਗੁਣਂ ਪਰਨਿਮ੍ਮਿਤਵਸਵਤ੍ਤੀਨਂ।

੨੩. ਨਵਸਤਞ੍ਚੇਕਵੀਸ-ਵਸ੍ਸਾਨਂ ਕੋਟਿਯੋ ਤਥਾ।

ਵਸ੍ਸਸਤਸਹਸ੍ਸਾਨਿ, ਸਟ੍ਠਿ ਚ ਵਸਵਤ੍ਤਿਸੁ॥

੨੪. ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਵਿਪਾਕਂ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਭੂਮਿਯਂ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਭਵਙ੍ਗਚੁਤਿਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਤਿ।

੨੫. ਤਥਾ ਦੁਤਿਯਜ੍ਝਾਨਵਿਪਾਕਂ ਤਤਿਯਜ੍ਝਾਨਵਿਪਾਕਞ੍ਚ ਦੁਤਿਯਜ੍ਝਾਨਭੂਮਿਯਂ।

੨੬. ਚਤੁਤ੍ਥਜ੍ਝਾਨਵਿਪਾਕਂ ਤਤਿਯਜ੍ਝਾਨਭੂਮਿਯਂ।

੨੭. ਪਞ੍ਚਮਜ੍ਝਾਨਵਿਪਾਕਂ ਚਤੁਤ੍ਥਜ੍ਝਾਨਭੂਮਿਯਂ।

੨੮. ਅਸਞ੍ਞਸਤ੍ਤਾਨਂ ਪਨ ਰੂਪਮੇਵ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿ ਹੋਤਿ। ਤਥਾ ਤਤੋ ਪਰਂ ਪਵਤ੍ਤਿਯਂ ਚਵਨਕਾਲੇ ਚ ਰੂਪਮੇਵ ਪਵਤ੍ਤਿਤ੍ਵਾ ਨਿਰੁਜ੍ਝਤਿ, ਇਮਾ **ਛ ਰੂਪਾਵਚਰਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯੋ** ਨਾਮ।

੨੯. ਤੇਸੁ ਬ੍ਰਹ੍ਮਪਾਰਿਸਜ੍ਜਾਨਂ ਦੇਵਾਨਂ ਕਪ੍ਪਸ੍ਸ ਤਤਿਯੋ ਭਾਗੋ ਆਯੁਪ੍ਪਮਾਣਂ।

੩੦. ਬ੍ਰਹ੍ਮਪੁਰੋਹਿਤਾਨਂ ਉਪਡ੍ਢਕਪ੍ਪੋ।

੩੧. ਮਹਾਬ੍ਰਹ੍ਮਾਨਂ ਏਕੋ ਕਪ੍ਪੋ।

੩੨. ਪਰਿਤ੍ਤਾਭਾਨਂ ਦ੍ਵੇ ਕਪ੍ਪਾਨਿ।

੩੩. ਅਪ੍ਪਮਾਣਾਭਾਨਂ ਚਤ੍ਤਾਰਿਕਪ੍ਪਾਨਿ।

੩੪. ਆਭਸ੍ਸਰਾਨਂ ਅਟ੍ਠ ਕਪ੍ਪਾਨਿ।

੩੫. ਪਰਿਤ੍ਤਸੁਭਾਨਂ ਸੋਲ਼ਸ ਕਪ੍ਪਾਨਿ।

੩੬. ਅਪ੍ਪਮਾਣਸੁਭਾਨਂ ਦ੍ਵਤ੍ਤਿਂਸ ਕਪ੍ਪਾਨਿ।

੩੭. ਸੁਭਕਿਣ੍ਹਾਨਂ ਚਤੁਸਟ੍ਠਿ ਕਪ੍ਪਾਨਿ।

੩੮. ਵੇਹਪ੍ਫਲਾਨਂ ਅਸਞ੍ਞਸਤ੍ਤਾਨਞ੍ਚ ਪਞ੍ਚਕਪ੍ਪਸਤਾਨਿ।

੩੯. ਅਵਿਹਾਨਂ ਕਪ੍ਪਸਹਸ੍ਸਾਨਿ।

੪੦. ਅਤਪ੍ਪਾਨਂ ਦ੍ਵੇ ਕਪ੍ਪਸਹਸ੍ਸਾਨਿ।

੪੧. ਸੁਦਸ੍ਸਾਨਂ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਕਪ੍ਪਸਹਸ੍ਸਾਨਿ।

੪੨. ਸੁਦਸ੍ਸੀਨਂ ਅਟ੍ਠ ਕਪ੍ਪਸਹਸ੍ਸਾਨਿ।

੪੩. ਅਕਨਿਟ੍ਠਾਨਂ ਸੋਲ਼ਸ ਕਪ੍ਪਸਹਸ੍ਸਾਨਿ।

੪੪. ਪਠਮਾਰੁਪ੍ਪਾਦਿਵਿਪਾਕਾਨਿ ਪਠਮਾਰੁਪ੍ਪਾਦਿਭੂਮੀਸੁ ਯਥਾਕ੍ਕਮਂ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਭਵਙ੍ਗਚੁਤਿਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ। ਇਮਾ **ਚਤਸ੍ਸੋ ਅਰੂਪਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯੋ** ਨਾਮ।

੪੫. ਤੇਸੁ ਪਨ ਆਕਾਸਾਨਞ੍ਚਾਯਤਨੂਪਗਾਨਂ ਦੇਵਾਨਂ ਵੀਸਤਿਕਪ੍ਪਸਹਸ੍ਸਾਨਿ ਆਯੁਪ੍ਪਮਾਣਂ।

੪੬. ਵਿਞ੍ਞਾਣਞ੍ਚਾਯਤਨੂਪਗਾਨਂ ਦੇਵਾਨਂ ਚਤ੍ਤਾਲੀਸਕਪ੍ਪਸਹਸ੍ਸਾਨਿ।

੪੭. ਆਕਿਞ੍ਚਞ੍ਞਾਯਤਨੂਪਗਾਨਂ ਦੇਵਾਨਂ ਸਟ੍ਠਿਕਪ੍ਪਸਹਸ੍ਸਾਨਿ।

੪੮. ਨੇਵਸਞ੍ਞਾਨਾਸਞ੍ਞਾਯਤਨੂਪਗਾਨਂ ਦੇਵਾਨਂ ਚਤੁਰਾਸੀਤਿਕਪ੍ਪਸਹਸ੍ਸਾਨਿ।

੪੯. ਪਟਿਸਨ੍ਧਿ ਭਵਙ੍ਗਞ੍ਚ, ਤਥਾ ਚਵਨਮਾਨਸਂ।

ਏਕਮੇਵ ਤਥੇਵੇਕਵਿਸਯਞ੍ਚੇਕਜਾਤਿਯਂ॥

ਇਦਮੇਤ੍ਥ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਚਤੁਕ੍ਕਂ।

ਕਮ੍ਮਚਤੁਕ੍ਕਂ

੫੦. ਜਨਕਂ ਉਪਤ੍ਥਮ੍ਭਕਂ ਉਪਪੀਲ਼ਕਂ ਉਪਘਾਤਕਞ੍ਚੇਤਿ **ਕਿਚ੍ਚਵਸੇਨ**।

੫੧. ਗਰੁਕਂ ਆਸਨ੍ਨਂ ਆਚਿਣ੍ਣਂ ਕਟਤ੍ਤਾਕਮ੍ਮਞ੍ਚੇਤਿ **ਪਾਕਦਾਨਪਰਿਯਾਯੇਨ**।

੫੨. ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਵੇਦਨੀਯਂ ਉਪਪਜ੍ਜਵੇਦਨੀਯਂ ਅਪਰਾਪਰਿਯਵੇਦਨੀਯਂ ਅਹੋਸਿਕਮ੍ਮਞ੍ਚੇਤਿ **ਪਾਕਕਾਲਵਸੇਨ** ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਕਮ੍ਮਾਨਿ ਨਾਮ।

੫੩. ਤਥਾ ਅਕੁਸਲਂ ਕਾਮਾਵਚਰਕੁਸਲਂ ਰੂਪਾਵਚਰਕੁਸਲਂ ਅਰੂਪਾਵਚਰਕੁਸਲਞ੍ਚੇਤਿ **ਪਾਕਠਾਨਵਸੇਨ**।

੫੪. ਤਤ੍ਥ ਅਕੁਸਲਂ ਕਾਯਕਮ੍ਮਂ ਵਚੀਕਮ੍ਮਂ ਮਨੋਕਮ੍ਮਞ੍ਚੇਤਿ ਕਮ੍ਮਦ੍ਵਾਰਵਸੇਨ ਤਿਵਿਧਂ ਹੋਤਿ।

੫੫. ਕਥਂ? ਪਾਣਾਤਿਪਾਤੋ ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਨਂ ਕਾਮੇਸੁਮਿਚ੍ਛਾਚਾਰੋ ਚੇਤਿ ਕਾਯਵਿਞ੍ਞਤ੍ਤਿਸਙ੍ਖਾਤੇ ਕਾਯਦ੍ਵਾਰੇ ਬਾਹੁਲ੍ਲਵੁਤ੍ਤਿਤੋ **ਕਾਯਕਮ੍ਮਂ** ਨਾਮ।

੫੬. ਮੁਸਾਵਾਦੋ ਪਿਸੁਣਵਾਚਾ ਫਰੁਸਵਾਚਾ ਸਮ੍ਫਪ੍ਪਲਾਪੋ ਚੇਤਿ ਵਚੀਵਿਞ੍ਞਤ੍ਤਿਸਙ੍ਖਾਤੇ ਵਚੀਦ੍ਵਾਰੇ ਬਾਹੁਲ੍ਲਵੁਤ੍ਤਿਤੋ **ਵਚੀਕਮ੍ਮਂ** ਨਾਮ।

੫੭. ਅਭਿਜ੍ਝਾ ਬਜਾਪਾਦੋ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿ ਚੇਤਿ ਅਞ੍ਞਤ੍ਰਾਪਿ ਵਿਞ੍ਞਤ੍ਤਿਯਾ ਮਨਸ੍ਮਿਂਯੇਵ ਬਾਹੁਲ੍ਲਵੁਤ੍ਤਿਤੋ **ਮਨੋਕਮ੍ਮਂ** ਨਾਮ।

੫੮. ਤੇਸੁ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤੋ ਫਰੁਸਵਾਚਾ ਬਜਾਪਾਦੋ ਚ ਦੋਸਮੂਲੇਨ ਜਾਯਨ੍ਤਿ।

੫੯. ਕਾਮੇਸੁਮਿਚ੍ਛਾਚਾਰੋ ਅਭਿਜ੍ਝਾ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿ ਚ ਲੋਭਮੂਲੇਨ।

੬੦. ਸੇਸਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿਪਿ ਦ੍ਵੀਹਿ ਮੂਲੇਹਿ ਸਮ੍ਭਵਨ੍ਤਿ।

੬੧. ਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਵਸੇਨ ਪਨੇਤਂ ਅਕੁਸਲਂ ਸਬ੍ਬਥਾਪਿ ਦ੍ਵਾਦਸਵਿਧਂ ਹੋਤਿ।

੬੨. ਕਾਮਾਵਚਰਕੁਸਲਮ੍ਪਿ ਕਾਯਦ੍ਵਾਰੇ ਪਵਤ੍ਤਂ ਕਾਯਕਮ੍ਮਂ, ਵਚੀਦ੍ਵਾਰੇ ਪਵਤ੍ਤਂ ਵਚੀਕਮ੍ਮਂ, ਮਨੋਦ੍ਵਾਰੇ ਪਵਤ੍ਤਂ ਮਨੋਕਮ੍ਮਞ੍ਚੇਤਿ ਕਮ੍ਮਦ੍ਵਾਰਵਸੇਨ ਤਿਵਿਧਂ ਹੋਤਿ।

੬੩. ਤਥਾ ਦਾਨਸੀਲਭਾਵਨਾਵਸੇਨ।

੬੪. ਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਵਸੇਨ ਪਨੇਤਂ ਅਟ੍ਠਵਿਧਂ ਹੋਤਿ।

੬੫. ਦਾਨਸੀਲਭਾਵਨਾਪਚਾਯਨਵੇਯਜਾਵਚ੍ਚਪਤ੍ਤਿਦਾਨਪਤ੍ਤਾਨੁਮੋਦਨਧਮ੍ਮਸ੍ਸਵਨਧਮ੍ਮਦੇਸਨਾ ਦਿਟ੍ਠਿਜੁਕਮ੍ਮਵਸੇਨ ਦਸਵਿਧਂ ਹੋਤਿ।

੬੬. ਤਂ ਪਨੇਤਂ ਵੀਸਤਿਵਿਧਮ੍ਪਿ ਕਾਮਾਵਚਰਕਮ੍ਮਮਿਚ੍ਚੇਵ ਸਙ੍ਖਂ ਗਚ੍ਛਤਿ।

੬੭. ਰੂਪਾਵਚਰਕੁਸਲਂ ਪਨ ਮਨੋਕਮ੍ਮਮੇਵ, ਤਞ੍ਚ ਭਾਵਨਾਮਯਂ ਅਪ੍ਪਨਾਪ੍ਪਤ੍ਤਂ, ਝਾਨਙ੍ਗਭੇਦੇਨ ਪਞ੍ਚਵਿਧਂ ਹੋਤਿ।

੬੮. ਤਥਾ ਅਰੂਪਾਵਚਰਕੁਸਲਞ੍ਚ ਮਨੋਕਮ੍ਮਂ, ਤਮ੍ਪਿ ਭਾਵਨਾਮਯਂ ਅਪ੍ਪਨਾਪ੍ਪਤ੍ਤਂ। ਆਰਮ੍ਮਣਭੇਦੇਨ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਂ ਹੋਤਿ।

੬੯. ਏਤ੍ਥਾਕੁਸਲਕਮ੍ਮਮੁਦ੍ਧਚ੍ਚਰਹਿਤਂ ਅਪਾਯਭੂਮਿਯਂ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਂ ਜਨੇਤਿ, ਪਵਤ੍ਤਿਯਂ ਪਨ ਸਬ੍ਬਮ੍ਪਿ ਦ੍ਵਾਦਸਵਿਧਂ ਸਤ੍ਤਾਕੁਸਲਪਾਕਾਨਿ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥਾਪਿ ਕਾਮਲੋਕੇ ਰੂਪਲੋਕੇ ਚ ਯਥਾਰਹਂ ਵਿਪਚ੍ਚਤਿ।

੭੦. ਕਾਮਾਵਚਰਕੁਸਲਮ੍ਪਿ ਕਾਮਸੁਗਤਿਯਮੇਵ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਂ ਜਨੇਤਿ, ਤਥਾ ਪਵਤ੍ਤਿਯਞ੍ਚ ਮਹਾਵਿਪਾਕਾਨਿ , ਅਹੇਤੁਕਵਿਪਾਕਾਨਿ ਪਨ ਅਟ੍ਠਪਿ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥਾਪਿ ਕਾਮਲੋਕੇ ਰੂਪਲੋਕੇ ਚ ਯਥਾਰਹਂ ਵਿਪਚ੍ਚਤਿ।

੭੧. ਤਤ੍ਥਾਪਿ ਤਿਹੇਤੁਕਮੁਕ੍ਕਟ੍ਠਂ ਕੁਸਲਂ ਤਿਹੇਤੁਕਂ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਂ ਦਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤੇ ਸੋਲ਼ਸ ਵਿਪਾਕਾਨਿ ਵਿਪਚ੍ਚਤਿ।

੭੨. ਤਿਹੇਤੁਕਮੋਮਕਂ ਦ੍ਵਿਹੇਤੁਕਮੁਕ੍ਕਟ੍ਠਞ੍ਚ ਕੁਸਲਂ ਦ੍ਵਿਹੇਤੁਕਂ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਂ ਦਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤੇ ਤਿਹੇਤੁਕਰਹਿਤਾਨਿ ਦ੍ਵਾਦਸ ਵਿਪਾਕਾਨਿ ਵਿਪਚ੍ਚਤਿ।

੭੩. ਦ੍ਵਿਹੇਤੁਕਮੋਮਕਂ ਪਨ ਕੁਸਲਂ ਅਹੇਤੁਕਮੇਵ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਂ ਦੇਤਿ, ਪਵਤ੍ਤੇ ਚ ਅਹੇਤੁਕਵਿਪਾਕਾਨੇਵ ਵਿਪਚ੍ਚਤਿ।

੭੪. ਅਸਙ੍ਖਾਰਂ ਸਸਙ੍ਖਾਰ-ਵਿਪਾਕਾਨਿ ਨ ਪਚ੍ਚਤਿ।

ਸਸਙ੍ਖਾਰਮਸਙ੍ਖਾਰ-ਵਿਪਾਕਾਨੀਤਿ ਕੇਚਨ॥

ਤੇਸਂ ਦ੍ਵਾਦਸ ਪਾਕਾਨਿ, ਦਸਾਟ੍ਠ ਚ ਯਥਾਕ੍ਕਮਂ।
ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਾਨੁਸਾਰੇਨ ਯਥਾਸਮ੍ਭਵਮੁਦ੍ਦਿਸੇ॥

੭੫. ਰੂਪਾਵਚਰਕੁਸਲਂ ਪਨ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਂ ਪਰਿਤ੍ਤਂ ਭਾਵੇਤ੍ਵਾ ਬ੍ਰਹ੍ਮਪਾਰਿਸਜ੍ਜੇਸੁ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ।

੭੬. ਤਦੇਵ ਮਜ੍ਝਿਮਂ ਭਾਵੇਤ੍ਵਾ ਬ੍ਰਹ੍ਮਪੁਰੋਹਿਤੇਸੁ।

੭੭. ਪਣੀਤਂ ਭਾਵੇਤ੍ਵਾ ਮਹਾਬ੍ਰਹ੍ਮੇਸੁ।

੭੮. ਤਥਾ ਦੁਤਿਯਜ੍ਝਾਨਂ ਤਤਿਯਜ੍ਝਾਨਞ੍ਚ ਪਰਿਤ੍ਤਂ ਭਾਵੇਤ੍ਵਾ ਪਰਿਤ੍ਤਾਭੇਸੁ।

੭੯. ਮਜ੍ਝਿਮਂ ਭਾਵੇਤ੍ਵਾ ਅਪ੍ਪਮਾਣਾਭੇਸੁ।

੮੦. ਪਣੀਤਂ ਭਾਵੇਤ੍ਵਾ ਆਭਸ੍ਸਰੇਸੁ।

੮੧. ਚਤੁਤ੍ਥਜ੍ਝਾਨਂ ਪਰਿਤ੍ਤਂ ਭਾਵੇਤ੍ਵਾ ਪਰਿਤ੍ਤਸੁਭੇਸੁ।

੮੨. ਮਜ੍ਝਿਮਂ ਭਾਵੇਤ੍ਵਾ ਅਪ੍ਪਮਾਣਸੁਭੇਸੁ।

੮੩. ਪਣੀਤਂ ਭਾਵੇਤ੍ਵਾ ਸੁਭਕਿਣ੍ਹੇਸੁ।

੮੪. ਪਞ੍ਚਮਜ੍ਝਾਨਂ ਭਾਵੇਤ੍ਵਾ ਵੇਹਪ੍ਫਲੇਸੁ।

੮੫. ਤਦੇਵ ਸਞ੍ਞਾਵਿਰਾਗਂ ਭਾਵੇਤ੍ਵਾ ਅਸਞ੍ਞਸਤ੍ਤੇਸੁ।

੮੬. ਅਨਾਗਾਮਿਨੋ ਪਨ ਸੁਦ੍ਧਾਵਾਸੇਸੁ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ।

੮੭. ਅਰੂਪਾਵਚਰਕੁਸਲਞ੍ਚ ਯਥਾਕ੍ਕਮਂ ਭਾਵੇਤ੍ਵਾ ਆਰੁਪ੍ਪੇਸੁ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤੀਤਿ।

੮੮. ਇਤ੍ਥਂ ਮਹਗ੍ਗਤਂ ਪੁਞ੍ਞਂ, ਯਥਾਭੂਮਿਵਵਤ੍ਥਿਤਂ।

ਜਨੇਤਿ ਸਦਿਸਂ ਪਾਕਂ, ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਪਵਤ੍ਤਿਯਂ॥

ਇਦਮੇਤ੍ਥ ਕਮ੍ਮਚਤੁਕ੍ਕਂ।

ਚੁਤਿਪਟਿਸਨ੍ਧਿਕ੍ਕਮੋ

੮੯. ਆਯੁਕ੍ਖਯੇਨ ਕਮ੍ਮਕ੍ਖਯੇਨ ਉਭਯਕ੍ਖਯੇਨ ਉਪਚ੍ਛੇਦਕਕਮ੍ਮੁਨਾ ਚੇਤਿ **ਚਤੁਧਾ ਮਰਣੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿ** ਨਾਮ।

੯੦. ਤਥਾ ਚ ਮਰਨ੍ਤਾਨਂ ਪਨ ਮਰਣਕਾਲੇ ਯਥਾਰਹਂ ਅਭਿਮੁਖੀਭੂਤਂ ਭਵਨ੍ਤਰੇ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਜਨਕਂ ਕਮ੍ਮਂ ਵਾ, ਤਂਕਮ੍ਮਕਰਣਕਾਲੇ ਰੂਪਾਦਿਕਮੁਪਲਦ੍ਧਪੁਬ੍ਬਮੁਪਕਰਣਭੂਤਞ੍ਚ ਕਮ੍ਮਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਵਾ, ਅਨਨ੍ਤਰਮੁਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਭਵੇ ਉਪਲਭਿਤਬ੍ਬਮੁਪਭੋਗਭੂਤਞ੍ਚ ਗਤਿਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਵਾ ਕਮ੍ਮਬਲੇਨ ਛਨ੍ਨਂ ਦ੍ਵਾਰਾਨਂ ਅਞ੍ਞਤਰਸ੍ਮਿਂ ਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠਾਤਿ, ਤਤੋ ਪਰਂ ਤਮੇਵ ਤਥੋਪਟ੍ਠਿਤਂ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਆਰਬ੍ਭ ਵਿਪਚ੍ਚਮਾਨਕਕਮ੍ਮਾਨੁਰੂਪਂ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਂ ਉਪਕ੍ਕਿਲਿਟ੍ਠਂ ਵਾ ਉਪਲਭਿਤਬ੍ਬਭਵਾਨੁਰੂਪਂ ਤਤ੍ਥੋਣਤਂਵ ਚਿਤ੍ਤਸਨ੍ਤਾਨਂ ਅਭਿਣ੍ਹਂ ਪਵਤ੍ਤਤਿ ਬਾਹੁਲ੍ਲੇਨ, ਤਮੇਵ ਵਾ ਪਨ ਜਨਕਭੂਤਂ ਕਮ੍ਮਂ ਅਭਿਨਵਕਰਣਵਸੇਨ ਦ੍ਵਾਰਪ੍ਪਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ।

੯੧. ਪਚ੍ਚਾਸਨ੍ਨਮਰਣਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਵੀਥਿਚਿਤ੍ਤਾਵਸਾਨੇ ਭਵਙ੍ਗਕ੍ਖਯੇ ਵਾ ਚਵਨਵਸੇਨ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਭਵਪਰਿਯੋਸਾਨਭੂਤਂ ਚੁਤਿਚਿਤ੍ਤਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਨਿਰੁਜ੍ਝਤਿ, ਤਸ੍ਮਿਂ ਨਿਰੁਦ੍ਧਾਵਸਾਨੇ ਤਸ੍ਸਾਨਨ੍ਤਰਮੇਵ ਤਥਾਗਹਿਤਂ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਆਰਬ੍ਭ ਸਵਤ੍ਥੁਕਂ ਅਵਤ੍ਥੁਕਮੇਵ ਵਾ ਯਥਾਰਹਂ ਅਵਿਜ੍ਜਾਨੁਸਯਪਰਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੇਨ ਤਣ੍ਹਾਨੁਸਯਮੂਲਕੇਨ ਸਙ੍ਖਾਰੇਨ ਜਨਿਯਮਾਨਂ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤੇਹਿ ਪਰਿਗ੍ਗਯ੍ਹਮਾਨਂ ਸਹਜਾਤਾਨਮਧਿਟ੍ਠਾਨਭਾਵੇਨ ਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਭੂਤਂ ਭਵਨ੍ਤਰਪਟਿਸਨ੍ਧਾਨਵਸੇਨ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਸਙ੍ਖਾਤਂ ਮਾਨਸਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਮੇਵ ਪਤਿਟ੍ਠਾਤਿ ਭਵਨ੍ਤਰੇ।

੯੨. ਮਰਣਾਸਨ੍ਨਵੀਥਿਯਂ ਪਨੇਤ੍ਥ ਮਨ੍ਦਪ੍ਪਵਤ੍ਤਾਨਿ ਪਞ੍ਚੇਵ ਜਵਨਾਨਿ ਪਾਟਿਕਙ੍ਖਿਤਬ੍ਬਾਨਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਯਦਿ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਰਮ੍ਮਣੇਸੁ ਆਪਾਥਗਤੇਸੁ ਧਰਨ੍ਤੇਸ੍ਵੇਵ ਮਰਣਂ ਹੋਤਿ, ਤਦਾ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਭਵਙ੍ਗਾਨਮ੍ਪਿ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਰਮ੍ਮਣਤਾ ਲਬ੍ਭਤੀਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਕਾਮਾਵਚਰਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯਾ ਛਦ੍ਵਾਰਗ੍ਗਹਿਤਂ ਕਮ੍ਮਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਗਤਿਨਿਮਿਤ੍ਤਞ੍ਚ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਮਤੀਤਾਰਮ੍ਮਣਂ ਉਪਲਬ੍ਭਤਿ, ਕਮ੍ਮਂ ਪਨ ਅਤੀਤਮੇਵ, ਤਞ੍ਚ ਮਨੋਦ੍ਵਾਰਗ੍ਗਹਿਤਂ, ਤਾਨਿ ਪਨ ਸਬ੍ਬਾਨਿਪਿ ਪਰਿਤ੍ਤਧਮ੍ਮਭੂਤਾਨੇਵਾਰਮ੍ਮਣਾਨਿ।

੯੩. ਰੂਪਾਵਚਰਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯਾ ਪਨ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਭੂਤਂ ਕਮ੍ਮਨਿਮਿਤ੍ਤਮੇਵਾਰਮ੍ਮਣਂ ਹੋਤਿ।

੯੪. ਤਥਾ ਅਰੂਪਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯਾ ਚ ਮਹਗ੍ਗਤਭੂਤਂ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਭੂਤਞ੍ਚ ਕਮ੍ਮਨਿਮਿਤ੍ਤਮੇਵ ਯਥਾਰਹਮਾਰਮ੍ਮਣਂ ਹੋਤਿ।

੯੫. ਅਸਞ੍ਞਸਤ੍ਤਾਨਂ ਪਨ ਜੀਵਿਤਨਵਕਮੇਵ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਭਾਵੇਨ ਪਤਿਟ੍ਠਾਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਤੇ ਰੂਪਪਟਿਸਨ੍ਧਿਕਾ ਨਾਮ।

੯੬. ਅਰੂਪਾ ਅਰੂਪਪਟਿਸਨ੍ਧਿਕਾ।

੯੭. ਸੇਸਾ ਰੂਪਾਰੂਪਪਟਿਸਨ੍ਧਿਕਾ।

੯੮. ਆਰੁਪ੍ਪਚੁਤਿਯਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਹੇਟ੍ਠਿਮਾਰੁਪ੍ਪਵਜ੍ਜਿਤਾ।

ਪਰਮਾਰੁਪ੍ਪਸਨ੍ਧੀ ਚ, ਤਥਾ ਕਾਮਤਿਹੇਤੁਕਾ॥

ਰੂਪਾਵਚਰਚੁਤਿਯਾ , ਅਹੇਤੁਰਹਿਤਾ ਸਿਯੁਂ।
ਸਬ੍ਬਾ ਕਾਮਤਿਹੇਤੁਮ੍ਹਾ, ਕਾਮੇਸ੍ਵੇਵ ਪਨੇਤਰਾ॥

ਅਯਮੇਤ੍ਥ ਚੁਤਿਪਟਿਸਨ੍ਧਿਕ੍ਕਮੋ।

੯੯. ਇਚ੍ਚੇਵਂ ਗਹਿਤਪਟਿਸਨ੍ਧਿਕਾਨਂ ਪਨ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਨਿਰੋਧਾਨਨ੍ਤਰਤੋ ਪਭੁਤਿ ਤਮੇਵਾਰਮ੍ਮਣਮਾਰਬ੍ਭ ਤਦੇਵ ਚਿਤ੍ਤਂ ਯਾਵ ਚੁਤਿਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਾ ਅਸਤਿ ਵੀਥਿਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦੇ ਭਵਸ੍ਸ ਅਙ੍ਗਭਾਵੇਨ ਭਵਙ੍ਗਸਨ੍ਤਤਿਸਙ੍ਖਾਤਂ ਮਾਨਸਂ ਅਬ੍ਬੋਚ੍ਛਿਨ੍ਨਂ ਨਦੀਸੋਤੋ ਵਿਯ ਪਵਤ੍ਤਤਿ।

੧੦੦. ਪਰਿਯੋਸਾਨੇ ਚ ਚਵਨਵਸੇਨ ਚੁਤਿਚਿਤ੍ਤਂ ਹੁਤ੍ਵਾ ਨਿਰੁਜ੍ਝਤਿ।

੧੦੧. ਤਤੋ ਪਰਞ੍ਚ ਪਟਿਸਨ੍ਧਾਦਯੋ ਰਥਚਕ੍ਕਮਿਵ ਯਥਾਕ੍ਕਮਂ ਏਵ ਪਰਿਵਤ੍ਤਨ੍ਤਾ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ।

੧੦੨. ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਭਵਙ੍ਗਵੀਥਿਯੋ, ਚੁਤਿਚੇਹ ਤਥਾ ਭਵਨ੍ਤਰੇ।

ਪੁਨ ਸਨ੍ਧਿ ਭਵਙ੍ਗਮਿਚ੍ਚਯਂ, ਪਰਿਵਤ੍ਤਤਿ ਚਿਤ੍ਤਸਨ੍ਤਤਿ॥

ਪਟਿਸਙ੍ਖਾਯਪਨੇਤਮਦ੍ਧੁਵਂ , ਅਧਿਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਪਦਮਚ੍ਚੁਤਂ ਬੁਧਾ।
ਸੁਸਮੁਚ੍ਛਿਨ੍ਨਸਿਨੇਹਬਨ੍ਧਨਾ, ਸਮਮੇਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਚਿਰਾਯ ਸੁਬ੍ਬਤਾ॥

ਇਤਿ ਅਭਿਧਮ੍ਮਤ੍ਥਸਙ੍ਗਹੇ ਵੀਥਿਮੁਤ੍ਤਸਙ੍ਗਹਵਿਭਾਗੋ ਨਾਮ

ਪਞ੍ਚਮੋ ਪਰਿਚ੍ਛੇਦੋ।

੬. ਰੂਪਪਰਿਚ੍ਛੇਦੋ

੧. ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਵਿਭਤ੍ਤਾ ਹਿ, ਸਪ੍ਪਭੇਦਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਕਾ।

ਚਿਤ੍ਤਚੇਤਸਿਕਾ ਧਮ੍ਮਾ, ਰੂਪਂ ਦਾਨਿ ਪਵੁਚ੍ਚਤਿ॥

੨. ਸਮੁਦ੍ਦੇਸਾ ਵਿਭਾਗਾ ਚ, ਸਮੁਟ੍ਠਾਨਾ ਕਲਾਪਤੋ।

ਪਵਤ੍ਤਿਕ੍ਕਮਤੋ ਚੇਤਿ, ਪਞ੍ਚਧਾ ਤਤ੍ਥ ਸਙ੍ਗਹੋ॥

ਰੂਪਸਮੁਦ੍ਦੇਸੋ

੩. ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਮਹਾਭੂਤਾਨਿ, ਚਤੁਨ੍ਨਞ੍ਚ ਮਹਾਭੂਤਾਨਂ ਉਪਾਦਾਯਰੂਪਨ੍ਤਿ **ਦੁਵਿਧਮ੍ਪੇਤਂ ਰੂਪਂ** ਏਕਾਦਸਵਿਧੇਨ ਸਙ੍ਗਹਂ ਗਚ੍ਛਤਿ।

੪. ਕਥਂ? ਪਥਵੀਧਾਤੁ ਆਪੋਧਾਤੁ ਤੇਜੋਧਾਤੁ ਵਾਯੋਧਾਤੁ **ਭੂਤਰੂਪਂ** ਨਾਮ।

੫. ਚਕ੍ਖੁ ਸੋਤਂ ਘਾਨਂ ਜਿਵ੍ਹਾ ਕਾਯੋ **ਪਸਾਦਰੂਪਂ** ਨਾਮ।

੬. ਰੂਪਂ ਸਦ੍ਦੋ ਗਨ੍ਧੋ ਰਸੋ ਆਪੋਧਾਤੁਵਿਵਜ੍ਜਿਤਂ ਭੂਤਤ੍ਤਯਸਙ੍ਖਾਤਂ ਫੋਟ੍ਠਬ੍ਬਂ **ਗੋਚਰਰੂਪਂ** ਨਾਮ।

੭. ਇਤ੍ਥਤ੍ਤਂ ਪੁਰਿਸਤ੍ਤਂ **ਭਾਵਰੂਪਂ** ਨਾਮ।

੮. ਹਦਯਵਤ੍ਥੁ **ਹਦਯਰੂਪਂ** ਨਾਮ।

੯. ਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ **ਜੀਵਿਤਰੂਪਂ** ਨਾਮ।

੧੦. ਕਬਲ਼ੀਕਾਰੋ ਆਹਾਰੋ **ਆਹਾਰਰੂਪਂ** ਨਾਮ।

੧੧. ਇਤਿ ਚ ਅਟ੍ਠਾਰਸਵਿਧਮ੍ਪੇਤਂ ਰੂਪਂ ਸਭਾਵਰੂਪਂ ਸਲਕ੍ਖਣਰੂਪਂ ਨਿਪ੍ਫਨ੍ਨਰੂਪਂ ਰੂਪਰੂਪਂ ਸਮ੍ਮਸਨਰੂਪਨ੍ਤਿ ਚ ਸਙ੍ਗਹਂ ਗਚ੍ਛਤਿ।

੧੨. ਆਕਾਸਧਾਤੁ **ਪਰਿਚ੍ਛੇਦਰੂਪਂ** ਨਾਮ।

੧੩. ਕਾਯਵਿਞ੍ਞਤ੍ਤਿ ਵਚੀਵਿਞ੍ਞਤ੍ਤਿ **ਵਿਞ੍ਞਤ੍ਤਿਰੂਪਂ** ਨਾਮ।

੧੪. ਰੂਪਸ੍ਸ ਲਹੁਤਾ ਮੁਦੁਤਾ ਕਮ੍ਮਞ੍ਞਤਾ ਵਿਞ੍ਞਤ੍ਤਿਦ੍ਵਯਂ **ਵਿਕਾਰਰੂਪਂ** ਨਾਮ।

੧੫. ਰੂਪਸ੍ਸ ਉਪਚਯੋ ਸਨ੍ਤਤਿ ਜਰਤਾ ਅਨਿਚ੍ਚਤਾ **ਲਕ੍ਖਣਰੂਪਂ** ਨਾਮ।

੧੬. ਜਾਤਿਰੂਪਮੇਵ ਪਨੇਤ੍ਥ ਉਪਚਯਸਨ੍ਤਤਿਨਾਮੇਨ ਪਵੁਚ੍ਚਤੀਤਿ ਏਕਾਦਸਵਿਧਮ੍ਪੇਤਂ ਰੂਪਂ ਅਟ੍ਠਵੀਸਤਿਵਿਧਂ ਹੋਤਿ ਸਰੂਪਵਸੇਨ।

੧੭. ਕਥੰ –

> ਭੂਤਪ੍ਪਸਾਦਵਿਸਯਾ, ਭਾਵੋ ਹਦਯਮਿਚ੍ਚਪਿ।
> ਜੀਵਿਤਾਹਾਰਰੂਪੇਹਿ, ਅਟ੍ਠਾਰਸਵਿਧੰ ਤਥਾ॥
>
> ਪਰਿਚ੍ਛੇਦੋ ਚ ਵਿਞ੍ਞਤ੍ਤਿ, ਵਿਕਾਰੋ ਲਕ੍ਖਣਨ੍ਤਿ ਚ।
> ਅਨਿਪ੍ਫਨ੍ਨਾ ਦਸ ਚੇਤਿ, ਅਟ੍ਠਵੀਸਵਿਧੰ ਭਵੇ॥

ਅਯਮੇਤ੍ਥ ਰੂਪਸਮੁਦ੍ਦੇਸੋ।

ਰੂਪਵਿਭਾਗੋ

੧੮. ਸਬ੍ਬਞ੍ਚ ਪਨੇਤੰ ਰੂਪੰ ਅਹੇਤੁਕੰ ਸਪ੍ਪਚ੍ਚਯੰ ਸਾਸਵੰ ਸਙ੍ਖਤੰ ਲੋਕਿਯੰ ਕਾਮਾਵਚਰੰ ਅਨਾਰਮ੍ਮਣੰ ਅਪ੍ਪਹਾਤਬ੍ਬਮੇਵਾਤਿ ਏਕਵਿਧਮ੍ਪਿ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਬਾਹਿਰਾਦਿਵਸੇਨ ਬਹੁਧਾ ਭੇਦੰ ਗਚ੍ਛਤਿ।

੧੯. ਕਥੰ? ਪਸਾਦਸਙ੍ਖਾਤੰ ਪਞ੍ਚਵਿਧਮ੍ਪਿ **ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਰੂਪੰ** ਨਾਮ, ਇਤਰੰ **ਬਾਹਿਰਰੂਪੰ**।

੨੦. ਪਸਾਦਹਦਯਸਙ੍ਖਾਤੰ ਛਬ੍ਬਿਧਮ੍ਪਿ **ਵਤ੍ਥੁਰੂਪੰ** ਨਾਮ, ਇਤਰੰ **ਅਵਤ੍ਥੁਰੂਪੰ**।

੨੧. ਪਸਾਦਵਿਞ੍ਞਤ੍ਤਿਸਙ੍ਖਾਤੰ ਸਤ੍ਤਵਿਧਮ੍ਪਿ **ਦ੍ਵਾਰਰੂਪੰ** ਨਾਮ, ਇਤਰੰ ਅਦ੍ਵਾਰਰੂਪੰ।

੨੨. ਪਸਾਦਭਾਵਜੀਵਿਤਸਙ੍ਖਾਤੰ ਅਟ੍ਠਵਿਧਮ੍ਪਿ **ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਰੂਪੰ** ਨਾਮ, ਇਤਰੰ **ਅਨਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਰੂਪੰ**।

੨੩. ਪਸਾਦਵਿਸਯਸਙ੍ਖਾਤੰ ਦ੍ਵਾਦਸਵਿਧਮ੍ਪਿ **ਓਲ਼ਾਰਿਕਰੂਪੰ ਸਨ੍ਤਿਕੇਰੂਪੰ, ਸਪ੍ਪਟਿਘਰੂਪਞ੍ਚ**, ਇਤਰੰ **ਸੁਖੁਮਰੂਪੰ ਦੂਰੇਰੂਪੰ ਅਪ੍ਪਟਿਘਰੂਪਞ੍ਚ**।

੨੪. ਕਮ੍ਮਜੰ **ਉਪਾਦਿਨ੍ਨਰੂਪੰ**, ਇਤਰੰ **ਅਨੁਪਾਦਿਨ੍ਨਰੂਪੰ**।

੨੫. ਰੂਪਾਯਤਨੰ **ਸਨਿਦਸ੍ਸਨਰੂਪੰ**, ਇਤਰੰ **ਅਨਿਦਸ੍ਸਨਰੂਪੰ**।

੨੬. ਚਕ੍ਖਾਦਿਦ੍ਵਯੰ ਅਸਮ੍ਪਤ੍ਤਵਸੇਨ, ਘਾਨਾਦਿਤ੍ਤਯੰ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਵਸੇਨਾਤਿ ਪਞ੍ਚਵਿਧਮ੍ਪਿ **ਗੋਚਰਗ੍ਗਾਹਿਕਰੂਪੰ**, ਇਤਰੰ **ਅਗੋਚਰਗ੍ਗਾਹਿਕਰੂਪੰ**।

੨੭. ਵਣ੍ਣੋ ਗਨ੍ਧੋ ਰਸੋ ਓਜਾ ਭੂਤਚਤੁਕ੍ਕਞ੍ਚੇਤਿ ਅਟ੍ਠਵਿਧਮ੍ਪਿ **ਅਵਿਨਿਬ੍ਭੋਗਰੂਪੰ**, ਇਤਰੰ **ਵਿਨਿਬ੍ਭੋਗਰੂਪੰ**।

੨੮. ਇਚ੍ਚੇਵਮਟ੍ਠਵੀਸਤਿ-ਵਿਧਮ੍ਪਿ ਚ ਵਿਚਕ੍ਖਣਾ।

> ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਾਦਿਭੇਦੇਨ, ਵਿਭਜਨ੍ਤਿ ਯਥਾਰਹੰ॥

ਅਯਮੇਤ੍ਥ ਰੂਪਵਿਭਾਗੋ।

ਰੂਪਸਮੁਟ੍ਠਾਨਨਯੋ

੨੯. ਕਮ੍ਮੰ ਚਿਤ੍ਤੰ ਉਤੁ ਆਹਾਰੋ ਚੇਤਿ **ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਰੂਪਸਮੁਟ੍ਠਾਨਾਨਿ** ਨਾਮ।

੩੦. ਤਤ੍ਥ ਕਾਮਾਵਚਰੰ ਰੂਪਾਵਚਰਞ੍ਚੇਤਿ ਪਞ੍ਚਵੀਸਤਿਵਿਧਮ੍ਪਿ ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਕਮ੍ਮਮਭਿਸਙ੍ਖਤੰ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਸਨ੍ਤਾਨੇ ਕਮ੍ਮਸਮੁਟ੍ਠਾਨਰੂਪੰ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਮੁਪਾਦਾਯ ਖਣੇ ਖਣੇ ਸਮੁਟ੍ਠਾਪੇਤਿ।

੩੧. ਅਰੂਪਵਿਪਾਕਦ੍ਵਿਪਞ੍ਚਵਿਞ੍ਞਾਣਵਜ੍ਜਿਤੰ ਪਞ੍ਚਸਤ੍ਤਤਿਵਿਧਮ੍ਪਿ ਚਿਤ੍ਤੰ ਚਿਤ੍ਤਸਮੁਟ੍ਠਾਨਰੂਪੰ ਪਠਮਭਵਙ੍ਗਮੁਪਾਦਾਯ ਜਾਯਨ੍ਤਮੇਵ ਸਮੁਟ੍ਠਾਪੇਤਿ।

੩੨. ਤਤ੍ਥ ਅਪ੍ਪਨਾਜਵਨੰ ਇਰਿਯਾਪਥਮ੍ਪਿ ਸਨ੍ਨਾਮੇਤਿ।

੩੩. ਵੋਟ੍ਠਬ੍ਬਨਕਾਮਾਵਚਰਜਵਨਾਭਿਞ੍ਞਾ ਪਨ ਵਿਞ੍ਞਤ੍ਤਿਮ੍ਪਿ ਸਮੁਟ੍ਠਾਪੇਨ੍ਤਿ।

੩੪. ਸੋਮਨਸ੍ਸਜਵਨਾਨਿ ਪਨੇਤ੍ਥ ਤੇਰਸ ਹਸਨਮ੍ਪਿ ਜਨੇਨ੍ਤਿ।

੩੫. ਸੀਤੁਣ੍ਹੋਤੁਸਮਞ੍ਞਾਤਾ ਤੇਜੋਧਾਤੁ ਠਿਤਿਪ੍ਪਤ੍ਤਾਵ ਉਤੁਸਮੁਟ੍ਠਾਨਰੂਪੰ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਞ੍ਚ ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਚ ਯਥਾਰਹੰ ਸਮੁਟ੍ਠਾਪੇਤਿ।

੩੬. ਓਜਾਸਙ੍ਖਾਤੋ ਆਹਾਰੋ ਆਹਾਰਸਮੁਟ੍ਠਾਨਰੂਪੰ ਅਜ੍ਝੋਹਰਣਕਾਲੇ ਠਾਨਪ੍ਪਤ੍ਤੋਵ ਸਮੁਟ੍ਠਾਪੇਤਿ।

੩੭. ਤਤ੍ਥ ਹਦਯਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਰੂਪਾਨਿ ਕਮ੍ਮਜਾਨੇਵ।

੩੮. ਵਿਞ੍ਞਤ੍ਤਿਦ੍ਵਯੰ ਚਿਤ੍ਤਜਮੇਵ।

੩੯. ਸਦ੍ਦੋ ਚਿਤ੍ਤੋਤੁਜੋ।

੪੦. ਲਹੁਤਾਦਿਤ੍ਤਯੰ ਉਤੁਚਿਤ੍ਤਾਹਾਰੇਹਿ ਸਮ੍ਭੋਤਿ।

੪੧. ਅਵਿਨਿਬ੍ਭੋਗਰੂਪਾਨਿ ਚੇਵ ਆਕਾਸਧਾਤੁ ਚ। ਚਤੂਹਿ ਸਮ੍ਭੂਤਾਨਿ।

੪੨. ਲਕ੍ਖਣਰੂਪਾਨਿ ਨ ਕੁਤੋਚਿ ਜਾਯਨ੍ਤਿ।

੪੩. ਅਟ੍ਠਾਰਸ ਪਨ੍ਨਰਸ, ਤੇਰਸ ਦ੍ਵਾਦਸਾਤਿ ਚ।

ਕਮ੍ਮਚਿਤ੍ਤੋਤੁਕਾਹਾਰ-ਜਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ ਯਥਾਕ੍ਕਮੰ॥

੪੪. ਜਾਯਮਾਨਾਦਿਰੂਪਾਨੰ, ਸਭਾਵਤ੍ਤਾ ਹਿ ਕੇਵਲੰ।

ਲਕ੍ਖਣਾਨਿ ਨ ਜਾਯਨ੍ਤਿ, ਕੇਹਿਚੀਤਿ ਪਕਾਸਿਤੰ॥

ਅਯਮੇਤ੍ਥ ਰੂਪਸਮੁਟ੍ਠਾਨਨਯੋ।

ਕਲਾਪਯੋਜਨਾ

੪੫. ਏਕੁਪ੍ਪਾਦਾ ਏਕਨਿਰੋਧਾ ਏਕਨਿਸ੍ਸਯਾ ਸਹਵੁਤ੍ਤਿਨੋ **ਏਕਵੀਸਤਿ ਰੂਪਕਲਾਪਾ** ਨਾਮ।

੪੬. ਤਤ੍ਥ ਜੀਵਿਤਂ ਅਵਿਨਿਬ੍ਭੋਗਰੂਪਞ੍ਚ ਚਕ੍ਖੁਨਾ ਸਹ ਚਕ੍ਖੁਦਸਕਨ੍ਤਿ ਪਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਤਥਾ ਸੋਤਾਦੀਹਿ ਸਦ੍ਧਿਂ ਸੋਤਦਸਕਂ ਘਾਨਦਸਕਂ ਜਿਵ੍ਹਾਦਸਕਂ ਕਾਯਦਸਕਂ ਇਤ੍ਥਿਭਾਵਦਸਕਂ ਪੁਮ੍ਭਾਵਦਸਕਂ ਵਤ੍ਥੁਦਸਕਞ੍ਚੇਤਿ ਯਥਾਕ੍ਕਮਂ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਂ। ਅਵਿਨਿਬ੍ਭੋਗਰੂਪਮੇਵ ਜੀਵਿਤੇਨ ਸਹ ਜੀਵਿਤਨਵਕਨ੍ਤਿ ਪਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਇਮੇ **ਨਵ ਕਮ੍ਮਸਮੁਟ੍ਠਾਨਕਲਾਪਾ**।

੪੭. ਅਵਿਨਿਬ੍ਭੋਗਰੂਪਂ ਪਨ ਸੁਦ੍ਧਟ੍ਠਕਂ, ਤਦੇਵ ਕਾਯਵਿਞ੍ਞਤ੍ਤਿਯਾ ਸਹ ਕਾਯਵਿਞ੍ਞਤ੍ਤਿਨਵਕਂ, ਵਚੀਵਿਞ੍ਞਤ੍ਤਿਸਦ੍ਦੇਹਿ ਸਹ ਵਚੀਵਿਞ੍ਞਤ੍ਤਿਦਸਕਂ, ਲਹੁਤਾਦੀਹਿ ਸਦ੍ਧਿਂ ਲਹੁਤਾਦੇਕਾਦਸਕਂ, ਕਾਯਵਿਞ੍ਞਤ੍ਤਿਲਹੁਤਾਦਿਦ੍ਵਾਦਸਕਂ, ਵਚੀਵਿਞ੍ਞਤ੍ਤਿਸਦ੍ਦਲਹੁਤਾਦਿਤੇਰਸਕਞ੍ਚੇਤਿ **ਛ ਚਿਤ੍ਤਸਮੁਟ੍ਠਾਨਕਲਾਪਾ**।

੪੮. ਸੁਦ੍ਧਟ੍ਠਕਂ ਸਦ੍ਦਨਵਕਂ ਲਹੁਤਾਦੇਕਾਦਸਕਂ ਸਦ੍ਦਲਹੁਤਾਦਿਦ੍ਵਾਦਸਕਞ੍ਚੇਤਿ **ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਉਤੁਸਮੁਟ੍ਠਾਨਕਲਾਪਾ**।

੪੯. ਸੁਦ੍ਧਟ੍ਠਕਂ ਲਹੁਤਾਦੇਕਾਦਸਕਞ੍ਚੇਤਿ **ਦ੍ਵੇ ਆਹਾਰਸਮੁਟ੍ਠਾਨਕਲਾਪਾ**।

੫੦. ਤਤ੍ਥ ਸੁਦ੍ਧਟ੍ਠਕਂ ਸਦ੍ਦਨਵਕਞ੍ਚੇਤਿ ਦ੍ਵੇ ਉਤੁਸਮੁਟ੍ਠਾਨਕਲਾਪਾ ਬਹਿਦ੍ਧਾਪਿ ਲਬ੍ਭਨ੍ਤਿ, ਅਵਸੇਸਾ ਪਨ ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਮੇਵਾਤਿ।

੫੧. ਕਮ੍ਮਚਿਤ੍ਤੋਤੁਕਾਹਾਰ-ਸਮੁਟ੍ਠਾਨਾ ਯਥਾਕ੍ਕਮਂ।

ਨਵ ਛ ਚਤੁਰੋ ਦ੍ਵੇਤਿ, ਕਲਾਪਾ ਏਕਵੀਸਤਿ॥

ਕਲਾਪਾਨਂ ਪਰਿਚ੍ਛੇਦ-ਲਕ੍ਖਣਤ੍ਤਾ ਵਿਚਕ੍ਖਣਾ।
ਨ ਕਲਾਪਙ੍ਗਮਿਚ੍ਚਾਹੁ, ਆਕਾਸਂ ਲਕ੍ਖਣਾਨਿ ਚ॥

ਅਯਮੇਤ੍ਥ ਕਲਾਪਯੋਜਨਾ।

ਰੂਪਪਵਤ੍ਤਿਕ੍ਕਮੋ

੫੨. ਸਬ੍ਬਾਨਿਪਿ ਪਨੇਤਾਨਿ ਰੂਪਾਨਿ ਕਾਮਲੋਕੇ ਯਥਾਰਹਂ ਅਨੂਨਾਨਿ ਪਵਤ੍ਤਿਯਂ ਉਪਲਬ੍ਭਨ੍ਤਿ।

੫੩. ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯਂ ਪਨ ਸਂਸੇਦਜਾਨਞ੍ਚੇਵ ਓਪਪਾਤਿਕਾਨਞ੍ਚ ਚਕ੍ਖੁਸੋਤਘਾਨਜਿਵ੍ਹਾਕਾਯਭਾਵਵਤ੍ਥੁਦਸਕਸਙ੍ਖਾਤਾਨਿ ਸਤ੍ਤ ਦਸਕਾਨਿ ਪਾਤੁਭਵਨ੍ਤਿ ਉਕ੍ਕਟ੍ਠਵਸੇਨ, ਓਮਕਵਸੇਨ ਪਨ ਚਕ੍ਖੁਸੋਤਘਾਨਭਾਵਦਸਕਾਨਿ ਕਦਾਚਿਪਿ ਨ ਲਬ੍ਭਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਤੇਸਂ ਵਸੇਨ ਕਲਾਪਹਾਨਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

੫੪. ਗਬ੍ਭਸੇਯਜਕਸਤ੍ਤਾਨਂ ਪਨ ਕਾਯਭਾਵਵਤ੍ਥੁਦਸਕਸਙ੍ਖਾਤਾਨਿ ਤੀਣਿ ਦਸਕਾਨਿ ਪਾਤੁਭਵਨ੍ਤਿ, ਤਤ੍ਥਾਪਿ ਭਾਵਦਸਕਂ ਕਦਾਚਿ ਨ ਲਬ੍ਭਤਿ, ਤਤੋ ਪਰਂ ਪਵਤ੍ਤਿਕਾਲੇ ਕਮੇਨ ਚਕ੍ਖੁਦਸਕਾਦੀਨਿ ਚ ਪਾਤੁਭਵਨ੍ਤਿ।

੫੫. ਇਚ੍ਚੇਵਂ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਮੁਪਾਦਾਯ ਕਮ੍ਮਸਮੁਟ੍ਠਾਨਾ, ਦੁਤਿਯਚਿਤ੍ਤਮੁਪਾਦਾਯ ਚਿਤ੍ਤਸਮੁਟ੍ਠਾਨਾ, ਠਿਤਿਕਾਲਮੁਪਾਦਾਯ ਉਤੁਸਮੁਟ੍ਠਾਨਾ, ਓਜਾਫਰਣਮੁਪਾਦਾਯ ਆਹਾਰਸਮੁਟ੍ਠਾਨਾ ਚੇਤਿ ਚਤੁਸਮੁਟ੍ਠਾਨਰੂਪਕਲਾਪਸਨ੍ਤਤਿ ਕਾਮਲੋਕੇ ਦੀਪਜਾਲਾ ਵਿਯ, ਨਦੀਸੋਤੋ ਵਿਯ ਚ ਯਾਵਤਾਯੁਕਮਬ੍ਬੋਚ੍ਛਿਨ੍ਨਾ ਪਵਤ੍ਤਤਿ।

੫੬. ਮਰਣਕਾਲੇ ਪਨ ਚੁਤਿਚਿਤ੍ਤੋਪਰਿਸਤ੍ਤਰਸਮਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਠਿਤਿਕਾਲਮੁਪਾਦਾਯ ਕਮ੍ਮਜਰੂਪਾਨਿ ਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਪੁਰੇਤਰਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨਿ ਚ ਕਮ੍ਮਜਰੂਪਾਨਿ ਚੁਤਿਚਿਤ੍ਤਸਮਕਾਲਮੇਵ ਪਵਤ੍ਤਿਤ੍ਵਾ ਨਿਰੁਜ੍ਝਨ੍ਤਿ, ਤਤੋ ਪਰਂ ਚਿਤ੍ਤਜਾਹਾਰਜਰੂਪਞ੍ਚ ਵੋਚ੍ਛਿਜ੍ਜਤਿ, ਤਤੋ ਪਰਂ ਉਤੁਸਮੁਟ੍ਠਾਨਰੂਪਪਰਮ੍ਪਰਾ ਯਾਵ ਮਤਕਲ਼ੇਵਰਸਙ੍ਖਾਤਾ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ।

੫੭. ਇਚ੍ਚੇਵਂ ਮਤਸਤ੍ਤਾਨਂ, ਪੁਨਦੇਵ ਭਵਨ੍ਤਰੇ।

ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਮੁਪਾਦਾਯ, ਤਥਾ ਰੂਪਂ ਪਵਤ੍ਤਤਿ॥

੫੮. ਰੂਪਲੋਕੇ ਪਨ ਘਾਨਜਿਵ੍ਹਾਕਾਯਭਾਵਦਸਕਾਨਿ ਚ ਆਹਾਰਜਕਲਾਪਾਨਿ ਚ ਨ ਲਬ੍ਭਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਤੇਸਂ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਕਾਲੇ ਚਕ੍ਖੁਸੋਤਵਤ੍ਥੁਵਸੇਨ ਤੀਣਿ ਦਸਕਾਨਿ ਜੀਵਿਤਨਵਕਞ੍ਚੇਤਿ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਕਮ੍ਮਸਮੁਟ੍ਠਾਨਕਲਾਪਾ, ਪਵਤ੍ਤਿਯਂ ਚਿਤ੍ਤੋਤੁਸਮੁਟ੍ਠਾਨਾ ਚ ਲਬ੍ਭਨ੍ਤਿ।

੫੯. ਅਸਞ੍ਞਸਤ੍ਤਾਨਂ ਪਨ ਚਕ੍ਖੁਸੋਤਵਤ੍ਥੁਸਦ੍ਦਾਪਿ ਨ ਲਬ੍ਭਨ੍ਤਿ, ਤਥਾ ਸਬ੍ਬਾਨਿਪਿ ਚਿਤ੍ਤਜਰੂਪਾਨਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਤੇਸਂ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਕਾਲੇ ਜੀਵਿਤਨਵਕਮੇਵ, ਪਵਤ੍ਤਿਯਞ੍ਚ ਸਦ੍ਦਵਜ੍ਜਿਤਂ ਉਤੁਸਮੁਟ੍ਠਾਨਰੂਪਂ ਅਤਿਰਿਚ੍ਛਤਿ।

੬੦. ਇਚ੍ਚੇਵਂ ਕਾਮਰੂਪਾਸਞ੍ਞੀਸਙ੍ਖਾਤੇਸੁ ਤੀਸੁ ਠਾਨੇਸੁ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਪਵਤ੍ਤਿਵਸੇਨ ਦੁਵਿਧਾ ਰੂਪਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

੬੧. ਅਟ੍ਠਵੀਸਤਿ ਕਾਮੇਸੁ, ਹੋਨ੍ਤਿ ਤੇਵੀਸ ਰੂਪਿਸੁ।

ਸਤ੍ਤਰਸੇਵ ਸਞ੍ਞੀਨਂ, ਅਰੂਪੇ ਨਤ੍ਥਿ ਕਿਞ੍ਚਿਪਿ॥

ਸਦ੍ਦੋ ਵਿਕਾਰੋ ਜਰਤਾ, ਮਰਣਞ੍ਚੋਪਪਤ੍ਤਿਯਂ।
ਨ ਲਬ੍ਭਨ੍ਤਿ ਪਵਤ੍ਤੇ ਤੁ, ਨ ਕਿਞ੍ਚਿਪਿ ਨ ਲਬ੍ਭਤਿ॥

ਅਯਮੇਤ੍ਥ ਰੂਪਪਵਤ੍ਤਿਕ੍ਕਮੋ।

ਨਿਬ੍ਬਾਨਭੇਦੋ

੬੨. **ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ** ਪਨ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਸਙ੍ਖਾਤਂ ਚਤੁਮਗ੍ਗਞਾਣੇਨ ਸਚ੍ਛਿਕਾਤਬ੍ਬਂ ਮਗ੍ਗਫਲਾਨਮਾਰਮ੍ਮਣਭੂਤਂ ਵਾਨਸਙ੍ਖਾਤਾਯ ਤਣ੍ਹਾਯ ਨਿਕ੍ਖਨ੍ਤਤ੍ਤਾ ਨਿਬ੍ਬਾਨਨ੍ਤਿ ਪਵੁਚ੍ਚਤਿ।

੬੩. ਤਦੇਤਂ ਸਭਾਵਤੋ ਏਕਵਿਧਮ੍ਪਿ ਸਉਪਾਦਿਸੇਸਨਿਬ੍ਬਾਨਧਾਤੁ ਅਨੁਪਾਦਿਸੇਸਨਿਬ੍ਬਾਨਧਾਤੁ ਚੇਤਿ ਦੁਵਿਧਂ ਹੋਤਿ ਕਾਰਣਪਰਿਯਾਯੇਨ।

੬੪. ਤਥਾ ਸੁਞ੍ਞਤਂ ਅਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਅਪ੍ਪਣਿਹਿਤਞ੍ਚੇਤਿ ਤਿਵਿਧਂ ਹੋਤਿ ਆਕਾਰਭੇਦੇਨ।

੬੫. ਪਦਮਚ੍ਚੁਤਮਚ੍ਚਨ੍ਤਂ, ਅਸਙ੍ਖਤਮਨੁਤ੍ਤਰਂ।

ਨਿਬ੍ਬਾਨਮਿਤਿ ਭਾਸਨ੍ਤਿ, ਵਾਨਮੁਤ੍ਤਾ ਮਹੇਸਯੋ॥

ਇਤਿ ਚਿਤ੍ਤਂ ਚੇਤਸਿਕਂ, ਰੂਪਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਮਿਚ੍ਚਪਿ।
ਪਰਮਤ੍ਥਂ ਪਕਾਸੇਨ੍ਤਿ, ਚਤੁਧਾਵ ਤਥਾਗਤਾ॥

ਇਤਿ ਅਭਿਧਮ੍ਮਤ੍ਥਸਙ੍ਗਹੇ ਰੂਪਸਙ੍ਗਹਵਿਭਾਗੋ ਨਾਮ

ਛਟ੍ਠੋ ਪਰਿਚ੍ਛੇਦੋ।

੭. ਸਮੁਚ੍ਚਯਪਰਿਚ੍ਛੇਦੋ

੧. ਦ੍ਵਾਸਤ੍ਤਤਿਵਿਧਾ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਵਤ੍ਥੁਧਮ੍ਮਾ ਸਲਕ੍ਖਣਾ।

ਤੇਸਂ ਦਾਨਿ ਯਥਾਯੋਗਂ, ਪਵਕ੍ਖਾਮਿ ਸਮੁਚ੍ਚਯਂ॥

੨. ਅਕੁਸਲਸਙ੍ਗਹੋ ਮਿਸ੍ਸਕਸਙ੍ਗਹੋ ਬੋਧਿਪਕ੍ਖਿਯਸਙ੍ਗਹੋ ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਗਹੋ ਚੇਤਿ ਸਮੁਚ੍ਚਯਸਙ੍ਗਹੋ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਅਕੁਸਲਸਙ੍ਗਹੋ

੩. ਕਥਂ? **ਅਕੁਸਲਸਙ੍ਗਹੇ** ਤਾਵ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਆਸਵਾ – ਕਾਮਾਸਵੋ ਭਵਾਸਵੋ ਦਿਟ੍ਠਾਸਵੋ ਅਵਿਜ੍ਜਾਸਵੋ।

੪. ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਓਘਾ – ਕਾਮੋਘੋ ਭਵੋਘੋ ਦਿਟ੍ਠੋਘੋ ਅਵਿਜ੍ਜੋਘੋ।

੫. ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਯੋਗਾ – ਕਾਮਯੋਗੋ ਭਵਯੋਗੋ ਦਿਟ੍ਠਿਯੋਗੋ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯੋਗੋ।

੬. ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਗਨ੍ਥਾ – ਅਭਿਜ੍ਝਾਕਾਯਗਨ੍ਥੋ, ਬ੍ਯਾਪਾਦੋ ਕਾਯਗਨ੍ਥੋ, ਸੀਲਬ੍ਬਤਪਰਾਮਾਸੋ ਕਾਯਗਨ੍ਥੋ, ਇਦਂਸਚ੍ਚਾਭਿਨਿਵੇਸੋ ਕਾਯਗਨ੍ਥੋ।

੭. ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਉਪਾਦਾਨਾ – ਕਾਮੁਪਾਦਾਨਂ ਦਿਟ੍ਠੁਪਾਦਾਨਂ ਸੀਲਬ੍ਬਤੁਪਾਦਾਨਂ ਅਤ੍ਤਵਾਦੁਪਾਦਾਨਂ।

੮. ਛ ਨੀਵਰਣਾਨਿ – ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਨੀਵਰਣਂ ਬ੍ਯਾਪਾਦਨੀਵਰਣਂ ਥਿਨਮਿਦ੍ਧਨੀਵਰਣਂ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਕੁਕ੍ਕੁਚ੍ਚਨੀਵਰਣਂ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਨੀਵਰਣਂ ਅਵਿਜ੍ਜਾਨੀਵਰਣਂ।

੯. ਸਤ੍ਤ ਅਨੁਸਯਾ – ਕਾਮਰਾਗਾਨੁਸਯੋ ਭਵਰਾਗਾਨੁਸਯੋ ਪਟਿਘਾਨੁਸਯੋ ਮਾਨਾਨੁਸਯੋ ਦਿਟ੍ਠਾਨੁਸਯੋ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਨੁਸਯੋ ਅਵਿਜ੍ਜਾਨੁਸਯੋ।

੧੦. ਦਸ ਸਂਯੋਜਨਾਨਿ – ਕਾਮਰਾਗਸਂਯੋਜਨਂ ਰੂਪਰਾਗਸਂਯੋਜਨਂ ਅਰੂਪਰਾਗਸਂਯੋਜਨਂ ਪਟਿਘਸਂਯੋਜਨਂ ਮਾਨਸਂਯੋਜਨਂ ਦਿਟ੍ਠਿਸਂਯੋਜਨਂ ਸੀਲਬ੍ਬਤਪਰਾਮਾਸਸਂਯੋਜਨਂ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਸਂਯੋਜਨਂ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਸਂਯੋਜਨਂ ਅਵਿਜ੍ਜਾਸਂਯੋਜਨਂ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤੇ।

੧੧. ਅਪਰਾਨਿਪਿ ਦਸ ਸਂਯੋਜਨਾਨਿ – ਕਾਮਰਾਗਸਂਯੋਜਨਂ ਭਵਰਾਗਸਂਯੋਜਨਂ ਪਟਿਘਸਂਯੋਜਨਂ ਮਾਨਸਂਯੋਜਨਂ ਦਿਟ੍ਠਿਸਂਯੋਜਨਂ ਸੀਲਬ੍ਬਤਪਰਾਮਾਸਸਂਯੋਜਨਂ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਸਂਯੋਜਨਂ ਇਸ੍ਸਾਸਂਯੋਜਨਂ ਮਚ੍ਛਰਿਯਸਂਯੋਜਨਂ ਅਵਿਜ੍ਜਾਸਂਯੋਜਨਂ ਅਭਿਧਮ੍ਮੇ (ਵਿਭ॰ ੯੬੯)।

੧੨. ਦਸ ਕਿਲੇਸਾ – ਲੋਭੋ ਦੋਸੋ ਮੋਹੋ ਮਾਨੋ ਦਿਟ੍ਠਿ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾ ਥਿਨਂ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਂ ਅਹਿਰਿਕਂ ਅਨੋਤ੍ਤਪ੍ਪਂ।

੧੩. ਆਸਵਾਦੀਸੁ ਪਨੇਤ੍ਥ ਕਾਮਭਵਨਾਮੇਨ ਤਬ੍ਬਤ੍ਥੁਕਾ ਤਣ੍ਹਾ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਾ, ਸੀਲਬ੍ਬਤਪਰਾਮਾਸੋ ਇਦਂਸਚ੍ਚਾਭਿਨਿਵੇਸੋ ਅਤ੍ਤਵਾਦੁਪਾਦੋ ਚ ਤਥਾਪਵਤ੍ਤਂ ਦਿਟ੍ਠਿਗਤਮੇਵ ਪਵੁਚ੍ਚਤਿ।

੧੪. ਆਸਵੋਘਾ ਚ ਯੋਗਾ ਚ,

ਤਯੋ ਗਨ੍ਥਾ ਚ ਵਤ੍ਥੁਤੋ।

ਉਪਾਦਾਨਾ ਦੁਵੇ ਵੁਤ੍ਤਾ,
ਅਟ੍ਠ ਨੀਵਰਣਾ ਸਿਯੁੰ॥

ਛਲੇਵਾਨੁਸਯਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਨਵ ਸੰਯੋਜਨਾ ਮਤਾ।
ਕਿਲੇਸਾ ਦਸ ਵੁਤ੍ਤੋਯੰ, ਨਵਧਾ ਪਾਪਸਙ੍ਗਹੋ॥

ਮਿਸ੍ਸਕਸਙ੍ਗਹੋ

੧੫. **ਮਿਸ੍ਸਕਸਙ੍ਗਹੇ** ਛ ਹੇਤੂ – ਲੋਭੋ ਦੋਸੋ ਮੋਹੋ ਅਲੋਭੋ ਅਦੋਸੋ ਅਮੋਹੋ।

੧੬. ਸਤ੍ਤ ਝਾਨਙ੍ਗਾਨਿ – ਵਿਤਕ੍ਕੋ ਵਿਚਾਰੋ ਪੀਤਿ ਏਕਗ੍ਗਤਾ ਸੋਮਨਸ੍ਸੰ ਦੋਮਨਸ੍ਸੰ ਉਪੇਕ੍ਖਾ।

੧੭. ਦ੍ਵਾਦਸ ਮਗ੍ਗਙ੍ਗਾਨਿ – ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿ ਸਮ੍ਮਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋ ਸਮ੍ਮਾਵਾਚਾ ਸਮ੍ਮਾਕਮ੍ਮਨ੍ਤੋ ਸਮ੍ਮਾਆਜੀਵੋ ਸਮ੍ਮਾਵਾਯਾਮੋ ਸਮ੍ਮਾਸਤਿ ਸਮ੍ਮਾਸਮਾਧਿ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿ ਮਿਚ੍ਛਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋ ਮਿਚ੍ਛਾਵਾਯਾਮੋ ਮਿਚ੍ਛਾਸਮਾਧਿ।

੧੮. ਬਾਵੀਸਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ – ਚਕ੍ਖੁਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ ਸੋਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ ਘਾਨਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ ਜਿਵ੍ਹਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ ਕਾਯਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ ਇਤ੍ਥਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ ਪੁਰਿਸਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ ਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ ਮਨਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ ਸੁਖਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ ਦੁਕ੍ਖਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ ਸੋਮਨਸ੍ਸਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ ਦੋਮਨਸ੍ਸਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ ਉਪੇਕ੍ਖਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ ਵੀਰਿਯਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ ਸਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ ਸਮਾਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ ਪਞ੍ਞਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ ਅਨਞ੍ਞਾਤਞ੍ਞਸ੍ਸਾਮੀਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ ਅਞ੍ਞਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ ਅਞ੍ਞਾਤਾਵਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ।

੧੯. ਨਵ ਬਲਾਨਿ – ਸਦ੍ਧਾਬਲੰ ਵੀਰਿਯਬਲੰ ਸਤਿਬਲੰ ਸਮਾਧਿਬਲੰ ਪਞ੍ਞਾਬਲੰ ਹਿਰਿਬਲੰ ਓਤ੍ਤਪ੍ਪਬਲੰ ਅਹਿਰਿਕਬਲੰ ਅਨੋਤ੍ਤਪ੍ਪਬਲੰ।

੨੦. ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਅਧਿਪਤੀ – ਛਨ੍ਦਾਧਿਪਤਿ ਵੀਰਿਯਾਧਿਪਤਿ ਚਿਤ੍ਤਾਧਿਪਤਿ ਵੀਮੰਸਾਧਿਪਤਿ।

੨੧. ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਆਹਾਰਾ – ਕਬਲ਼ੀਕਾਰੋ ਆਹਾਰੋ, ਫਸ੍ਸੋ ਦੁਤਿਯੋ, ਮਨੋਸਞ੍ਚੇਤਨਾ ਤਤਿਯਾ, ਵਿਞ੍ਞਾਣੰ ਚਤੁਤ੍ਥੰ।

੨੨. ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇਸੁ ਪਨੇਤ੍ਥ ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗਞ੍ਞਾਣੰ ਅਨਞ੍ਞਾਤਞ੍ਞਸ੍ਸਾਮੀਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ।

੨੩. ਅਰਹਤ੍ਤਫਲਞ੍ਞਾਣੰ ਅਞ੍ਞਾਤਾਵਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ।

੨੪. ਮਜ੍ਝੇ ਛ ਞਾਣਾਨਿ ਅਞ੍ਞਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨੀਤਿ ਪਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ।

੨੫. ਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਞ੍ਚ ਰੂਪਾਰੂਪਵਸੇਨ ਦੁਵਿਧੰ ਹੋਤਿ।

੨੬. ਪਞ੍ਚਵਿਞ੍ਞਾਣੇਸੁ ਝਾਨਙ੍ਗਾਨਿ, ਅਵੀਰਿਯੇਸੁ ਬਲਾਨਿ, ਅਹੇਤੁਕੇਸੁ ਮਗ੍ਗਙ੍ਗਾਨਿ ਨ ਲਬ੍ਭਨ੍ਤਿ।

੨੭. ਤਥਾ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਚਿਤ੍ਤੇ ਏਕਗ੍ਗਤਾ ਮਗ੍ਗਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਬਲਭਾਵੰ ਨ ਗਚ੍ਛਤਿ।

੨੮. ਦ੍ਵਿਹੇਤੁਕਤਿਹੇਤੁਕਜਵਨੇਸ੍ਵੇਵ ਯਥਾਸਮ੍ਭਵੰ ਅਧਿਪਤਿ ਏਕੋਵ ਲਬ੍ਭਤੀਤਿ।

੨੯. ਛ ਹੇਤੂ ਪਞ੍ਚ ਝਾਨਙ੍ਗਾ, ਮਗ੍ਗਙ੍ਗਾ ਨਵ ਵਤ੍ਥੁਤੋ।

ਸੋਲ਼ਸਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਧਮ੍ਮਾ ਚ, ਬਲਧਮ੍ਮਾ ਨਵੇਰਿਤਾ॥

ਚਤ੍ਤਾਰੋਧਿਪਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਤਥਾਹਾਰਾਤਿ ਸਤ੍ਤਧਾ।
ਕੁਸਲਾਦਿਸਮਾਕਿਣ੍ਣੋ, ਵੁਤ੍ਤੋਮਿਸ੍ਸਕਸਙ੍ਗਹੋ॥

ਬੋਧਿਪਕ੍ਖਿਯਸਙ੍ਗਹੋ

੩੦. **ਬੋਧਿਪਕ੍ਖਿਯਸਙ੍ਗਹੇ** ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਾ ਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਂ ਵੇਦਨਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਂ ਚਿਤ੍ਤਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਂ।

੩੧. ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨਾ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨਂ ਪਾਪਕਾਨਂ ਪਹਾਨਾਯ ਵਾਯਾਮੋ, ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨਂ ਪਾਪਕਾਨਂ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਾਯ ਵਾਯਾਮੋ, ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨਂ ਕੁਸਲਾਨਂ ਉਪ੍ਪਾਦਾਯ ਵਾਯਾਮੋ, ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨਂ ਕੁਸਲਾਨਂ ਭਿਯ੍ਯੋਭਾਵਾਯ ਵਾਯਾਮੋ।

੩੨. ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਇਦ੍ਧਿਪਾਦਾ – ਛਨ੍ਦਿਦ੍ਧਿਪਾਦੋ ਵੀਰਿਯਿਦ੍ਧਿਪਾਦੋ ਚਿਤ੍ਤਿਦ੍ਧਿਪਾਦੋ ਵੀਮਂਸਿਦ੍ਧਿਪਾਦੋ।

੩੩. ਪਞ੍ਚਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ – ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਵੀਰਿਯਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਸਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਸਮਾਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਪਞ੍ਞਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ।

੩੪. ਪਞ੍ਚ ਬਲਾਨਿ – ਸਦ੍ਧਾਬਲਂ ਵੀਰਿਯਬਲਂ ਸਤਿਬਲਂ ਸਮਾਧਿਬਲਂ ਪਞ੍ਞਾਬਲਂ।

੩੫. ਸਤ੍ਤ ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਾ – ਸਤਿਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੋ ਧਮ੍ਮਵਿਚਯਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੋ ਵੀਰਿਯਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੋ ਪੀਤਿਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੋ ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੋ ਸਮਾਧਿਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੋ ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੋ।

੩੬. ਅਟ੍ਠ ਮਗ੍ਗਙ੍ਗਾਨਿ – ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿ ਸਮ੍ਮਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋ ਸਮ੍ਮਾਵਾਚਾ ਸਮ੍ਮਾਕਮ੍ਮਨ੍ਤੋ ਸਮ੍ਮਾਆਜੀਵੋ ਸਮ੍ਮਾਵਾਯਾਮੋ ਸਮ੍ਮਾਸਤਿ ਸਮ੍ਮਾਸਮਾਧਿ।

੩੭. ਏਤ੍ਥ ਪਨ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਾਤਿ ਸਮ੍ਮਾਸਤਿ ਏਕਾਵ ਪਵੁਚ੍ਚਤਿ।

੩੮. ਤਥਾ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨਾਤਿ ਚ ਸਮ੍ਮਾਵਾਯਾਮੋ।

੩੯. ਛਨ੍ਦੋ ਚਿਤ੍ਤਮੁਪੇਕ੍ਖਾ ਚ, ਸਦ੍ਧਾਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਪੀਤਿਯੋ।

ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿ ਚ ਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋ, ਵਾਯਾਮੋ ਵਿਰਤਿਤ੍ਤਯਂ॥

ਸਮ੍ਮਾਸਤਿ ਸਮਾਧੀਤਿ, ਚੁਦ੍ਦਸੇਤੇ ਸਭਾਵਤੋ।
ਸਤ੍ਤਤਿਂਸਪ੍ਪਭੇਦੇਨ, ਸਤ੍ਤਧਾ ਤਤ੍ਥ ਸਙ੍ਗਹੋ॥

੪੦. ਸਙ੍ਕਪ੍ਪਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿ ਚ ਪੀਤੁਪੇਕ੍ਖਾ,

ਛਨ੍ਦੋ ਚ ਚਿਤ੍ਤਂ ਵਿਰਤਿਤ੍ਤਯਞ੍ਚ।
ਨਵੇਕਠਾਨਾ ਵਿਰਿਯਂ ਨਵਟ੍ਠ,
ਸਤੀ ਸਮਾਧੀ ਚਤੁ ਪਞ੍ਚ ਪਞ੍ਞਾ।

ਸਦ੍ਧਾ ਦੂਠਾਨੁਤ੍ਤੁਮਸਤ੍ਤੁਤਿੰਸ-

ਧਮ੍ਮਾਨਮੇਸੋ ਪਵਰੋ ਵਿਭਾਗੋ॥

੪੧. ਸਬ੍ਬੇ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰੇ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਨ ਵਾ ਸਙ੍ਕਪ੍ਪਪੀਤਿਯੋ।

ਲੋਕਿਯੇਪਿ ਯਥਾਯੋਗਂ, ਛਬ੍ਬਿਸੁਦ੍ਧਿਪਵਤ੍ਤਿਯਂ॥

ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਗਹੋ

੪੨. **ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਗਹੇ** ਪਞ੍ਚਕ੍ਖਨ੍ਧਾ – ਰੂਪਕ੍ਖਨ੍ਧੋ ਵੇਦਨਾਕ੍ਖਨ੍ਧੋ ਸਞ੍ਞਾਕ੍ਖਨ੍ਧੋ ਸਙ੍ਖਾਰਕ੍ਖਨ੍ਧੋ ਵਿਞ੍ਞਾਣਕ੍ਖਨ੍ਧੋ।

੪੩. ਪਞ੍ਚੁਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧਾ – ਰੂਪੁਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧੋ ਵੇਦਨੁਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧੋ ਸਞ੍ਞੁਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧੋ ਸਙ੍ਖਾਰੁਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧੋ ਵਿਞ੍ਞਾਣੁਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧੋ।

੪੪. ਦ੍ਵਾਦਸਾਯਤਨਾਨਿ – ਚਕ੍ਖਾਯਤਨਂ ਸੋਤਾਯਤਨਂ ਘਾਨਾਯਤਨਂ ਜਿਵ੍ਹਾਯਤਨਂ ਕਾਯਾਯਤਨਂ ਮਨਾਯਤਨਂ ਰੂਪਾਯਤਨਂ ਸਦ੍ਦਾਯਤਨਂ ਗਨ੍ਧਾਯਤਨਂ ਰਸਾਯਤਨਂ ਫੋਟ੍ਠਬ੍ਬਾਯਤਨਂ ਧਮ੍ਮਾਯਤਨਂ।

੪੫. ਅਟ੍ਠਾਰਸ ਧਾਤੁਯੋ – ਚਕ੍ਖੁਧਾਤੁ ਸੋਤਧਾਤੁ ਘਾਨਧਾਤੁ ਜਿਵ੍ਹਾਧਾਤੁ ਕਾਯਧਾਤੁ ਰੂਪਧਾਤੁ ਸਦ੍ਦਧਾਤੁ ਗਨ੍ਧਧਾਤੁ ਰਸਧਾਤੁ ਫੋਟ੍ਠਬ੍ਬਧਾਤੁ ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੁ ਸੋਤਵਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੁ ਘਾਨਵਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੁ ਜਿਵ੍ਹਾਵਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੁ ਕਾਯਵਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੁ ਮਨੋਧਾਤੁ ਧਮ੍ਮਧਾਤੁ ਮਨੋਵਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੁ।

੪੬. ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਾਨਿ – ਦੁਕ੍ਖਂ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਂ, ਦੁਕ੍ਖਸਮੁਦਯੋ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਂ, ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧੋ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਂ, ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨੀ ਪਟਿਪਦਾ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਂ।

੪੭. ਏਤ੍ਥ ਪਨ ਚੇਤਸਿਕਸੁਖੁਮਰੂਪਨਿਬ੍ਬਾਨਵਸੇਨ ਏਕੂਨਸਤ੍ਤਤਿ ਧਮ੍ਮਾ ਧਮ੍ਮਾਯਤਨਧਮ੍ਮਧਾਤੂਤਿ ਸਙ੍ਖਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ।

੪੮. ਮਨਾਯਤਨਮੇਵ ਸਤ੍ਤਵਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੁਵਸੇਨ ਭਿਜ੍ਜਤਿ।

੪੯. ਰੂਪਞ੍ਚ ਵੇਦਨਾ ਸਞ੍ਞਾ, ਸੇਸਚੇਤਸਿਕਾ ਤਥਾ।

ਵਿਞ੍ਞਾਣਮਿਤਿ ਪਞ੍ਚੇਤੇ, ਪਞ੍ਚਕ੍ਖਨ੍ਧਾਤਿ ਭਾਸਿਤਾ॥

੫੦. ਪਞ੍ਚੁਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧਾਤਿ , ਤਥਾ ਤੇਭੂਮਕਾ ਮਤਾ।

ਭੇਦਾਭਾਵੇਨ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ, ਖਨ੍ਧਸਙ੍ਗਹਨਿਸ੍ਸਟਂ॥

੫੧. ਦ੍ਵਾਰਾਰਮ੍ਮਣਭੇਦੇਨ, ਭਵਨ੍ਤਾਯਤਨਾਨਿ ਚ।

ਦ੍ਵਾਰਾਲਮ੍ਬਤਦੁਪ੍ਪਨ੍ਨ-ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਧਾਤੁਯੋ॥

੫੨. ਦੁਕ੍ਖਂ ਤੇਭੂਮਕਂ ਵਟ੍ਟਂ, ਤਣ੍ਹਾ ਸਮੁਦਯੋ ਭਵੇ।

ਨਿਰੋਧੋ ਨਾਮ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ, ਮਗ੍ਗੋ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰੋ ਮਤੋ॥

੫੩. ਮਗ੍ਗਯੁਤ੍ਤਾ ਫਲਾ ਚੇਵ, ਚਤੁਸਚ੍ਚਵਿਨਿਸ੍ਸਟਾ।

ਇਤਿ ਪਞ੍ਚਪ੍ਪਭੇਦੇਨ, ਪਵੁਤ੍ਤੋ ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਗਹੋ॥

ਇਤਿ ਅਭਿਧਮ੍ਮਤ੍ਥਸਙ੍ਗਹੇ ਸਮੁਚ੍ਚਯਸਙ੍ਗਹਵਿਭਾਗੋ ਨਾਮ

ਸਤ੍ਤਮੋ ਪਰਿਚ੍ਛੇਦੋ।

੮. ਪਚ੍ਚਯਪਰਿਚ੍ਛੇਦੋ

੧. ਯੇਸਂ ਸਙ੍ਖਤਧਮ੍ਮਾਨਂ, ਯੇ ਧਮ੍ਮਾ ਪਚ੍ਚਯਾ ਯਥਾ।

ਤਂ ਵਿਭਾਗਮਿਹੇਦਾਨਿ, ਪਵਕ੍ਖਾਮਿ ਯਥਾਰਹਂ॥

੨. ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦਨਯੋ ਪਟ੍ਠਾਨਨਯੋ ਚੇਤਿ ਪਚ੍ਚਯਸਙ੍ਗਹੋ ਦੁਵਿਧੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

੩. ਤਤ੍ਥ ਤਬ੍ਭਾਵਭਾਵੀਭਾਵਾਕਾਰਮਤ੍ਤੋਪਲਕ੍ਖਿਤੋ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦਨਯੋ, ਪਟ੍ਠਾਨਨਯੋ ਪਨ ਆਹਚ੍ਚਪਚ੍ਚਯਟ੍ਠਿਤਿਮਾਰਬ੍ਭ ਪਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਉਭਯਂ ਪਨ ਵੋਮਿਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਪਪਞ੍ਚੇਨ੍ਤਿ ਆਚਰਿਯਾ।

ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦਨਯੋ

੪. ਤਤ੍ਥ ਅਵਿਜ੍ਜਾਪਚ੍ਚਯਾ ਸਙ੍ਖਾਰਾ, ਸਙ੍ਖਾਰਪਚ੍ਚਯਾ ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ, ਵਿਞ੍ਞਾਣਪਚ੍ਚਯਾ ਨਾਮਰੂਪਂ, ਨਾਮਰੂਪਪਚ੍ਚਯਾ ਸਲ਼ਾਯਤਨਂ, ਸਲ਼ਾਯਤਨਪਚ੍ਚਯਾ ਫਸ੍ਸੋ, ਫਸ੍ਸਪਚ੍ਚਯਾ ਵੇਦਨਾ, ਵੇਦਨਾਪਚ੍ਚਯਾ ਤਣ੍ਹਾ, ਤਣ੍ਹਾਪਚ੍ਚਯਾ ਉਪਾਦਾਨਂ, ਉਪਾਦਾਨਪਚ੍ਚਯਾ ਭਵੋ , ਭਵਪਚ੍ਚਯਾ ਜਾਤਿ, ਜਾਤਿਪਚ੍ਚਯਾ ਜਰਾਮਰਣਂ ਸੋਕਪਰਿਦੇਵਦੁਕ੍ਖਦੋਮਨਸ੍ਸੁਪਾਯਾਸਾ ਸਮ੍ਭਵਨ੍ਤਿ। ਏਵਮੇਤਸ੍ਸ ਕੇਵਲਸ੍ਸ ਦੁਕ੍ਖਕ੍ਖਨ੍ਧਸ੍ਸ ਸਮੁਦਯੋ ਹੋਤੀਤਿ ਅਯਮੇਤ੍ਥ **ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦਨਯੋ**।

੫. ਤਤ੍ਥ ਤਯੋ ਅਦ੍ਧਾ ਦ੍ਵਾਦਸਙ੍ਗਾਨਿ ਵੀਸਤਾਕਾਰਾ ਤਿਸਨ੍ਧਿ ਚਤੁਸਙ੍ਖੇਪਾ ਤੀਣਿ ਵਟ੍ਟਾਨਿ ਦ੍ਵੇ ਮੂਲਾਨਿ ਚ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾਨਿ।

੬. ਕਥਂ? ਅਵਿਜ੍ਜਾਸਙ੍ਖਾਰਾ ਅਤੀਤੋ ਅਦ੍ਧਾ, ਜਾਤਿਜਰਾਮਰਣਂ ਅਨਾਗਤੋ ਅਦ੍ਧਾ, ਮਜ੍ਝੇ ਅਟ੍ਠ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨੋ ਅਦ੍ਧਾਤਿ ਤਯੋ ਅਦ੍ਧਾ।

੭. ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਨਾਮਰੂਪਂ ਸਲ਼ਾਯਤਨਂ ਫਸ੍ਸੋ ਵੇਦਨਾ ਤਣ੍ਹਾ ਉਪਾਦਾਨਂ ਭਵੋ ਜਾਤਿ ਜਰਾਮਰਣਨ੍ਤਿ ਦ੍ਵਾਦਸਙ੍ਗਾਨਿ।

੮. ਸੋਕਾਦਿਵਚਨਂ ਪਨੇਤ੍ਥ ਨਿਸ੍ਸਨ੍ਦਫਲਨਿਦਸ੍ਸਨਂ।

੯. ਅਵਿਜ੍ਜਾਸਙ੍ਖਾਰਗ੍ਗਹਣੇਨ ਪਨੇਤ੍ਥ ਤਣ੍ਹੁਪਾਦਾਨਭਵਾਪਿ ਗਹਿਤਾ ਭਵਨ੍ਤਿ, ਤਥਾ ਤਣ੍ਹੁਪਾਦਾਨਭਵਗ੍ਗਹਣੇਨ ਚ ਅਵਿਜ੍ਜਾਸਙ੍ਖਾਰਾ, ਜਾਤਿਜਰਾਮਰਣਗ੍ਗਹਣੇਨ ਚ ਵਿਞ੍ਞਾਣਾਦਿਫਲਪਞ੍ਚਕਮੇਵ ਗਹਿਤਨ੍ਤਿ ਕਤ੍ਵਾ –

੧੦. ਅਤੀਤੇ ਹੇਤਵੋ ਪਞ੍ਚ, ਇਦਾਨਿ ਫਲਪਞ੍ਚਕਂ।

ਇਦਾਨਿ ਹੇਤਵੋ ਪਞ੍ਚ, ਆਯਤਿਂ ਫਲਪਞ੍ਚਕਨ੍ਤਿ।
ਵੀਸਤਾਕਾਰਾ ਤਿਸਨ੍ਧਿ, ਚਤੁਸਙ੍ਖੇਪਾ ਚ ਭਵਨ੍ਤਿ॥

੧੧. ਅਵਿਜ੍ਜਾਤਣ੍ਹੁਪਾਦਾਨਾ ਚ ਕਿਲੇਸਵਟ੍ਟਂ, ਕਮ੍ਮਭਵਸਙ੍ਖਾਤੋ ਭਵੇਕਦੇਸੋ ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਚ ਕਮ੍ਮਵਟ੍ਟਂ, ਉਪਪਤ੍ਤਿਭਵਸਙ੍ਖਾਤੋ ਭਵੇਕਦੇਸੋ ਅਵਸੇਸਾ ਚ ਵਿਪਾਕਵਟ੍ਟਨ੍ਤਿ ਤੀਣਿ ਵਟ੍ਟਾਨਿ।

੧੨. ਅਵਿਜ੍ਜਾਤਣ੍ਹਾਵਸੇਨ ਦ੍ਵੇ ਮੂਲਾਨਿ ਚ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾਨਿ।

੧੩. ਤੇਸਮੇਵ ਚ ਮੂਲਾਨਂ, ਨਿਰੋਧੇਨ ਨਿਰੁਜ੍ਝਤਿ।

ਜਰਾਮਰਣਮੁਚ੍ਛਾਯ, ਪੀਲ਼ਿਤਾਨਮਭਿਣ੍ਹਸੋ।
ਆਸਵਾਨਂ ਸਮੁਪ੍ਪਾਦਾ, ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਚ ਪਵਤ੍ਤਤਿ॥

ਵਟ੍ਟਮਾਬਨ੍ਧਮਿਚ੍ਚੇਵਂ, ਤੇਭੂਮਕਮਨਾਦਿਕਂ।
ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦੋਤਿ, ਪਟ੍ਠਪੇਸਿ ਮਹਾਮੁਨਿ॥

ਪਟ੍ਠਾਨਨਯੋ

੧੪. ਹੇਤੁਪਚ੍ਚਯੋ ਆਰਮ੍ਮਣਪਚ੍ਚਯੋ ਅਧਿਪਤਿਪਚ੍ਚਯੋ ਅਨਨ੍ਤਰਪਚ੍ਚਯੋ ਸਮਨਨ੍ਤਰਪਚ੍ਚਯੋ ਸਹਜਾਤਪਚ੍ਚਯੋ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਪਚ੍ਚਯੋ ਨਿਸ੍ਸਯਪਚ੍ਚਯੋ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਪਚ੍ਚਯੋ ਪੁਰੇਜਾਤਪਚ੍ਚਯੋ ਪਚ੍ਛਾਜਾਤਪਚ੍ਚਯੋ ਆਸੇਵਨਪਚ੍ਚਯੋ ਕਮ੍ਮਪਚ੍ਚਯੋ ਵਿਪਾਕਪਚ੍ਚਯੋ ਆਹਾਰਪਚ੍ਚਯੋ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਪਚ੍ਚਯੋ ਝਾਨਪਚ੍ਚਯੋ ਮਗ੍ਗਪਚ੍ਚਯੋ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਪਚ੍ਚਯੋ ਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤਪਚ੍ਚਯੋ ਅਤ੍ਥਿਪਚ੍ਚਯੋ ਨਤ੍ਥਿਪਚ੍ਚਯੋ ਵਿਗਤਪਚ੍ਚਯੋ ਅਵਿਗਤਪਚ੍ਚਯੋਤਿ ਅਯਮੇਤ੍ਥ **ਪਟ੍ਠਾਨਨਯੋ**।

੧੫. ਛਧਾ ਨਾਮਂ ਤੁ ਨਾਮਸ੍ਸ, ਪਞ੍ਚਧਾ ਨਾਮਰੂਪਿਨਂ।

ਏਕਧਾ ਪੁਨ ਰੂਪਸ੍ਸ, ਰੂਪਂ ਨਾਮਸ੍ਸ ਚੇਕਧਾ॥

ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਨਾਮਰੂਪਾਨਿ, ਨਾਮਸ੍ਸ ਦੁਵਿਧਾ ਦ੍ਵਯਂ।
ਦ੍ਵਯਸ੍ਸ ਨਵਧਾ ਚੇਤਿ, ਛਬ੍ਬਿਧਾ ਪਚ੍ਚਯਾ ਕਥਂ॥

੧੬. ਅਨਨ੍ਤਰਨਿਰੁਦ੍ਧਾ ਚਿਤ੍ਤਚੇਤਸਿਕਾ ਧਮ੍ਮਾ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨਂ ਚਿਤ੍ਤਚੇਤਸਿਕਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਅਨਨ੍ਤਰਸਮਨਨ੍ਤਰਨਤ੍ਥਿਵਿਗਤਵਸੇਨ, ਪੁਰਿਮਾਨਿ ਜਵਨਾਨਿ ਪਚ੍ਛਿਮਾਨਂ ਜਵਨਾਨਂ ਆਸੇਵਨਵਸੇਨ, ਸਹਜਾਤਾ ਚਿਤ੍ਤਚੇਤਸਿਕਾ ਧਮ੍ਮਾ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਂ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਵਸੇਨੇਤਿ ਚ **ਛਧਾ ਨਾਮਂ ਨਾਮਸ੍ਸ** ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ।

੧੭. ਹੇਤੁਝਾਨਙ੍ਗਮਗ੍ਗਙ੍ਗਾਨਿ ਸਹਜਾਤਾਨਂ ਨਾਮਰੂਪਾਨਂ ਹੇਤਾਦਿਵਸੇਨ, ਸਹਜਾਤਾ ਚੇਤਨਾ ਸਹਜਾਤਾਨਂ ਨਾਮਰੂਪਾਨਂ, ਨਾਨਾਕ੍ਖਣਿਕਾ ਚੇਤਨਾ ਕਮ੍ਮਾਭਿਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਾਨਂ ਨਾਮਰੂਪਾਨਂ ਕਮ੍ਮਵਸੇਨ, ਵਿਪਾਕਕ੍ਖਨ੍ਧਾ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਂ ਸਹਜਾਤਾਨਂ ਰੂਪਾਨਂ ਵਿਪਾਕਵਸੇਨੇਤਿ ਚ **ਪਞ੍ਚਧਾ ਨਾਮਂ ਨਾਮਰੂਪਾਨਂ** ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ।

੧੮. ਪਚ੍ਛਾਜਾਤਾ ਚਿਤ੍ਤਚੇਤਸਿਕਾ ਧਮ੍ਮਾ ਪੁਰੇਜਾਤਸ੍ਸ ਇਮਸ੍ਸ ਕਾਯਸ੍ਸ ਪਚ੍ਛਾਜਾਤਵਸੇਨੇਤਿ **ਏਕਧਾਵ ਨਾਮਂ ਰੂਪਸ੍ਸ** ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ।

੧੯. ਛ ਵਤ੍ਥੂਨਿ ਪਵਤ੍ਤਿਯਂ ਸਤ੍ਤਨ੍ਨਂ ਵਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੂਨਂ ਪਞ੍ਚਾਰਮ੍ਮਣਾਨਿ ਚ ਪਞ੍ਚਵਿਞ੍ਞਾਣਵੀਥਿਯਾ ਪੁਰੇਜਾਤਵਸੇਨੇਤਿ **ਏਕਧਾਵ ਰੂਪਂ ਨਾਮਸ੍ਸ** ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ।

੨੦. ਆਰਮ੍ਮਣਵਸੇਨ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਵਸੇਨੇਤਿ ਚ **ਦੁਵਿਧਾ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਨਾਮਰੂਪਾਨਿ ਨਾਮਸ੍ਸੇਵ** ਪਚ੍ਚਯਾ ਹੋਨ੍ਤਿ।

੨੧. ਤਤ੍ਥ ਰੂਪਾਦਿਵਸੇਨ ਛਬ੍ਬਿਧੰ ਹੋਤਿ ਆਰਮ੍ਮਣੰ।

੨੨. ਉਪਨਿਸ੍ਸਯੋ ਪਨ ਤਿਵਿਧੋ ਹੋਤਿ – ਆਰਮ੍ਮਣੂਪਨਿਸ੍ਸਯੋ ਅਨਨ੍ਤਰੂਪਨਿਸ੍ਸਯੋ ਪਕਤੂਪਨਿਸ੍ਸਯੋ ਚੇਤਿ।

੨੩. ਤਤ੍ਥ ਆਰਮ੍ਮਣਮੇਵ ਗਰੁਕਤੰ ਆਰਮ੍ਮਣੂਪਨਿਸ੍ਸਯੋ।

੨੪. ਅਨਨ੍ਤਰਨਿਰੁਦ੍ਧਾ ਚਿਤ੍ਤਚੇਤਸਿਕਾ ਧਮ੍ਮਾ ਅਨਨ੍ਤਰੂਪਨਿਸ੍ਸਯੋ।

੨੫. ਰਾਗਾਦਯੋ ਪਨ ਧਮ੍ਮਾ ਸਦ੍ਧਾਦਯੋ ਚ ਸੁਖੰ ਦੁਕ੍ਖੰ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਭੋਜਨੰ ਉਤੁਸੇਨਾਸਨਞ੍ਚ ਯਥਾਰਹੰ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਞ੍ਚ ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਚ ਕੁਸਲਾਦਿਧਮ੍ਮਾਨੰ, ਕਮ੍ਮੰ ਵਿਪਾਕਾਨਨ੍ਤਿ ਚ ਬਹੁਧਾ ਹੋਤਿ ਪਕਤੂਪਨਿਸ੍ਸਯੋ।

੨੬. ਅਧਿਪਤਿਸਹਜਾਤਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਨਿਸ੍ਸਯਆਹਾਰਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤਅਤ੍ਥਿਅਵਿਗਤਵਸੇਨੇਤਿ ਯਥਾਰਹੰ **ਨਵਧਾ ਨਾਮਰੂਪਾਨਿ ਨਾਮਰੂਪਾਨੰ** ਪਚ੍ਚਯਾ ਭਵਨ੍ਤਿ।

੨੭. ਤਤ੍ਥ ਗਰੁਕਤਮਾਰਮ੍ਮਣੰ ਆਰਮ੍ਮਣਾਧਿਪਤਿਵਸੇਨ ਨਾਮਾਨੰ, ਸਹਜਾਤਾਧਿਪਤਿ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧੋਪਿ ਸਹਜਾਤਵਸੇਨ ਸਹਜਾਤਾਨੰ ਨਾਮਰੂਪਾਨਨ੍ਤਿ ਚ ਦੁਵਿਧੋ ਹੋਤਿ ਅਧਿਪਤਿਪਚ੍ਚਯੋ।

੨੮. ਚਿਤ੍ਤਚੇਤਸਿਕਾ ਧਮ੍ਮਾ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞੰ ਸਹਜਾਤਰੂਪਾਨਞ੍ਚ, ਮਹਾਭੂਤਾ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞੰ ਉਪਾਦਾਰੂਪਾਨਞ੍ਚ, ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਕ੍ਖਣੇ ਵਤ੍ਥੁਵਿਪਾਕਾ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਨ੍ਤਿ ਚ ਤਿਵਿਧੋ ਹੋਤਿ ਸਹਜਾਤਪਚ੍ਚਯੋ।

੨੯. ਚਿਤ੍ਤਚੇਤਸਿਕਾ ਧਮ੍ਮਾ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞੰ, ਮਹਾਭੂਤਾ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞੰ, ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਕ੍ਖਣੇ ਵਤ੍ਥੁਵਿਪਾਕਾ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਨ੍ਤਿ ਚ ਤਿਵਿਧੋ ਹੋਤਿ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਪਚ੍ਚਯੋ।

੩੦. ਚਿਤ੍ਤਚੇਤਸਿਕਾ ਧਮ੍ਮਾ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞੰ ਸਹਜਾਤਰੂਪਾਨਞ੍ਚ, ਮਹਾਭੂਤਾ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞੰ ਉਪਾਦਾਰੂਪਾਨਞ੍ਚ, ਛ ਵਤ੍ਥੂਨਿ ਸਤ੍ਤਨ੍ਨੰ ਵਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੂਨਨ੍ਤਿ ਚ ਤਿਵਿਧੋ ਹੋਤਿ ਨਿਸ੍ਸਯਪਚ੍ਚਯੋ।

੩੧. ਕਬਲ਼ੀਕਾਰੋ ਆਹਾਰੋ ਇਮਸ੍ਸ ਕਾਯਸ੍ਸ, ਅਰੂਪਿਨੋ ਆਹਾਰਾ ਸਹਜਾਤਾਨੰ ਨਾਮਰੂਪਾਨਨ੍ਤਿ ਚ ਦੁਵਿਧੋ ਹੋਤਿ ਆਹਾਰਪਚ੍ਚਯੋ।

੩੨. ਪਞ੍ਚ ਪਸਾਦਾ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨੰ ਵਿਞ੍ਞਾਣਾਨੰ, ਰੂਪਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ ਉਪਾਦਿਨ੍ਨਰੂਪਾਨੰ, ਅਰੂਪਿਨੋ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾ ਸਹਜਾਤਾਨੰ ਨਾਮਰੂਪਾਨਨ੍ਤਿ ਚ ਤਿਵਿਧੋ ਹੋਤਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਪਚ੍ਚਯੋ।

੩੩. ਓਕ੍ਕਨ੍ਤਿਕ੍ਖਣੇ ਵਤ੍ਥੁ ਵਿਪਾਕਾਨੰ, ਚਿਤ੍ਤਚੇਤਸਿਕਾ ਧਮ੍ਮਾ ਸਹਜਾਤਰੂਪਾਨੰ ਸਹਜਾਤਵਸੇਨ, ਪਚ੍ਛਾਜਾਤਾ ਚਿਤ੍ਤਚੇਤਸਿਕਾ ਧਮ੍ਮਾ ਪੁਰੇਜਾਤਸ੍ਸ ਇਮਸ੍ਸ ਕਾਯਸ੍ਸ ਪਚ੍ਛਾਜਾਤਵਸੇਨ ਛ ਵਤ੍ਥੂਨਿ ਪਵਤ੍ਤਿਯੰ ਸਤ੍ਤਨ੍ਨੰ ਵਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੂਨੰ ਪੁਰੇਜਾਤਵਸੇਨੇਤਿ ਚ ਤਿਵਿਧੋ ਹੋਤਿ ਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤਪਚ੍ਚਯੋ।

੩੪. ਸਹਜਾਤੰ ਪੁਰੇਜਾਤੰ, ਪਚ੍ਛਾਜਾਤਞ੍ਚ ਸਬ੍ਬਥਾ।

ਕਬਲ਼ੀਕਾਰੋ ਆਹਾਰੋ, ਰੂਪਜੀਵਿਤਮਿਚ੍ਚਯਨ੍ਤਿ॥ –

ਪਞ੍ਚਵਿਧੋ ਹੋਤਿ ਅਤ੍ਥਿਪਚ੍ਚਯੋ ਅਵਿਗਤਪਚ੍ਚਯੋ ਚ।

੩੫. ਆਰਮ੍ਮਣੂਪਨਿਸ੍ਸਯਕਮ੍ਮਤ੍ਥਿਪਚ੍ਚਯੇਸੁ ਚ ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਪਚ੍ਚਯਾ ਸਮੋਧਾਨੰ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ।

੩੬. ਸਹਜਾਤਰੂਪਨ੍ਤਿ ਪਨੇਤ੍ਥ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥਾਪਿ ਪਵਤ੍ਤੇ ਚਿਤ੍ਤਸਮੁਟ੍ਠਾਨਾਨੰ, ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯੰ ਕਟਤ੍ਤਾਰੂਪਾਨਞ੍ਚ ਵਸੇਨ ਦੁਵਿਧੰ ਹੋਤੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ।

੩੭. ਇਤਿ ਤੇਕਾਲਿਕਾ ਧਮ੍ਮਾ, ਕਾਲਮੁਤ੍ਤਾ ਚ ਸਮ੍ਭਵਾ।

> ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਞ੍ਚ ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਚ, ਸਙ੍ਖਤਾਸਙ੍ਖਤਾ ਤਥਾ।
> ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਨਾਮਰੂਪਾਨੰ, ਵਸੇਨ ਤਿਵਿਧਾ ਠਿਤਾ।
> ਪਚ੍ਚਯਾ ਨਾਮ ਪਟ੍ਠਾਨੇ, ਚਤੁਵੀਸਤਿ ਸਬ੍ਬਥਾ॥

੩੮. ਤਤ੍ਥ ਰੂਪਧਮ੍ਮਾ ਰੂਪਕ੍ਖਨ੍ਧੋਵ, ਚਿਤ੍ਤਚੇਤਸਿਕਸਙ੍ਖਾਤਾ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਅਰੂਪਿਨੋ ਖਨ੍ਧਾ, ਨਿਬ੍ਬਾਨਞ੍ਚੇਤਿ ਪਞ੍ਚਵਿਧਮ੍ਪਿ ਅਰੂਪਨ੍ਤਿ ਚ ਨਾਮਨ੍ਤਿ ਚ ਪਵੁਚ੍ਚਤਿ।

ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਭੇਦੋ

੩੯. ਤਤੋ ਅਵਸੇਸਾ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ ਪਨ ਪਞ੍ਞਾਪਿਯਤ੍ਤਾ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ, ਪਞ੍ਞਾਪਨਤੋ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤੀਤਿ ਚ ਦੁਵਿਧਾ ਹੋਤਿ।

੪੦. ਕਥੰ? ਤੰਤੰਭੂਤਵਿਪਰਿਣਾਮਾਕਾਰਮੁਪਾਦਾਯ ਤਥਾ ਤਥਾ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਾ ਭੂਮਿਪਬ੍ਬਤਾਦਿਕਾ, ਸਮ੍ਭਾਰਸਨ੍ਨਿਵੇਸਾਕਾਰਮੁਪਾਦਾਯ ਗੇਹਰਥਸਕਟਾਦਿਕਾ, ਖਨ੍ਧਪਞ੍ਚਕਮੁਪਾਦਾਯ ਪੁਰਿਸਪੁਗ੍ਗਲਾਦਿਕਾ, ਚਨ੍ਦਾਵਟ੍ਟਨਾਦਿਕਮੁਪਾਦਾਯ ਦਿਸਾਕਾਲਾਦਿਕਾ, ਅਸਮ੍ਫੁਟ੍ਠਾਕਾਰਮੁਪਾਦਾਯ ਕੂਪਗੁਹਾਦਿਕਾ, ਤੰਤੰਭੂਤਨਿਮਿਤ੍ਤੰ ਭਾਵਨਾਵਿਸੇਸਞ੍ਚ ਉਪਾਦਾਯ ਕਸਿਣਨਿਮਿਤ੍ਤਾਦਿਕਾ ਚੇਤਿ ਏਵਮਾਦਿਪ੍ਪਭੇਦਾ ਪਨ ਪਰਮਤ੍ਥਤੋ ਅਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾਪਿ ਅਤ੍ਥਚ੍ਛਾਯਾਕਾਰੇਨ ਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਾਨਮਾਰਮ੍ਮਣਭੂਤਾ ਤੰ ਤੰ ਉਪਾਦਾਯ ਉਪਨਿਧਾਯ ਕਾਰਣੰ ਕਤ੍ਵਾ ਤਥਾ ਤਥਾ ਪਰਿਕਪ੍ਪਿਯਮਾਨਾ ਸਙ੍ਖਾਯਤਿ ਸਮਞ੍ਞਾਯਤਿ ਵੋਹਰੀਯਤਿ ਪਞ੍ਞਾਪੀਯਤੀਤਿ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤੀਤਿ ਪਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਅਯੰ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ ਪਞ੍ਞਾਪਿਯਤ੍ਤਾ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ ਨਾਮ।

੪੧. ਪਞ੍ਞਾਪਨਤੋ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ ਪਨ ਨਾਮਨਾਮਕਮ੍ਮਾਦਿਨਾਮੇਨ ਪਰਿਦੀਪਿਤਾ, ਸਾ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ ਅਵਿਜ੍ਜਮਾਨਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ, ਵਿਜ੍ਜਮਾਨੇਨ ਅਵਿਜ੍ਜਮਾਨਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ, ਅਵਿਜ੍ਜਮਾਨੇਨ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ , ਵਿਜ੍ਜਮਾਨੇਨ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ, ਅਵਿਜ੍ਜਮਾਨੇਨ ਅਵਿਜ੍ਜਮਾਨਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ ਚੇਤਿ ਛਬ੍ਬਿਧਾ ਹੋਤਿ।

੪੨. ਤਤ੍ਥ ਯਦਾ ਪਨ ਪਰਮਤ੍ਥਤੋ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨੰ ਰੂਪਵੇਦਨਾਦਿੰ ਏਤਾਯ ਪਞ੍ਞਾਪੇਨ੍ਤਿ, ਤਦਾਯੰ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ। ਯਦਾ ਪਨ ਪਰਮਤ੍ਥਤੋ ਅਵਿਜ੍ਜਮਾਨੰ ਭੂਮਿਪਬ੍ਬਤਾਦਿੰ ਏਤਾਯ ਪਞ੍ਞਾਪੇਨ੍ਤਿ, ਤਦਾਯੰ ਅਵਿਜ੍ਜਮਾਨਪਞ੍ਞਤ੍ਤੀਤਿ ਪਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਉਭਿਨ੍ਨੰ ਪਨ ਵੋਮਿਸ੍ਸਕਵਸੇਨ ਸੇਸਾ ਯਥਾਕ੍ਕਮੰ ਛਲਭਿਞ੍ਞੋ, ਇਤ੍ਥਿਸਦ੍ਦੋ, ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣੰ, ਰਾਜਪੁਤ੍ਤੋਤਿ ਚ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

੪੩. ਵਚੀਘੋਸਾਨੁਸਾਰੇਨ, ਸੋਤਵਿਞ੍ਞਾਣਵੀਥਿਯਾ।

> ਪਵਤ੍ਤਾਨਨ੍ਤਰੁਪ੍ਪਨ੍ਨ-ਮਨੋਦ੍ਵਾਰਸ੍ਸ ਗੋਚਰਾ॥

> ਅਤ੍ਥਾ ਯਸ੍ਸਾਨੁਸਾਰੇਨ, ਵਿਞ੍ਞਾਯਨ੍ਤਿ ਤਤੋ ਪਰੰ।
> ਸਾਯੰ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ ਵਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਾ, ਲੋਕਸਙ੍ਕੇਤਨਿਮ੍ਮਿਤਾ॥

ਇਤਿ ਅਭਿਧਮ੍ਮਤ੍ਥਸਙ੍ਗਹੇ ਪਚ੍ਚਯਸਙ੍ਗਹਵਿਭਾਗੋ ਨਾਮ

ਅਟ੍ਠਮੋ ਪਰਿਚ੍ਛੇਦੋ।

੯. ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਪਰਿਚ੍ਛੇਦੋ

੧. ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾਨਂ, ਭਾਵਨਾਨਮਿਤੋ ਪਰਂ।

ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਂ ਪਵਕ੍ਖਾਮਿ, ਦੁਵਿਧਮ੍ਪਿ ਯਥਾਕ੍ਕਮਂ॥

ਸਮਥਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਂ

੨. ਤਤ੍ਥ **ਸਮਥਸਙ੍ਗਹੇ** ਤਾਵ ਦਸ ਕਸਿਣਾਨਿ, ਦਸ ਅਸੁਭਾ, ਦਸ ਅਨੁਸ੍ਸਤਿਯੋ, ਚਤਸ੍ਸੋ ਅਪ੍ਪਮਞ੍ਞਾਯੋ, ਏਕਾ ਸਞ੍ਞਾ, ਏਕਂ ਵਵਤ੍ਥਾਨਂ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਆਰੁਪ੍ਪਾ ਚੇਤਿ ਸਤ੍ਤਵਿਧੇਨ ਸਮਥਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਸਙ੍ਗਹੋ।

ਚਰਿਤਭੇਦੋ

੩. ਰਾਗਚਰਿਤਾ ਦੋਸਚਰਿਤਾ ਮੋਹਚਰਿਤਾ ਸਦ੍ਧਾਚਰਿਤਾ ਬੁਦ੍ਧਿਚਰਿਤਾ ਵਿਤਕ੍ਕਚਰਿਤਾ ਚੇਤਿ ਛਬ੍ਬਿਧੇਨ ਚਰਿਤਸਙ੍ਗਹੋ।

ਭਾਵਨਾਭੇਦੋ

੪. ਪਰਿਕਮ੍ਮਭਾਵਨਾ ਉਪਚਾਰਭਾਵਨਾ ਅਪ੍ਪਨਾਭਾਵਨਾ ਚੇਤਿ ਤਿਸ੍ਸੋ ਭਾਵਨਾ।

ਨਿਮਿਤ੍ਤਭੇਦੋ

੫. ਪਰਿਕਮ੍ਮਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਉਗ੍ਗਹਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਪਟਿਭਾਗਨਿਮਿਤ੍ਤਞ੍ਚੇਤਿ ਤੀਣਿ ਨਿਮਿਤ੍ਤਾਨਿ ਚ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾਨਿ।

੬. ਕਥਂ? ਪਥਵੀਕਸਿਣਂ ਆਪੋਕਸਿਣਂ ਤੇਜੋਕਸਿਣਂ ਵਾਯੋਕਸਿਣਂ ਨੀਲਕਸਿਣਂ ਪੀਤਕਸਿਣਂ ਲੋਹਿਤਕਸਿਣਂ ਓਦਾਤਕਸਿਣਂ ਆਕਾਸਕਸਿਣਂ ਆਲੋਕਕਸਿਣਞ੍ਚੇਤਿ ਇਮਾਨਿ **ਦਸ ਕਸਿਣਾਨਿ** ਨਾਮ।

੭. ਉਦ੍ਧੁਮਾਤਕਂ ਵਿਨੀਲਕਂ ਵਿਪੁਬ੍ਬਕਂ ਵਿਚ੍ਛਿਦ੍ਦਕਂ ਵਿਕ੍ਖਾਯਿਤਕਂ ਵਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਕਂ ਹਤਵਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਕਂ ਲੋਹਿਤਕਂ ਪੁਲ਼ਵਕਂ ਅਟ੍ਠਿਕਞ੍ਚੇਤਿ ਇਮੇ **ਦਸ ਅਸੁਭਾ** ਨਾਮ।

੮. ਬੁਦ੍ਧਾਨੁਸ੍ਸਤਿ ਧਮ੍ਮਾਨੁਸ੍ਸਤਿ ਸਂਘਾਨੁਸ੍ਸਤਿ ਸੀਲਾਨੁਸ੍ਸਤਿ ਚਾਗਾਨੁਸ੍ਸਤਿ ਦੇਵਤਾਨੁਸ੍ਸਤਿ ਉਪਸਮਾਨੁਸ੍ਸਤਿ ਮਰਣਾਨੁਸ੍ਸਤਿ ਕਾਯਗਤਾਸਤਿ ਆਨਾਪਾਨਸ੍ਸਤਿ ਚੇਤਿ ਇਮਾ **ਦਸ ਅਨੁਸ੍ਸਤਿਯੋ** ਨਾਮ।

੯. ਮੇਤ੍ਤਾ ਕਰੁਣਾ ਮੁਦਿਤਾ ਉਪੇਕ੍ਖਾ ਚੇਤਿ ਇਮਾ **ਚਤਸ੍ਸੋ ਅਪ੍ਪਮਞ੍ਞਾਯੋ** ਨਾਮ, ਬ੍ਰਹ੍ਮਵਿਹਾਰੋਤਿ ਚ ਪਵੁਚ੍ਚਤਿ।

੧੦. ਆਹਾਰੇਪਟਿਕ੍ਕੂਲਸਞ੍ਞਾ **ਏਕਾ ਸਞ੍ਞਾ** ਨਾਮ।

੧੧. ਚਤੁਧਾਤੁਵਵਤ੍ਥਾਨਂ **ਏਕਂ ਵਵਤ੍ਥਾਨਂ** ਨਾਮ।

੧੨. ਆਕਾਸਾਨਞ੍ਚਾਯਤਨਾਦਯੋ **ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਆਰੁਪ੍ਪਾ** ਨਾਮਾਤਿ ਸਬ੍ਬਥਾਪਿ ਸਮਥਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਚਤ੍ਤਾਲੀਸ ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਾਨਿ ਭਵਨ੍ਤਿ।

ਸਪ੍ਪਾਯਭੇਦੋ

੧੩. ਚਰਿਤਾਸੁ ਪਨ ਦਸ ਅਸੁਭਾ ਕਾਯਗਤਾਸਤਿਸਙ੍ਖਾਤਾ ਕੋਟ੍ਠਾਸਭਾਵਨਾ ਚ ਰਾਗਚਰਿਤਸ੍ਸ ਸਪ੍ਪਾਯਾ।

੧੪. ਚਤਸ੍ਸੋ ਅਪ੍ਪਮਞ੍ਞਾਯੋ ਨੀਲਾਦੀਨਿ ਚ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਕਸਿਣਾਨਿ ਦੋਸਚਰਿਤਸ੍ਸ।

੧੫. ਆਨਾਪਾਨਂ ਮੋਹਚਰਿਤਸ੍ਸ ਵਿਤਕ੍ਕਚਰਿਤਸ੍ਸ ਚ,

੧੬. ਬੁਦ੍ਧਾਨੁਸ੍ਸਤਿਆਦਯੋ ਛ ਸਦ੍ਧਾਚਰਿਤਸ੍ਸ।

੧੭. ਮਰਣਉਪਸਮਸਞ੍ਞਾਵਵਤ੍ਥਾਨਾਨਿ ਬੁਦ੍ਧਿਚਰਿਤਸ੍ਸ।

੧੮. ਸੇਸਾਨਿ ਪਨ ਸਬ੍ਬਾਨਿਪਿ ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਾਨਿ ਸਬ੍ਬੇਸਮ੍ਪਿ ਸਪ੍ਪਾਯਾਨਿ, ਤਤ੍ਥਾਪਿ ਕਸਿਣੇਸੁ ਪੁਥੁਲਂ ਮੋਹਚਰਿਤਸ੍ਸ, ਖੁਦ੍ਦਕਂ ਵਿਤਕ੍ਕਚਰਿਤਸ੍ਸੇਵਾਤਿ।

ਅਯਮੇਤ੍ਥ ਸਪ੍ਪਾਯਭੇਦੋ।

ਭਾਵਨਾਭੇਦੋ

੧੯. **ਭਾਵਨਾਸੁ** ਸਬ੍ਬਤ੍ਥਾਪਿ ਪਰਿਕਮ੍ਮਭਾਵਨਾ ਲਬ੍ਭਤੇਵ, ਬੁਦ੍ਧਾਨੁਸ੍ਸਤਿਆਦੀਸੁ ਅਟ੍ਠਸੁ ਸਞ੍ਞਾਵਵਤ੍ਥਾਨੇਸੁ ਚਾਤਿ ਦਸਸੁਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨੇਸੁ ਉਪਚਾਰਭਾਵਨਾਵ ਸਮ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਨਤ੍ਥਿ ਅਪ੍ਪਨਾ।

੨੦. ਸੇਸੇਸੁ ਪਨ ਸਮਤਿਂਸਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨੇਸੁ ਅਪ੍ਪਨਾਭਾਵਨਾਪਿ ਸਮ੍ਪਜ੍ਜਤਿ।

੨੧. ਤਤ੍ਥਾਪਿ ਦਸ ਕਸਿਣਾਨਿ ਆਨਾਪਾਨਞ੍ਚ ਪਞ੍ਚਕਜ੍ਝਾਨਿਕਾਨਿ।

੨੨. ਦਸ ਅਸੁਭਾ ਕਾਯਗਤਾਸਤਿ ਚ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਿਕਾ।

੨੩. ਮੇਤ੍ਤਾਦਯੋ ਤਯੋ ਚਤੁਕ੍ਕਜ੍ਝਾਨਿਕਾ।

੨੪. ਉਪੇਕ੍ਖਾ ਪਞ੍ਚਮਜ੍ਝਾਨਿਕਾਤਿ ਛਬ੍ਬੀਸਤਿ ਰੂਪਾਵਚਰਜ੍ਝਾਨਿਕਾਨਿ ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਾਨਿ।

੨੫. ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਪਨ ਆਰੁਪ੍ਪਾ ਆਰੁਪ੍ਪਜ੍ਝਾਨਿਕਾਤਿ।

ਅਯਮੇਤ੍ਥ ਭਾਵਨਾਭੇਦੋ।

ਗੋਚਰਭੇਦੋ

੨੬. **ਨਿਮਿਤ੍ਤੇਸੁ** ਪਨ ਪਰਿਕਮ੍ਮਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਉਗ੍ਗਹਨਿਮਿਤ੍ਤਞ੍ਚ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥਾਪਿ ਯਥਾਰਹਂ ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਲਬ੍ਭਨ੍ਤੇਵ।

੨੭. ਪਟਿਭਾਗਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਪਨ ਕਸਿਣਾਸੁਭਕੋਟ੍ਠਾਸਆਨਾਪਾਨੇਸ੍ਵੇਵ ਲਬ੍ਭਤਿ, ਤਤ੍ਥ ਹਿ ਪਟਿਭਾਗਨਿਮਿਤ੍ਤਮਾਰਬ੍ਭ ਉਪਚਾਰਸਮਾਧਿ ਅਪ੍ਪਨਾਸਮਾਧਿ ਚ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ।

੨੮. ਕਥਂ? ਆਦਿਕਮ੍ਮਿਕਸ੍ਸ ਹਿ ਪਥਵੀਮਣ੍ਡਲਾਦੀਸੁ ਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਉਗ੍ਗਣ੍ਹਨ੍ਤਸ੍ਸ ਤਮਾਰਮ੍ਮਣਂ ਪਰਿਕਮ੍ਮਨਿਮਿਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਪਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਸਾ ਚ ਭਾਵਨਾ ਪਰਿਕਮ੍ਮਭਾਵਨਾ ਨਾਮ।

੨੯. ਯਦਾ ਪਨ ਤਂ ਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਚਿਤ੍ਤੇਨ ਸਮੁਗ੍ਗਹਿਤਂ ਹੋਤਿ, ਚਕ੍ਖੁਨਾ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤਸ੍ਸੇਵ ਮਨੋਦ੍ਵਾਰਸ੍ਸ ਆਪਾਥਮਾਗਤਂ, ਤਦਾ ਤਮੇਵਾਰਮ੍ਮਣਂ ਉਗ੍ਗਹਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਨਾਮ, ਸਾ ਚ ਭਾਵਨਾ ਸਮਾਧਿਯਤਿ।

੩੦. ਤਥਾ ਸਮਾਹਿਤਸ੍ਸ ਪਨੇਤਸ੍ਸ ਤਤੋ ਪਰਂ ਤਸ੍ਮਿਂ ਉਗ੍ਗਹਨਿਮਿਤ੍ਤੇ ਪਰਿਕਮ੍ਮਸਮਾਧਿਨਾ ਭਾਵਨਮਨੁਯੁਞ੍ਜਨ੍ਤਸ੍ਸ ਯਦਾ ਤਪ੍ਪਟਿਭਾਗਂ ਵਤ੍ਥੁਧਮ੍ਮਵਿਮੁਚ੍ਚਿਤਂ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਸਙ੍ਖਾਤਂ ਭਾਵਨਾਮਯਮਾਰਮ੍ਮਣਂ ਚਿਤ੍ਤੇ ਸਨ੍ਨਿਸਨ੍ਨਂ ਸਮਪ੍ਪਿਤਂ ਹੋਤਿ, ਤਦਾ ਤਂ ਪਟਿਭਾਗਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਸਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨਨ੍ਤਿ ਪਵੁਚ੍ਚਤਿ।

੩੧. ਤਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਪਰਿਪਨ੍ਥਵਿਪ੍ਪਹੀਨਾ ਕਾਮਾਵਚਰਸਮਾਧਿਸਙ੍ਖਾਤਾ ਉਪਚਾਰਭਾਵਨਾ ਨਿਪ੍ਫਨ੍ਨਾ ਨਾਮ ਹੋਤਿ।

੩੨. ਤਤੋ ਪਰਂ ਤਮੇਵ ਪਰਿਭਾਗਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਉਪਚਾਰਸਮਾਧਿਨਾ ਸਮਾਸੇਵਨ੍ਤਸ੍ਸ ਰੂਪਾਵਚਰਪਠਮਜ੍ਝਾਨਮਪ੍ਪੇਤਿ।

੩੩. ਤਤੋ ਪਰਂ ਤਮੇਵ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਂ ਆਵਜ੍ਜਨਂ ਸਮਾਪਜ੍ਜਨਂ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਂ ਵੁਟ੍ਠਾਨਂ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਾ ਚੇਤਿ ਇਮਾਹਿ ਪਞ੍ਚਹਿ ਵਸਿਤਾਹਿ ਵਸੀਭੂਤਂ ਕਤ੍ਵਾ ਵਿਤਕ੍ਕਾਦਿਕਮੋਲ਼ਾਰਿਕਙ੍ਗਂ ਪਹਾਨਾਯ ਵਿਚਾਰਾਦਿਸੁਖੁਮਙ੍ਗੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਪਦਹਤੋ ਯਥਾਕ੍ਕਮਂ ਦੁਤਿਯਜ੍ਝਾਨਾਦਯੋ ਯਥਾਰਹਮਪ੍ਪੇਨ੍ਤਿ।

੩੪. ਇਚ੍ਚੇਵਂ ਪਥਵੀਕਸਿਣਾਦੀਸੁ ਦ੍ਵਾਵੀਸਤਿਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨੇਸੁ ਪਟਿਭਾਗਨਿਮਿਤ੍ਤਮੁਪਲਬ੍ਭਤਿ।

੩੫. ਅਵਸੇਸੇਸੁ ਪਨ ਅਪ੍ਪਮਞ੍ਞਾ ਸਤ੍ਤਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਯਂ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ।

੩੬. ਆਕਾਸਵਜ੍ਜਿਤਕਸਿਣੇਸੁ ਪਨ ਯਂ ਕਿਞ੍ਚਿ ਕਸਿਣਂ ਉਗ੍ਘਾਟੇਤ੍ਵਾ ਲਦ੍ਧਮਾਕਾਸਂ ਅਨਨ੍ਤਵਸੇਨ ਪਰਿਕਮ੍ਮਂ ਕਰੋਨ੍ਤਸ੍ਸ ਪਠਮਾਰੁਪ੍ਪਮਪ੍ਪੇਤਿ।

੩੭. ਤਮੇਵ ਪਠਮਾਰੁਪ੍ਪਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਅਨਨ੍ਤਵਸੇਨ ਪਰਿਕਮ੍ਮਂ ਕਰੋਨ੍ਤਸ੍ਸ ਦੁਤਿਯਾਰੁਪ੍ਪਮਪ੍ਪੇਤਿ।

੩੮. ਤਮੇਵ ਪਠਮਾਰੁਪ੍ਪਵਿਞ੍ਞਾਣਾਭਾਵਂ ਪਨ ''ਨਤ੍ਥਿ ਕਿਞ੍ਚੀ''ਤਿ ਪਰਿਕਮ੍ਮਂ ਕਰੋਨ੍ਤਸ੍ਸ ਤਤਿਯਾਰੁਪ੍ਪਮਪ੍ਪੇਤਿ।

੩੯. ਤਤਿਯਾਰੁਪ੍ਪਂ ''ਸਨ੍ਤਮੇਤਂ, ਪਣੀਤਮੇਤ''ਨ੍ਤਿ ਪਰਿਕਮ੍ਮਂ ਕਰੋਨ੍ਤਸ੍ਸ ਚਤੁਤ੍ਥਾਰੁਪ੍ਪਮਪ੍ਪੇਤਿ।

੪੦. ਅਵਸੇਸੇਸੁ ਚ ਦਸਸੁ ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨੇਸੁ ਬੁਦ੍ਧਗੁਣਾਦਿਕਮਾਰਮ੍ਮਣਮਾਰਬ੍ਭ ਪਰਿਕਮ੍ਮਂ ਕਤ੍ਵਾ ਤਸ੍ਮਿਂ ਨਿਮਿਤ੍ਤੇ ਸਾਧੁਕਮੁਗ੍ਗਹਿਤੇ ਤਤ੍ਥੇਵ ਪਰਿਕਮ੍ਮਞ੍ਚ ਸਮਾਧਿਯਤਿ, ਉਪਚਾਰੋ ਚ ਸਮ੍ਪਜ੍ਜਤਿ।

੪੧. ਅਭਿਞ੍ਞਾਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨਂ ਪਨ ਰੂਪਾਵਚਰਪਞ੍ਚਮਜ੍ਝਾਨਂ ਅਭਿਞ੍ਞਾਪਾਦਕਪਞ੍ਚਮਜ੍ਝਾਨਾ ਵੁਟ੍ਠਹਿਤ੍ਵਾ ਅਧਿਟ੍ਠੇਯ੍ਯਾਦਿਕਮਾਵਜ੍ਜੇਤ੍ਵਾ ਪਰਿਕਮ੍ਮਂ ਕਰੋਨ੍ਤਸ੍ਸ ਰੂਪਾਦੀਸੁ ਆਰਮ੍ਮਣੇਸੁ ਯਥਾਰਹਮਪ੍ਪੇਤਿ।

੪੨. ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਚ ਨਾਮ –

ਇਦ੍ਧਿਵਿਧਂ ਦਿਬ੍ਬਸੋਤਂ, ਪਰਚਿਤ੍ਤਵਿਜਾਨਨਾ।
ਪੁਬ੍ਬੇਨਿਵਾਸਾਨੁਸ੍ਸਤਿ, ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੂਤਿ ਪਞ੍ਚਧਾ॥

ਅਯਮੇਤ੍ਥ ਗੋਚਰਭੇਦੋ।

ਨਿਟ੍ਠਿਤੋ ਚ ਸਮਥਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਨਯੋ।

ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਂ

ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਭੇਦੋ

੪੩. **ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨੇ** ਪਨ ਸੀਲਵਿਸੁਦ੍ਧਿ ਚਿਤ੍ਤਵਿਸੁਦ੍ਧਿ ਦਿਟ੍ਠਿਵਿਸੁਦ੍ਧਿ ਕਙ੍ਖਾਵਿਤਰਣਵਿਸੁਦ੍ਧਿ ਮਗ੍ਗਾਮਗ੍ਗਞਾਣਦਸ੍ਸਨਵਿਸੁਦ੍ਧਿ ਪਟਿਪਦਾਞਾਣਦਸ੍ਸਨਵਿਸੁਦ੍ਧਿ ਞਾਣਦਸ੍ਸਨਵਿਸੁਦ੍ਧਿ ਚੇਤਿ ਸਤ੍ਤਵਿਧੇਨ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਸਙ੍ਗਹੋ।

੪੪. ਅਨਿਚ੍ਚਲਕ੍ਖਣਂ ਦੁਕ੍ਖਲਕ੍ਖਣਂ ਅਨਤ੍ਤਲਕ੍ਖਣਞ੍ਚੇਤਿ ਤੀਣਿ ਲਕ੍ਖਣਾਨਿ।

੪੫. ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਦੁਕ੍ਖਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਅਨਤ੍ਤਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਚੇਤਿ ਤਿਸ੍ਸੋ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾ।

੪੬. ਸਮ੍ਮਸਨਞਾਣਂ ਉਦਯਬ੍ਬਯਞਾਣਂ ਭਙ੍ਗਞਾਣਂ ਭਯਞਾਣਂ ਆਦੀਨਵਞਾਣਂ ਨਿਬ੍ਬਿਦਾਞਾਣਂ ਮੁਚ੍ਚਿਤੁਕਮ੍ਯਤਾਞਾਣਂ ਪਟਿਸਙ੍ਖਾਞਾਣਂ ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾਞਾਣਂ ਅਨੁਲੋਮਞਾਣਞ੍ਚੇਤਿ ਦਸ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣਾਨਿ।

੪੭. ਸੁਞ੍ਞਤੋ ਵਿਮੋਕ੍ਖੋ, ਅਨਿਮਿਤ੍ਤੋ ਵਿਮੋਕ੍ਖੋ, ਅਪ੍ਪਣਿਹਿਤੋ ਵਿਮੋਕ੍ਖੋ ਚੇਤਿ ਤਯੋ ਵਿਮੋਕ੍ਖਾ।

੪੮. ਸੁਞ੍ਞਤਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਅਨਿਮਿਤ੍ਤਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਅਪ੍ਪਣਿਹਿਤਾਨੁਪਸ੍ਸਾਨਾ ਚੇਤਿ ਤੀਣਿ ਵਿਮੋਕ੍ਖਮੁਖਾਨਿ ਚ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾਨਿ।

੪੯. ਕਥਂ ? ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਸਂਵਰਸੀਲਂ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸਂਵਰਸੀਲਂ ਆਜੀਵਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿਸੀਲਂ ਪਚ੍ਚਯਸਨ੍ਨਿਸ੍ਸਿਤਸੀਲਞ੍ਚੇਤਿ ਚਤੁਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿਸੀਲਂ **ਸੀਲਵਿਸੁਦ੍ਧਿ** ਨਾਮ।

੫੦. ਉਪਚਾਰਸਮਾਧਿ ਅਪ੍ਪਨਾਸਮਾਧਿ ਚੇਤਿ ਦੁਵਿਧੋਪਿ ਸਮਾਧਿ **ਚਿਤ੍ਤਵਿਸੁਦ੍ਧਿ** ਨਾਮ।

੫੧. ਲਕ੍ਖਣਰਸਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠਾਨਪਦਟ੍ਠਾਨਵਸੇਨ ਨਾਮਰੂਪ ਪਰਿਗ੍ਗਹੋ **ਦਿਟ੍ਠਿਵਿਸੁਦ੍ਧਿ** ਨਾਮ।

੫੨. ਤੇਸਮੇਵ ਚ ਨਾਮਰੂਪਾਨਂ ਪਚ੍ਚਯਪਰਿਗ੍ਗਹੋ **ਕਙ੍ਖਾਵਿਤਰਣਵਿਸੁਦ੍ਧਿ** ਨਾਮ।

੫੩. ਤਤੋ ਪਰਂ ਪਨ ਤਥਾਪਰਿਗ੍ਗਹਿਤੇਸੁ ਸਪ੍ਪਚ੍ਚਯੇਸੁ ਤੇਭੂਮਕਸਙ੍ਖਾਰੇਸੁ ਅਤੀਤਾਦਿਭੇਦਭਿਨ੍ਨੇਸੁ ਖਨ੍ਧਾਦਿਨਯਮਾਰਬ੍ਭ ਕਲਾਪਵਸੇਨ ਸਙ੍ਖਿਪਿਤ੍ਵਾ ''ਅਨਿਚ੍ਚਂ ਖਯਟ੍ਠੇਨ, ਦੁਕ੍ਖਂ ਭਯਟ੍ਠੇਨ, ਅਨਤ੍ਤਾ ਅਸਾਰਕਟ੍ਠੇਨਾ''ਤਿ ਅਦ੍ਧਾਨਵਸੇਨ ਸਨ੍ਤਤਿਵਸੇਨ ਖਣਵਸੇਨ ਵਾ ਸਮ੍ਮਸਨਞਾਣੇਨ ਲਕ੍ਖਣਤ੍ਤਯਂ ਸਮ੍ਮਸਨ੍ਤਸ੍ਸ ਤੇਸ੍ਵੇਵ ਪਚ੍ਚਯਵਸੇਨ ਖਣਵਸੇਨ ਚ ਉਦਯਬ੍ਬਯਞਾਣੇਨ ਉਦਯਬ੍ਬਯਂ ਸਮਨੁਪਸ੍ਸਨ੍ਤਸ੍ਸ ਚ –

> ''ਓਭਾਸੋ ਪੀਤਿ ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿ, ਅਧਿਮੋਕ੍ਖੋ ਚ ਪਗ੍ਗਹੋ।
> ਸੁਖਂ ਞਾਣਮੁਪਟ੍ਠਾਨਮੁਪੇਕ੍ਖਾ ਚ ਨਿਕਨ੍ਤਿ ਚੇ''ਤਿ॥ –

ਓਭਾਸਾਦਿਵਿਪਸ੍ਸਨੁਪਕ੍ਕਿਲੇਸਪਰਿਪਨ੍ਥਪਰਿਗ੍ਗਹਵਸੇਨ ਮਗ੍ਗਾਮਗ੍ਗਲਕ੍ਖਣਵਵਤ੍ਥਾਨਂ **ਮਗ੍ਗਾਮਗ੍ਗਞਾਣਦਸ੍ਸਨਵਿਸੁਦ੍ਧਿ** ਨਾਮ।

੫੪. ਤਥਾ ਪਰਿਪਨ੍ਥਵਿਮੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਪਨ ਤਸ੍ਸ ਉਦਯਬ੍ਬਯਞਾਣਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਯਾ ਵਾਨੁਲੋਮਾ ਤਿਲਕ੍ਖਣੰ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਪਰਮ੍ਪਰਾਯ ਪਟਿਪਜ੍ਜਨ੍ਤਸ੍ਸ ਨਵ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣਾਨਿ **ਪਟਿਪਦਾਞਾਣਦਸ੍ਸਨਵਿਸੁਦ੍ਧਿ** ਨਾਮ।

੫੫. ਤਸ੍ਸੇਵੰ ਪਟਿਪਜ੍ਜਨ੍ਤਸ੍ਸ ਪਨ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਪਰਿਪਾਕਮਾਗਮ੍ਮ ‘‘ਇਦਾਨਿ ਅਪ੍ਪਨਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿਸ੍ਸਤੀ’’ਤਿ ਭਵਙ੍ਗੰ ਵੋਚ੍ਛਿਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਮਨੋਦ੍ਵਾਰਾਵਜ੍ਜਨਾਨਨ੍ਤਰੰ ਦ੍ਵੇ ਤੀਣਿ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਯੰ ਕਿਞ੍ਚਿ ਅਨਿਚ੍ਚਾਦਿਲਕ੍ਖਣਮਾਰਬ੍ਭ ਪਰਿਕਮ੍ਮੋਪਚਾਰਾਨੁਲੋਮਨਾਮੇਨ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ।

੫੬. ਯਾ ਸਿਖਾਪ੍ਪਤ੍ਤਾ, ਸਾ ਸਾਨੁਲੋਮਾ ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾ ਵੁਟ੍ਠਾਨਗਾਮਿਨਿਵਿਪਸ੍ਸਨਾਤਿ ਚ ਪਵੁਚ੍ਚਤਿ।

੫੭. ਤਤੋ ਪਰੰ ਗੋਤ੍ਰਭੁਚਿਤ੍ਤੰ ਨਿਬ੍ਬਾਨਮਾਲਮ੍ਬਿਤ੍ਵਾ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਗੋਤ੍ਤਮਭਿਭਵਨ੍ਤੰ, ਅਰਿਯਗੋਤ੍ਤਮਭਿਸਮ੍ਭੋਨ੍ਤਞ੍ਚ ਪਵਤ੍ਤਤਿ।

੫੮. ਤਸ੍ਸਾਨਨ੍ਤਰਮੇਵ ਮਗ੍ਗੋ ਦੁਕ੍ਖਸਚ੍ਚੰ ਪਰਿਜਾਨਨ੍ਤੋ ਸਮੁਦਯਸਚ੍ਚੰ ਪਜਹਨ੍ਤੋ, ਨਿਰੋਧਸਚ੍ਚੰ ਸਚ੍ਛਿਕਰੋਨ੍ਤੋ, ਮਗ੍ਗਸਚ੍ਚੰ ਭਾਵਨਾਵਸੇਨ ਅਪ੍ਪਨਾਵੀਥਿਮੋਤਰਤਿ।

੫੯. ਤਤੋ ਪਰੰ ਦ੍ਵੇ ਤੀਣਿ ਫਲਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਪਵਤ੍ਤਿਤ੍ਵਾ ਭਵਙ੍ਗਪਾਤੋਵ ਹੋਤਿ, ਪੁਨ ਭਵਙ੍ਗੰ ਵੋਚ੍ਛਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਞਾਣਾਨਿ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ।

੬੦. ਮਗ੍ਗੰ ਫਲਞ੍ਚ ਨਿਬ੍ਬਾਨੰ, ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਤਿ ਪਣ੍ਡਿਤੋ।

ਹੀਨੇ ਕਿਲੇਸੇ ਸੇਸੇ ਚ, ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਤਿ ਵਾ ਨ ਵਾ॥

ਛਬ੍ਬਿਸੁਦ੍ਧਿਕਮੇਨੇਵੰ, ਭਾਵੇਤਬ੍ਬੋ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧੋ।
ਞਾਣਦਸ੍ਸਨਵਿਸੁਦ੍ਧਿ, ਨਾਮ ਮਗ੍ਗੋ ਪਵੁਚ੍ਚਤਿ॥

ਅਯਮੇਤ੍ਥ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਭੇਦੋ।

ਵਿਮੋਕ੍ਖਭੇਦੋ

੬੧. ਤਤ੍ਥ ਅਨਤ੍ਤਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਅਤ੍ਤਾਭਿਨਿਵੇਸੰ ਮੁਞ੍ਚਨ੍ਤੀ ਸੁਞ੍ਞਤਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਨਾਮ ਵਿਮੋਕ੍ਖਮੁਖੰ ਹੋਤਿ।

੬੨. ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸਨਿਮਿਤ੍ਤੰ ਮੁਞ੍ਚਨ੍ਤੀ ਅਨਿਮਿਤ੍ਤਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਨਾਮ।

੬੩. ਦੁਕ੍ਖਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਤਣ੍ਹਾਪਣਿਧਿੰ ਮੁਞ੍ਚਨ੍ਤੀ ਅਪ੍ਪਣਿਹਿਤਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਨਾਮ।

੬੪. ਤਸ੍ਮਾ ਯਦਿ ਵੁਟ੍ਠਾਨਗਾਮਿਨਿਵਿਪਸ੍ਸਨਾ ਅਨਤ੍ਤਤੋ ਵਿਪਸ੍ਸਤਿ, ਸੁਞ੍ਞਤੋ ਵਿਮੋਕ੍ਖੋ ਨਾਮ ਹੋਤਿ ਮਗ੍ਗੋ।

੬੫. ਯਦਿ ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ ਵਿਪਸ੍ਸਤਿ, ਅਨਿਮਿਤ੍ਤੋ ਵਿਮੋਕ੍ਖੋ ਨਾਮ।

੬੬. ਯਦਿ ਦੁਕ੍ਖਤੋ ਵਿਪਸ੍ਸਤਿ, ਅਪ੍ਪਣਿਹਿਤੋ ਵਿਮੋਕ੍ਖੋ ਨਾਮਾਤਿ ਚ ਮਗ੍ਗੋ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਗਮਨਵਸੇਨ ਤੀਣਿ ਨਾਮਾਨਿ ਲਭਤਿ, ਤਥਾ ਫਲਞ੍ਚ ਮਗ੍ਗਾਗਮਨਵਸੇਨ ਮਗ੍ਗਵੀਥਿਯੰ।

੬੭. ਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿਵੀਥਿਯਂ ਪਨ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਵਿਪਸ੍ਸਨ੍ਤਾਨਂ ਯਥਾਸਕਫਲਮੁਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਮ੍ਪਿ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਗਮਨਵਸੇਨੇਵ ਸੁਞ੍ਞਤਾਦਿਵਿਮੋਕ੍ਖੋਤਿ ਚ ਪਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਆਰਮ੍ਮਣਵਸੇਨ ਪਨ ਸਰਸਵਸੇਨ ਚ ਨਾਮਤ੍ਤਯਂ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਸਬ੍ਬੇਸਮ੍ਪਿ ਸਮਮੇਵ ਚ।

ਅਯਮੇਤ੍ਥ ਵਿਮੋਕ੍ਖਭੇਦੋ।

ਪੁਗ੍ਗਲਭੇਦੋ

੬੮. ਏਤ੍ਥ ਪਨ ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗਂ ਭਾਵੇਤ੍ਵਾ ਦਿਟ੍ਠਿਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਪਹਾਨੇਨ ਪਹੀਨਾਪਾਯਗਮਨੋ ਸਤ੍ਤਕ੍ਖਤ੍ਤੁਪਰਮੋ **ਸੋਤਾਪਨ੍ਨੋ** ਨਾਮ ਹੋਤਿ।

੬੯. ਸਕਦਾਗਾਮਿਮਗ੍ਗਂ ਭਾਵੇਤ੍ਵਾ ਰਾਗਦੋਸਮੋਹਾਨਂ ਤਨੁਕਰਤ੍ਤਾ **ਸਕਦਾਗਾਮੀ** ਨਾਮ ਹੋਤਿ ਸਕਿਦੇਵ ਇਮਂ ਲੋਕਂ ਆਗਨ੍ਤ੍ਵਾ।

੭੦. ਅਨਾਗਾਮਿਮਗ੍ਗਂ ਭਾਵੇਤ੍ਵਾ ਕਾਮਰਾਗਬ੍ਯਾਪਾਦਾਨਮਨਵਸੇਸਪ੍ਪਹਾਨੇਨ **ਅਨਾਗਾਮੀ** ਨਾਮ ਹੋਤਿ ਅਨਾਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਇਤ੍ਥਤ੍ਤਂ।

੭੧. ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗਂ ਭਾਵੇਤ੍ਵਾ ਅਨਵਸੇਸਕਿਲੇਸਪ੍ਪਹਾਨੇਨ **ਅਰਹਾ** ਨਾਮ ਹੋਤਿ ਖੀਣਾਸਵੋ ਲੋਕੇ ਅਗ੍ਗਦਕ੍ਖਿਣੇਯ੍ਯੋਤਿ।

ਅਯਮੇਤ੍ਥ ਪੁਗ੍ਗਲਭੇਦੋ।

ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਭੇਦੋ

੭੨. **ਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿਵੀਥਿਯਂ** ਪਨੇਤ੍ਥ ਸਬ੍ਬੇਸਮ੍ਪਿ ਯਥਾਸਕਫਲਵਸੇਨ ਸਾਧਾਰਣਾਵ।

੭੩. **ਨਿਰੋਧਸਮਾਪਤ੍ਤਿਸਮਾਪਜ੍ਜਨਂ** ਪਨ ਅਨਾਗਾਮੀਨਞ੍ਚੇਵ ਅਰਹਨ੍ਤਾਨਞ੍ਚ ਲਬ੍ਭਤਿ, ਤਤ੍ਥ ਯਥਾਕ੍ਕਮਂ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਾਦਿਮਹਗ੍ਗਤਸਮਾਪਤ੍ਤਿਂ ਸਮਾਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਵੁਟ੍ਠਾਯ ਤਤ੍ਥ ਗਤੇ ਸਙ੍ਖਾਰਧਮ੍ਮੇ ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥੇਵ ਵਿਪਸ੍ਸਨ੍ਤੋ ਯਾਵ ਆਕਿਞ੍ਚਞ੍ਞਾਯਤਨਂ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਤਤੋ ਪਰਂ ਅਧਿਟ੍ਠੇਯ੍ਯਾਦਿਕਂ ਪੁਬ੍ਬਕਿਚ੍ਚਂ ਕਤ੍ਵਾ ਨੇਵਸਞ੍ਞਾਨਾਸਞ੍ਞਾਯਤਨਂ ਸਮਾਪਜ੍ਜਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ ਅਪ੍ਪਨਾਜਵਨਾਨਂ ਪਰਤੋ ਵੋਚ੍ਛਿਜ੍ਜਤਿ ਚਿਤ੍ਤਸਨ੍ਤਤਿ, ਤਤੋ ਨਿਰੋਧਸਮਾਪਨ੍ਨੋ ਨਾਮ ਹੋਤਿ।

੭੪. ਵੁਟ੍ਠਾਨਕਾਲੇ ਪਨ ਅਨਾਗਾਮਿਨੋ ਅਨਾਗਾਮਿਫਲਚਿਤ੍ਤਂ, ਅਰਹਤੋ ਅਰਹਤ੍ਤਫਲਚਿਤ੍ਤਂ ਏਕਵਾਰਮੇਵ ਪਵਤ੍ਤਿਤ੍ਵਾ ਭਵਙ੍ਗਪਾਤੋ ਹੋਤਿ, ਤਤੋ ਪਰਂ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਞਾਣਂ ਪਵਤ੍ਤਤਿ।

ਅਯਮੇਤ੍ਥ ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਭੇਦੋ।

ਨਿਟ੍ਠਿਤੋ ਚ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਨਯੋ।

ਉਯ੍ਯੋਜਨਂ

੭੫. ਭਾਵੇਤਬ੍ਬਂ ਪਨਿਚ੍ਚੇਵਂ, ਭਾਵਨਾਦ੍ਵਯਮੁਤ੍ਤਮਂ।

ਪਟਿਪਤ੍ਤਿਰਸਸ੍ਸਾਦਂ, ਪਤ੍ਥਯਨ੍ਤੇਨ ਸਾਸਨੇਤਿ॥

ਇਤਿ ਅਭਿਧਮ੍ਮਤ੍ਥਸਙ੍ਗਹੇ ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਸਙ੍ਗਹਵਿਭਾਗੋ ਨਾਮ

ਨਵਮੋ ਪਰਿਚ੍ਛੇਦੋ।

ਨਿਗਮਨਂ

(ਕ) ਚਾਰਿਤ੍ਤਸੋਭਿਤਵਿਸਾਲਕੁਲੋਦਯੇਨ ,
ਸਦ੍ਧਾਭਿਵੁਡ੍ਢਪਰਿਸੁਦ੍ਧਗੁਣੋਦਯੇਨ।
ਨਮ੍ਪਵ੍ਹਯੇਨ ਪਣਿਧਾਯ ਪਰਾਨੁਕਮ੍ਪਂ,
ਯਂ ਪਤ੍ਥਿਤਂ ਪਕਰਣਂ ਪਰਿਨਿਟ੍ਠਿਤਂ ਤਂ॥

(ਖ) ਪੁਞ੍ਞੇਨ ਤੇਨ ਵਿਪੁਲੇਨ ਤੁ **ਮੂਲਸੋਮਂ**।
ਧਞ੍ਞਾਧਿਵਾਸਮੁਦਿਤੋਦਿਤਮਾਯੁਕਨ੍ਤਂ।
ਪਞ੍ਞਾਵਦਾਤਗੁਣਸੋਭਿਤਲਜ੍ਜਿਭਿਕ੍ਖੂ,
ਮਞ੍ਞਨ੍ਤੁ ਪੁਞ੍ਞਵਿਭਵੋਦਯਮਙ੍ਗਲਾਯ॥

ਇਤਿ ਅਨੁਰੁਦ੍ਧਾਚਰਿਯੇਨ ਰਚਿਤਂ

ਅਭਿਧਮ੍ਮਤ੍ਥਸਙ੍ਗਹਂ ਨਾਮ ਪਕਰਣਂ।

॥ ਨਮੋ ਤਸ੍ਸ ਭਗਵਤੋ ਅਰਹਤੋ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ।

ਅਭਿਧਮ੍ਮਤ੍ਥਵਿਭਾਵਿਨੀਟੀਕਾ

ਗਨ੍ਥਾਰਮ੍ਭਕਥਾ

(ਕ) ਵਿਸੁਦ੍ਧਕਰੁਣਾਞਾਣਂ , ਬੁਦ੍ਧਂ ਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਪੂਜਿਤਂ।
ਧਮ੍ਮਂ ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਸਮ੍ਭੂਤਂ, ਨਤ੍ਵਾ ਸਂਘਂ ਨਿਰਙ੍ਗਣਂ॥

(ਖ) ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤਂ ਮਹਾਥੇਰਂ, ਪਰਿਯਤ੍ਤਿਵਿਸਾਰਦਂ।
ਵਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਸਿਰਸਾ ਧੀਰਂ, ਗਰੁਂ ਗਾਰਵਭਾਜਨਂ॥

(ਗ) ਵਣ੍ਣਯਿਸ੍ਸਂ ਸਮਾਸੇਨ, ਅਭਿਧਮ੍ਮਤ੍ਥਸਙ੍ਗਹਂ।
ਆਭਿਧਮ੍ਮਿਕਭਿਕ੍ਖੂਨਂ, ਪਰਂ ਪੀਤਿਵਿਵਡ੍ਢਨਂ॥

(ਘ) ਪੋਰਾਣੇਹਿ ਅਨੇਕਾਪਿ, ਕਤਾ ਯਾ ਪਨ ਵਣ੍ਣਨਾ।
ਨ ਤਾਹਿ ਸਕ੍ਕਾ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ, ਅਤ੍ਥੋ ਵਿਞ੍ਞਾਤਵੇ ਇਧ॥

(ਙ) ਤਸ੍ਮਾ ਲੀਨਪਦਾਨੇਤ੍ਥ, ਸਾਧਿਪ੍ਪਾਯਮਹਾਪਯਂ।
ਵਿਭਾਵੇਨ੍ਤੋ ਸਮਾਸੇਨ, ਰਚਯਿਸ੍ਸਾਮਿ ਵਣ੍ਣਨਨ੍ਤਿ॥

ਗਨ੍ਥਾਰਮ੍ਭਕਥਾਵਣ੍ਣਨਾ

੧. ਪਰਮਵਿਚਿਤ੍ਤਨਯਸਮਨ੍ਨਾਗਤਂ ਸਕਸਮਯਸਮਯਨ੍ਤਰਗਹਨਵਿਗ੍ਗਾਹਣਸਮਤ੍ਥਂ ਸੁਵਿਮਲਵਿਪੁਲਪਞ੍ਞਾਵੇਯ੍ਯਤ੍ਤਿਯਜਨਨਂ ਪਕਰਣਮਿਦਮਾਰਭਨ੍ਤੋਯਮਾਚਰਿਯੋ ਪਠਮਂ ਤਾਵ ਰਤਨਤ੍ਤਯਪਣਾਮਾਭਿਧੇਯ੍ਯ ਕਰਣਪ੍ਪਕਾਰਪਕਰਣਾਭਿਧਾਨਪਯੋਜਨਾਨਿ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ “**ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧ**”ਨ੍ਤ੍ਯਾਦਿਮਾਹ।

ਏਤ੍ਥ ਹਿ ‘‘ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧ...ਪੇ॰... ਅਭਿਵਾਦਿਯ’’ਤਿ ਇਮਿਨਾ **ਰਤਨਤ੍ਤਯਪਣਾਮੋ** ਵੁਤ੍ਤੋ, ਅਭਿਧਮ੍ਮਤ੍ਥਸਙ੍ਗਹ’’ਨ੍ਤਿ ਏਤੇਨ **ਅਭਿਧੇਯ੍ਯਕਰਣਪ੍ਪਕਾਰਪਕਰਣਾਭਿਧਾਨਾਨਿ** ਅਭਿਧਮ੍ਮਤ੍ਥਾਨਂ ਇਧ ਸਙ੍ਗਹੇਤਬ੍ਬਭਾਵਦਸ੍ਸਨੇਨ ਤੇਸਂ ਇਮਿਨਾ ਸਮੁਦਿਤੇਨ ਪਟਿਪਾਦੇਤਬ੍ਬਭਾਵਦੀਪਨਤੋ, ਏਕਤ੍ਥ ਸਙ੍ਗਯ੍ਹ ਕਥਨਾਕਾਰਦੀਪਨਤੋ, ਅਤ੍ਥਾਨੁਗਤਸਮਞ੍ਞਾਪਰਿਦੀਪਨਤੋ ਚ। **ਪਯੋਜਨਂ** ਪਨ ਸਙ੍ਗਹਪਦੇਨ ਸਾਮਤ੍ਥਿਯਤੋ ਦਸ੍ਸਿਤਮੇਵ ਅਭਿਧਮ੍ਮਤ੍ਥਾਨਂ ਏਕਤ੍ਥ ਸਙ੍ਗਹੇ ਸਤਿ ਤਦੁਗ੍ਗਹਪਰਿਪੁਚ੍ਛਾਦਿਵਸੇਨ ਤੇਸਂ ਸਰੂਪਾਵਬੋਧਸ੍ਸ, ਤਮ੍ਮੂਲਿਕਾਯ ਚ ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਿਕਸਮ੍ਪਰਾਯਿਕਤ੍ਥਸਿਦ੍ਧਿਯਾ ਅਨਾਯਾਸੇਨ ਸਂਸਿਜ੍ਝਨਤੋ।

ਤਤ੍ਥ ਰਤਨਤ੍ਤਯਪਣਾਮਪ੍ਪਯੋਜਨਂ ਤਾਵ ਬਹੁਧਾ ਪਪਞ੍ਚੇਨ੍ਤਿ ਆਚਰਿਯਾ, ਵਿਸੇਸਤੋ ਪਨ ਅਨ੍ਤਰਾਯਨਿਵਾਰਣਂ ਪਚ੍ਚਾਸੀਸਨ੍ਤਿ। ਤਥਾ ਹਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਸਙ੍ਗਹਕਾਰੇਹਿ ‘‘ਤਸ੍ਸਾਨੁਭਾਵੇਨ ਹਤਨ੍ਤਰਾਯੋ’’ਤਿ (ਪਾਰਾ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧.ਗਨ੍ਥਾਰਮ੍ਭਕਥਾ)। ਰਤਨਤ੍ਤਯਪਣਾਮੋ ਹਿ ਅਤ੍ਥਤੋ ਪਣਾਮਕਿਰਿਯਾਭਿਨਿਪ੍ਫਾਦਿਕਾ ਕੁਸਲਚੇਤਨਾ, ਸਾ ਚ ਵਨ੍ਦਨੇਯ੍ਯਵਨ੍ਦਕਾਨਂ ਖੇਤ੍ਤਜ੍ਝਾਸਯਸਮ੍ਪਦਾਹਿ ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਵੇਦਨੀਯਭੂਤਾ ਯਥਾਲਦ੍ਧਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਨਿਮਿਤ੍ਤਕਸ੍ਸ ਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਅਨੁਬਲਪ੍ਪਦਾਨਵਸੇਨ ਤਨ੍ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਤਵਿਪਾਕਸਨ੍ਤਤਿਯਾ ਅਨ੍ਤਰਾਯਕਰਾਨਿ ਉਪਪੀਲ਼ਕਉਪਚ੍ਛੇਦਕਕਮ੍ਮਾਨਿ ਪਟਿਬਾਹਿਤ੍ਵਾ ਤਨ੍ਨਿਦਾਨਾਨਂ ਯਥਾਧਿਪ੍ਪੇਤਸਿਦ੍ਧਿਵਿਬਨ੍ਧਕਾਨਂ ਰੋਗਾਦਿਅਨ੍ਤਰਾਯਾਨਮਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਂ ਸਾਧੇਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਪਕਰਣਾਰਮ੍ਭੇ ਰਤਨਤ੍ਤਯਪਣਾਮਕਰਣਂ ਯਥਾਰਦ੍ਧਪਕਰਣਸ੍ਸ ਅਨਨ੍ਤਰਾਯੇਨ ਪਰਿਸਮਾਪਨਤ੍ਥਞ੍ਚੇਵ ਸੋਤੂਨਞ੍ਚ ਵਨ੍ਦਨਾਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਾਯ ਪਟਿਪਤ੍ਤਿਯਾ ਅਨਨ੍ਤਰਾਯੇਨ ਉਗ੍ਗਹਣਧਾਰਣਾਦਿਸਂਸਿਜ੍ਝਨਤ੍ਥਞ੍ਚ। ਅਭਿਧੇਯ੍ਯਕਥਨਂ ਪਨ ਵਿਦਿਤਾਭਿਧੇਯ੍ਯਸ੍ਸੇਵ ਗਨ੍ਥਸ੍ਸ ਵਿਞ੍ਞੂਹਿ ਉਗ੍ਗਹਣਾਦਿਵਸੇਨ ਪਟਿਪਜ੍ਜਿਤਬ੍ਬਭਾਵਤੋ। ਕਰਣਪ੍ਪਕਾਰਪ੍ਪਯੋਜਨਸਨ੍ਦਸ੍ਸਨਾਨਿ ਚ ਸੋਤੁਜਨਸਮੁਸ੍ਸਾਹਜਨਨਤ੍ਥਂ। ਅਭਿਧਾਨਕਥਨਂ ਪਨ ਵੋਹਾਰਸੁਖਤ੍ਥਨ੍ਤਿ ਅਯਮੇਤ੍ਥ **ਸਮੁਦਾਯਤ੍ਥੋ**। ਅਯਂ ਪਨ **ਅਵਯਵਤ੍ਥੋ** – ਸਸਦ੍ਧਮ੍ਮਗਣੁਤ੍ਤਮਂ ਅਤੁਲਂ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਂ ਅਭਿਵਾਦਿਯ ਅਭਿਧਮ੍ਮਤ੍ਥਸਙ੍ਗਹਂ ਭਾਸਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ।

ਤਤ੍ਥ ਸਮ੍ਮਾ ਸਾਮਞ੍ਚ ਸਬ੍ਬਧਮ੍ਮੇ ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋਤਿ **ਸਮ੍ਮਾ ਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ,** ਭਗਵਾ। ਸੋ ਹਿ ਸਙ੍ਖਤਾਸਙ੍ਖਤਭੇਦਂ ਸਕਲਮ੍ਪਿ ਧਮ੍ਮਜਾਤਂ ਯਾਥਾਵਸਰਸਲਕ੍ਖਣਪਟਿਵੇਧਵਸੇਨ ਸਮ੍ਮਾ ਸਯਂ ਵਿਚਿਤੋਪਚਿਤਪਾਰਮਿਤਾਸਮ੍ਭੂਤੇਨ ਸਯਮ੍ਭੁਞਾਣੇਨ ਸਾਮਂ ਬੁਜ੍ਝਿ ਅਞ੍ਞਾਸਿ। ਯਥਾਹ ‘‘ਸਯਂ ਅਭਿਞ੍ਞਾਯ ਕਮੁਦ੍ਦਿਸੇਯ੍ਯ’’ਨ੍ਤਿ (ਮਹਾਵ॰ ੧੧; ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੮੫; ੨.੩੪੧; ਧ॰ ਪ॰ ੩੫੩), ਅਥ ਵਾ ਬੁਧਧਾਤੁਸ੍ਸ ਜਾਗਰਣਵਿਕਸਨਤ੍ਥੇਸੁਪਿ ਪਵਤ੍ਤਨਤੋ ਸਮ੍ਮਾ ਸਾਮਞ੍ਚ ਪਟਿਬੁਦ੍ਧੋ ਅਨਞ੍ਞਪਟਿਬੋਧਿਤੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਸਯਮੇਵ ਸਵਾਸਨਸਮ੍ਮੋਹਨਿਦ੍ਦਾਯ ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਂ ਵਿਗਤੋ, ਦਿਨਕਰਕਿਰਣਸਮਾਗਮੇਨ ਪਰਮਰੁਚਿਰਸਿਰਿਸੋਭਗ੍ਗਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਵਿਕਸਿਤਮਿਵ ਪਦੁਮਂ ਅਗ੍ਗਮਗ੍ਗਞਾਣਸਮਾਗਮੇਨ ਅਪਰਿਮਿਤਗੁਣਗਣਾਲਙ੍ਕਤਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਞ੍ਞਾਣਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਸਮ੍ਮਾ ਸਯਮੇਵ ਵਿਕਸਿਤੋ ਵਿਕਾਸਮਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤੋਤ੍ਯਤ੍ਥੋ। ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਵਚਨਤ੍ਥਯੋਗੇਪਿ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਭਗਵਤਿ ਸਮਞ੍ਞਾਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ‘‘ਅਤੁਲ’’ਨ੍ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਵਿਸੇਸੇਤਿ। ਤੁਲਾਯ ਸਮ੍ਮਿਤੋ ਤੁਲ੍ਯੋ, ਸੋਯੇਵ ਤੁਲੋ ਯਕਾਰਲੋਪਵਸੇਨ। ਅਥ ਵਾ ਸਮ੍ਮਿਤਤ੍ਥੇ ਅਕਾਰਪਚ੍ਚਯਵਸੇਨ ਤੁਲਾਯ ਸਮ੍ਮਿਤੋ ਤੁਲੋ, ਨ ਤੁਲੋ **ਅਤੁਲੋ,** ਸੀਲਾਦੀਹਿ ਗੁਣੇਹਿ ਕੇਨਚਿ ਅਸਦਿਸੋ, ਨਤ੍ਥਿ ਏਤਸ੍ਸ ਵਾ ਤੁਲੋ ਸਦਿਸੋਤਿ **ਅਤੁਲੋ** ਸਦੇਵਕੇ ਲੋਕੇ ਅਗ੍ਗਪੁਗ੍ਗਲਭਾਵਤੋ। ਯਥਾਹ ‘‘ਯਾਵਤਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਤ੍ਤਾ ਅਪਦਾ ਵਾ ਦ੍ਵਿਪਦਾ ਵਾ ਚਤੁਪ੍ਪਦਾ ਵਾ...ਪੇ॰... ਤਥਾਗਤੋ ਤੇਸਂ ਅਗ੍ਗਮਕ੍ਖਾਯਤੀ’’ਤਿਆਦਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੪.੩੪; ੫.੩੨; ਇਤਿਵੁ॰ ੯੦)।

ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਚ ਹੇਤੁਫਲਸਤ੍ਤੂਪਕਾਰਸਮ੍ਪਦਾਵਸੇਨ ਤੀਹਾਕਾਰੇਹਿ ਭਗਵਤੋ ਥੋਮਨਾ ਕਤਾ ਹੋਤਿ। ਤਤ੍ਥ **ਹੇਤੁਸਮ੍ਪਦਾ** ਨਾਮ ਮਹਾਕਰੁਣਾਸਮਾਯੋਗੋ ਬੋਧਿਸਮ੍ਭਾਰਸਮ੍ਭਰਣਞ੍ਚ । **ਫਲਸਮ੍ਪਦਾ** ਪਨ ਞਾਣਪਹਾਨਆਨੁਭਾਵਰੂਪਕਾਯਸਮ੍ਪਦਾਵਸੇਨ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਾ। ਤਤ੍ਥ

ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਞ੍ਞਾਣਪਦਟ੍ਠਾਨਂ ਮਗ੍ਗਞਾਣਂ, ਤਮ੍ਮੂਲਕਾਨਿ ਚ ਦਸਬਲਾਦਿਞਾਣਾਨਿ **ਞਾਣਸਮ੍ਪਦਾ**। ਸਵਾਸਨਸਕਲਸਂਕਿਲੇਸਾਨਮਚ੍ਚਨ੍ਤਮਨੁਪ੍ਪਾਦਧਮ੍ਮਤਾਪਾਦਨਂ **ਪਹਾਨਸਮ੍ਪਦਾ**। ਯਥਿਚ੍ਛਿਤਨਿਪ੍ਫਾਦਨੇ ਆਧਿਪਚ੍ਚਂ **ਆਨੁਭਾਵਸਮ੍ਪਦਾ**। ਸਕਲਲੋਕਨਯਨਾਭਿਸੇਕਭੂਤਾ ਪਨ ਲਕ੍ਖਣਾਨੁਬ੍ਯਞ੍ਜਨਪ੍ਪਟਿਮਣ੍ਡਿਤਾ ਅਤ੍ਤਭਾਵਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿ **ਰੂਪਕਾਯਸਮ੍ਪਦਾ** ਨਾਮ। **ਸਤ੍ਤੁਪਕਾਰੋ** ਪਨ ਆਸਯਪਯੋਗਵਸੇਨ ਦੁਵਿਧੋ। ਤਤ੍ਥ ਦੇਵਦਤ੍ਤਾਦੀਸੁ ਵਿਰੋਧਿਸਤ੍ਤੇਸੁਪਿ ਨਿਚ੍ਚਂ ਹਿਤਜ੍ਝਾਸਯਤਾ, ਅਪਰਿਪਾਕਗਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਂ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਪਰਿਪਾਕਕਾਲਾਗਮਨਞ੍ਚ **ਆਸਯੋ** ਨਾਮ। ਤਦਞ੍ਞਸਤ੍ਤਾਨਂ ਪਨ ਲਾਭਸਕ੍ਕਾਰਾਦਿਨਿਰਪੇਕ੍ਖਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਯਾਨਤ੍ਤਯਮੁਖੇਨ ਸਬ੍ਬਦੁਕ੍ਖਨਿਯ੍ਯਾਨਿਕਧਮ੍ਮਦੇਸਨਾ **ਪਯੋਗੋ** ਨਾਮ।

ਤਤ੍ਥ ਪੁਰਿਮਾ ਦ੍ਵੇ ਫਲਸਮ੍ਪਦਾ ''ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧ''ਨ੍ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਦਸ੍ਸਿਤਾ, ਇਤਰਾ ਪਨ ਦ੍ਵੇ, ਤਥਾ ਸਤ੍ਤੁਪਕਾਰਸਮ੍ਪਦਾ ਚ ''ਅਤੁਲ''ਨ੍ਤਿ ਏਤੇਨ, ਤਦੁਪਾਯਭੂਤਾ ਪਨ ਹੇਤੁਸਮ੍ਪਦਾ ਦ੍ਵੀਹਿਪਿ ਸਾਮਤ੍ਥਿਯਤੋ ਦਸ੍ਸਿਤਾ ਤਥਾਵਿਧਹੇਤੁਬ੍ਯਤਿਰੇਕੇਨ ਤਦੁਭਯਸਮ੍ਪਤ੍ਤੀਨਮਸਮ੍ਭਵਤੋ, ਅਹੇਤੁਕਤ੍ਤੇ ਚ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਤਾਸਂ ਸਮ੍ਭਵਪ੍ਪਸਙ੍ਗਤੋ।

ਤਦੇਵਂ ਤਿਵਿਧਾਵਤ੍ਥਾਸਙ੍ਗਹਿਤਥੋਮਨਾਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਂ ਬੁਦ੍ਧਰਤਨਂ ਵਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਸੇਸਰਤਨਾਨਮ੍ਪਿ ਪਣਾਮਮਾਰਭਨ੍ਤੋ ਆਹ "**ਸਸਦ੍ਧਮ੍ਮਗਣੁਤ੍ਤਮ**"ਨ੍ਤਿ। ਗੁਣੀਭੂਤਾਨਮ੍ਪਿ ਹਿ ਧਮ੍ਮਸਂਘਾਨਂ ਅਭਿਵਾਦੇਤਬ੍ਬਭਾਵੋ ਸਹਯੋਗੇਨ ਵਿਞ੍ਞਾਯਤਿ ਯਥਾ ''ਸਪੁਤ੍ਤਦਾਰੋ ਆਗਤੋਤਿ ਪੁਤ੍ਤਦਾਰਸ੍ਸਾਪਿ ਆਗਮਨ''ਨ੍ਤਿ।

ਤਤ੍ਥ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਧਾਰੇਨ੍ਤੇ ਚਤੂਸੁ ਅਪਾਯੇਸੁ, ਵਟ੍ਟਦੁਕ੍ਖੇਸੁ ਚ ਅਪਤਮਾਨੇ ਕਤ੍ਵਾ ਧਾਰੇਤੀਤਿ ਧਮ੍ਮੋ, ਚਤੁਮਗ੍ਗਫਲਨਿਬ੍ਬਾਨਵਸੇਨ ਨਵਵਿਧੋ, ਪਰਿਯਤ੍ਤਿਯਾ ਸਹ ਦਸਵਿਧੋ ਵਾ ਧਮ੍ਮੋ। ਧਾਰਣਞ੍ਚ ਪਨੇਤਸ੍ਸ ਅਪਾਯਾਦਿਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਕਕਿਲੇਸਵਿਦ੍ਧਂਸਨਂ, ਤਂ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਕਿਲੇਸਸਮੁਚ੍ਛੇਦਕਭਾਵਤੋ, ਨਿਬ੍ਬਾਨਸ੍ਸ ਚ ਆਰਮ੍ਮਣਭਾਵੇਨ ਤਸ੍ਸ ਤਦਤ੍ਥਸਿਦ੍ਧਿਹੇਤੁਤਾਯ ਨਿਪ੍ਪਰਿਯਾਯਤੋ ਲਬ੍ਭਤਿ, ਫਲਸ੍ਸ ਪਨ ਕਿਲੇਸਾਨਂ ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਮ੍ਭਨਵਸੇਨ ਮਗ੍ਗਾਨੁਕੂਲਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਤੋ, ਪਰਿਯਤ੍ਤਿਯਾ ਚ ਤਦਧਿਗਮਹੇਤੁਤਾਯਾਤਿ ਉਭਿਨ੍ਨਮ੍ਪਿ ਪਰਿਯਾਯਤੋਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। ਸਤਂ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸਾਨਂ ਅਰਿਯਪੁਗ੍ਗਲਾਨਂ, ਸਨ੍ਤੋ ਵਾ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨੋ ਨ ਤਿਤ੍ਥਿਯਪਰਿਕਪ੍ਪਿਤੋ ਅਤ੍ਤਾ ਵਿਯ ਪਰਮਤ੍ਥਤੋ ਅਵਿਜ੍ਜਮਾਨੋ ਸਨ੍ਤੋ ਵਾ ਪਸਤ੍ਥੋ ਸ੍ਵਾਕ੍ਖਾਤਤਾਦਿਗੁਣਯੋਗਤੋ ਨ ਬਾਹਿਰਕਧਮ੍ਮੋ ਵਿਯ ਏਕਨ੍ਤਨਿਨ੍ਦਿਤੋ ਧਮ੍ਮੋਤਿ ਸਦ੍ਧਮ੍ਮੋ, ਗਣੋ ਚ ਸੋ ਅਟ੍ਠਨ੍ਨਂ ਅਰਿਯਪੁਗ੍ਗਲਾਨਂ ਸਮੂਹਭਾਵਤੋ ਉਤ੍ਤਮੋ ਚ ਸੁਪ੍ਪਟਿਪਨ੍ਨਤਾਦਿਗੁਣਵਿਸੇਸਯੋਗਤੋ, ਗਣਾਨਂ, ਗਣੇਸੁ ਵਾ ਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਾਦਿ ਸਮੂਹੇਸੁ ਉਤ੍ਤਮੋ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਗੁਣਵਸੇਨਾਤਿ ਗਣੁਤ੍ਤਮੋ, ਸਹ ਸਦ੍ਧਮ੍ਮੇਨ, ਗਣੁਤ੍ਤਮੇਨ ਚਾਤਿ ਸਸਦ੍ਧਮ੍ਮਗਣੁਤ੍ਤਮੋ, ਤਂ **ਸਸਦ੍ਧਮ੍ਮਗਣੁਤ੍ਤਮਂ**।

ਅਭਿਵਾਦਿਯਾਤਿ ਵਿਸੇਸਤੋ ਵਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ, ਭਯਲਾਭਕੁਲਾਚਾਰਾਦਿਵਿਰਹੇਨ ਸਕ੍ਕਚ੍ਚਂ ਆਦਰੇਨ ਕਾਯਵਚੀਮਨੋਦ੍ਵਾਰੇਹਿ ਵਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾਤ੍ਯਤ੍ਥੋ। **ਭਾਸਿਸ੍ਸ**ਨ੍ਤਿ ਕਥੇਸ੍ਸਾਮਿ। ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਤਪਰਮਤ੍ਥਭਾਵੇਨ ਅਭਿ ਵਿਸਿਟ੍ਠਾ ਧਮ੍ਮਾ ਏਤ੍ਥਾਤਿਆਦਿਨਾ ਅਭਿਧਮ੍ਮੋ, ਧਮ੍ਮਸਙ੍ਗਣੀਆਦਿਸਤ੍ਤਪਕਰਣਂ ਅਭਿਧਮ੍ਮਪਿਟਕਂ, ਤਤ੍ਥ ਵੁਤ੍ਤਾ ਅਤ੍ਥਾ ਅਭਿਧਮ੍ਮਤ੍ਥਾ, ਤੇ ਸਙ੍ਗਯ੍ਹਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ, ਏਤੇਨਾਤਿ ਵਾ **ਅਭਿਧਮ੍ਮਤ੍ਥਸਙ੍ਗਹਂ**।

ਪਰਮਤ੍ਥਧਮ੍ਮਵਣ੍ਣਨਾ

੨. ਏਵਂ ਤਾਵ ਯਥਾਧਿਪ੍ਪੇਤਪ੍ਪਯੋਜਨਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਰਤਨਤ੍ਤਯਪਣਾਮਾਦਿਕਂ ਵਿਧਾਯ ਇਦਾਨਿ ਯੇਸਂ ਅਭਿਧਮ੍ਮਤ੍ਥਾਨਂ ਸਙ੍ਗਹਣਵਸੇਨ ਇਦਂ ਪਕਰਣਂ ਪਟ੍ਠਪੀਯਤਿ, ਤੇ ਤਾਵ ਸਙ੍ਖੇਪਤੋ ਉਦ੍ਦਿਸਨ੍ਤੋ ਆਹ "**ਤਤ੍ਥ ਵੁਤ੍ਤਾ**"ਤ੍ਯਾਦਿ। **ਤਤ੍ਥ** ਤਸ੍ਮਿਂ ਅਭਿਧਮ੍ਮੇ **ਸਬ੍ਬਥਾ** ਕੁਸਲਾਦਿਵਸੇਨ, ਖਨ੍ਧਾਦਿਵਸੇਨ ਚ **ਵੁਤ੍ਤਾ** ਅਭਿਧਮ੍ਮਤ੍ਥਾ **ਪਰਮਤ੍ਥਤੋ** ਸਮ੍ਮੁਤਿਂ ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਤਪਰਮਤ੍ਥਵਸੇਨ **ਚਿਤ੍ਤਂ** ਵਿਞ੍ਞਾਣਕ੍ਖਨ੍ਧੋ, **ਚੇਤਸਿਕਂ** ਵੇਦਨਾਦਿਕ੍ਖਨ੍ਧਤ੍ਤਯਂ, ਰੂਪਂ ਭੂਤੁਪਾਦਾਯਭੇਦਭਿਨ੍ਨੋ ਰੂਪਕ੍ਖਨ੍ਧੋ, **ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ** ਮਗ੍ਗਫਲਾਨਮਾਰਮ੍ਮਣਭੂਤੋ ਅਸਙ੍ਖਤਧਮ੍ਮੋਤਿ ਏਵਂ **ਚਤੁਧਾ** ਚਤੂਹਾਕਾਰੇਹਿ ਠਿਤਾਤਿ ਯੋਜਨਾ। ਤਤ੍ਥ ਪਰਮੋ ਉਤ੍ਤਮੋ ਅਵਿਪਰੀਤੋ ਅਤ੍ਥੋ, ਪਰਮਸ੍ਸ ਵਾ ਉਤ੍ਤਮਸ੍ਸ ਞਾਣਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੋ ਗੋਚਰੋਤਿ **ਪਰਮਤ੍ਥੋ**।

ਚਿਨ੍ਤੇਤੀਤਿ **ਚਿਤ੍ਤੰ,** ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਵਿਜਾਨਾਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਯਥਾਹ ''ਵਿਸਯਵਿਜਾਨਨਲਕ੍ਖਣਂ ਚਿਤ੍ਤ''ਨ੍ਤਿ (ਧ॰ ਸ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧ ਧਮ੍ਮੁਦੇਸਵਾਰਫਸ੍ਸਪਞ੍ਚਮਕਰਾਸਿਵਣ੍ਣਨਾ)। ਸਤਿਪਿ ਹਿ ਨਿਸ੍ਸਯਸਮਨਨ੍ਤਰਾਦਿਪਚ੍ਚਯੇਨ ਵਿਨਾ ਆਰਮ੍ਮਣੇਨ ਚਿਤ੍ਤਮੁਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀਤਿ ਤਸ੍ਸ ਤਂਲਕ੍ਖਣਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਏਤੇਨ ਨਿਰਾਰਮ੍ਮਣਵਾਦਿਮਤਂ ਪਟਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਚਿਨ੍ਤੇਨ੍ਤਿ ਵਾ ਏਤੇਨ ਕਰਣਭੂਤੇਨ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਧਮ੍ਮਾਤਿ **ਚਿਤ੍ਤਂ**। ਅਥ ਵਾ ਚਿਨ੍ਤਨਮਤ੍ਤਂ **ਚਿਤ੍ਤਂ**। ਯਥਾਪਚ੍ਚਯਂ ਹਿ ਪਵਤ੍ਤਿਮਤ੍ਤਮੇਵ ਯਦਿਦਂ ਸਭਾਵਧਮ੍ਮੋ ਨਾਮ। ਏਵਞ੍ਚ ਕਤ੍ਵਾ ਸਬ੍ਬੇਸਮ੍ਪਿ ਪਰਮਤ੍ਥਧਮ੍ਮਾਨਂ ਭਾਵਸਾਧਨਮੇਵ ਨਿਪ੍ਪਰਿਯਾਯਤੋ ਲਬ੍ਭਤਿ, ਕਤ੍ਤੁਕਰਣਵਸੇਨ ਪਨ ਨਿਬ੍ਬਚਨਂ ਪਰਿਯਾਯਕਥਾਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। ਸਕਸਕਕਿਚ੍ਚੇਸੁ ਹਿ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਅਤ੍ਤਪ੍ਪਧਾਨਤਾਸਮਾਰੋਪਨੇਨ ਕਤ੍ਤੁਭਾਵੋ ਚ, ਤਦਨੁਕੂਲਭਾਵੇਨ ਸਹਜਾਤਧਮ੍ਮਸਮੂਹੇ ਕਤ੍ਤੁਭਾਵਸਮਾਰੋਪਨੇਨ ਪਟਿਪਾਦੇਤਬ੍ਬਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਕਰਣਤ੍ਤਞ੍ਚ ਪਰਿਯਾਯਤੋਵ ਲਬ੍ਭਤਿ, ਤਥਾਨਿਦਸ੍ਸਨਂ ਪਨ ਧਮ੍ਮਸਭਾਵਵਿਨਿਮੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਕਤ੍ਤਾਦਿਨੋ ਅਭਾਵਪਰਿਦੀਪਨਤ੍ਥਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਵਿਚਿਤ੍ਤਕਰਣਾਦਿਤੋਪਿ ਚਿਤ੍ਤਸਦ੍ਦਤ੍ਥਂ ਪਪਞ੍ਚੇਨ੍ਤਿ। ਅਯਂ ਪਨੇਤ੍ਥ ਸਙ੍ਗਹੋ –

> ''ਵਿਚਿਤ੍ਤਕਰਣਾ ਚਿਤ੍ਤਂ, ਅਤ੍ਤਨੋ ਚਿਤ੍ਤਤਾਯ ਵਾ।
> ਚਿਤਂ ਕਮ੍ਮਕਿਲੇਸੇਹਿ, ਚਿਤਂ ਤਾਯਤਿ ਵਾ ਤਥਾ।
> ਚਿਨੋਤਿ ਅਤ੍ਤਸਨ੍ਤਾਨਂ, ਵਿਚਿਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣਨ੍ਤਿ ਚਾ''ਤਿ॥

ਚੇਤਸਿ ਭਵਂ ਤਦਾਯਤ੍ਤਵੁਤ੍ਤਿਤਾਯਾਤਿ **ਚੇਤਸਿਕਂ**। ਨ ਹਿ ਤਂ ਚਿਤ੍ਤੇਨ ਵਿਨਾ ਆਰਮ੍ਮਣਗ੍ਗਹਣਸਮਤ੍ਥਂ ਅਸਤਿ ਚਿਤ੍ਤੇ ਸਬ੍ਬੇਨ ਸਬ੍ਬਂ ਅਨੁਪ੍ਪਜ੍ਜਨਤੋ, ਚਿਤ੍ਤਂ ਪਨ ਕੇਨਚਿ ਚੇਤਸਿਕੇਨ ਵਿਨਾਪਿ ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਪਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਤਂ ਚੇਤਸਿਕਮੇਵ ਚਿਤ੍ਤਾਯਤ੍ਤਵੁਤ੍ਤਿਕਂ ਨਾਮ। ਤੇਨਾਹ ਭਗਵਾ ''ਮਨੋਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਾ ਧਮ੍ਮਾ''ਤਿ (ਧ॰ ਪ॰ ੧-੨), ਏਤੇਨ ਸੁਖਾਦੀਨਂ ਅਚੇਤਨਤ੍ਤਨਿਚ੍ਚਤ੍ਤਾਦਯੋ ਵਿਪ੍ਪਟਿਪਤ੍ਤਿਯੋਪਿ ਪਟਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਚੇਤਸਿ ਨਿਯੁਤ੍ਤਂ ਵਾ **ਚੇਤਸਿਕਂ**।

ਰੁਪ੍ਪਤੀਤਿ **ਰੂਪਂ,** ਸੀਤੁਣ੍ਹਾਦਿਵਿਰੋਧਿਪਚ੍ਚਯੇਹਿ ਵਿਕਾਰਮਾਪਜ੍ਜਤਿ, ਆਪਾਦੀਯਤੀਤਿ ਵਾ ਅਤ੍ਥੋ। ਤੇਨਾਹ ਭਗਵਾ ''ਸੀਤੇਨਪਿ ਰੁਪ੍ਪਤਿ, ਉਣ੍ਹੇਨਪਿ ਰੁਪ੍ਪਤੀ''ਤ੍ਯਾਦਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੩.੭੯), ਰੁਪ੍ਪਨਞ੍ਚੇਤ੍ਥ ਸੀਤਾਦਿਵਿਰੋਧਿਪਚ੍ਚਯਸਮਵਾਯੇ ਵਿਸਦਿਸੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯੇਵ। ਯਦਿ ਏਵਂ ਅਰੂਪਧਮ੍ਮਾਨਮ੍ਪਿ ਰੂਪਵੋਹਾਰੋ ਆਪਜ੍ਜਤੀਤਿ? ਨਾਪਜ੍ਜਤਿ ਸੀਤਾਦਿਗ੍ਗਹਣਸਾਮਤ੍ਥਿਯਤੋ ਵਿਭੂਤਤਰਸ੍ਸੇਵ ਰੁਪ੍ਪਨਸ੍ਸਾਧਿਪ੍ਪੇਤਤ੍ਤਾ। ਇਤਰਥਾ ਹਿ ''ਰੁਪ੍ਪਤੀ''ਤਿ ਅਵਿਸੇਸਵਚਨੇਨੇਵ ਪਰਿਯਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਕਿਂ ਸੀਤਾਦਿਗ੍ਗਹਣੇਨ, ਤਂ ਪਨ ਸੀਤਾਦਿਨਾ ਫੁਟ੍ਠਸ੍ਸ ਰੁਪ੍ਪਨਂ ਵਿਭੂਤਤਰਂ, ਤਸ੍ਮਾ ਤਦੇਵੇਤ੍ਥਾਧਿਪ੍ਪੇਤਨ੍ਤਿ ਞਾਪਨਤ੍ਥਂ ਸੀਤਾਦਿਗ੍ਗਹਣਂ ਕਤਂ। ਯਦਿ ਏਵਂ ਕਥਂ ਬ੍ਰਹ੍ਮਲੋਕੇ ਰੂਪਵੋਹਾਰੋ, ਨ ਹਿ ਤਤ੍ਥ ਉਪਘਾਤਕਾ ਸੀਤਾਦਯੋ ਅਤ੍ਥੀਤਿ? ਕਿਞ੍ਚਾਪਿ ਉਪਘਾਤਕਾ ਨਤ੍ਥਿ, ਅਨੁਗ੍ਗਾਹਕਾ ਪਨ ਅਤ੍ਥਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਤਂਵਸੇਨੇਤ੍ਥ ਰੁਪ੍ਪਨਂ ਸਮ੍ਭਵਤੀਤਿ, ਅਥ ਵਾ ਤਂਸਭਾਵਾਨਤਿਵਤ੍ਤਨਤੋ ਤਤ੍ਥ ਰੂਪਵੋਹਾਰੋਤਿ ਅਲਮਤਿਪ੍ਪਪਞ੍ਚੇਨ।

ਭਵਾਭਵਂ ਵਿਨਨਤੋ ਸਂਸਿਬ੍ਬਨਤੋ ਵਾਨਸਙ੍ਖਾਤਾਯ ਤਣ੍ਹਾਯ ਨਿਕ੍ਖਨ੍ਤਂ, ਨਿਬ੍ਬਾਤਿ ਵਾ ਏਤੇਨ ਰਾਗਗ੍ਗਿਆਦਿਕੋਤਿ **ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ**।

੧. ਚਿਤ੍ਤਪਰਿਚ੍ਛੇਦਵਣ੍ਣਨਾ

ਭੂਮਿਭੇਦਚਿਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੩. ਇਦਾਨਿ ਯਸ੍ਮਾ ਵਿਭਾਗਵਨ੍ਤਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਸਭਾਵਵਿਭਾਵਨਂ ਵਿਭਾਗੇਨ ਵਿਨਾ ਨ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਯਥਾਉਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਨਂ ਅਭਿਧਮ੍ਮਤ੍ਥਾਨਂ ਉਦ੍ਦੇਸਕ੍ਕਮੇਨ ਵਿਭਾਗਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਤਾਵ ਭੂਮਿਜਾਤਿਸਮ੍ਪਯੋਗਾਦਿਵਸੇਨ ਵਿਭਜਿਤ੍ਵਾ ਨਿਦ੍ਦਿਸਿਤੁਮਾਰਭਨ੍ਤੋ ਆਹ **"ਤਤ੍ਥ ਚਿਤ੍ਤਂ ਤਾਵਾ"**ਤਜਾਦਿ। **ਤਾਵ**-ਸਦ੍ਦੋ ਪਠਮਨ੍ਤਿ ਏਤਸ੍ਸਤ੍ਥੇ। ਯਥਾਉਦ੍ਦਿਟ੍ਠੇਸੁ ਚਤੂਸੁ ਅਭਿਧਮ੍ਮਤ੍ਥੇਸੁ ਪਠਮਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਨਿਦ੍ਦਿਸੀਯਤੀਤਿ ਅਯਞ੍ਹੇਤ੍ਥਤ੍ਥੋ। ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਵਿਧਾ ਪਕਾਰਾ ਅਸ੍ਸਾਤਿ **ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਂ**। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨੇਤੇ ਚਤੁਭੁਮ੍ਮਕਾ ਧਮ੍ਮਾ ਅਨੁਪੁਬ੍ਬਪਣੀਤਾ, ਤਸ੍ਮਾ ਹੀਨੁਕ੍ਕਟ੍ਠੁਕ੍ਕਟ੍ਠਤਰਤਮਾਨੁਕ੍ਕਮੇਨ ਤੇਸਂ ਨਿਦ੍ਦੇਸੋ ਕਤੋ। ਤਤ੍ਥ ਕਾਮੇਤੀਤਿ ਕਾਮੋ, ਕਾਮਤਣ੍ਹਾ, ਸਾ ਏਤ੍ਥ ਅਵਚਰਤਿ ਆਰਮ੍ਮਣਕਰਣਵਸੇਨਾਤਿ **ਕਾਮਾਵਚਰਂ**। ਕਾਮੀਯਤੀਤਿ ਵਾ ਕਾਮੋ, ਏਕਾਦਸਵਿਧੋ ਕਾਮਭਵੋ, ਤਸ੍ਮਿਂ ਯੇਭੁਯਜੇਨ ਅਵਚਰਤੀਤਿ **ਕਾਮਾਵਚਰਂ**। ਯੇਭੁਯਜੇਨ ਚਰਣਸ੍ਸ ਹਿ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਤ੍ਤਾ ਰੂਪਾਰੂਪਭਵੇਸੁ ਪਵਤ੍ਤਸ੍ਸਾਪਿ ਇਮਸ੍ਸ ਕਾਮਾਵਚਰਭਾਵੋ ਉਪਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ। ਕਾਮਭਵੋਯੇਵ ਵਾ ਕਾਮੋ ਏਤ੍ਥ ਅਵਚਰਤੀਤਿ ਕਾਮਾਵਚਰੋ, ਤਤ੍ਥ ਪਵਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਚਿਤ੍ਤਂ ਨਿਸ੍ਸਿਤੇ ਨਿਸ੍ਸਯਵੋਹਾਰੇਨ **ਕਾਮਾਵਚਰਂ** ''ਮਞ੍ਚਾ ਉਕ੍ਕੁਟ੍ਠਿਂ ਕਰੋਨ੍ਤੀ''ਤਜਾਦੀਸੁ ਵਿਯਾਤਿ ਅਲਮਤਿਵਿਸਾਰਣਿਯਾ ਕਥਾਯ। ਹੋਤਿ ਚੇਤ੍ਥ –

> ''ਕਾਮੋਵਚਰਤੀਤਜੇਤ੍ਥ, ਕਾਮੇਵਚਰਤੀਤਿ ਵਾ।
> ਠਾਨੂਪਚਾਰਤੋ ਵਾਪਿ, ਤਂ ਕਾਮਾਵਚਰਂ ਭਵੇ''ਤਿ॥

ਰੂਪਾਰੂਪਾਵਚਰੇਸੁਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ ਯਥਾਰਹਂ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। ਉਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧਸਙ੍ਖਾਤਲੋਕਤੋ ਉਤ੍ਤਰਤਿ ਅਨਾਸਵਭਾਵੇਨਾਤਿ **ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਂ,** ਮਗ੍ਗਚਿਤ੍ਤਂ। ਫਲਚਿਤ੍ਤਂ ਪਨ ਤਤੋ ਉਤ੍ਤਿਣ੍ਣਨ੍ਤਿ **ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਂ**। ਉਭਯਮ੍ਪਿ ਵਾ ਸਹ ਨਿਬ੍ਬਾਨੇਨ ਲੋਕਤੋ ਉਤ੍ਤਰਂ ਅਧਿਕਂ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਗੁਣਵਸੇਨੇਵਾਤਿ **ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਂ**।

ਭੂਮਿਭੇਦਚਿਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਅਕੁਸਲਚਿਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੪. ਇਮੇਸੁ ਪਨ ਚਤੂਸੁ ਚਿਤ੍ਤੇਸੁ ਕਾਮਾਵਚਰਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਵਿਪਾਕਕਿਰਿਯਭੇਦੇਨ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਭਾਵੇਪਿ ਪਾਪਾਹੇਤੁਕਵਜ੍ਜਾਨਂ ਏਕੂਨਸਟ੍ਠਿਯਾ, ਏਕਨਵੁਤਿਯਾ ਵਾ ਚਿਤ੍ਤਾਨਂ ਸੋਭਨਨਾਮੇਨ ਵੋਹਾਰਕਰਣਤ੍ਥਂ ''ਪਾਪਾਹੇਤੁਕਮੁਤ੍ਤਾਨਿ 'ਸੋਭਨਾਨੀ'ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਰੇ''ਤਿ ਏਵਂ ਵਕ੍ਖਮਾਨਨਯਸ੍ਸ ਅਨੁਰੂਪਤੋ ਪਾਪਾਹੇਤੁਕੇਯੇਵ ਪਠਮਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ, ਤੇਸੁ ਚ ਭਵੇਸੁ ਗਹਿਤਪਟਿਸਨ੍ਧਿਕਸ੍ਸ ਸਤ੍ਤਸ੍ਸ ਆਦਿਤੋ ਵੀਥਿਚਿਤ੍ਤਵਸੇਨ ਲੋਭਸਹਗਤਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਾਨਮੇਵ ਸਮ੍ਭਵਤੋ ਤੇਯੇਵ ਪਠਮਂ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਤਦਨਨ੍ਤਰਂ ਦ੍ਵਿਹੇਤੁਕਭਾਵਸਾਮਞ੍ਞੇਨ ਦੋਮਨਸ੍ਸਸਹਗਤੇ, ਤਦਨਨ੍ਤਰਂ ਏਕਹੇਤੁਕੇ ਚ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **"ਸੋਮਨਸ੍ਸਸਹਗਤ"**ਨ੍ਤਜਾਦਿਨਾ ਲੋਭਮੂਲਂ ਤਾਵ ਵੇਦਨਾਦਿਟ੍ਠਿਸਙ੍ਖਾਰਭੇਦੇਨ ਅਟ੍ਠਧਾ ਵਿਭਜਿਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਤਿ।

ਤਤ੍ਥ ਸੁਨ੍ਦਰਂ ਮਨੋ, ਤਂ ਵਾ ਏਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਸੁਮਨੋ, ਚਿਤ੍ਤਂ, ਤਂਸਮਙ੍ਗਿਪੁਗ੍ਗਲੋ ਵਾ, ਤਸ੍ਸ ਭਾਵੋ ਤਸ੍ਮਿਂ ਅਭਿਧਾਨਬੁਦ੍ਧੀਨਂ ਪਵਤ੍ਤਿਹੇਤੁਤਾਯਾਤਿ ਸੋਮਨਸ੍ਸਂ, ਮਾਨਸਿਕਸੁਖਵੇਦਨਾਯੇਤਂ ਅਧਿਵਚਨਂ, ਤੇਨ ਸਹਗਤਂ ਏਕੁਪ੍ਪਾਦਾਦਿਵਸੇਨ ਸਂਸਟ੍ਠਂ, ਤੇਨ ਸਹ ਏਕੁਪ੍ਪਾਦਾਦਿਭਾਵਂ ਗਤਨ੍ਤਿ ਵਾ **ਸੋਮਨਸ੍ਸਸਹਗਤਂ**। ਮਿਚ੍ਛਾ ਪਸ੍ਸਤੀਤਿ ਦਿਟ੍ਠਿ। ਸਾਮਞ੍ਞਵਚਨਸ੍ਸਪਿ ਹਿ ਅਤ੍ਥਪ੍ਪਕਰਣਾਦਿਨਾ ਵਿਸੇਸਵਿਸਯਤਾ ਹੋਤੀਤਿ ਇਧ ਮਿਚ੍ਛਾਦਸ੍ਸਨਮੇਵ ''ਦਿਟ੍ਠੀ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਦਿਟ੍ਠਿਯੇਵ ਦਿਟ੍ਠਿਗਤਂ ''ਸਙ੍ਖਾਰਗਤਂ ਥਾਮਗਤ''ਨ੍ਤਜਾਦੀਸੁ ਵਿਯ ਗਤ-ਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਤਬ੍ਭਾਵਵੁਤ੍ਤਿਤ੍ਤਾ। ਦ੍ਵਾਸਟ੍ਠਿਯਾ ਵਾ ਦਿਟ੍ਠੀਸੁ ਗਤਂ ਅਨ੍ਤੋਗਤਂ, ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਵਾ ਗਮਨਮਤ੍ਤਂ ਨ ਏਤ੍ਥ ਗਨ੍ਤਬ੍ਬੋ ਅਤ੍ਤਾਦਿਕੋ ਕੋਚਿ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਦਿਟ੍ਠਿਗਤਂ, ''ਇਦਮੇਵ ਸਚ੍ਚਂ ਮੋਘਮਞ੍ਞ''ਨ੍ਤਿ ਪਵਤ੍ਤੋ ਅਤ੍ਤਤ੍ਤਨਿਯਾਦਿਅਭਿਨਿਵੇਸੋ, ਤੇਨ ਸਮਂ ਏਕੁਪ੍ਪਾਦਾਦੀਹਿ ਪਕਾਰੇਹਿ ਯੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ **ਦਿਟ੍ਠਿਗਤਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਂ**। ਸਙ੍ਖਰੋਤਿ ਚਿਤ੍ਤਂ ਤਿਕ੍ਖਭਾਵਸਙ੍ਖਾਤਮਣ੍ਡਨਵਿਸੇਸੇਨ ਸਜ੍ਜੇਤਿ, ਸਙ੍ਖਰੀਯਤਿ ਵਾ ਤਂ ਏਤੇਨ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਸਜ੍ਜੀਯਤੀਤਿ ਸਙ੍ਖਾਰੋ, ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ਕਿਚ੍ਚੇ ਸਂਸੀਦਮਾਨਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਨੁਬਲਪ੍ਪਦਾਨਵਸੇਨ ਅਤ੍ਤਨੋ ਵਾ ਪਰੇਸਂ ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਪੁਬ੍ਬਪ੍ਪਯੋਗੋ, ਸੋ ਪਨ ਅਤ੍ਤਨੋ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗਪ੍ਪਵਤ੍ਤੇ ਚਿਤ੍ਤਸਨ੍ਤਾਨੇ ਚੇਵ ਪਰਸਨ੍ਤਾਨੇ ਚ ਪਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਤਨ੍ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਤੋ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਤਿਕ੍ਖਭਾਵਸਙ੍ਖਾਤੋ ਵਿਸੇਸੋਵਿਧ ਸਙ੍ਖਾਰੋ, ਸੋ ਯਸ੍ਸ ਨਤ੍ਥਿ ਤਂ ਅਸਙ੍ਖਾਰਂ , ਤਦੇਵ **ਅਸਙ੍ਖਾਰਿਕਂ**। ਸਙ੍ਖਾਰੇਨ ਸਹਿਤਂ **ਸਸਙ੍ਖਾਰਿਕਂ**। ਤਥਾ ਚ ਵਦਨ੍ਤਿ –

> ''ਪੁਬ੍ਬਪ੍ਪਯੋਗਸਮ੍ਭੂਤੋ, ਵਿਸੇਸੋ ਚਿਤ੍ਤਸਮ੍ਭਵੀ।
> ਸਙ੍ਖਾਰੋ ਤਂਵਸੇਨੇਤ੍ਥ, ਹੋਤਜਾਸਙ੍ਖਾਰਿਕਾਦਿਤਾ''ਤਿ॥

ਅਥ ਵਾ ''ਸਸਙ੍ਖਾਰਿਕਂ ਅਸਙ੍ਖਾਰਿਕ''ਨ੍ਤਿ ਚੇਤਂ ਕੇਵਲਂ ਸਙ੍ਖਾਰਸ੍ਸ ਭਾਵਾਭਾਵੇ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਨ ਤਸ੍ਸ ਸਹਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਸਬ੍ਭਾਵਾਭਾਵਤੋਤਿ ਭਿਨ੍ਨਸਨ੍ਤਾਨਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਨੋਪਿ ਸਙ੍ਖਾਰਸ੍ਸ ਇਦਮਤ੍ਥਿਤਾਯ ਤਂਵਸੇਨ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਸਙ੍ਖਾਰੋ ਅਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੀਤਿ **ਸਸਙ੍ਖਾਰਿਕਂ** ''ਸਲੋਮਕੋ ਸਪਕ੍ਖਕੋ''ਤਜਾਦੀਸੁ ਵਿਯ ਸਹ-ਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨਤ੍ਥਪਰਿਦੀਪਨਤੋ। ਤਬ੍ਬਿਪਰੀਤਂ ਪਨ ਤਦਭਾਵਤੋ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ **ਅਸਙ੍ਖਾਰਿਕਂ**। ਦਿਟ੍ਠਿਗਤੇਨ ਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤਂ ਵਿਸਂਸਟ੍ਠਨ੍ਤਿ **ਦਿਟ੍ਠਿਗਤਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤਂ**। ਉਪਪਤ੍ਤਿਤੋ ਯੁਤ੍ਤਿਤੋ ਇਕ੍ਖਤਿ ਅਨੁਭਵਤਿ ਵੇਦਯਮਾਨਾਪਿ ਮਜ੍ਝਤ੍ਤਾਕਾਰਸਣ੍ਠਿਤਿਯਾਤਿ ਉਪੇਕ੍ਖਾ। ਸੁਖਦੁਕ੍ਖਾਨਂ ਵਾ ਉਪੇਤਾ ਯੁਤ੍ਤਾ ਅਵਿਰੁਦ੍ਧਾ ਇਕ੍ਖਾ ਅਨੁਭਵਨਨ੍ਤਿ ਉਪੇਕ੍ਖਾ। ਸੁਖਦੁਕ੍ਖਾਵਿਰੋਧਿਤਾਯ ਹੇਸਾ ਤੇਸਂ ਅਨਨ੍ਤਰਮ੍ਪਿ ਪਵਤ੍ਤਤਿ। **ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤ**ਨ੍ਤਿ ਇਦਂ ਵੁਤ੍ਤਨਯਮੇਵ।

ਕਸ੍ਮਾ ਪਨੇਤ੍ਥ ਅਞ੍ਞੇਸੁਪਿ ਫਸ੍ਸਾਦੀਸੁ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਧਮ੍ਮੇਸੁ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨੇਸੁ ਸੋਮਨਸ੍ਸਸਹਗਤਾਦਿਭਾਵੋਵ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ? ਸੋਮਨਸ੍ਸਾਦੀਨਮੇਵ ਅਸਾਧਾਰਣਭਾਵਤੋ। ਫਸ੍ਸਾਦਯੋ ਹਿ ਕੇਚਿ ਸਬ੍ਬਚਿਤ੍ਤਸਾਧਾਰਣਾ, ਕੇਚਿ ਕੁਸਲਾਦਿਸਾਧਾਰਣਾ, ਮੋਹਾਦਯੋ ਚ ਸਬ੍ਬਾਕੁਸਲਸਾਧਾਰਣਾਤਿ ਨ ਤੇਹਿ ਸਕ੍ਕਾ ਚਿਤ੍ਤਂ ਵਿਸੇਸੇਤੁਂ, ਸੋਮਨਸ੍ਸਾਦਯੋ ਪਨ ਕਤ੍ਥਚਿ ਚਿਤ੍ਤੇ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਕਤ੍ਥਚਿ ਨ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਪਾਕਟੋਵ ਤਂਵਸੇਨ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਵਿਸੇਸੋ। ਕਸ੍ਮਾ ਪਨੇਤੇ ਕਤ੍ਥਚਿ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਕਤ੍ਥਚਿ ਨ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ? ਕਾਰਣਸ੍ਸ ਸਨ੍ਨਿਹਿਤਾਸਨ੍ਨਿਹਿਤਭਾਵਤੋ। ਕਿਂ ਪਨ ਨੇਸਂ ਕਾਰਣਨ੍ਤਿ? ਵੁਚ੍ਚਤੇਸਭਾਵਤੋ, ਪਰਿਕਪ੍ਪਤੋ ਵਾ ਹਿ ਇਟ੍ਠਾਰਮ੍ਮਣਂ, ਸੋਮਨਸ੍ਸਪਟਿਸਨ੍ਧਿਕਤਾ, ਅਗਮ੍ਭੀਰਸਭਾਵਤਾ ਚ ਇਧ ਸੋਮਨਸ੍ਸਸ੍ਸ ਕਾਰਣਂ, ਇਟ੍ਠਮਜ੍ਝਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣਂ, ਉਪੇਕ੍ਖਾਪਟਿਸਨ੍ਧਿਕਤਾ, ਗਮ੍ਭੀਰਸਭਾਵਤਾ ਚ ਉਪੇਕ੍ਖਾਯ, ਦਿਟ੍ਠਿਵਿਪਨ੍ਨਪੁਗ੍ਗਲਸੇਵਨਾ, ਸਸ੍ਸਤੁਚ੍ਛੇਦਾਸਯਤਾ ਚ ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ, ਬਲਵਉਤੁਭੋਜਨਾਦਯੋ ਪਨ ਪਚ੍ਚਯਾ ਅਸਙ੍ਖਾਰਿਕਭਾਵਸ੍ਸਾਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਨੁਰੂਪਕਾਰਣਵਸੇਨ ਨੇਸਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨਤੋ ਕਤ੍ਥਚਿ ਚਿਤ੍ਤੇਯੇਵ ਸਮ੍ਭਵੋਤਿ ਸਕ੍ਕਾ ਏਤੇਹਿ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਵਿਸੇਸੋ ਪਞ੍ਞਾਪੇਤੁਨ੍ਤਿ। ਏਵਞ੍ਚ ਕਤ੍ਵਾ ਨੇਸਂ ਸਤਿਪਿ ਮੋਹਹੇਤੁਕਭਾਵੇ ਲੋਭਸਹਗਤਭਾਵੋਵ ਨਿਗਮਨੇ ਵੁਤ੍ਤੋ।

ਇਮੇਸਂ ਪਨ ਅਟ੍ਠਨ੍ਨਮ੍ਪਿ ਅਯਮੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਕ੍ਕਮੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਯਦਾ ਹਿ ''ਨਤ੍ਥਿ ਕਾਮੇਸੁ ਆਦੀਨਵੋ''ਤਜਾਦਿਨਾ ਨਯੇਨ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਂ ਪੁਰਕ੍ਖਤ੍ਵਾ ਹਟ੍ਠਤੁਟ੍ਠੋ ਕਾਮੇ ਵਾ ਪਰਿਭੁਞ੍ਜਤਿ, ਦਿਟ੍ਠਮਙ੍ਗਲਾਦੀਨਿ ਵਾ ਸਾਰਤੋ ਪਚ੍ਚੇਤਿ ਸਭਾਵਤਿਕ੍ਖੇਨੇਵ ਅਨੁਸ੍ਸਾਹਿਤੇਨ ਚਿਤ੍ਤੇਨ, ਤਦਾ ਪਠਮਂ ਅਕੁਸਲਚਿਤ੍ਤਮੁਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ਯਦਾ ਪਨ ਮਨ੍ਦੇਨ ਸਮੁਸ੍ਸਾਹਿਤੇਨ ਚਿਤ੍ਤੇਨ, ਤਦਾ ਦੁਤਿਯਂ। ਯਦਾ ਪਨ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਂ ਅਪੁਰਕ੍ਖਤ੍ਵਾ ਕੇਵਲਂ ਹਟ੍ਠਤੁਟ੍ਠੋ ਮੇਥੁਨਂ ਵਾ ਸੇਵਤਿ, ਪਰਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਂ ਵਾ ਅਭਿਜ੍ਝਾਯਤਿ, ਪਰਭਣ੍ਡਂ ਵਾ ਹਰਤਿ ਸਭਾਵਤਿਕ੍ਖੇਨੇਵ ਅਨੁਸ੍ਸਾਹਿਤੇਨ ਚਿਤ੍ਤੇਨ, ਤਦਾ ਤਤਿਯਂ। ਯਦਾ ਪਨ ਮਨ੍ਦੇਨ ਸਮੁਸ੍ਸਾਹਿਤੇਨ ਚਿਤ੍ਤੇਨ, ਤਦਾ ਚਤੁਤ੍ਥਂ। ਯਦਾ ਪਨ ਕਾਮਾਨਂ ਵਾ ਅਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਂ ਆਗਮ੍ਮ, ਅਞ੍ਞੇਸਂ ਵਾ ਸੋਮਨਸ੍ਸਹੇਤੂਨਂ ਅਭਾਵੇਨ ਚਤੂਸੁਪਿ ਵਿਕਪ੍ਪੇਸੁ ਸੋਮਨਸ੍ਸਰਹਿਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਤਦਾ ਸੇਸਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤਾਨਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤੀਤਿ। **ਅਟ੍ਠਪੀ**ਤਿ ਪਿ-ਸਦ੍ਦੋ ਸਮ੍ਪਿਣ੍ਡਨਤ੍ਥੋ, ਤੇਨ ਵਕ੍ਖਮਾਨਨਯੇਨ ਅਕੁਸਲਕਮ੍ਮਪਥੇਸੁ ਨੇਸਂ ਲਬ੍ਭਮਾਨਕਮ੍ਮਪਥਾਨੁਰੂਪਤੋ ਪਵਤ੍ਤਿਭੇਦਂ ਕਾਲਦੇਸਸਨ੍ਤਾਨਾਰਮ੍ਮਣਾਦਿਭੇਦੇਨ ਅਨੇਕਵਿਧਤਮ੍ਪਿ ਸਙ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ।

੫. ਦੁਟ੍ਠੁ ਮਨੋ, ਤਂ ਵਾ ਏਤਸ੍ਸਾਤਿ ਦੁਮ੍ਮਨੋ, ਤਸ੍ਸ ਭਾਵੋ ਦੋਮਨਸ੍ਸਂ, ਮਾਨਸਿਕਦੁਕ੍ਖਵੇਦਨਾਯੇਤਂ ਅਧਿਵਚਨਂ, ਤੇਨ ਸਹਗਤਨ੍ਤਿ **ਦੋਮਨਸ੍ਸਸਹਗਤਂ**। ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਪਟਿਹਞ੍ਞਤੀਤਿ **ਪਟਿਘੋ,** ਦੋਸੋ। ਚਣ੍ਡਿਕ੍ਕਸਭਾਵਤਾਯ ਹੇਸ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਪਟਿਹਨਨ੍ਤੋ ਵਿਯ ਪਵਤ੍ਤਤਿ। ਦੋਮਨਸ੍ਸਸਹਗਤਸ੍ਸ ਵੇਦਨਾਵਸੇਨ ਅਭੇਦੇਪਿ ਅਸਾਧਾਰਣਧਮ੍ਮਵਸੇਨ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪਲਕ੍ਖਣਤ੍ਥਂ ਦੋਮਨਸ੍ਸਗ੍ਗਹਣਂ, ਪਟਿਘਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਭਾਵੋ ਪਨ ਉਭਿਨ੍ਨਂ ਏਕਨ੍ਤਸਹਚਾਰਿਤਾ ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। ਦੋਮਨਸ੍ਸਞ੍ਚੇਤ੍ਥ ਅਨਿਟ੍ਠਾਰਮ੍ਮਣਾਨੁਭਵਨਲਕ੍ਖਣੋ ਵੇਦਨਾਕ੍ਖਨ੍ਧਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨੋ ਏਕੋ ਧਮ੍ਮੋ, ਪਟਿਘੋ ਚਣ੍ਡਿਕ੍ਕਸਭਾਵੋ ਸਙ੍ਖਾਰਕ੍ਖਨ੍ਧਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨੋ ਏਕੋ ਧਮ੍ਮੋਤਿ ਅਯਮੇਤੇਸਂ ਵਿਸੇਸੋ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਯਂ ਕਿਞ੍ਚਿ ਅਨਿਟ੍ਠਾਰਮ੍ਮਣਂ, ਨਵਵਿਧਆਘਾਤਵਤ੍ਥੂਨਿ ਚ ਦੋਮਨਸ੍ਸਸ੍ਸ ਕਾਰਣਂ, ਪਟਿਘਸ੍ਸ ਕਾਰਣਞ੍ਚਾਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ ਪਨ ਨੇਸਂ ਚਿਤ੍ਤਾਨਂ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾਦੀਸੁ ਤਿਕ੍ਖਮਨ੍ਦਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਕਾਲੇ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਏਤ੍ਥਾਪਿ ਨਿਗਮਨੇ **ਪਿ**-ਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੋ ਵੁਤ੍ਤਨਯਾਨੁਸਾਰੇਨ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ।

੬. ਸਭਾਵਂ ਵਿਚਿਨਨ੍ਤੋ ਤਾਯ ਕਿਚ੍ਛਤਿ ਕਿਲਮਤੀਤਿ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾ। ਅਥ ਵਾ ਚਿਕਿਚ੍ਛਿਤੁਂ ਦੁਕ੍ਕਰਤਾਯ ਵਿਗਤਾ ਚਿਕਿਚ੍ਛਾ ਞਾਣਪ੍ਪਟਿਕਾਰੋ ਇਮਿਸ੍ਸਾਤਿ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾ, ਤਾਯ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਂ **ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਂ**। ਉਦ੍ਧਤਸ੍ਸ ਭਾਵੋ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਂ। ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਸ੍ਸ ਸਬ੍ਬਾਕੁਸਲਸਾਧਾਰਣਭਾਵੇਪਿ ਇਧ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਧਮ੍ਮੇਸੁ ਪਧਾਨਂ ਹੁਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਇਦਮੇਵ ਤੇਨ ਵਿਸੇਸੇਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਏਵਞ੍ਚ ਕਤ੍ਵਾ ਧਮ੍ਮੁਦ੍ਦੇਸਪਾਲ਼ਿਯਂ ਸੇਸਾਕੁਸਲੇਸੁ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਂ ਯੇਵਾਪਨਕਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਇਧ ਪਨ ''ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀ''ਤਿ ਸਰੂਪੇਨੇਵ ਦੇਸਿਤਂ। ਹੋਨ੍ਤਿ ਚੇਤ੍ਥ –

> ''ਸਬ੍ਬਾਕੁਸਲਯੁਤ੍ਤਮ੍ਪਿ, ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਂ ਅਨੁਮਾਨਸੇ।
> ਬਲਵਂ ਇਤਿ ਤਂਯੇਵ, ਵੁਤ੍ਤਮੁਦ੍ਧਚ੍ਚਯੋਗਤੋ॥

‘‘ਤੇਨੇਵ ਹਿ ਮੁਨਿਨ੍ਦੇਨ, ਯੇਵਾਪਨਕਨਾਮਤੋ।
ਵਤ੍ਵਾ ਸੇਸੇਸੁ ਏਤ੍ਥੇਵ, ਤੰ ਸਰੂਪੇਨ ਦੇਸਿਤ’’ਨ੍ਤਿ॥

ਇਮਾਨਿ ਪਨ ਦ੍ਵੇ ਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਮੂਲਨ੍ਤਰਵਿਰਹਤੋ ਅਤਿਸਮ੍ਮੂਲ੍ਹਤਾਯ, ਸੰਸਪ੍ਪਨਵਿਕ੍ਖਿਪਨਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛੁਦ੍ਧਚ੍ਚਸਮਾਯੋਗੇਨ ਚਞ੍ਚਲਤਾਯ ਚ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥਾਪਿ ਰਜ੍ਜਨਦੁਸ੍ਸਨਰਹਿਤਾਨਿ ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤਾਨੇਵ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ, ਤਤੋਯੇਵ ਚ ਸਭਾਵਤਿਕ੍ਖਤਾਯ ਉਸ੍ਸਾਹੇਤਬ੍ਬਤਾਯ ਅਭਾਵਤੋ ਸਙ੍ਖਾਰਭੇਦੋਪਿ ਨੇਸੰ ਨਤ੍ਥਿ। ਹੋਨ੍ਤਿ ਚੇਤ੍ਥ –

‘‘ਮੂਲ੍ਹਤ੍ਤਾ ਚੇਵ ਸੰਸਪ੍ਪ-ਵਿਕ੍ਖੇਪਾ ਚੇਕਹੇਤੁਕੰ।
ਸੋਪੇਕ੍ਖੰ ਸਬ੍ਬਦਾ ਨੋ ਚ, ਭਿਨ੍ਨੰ ਸਙ੍ਖਾਰਭੇਦਤੋ॥

‘‘ਨ ਹਿ ਤਸ੍ਸ ਸਭਾਵੇਨ, ਤਿਕ੍ਖਤੁਸ੍ਸਾਹਨੀਯਤਾ।
ਅਤ੍ਥਿ ਸੰਸਪ੍ਪਮਾਨਸ੍ਸ, ਵਿਕ੍ਖਿਪਨ੍ਤਸ੍ਸ ਸਬ੍ਬਦਾ’’ਤਿ॥

ਮੋਹੇਨ ਮੁਯ੍ਹਨ੍ਤਿ ਅਤਿਸਯੇਨ ਮੁਯ੍ਹਨ੍ਤਿ ਮੂਲਨ੍ਤਰਵਿਰਹਤੋਤਿ ਮੋਮੂਹਾਨਿ।

੭. ਇਚ੍ਚੇਵਨ੍ਤਜਾਦਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਾਨੰ ਦ੍ਵਾਦਸਾਕੁਸਲਚਿਤ੍ਤਾਨੰ ਨਿਗਮਨੰ। ਤਤ੍ਥ **ਇਤਿ**-ਸਦ੍ਦੋ ਵਚਨਵਚਨੀਯਸਮੁਦਾਯਨਿਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥੋ। **ਏਵੰ**-ਸਦ੍ਦੋ ਵਚਨਵਚਨੀਯਪਟਿਪਾਟਿਸਨ੍ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥੋ। ਨਿਪਾਤਸਮੁਦਾਯੋ ਵਾ ਏਸ ਵਚਨਵਚਨੀਯਨਿਗਮਨਾਰਮ੍ਭੇ। **ਇਚ੍ਚੇਵੰ** ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ **ਸਬ੍ਬਥਾਪਿ** ਸੋਮਨਸ੍ਸੁਪੇਕ੍ਖਾਦਿਟ੍ਠਿਸਮ੍ਪਯੋਗਾਦਿਨਾ ਪਟਿਘਸਮ੍ਪਯੋਗਾਦਿਨਾ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛੁਦ੍ਧਚ੍ਚਯੋਗੇਨਾਤਿ ਸਬ੍ਬੇਨਾਪਿ ਸਮ੍ਪਯੋਗਾਦਿਆਕਾਰੇਨ ਦ੍ਵਾਦਸ ਅਕੁਸਲਚਿਤ੍ਤਾਨਿ **ਸਮਤ੍ਤਾਨਿ** ਪਰਿਨਿਟ੍ਠਿਤਾਨਿ, ਸਙ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਵਾ ਅਤ੍ਤਾਨਿ ਗਹਿਤਾਨਿ, ਵੁਤ੍ਤਾਨੀਤਜਤ੍ਥੋ। ਤਤ੍ਥ ਕੁਸਲਪਟਿਪਕ੍ਖਾਨਿ ਅਕੁਸਲਾਨਿ ਮਿਤ੍ਤਪ੍ਪਟਿਪਕ੍ਖੋ ਅਮਿਤ੍ਤੋ ਵਿਯ, ਪਟਿਪਕ੍ਖਭਾਵੋ ਚ ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਾਨੰ ਯਥਾਕ੍ਕਮੰ ਪਹਾਯਕਪਹਾਤਬ੍ਬਭਾਵੇਨ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

੮. **ਅਟ੍ਠਧਾ**ਤਜਾਦਿ ਸਙ੍ਗਹਗਾਥਾ। ਲੋਭੋ ਚ ਸੋ ਸੁਪ੍ਪਤਿਟ੍ਠਿਤਭਾਵਸਾਧਨੇਨ ਮੂਲਸਦਿਸਤ੍ਤਾ ਮੂਲਞ੍ਚ, ਕੰ ਏਤੇਸਨ੍ਤਿ **ਲੋਭਮੂਲਾਨਿ** ਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਵੇਦਨਾਦਿਭੇਦਤੋ **ਅਟ੍ਠਧਾ** ਸਿਯੁੰ । ਤਥਾ **ਦੋਸਮੂਲਾਨਿ** ਸਙ੍ਖਾਰਭੇਦਤੋ **ਦ੍ਵਿਧਾ। ਮੋਹਮੂਲਾਨਿ** ਸੁਦ੍ਧੋ ਮੋਹੋਯੇਵ ਮੂਲਮੇਤੇਸਨ੍ਤਿ ਮੋਹਮੂਲਸਙ੍ਖਾਤਾਨਿ ਸਮ੍ਪਯੋਗਭੇਦਤੋ **ਦ੍ਵੇ ਚਾ**ਤਿ ਅਕੁਸਲਾ ਦ੍ਵਾਦਸ ਸਿਯੁਨ੍ਤਜਤ੍ਥੋ।

ਅਕੁਸਲਚਿਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਅਹੇਤੁਕਚਿਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੯. ਏਵੰ ਮੂਲਭੇਦਤੋ ਤਿਵਿਧਮ੍ਪਿ ਅਕੁਸਲੰ ਸਮ੍ਪਯੋਗਾਦਿਭੇਦਤੋ ਦ੍ਵਾਦਸਧਾ ਵਿਭਜਿਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਅਹੇਤੁਕਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਨਿਦ੍ਦਿਸਨ੍ਤੋ ਤੇਸੰ ਅਕੁਸਲਵਿਪਾਕਾਦਿਵਸੇਨ ਤਿਵਿਧਭਾਵੇਪਿ ਅਕੁਸਲਾਨਨ੍ਤਰੰ ਅਕੁਸਲਵਿਪਾਕੇਯੇਵ ਚਕ੍ਖਾਦਿਨਿਸ੍ਸਯਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਨਾਦਿਕਿਚ੍ਚਭੇਦੇਨ ਸਤ੍ਤਧਾ ਵਿਭਜਿਤੁੰ **“ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤੰ ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣ”**ਨ੍ਤਜਾਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ ਚਕ੍ਖਤਿ ਵਿਞ੍ਞਾਣਾਧਿਟ੍ਠਿਤੰ ਹੁਤ੍ਵਾ ਸਮਵਿਸਮੰ ਆਚਿਕ੍ਖਨ੍ਤੰ ਵਿਯ ਹੋਤੀਤਿ ਚਕ੍ਖੁ। ਅਥ ਵਾ ਚਕ੍ਖਤਿ ਰੂਪੰ ਅਸ੍ਸਾਦੇਨ੍ਤੰ ਵਿਯ ਹੋਤੀਤਿ ਚਕ੍ਖੁ। ਚਕ੍ਖਤੀਤਿ ਹਿ ਅਯੰ ਸਦ੍ਦੋ ‘‘ਮਧੁੰ ਚਕ੍ਖਤਿ, ਬਜਞ੍ਜਨੰ ਚਕ੍ਖਤੀ’’ਤਜਾਦੀਸੁ ਵਿਯ ਅਸ੍ਸਾਦਨਤ੍ਥੋ ਹੋਤਿ। ਤੇਨਾਹ ਭਗਵਾ – ‘‘ਚਕ੍ਖੁੰ ਖੋ ਪਨ, ਮਾਗਣ੍ਡਿਯ, ਰੂਪਾਰਾਮੰ ਰੂਪਰਤੰ ਰੂਪਸਮ੍ਮੁਦਿਤ’’ਨ੍ਤਜਾਦਿ। ਯਦਿ ਏਵੰ ‘‘ਸੋਤੰ ਖੋ, ਮਾਗਣ੍ਡਿਯ, ਸਦ੍ਦਾਰਾਮੰ ਸਦ੍ਦਰਤੰ ਸਦ੍ਦਸਮ੍ਮੁਦਿਤ’’ਨ੍ਤਜਾਦਿਵਚਨਤੋ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੨੦੯) ਸੋਤਾਦੀਨਮ੍ਪਿ ਸਦ੍ਦਾਦਿਅਸ੍ਸਾਦਨੰ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਤੇਸਮ੍ਪਿ ਚਕ੍ਖੁਸਦ੍ਦਾਭਿਧੇਯਜਤਾ ਆਪਜ੍ਜੇਯਜਾਤਿ? ਨਾਪਜ੍ਜਤਿ ਨਿਰੁਲ੍ਹਤ੍ਤਾ, ਨਿਰੁਲ੍ਹੋ ਹੇਸ ਚਕ੍ਖੁ-ਸਦ੍ਦੋ ਦਟ੍ਠੁਕਾਮਤਾਨਿਦਾਨਕਮ੍ਮਜਭੂਤਪ੍ਪਸਾਦਲਕ੍ਖਣੇ ਚਕ੍ਖੁਪ੍ਪਸਾਦੇਯੇਵ ਮਯੂਰਾਦਿਸਦ੍ਦਾ ਵਿਯ ਸਕੁਣਵਿਸੇਸਾਦੀਸੁ, ਚਕ੍ਖੁਨਾ ਸਹਵੁਤ੍ਤਿਯਾ ਪਨ ਭਮੁਕਟ੍ਠਿਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨੇ ਮੰਸਪਿਣ੍ਡੇਪਿ ‘‘ਚਕ੍ਖੂ’’ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। **ਅਟ੍ਠਕਥਾਯੰ** ਪਨ ਅਨੇਕਤ੍ਥਤ੍ਤਾ ਧਾਤੂਨੰ ਚਕ੍ਖਤਿ-ਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਵਿਭਾਵਨਤ੍ਥਤਾਪਿ ਸਮ੍ਭਵਤੀਤਿ ‘‘ਚਕ੍ਖਤਿ ਰੂਪੰ ਵਿਭਾਵੇਤੀਤਿ ਚਕ੍ਖੂ’’ਤਿ (ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ੨.੫੧੦) ਵੁਤ੍ਤੰ। ਚਕ੍ਖੁਸ੍ਮਿੰ ਵਿਞ੍ਞਾਣੰ ਤਨ੍ਨਿਸ੍ਸਿਤਤ੍ਤਾਤਿ **ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣੰ**। ਤਥਾ ਹੇਤੰ ‘‘ਚਕ੍ਖੁਸਨ੍ਨਿਸ੍ਸਿਤਰੂਪਵਿਜਾਨਨਲਕ੍ਖਣ’’ਨ੍ਤਿ (ਧ॰ ਸ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੪੩੧; ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ੨.੪੫੪) ਵੁਤ੍ਤੰ।

ਏਵੰ **ਸੋਤਵਿਞ੍ਞਾਣਾ**ਦੀਸੁਪਿ ਯਥਾਰਹੰ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੰ। **“ਤਥਾ”**ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤਭਾਵੰ ਅਤਿਦਿਸਤਿ। ਵਿਞ੍ਞਾਣਾਧਿਟ੍ਠਿਤੰ ਹੁਤ੍ਵਾ ਸੁਣਾਤੀਤਿ **ਸੋਤੰ**। ਘਾਯਤਿ ਗਨ੍ਧੋਪਾਦਾਨੰ ਕਰੋਤੀਤਿ **ਘਾਨੰ**। ਜੀਵਿਤਨਿਮਿਤ੍ਤੰ ਰਸੋ ਜੀਵਿਤੰ, ਤੰ ਅਵ੍ਹਾਯਤਿ ਤਸ੍ਮਿੰ ਨਿਨ੍ਨਤਾਯਾਤਿ **ਜਿਵ੍ਹਾ**

ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਨਯੇਨ। ਕੁਚ੍ਛਿਤਾਨੰ ਪਾਪਧਮ੍ਮਾਨੰ ਆਯੋ ਪਵਤ੍ਤਿਟ੍ਠਾਨਨ੍ਤਿ **ਕਾਯੋ**। ਕਾਯਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਞ੍ਹਿ ਫੋਟ੍ਠਬ੍ਬਗ੍ਗਹਣਸਭਾਵਤ੍ਤਾ ਤਦਸ੍ਸਾਦਵਸਪ੍ਪਵਤ੍ਤਾਨੰ, ਤਮ੍ਮੂਲਕਾਨਞ੍ਚ ਪਾਪਧਮ੍ਮਾਨੰ ਵਿਸੇਸਕਾਰਣਨ੍ਤਿ ਤੇਸੰ ਪਵਤ੍ਤਿਟ੍ਠਾਨੰ ਵਿਯ ਗਯ੍ਹਤਿ। ਸਸਮ੍ਭਾਰਕਾਯੋ ਵਾ ਕੁਚ੍ਛਿਤਾਨੰ ਕੇਸਾਦੀਨੰ ਆਯੋਤਿ **ਕਾਯੋ**। ਤੰਸਹਚਰਿਤਤ੍ਤਾ ਪਨ ਪਸਾਦਕਾਯੋਪਿ ਤਥਾ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਦੁ ਕੁਚ੍ਛਿਤੰ ਹੁਤ੍ਵਾ ਖਨਤਿ ਕਾਯਿਕਸੁਖੰ, ਦੁਕ੍ਖਮਨ੍ਤਿ ਵਾ **ਦੁਕ੍ਖੰ**। ਦੁਕ੍ਕਰਮੋਕਾਸਦਾਨੰ ਏਤਸ੍ਸਾਤਿ **ਦੁਕ੍ਖ**'ਨ੍ਤਿਪਿ ਅਪਰੇ। ਪਞ੍ਚਵਿਞ੍ਞਾਣਗ੍ਗਹਿਤੰ ਰੂਪਾਦਿਆਰਮ੍ਮਣੰ ਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਤਿ ਤਦਾਕਾਰਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਯਾਤਿ **ਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਨੰ**। ਸਮ੍ਮਾ ਤੀਰੇਤਿ ਯਥਾਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਿਤੰ ਰੂਪਾਦਿਆਰਮ੍ਮਣੰ ਵੀਮੰਸਤੀਤਿ **ਸਨ੍ਤੀਰਣੰ**। ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਵਿਰੁਦ੍ਧਾਨੰ ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਾਨੰ ਪਾਕਾਤਿ **ਵਿਪਾਕਾ**, ਵਿਪਕ੍ਕਭਾਵਮਾਪਨ੍ਨਾਨੰ ਅਰੂਪਧਮ੍ਮਾਨਮੇਤੰ ਅਧਿਵਚਨੰ। ਏਵਞ੍ਚ ਕਤ੍ਵਾ ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਕਮ੍ਮਸਮੁਟ੍ਠਾਨਾਨਮ੍ਪਿ ਕਟਤ੍ਤਾਰੂਪਾਨੰ ਨਤ੍ਥਿ ਵਿਪਾਕਵੋਹਾਰੋ। ਅਕੁਸਲਸ੍ਸ ਵਿਪਾਕਚਿਤ੍ਤਾਨਿ **ਅਕੁਸਲਵਿਪਾਕਚਿਤ੍ਤਾਨਿ**।

੧੦. ਸੁਖਯਤਿ ਕਾਯਚਿਤ੍ਤੰ, ਸੁਟ੍ਠੁ ਵਾ ਖਨਤਿ ਕਾਯਚਿਤ੍ਤਾਬਾਧੰ, ਸੁਖੇਨ ਖਮਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਵਾ **ਸੁਖੰ**। ''ਸੁਕਰਮੋਕਾਸਦਾਨੰ ਏਤਸ੍ਸਾਤਿ **ਸੁਖ**'ਨ੍ਤਿ ਅਪਰੇ। ਕਸ੍ਮਾ ਪਨ ਯਥਾ ਅਕੁਸਲਵਿਪਾਕਸਨ੍ਤੀਰਣੰ ਏਕਮੇਵ ਵੁਤ੍ਤੰ, ਏਵਮਵਤ੍ਵਾ ਕੁਸਲਵਿਪਾਕਸਨ੍ਤੀਰਣੰ ਦ੍ਵਿਧਾ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ? ਇਟ੍ਠਇਟ੍ਠਮਜ੍ਝਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣਵਸੇਨ ਵੇਦਨਾਭੇਦਸਮ੍ਭਵਤੋ। ਯਦਿ ਏਵੰ ਤਤ੍ਥਾਪਿ ਅਨਿਟ੍ਠਅਨਿਟ੍ਠਮਜ੍ਝਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣਵਸੇਨ ਵੇਦਨਾਭੇਦੇਨ ਭਵਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ? ਨਯਿਦਮੇਵੰ ਅਨਿਟ੍ਠਾਰਮ੍ਮਣੇ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿਤਬ੍ਬਸ੍ਸਪਿ ਦੋਮਨਸ੍ਸਸ੍ਸ ਪਟਿਘੇਨ ਵਿਨਾ ਅਨੁਪ੍ਪਜ੍ਜਨਤੋ, ਪਟਿਘਸ੍ਸ ਚ ਏਕਨ੍ਤਾਕੁਸਲਸਭਾਵਸ੍ਸ ਅਬ੍ਯਾਕਤੇਸੁ ਅਸਮ੍ਭਵਤੋ। ਨ ਹਿ ਭਿਨ੍ਨਜਾਤਿਕੋ ਧਮ੍ਮੋ ਭਿਨ੍ਨਜਾਤਿਕੇਸੁ ਉਪਲਬ੍ਭਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਅਤ੍ਤਨਾ ਸਮਾਨਯੋਗਕ੍ਖਮਸ੍ਸ ਅਸਮ੍ਭਵਤੋ ਅਕੁਸਲਵਿਪਾਕੇਸੁ ਦੋਮਨਸ੍ਸੰ ਨ ਸਮ੍ਭਵਤੀਤਿ ਤਸ੍ਸ ਤੰਸਹਗਤਤਾ ਨ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਅਥ ਵਾ ਯਥਾ ਕੋਚਿ ਬਲਵਤਾ ਪੋਥਿਯਮਾਨੋ ਦੁਬ੍ਬਲਪੁਰਿਸੋ ਤਸ੍ਸ ਪਟਿਪ੍ਪਹਰਿਤੁੰ ਅਸਕ੍ਕੋਨ੍ਤੋ ਤਸ੍ਮਿੰ ਉਪੇਕ੍ਖਕੋਵ ਹੋਤਿ, ਏਵਮੇਵ ਅਕੁਸਲਵਿਪਾਕਾਨੰ ਪਰਿਦੁਬ੍ਬਲਭਾਵਤੋ ਅਨਿਟ੍ਠਾਰਮ੍ਮਣੇਪਿ ਦੋਮਨਸ੍ਸੁਪ੍ਪਾਦੋ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਸਨ੍ਤੀਰਣੰ ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤਮੇਵ।

ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣਾਦੀਨਿ ਪਨ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਉਭਯਵਿਪਾਕਾਨਿਪਿ ਵਤ੍ਥਾਰਮ੍ਮਣਘਟ੍ਟਨਾਯ ਦੁਬ੍ਬਲਭਾਵਤੋ ਅਨਿਟ੍ਠੇ ਇਟ੍ਠੇਪਿ ਚ ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤਾਨੇਵ। ਤੇਸਞ੍ਹਿ ਚਤੁਨ੍ਨਮ੍ਪਿ ਵਤ੍ਥੁਭੂਤਾਨਿ ਚਕ੍ਖਾਦੀਨਿ ਉਪਾਦਾਰੂਪਾਨੇਵ, ਤਥਾ ਆਰਮ੍ਮਣਭੂਤਾਨਿਪਿ ਰੂਪਾਦੀਨਿ, ਉਪਾਦਾਰੂਪਕੇਨ ਚ ਉਪਾਦਾਰੂਪਕਸ੍ਸ ਸਙ੍ਘਟ੍ਟਨੰ ਅਤਿਦੁਬ੍ਬਲੰ ਪਿਚੁਪਿਣ੍ਡਕੇਨ ਪਿਚੁਪਿਣ੍ਡਕਸ੍ਸ ਫੁਸਨੰ ਵਿਯ, ਤਸ੍ਮਾ ਤਾਨਿ ਸਬ੍ਬਥਾਪਿ ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤਾਨੇਵ। ਕਾਯਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਪਨ ਫੋਟ੍ਠਬ੍ਬਸਙ੍ਖਾਤਭੂਤਤ੍ਤਯਮੇਵ ਆਰਮ੍ਮਣਨ੍ਤਿ ਤੰ ਕਾਯਪ੍ਪਸਾਦੇ ਸਙ੍ਘਟ੍ਟਿਤਮ੍ਪਿ ਤੰ ਅਤਿਕ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਤਨ੍ਨਿਸ੍ਸਯੇਸੁ ਮਹਾਭੂਤੇਸੁ ਪਟਿਹਞ੍ਞਤਿ। ਭੂਤਰੂਪੇਹਿ ਚ ਭੂਤਰੂਪਾਨੰ ਸਙ੍ਘਟ੍ਟਨੰ ਬਲਵਤਰੰ ਅਧਿਕਰਣਿਮਤ੍ਥਕੇ ਪਿਚੁਪਿਣ੍ਡਕੰ ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਕੂਟੇਨ ਪਹਟਕਾਲੇ ਕੂਟਸ੍ਸ ਪਿਚੁਪਿਣ੍ਡਕੰ ਅਤਿਕ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਅਧਿਕਰਣਿਗ੍ਗਹਣੰ ਵਿਯ, ਤਸ੍ਮਾ ਵਤ੍ਥਾਰਮ੍ਮਣਘਟ੍ਟਨਾਯ ਬਲਵਭਾਵਤੋ ਕਾਯਵਿਞ੍ਞਾਣੰ ਅਨਿਟ੍ਠੇ ਦੁਕ੍ਖਸਹਗਤੰ, ਇਟ੍ਠੇ ਸੁਖਸਹਗਤਨ੍ਤਿ। ਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਨਯੁਗਲ਼ੰ ਪਨ ਅਤ੍ਤਨਾ ਅਸਮਾਨਨਿਸ੍ਸਯਾਨੰ ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣਾਦੀਨਮਨਨ੍ਤਰੰ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀਤਿ ਸਮਾਨਨਿਸ੍ਸਯਤੋ ਅਲਦ੍ਧਾਨਨ੍ਤਰਪਚ੍ਚਯਤਾਯ ਸਭਾਗੂਪਤ੍ਥਮ੍ਭਰਹਿਤੋ ਵਿਯ ਪੁਰਿਸੋ ਨਾਤਿਬਲਵੰ ਸਬ੍ਬਥਾਪਿ ਵਿਸਯਰਸਮਨੁਭਵਿਤੁੰ ਨ ਸਕ੍ਕੋਤੀਤਿ ਸਬ੍ਬਥਾਪਿ ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤਮੇਵ। ਵੁਤ੍ਤਵਿਪਰਿਯਾਯਤੋ ਕੁਸਲਵਿਪਾਕਸਨ੍ਤੀਰਣੰ ਇਟ੍ਠਇਟ੍ਠਮਜ੍ਝਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣੇਸੁ ਸੁਖੋਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤਨ੍ਤਿ। ਯਦਿ ਏਵੰ ਆਵਜ੍ਜਨਦ੍ਵਯਸ੍ਸ ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਮ੍ਪਯੋਗੰ ਕਸ੍ਮਾ ਵਕ੍ਖਤਿ, ਨਨੁ ਤਮ੍ਪਿ ਸਮਾਨਨਿਸ੍ਸਯਾਨਨ੍ਤਰੰ ਪਵਤ੍ਤਤੀਤਿ? ਸਚ੍ਚੰ, ਤਤ੍ਥ ਪਨ ਪੁਰਿਮੰ ਪੁਬ੍ਬੇ ਕੇਨਚਿ ਅਗ੍ਗਹਿਤੇਯੇਵ ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਏਕਵਾਰਮੇਵ ਪਵਤ੍ਤਤਿ, ਪਚ੍ਛਿਮਮ੍ਪਿ ਵਿਸਦਿਸਚਿਤ੍ਤਸਨ੍ਤਾਨਪਰਾਵਤ੍ਤਨਵਸੇਨ ਬ੍ਯਾਪਾਰਨ੍ਤਰਸਾਪੇਕ੍ਖਨ੍ਤਿ ਨ ਸਬ੍ਬਥਾਪਿ ਵਿਸਯਰਸਮਨੁਭਵਿਤੁੰ ਸਕ੍ਕੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਮਜ੍ਝਤ੍ਤਵੇਦਨਾਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਮੇਵਾਤਿ। ਹੋਨ੍ਤਿ ਚੇਤ੍ਥ –

''ਵਤ੍ਥਾਲਮ੍ਬਸਭਾਵਾਨੰ, ਭੂਤਿਕਾਨਞ੍ਹਿ ਘਟ੍ਟਨੰ।
ਦੁਬ੍ਬਲੰ ਇਤਿ ਚਕ੍ਖਾਦਿ-ਚਤੁਚਿਤ੍ਤਮੁਪੇਕ੍ਖਕੰ॥

''ਕਾਯਨਿਸ੍ਸਯਫੋਟ੍ਠਬ੍ਬ-ਭੂਤਾਨੰ ਘਟ੍ਟਨਾਯ ਤੁ।
ਬਲਵਤ੍ਤਾ ਨ ਵਿਞ੍ਞਾਣੰ, ਕਾਯਿਕ ਮਜ੍ਝਵੇਦਨੰ॥

''ਸਮਾਨਨਿਸ੍ਸਯੋ ਯਸ੍ਮਾ, ਨਤ੍ਥਾਨਨ੍ਤਰਪਚ੍ਚਯੋ।
ਤਸ੍ਮਾ ਦੁਬ੍ਬਲਮਾਲਮ੍ਬੇ, ਸੋਪੇਕ੍ਖੰ ਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਨ''ਨ੍ਤਿ॥

ਕੁਸਲਸ੍ਸ ਵਿਪਾਕਾਨਿ, ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਹੇਤੁਵਿਰਹਤੋ ਅਹੇਤੁਕਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਚਾਤਿ **ਕੁਸਲਵਿਪਾਕਾਹੇਤੁਕਚਿਤ੍ਤਾਨਿ**। ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਕਹੇਤੁਵਸੇਨ ਨਿਪ੍ਫਨ੍ਨਾਨਿਪਿ ਹੇਤਾਨਿ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਹੇਤੁਵਸੇਨੇਵ ਅਹੇਤੁਕਵੋਹਾਰੰ ਲਭਨ੍ਤਿ, ਇਤਰਥਾ ਮਹਾਵਿਪਾਕੇਹਿ ਇਮੇਸੰ ਨਾਨਤ੍ਤਾਸਮ੍ਭਵਤੋ। ਕਿੰ ਪਨੇਤ੍ਥ ਕਾਰਣੰ

ਯਥਾ ਇਧੇਵਂ ਅਕੁਸਲਵਿਪਾਕਨਿਗਮਨੇ ਅਹੇਤੁਕਗ੍ਗਹਣਂ ਨ ਕਤਨ੍ਤਿ? ਬ੍ਯਭਿਚਾਰਾਭਾਵਤੋ। ਸਤਿ ਹਿ ਸਮ੍ਭਵੇ, ਬ੍ਯਭਿਚਾਰੇ ਚ ਵਿਸੇਸਨਂ ਸਾਤ੍ਥਕਂ ਸਿਯਾ। ਅਕੁਸਲਵਿਪਾਕਾਨਂ ਪਨ ਲੋਭਾਦਿਸਾਵਜ੍ਜਧਮ੍ਮਵਿਪਾਕਭਾਵੇਨ ਤਬ੍ਬਿਧੁਰੇਹਿ, ਅਲੋਭਾਦੀਹਿ ਸਮ੍ਪਯੋਗਾਯੋਗਤੋ, ਸਯਂ ਅਬ੍ਯਾਕਤਨਿਰਵਜ੍ਜਸਭਾਵਾਨਂ ਲੋਭਾਦਿਅਕੁਸਲਧਮ੍ਮਸਮ੍ਪਯੋਗਵਿਰੋਧਤੋ ਚ ਨਤ੍ਥਿ ਕਦਾਚਿਪਿ ਸਹੇਤੁਕਤਾਯ ਸਮ੍ਭਵੋਤਿ ਅਹੇਤੁਕਭਾਵਾਬ੍ਯਭਿਚਾਰਤੋ ਨ ਤਾਨਿ ਅਹੇਤੁਕਸਦ੍ਦੇਨ ਵਿਸੇਸਿਤਬ੍ਬਾਨਿ।

੧੧. ਇਦਾਨਿ ਅਹੇਤੁਕਾਧਿਕਾਰੇ ਅਹੇਤੁਕਕਿਰਿਯਚਿਤ੍ਤਾਨਿਪਿ ਕਿਚ੍ਚਭੇਦੇਨ ਤਿਧਾ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **“ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤ”**ਨ੍ਤ੍ਯਾਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਚਕ੍ਖਾਦਿਪਞ੍ਚਦ੍ਵਾਰੇ ਘਟ੍ਟਿਤਮਾਰਮ੍ਮਣਂ ਆਵਜ੍ਜੇਤਿ ਤਤ੍ਥ ਆਭੋਗਂ ਕਰੋਤਿ, ਚਿਤ੍ਤਸਨ੍ਤਾਨਂ ਵਾ ਭਵਙ੍ਗਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਿਤੁਂ ਅਦਤ੍ਵਾ ਵੀਥਿਚਿਤ੍ਤਭਾਵਾਯ ਪਰਿਣਾਮੇਤੀਤਿ **ਪਞ੍ਚਦ੍ਵਾਰਾਵਜ੍ਜਨਂ**, ਕਿਰਿਯਾਹੇਤੁਕਮਨੋਧਾਤੁਚਿਤ੍ਤਂ। ਆਵਜ੍ਜਨਸ੍ਸ ਅਨਨ੍ਤਰਪਚ੍ਚਯਭੂਤਂ ਭਵਙ੍ਗਚਿਤ੍ਤਂ ਮਨੋਦ੍ਵਾਰਂ ਵੀਥਿਚਿਤ੍ਤਾਨਂ ਪਵਤ੍ਤਿਮੁਖਭਾਵਤੋ। ਤਸ੍ਮਿਂ ਦਿਟ੍ਠਸੁਤਮੁਤਾਦਿਵਸੇਨ ਆਪਾਥਮਾਗਤਮਾਰਮ੍ਮਣਂ ਆਵਜ੍ਜੇਤਿ , ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਵਾ ਚਿਤ੍ਤਸਨ੍ਤਾਨਂ ਪਰਿਣਾਮੇਤੀਤਿ **ਮਨੋਦ੍ਵਾਰਾਵਜ੍ਜਨਂ**, ਕਿਰਿਯਾਹੇਤੁਕਮਨੋਵਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੁਉਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤਚਿਤ੍ਤਂ। ਇਦਮੇਵ ਚ ਪਞ੍ਚਦ੍ਵਾਰੇ ਯਥਾਸਨ੍ਤੀਰਿਤਂ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਵਵਤ੍ਥਪੇਤੀਤਿ ਵੋਟ੍ਠਬ੍ਬਨਨ੍ਤਿ ਚ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਹਸਿਤਂ ਉਪ੍ਪਾਦੇਤੀਤਿ **ਹਸਿਤੁਪ੍ਪਾਦਂ**, ਖੀਣਾਸਵਾਨਂ ਅਨੋਲਾਰਿਕਾਰਮ੍ਮਣੇਸੁ ਪਹਟ੍ਠਾਕਾਰਮਤ੍ਤਹੇਤੁਕਂ ਕਿਰਿਯਾਹੇਤੁਕਮਨੋਵਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੁਸੋਮਨਸ੍ਸਸਹਗਤਚਿਤ੍ਤਂ।

੧੨. **ਸਬ੍ਬਥਾਪੀ**ਤਿ ਅਕੁਸਲਵਿਪਾਕਕੁਸਲਵਿਪਾਕਕਿਰਿਯਭੇਦੇਨ। **ਅਟ੍ਠਾਰਸਾ**ਤਿ ਗਣਨਪਰਿਚ੍ਛੇਦੋ। **ਅਹੇਤੁਕਚਿਤ੍ਤਾਨੀ**ਤਿ ਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨਧਮ੍ਮਨਿਦਸ੍ਸਨਂ।

ਅਹੇਤੁਕਚਿਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਸੋਭਨਚਿਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੧੪. ਏਵਂ ਦ੍ਵਾਦਸਾਕੁਸਲਅਹੇਤੁਕਾਟ੍ਠਾਰਸਵਸੇਨ ਸਮਤਿਂਸ ਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਤਬ੍ਬਿਨਿਮੁਤ੍ਤਾਨਂ ਸੋਭਨਵੋਹਾਰਂ ਠਪੇਤੁਂ **“ਪਾਪਾਹੇਤੁਕਮੁਤ੍ਤਾਨੀ”**ਤ੍ਯਾਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਅਤ੍ਤਨਾ ਅਧਿਸਯਿਤਸ੍ਸ ਅਪਾਯਾਦਿਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਪਾਪਨਤੋ ਪਾਪੇਹਿ , ਹੇਤੁਸਮ੍ਪਯੋਗਾਭਾਵਤੋ ਅਹੇਤੁਕੇਹਿ ਚ ਮੁਤ੍ਤਾਨਿ ਚਤੁਵੀਸਤਿਕਾਮਾਵਚਰਪਞ੍ਚਤਿਂਸਮਹਗ੍ਗਤਲੋਕੁਤ੍ਤਰਵਸੇਨ ਏਕੂਨਸਟ੍ਠਿਪਰਿਮਾਣਾਨਿ, ਅਥ ਵਾ ਅਟ੍ਠ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਾਨਿ ਝਾਨਙ੍ਗਯੋਗਭੇਦੇਨ ਪਚ੍ਚੇਕਂ ਪਞ੍ਚਧਾ ਕਤ੍ਵਾ **ਏਕਨਵੁਤਿਪਿ** ਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਸੋਭਨਗੁਣਾਵਹਨਤੋ, ਅਲੋਭਾਦਿਅਨਵਜ੍ਜਹੇਤੁਸਮ੍ਪਯੋਗਤੋ ਚ **ਸੋਭਨਾਨੀਤਿ ਵੁਚ੍ਚਰੇ** ਕਥੀਯਨ੍ਤਿ।

ਕਾਮਾਵਚਰਸੋਭਨਚਿਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੧੫. ਇਦਾਨਿ ਸੋਭਨੇਸੁ ਕਾਮਾਵਚਰਾਨਮੇਵ ਪਠਮਂ ਉਦ੍ਦਿਟ੍ਠਤ੍ਤਾ ਤੇਸੁਪਿ ਅਬ੍ਯਾਕਤਾਨਂ ਕੁਸਲਪੁਬ੍ਬਕਤ੍ਤਾ ਪਠਮਂ ਕਾਮਾਵਚਰਕੁਸਲਂ, ਤਤੋ ਤਬ੍ਬਿਪਾਕਂ, ਤਦਨਨ੍ਤਰਂ ਤਦੇਕਭੂਮਿਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਂ ਕਿਰਿਯਚਿਤ੍ਤਞ੍ਚ ਪਚ੍ਚੇਕਂ ਵੇਦਨਾਞਾਣਸਙ੍ਖਾਰਭੇਦੇਨ ਅਟ੍ਠਧਾ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **“ਸੋਮਨਸ੍ਸਸਹਗਤ”**ਨ੍ਤ੍ਯਾਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਤ੍ਥ ਜਾਨਾਤਿ ਯਥਾਸਭਾਵਂ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਤੀਤਿ **ਞਾਣਂ**। ਸੇਸਂ ਵੁਤ੍ਤਨਯਮੇਵ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਬਲਵਸਦ੍ਧਾਯ ਦਸ੍ਸਨਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਪਚ੍ਚਯਪਟਿਗ੍ਗਾਹਕਾਦਿਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾਤਿ ਏਵਮਾਦੀਹਿ ਕਾਰਣੇਹਿ ਸੋਮਨਸ੍ਸਸਹਗਤਤਾ, ਪਞ੍ਞਾਸਂਵਤ੍ਤਨਿਕਕਮ੍ਮਤੋ, ਅਬ੍ਯਾਪਜ੍ਜਲੋਕੂਪਪਤ੍ਤਿਤੋ, ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਪਰਿਪਾਕਤੋ, ਕਿਲੇਸਦੂਰੀਭਾਵਤੋ ਚ ਞਾਣਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਤਾ, ਤਬ੍ਬਿਪਰਿਯਾਯੇਨ ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤਤਾ ਚੇਵ ਞਾਣਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤਤਾ ਚ, ਆਵਾਸਸਪ੍ਪਾਯਾਦਿਵਸੇਨ ਕਾਯਚਿਤ੍ਤਾਨਂ ਕਲ੍ਲਭਾਵਤੋ, ਪੁਬ੍ਬੇ ਦਾਨਾਦੀਸੁ ਕਤਪਰਿਚਯਤਾਦੀਹਿ ਚ ਅਸਙ੍ਖਾਰਿਕਤਾ, ਤਬ੍ਬਿਪਰਿਯਾਯੇਨ ਸਸਙ੍ਖਾਰਿਕਤਾ ਚ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਤਤ੍ਥ ਯਦਾ ਪਨ ਯੋ ਦੇਯ੍ਯਧਮ੍ਮਪਟਿਗ੍ਗਾਹਕਾਦਿਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਂ, ਅਞ੍ਞਂ ਵਾ ਸੋਮਨਸ੍ਸਹੇਤੁਂ ਆਗਮ੍ਮ ਹਟ੍ਠਪਹਟ੍ਠੋ ‘‘ਅਤ੍ਥਿ ਦਿਨ੍ਨ’’ਨ੍ਤ੍ਯਾਦਿਨਯਪ੍ਪਵਤ੍ਤਂ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਂ ਪੁਰਕ੍ਖਤ੍ਵਾ ਮੁਤ੍ਤਚਾਗਤਾਦਿਵਸੇਨ ਅਸਂਸੀਦਨ੍ਤੋ ਅਨੁਸ੍ਸਾਹਿਤੋ ਪਰੇਹਿ ਦਾਨਾਦੀਨਿ ਪੁਞ੍ਞਾਨਿ ਕਰੋਤਿ, ਤਦਾਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤਂ ਸੋਮਨਸ੍ਸਸਹਗਤਂ ਞਾਣਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਂ ਅਸਙ੍ਖਾਰਿਕਂ ਹੋਤਿ। ਯਦਾ ਪਨ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਹਟ੍ਠਤੁਟ੍ਠੋ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਂ ਪੁਰਕ੍ਖਤ੍ਵਾਪਿ ਅਮੁਤ੍ਤਚਾਗਤਾਦਿਵਸੇਨ ਸਂਸੀਦਮਾਨੋ ਪਰੇਹਿ ਵਾ ਉਸ੍ਸਾਹਿਤੋ ਕਰੋਤਿ, ਤਦਾਸ੍ਸ ਤਦੇਵ ਚਿਤ੍ਤਂ ਸਸਙ੍ਖਾਰਿਕਂ ਹੋਤਿ। ਯਦਾ ਪਨ ਞਾਤਿਜਨਸ੍ਸ ਪਟਿਪਤ੍ਤਿਦਸ੍ਸਨੇਨ ਜਾਤਪਰਿਚਯਾ ਬਾਲਦਾਰਕਾ ਭਿਕ੍ਖੂ ਦਿਸ੍ਵਾ ਸੋਮਨਸ੍ਸਜਾਤਾ ਸਹਸਾ ਕਿਞ੍ਚਿਦੇਵ ਹਤ੍ਥਗਤਂ ਦਦਨ੍ਤਿ ਵਾ ਵਨ੍ਦਨ੍ਤਿ ਵਾ, ਤਦਾ ਤੇਸਂ ਤਤਿਯਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ਯਦਾ ਪਨ ‘‘ਦੇਥ, ਵਨ੍ਦਥਾ’’ਤਿ ਞਾਤੀਹਿ ਉਸ੍ਸਾਹਿਤਾ ਏਵਂ ਪਟਿਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਤਦਾ ਚਤੁਤ੍ਥਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ਯਦਾ ਪਨ ਦੇਯ੍ਯਧਮ੍ਮਪਟਿਗ੍ਗਾਹਕਾਦੀਨਂ ਅਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਂ, ਅਞ੍ਞੇਸਂ ਵਾ ਸੋਮਨਸ੍ਸਹੇਤੂਨਂ ਅਭਾਵਂ ਆਗਮ੍ਮ ਚਤੂਸੁਪਿ ਵਿਕਪ੍ਪੇਸੁ ਸੋਮਨਸ੍ਸਰਹਿਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਤਦਾ

ਸੇਸਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤਾਨਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤੀਤਿ। **ਅਟ੍ਠਪੀਤਿ ਪਿ**-ਸਦ੍ਦੇਨ ਦਸਪੁਞ੍ਞਕਿਰਿਯਾਦਿਵਸੇਨ ਅਨੇਕਵਿਧਤੰ ਸਮ੍ਪਿਣ੍ਡੇਤਿ। ਤਥਾ ਹਿ ਵਦਨ੍ਤਿ –

> ''ਕਮੇਨ ਪੁਞ੍ਞਵਤ੍ਥੂਹਿ, ਗੋਚਰਾਧਿਪਤੀਹਿ ਚ।
> ਕਮ੍ਮਹੀਨਾਦਿਤੋ ਚੇਵ, ਗਣੇਯ੍ਯ ਨਯਕੋਵਿਦੋ''ਤਿ॥

ਇਮਾਨਿ ਹਿ ਅਟ੍ਠ ਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਦਸਪੁਞ੍ਞਕਿਰਿਯਵਤ੍ਥੁਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਨਤੋ ਪਚ੍ਚੇਕੰ ਦਸ ਦਸਾਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਅਸੀਤਿ ਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਤਾਨਿ ਚ ਛਸੁ ਆਰਮ੍ਮਣੇਸੁ ਪਵਤ੍ਤਨਤੋ ਪਚ੍ਚੇਕੰ ਛਗ੍ਗੁਣਿਤਾਨਿ ਸਾਸੀਤਿਕਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਸਤਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਅਧਿਪਤਿਭੇਦੇਨ ਪਨ ਞਾਣਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਨੰ ਚਤ੍ਤਾਲੀਸਾਧਿਕਦ੍ਵਿਸਤਪਰਿਮਾਣਾਨੰ ਵੀਮੰਸਾਧਿਪਤਿਸਮ੍ਪਯੋਗਾਭਾਵਤੋ ਤਾਨਿ ਤਿਣ੍ਣੰ ਅਧਿਪਤੀਨੰ ਵਸੇਨ ਤਿਗੁਣਿਤਾਨਿ ਵੀਸਾਧਿਕਾਨਿ ਸਤ੍ਤਸਤਾਨਿ, ਤਥਾ ਞਾਣਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਨਿ ਚ ਚਤੁਨ੍ਨੰ ਅਧਿਪਤੀਨੰ ਵਸੇਨ ਚਤੁਗ੍ਗੁਣਿਤਾਨਿ ਸਸਟ੍ਠਿਕਾਨਿ ਨਵ ਸਤਾਨੀਤਿ ਏਵੰ ਅਧਿਪਤਿਵਸੇਨ ਸਹਸ੍ਸੰ ਸਾਸੀਤਿਕਾਨਿ ਚ ਛ ਸਤਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਤਾਨਿ ਕਾਯਵਚੀਮਨੋਕਮ੍ਮਸਙ੍ਖਾਤਕਮ੍ਮਤ੍ਤਿਕਵਸੇਨ ਤਿਗੁਣਿਤਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਲੀਸਾਧਿਕਾਨਿ ਪਞ੍ਚ ਸਹਸ੍ਸਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਤਾਨਿ ਚ ਹੀਨਮਜ੍ਝਿਮਪਣੀਤਭੇਦਤੋ ਤਿਗੁਣਿਤਾਨਿ ਵੀਸਸਤਾਧਿਕਪਨ੍ਨਰਸਸਹਸ੍ਸਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਯੰ ਪਨ ਵੁਤ੍ਤੰ **ਆਚਰਿਯਬੁਦ੍ਧਦਤ੍ਤਤ੍ਥੇਰੇਨ** –

> ''ਸਤ੍ਤਰਸ ਸਹਸ੍ਸਾਨਿ, ਦ੍ਵੇ ਸਤਾਨਿ ਅਸੀਤਿ ਚ।
> ਕਾਮਾਵਚਰਪੁਞ੍ਞਾਨਿ, ਭਵਨ੍ਤੀਤਿ ਵਿਨਿਦ੍ਦਿਸੇ''ਤਿ॥

ਤੰ ਅਧਿਪਤਿਵਸੇਨ ਗਣਨਪਰਿਹਾਨਿੰ ਅਨਾਦਿਯਿਤ੍ਵਾ ਸੋਤਪਤਿਤਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੰ, ਕਾਲਦੇਸਾਦਿਭੇਦੇਨ ਪਨ ਨੇਸੰ ਭੇਦੋ ਅਪ੍ਪਮੇਯ੍ਯੋਵ।

ਕੁਚ੍ਛਿਤੇ (ਧ॰ ਸ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧) ਪਾਪਧਮ੍ਮੇ ਸਲਯਨ੍ਤਿ ਕਮ੍ਪੇਨ੍ਤਿ ਵਿਦ੍ਧੰਸੇਨ੍ਤਿ ਅਪਗਮੇਨ੍ਤੀਤਿ ਵਾ ਕੁਸਲਾਨਿ। ਅਥ ਵਾ ਕੁਚ੍ਛਿਤਾਕਾਰੇਨ ਸਨ੍ਤਾਨੇ ਸਯਨਤੋ ਪਵਤ੍ਤਨਤੋ ਕੁਸਸਙ੍ਖਾਤੇ ਪਾਪਧਮ੍ਮੇ ਲੁਨਨ੍ਤਿ ਛਿਨ੍ਦਨ੍ਤੀਤਿ ਕੁਸਲਾਨਿ। ਅਥ ਵਾ ਕੁਚ੍ਛਿਤੇ ਪਾਪਧਮ੍ਮੇ ਸਾਨਤੋ ਤਨੁਕਰਣਤੋ ਓਸਾਨਕਰਣਤੋ ਵਾ ਕੁਸਸਙ੍ਖਾਤੇਨ ਞਾਣੇਨ, ਸਦ੍ਧਾਦਿਧਮ੍ਮਜਾਤੇਨ ਵਾ ਲਾਤਬ੍ਬਾਨਿ ਸਹਜਾਤਉਪਨਿਸ੍ਸਯਭਾਵੇਨ ਯਥਾਰਹੰ ਪਵਤ੍ਤੇਤਬ੍ਬਾਨੀਤਿ ਕੁਸਲਾਨਿ, ਤਾਨੇਵ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਟ੍ਠੇਨ ਕਾਮਾਵਚਰਾਨਿ ਕੁਸਲਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਚਾਤਿ **ਕਾਮਾਵਚਰਕੁਸਲਚਿਤ੍ਤਾਨਿ**।

੧੬. ਯਥਾ ਪਨੇਤਾਨਿ ਪੁਞ੍ਞਕਿਰਿਯਵਸੇਨ, ਕਮ੍ਮਦ੍ਵਾਰਵਸੇਨ, ਕਮ੍ਮਵਸੇਨ, ਅਧਿਪਤਿਵਸੇਨ ਚ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ, ਨੇਵੰ ਵਿਪਾਕਾਨਿ ਦਾਨਾਦਿਵਸੇਨ ਅਪ੍ਪਵਤ੍ਤਨਤੋ, ਵਿਞ੍ਞਤ੍ਤਿਸਮੁਟ੍ਠਾਪਨਾਭਾਵਤੋ, ਅਵਿਪਾਕਸਭਾਵਤੋ, ਛਨ੍ਦਾਦੀਨਿ ਪੁਰਕ੍ਖਤ੍ਵਾ ਅਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਤੋ ਚ, ਤਸ੍ਮਾ ਤੰਵਸੇਨ ਪਰਿਹਾਪੇਤ੍ਵਾ ਯਥਾਰਹੰ ਗਣਨਭੇਦੋ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬੋ। ਇਮਾਨਿਪਿ ਇਟ੍ਠਇਟ੍ਠਮਜ੍ਝਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣਵਸੇਨ ਯਥਾਕ੍ਕਮੰ ਸੋਮਨਸ੍ਸੁਪੇਕ੍ਖਾਸਹਿਤਾਨਿ। ਪਟਿਸਨ੍ਧਾਦਿਵਸਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਯੰ ਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਬਲਵਾਬਲਵਭਾਵਤੋ, ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਯੰ ਯੇਭੁਯ੍ਯੇਨ ਜਵਨਾਨੁਰੂਪਤੋ, ਕਦਾਚਿ ਤਤ੍ਥਾਪਿ ਕਮ੍ਮਾਨੁਰੂਪਤੋ ਚ ਞਾਣਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਨਿ, ਞਾਣਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਨਿ ਚ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਯਥਾਪਯੋਗੰ ਵਿਨਾ ਸਪ੍ਪਯੋਗਞ੍ਚ ਯਥਾਉਪਟ੍ਠਿਤੇਹਿ ਕਮ੍ਮਾਦਿਪਚ੍ਚਯੇਹਿ ਉਤ੍ਤੇਜਨਾਦਿਸਪ੍ਪਾਯਾਸਪ੍ਪਾਯਵਸੇਨ ਅਸਙ੍ਖਾਰਿਕਸਸਙ੍ਖਾਰਿਕਾਨਿ।

੧੭. ਕਿਰਿਯਚਿਤ੍ਤਾਨਮ੍ਪਿ ਕੁਸਲੇ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਯਥਾਰਹੰ ਸੋਮਨਸ੍ਸਸਹਗਤਾਦਿਤਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

੧੮. **ਸਹੇਤੁਕਕਾਮਾਵਚਰਕੁਸਲਵਿਪਾਕਕਿਰਿਯਚਿਤ੍ਤਾਨੀ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ **ਸਹੇਤੁਕਗ੍ਗਹਣੰ** ਵਿਪਾਕਕਿਰਿਯਾਪੇਕ੍ਖੰ ਵਿਸੇਸਨੰ ਕੁਸਲਸ੍ਸ ਏਕਨ੍ਤਸਹੇਤੁਕਤ੍ਤਾ। ਹੋਤਿ ਹਿ ਯਥਾਲਾਭਯੋਜਨਾ, ''ਸਕ੍ਖਰਕਥਲਮ੍ਪਿ ਮਚ੍ਛਗੁਮ੍ਬਮ੍ਪਿ ਚਰਨ੍ਤਮ੍ਪਿ ਤਿਟ੍ਠਨ੍ਤਮ੍ਪੀ''ਤ੍ਯਾਦੀਸੁ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੪੯) ਵਿਯ ਸਕ੍ਖਰਕਥਲਸ੍ਸ ਚਰਣਾਯੋਗਤੋ ਮਚ੍ਛਗੁਮ੍ਬਾਪੇਕ੍ਖਾਯ ਚਰਣਕਿਰਿਯਾ ਯੋਜੀਯਤੀਤਿ।

੧੯. ਸਹੇਤੁਕਾਮਾਵਚਰਪੁਞ੍ਞਪਾਕਕਿਰਿਯਾ ਵੇਦਨਾਞਾਣਸਙ੍ਖਾਰਭੇਦੇਨ ਪਚ੍ਚੇਕੰ ਵੇਦਨਾਭੇਦਤੋ ਦੁਵਿਧਤ੍ਤਾ, ਞਾਣਭੇਦਤੋ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਤ੍ਤਾ, ਸਙ੍ਖਾਰਭੇਦਤੋ ਅਟ੍ਠਵਿਧਤ੍ਤਾ ਚ ਸਮ੍ਪਿਣ੍ਡੇਤ੍ਵਾ ਚਤੁਵੀਸਤਿ ਮਤਾਤਿ ਯੋਜਨਾ। ਨਨੁ ਚ ਵੇਦਨਾਭੇਦੋ ਤਾਵ ਯੁਤ੍ਤੋ ਤਾਸੰ ਭਿਨ੍ਨਸਭਾਵਤ੍ਤਾ। ਞਾਣਸਙ੍ਖਾਰਭੇਦੋ ਪਨ ਕਥਨ੍ਤਿ? ਞਾਣਸਙ੍ਖਾਰਾਨੰ ਭਾਵਾਭਾਵਕਤੋਪਿ ਭੇਦੋ ਞਾਣਸਙ੍ਖਾਰਕਤੋਵ ਯਥਾ ਵਸ੍ਸਕਤੋ ਸੁਭਿਕ੍ਖੋ ਦੁਬ੍ਭਿਕ੍ਖੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਞਾਣਸਙ੍ਖਾਰਕਤੋ ਭੇਦੋ ਞਾਣਸਙ੍ਖਾਰਭੇਦੋਤਿ ਨ ਏਤ੍ਥ ਕੋਚਿ ਵਿਰੋਧੋਤਿ।

੨੦. ਇਦਾਨਿ ਸਬ੍ਬਾਨਿਪਿ ਕਾਮਾਵਚਰਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਸਮ੍ਪਿਣ੍ਡੇਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ **"ਕਾਮੇ ਤੇਵੀਸਾ"**ਤ੍ਯਾਦਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। **ਕਾਮੇ** ਭਵੇ ਸਤ੍ਤ ਅਕੁਸਲਵਿਪਾਕਾਨਿ, ਸਹੇਤੁਕਾਹੇਤੁਕਾਨਿ ਸੋਲ਼ਸ ਕੁਸਲਵਿਪਾਕਾਨੀਤਿ ਏਵੰ ਤੇਵੀਸਤਿ ਵਿਪਾਕਾਨਿ ਦ੍ਵਾਦਸ ਅਕੁਸਲਾਨਿ, ਅਟ੍ਠ ਕੁਸਲਾਨੀਤਿ

ਪੁਞ੍ਞਾਪੁਞ੍ਞਾਨਿ ਵੀਸਤਿ ਅਹੇਤੁਕਾ ਤਿਸ੍ਸੋ ਸਹੇਤੁਕਾ ਅਟ੍ਠਾਤਿ **ਏਕਾਦਸ ਕਿਰਿਯਾ ਚਾਤਿ ਸਬ੍ਬਥਾਪਿ** ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਵਿਪਾਕਕਿਰਿਯਾਨਂ ਅਨੋਗਧਭੇਦੇਨ **ਚਤੁਪਞ੍ਞਾਸੇ**ਵ ਕਾਲਦੇਸਸਨ੍ਤਾਨਾਦਿਭੇਦੇਨ ਅਨੇਕਵਿਧਭਾਵੇਪੀਤਜਤ੍ਥੋ।

ਕਾਮਾਵਚਰਸੋਭਨਚਿਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਰੂਪਾਵਚਰਚਿਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੨੧. ਇਦਾਨਿ ਤਦਨਨ੍ਤਰੁਦ੍ਦਿਟ੍ਠਸ੍ਸ ਰੂਪਾਵਚਰਸ੍ਸ ਨਿਦ੍ਦੇਸਕ੍ਕਮੋ ਅਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤੋਤਿ ਤਸ੍ਸ ਝਾਨਙ੍ਗਯੋਗਭੇਦੇਨ ਪਞ੍ਚਧਾ ਵਿਭਾਗਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ "**ਵਿਤਕ੍ਕ...ਪੇ॰... ਸਹਿਤ**"ਨ੍ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਵਿਤਕ੍ਕੋ ਚ ਵਿਚਾਰੋ ਚ ਪੀਤਿ ਚ ਸੁਖਞ੍ਚ ਏਕਗ੍ਗਤਾ ਚਾਤਿ ਇਮੇਹਿ ਸਹਿਤਂ **ਵਿਤਕ੍ਕਵਿਚਾਰਪੀਤਿਸੁਖੇਕਗ੍ਗਤਾਸਹਿਤਂ**। ਤਤ੍ਥ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਵਿਤਕ੍ਕੇਤਿ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਧਮ੍ਮੇ ਅਭਿਨਿਰੋਪੇਤੀਤਿ **ਵਿਤਕ੍ਕੋ,** ਸੋ ਸਹਜਾਤਾਨਂ ਆਰਮ੍ਮਣਾਭਿਨਿਰੋਪਨਲਕ੍ਖਣੋ, ਯਥਾ ਹਿ ਕੋਚਿ ਗਾਮਵਾਸੀ ਪੁਰਿਸੋ ਰਾਜਵਲ੍ਲਭਂ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧਿਨਂ ਮਿਤ੍ਤਂ ਵਾ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਰਾਜਗੇਹਂ ਅਨੁਪਵਿਸਤਿ, ਏਵਂ ਵਿਤਕ੍ਕਂ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਚਿਤ੍ਤਂ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਆਰੋਹਤਿ। ਯਦਿ ਏਵਂ ਕਥਂ ਅਵਿਤਕ੍ਕਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਆਰੋਹਤੀਤਿ? ਤਮ੍ਪਿ ਵਿਤਕ੍ਕਬਲੇਨੇਵ ਅਭਿਨਿਰੋਹਤਿ। ਯਥਾ ਹਿ ਸੋ ਪੁਰਿਸੋ ਪਰਿਚਯੇਨ ਤੇਨ ਵਿਨਾਪਿ ਨਿਰਾਸਙ੍ਕੋ ਰਾਜਗੇਹਂ ਪਵਿਸਤਿ, ਏਵਂ ਪਰਿਚਯੇਨ ਵਿਤਕ੍ਕੇਨ ਵਿਨਾਪਿ ਅਵਿਤਕ੍ਕਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਅਭਿਨਿਰੋਹਤਿ। **ਪਰਿਚਯੋ**ਤਿ ਚੇਤ੍ਥ ਸਵਿਤਕ੍ਕਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਸਨ੍ਤਾਨੇ ਅਭਿਣ੍ਹਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਵਸੇਨ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਾ ਚਿਤ੍ਤਭਾਵਨਾ। ਅਪਿ ਚੇਤ੍ਥ ਪਞ੍ਚਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਅਵਿਤਕ੍ਕਮ੍ਪਿ ਵਤ੍ਥਾਰਮ੍ਮਣਸਙ੍ਘਟ੍ਟਨਬਲੇਨ, ਦੁਤਿਯਜ੍ਝਾਨਾਦੀਨਿ ਚ ਹੇਟ੍ਠਿਮਭਾਵਨਾਬਲੇਨ ਅਭਿਰੋਹਨ੍ਤਿ।

ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਤੇਨ ਚਿਤ੍ਤਂ ਵਿਚਰਤੀਤਿ **ਵਿਚਾਰੋ**। ਸੋ ਆਰਣਨੁਮਜ੍ਜਨਲਕ੍ਖਣੋ। ਤਥਾ ਹੇਸ ''ਅਨੁਸਨ੍ਧਾਨਤਾ''ਤਿ (ਧ॰ ਸ॰ ੮) ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠੋ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਵਿਚਾਰਤੋ ਓਲ਼ਾਰਿਕਟ੍ਠੇਨ, ਤਸ੍ਸੇਵ ਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਟ੍ਠੇਨ ਚ ਪਠਮਘਣ੍ਟਾਭਿਘਾਤੋ ਵਿਯ ਚੇਤਸੋ ਪਠਮਾਭਿਨਿਪਾਤੋ ਵਿਤਕ੍ਕੋ, ਅਨੁਰਵੋ ਵਿਯ ਅਨੁਸਞ੍ਚਰਣਂ ਵਿਚਾਰੋ। ਵਿਪ੍ਫਾਰਵਾਚੇਤ੍ਥ ਵਿਤਕ੍ਕੋ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਪਰਿਪ੍ਫਨ੍ਦਨਭੂਤੋ, ਆਕਾਸੇ ਉਪ੍ਪਤਿਤੁਕਾਮਸ੍ਸ ਸਕੁਣਸ੍ਸ ਪਕ੍ਖਵਿਕ੍ਖੇਪੋ ਵਿਯ, ਪਦੁਮਾਭਿਮੁਖਪਾਤੋ ਵਿਯ ਚ ਗਨ੍ਧਾਨੁਬਨ੍ਧਚੇਤਸਾ ਭਮਰਸ੍ਸ, ਸਨ੍ਤਵੁਤ੍ਤਿ ਵਿਚਾਰੋ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਨਾਤਿਪਰਿਪ੍ਫਨ੍ਦਨਭੂਤੋ, ਆਕਾਸੇ ਉਪ੍ਪਤਿਤਸ੍ਸ ਸਕੁਣਸ੍ਸ ਪਕ੍ਖਪ੍ਪਸਾਰਣਂ ਵਿਯ, ਪਦੁਮਸ੍ਸ ਉਪਰਿਭਾਗੇ ਪਰਿਬ੍ਭਮਨਂ ਵਿਯ ਚ ਪਦੁਮਾਭਿਮੁਖਪਤਿਤਸ੍ਸ ਭਮਰਸ੍ਸ।

ਪਿਨਯਤਿ ਕਾਯਚਿਤ੍ਤਂ ਤਪ੍ਪੇਤਿ, ਵਡ੍ਢੇਤੀਤਿ ਵਾ **ਪੀਤਿ,** ਸਾ ਸਮ੍ਪਿਯਾਯਨਲਕ੍ਖਣਾ, ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਕਲ੍ਲਤੋ ਗਹਣਲਕ੍ਖਣਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ, ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਧਮ੍ਮੇ ਸੁਖਯਤੀਤਿ **ਸੁਖਂ,** ਤਂ ਇਟ੍ਠਾਨੁਭਵਨਲਕ੍ਖਣਂ ਸੁਭੋਜਨਰਸਸ੍ਸਾਦਕੋ ਰਾਜਾ ਵਿਯ। ਤਤ੍ਥ ਆਰਮ੍ਮਣਪ੍ਪਟਿਲਾਭੇ ਪੀਤਿਯਾ ਵਿਸੇਸੋ ਪਾਕਟੋ ਕਨ੍ਤਾਰਖਿਨ੍ਨਸ੍ਸ ਵਨਨ੍ਤੋਦਕਦਸ੍ਸਨੇ ਵਿਯ, ਯਥਾਲਦ੍ਧਸ੍ਸ ਅਨੁਭਵਨੇ ਸੁਖਸ੍ਸ ਵਿਸੇਸੋ ਪਾਕਟੋ ਯਥਾਦਿਟ੍ਠਉਦਕਸ੍ਸ ਪਾਨਾਦੀਸੁ ਵਿਯਾਤਿ। ਨਾਨਾਰਮ੍ਮਣਵਿਕ੍ਖੇਪਾਭਾਵੇਨ ਏਕਂ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਅਗ੍ਗਂ ਇਮਸ੍ਸਾਤਿ ਏਕਗ੍ਗਂ, ਚਿਤ੍ਤਂ, ਤਸ੍ਸ ਭਾਵੋ **ਏਕਗ੍ਗਤਾ,** ਸਮਾਧਿ। ਸੋ ਅਵਿਕ੍ਖੇਪਲਕ੍ਖਣੋ। ਤਸ੍ਸ ਹਿ ਵਸੇਨ ਸਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਅਵਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ।

ਪਠਮਞ੍ਚ ਦੇਸਨਾਕ੍ਕਮਤੋ ਚੇਵ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਕ੍ਕਮਤੋ ਚ ਆਦਿਭੂਤਤ੍ਤਾ ਤਂ ਝਾਨਞ੍ਚ ਆਰਮ੍ਮਣੂਪਨਿਜ੍ਝਾਨਤੋ, ਪਚ੍ਚਨੀਕਝਾਪਨਤੋ ਚਾਤਿ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਂ, ਵਿਤਕ੍ਕਾਦਿਪਞ੍ਚਕਂ। ਝਾਨਙ੍ਗਸਮੁਦਾਯੇ ਯੇਵ ਹਿ ਝਾਨਵੋਹਾਰੋ ਨੇਮਿਆਦਿਅਙ੍ਗਸਮੁਦਾਯੇ ਰਥਵੋਹਾਰੋ ਵਿਯ, ਤਥਾ ਹਿ ਵੁਤ੍ਤਂ **ਵਿਭਙ੍ਗੇ** ''ਝਾਨਨ੍ਤਿ ਵਿਤਕ੍ਕੋ ਵਿਚਾਰੋ ਪੀਤਿ ਸੁਖਂ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸੇਕਗ੍ਗਤਾ''ਤਿ (ਵਿਭ॰ ੫੬੯)। ਪਠਮਜ੍ਝਾਨੇਨ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਂ ਕੁਸਲਚਿਤ੍ਤਂ **ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਕੁਸਲਚਿਤ੍ਤਂ**।

ਕਸ੍ਮਾ ਪਨ ਅਞ੍ਞੇਸੁ ਫਸ੍ਸਾਦੀਸੁ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਧਮ੍ਮੇਸੁ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨੇਸੁ ਇਮੇਯੇਵ ਪਞ੍ਚ ਝਾਨਙ੍ਗਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ? ਵੁਚ੍ਚਤੇ – ਉਪਨਿਜ੍ਝਾਨਕਿਚ੍ਚਵਨ੍ਤਤਾਯ, ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਾਦੀਨਂ ਉਜੁਪਟਿਪਕ੍ਖਭਾਵਤੋ ਚ। ਵਿਤਕ੍ਕੋ ਹਿ ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਚਿਤ੍ਤਂ ਅਭਿਨਿਰੋਪੇਤਿ। ਵਿਚਾਰੋ ਅਨੁਪ੍ਪਬਨ੍ਧੇਤਿ, ਪੀਤਿ ਚਸ੍ਸ ਪੀਨਨਂ, ਸੁਖਞ੍ਚ ਉਪਬ੍ਰੂਹਨਂ ਕਰੋਤਿ, ਅਥ ਨਂ ਸਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਧਮ੍ਮਂ ਏਤੇਹਿ ਅਭਿਨਿਰੋਪਨਾਨੁਪ੍ਪਬਨ੍ਧਨਪੀਨਨਉਪਬ੍ਰੂਹਨੇਹਿ ਅਨੁਗ੍ਗਹਿਤਾ ਏਕਗ੍ਗਤਾ ਸਮਾਧਾਨਕਿਚ੍ਚੇਨ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਅਨੁਵਤ੍ਤਾਪੇਨ੍ਤੀ ਏਕਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣੇ ਸਮਂ, ਸਮ੍ਮਾ ਚ ਆਧਿਯਤਿ। ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸਮਤਾਵਸੇਨ ਸਮਂ ਪਟਿਪਕ੍ਖਧਮ੍ਮਾਨਂ ਦੂਰੀਭਾਵੇਨ ਲੀਨੁਦ੍ਧਚ੍ਚਾਭਾਵੇਨ ਸਮ੍ਮਾ ਚ ਠਪੇਤੀਤਿ ਏਵਮੇਤੇ ਸਮੇਵ ਉਪਨਿਜ੍ਝਾਨਕਿਚ੍ਚਂ ਆਵੇਣਿਕਂ। ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਾਦਿਪਟਿਪਕ੍ਖਭਾਵੇ ਪਨ ਸਮਾਧਿ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਸ੍ਸ ਪਟਿਪਕ੍ਖੋ ਰਾਗਪ੍ਪਣਿਧਿਯਾ ਉਜੁਪਚ੍ਚਨੀਕਭਾਵਤੋ। ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਵਸੇਨ ਹਿ ਨਾਨਾਰਮ੍ਮਣੇਹਿ ਪਲੋਭਿਤਸ੍ਸ ਪਰਿਬ੍ਭਮਨ੍ਤਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਸਮਾਧਾਨਂ ਏਕਗ੍ਗਤਾਯ ਹੋਤਿ। ਪੀਤਿ ਬ੍ਯਾਪਾਦਸ੍ਸ ਪਾਮੋਜ੍ਜਸਭਾਵਤ੍ਤਾ। ਵਿਤਕ੍ਕੋ ਥਿਨਮਿਦ੍ਧਸ੍ਸ ਯੋਨਿਸੋ ਸਙ੍ਕਪ੍ਪਨਵਸੇਨ ਸਵਿਪ੍ਫਾਰਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਤੋ ਸੁਖਂ ਅਵੂਪਸਮਾਨੁਤਾਪਸਭਾਵਸ੍ਸ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਕੁਕ੍ਕੁਚ੍ਚਸ੍ਸ ਵੂਪਸਨ੍ਤਸੀਤਲਸਭਾਵਤ੍ਤਾ। ਵਿਚਾਰੋ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਯ ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਅਨੁਮਜ੍ਜਨਵਸੇਨ ਪਞ੍ਞਾਪਤਿਰੂਪਸਭਾਵਤ੍ਤਾ। ਏਵਂ ਉਪਨਿਜ੍ਝਾਨਕਿਚ੍ਚਵਨ੍ਤਤਾਯ, ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਾਦੀਨਂ ਉਜੁਪਟਿਪਕ੍ਖਭਾਵਤੋ ਚ ਇਮੇਯੇਵ ਪਞ੍ਚ ਝਾਨਙ੍ਗਭਾਵੇਨ ਵਵਤ੍ਥਿਤਾਤਿ। ਯਥਾਹੁ –

‘‘ਉਪਨਿਜ੍ਝਾਨਕਿਚ੍ਚਤ੍ਤਾ, ਕਾਮਾਦਿਪਟਿਪਕ੍ਖਤੋ।
ਸਨ੍ਤੇਸੁਪਿ ਚ ਅਙ੍ਗੇਸੁ, ਪਞ੍ਚੇਵ ਝਾਨਸਙ੍ਗਿਤਾ’’ਤਿ॥

ਉਪੇਕ੍ਖਾ ਪਨੇਤ੍ਥ ਸਨ੍ਤਵੁਤ੍ਤਿਸਭਾਵਤ੍ਤਾ ਸੁਖੇਵ ਅਨ੍ਤੋਗਧਾਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। ਤੇਨਾਹੁ –

‘‘ਉਪੇਕ੍ਖਾ ਸਨ੍ਤਵੁਤ੍ਤਿਤ੍ਤਾ, ਸੁਖਮਿਚ੍ਚੇਵ ਭਾਸਿਤਾ’’ਤਿ॥ (ਵਿਭ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੨੩੨; ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ੨.੬੪੪)।

ਪਹਾਨਙ੍ਗਾਦਿਵਸੇਨ ਪਨਸ੍ਸ ਵਿਸੇਸੋ ਉਪਰਿ ਆਵਿ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ, ਤਥਾ ਅਰੂਪਾਵਚਰਲੋਕੁਤ੍ਤਰੇਸੁਪਿ ਲਬ੍ਭਮਾਨਕਵਿਸੇਸੋ। ਅਥੇਤ੍ਥ ਕਾਮਾਵਚਰਕੁਸਲੇਸੁ ਵਿਯ ਸਙ੍ਖਾਰਭੇਦੋ ਕਸ੍ਮਾ ਨ ਗਹਿਤੋ। ਇਦਮ੍ਪਿ ਹਿ ਕੇਵਲਂ ਸਮਥਾਨੁਯੋਗਵਸੇਨ ਪਟਿਲਦ੍ਧਂ ਸਸਙ੍ਖਾਰਿਕਂ, ਮਗ੍ਗਾਧਿਗਮਵਸੇਨ ਪਟਿਲਦ੍ਧਂ ਅਸਙ੍ਖਾਰਿਕਨ੍ਤਿ ਸਕ੍ਕਾ ਵਤ੍ਤੁਨ੍ਤਿ? ਨਯਿਦਮੇਵਂ ਮਗ੍ਗਾਧਿਗਮਵਸੇਨਸਤ੍ਤਿਤੋ ਪਟਿਲਦ੍ਧਸ੍ਸਾਪਿ ਅਪਰਭਾਗੇ ਪਰਿਕਮ੍ਮਵਸੇਨੇਵ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨਤੋ, ਤਸ੍ਮਾ ਸਬ੍ਬਸ੍ਸਪਿ ਝਾਨਸ੍ਸ ਪਰਿਕਮ੍ਮਸਙ੍ਖਾਤਪੁਬ੍ਬਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰੇਨ ਵਿਨਾ ਕੇਵਲਂ ਅਧਿਕਾਰਵਸੇਨ ਅਨੁਪ੍ਪਜ੍ਜਨਤੋ ‘‘ਅਸਙ੍ਖਾਰਿਕ’’ਨ੍ਤਿਪਿ, ਅਧਿਕਾਰੇਨ ਚ ਵਿਨਾ ਕੇਵਲਂ ਪਰਿਕਮ੍ਮਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰੇਨੇਵ ਅਨੁਪ੍ਪਜ੍ਜਨਤੋ ‘‘ਸਸਙ੍ਖਾਰਿਕ’’ਨ੍ਤਿਪਿ ਨ ਸਕ੍ਕਾ ਵਤ੍ਤੁਨ੍ਤਿ। ਅਥ ਵਾ ਪੁਬ੍ਬਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰਵਸੇਨੇਵ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਸ੍ਸ ਨ ਕਦਾਚਿ ਅਸਙ੍ਖਾਰਿਕਭਾਵੋ ਸਮ੍ਭਵਤੀਤਿ ‘‘ਅਸਙ੍ਖਾਰਿਕ’’ਨ੍ਤਿ ਚ ਬਜਭਿਚਾਰਾਭਾਵਤੋ ‘‘ਸਸਙ੍ਖਾਰਿਕ’’ਨ੍ਤਿ ਚ ਨ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ।

ਪਿ-ਸਦ੍ਦੇਨ ਚੇਤ੍ਥ ਚਤੁਕ੍ਕਪਞ੍ਚਕਨਯਵਸੇਨ ਸੁਦ੍ਧਿਕਨਵਕੋ, ਤਞ੍ਚ ਦੁਕ੍ਖਪ੍ਪਟਿਪਦਾਦਨ੍ਧਾਭਿਞ੍ਞਾਦੁਕ੍ਖਪ੍ਪਟਿਪਦਾਖਿਪ੍ਪਾਭਿਞ੍ਞਾਸੁਖਪ੍ਪਟਿਪਦਾਦਨ੍ਧਾਭਿਞ੍ਞਾਸੁਖਪ੍ਪਟਿਪਦਾਖਿਪ੍ਪਾਭਿਞ੍ਞਾਵਸੇਨ ਪਟਿਪਦਾਚਤੁਕ੍ਕੇਨ ਯੋਜੇਤ੍ਵਾ ਦੇਸਿਤਤ੍ਤਾ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਨਵਕਾ, ਪਰਿਤ੍ਤਂ ਪਰਿਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣਂ, ਪਰਿਤ੍ਤਂ ਅਪ੍ਪਮਾਣਾਰਮ੍ਮਣਂ, ਅਪ੍ਪਮਾਣਂ ਪਰਿਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣਂ, ਅਪ੍ਪਮਾਣਂ ਅਪ੍ਪਮਾਣਾਰਮ੍ਮਣਨ੍ਤਿ ਆਰਮ੍ਮਣਚਤੁਕ੍ਕੇਨ ਯੋਜਿਤਤ੍ਤਾ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਨਵਕਾ, ‘‘ਦੁਕ੍ਖਪ੍ਪਟਿਪਦਂ ਦਨ੍ਧਾਭਿਞ੍ਞਂ ਪਰਿਤ੍ਤਂ ਪਰਿਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣਂ, ਦੁਕ੍ਖਪ੍ਪਟਿਪਦਂ ਦਨ੍ਧਾਭਿਞ੍ਞਂ ਪਰਿਤ੍ਤਂ ਅਪ੍ਪਮਾਣਾਰਮ੍ਮਣ’’ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਆਰਮ੍ਮਣਪ੍ਪਟਿਪਦਾਮਿਸ੍ਸਕਨਯਵਸੇਨ ਸੋਲ਼ਸ ਨਵਕਾਤਿ ਪਞ੍ਚਵੀਸਤਿ ਨਵਕਾਤਿ ਏਵਮਾਦਿਭੇਦਂ ਸਙ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ।

੨੨. ਝਾਨਵਿਸੇਸੇਨ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਤਵਿਪਾਕੋ ਏਕਨ੍ਤਤੋ ਤਂਤਂਝਾਨਸਦਿਸੋਵਾਤਿ ਵਿਪਾਕਂ ਝਾਨਸਦਿਸਮੇਵ ਵਿਭਤ੍ਤਂ। ਇਮਮੇਵ ਹਿ ਅਤ੍ਥਂ ਦੀਪੇਤੁਂ ਭਗਵਤਾ ਵਿਪਾਕਨਿਦ੍ਦੇਸੇਪਿ ਕੁਸਲਂ ਉਦ੍ਦਿਸਿਤ੍ਵਾਵ ਤਦਨਨ੍ਤਰਂ ਮਹਗ੍ਗਤਲੋਕੁਤ੍ਤਰਵਿਪਾਕਾ ਵਿਭਤ੍ਤਾ।

੨੫. ਰੂਪਾਵਚਰਮਾਨਸਂ **ਝਾਨਭੇਦੇਨ** ਪਞ੍ਚਹਿ ਚਤੂਹਿ ਤੀਹਿ ਦ੍ਵੀਹਿ ਪੁਨ ਦ੍ਵੀਹਿ ਝਾਨਙ੍ਗੇਹਿ ਸਮ੍ਪਯੋਗਭੇਦੇਨ **ਪਞ੍ਚਧਾ** ਪਞ੍ਚਙ੍ਗਿਕਂ ਚਤੁਰਙ੍ਗਿਕਂ ਤਿਵਙ੍ਗਿਕਂ ਦੁਵਙ੍ਗਿਕਂ ਪੁਨ ਦੁਵਙ੍ਗਿਕਨ੍ਤਿ ਪਞ੍ਚਵਿਧਂ ਹੋਤਿ ਅਵਿਸੇਸੇਨ, ਪੁਨ ਤਂ ਪੁਞ੍ਞਪਾਕਕਿਰਿਯਾਨਂ ਪਚ੍ਚੇਕਂ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਂ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਂ ਭੇਦਾ ਪਞ੍ਚਦਸਧਾ ਭਵੇਤਜਤ੍ਥੋ।

ਰੂਪਾਵਚਰਚਿਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਅਰੂਪਾਵਚਰਚਿਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੨੬. ਇਦਾਨਿ ਅਰੂਪਾਵਚਰਂ ਆਰਮ੍ਮਣਭੇਦੇਨ ਚਤੁਧਾ ਵਿਭਜਿਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ ਆਹ **‘‘ਆਕਾਸਾਨਞ੍ਚਾਯਤਨਾ’’**ਤਿਆਦਿ। ਤਤ੍ਥ ਉਪ੍ਪਾਦਾਦਿਅਨ੍ਤਰਹਿਤਤਾਯ ਨਾਸ੍ਸ ਅਨ੍ਤੋਤਿ ਅਨਨ੍ਤਂ, ਆਕਾਸਞ੍ਚ ਤਂ ਅਨਨ੍ਤਞ੍ਚਾਤਿ ਆਕਾਸਾਨਨ੍ਤਂ, ਕਸਿਣੁਗ੍ਘਾਟਿਮਾਕਾਸੋ। ‘‘ਅਨਨ੍ਤਾਕਾਸ’’ਨ੍ਤਿ ਚ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੇ ‘‘ਅਗ੍ਯਾਹਿਤੋ’’ਤਜਾਦੀਸੁ ਵਿਯ ਵਿਸੇਸਨਸ੍ਸ ਪਰਨਿਪਾਤਵਸੇਨ ‘‘ਆਕਾਸਾਨਨ੍ਤ’’ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਆਕਾਸਾਨਨ੍ਤਮੇਵ ਆਕਾਸਾਨਞ੍ਚਂ ਸਕਤ੍ਥੇ ਭਾਵਪਚ੍ਚਯਵਸੇਨ। ਆਕਾਸਾਨਞ੍ਚਮੇਵ ਆਯਤਨਂ ਸਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਝਾਨਸ੍ਸ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਟ੍ਠੇਨ ਦੇਵਾਨਂ ਦੇਵਾਯਤਨਂ ਵਿਯਾਤਿ ਆਕਾਸਾਨਞ੍ਚਾਯਤਨਂ। ਤਸ੍ਮਿਂ ਅਪ੍ਪਨਾਪ੍ਪਤ੍ਤਂ ਪਠਮਾਰੁਪ੍ਪਜ੍ਝਾਨਮ੍ਪਿ ਇਧ ‘‘ਆਕਾਸਾਨਞ੍ਚਾਯਤਨ’’ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਯਥਾ ਪਥਵੀਕਸਿਣਾਰਮ੍ਮਣਂ ਝਾਨਂ ‘‘ਪਥਵੀਕਸਿਣ’’ਨ੍ਤਿ। ਅਥ ਵਾ ਆਕਾਸਾਨਞ੍ਚਂ ਆਯਤਨਂ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਆਕਾਸਾਨਞ੍ਚਾਯਤਨਂ, ਝਾਨਂ, ਤੇਨ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਂ ਕੁਸਲਚਿਤ੍ਤਂ **ਆਕਾਸਾਨਞ੍ਚਾਯਤਨਕੁਸਲਚਿਤ੍ਤਂ**।

ਵਿਞ੍ਞਾਣਮੇਵ ਅਨਨ੍ਤਂ ਵਿਞ੍ਞਾਣਾਨਨ੍ਤਂ, ਪਠਮਾਰੁਪ੍ਪਵਿਞ੍ਞਾਣਂ। ਤਞ੍ਹਿ ਉਪ੍ਪਾਦਾਦਿਅਨ੍ਤਵਨ੍ਤਮ੍ਪਿ ਅਨਨ੍ਤਾਕਾਸੇ ਪਵਤ੍ਤਨਤੋ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਆਰਬ੍ਭ ਪਵਤ੍ਤਾਯ ਭਾਵਨਾਯ ਉਪ੍ਪਾਦਾਦਿਅਨ੍ਤਂ ਅਗ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਅਨਨ੍ਤਤੋ ਫਰਣਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਨਤੋ ਚ ‘‘ਅਨਨ੍ਤ’’ਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਵਿਞ੍ਞਾਣਾਨਨ੍ਤਮੇਵ ਵਿਞ੍ਞਾਣਞ੍ਚਂ

ਆਕਾਰਸ੍ਸ ਰਸ੍ਸਤ੍ਤੰ, ਨ-ਕਾਰਸ੍ਸ ਲੋਪਞ੍ਚ ਕਤ੍ਵਾ। ਦੁਤਿਯਾਰੁਪ੍ਪਵਿਞ੍ਞਾਣੇਨ ਵਾ ਅਞ੍ਚਿਤਬ੍ਬੰ ਪਾਪੁਣਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਵਿਞ੍ਞਾਣਞ੍ਚੰ, ਤਦੇਵ ਆਯਤਨੰ ਦੁਤਿਯਾਰੁਪ੍ਪਸ੍ਸ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਤ੍ਤਾਤਿ **ਵਿਞ੍ਞਾਣਞ੍ਚਾਯਤਨੰ**। ਸੇਸੰ ਪੁਰਿਮਸਮੰ।

ਨਾਸ੍ਸ ਪਠਮਾਰੁਪ੍ਪਸ੍ਸ ਕਿਞ੍ਚਨੰ ਅਪ੍ਪਮਤ੍ਤਕੰ ਅਨ੍ਤਮਸੋ ਭਙ੍ਗਮਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਅਵਸਿਟ੍ਠੰ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਅਕਿਞ੍ਚਨੰ, ਤਸ੍ਸ ਭਾਵੋ **ਆਕਿਞ੍ਚਞ੍ਞੰ,** ਪਠਮਾਰੁਪ੍ਪਵਿਞ੍ਞਾਣਾਭਾਵੋ। ਤਦੇਵ ਆਯਤਨਨ੍ਤ੍ਯਾਦਿ ਪੁਰਿਮਸਦਿਸੰ।

ਓਲ਼ਾਰਿਕਾਯ ਸਞ੍ਞਾਯ ਅਭਾਵਤੋ, ਸੁਖੁਮਾਯ ਚ ਸਞ੍ਞਾਯ ਅਤ੍ਥਿਤਾਯ ਨੇਵਸ੍ਸ ਸਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਸਞ੍ਞਾ ਅਤ੍ਥਿ, ਨਾਪਿ ਅਸਞ੍ਞੰ ਅਵਿਜ੍ਜਮਾਨਸਞ੍ਞਨ੍ਤਿ ਨੇਵਸਞ੍ਞਾਨਾਸਞ੍ਞੰ, ਚਤੁਤ੍ਥਾਰੁਪ੍ਪਜ੍ਝਾਨੰ। ਦੀਘੰ ਕਤ੍ਵਾ ਪਨ ''ਨੇਵਸਞ੍ਞਾਨਾਸਞ੍ਞ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਨੇਵਸਞ੍ਞਾਨਾਸਞ੍ਞਮੇਵ ਆਯਤਨੰ ਮਨਾਯਤਨਧਮ੍ਮਾਯਤਨਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਤ੍ਤਾਤਿ ਨੇਵਸਞ੍ਞਾਨਾਸਞ੍ਞਾਯਤਨੰ। ਅਥ ਵਾ ਸਞ੍ਞਾਵ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ ਗੋਚਰਭਾਵੰ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਨਿਬ੍ਬੇਦਜਨਨਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸ ਪਟੁਸਞ੍ਞਾਕਿਚ੍ਚਸ੍ਸ ਅਭਾਵਤੋ ਨੇਵਸਞ੍ਞਾ ਚ ਉਣ੍ਹੋਦਕੇ ਤੇਜੋਧਾਤੁ ਵਿਯ ਸਙ੍ਖਾਰਾਵਸੇਸਸੁਖੁਮਭਾਵੇਨ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨਤ੍ਤਾ ਨ ਅਸਞ੍ਞਾਤਿ ਨੇਵਸਞ੍ਞਾਨਾਸਞ੍ਞਾ, ਸਾ ਏਵ ਆਯਤਨੰ ਇਮਸ੍ਸ ਸਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਝਾਨਸ੍ਸ ਨਿਸ੍ਸਯਾਦਿਭਾਵਤੋਤਿ ਨੇਵਸਞ੍ਞਾਨਾਸਞ੍ਞਾਯਤਨੰ। ਸਞ੍ਞਾਵਸੇਨ ਚੇਤ੍ਥ ਝਾਨੂਪਲਕ੍ਖਣੰ ਨਿਦਸ੍ਸਨਮਤ੍ਤੰ। ਵੇਦਨਾਦਯੋਪਿ ਹਿ ਤਸ੍ਮਿੰ ਝਾਨੇ ਨੇਵਵੇਦਨਾਨਾਵੇਦਨਾਦਿਕਾਯੇਵਾਤਿ। ਨੇਵਸਞ੍ਞਾਨਾਸਞ੍ਞਾਯਤਨੇਨ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤੰ ਕੁਸਲਚਿਤ੍ਤੰ **ਨੇਵਸਞ੍ਞਾਨਾਸਞ੍ਞਾਯਤਨਕੁਸਲਚਿਤ੍ਤੰ**। **ਪਿ**-ਸਦ੍ਦੇਨ ਚੇਤ੍ਥ ਆਰਮ੍ਮਣਪ੍ਪਟਿਪਦਾਮਿਸ੍ਸਕਨਯਵਸੇਨ ਸੋਲ਼ਸਕ੍ਖਤ੍ਤੁਕਦੇਸਨੰ (ਧ॰ ਸ॰ ੨੬੫-੨੬੮), ਅਞ੍ਞਮ੍ਪਿ ਚ **ਪਾਲ਼ਿਯੰ** ਆਗਤਨਯਭੇਦੰ ਸਙ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ।

੩੦. ਆਰਮ੍ਮਣਾਨੰ ਅਤਿਕ੍ਕਮਿਤਬ੍ਬਾਨੰ, ਕਸਿਣਾਕਾਸਵਿਞ੍ਞਾਣਤਦਭਾਵਸਙ੍ਖਾਤਾਨੰ ਆਲਮ੍ਬਿਤਬ੍ਬਾਨਞ੍ਚ ਆਕਾਸਾਦਿਚਤੁਨ੍ਨੰ ਗੋਚਰਾਨੰ ਪਭੇਦੇਨ ਆਰੁਪ੍ਪਮਾਨਸੰ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧੰ ਹੋਤਿ। ਤਞ੍ਹਿ ਯਥਾਕ੍ਕਮੰ ਪਞ੍ਚਮਜ੍ਝਾਨਾਰਮ੍ਮਣੰ ਕਸਿਣਨਿਮਿਤ੍ਤੰ ਅਤਿਕ੍ਕਮ੍ਮ ਤਦੁਗ੍ਘਾਟੇਨ ਲਦ੍ਧੰ ਆਕਾਸਮਾਲਮ੍ਬਿਤ੍ਵਾ ਤਮ੍ਪਿ ਅਤਿਕ੍ਕਮ੍ਮ ਤਤ੍ਥ ਪਵਤ੍ਤੰ ਵਿਞ੍ਞਾਣਮਾਲਮ੍ਬਿਤ੍ਵਾ ਤਮ੍ਪਿ ਅਤਿਕ੍ਕਮ੍ਮ ਤਦਭਾਵਭੂਤੰ ਅਕਿਞ੍ਚਨਭਾਵਮਾਲਮ੍ਬਿਤ੍ਵਾ ਤਮ੍ਪਿ ਅਤਿਕ੍ਕਮ੍ਮ ਤਤ੍ਥ ਪਵਤ੍ਤੰ ਤਤਿਯਾਰੁਪ੍ਪਵਿਞ੍ਞਾਣਮਾਲਮ੍ਬਿਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਤਿ, ਨ ਪਨ ਰੂਪਾਵਚਰਕੁਸਲੰ ਵਿਯ ਪੁਰਿਮਪੁਰਿਮਅਙ੍ਗਾਤਿਕ੍ਕਮਵਸੇਨ ਪੁਰਿਮਪੁਰਿਮਸ੍ਸਾਪਿ ਆਰਮ੍ਮਣੰ ਗਹੇਤ੍ਵਾ। ਤੇਨਾਹੁ ਆਚਰਿਯਾ –

''ਆਰਮ੍ਮਣਾਤਿਕ੍ਕਮਤੋ, ਚਤਸ੍ਸੋਪਿ ਭਵਨ੍ਤਿਮਾ।
ਅਙ੍ਗਾਤਿਕ੍ਕਮਮੇਤਾਸੰ, ਨ ਇਚ੍ਛਨ੍ਤਿ ਵਿਭਾਵਿਨੋ''ਤਿ। (ਧ॰ ਸ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੨੬੮)।

ਅਰੂਪਾਵਚਰਚਿਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਸੋਭਨਚਿਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਚਿਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ

੩੧. ਇਦਾਨਿ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਕੁਸਲੰ ਚਤੁਮਗ੍ਗਯੋਗਤੋ, ਫਲਞ੍ਚ ਤਦਨੁਰੂਪਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਯਾ ਚਤੁਧਾ ਵਿਭਜਿਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਤੰ **"ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗਚਿਤ੍ਤ"**ਨ੍ਤ੍ਯਾਦਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਨਿਬ੍ਬਾਨੰ ਪਤਿਸਵਨਤੋ ਉਪਗਮਨਤੋ, ਨਿਬ੍ਬਾਨਮਹਾਸਮੁਦ੍ਦਨਿਨ੍ਨਤਾਯ ਸੋਤਸਦਿਸਤ੍ਤਾ ਵਾ ''ਸੋਤੋ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਅਰਿਯੋ ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਿਕੋ ਮਗ੍ਗੋ, ਤਸ੍ਸ ਆਪਤ੍ਤਿ ਆਦਿਤੋ ਪਜ੍ਜਨੰ ਪਾਪੁਣਨੰ ਪਠਮਸਮਨ੍ਨਾਗਮੋ ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿ ਆ-ਉਪਸਗ੍ਗਸ੍ਸ ਆਦਿਕਮ੍ਮਨਿ ਪਵਤ੍ਤਨਤੋ। ਨਿਬ੍ਬਾਨੰ ਮਗ੍ਗੇਤਿ, ਨਿਬ੍ਬਾਨਤ੍ਥਿਕੇਹਿ ਵਾ ਮਗ੍ਗੀਯਤਿ, ਕਿਲੇਸੇ ਮਾਰੇਨ੍ਤੋ ਗਚ੍ਛਤੀਤਿ ਵਾ ਮਗ੍ਗੋ, ਤੇਨ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤੰ ਚਿਤ੍ਤੰ ਮਗ੍ਗਚਿਤ੍ਤੰ, ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਯਾ ਲਦ੍ਧੰ ਮਗ੍ਗਚਿਤ੍ਤੰ **ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗਚਿਤ੍ਤੰ**। ਅਥ ਵਾ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਸੋਤਸ੍ਸ ਆਦਿਤੋ ਪਜ੍ਜਨੰ ਏਤਸ੍ਸਾਤਿ ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ, ਤਸ੍ਸ ਮਗ੍ਗੋ ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗੋ, ਤੇਨ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤੰ ਚਿਤ੍ਤੰ **ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗਚਿਤ੍ਤੰ**।

ਸਕਿੰ ਏਕਵਾਰੰ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਵਸੇਨ ਇਮੰ ਮਨੁਸ੍ਸਲੋਕੰ ਆਗਚ੍ਛਤੀਤਿ ਸਕਦਾਗਾਮੀ, ਇਧ ਪਤ੍ਵਾ ਇਧ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯੀ, ਤਤ੍ਥ ਪਤ੍ਵਾ ਤਤ੍ਥ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯੀ, ਇਧ ਪਤ੍ਵਾ ਤਤ੍ਥ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯੀ, ਤਤ੍ਥ ਪਤ੍ਵਾ ਇਧ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯੀ, ਇਧ ਪਤ੍ਵਾ ਤਤ੍ਥ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਤ੍ਵਾ ਇਧ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯੀਤਿ ਪਞ੍ਚਸੁ ਸਕਦਾਗਾਮੀਸੁ ਪਞ੍ਚਮਕੋ ਇਧਾਧਿਪ੍ਪੇਤੋ। ਸੋ ਹਿ ਇਤੋ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਪੁਨ ਸਕਿੰ ਇਧ ਆਗਚ੍ਛਤੀਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਮਗ੍ਗੋ ਸਕਦਾਗਾਮਿਮਗ੍ਗੋ। ਕਿਞ੍ਚਾਪਿ ਮਗ੍ਗਸਮਙ੍ਗਿਨੋ ਤਥਾਗਮਨਾਸਮ੍ਭਵਤੋ ਫਲਟ੍ਠੋਯੇਵ ਸਕਦਾਗਾਮੀ ਨਾਮ, ਤਸ੍ਸ ਪਨ ਕਾਰਣਭੂਤੋ ਪੁਰਿਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨੋ ਮਗ੍ਗੋ

ਮਗ੍ਗਨ੍ਤਰਾਵਚ੍ਛੇਦਨਤ੍ਥਂ ਫਲਟ੍ਠੇਨ ਵਿਸੇਸੇਤ੍ਵਾ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ‘‘ਸਕਦਾਗਾਮਿਮਗ੍ਗੋ’’ਤਿ। ਏਵਂ ਅਨਾਗਾਮਿਮਗ੍ਗੋਤਿ। ਸਕਦਾਗਾਮਿਮਗ੍ਗੇਨ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਂ ਚਿਤ੍ਤਂ **ਸਕਦਾਗਾਮਿਮਗ੍ਗਚਿਤ੍ਤਂ**।

ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਵਸੇਨ ਇਮਂ ਕਾਮਧਾਤੁਂ ਨ ਆਗਚ੍ਛਤੀਤਿ ਅਨਾਗਾਮੀ, ਤਸ੍ਸ ਮਗ੍ਗੋ ਅਨਾਗਾਮਿਮਗ੍ਗੋ, ਤੇਨ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਂ ਚਿਤ੍ਤਂ **ਅਨਾਗਾਮਿਮਗ੍ਗਚਿਤ੍ਤਂ**। ਅਗ੍ਗਦਕ੍ਖਿਣੇਯ੍ਯਭਾਵੇਨ ਪੂਜਾਵਿਸੇਸਂ ਅਰਹਤੀਤਿ ਅਰਹਾ, ਅਥ ਵਾ ਕਿਲੇਸਸਙ੍ਖਾਤਾ ਅਰਯੋ, ਸਂਸਾਰਚਕ੍ਕਸ੍ਸ ਵਾ ਅਰਾ ਕਿਲੇਸਾ ਹਤਾ ਅਨੇਨਾਤਿ ਅਰਹਾ, ਪਾਪਕਰਣੇ ਰਹਾਭਾਵਤੋ ਵਾ ਅਰਹਾ, ਅਟ੍ਠਮਕੋ ਅਰਿਯਪੁਗ੍ਗਲੋ, ਤਸ੍ਸ ਭਾਵੋ ਅਰਹਤ੍ਤਂ, ਚਤੁਤ੍ਥਫਲਸ੍ਸੇਤਂ ਅਧਿਵਚਨਂ, ਤਸ੍ਸ ਆਗਮਨਭੂਤੋ ਮਗ੍ਗੋ ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗੋ, ਤੇਨ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਂ ਚਿਤ੍ਤਂ **ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗਚਿਤ੍ਤਂ**।

ਪਿ-ਸਦ੍ਦੇਨ ਏਕੇਕਸ੍ਸ ਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਨਯਸਹਸ੍ਸਵਸੇਨ ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਚਤੁਸਹਸ੍ਸਭੇਦਂ **ਸਚ੍ਚਵਿਭਙ੍ਗੇ** (ਵਿਭ॰ ੨੦੬; ਵਿਭ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੨੦੬-੨੧੪) ਆਗਤਂ ਸਟ੍ਠਿਸਹਸ੍ਸਭੇਦਂ ਨਯਂ ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਅਨੇਕਵਿਧਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਸਙ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ। ਤਤ੍ਰਾਯਂ ਨਯਸਹਸ੍ਸਮਤ੍ਤਪਰਿਦੀਪਨਾ, ਕਥਂ? ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗੋ ਤਾਵ ਝਾਨਨਾਮੇਨ ਪਟਿਪਦਾਭੇਦਂ ਅਨਾਮਸਿਤ੍ਵਾ ਕੇਵਲਂ ਸੁਞ੍ਞਤੋ ਅਪ੍ਪਣਿਹਿਤੋਤਿ ਦ੍ਵਿਧਾ ਵਿਭਤ੍ਤੋ, ਪੁਨ ਪਟਿਪਦਾਚਤੁਕ੍ਕੇਨ ਯੋਜੇਤ੍ਵਾ ਪਚ੍ਚੇਕਂ ਚਤੁਧਾ ਵਿਭਤ੍ਤੋਤਿ ਏਵਂ ਝਾਨਨਾਮੇਨ ਦਸਧਾ ਵਿਭਤ੍ਤੋ। ਤਥਾ ਮਗ੍ਗਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨਇਦ੍ਧਿਪਾਦਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਬਲਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਸਚ੍ਚਸਮਥਧਮ੍ਮਖਨ੍ਧਆਯਤਨਧਾਤੁਆਹਾਰਫਸ੍ਸਵੇਦਨਾਸਞ੍ਞਾਚੇਤਨਾਚਿਤ੍ਤਨਾਮੇਹਿਪਿ ਪਚ੍ਚੇਕਂ ਦਸਦਸਾਕਾਰੇਹਿ ਵਿਭਤ੍ਤੋ ਤਥਾ ਤਥਾ ਬੁਜ੍ਝਨਕਾਨਂ ਪੁਗ੍ਗਲਾਨਂ ਵਸੇਨ। ਤਸ੍ਮਾ ਝਾਨਵਸੇਨ ਦਸਮਗ੍ਗਾਦੀਨਂ ਏਕੂਨਵੀਸਤਿਯਾ ਵਸੇਨ ਦਸ ਦਸਾਤਿ ਵੀਸਤਿਯਾ ਠਾਨੇਸੁ ਦ੍ਵੇ ਨਯਸਤਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਪੁਨ ਤਾਨਿ ਚਤੂਹਿ ਅਧਿਪਤੀਹਿ ਯੋਜੇਤ੍ਵਾ ਪਚ੍ਚੇਕਂ ਚਤੁਧਾ ਵਿਭਤ੍ਤਾਨੀਤਿ ਏਵਂ ਅਧਿਪਤੀਹਿ ਅਮਿਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਦ੍ਵੇ ਸਤਾਨਿ, ਮਿਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਅਟ੍ਠ ਸਤਾਨੀਤਿ ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗੇ ਨਯਸਹਸ੍ਸਂ ਹੋਤਿ, ਤਥਾ ਸਕਦਾਗਾਮਿਮਗ੍ਗਾਦੀਸੁਪਿ।

੩੨. ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਯਾ ਲਦ੍ਧਂ, ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਸ੍ਸ ਵਾ ਫਲਚਿਤ੍ਤਂ ਵਿਪਾਕਭੂਤਂ ਚਿਤ੍ਤਂ **ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਫਲਚਿਤ੍ਤਂ**। ਅਰਹਤ੍ਤਞ੍ਚ ਤਂ ਫਲਚਿਤ੍ਤਞ੍ਚਾਤਿ **ਅਰਹਤ੍ਤਫਲਚਿਤ੍ਤਂ**।

੩੪. **ਚਤੁਮਗ੍ਗਪ੍ਪਭੇਦੇਨਾ**ਤਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਂ ਅਪਾਟਵਪਾਟਵਤਰਤਮਭੇਦੇਨ ਭਿਨ੍ਨਸਾਮਤ੍ਥਿਯਤਾਯ ਸਕ੍ਕਾਯਦਿਟ੍ਠਿਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਸੀਲਬ੍ਬਤਪਰਾਮਾਸਾਨਂ ਨਿਰਵਸੇਸਪ੍ਪਹਾਨਂ ਕਾਮਰਾਗਬ੍ਯਾਪਾਦਾਨਂ ਤਨੁਭਾਵਾਪਾਦਨਂ ਤੇਸਮੇਵ ਨਿਰਵਸੇਸਪ੍ਪਹਾਨਂ ਰੂਪਾਰੂਪਰਾਗਮਾਨੁਦ੍ਧਚ੍ਚਾਵਿਜ੍ਜਾਨਂ ਅਨਵਸੇਸਪ੍ਪਹਾਨਨ੍ਤਿ ਏਵਂ ਸਂਯੋਜਨਪ੍ਪਹਾਨਵਸੇਨ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਾਨਂ ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗਾਦੀਨਂ ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਿਕਮਗ੍ਗਾਨਂ ਸਮ੍ਪਯੋਗਭੇਦੇਨ ਚਤੁਮਗ੍ਗਸਙ੍ਖਾਤਂ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਕੁਸਲਂ ਚਤੁਧਾ ਹੋਤਿ, ਵਿਪਾਕਂ ਪਨ **ਤਸ੍ਸੇ**ਵ ਕੁਸਲਸ੍ਸ **ਫਲਤ੍ਤਾ** ਤਦਨੁਰੂਪਤੋ ਤਥਾ ਚਤੁਧਾਤਿ ਏਵਂ **ਅਨੁਤ੍ਤਰਂ** ਅਤ੍ਤਨੋ ਉਤ੍ਤਰਿਤਰਾਭਾਵੇਨ ਅਨੁਤ੍ਤਰਸਙ੍ਖਾਤਂ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਅਟ੍ਠਧਾ ਮਤਨ੍ਤਿ ਯੋਜਨਾ।

ਕਿਰਿਯਾਨੁਤ੍ਤਰਸ੍ਸ ਪਨ ਅਸਮ੍ਭਵਤੋ ਦ੍ਵਾਦਸਵਿਧਤਾ ਨ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਕਸ੍ਮਾ ਪਨ ਤਸ੍ਸ ਅਸਮ੍ਭਵੋਤਿ? ਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਏਕਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਿਕਤ੍ਤਾ। ਯਦਿ ਹਿ ਮਗ੍ਗਚਿਤ੍ਤਂ ਪੁਨਪ੍ਪੁਨਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜੇਯ੍ਯ, ਤਦੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਕਿਰਿਯਭਾਵੋ ਸਕ੍ਕਾ ਵਤ੍ਤੁਂ। ਤਂ ਪਨ ਕਿਲੇਸਸਮੁਚ੍ਛੇਦਕਵਸੇਨੇਵ ਉਪਲਭਿਤਬ੍ਬਤੋ ਏਕਵਾਰਪ੍ਪਵਤ੍ਤੇਨੇਵ ਚ ਤੇਨ ਅਸਨਿਸਮ੍ਪਾਤੇਨ ਵਿਯ ਤਰੁਆਦੀਨਂ ਸਮੂਲਵਿਦ੍ਧਂਸਨਸ੍ਸ ਤਂਤਂਕਿਲੇਸਾਨਂ ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਂ ਅਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਯਾ ਸਾਧਿਤਤ੍ਤਾ ਪੁਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨੇਪਿ ਕਾਤਬ੍ਬਾਭਾਵਤੋ ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਸੁਖਵਿਹਾਰਤ੍ਥਞ੍ਚ ਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯਾ ਏਵ ਨਿਬ੍ਬਾਨਾਰਮ੍ਮਣਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਨਤੋ ਨ ਕਦਾਚਿ ਸੇਕ੍ਖਾਨਂ ਅਸੇਕ੍ਖਾਨਂ ਵਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਨਤ੍ਥਿ ਸਬ੍ਬਥਾਪਿ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਕਿਰਿਯਚਿਤ੍ਤਨ੍ਤਿ।

ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਚਿਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਚਿਤ੍ਤਗਣਨਸਙ੍ਗਹਵਣ੍ਣਨਾ

੩੫. “**ਦ੍ਵਾਦਸਾਕੁਸਲਾਨੇ**ਵ”ਨ੍ਤ੍ਯਾਦਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਾਨਂ ਚਤੁਭੂਮਿਕਚਿਤ੍ਤਾਨਂ ਗਣਨਸਙ੍ਗਹੋ।

੩੬. ਏਵਂ ਜਾਤਿਵਸੇਨ ਸਙ੍ਗਹਂ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਪੁਨ ਭੂਮਿਵਸੇਨ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ “**ਚਤੁਪਞ੍ਞਾਸਧਾ ਕਾਮੇ**”ਤ੍ਯਾਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਕਾਮੇ** ਭਵੇ ਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਚਤੁਪਞ੍ਞਾਸਧਾ ਈਰਯੇ, **ਰੂਪੇ** ਭਵੇ ਪਨ੍ਨਰਸ ਈਰਯੇ, **ਆਰੁਪ੍ਪੇ** ਭਵੇ ਦ੍ਵਾਦਸ ਈਰਯੇ, **ਅਨੁਤ੍ਤਰੇ** ਪਨ ਨਵਵਿਧੇ ਧਮ੍ਮਸਮੁਦਾਯੇ ਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਅਟ੍ਠਧਾ **ਈਰਯੇ,** ਕਥੇਯ੍ਯਾਤ੍ਯਤ੍ਥੋ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਕਾਮਤਣ੍ਹਾਦਿਵਿਸਯਭਾਵੇਨ ਕਾਮਭਵਾਦਿਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਾਨਿ ਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਸਕਸਕਭੂਮਿਤੋ ਅਞ੍ਞਤ੍ਥ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨਾਨਿਪਿ ਕਾਮਭਵਾਦੀਸੁ ਚਿਤ੍ਤਾਨੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ, ਯਥਾ ਮਨੁਸ੍ਸਿਤ੍ਥਿਯਾ ਕੁਚ੍ਛਿਸ੍ਮਿਂ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੋਪਿ ਤਿਰਚ੍ਛਾਨਗਤੋ

ਤਿਰਚ੍ਛਾਨਯੋਨਿਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਤ੍ਤਾ ਤਿਰਚ੍ਛਾਨੇਸ੍ਵੇਵ ਸਙ੍ਗਯ੍ਹਤਿ। ਕਤ੍ਥਚਿ ਅਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਾਨਿ ਨਵਵਿਧਲੋਕੁਤ੍ਤਰਧਮ੍ਮਸਮੂਹੇਕਦੇਸਭੂਤਾਨਿ ''ਰੁਕ੍ਖੇ ਸਾਖਾ''ਤ੍ਯਾਦੀਸੁ ਵਿਯ ਅਨੁਤ੍ਤਰੇ ਚਿਤ੍ਤਾਨੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ। ਅਥ ਵਾ ''ਕਾਮੇ, ਰੂਪੇ''ਤਿ ਚ ਉਤ੍ਤਰਪਦਲੋਪਨਿਦ੍ਦੇਸੋ। ਅਰੂਪੇ ਭਵਾਨਿ ਆਰੁਪ੍ਪਾਨਿ। ਨਤ੍ਥਿ ਏਤੇਸਂ ਉਤ੍ਤਰਂ ਚਿਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਅਨੁਤ੍ਤਰਾਨੀਤਿ ਉਪਯੋਗਬਹੁਵਚਨਵਸੇਨ **ਕਾਮੇ** ਕਾਮਾਵਚਰਾਨਿ ਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਚਤੁਪਞ੍ਞਾਸਧਾ ਈਰਯੇ, **ਰੂਪੇ** ਰੂਪਾਵਚਰਾਨਿ ਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਪਨ੍ਨਰਸ ਈਰਯੇ, **ਆਰੁਪ੍ਪੇ** ਆਰੁਪ੍ਪਾਨਿ ਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਦ੍ਵਾਦਸ ਈਰਯੇ। **ਅਨੁਤ੍ਤਰੇ** ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਾਨਿ ਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਅਟ੍ਠਧਾ ਈਰਯੇਤਿ ਏਵਮੇਤ੍ਥ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ।

੩੭. **ਇਤ੍ਥਂ** ਯਥਾਵੁਤ੍ਤੇਨ ਜਾਤਿਭੇਦਭਿਨ੍ਨਚਤੁਭੂਮਿਕਚਿਤ੍ਤਭੇਦਵਸੇਨ ਏਕੂਨਨਵੁਤਿਪ੍ਪਭੇਦਂ ਕਤ੍ਵਾ **ਮਾਨਸਂ** ਚਿਤ੍ਤਂ **ਵਿਚਕ੍ਖਣਾ** ਵਿਸੇਸੇਨ ਅਤ੍ਥਚਕ੍ਖਣਸਭਾਵਾ ਪਣ੍ਡਿਤਾ ਵਿਭਜਨ੍ਤਿ। ਅਥ ਵਾ **ਏਕਵੀਸਸਤਂ** ਏਕੁਤ੍ਤਰਵੀਸਾਧਿਕਂ ਸਤਂ ਵਿਭਜਨ੍ਤਿ।

ਚਿਤ੍ਤਗਣਨਸਙ੍ਗਹਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਵਿਤ੍ਥਾਰਗਣਨਵਣ੍ਣਨਾ

੩੮. ਝਾਨਙ੍ਗਵਸੇਨ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਸਦਿਸਤ੍ਤਾ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਞ੍ਚ ਤਂ ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗਚਿਤ੍ਤਞ੍ਚੇਤਿ **ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗਚਿਤ੍ਤਂ**। ਪਾਦਕਜ੍ਝਾਨਸਮ੍ਮਸਿਤਜ੍ਝਾਨਪੁਗ੍ਗਲਜ੍ਝਾਸਯੇਸੁਪਿ, ਹਿ ਅਞ੍ਞਤਰਵਸੇਨ ਤਂਤਂਝਾਨਸਦਿਸਤ੍ਤਾ ਵਿਤਕ੍ਕਾਦਿਅਙ੍ਗਪਾਤੁਭਾਵੇਨ ਚਤ੍ਤਾਰੋਪਿ ਮਗ੍ਗਾ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਾਦਿਵੋਹਾਰਂ ਲਭਨ੍ਤਾ ਪਚ੍ਚੇਕਂ ਪਞ੍ਚਧਾ ਵਿਭਜਨ੍ਤਿ। ਤੇਨਾਹ ''ਝਾਨਙ੍ਗਯੋਗਭੇਦੇਨਾ''ਤ੍ਯਾਦਿ, ਤਤ੍ਥ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਾਦੀਸੁ ਯਂ ਯਂ ਝਾਨਂ ਸਮਾਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਤਤੋ ਤਤੋ ਵੁਟ੍ਠਾਯ ਸਙ੍ਖਾਰੇ ਸਮ੍ਮਸਨ੍ਤਸ੍ਸ ਵੁਟ੍ਠਾਨਗਾਮਿਨਿਵਿਪਸ੍ਸਨਾ ਪਵਤ੍ਤਾ, ਤਂ **ਪਾਦਕਜ੍ਝਾਨਂ** ਵੁਟ੍ਠਾਨਗਾਮਿਨਿਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ ਪਦਟ੍ਠਾਨਭਾਵਤੋ। ਯਂ ਯਂ ਝਾਨਂ ਸਮ੍ਮਸਨ੍ਤਸ੍ਸ ਸਾ ਪਵਤ੍ਤਾ, ਤਂ **ਸਮ੍ਮਸਿਤਜ੍ਝਾਨਂ**। ''ਅਹੋ ਵਤ ਮੇ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਸਦਿਸੋ ਮਗ੍ਗੋ ਪਞ੍ਚਙ੍ਗਿਕੋ, ਦੁਤਿਯਜ੍ਝਾਨਾਦੀਸੁ ਵਾ ਅਞ੍ਞਤਰਸਦਿਸੋ ਚਤੁਰਙ੍ਗਾਦਿਭੇਦੋ ਮਗ੍ਗੋ ਭਵੇਯ੍ਯਾ''ਤਿ ਏਵਂ ਯੋਗਾਵਚਰਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਜ੍ਝਾਸਯੋ **ਪੁਗ੍ਗਲਜ੍ਝਾਸਯੋ** ਨਾਮ।

ਤਤ੍ਥ ਯੇਨ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਾਦੀਸੁ ਅਞ੍ਞਤਰਂ ਝਾਨਂ ਸਮਾਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਤਤੋ ਵੁਟ੍ਠਾਯ ਪਕਿਣ੍ਣਕਸਙ੍ਖਾਰੇ ਸਮ੍ਮਸਿਤ੍ਵਾ ਮਗ੍ਗੋ ਉਪ੍ਪਾਦਿਤੋ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਸੋ ਮਗ੍ਗੋ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਾਦੀਸੁ ਤਂਤਂਪਾਦਕਜ੍ਝਾਨਸਦਿਸੋ ਹੋਤਿ। ਸਚੇ ਪਨ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਪਾਦਕਂ ਕਿਞ੍ਚਿ ਝਾਨਂ ਨਤ੍ਥਿ, ਕੇਵਲਂ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਾਦੀਸੁ ਅਞ੍ਞਤਰਂ ਝਾਨਂ ਸਮ੍ਮਸਿਤ੍ਵਾ ਮਗ੍ਗੋ ਉਪ੍ਪਾਦਿਤੋ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਸੋ ਸਮ੍ਮਸਿਤਜ੍ਝਾਨਸਦਿਸੋ ਹੋਤਿ। ਯਦਾ ਪਨ ਯਂ ਕਿਞ੍ਚਿ ਝਾਨਂ ਸਮਾਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਤਤੋ ਵੁਟ੍ਠਾਯ ਅਞ੍ਞਤਰਂ ਸਮ੍ਮਸਿਤ੍ਵਾ ਮਗ੍ਗੋ ਉਪ੍ਪਾਦਿਤੋ ਹੋਤਿ, ਤਦਾ ਪੁਗ੍ਗਲਜ੍ਝਾਸਯਵਸੇਨ ਦ੍ਵੀਸੁ ਅਞ੍ਞਤਰਸਦਿਸੋ ਹੋਤਿ। ਸਚੇ ਪਨ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਤਥਾਵਿਧੋ ਅਜ੍ਝਾਸਯੋ ਨਤ੍ਥਿ, ਹੇਟ੍ਠਿਮਹੇਟ੍ਠਿਮਜ੍ਝਾਨਤੋ ਵੁਟ੍ਠਾਯ ਉਪਰੂਪਰਿਝਾਨਧਮ੍ਮੇ ਸਮ੍ਮਸਿਤ੍ਵਾ ਉਪ੍ਪਾਦਿਤਮਗ੍ਗੋ ਪਾਦਕਜ੍ਝਾਨਂ ਅਨਪੇਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ ਸਮ੍ਮਸਿਤਜ੍ਝਾਨਸਦਿਸੋ ਹੋਤਿ। ਉਪਰੂਪਰਿਝਾਨਤੋ ਪਨ ਵੁਟ੍ਠਾਯ ਹੇਟ੍ਠਿਮਹੇਟ੍ਠਿਮਜ੍ਝਾਨਧਮ੍ਮੇ ਸਮ੍ਮਸਿਤ੍ਵਾ ਉਪ੍ਪਾਦਿਤਮਗ੍ਗੋ ਸਮ੍ਮਸਿਤਜ੍ਝਾਨਂ ਅਨਪੇਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ ਪਾਦਕਜ੍ਝਾਨਸਦਿਸੋ ਹੋਤਿ। ਹੇਟ੍ਠਿਮਹੇਟ੍ਠਿਮਜ੍ਝਾਨਤੋ ਹਿ ਉਪਰੂਪਰਿਝਾਨਂ ਬਲਵਤਰਨ੍ਤਿ। ਵੇਦਨਾਨਿਯਮੋ ਪਨ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥਾਪਿ ਵੁਟ੍ਠਾਨਗਾਮਿਨਿਵਿਪਸ੍ਸਨਾਨਿਯਮੇਨ ਹੋਤਿ। ਤਥਾ ਸੁਕ੍ਖਵਿਪਸ੍ਸਕਸ੍ਸ ਸਕਲਜ੍ਝਾਨਙ੍ਗਨਿਯਮੋ। ਤਸ੍ਸ ਹਿ ਪਾਦਕਜ੍ਝਾਨਾਦੀਨਂ ਅਭਾਵੇਨ ਤੇਸਂ ਵਸੇਨ ਨਿਯਮਾਭਾਵਤੋ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਨਿਯਮੇਨ ਪਞ੍ਚਙ੍ਗਿਕੋਵ ਮਗ੍ਗੋ ਹੋਤੀਤਿ। ਅਪਿਚ ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਲਾਭਿਨੋਪਿ ਝਾਨਂ ਪਾਦਕਂ ਅਕਤ੍ਵਾ ਪਕਿਣ੍ਣਕਸਙ੍ਖਾਰੇ ਸਮ੍ਮਸਿਤ੍ਵਾ ਉਪ੍ਪਾਦਿਤਮਗ੍ਗੋਪਿ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਨਿਯਮੇਨੇਵ ਪਞ੍ਚਙ੍ਗਿਕੋਵ ਹੋਤੀਤਿ ਅਯਮੇਤ੍ਥ ਅਟ੍ਠਕਥਾਦਿਤੋ ਉਦ੍ਧਟੋ ਵਿਨਿਚ੍ਛਯਸਾਰੋ। ਥੇਰਵਾਦਦਸ੍ਸਨਾਦਿਵਸਪ੍ਪਵਤ੍ਤੋ ਪਨ ਪਪਞ੍ਚੋ ਅਟ੍ਠਕਥਾਦੀਸੁ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਯਥਾ ਚੇਤ੍ਥ, ਏਵਂ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥਾਪਿ ਵਿਤ੍ਥਾਰਨਯੋ ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਗਹੇਤਬ੍ਬੋ। ਗਨ੍ਥਭੀਰੁਕਜਨਾਨੁਗ੍ਗਹਤ੍ਥਂ ਪਨੇਤ੍ਥ ਸਙ੍ਖੇਪਕਥਾ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਾ।

੪੨. ਯਥਾ **ਰੂਪਾਵਚਰਂ** ਚਿਤ੍ਤਂ ਪਠਮਾਦਿਪਞ੍ਚਵਿਧਝਾਨਭੇਦੇਨ **ਗਯ੍ਹਤਿ** ''ਪਠਮਜ੍ਝਾਨ''ਨ੍ਤ੍ਯਾਦਿਨਾ ਵੁਚ੍ਚਤਿ , ਤਥਾ ਅਨੁਤ੍ਤਰਮ੍ਪਿ ਚਿਤ੍ਤਂ ''ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗਚਿਤ੍ਤ''ਨ੍ਤ੍ਯਾਦਿਨਾ ਗਯ੍ਹਤਿ। ਆਰੁਪ੍ਪਞ੍ਚਾਪਿ ਉਪੇਕ੍ਖੇਕਗ੍ਗਤਾਯੋਗੇਨ ਅਙ੍ਗਸਮਤਾਯ ਪਞ੍ਚਮਜ੍ਝਾਨੇ ਗਯ੍ਹਤਿ, ਪਞ੍ਚਮਜ੍ਝਾਨਵੋਹਾਰਂ ਲਭਤੀਤ੍ਯਤ੍ਥੋ। ਅਥ ਵਾ **ਰੂਪਾਵਚਰਂ** ਚਿਤ੍ਤਂ ਅਨੁਤ੍ਤਰਞ੍ਚ **ਪਠਮਾਦਿਝਾਨਭੇਦੇ** ''ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਕੁਸਲਚਿਤ੍ਤਂ, ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗਚਿਤ੍ਤਨ੍ਤ੍ਯਾਦਿਨਾ ਯਥਾ ਗਯ੍ਹਤਿ, ਤਥਾ ਆਰੁਪ੍ਪਞ੍ਚਾਪਿ **ਪਞ੍ਚਮੇ** ਝਾਨੇ ਗਯ੍ਹਤੀਤਿ ਯੋਜਨਾ। ਆਚਰਿਯਸ੍ਸਾਪਿ ਹਿ ਅਯਮੇਵ ਯੋਜਨਾ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਾਤਿ ਦਿਸ੍ਸਤਿ **ਨਾਮਰੂਪਪਰਿਚ੍ਛੇਦੇ** ਉਜੁਕਮੇਵ ਤਥਾ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹਿ ਤਤ੍ਥ –

''ਰੂਪਾਵਚਰਚਿਤ੍ਤਾਨਿ, ਗਯ੍ਹਨ੍ਤਾਨੁਤ੍ਤਰਾਨਿ ਚ।
ਪਠਮਾਦਿਝਾਨਭੇਦੇ, ਆਰੁਪ੍ਪਞ੍ਚਾਪਿ ਪਞ੍ਚਮੇ''ਤਿ॥ (ਨਾਮ॰ ਪਰਿ॰ ੨੪)।

ਤਸ੍ਮਾਤਿ ਯਸ੍ਮਾ ਰੂਪਾਵਚਰੰ ਵਿਯ ਅਨੁਤ੍ਤਰਮ੍ਪਿ ਪਠਮਾਦਿਝਾਨਭੇਦੇ ਗਯ੍ਹਤਿ, ਆਰੁਪ੍ਪਞ੍ਚਾਪਿ ਪਞ੍ਚਮੇ ਗਯ੍ਹਤਿ, ਯਸ੍ਮਾ ਵਾ ਝਾਨਙ੍ਗਯੋਗਭੇਦੇਨ ਏਕੇਕੰ ਪਞ੍ਚਧਾ ਕਤ੍ਵਾ ਅਨੁਤ੍ਤਰੰ ਚਿਤ੍ਤੰ ਚਤ੍ਤਾਲੀਸਵਿਧਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਰੂਪਾਵਚਰਲੋਕੁਤ੍ਤਰਾਨਿ ਵਿਯ ਚ ਪਠਮਾਦਿਝਾਨਭੇਦੇ, ਤਥਾ ਆਰੁਪ੍ਪਞ੍ਚਾਪਿ ਪਞ੍ਚਮੇ ਗਯ੍ਹਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਪਠਮਾਦਿਕਮੇਕੇਕੰ ਝਾਨੰ ਲੋਕਿਯੰ ਤਿਵਿਧੰ, ਲੋਕੁਤ੍ਤਰੰ ਅਟ੍ਠਵਿਧਨ੍ਤਿ ਏਕਾਦਸਵਿਧੰ। ਅਨ੍ਤੇ ਤੁ ਝਾਨੰ **ਤੇਵੀਸਤਿਵਿਧੰ** ਤਿਵਿਧਰੂਪਾਵਚਰਦ੍ਵਾਦਸਵਿਧਅਰੂਪਾਵਚਰਅਟ੍ਠਲੋਕੁਤ੍ਤਰਵਸੇਨਾਤਜਤ੍ਥੋ।

੪੩. ਪਾਦਕਜ੍ਝਾਨਾਦਿਵਸੇਨ ਗਣਨਵੁਡ੍ਢਿ ਕੁਸਲਵਿਪਾਕੇਸ੍ਵੇਵ ਸਮ੍ਭਵਤੀਤਿ ਤੇਸਮੇਵ ਗਣਨੰ ਏਕਵੀਸਸਤਗਣਨਾਯ ਅਙ੍ਗਭਾਵੇਨ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ ਆਹ "**ਸਤ੍ਤਤਿੰਸਾ**"ਤਜਾਦਿ।

ਇਤਿ ਅਭਿਧਮ੍ਮਤ੍ਥਵਿਭਾਵਿਨਿਯਾ ਨਾਮ ਅਭਿਧਮ੍ਮਤ੍ਥਸਙ੍ਗਹਵਣ੍ਣਨਾਯ

ਚਿਤ੍ਤਪਰਿਚ੍ਛੇਦਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੨. ਚੇਤਸਿਕਪਰਿਚ੍ਛੇਦਵਣ੍ਣਨਾ

ਸਮ੍ਪਯੋਗਲਕ੍ਖਣਵਣ੍ਣਨਾ

੧. ਏਵਂ ਤਾਵ ਚਿਤ੍ਤਂ ਭੂਮਿਜਾਤਿਸਮ੍ਪਯੋਗਸਙ੍ਖਾਰਞ੍ਞਾਨਾਰਮ੍ਮਣਮਗ੍ਗਭੇਦੇਨ ਯਥਾਰਹਂ ਵਿਭਜਿਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਚੇਤਸਿਕਵਿਭਾਗਸ੍ਸ ਅਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਪਠਮਂ ਤਾਵ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਸਮ੍ਪਯੋਗਲਕ੍ਖਣਸਨ੍ਨਸ੍ਸਨਵਸੇਨ ਚੇਤਸਿਕਲਕ੍ਖਣਂ ਠਪੇਤ੍ਵਾ, ਤਦਨਨ੍ਤਰਂ ਅਞ੍ਞਸਮਾਨਅਕੁਸਲਸੋਭਨਵਸੇਨ ਤੀਹਿ ਰਾਸੀਹਿ ਚੇਤਸਿਕਧਮ੍ਮੇ ਉਦ੍ਦਿਸਿਤ੍ਵਾ, ਤੇਸਂ ਸੋਲ੍ਸਹਾਕਾਰੇਹਿ ਸਮ੍ਪਯੋਗਂ, ਤੇਤ੍ਤਿਂਸਵਿਧੇਨ ਸਙ੍ਗਹਞ੍ਚ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **"ਏਕੁਪ੍ਪਾਦਨਿਰੋਧਾ ਚਾ"**ਤ੍ਯਾਦਿ ਆਰਦ੍ਧਂ। ਚਿਤ੍ਤੇਨ ਸਹ ਏਕਤੋ ਉਪ੍ਪਾਦੋ ਚ ਨਿਰੋਧੋ ਚ ਯੇਸਂ ਤੇ **ਏਕੁਪ੍ਪਾਦਨਿਰੋਧਾ**। ਏਕਂ ਆਲਮ੍ਬਣਞ੍ਚ ਵਤ੍ਥੁ ਚ ਯੇਸਂ ਤੇ **ਏਕਾਲਮ੍ਬਣਵਤ੍ਥੁਕਾ**। ਏਵਂ ਚਤੂਹਿ ਲਕ੍ਖਣੇਹਿ **ਚੇਤੋਯੁਤ੍ਤਾ** ਚਿਤ੍ਤੇਨ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਦ੍ਵਿਪਞ੍ਞਾਸ ਲਕ੍ਖਣਾ ਧਾਰਣਤੋ **ਧਮ੍ਮਾ** ਨਿਯਤਯੋਗਿਨੋ, ਅਨਿਯਤਯੋਗਿਨੋ ਚ ਚੇਤਸਿਕਾ ਮਤਾ।

ਤਤ੍ਥ ਯਦਿ ਏਕੁਪ੍ਪਾਦਮਤ੍ਤੇਨੇਵ ਚੇਤੋਯੁਤ੍ਤਾਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਾ, ਤਦਾ ਚਿਤ੍ਤੇਨ ਸਹ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਾਨਂ ਰੂਪਧਮ੍ਮਾਨਮ੍ਪਿ ਚੇਤੋਯੁਤ੍ਤਤਾ ਆਪਜ੍ਜੇਯ੍ਯਾਤਿ ਏਕਨਿਰੋਧਗ੍ਗਹਣਂ। ਏਵਮ੍ਪਿ ਚਿਤ੍ਤਾਨੁਪਰਿਵਤ੍ਤਿਨੋ ਵਿਞ੍ਞਤ੍ਤਿਦ੍ਵਯਸ੍ਸ ਪਸਙ੍ਗੋ ਨਸਕ੍ਕਾ ਨਿਵਾਰੇਤੁਂ, ਤਥਾ ''ਏਕਤੋ ਉਪ੍ਪਾਦੋ ਵਾ ਨਿਰੋਧੋ ਵਾ ਏਤੇਸਨ੍ਤਿ ਏਕੁਪ੍ਪਾਦਨਿਰੋਧਾ''ਤਿ ਪਰਿਕਪ੍ਪੇਨ੍ਤਸ੍ਸ ਪੁਰੇਤਰਮੁਪ੍ਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਭਙ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਨਿਰੁਜ੍ਝਮਾਨਾਨਮ੍ਪਿ ਰੂਪਧਮ੍ਮਾਨਨ੍ਤਿ ਏਕਾਲਮ੍ਬਣਗ੍ਗਹਣਂ। ਯੇ ਏਵਂ ਤਿਵਿਧਲਕ੍ਖਣਾ, ਤੇ ਨਿਯਮਤੋ ਏਕਵਤ੍ਥੁਯੇਵਾਤਿਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਏਕਵਤ੍ਥੁਕਗ੍ਗਹਣਨ੍ਤਿ ਅਲਮਤਿਪ੍ਪਪਞ੍ਚੇਨ।

ਸਮ੍ਪਯੋਗਲਕ੍ਖਣਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਅਞ੍ਞਸਮਾਨਚੇਤਸਿਕਵਣ੍ਣਨਾ

੨. **ਕਥਨ੍ਤਿ** ਸਰੂਪਸਮ੍ਪਯੋਗਾਕਾਰਾਨਂ ਕਥੇਤੁਕਮ੍ਯਤਾਪੁਚ੍ਛਾ। ਫੁਸਤੀਤਿ **ਫਸ੍ਸੋ** (ਧ॰ ਸ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧ ਧਮ੍ਮੁਦ੍ਦੇਸਵਾਰਫਸ੍ਸਪਞ੍ਚਮਕਰਾਸਿਵਣ੍ਣਨਾ), ਸ੍ਵਾਯਂ ਫੁਸਨਲਕ੍ਖਣੋ। ਅਯਞ੍ਹਿ ਅਰੂਪਧਮ੍ਮੋਪਿ ਸਮਾਨੋ ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਫੁਸਨਾਕਾਰੇਨੇਵ ਪਵਤ੍ਤਤਿ, ਸਾ ਚਸ੍ਸ ਫੁਸਨਾਕਾਰਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿ ਅਮ੍ਬਿਲਖਾਦਕਾਦੀਨਂ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤਸ੍ਸ ਪਰਸ੍ਸ ਖੇਲ਼ੁਪ੍ਪਾਦਾਦਿ ਵਿਯ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ। ਵੇਦਯਤਿ ਆਰਮ੍ਮਣਰਸਂ ਅਨੁਭਵਤੀਤਿ **ਵੇਦਨਾ,** ਸਾ ਵੇਦਯਿਤਲਕ੍ਖਣਾ। ਆਰਮ੍ਮਣਰਸਾਨੁਭਵਨਞ੍ਹਿ ਪਤ੍ਵਾ ਸੇਸਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਧਮ੍ਮਾ ਏਕਦੇਸਮਤ੍ਤੇਨੇਵ ਰਸਂ ਅਨੁਭਵਨ੍ਤਿ, ਏਕਂਸਤੋ ਪਨ ਇਸ੍ਸਰਵਤਾਯ ਵੇਦਨਾਵ ਅਨੁਭਵਤਿ। ਤਥਾ ਹੇਸਾ ''ਸੁਭੋਜਨਰਸਾਨੁਭਵਨਕਰਾਜਾ ਵਿਯਾ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਸੁਖਾਦਿਵਸੇਨ ਪਨਸ੍ਸਾ ਭੇਦਂ ਸਯਮੇਵ ਵਕ੍ਖਤਿ। ਨੀਲਾਦਿਭੇਦਂ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਸਞ੍ਜਾਨਾਤਿ ਸਞ੍ਞਂ ਕਤ੍ਵਾ ਜਾਨਾਤੀਤਿ **ਸਞ੍ਞਾ,** ਸਾ ਸਞ੍ਜਾਨਨਲਕ੍ਖਣਾ। ਸਾ ਹਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਾ ਦਾਰੁਆਦੀਸੁ ਵਡ੍ਢਕਿਆਦੀਨਂ ਸਞ੍ਞਾਣਕਰਣਂ ਵਿਯ ਪਚ੍ਛਾ ਸਞ੍ਜਾਨਨਸ੍ਸ ਕਾਰਣਭੂਤਂ ਆਕਾਰਂ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ਨਿਮਿਤ੍ਤਕਾਰਿਕਾਯ ਤਾਵੇਤਂ ਯੁਜ੍ਜਤਿ, ਨਿਮਿਤ੍ਤੇਨ ਸਞ੍ਜਾਨਨ੍ਤਿਯਾ ਪਨ ਕਥਨ੍ਤਿ? ਸਾਪਿ ਪੁਨ ਅਪਰਾਯ ਸਞ੍ਞਾਯ ਸਞ੍ਜਾਨਨਸ੍ਸ ਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਆਕਾਰਂ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀਤਿ ਨ ਏਤ੍ਥ ਕੋਚਿ ਅਸਮ੍ਭਵੋ।

ਚੇਤੇਤਿ ਅਤ੍ਤਨਾ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਧਮ੍ਮੇ ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਅਭਿਸਨ੍ਦਹਤਿ, ਸਙ੍ਖਤਾਭਿਸਙ੍ਖਰਣੇ ਵਾ ਬ੍ਯਾਪਾਰਮਾਪਜ੍ਜਤੀਤਿ **ਚੇਤਨਾ**। ਤਥਾ ਹਿ ਅਯਮੇਵ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰਣੇ ਪਧਾਨਤ੍ਤਾ ਵਿਭਙ੍ਗੇ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਭਾਜਨਿਯੇ ਸਙ੍ਖਾਰਕ੍ਖਨ੍ਧਂ ਵਿਭਜਨ੍ਤੇਨ ''ਸਙ੍ਖਤਮਭਿਸਙ੍ਖਰੋਨ੍ਤੀਤਿ ਸਙ੍ਖਾਰਾ''ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੩.੭੯) ਵਤ੍ਵਾ ''ਚਕ੍ਖੁਸਮ੍ਫਸ੍ਸਜਾ ਚੇਤਨਾ''ਤ੍ਯਾਦਿਨਾ (ਵਿਭ॰ ੨੧) ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾ। ਸਾ ਚੇਤਯਿਤਲਕ੍ਖਣਾ, ਜੇਟ੍ਠਸਿਸ੍ਸਮਹਾਵਡ੍ਢਕਿਆਦਯੋ ਵਿਯ ਸਕਿਚ੍ਚਪਰਕਿਚ੍ਚਸਾਧਿਕਾਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। **ਏਕਗ੍ਗਤਾਵਿਤਕ੍ਕਵਿਚਾਰਪੀਤੀਨਂ** ਸਰੂਪਵਿਭਾਵਨਂ ਹੇਟ੍ਠਾ ਆਗਤਮੇਵ।

ਜੀਵਨ੍ਤਿ ਤੇਨ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਧਮ੍ਮਾਤਿ ਜੀਵਿਤਂ, ਤਦੇਵ ਸਹਜਾਤਾਨੁਪਾਲਨੇ ਆਧਿਪਚ੍ਚਯੋਗੇਨ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਨ੍ਤਿ **ਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ,** ਤਂ ਅਨੁਪਾਲਨਲਕ੍ਖਣਂ ਉਪ੍ਪਲਾਦਿਅਨੁਪਾਲਕਂ ਉਦਕਂ ਵਿਯ। ਕਰਣਂ ਕਾਰੋ, ਮਨਸ੍ਮਿਂ ਕਾਰੋ **ਮਨਸਿਕਾਰੋ,** ਸੋ ਚੇਤਸੋ ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਸਮਨ੍ਨਾਹਾਰਲਕ੍ਖਣੋ। ਵਿਤਕ੍ਕੋ ਹਿ ਸਹਜਾਤਧਮ੍ਮਾਨਂ ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਅਭਿਨਿਰੋਪਨਸਭਾਵਤ੍ਤਾ ਤੇ ਤਤ੍ਥ ਪਕ੍ਖਿਪਨ੍ਤੋ ਵਿਯ ਹੋਤਿ, ਚੇਤਨਾ ਅਤ੍ਤਨਾ ਆਰਮ੍ਮਣਗ੍ਗਹਣੇਨ ਯਥਾਰੁਲ੍ਹੇ ਧਮ੍ਮੇਪਿ ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ਨਿਯੋਜੇਨ੍ਤੀ ਬਲਨਾਯਕੋ ਵਿਯ ਹੋਤਿ, ਮਨਸਿਕਾਰੋ ਤੇ ਆਰਮ੍ਮਣਾਭਿਮੁਖਂ ਪਯੋਜਨਤੋ ਆਜਾਨੀਯਾਨਂ ਪਯੋਜਨਕਸਾਰਥਿ ਵਿਯਾਤਿ ਅਯਮੇਤੇਸਂ ਵਿਸੇਸੋ। ਧਮ੍ਮਾਨਞ੍ਹਿ ਤਂ ਤਂ ਯਾਥਾਵਸਰਸਲਕ੍ਖਣਂ ਸਭਾਵਤੋ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਿਤ੍ਵਾ ਭਗਵਤਾ ਤੇ ਤੇ ਧਮ੍ਮਾ ਵਿਭਤ੍ਤਾਤਿ ਭਗਵਤਿ ਸਦ੍ਧਾਯ ''ਏਵਂ ਵਿਸੇਸਾ ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ''ਤਿ ਓਕਪ੍ਪੇਤ੍ਵਾ ਉਗ੍ਗਹਣਪਰਿਪੁਚ੍ਛਾਦਿਵਸੇਨ ਤੇਸਂ ਸਭਾਵਸਮਧਿਗਮਾਯ ਯੋਗੋ ਕਰਣੀਯੋ, ਨ ਪਨ ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ਵਿਪ੍ਪਟਿਪਜ੍ਜਨ੍ਤੇਹਿ ਸਮ੍ਮੋਹੋ ਆਪਜ੍ਜਿਤਬ੍ਬੋਤਿ ਅਯਮੇਤ੍ਥ ਆਚਰਿਯਾਨਂ ਅਨੁਸਾਸਨੀ। ਸਬ੍ਬੇਸਮ੍ਪਿ ਏਕੂਨਨਵੁਤਿਚਿਤ੍ਤਾਨਂ ਸਾਧਾਰਣਾ ਨਿਯਮਤੋ ਤੇਸੁ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨਤੋਤਿ **ਸਬ੍ਬਚਿਤ੍ਤਸਾਧਾਰਣਾ** ਨਾਮ।

੩. ਅਧਿਮੁਚ੍ਚਨਂ **ਅਧਿਮੋਕ੍ਖੋ,** ਸੋ ਸਨ੍ਨਿਟ੍ਠਾਨਲਕ੍ਖਣੋ, ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਨਿਚ੍ਚਲਭਾਵੇਨ ਇਨ੍ਦਖੀਲੋ ਵਿਯ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। ਵੀਰਾਨਂ ਭਾਵੋ, ਕਮ੍ਮਂ, ਵਿਧਿਨਾ ਈਰਯਿਤਬ੍ਬਂ ਪਵਤ੍ਤੇਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਵਾ **ਵੀਰਿਯਂ,** ਉਸ੍ਸਾਹੋ, ਸੋ ਸਹਜਾਤਾਨਂ ਉਪਤ੍ਥਮ੍ਭਨਲਕ੍ਖਣੋ। ਵੀਰਿਯਵਸੇਨ ਹਿ ਤੇਸਂ ਓਲੀਨਵੁਤ੍ਤਿਤਾ ਨ ਹੋਤਿ। ਏਵਞ੍ਚ ਕਤ੍ਵਾ ਇਮਸ੍ਸ ਵਿਤਕ੍ਕਾਦੀਹਿ ਵਿਸੇਸੋ ਸੁਪਾਕਟੋ ਹੋਤਿ। ਛਨ੍ਦਨਂ **ਛਨ੍ਦੋ,** ਆਰਮ੍ਮਣੇਨ ਅਤ੍ਥਿਕਤਾ, ਸੋ ਕਤ੍ਤੁਕਾਮਤਾਲਕ੍ਖਣੋ। ਤਥਾ ਹੇਸ ''ਆਰਮ੍ਮਣਗ੍ਗਹਣੇ ਚੇਤਸੋ ਹਤ੍ਥਪ੍ਪਸਾਰਣਂ ਵਿਯਾ''ਤਿ (ਧ॰ ਸ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧ ਯੇਵਾਪਨਕਵਣ੍ਣਨਾ) ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਦਾਨਵਤ੍ਥੁਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਕਾਲੇਪਿ ਚੇਸ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਿਤਬ੍ਬੇਨ ਤੇਨ ਅਤ੍ਥਿਕੋਵ ਖਿਪਿਤਬ੍ਬਉਸੂਨਂ ਗਹਣੇ ਅਤ੍ਥਿਕੋ ਇਸ੍ਸਾਸੋ ਵਿਯ। ਸੋਭਨੇਸੁ ਤਦਿਤਰੇਸੁ ਚ ਪਕਾਰੇਨ ਕਿਣ੍ਣਾ ਵਿਪ੍ਪਕਿਣ੍ਣਾਤਿ **ਪਕਿਣ੍ਣਕਾ**।

੪. ਸੋਭਨਾਪੇਕ੍ਖਾਯ ਇਤਰੇ, ਇਤਰਾਪੇਕ੍ਖਾਯ ਸੋਭਨਾ ਚ ਅਞ੍ਞੇ ਨਾਮ, ਤੇਸਂ ਸਮਾਨਾ ਨ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਸਦ੍ਧਾਦਯੋ ਵਿਯ ਅਕੁਸਲਾਦਿਸਭਾਵਾਯੇਵਾਤਿ **ਅਞ੍ਞਸਮਾਨਾ**।

ਅਞ੍ਞਸਮਾਨਚੇਤਸਿਕਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਅਕੁਸਲਚੇਤਸਿਕਵਣ੍ਣਨਾ

੫. ਏਵਂ ਤਾਵ ਸਬ੍ਬਚਿਤ੍ਤਸਾਧਾਰਣਵਸੇਨ, ਪਕਿਣ੍ਣਕਵਸੇਨ ਚ ਸੋਭਨੇਤਰਸਭਾਵੇ ਤੇਰਸ ਧਮ੍ਮੇ ਉਦ੍ਦਿਸਿਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਹੇਟ੍ਠਾ ਚਿਤ੍ਤਵਿਭਾਗੇ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਨੁਕ੍ਕਮੇਨ ਅਕੁਸਲਧਮ੍ਮਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨੇ ਪਠਮਂ, ਤਤੋ ਸੋਭਨਧਮ੍ਮਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨੇ ਚ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **"ਮੋਹੋ"**ਤਜਾਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਅਹੇਤੁਕਾ ਪਨ ਆਵੇਣਿਕਧਮ੍ਮਾ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਨ ਤੇ ਵਿਸੁਂ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਮੁਯ੍ਹਤੀਤਿ **ਮੋਹੋ,** ਅਞ੍ਞਾਣਂ, ਸੋ ਆਰਮ੍ਮਣਸਭਾਵਚ੍ਛਾਦਨਲਕ੍ਖਣੋ। ਆਰਮ੍ਮਣਗ੍ਗਹਣਵਸਪ੍ਪਵਤ੍ਤੋਪਿ ਹੇਸ ਤਸ੍ਸ ਯਥਾਸਭਾਵਪ੍ਪਟਿਚ੍ਛਾਦਨਾਕਾਰੇਨੇਵ ਪਵਤ੍ਤਤਿ। ਨ ਹਿਰੀਯਤਿ ਨ ਲਜ੍ਜਤੀਤਿ ਅਹਿਰਿਕੋ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ, ਧਮ੍ਮਸਮੂਹੋ ਵਾ। ਅਹਿਰਿਕਸ੍ਸ ਭਾਵੋ ਅਹਿਰਿਕ੍ਕਂ, ਤਦੇਵ **ਅਹਿਰਿਕਂ**। ਨ ਓਤ੍ਤਪ੍ਪਤੀਤਿ **ਅਨੋਤ੍ਤਪ੍ਪਂ**। ਤਤ੍ਥ ਗੂਥਤੋ ਗਾਮਸੂਕਰੋ ਵਿਯ ਕਾਯਦੁਚ੍ਚਰਿਤਾਦਿਤੋ ਅਜਿਗੁਚ੍ਛਨਲਕ੍ਖਣਂ ਅਹਿਰਿਕਂ, ਅਗ੍ਗਿਤੋ ਸਲਭੋ ਵਿਯ ਤਤੋ ਅਨੁਤ੍ਤਾਸਲਕ੍ਖਣਂ ਅਨੋਤ੍ਤਪ੍ਪਂ। ਤੇਨਾਹੁ ਪੋਰਾਣਾ –

> ''ਜਿਗੁਚ੍ਛਤਿ ਨਾਹਿਰਿਕੋ, ਪਾਪਾ ਗੂਥਾਵ ਸੂਕਰੋ।
> ਨ ਭਾਯਤਿ ਅਨੋਤ੍ਤਪ੍ਪੀ, ਸਲਭੋ ਵਿਯ ਪਾਵਕਾ''ਤਿ॥

ਉਦ੍ਧਤਸ੍ਸ ਭਾਵੋ **ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਂ,** ਤਂ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਵੂਪਸਮਲਕ੍ਖਣਂ ਪਾਸਾਣਾਭਿਘਾਤਸਮੁਦ੍ਧਤਭਸ੍ਮਂ ਵਿਯ। ਲੁਬ੍ਭਤੀਤਿ **ਲੋਭੋ,** ਸੋ ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਅਭਿਸਙ੍ਗਲਕ੍ਖਣੋ ਮਕ੍ਕਟਾਲੇਪੋ ਵਿਯ। ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਆਲਮ੍ਬਿਤੁਕਾਮਤਾਮਤ੍ਤਂ ਛਨ੍ਦੋ, ਲੋਭੋ ਤਤ੍ਥ ਅਭਿਗਿਜ੍ਝਨਨ੍ਤਿ ਅਯਮੇਤੇਸਂ ਵਿਸੇਸੋ। ''ਇਦਮੇਵ ਸਚ੍ਚਂ, ਮੋਘਮਞ੍ਞ''ਨ੍ਤਿ ਮਿਚ੍ਛਾਭਿਨਿਵੇਸਲਕ੍ਖਣਾ ਦਿਟ੍ਠਿ। ਞਾਣਞ੍ਹਿ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਯਥਾਸਭਾਵਤੋ ਜਾਨਾਤਿ, ਦਿਟ੍ਠਿ

ਯਥਾਸਭਾਵਂ ਵਿਜਹਿਤ੍ਵਾ ਅਯਾਥਾਵਤੋ ਗਣ੍ਹਾਤੀਤਿ ਅਯਮੇਤੇਸਂ ਵਿਸੇਸੋ। ‘‘ਸੇਯ੍ਯੋਹਮਸ੍ਮੀ’’ਤ੍ਯਾਦਿਨਾ ਮਞ੍ਞਤੀਤਿ **ਮਾਨੋ,** ਸੋ ਉਣ੍ਣਤਿਲਕ੍ਖਣੋ। ਤਥਾ ਹੇਸ ‘‘ਕੇਤੁਕਮ੍ਯਤਾਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠਾਨੋ’’ਤਿ (ਧ॰ ਸ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੪੦੦) ਵੁਤ੍ਤੋ। ਦੁਸ੍ਸਤੀਤਿ **ਦੋਸੋ,** ਸੋ ਚਣ੍ਡਿਕ੍ਕਲਕ੍ਖਣੋ ਪਹਟਾਸੀਵਿਸੋ ਵਿਯ, ਇਸ੍ਸਤੀਤਿ **ਇਸ੍ਸਾ,** ਸਾ ਪਰਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਉਸੂਯਨਲਕ੍ਖਣਾ। ਮਚ੍ਛਰਸ੍ਸ ਭਾਵੋ **ਮਚ੍ਛਰਿਯਂ,** ‘‘ਮਾ ਇਦਂ ਅਚ੍ਛਰਿਯਂ ਅਞ੍ਞੇਸਂ ਹੋਤੁ, ਮਯ੍ਹਮੇਵ ਹੋਤੂ’’ਤਿ ਪਵਤ੍ਤਂ ਵਾ **ਮਚ੍ਛਰਿਯਂ,** ਤਂ ਅਤ੍ਤਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਨਿਗੂਹਨਲਕ੍ਖਣਂ। ਕੁਚ੍ਛਿਤਂ ਕਤਨ੍ਤਿ ਕੁਕਤਂ। ਕਤਾਕਤਦੁਚ੍ਚਰਿਤਸੁਚਰਿਤਂ। ਅਕਤਮ੍ਪਿ ਹਿ ਕੁਕਤ’’ਨ੍ਤਿ ਵੋਹਰਨ੍ਤਿ ‘‘ਯਂ ਮਯਾ ਅਕਤਂ। ਤਂ ਕੁਕਤ’’ਨ੍ਤਿ। ਇਧ ਪਨ ਕਤਾਕਤਂ ਆਰਬ੍ਭ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੋ ਵਿਪ੍ਪਟਿਸਾਰਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦੋ ਕੁਕਤਂ, ਤਸ੍ਸ ਭਾਵੋ **ਕੁਕ੍ਕੁਚ੍ਚਂ,** ਤਂ ਕਤਾਕਤਦੁਚ੍ਚਰਿਤਸੁਚਰਿਤਾਨੁਸੋਚਨਲਕ੍ਖਣਂ। ਥਿਨਨਂ **ਥਿਨਂ,** ਅਨੁਸ੍ਸਾਹਨਾਵਸਂਸੀਦਨਵਸੇਨ ਸਂਹਤਭਾਵੋ। ਮਿਦ੍ਧਨਂ **ਮਿਦ੍ਧਂ,** ਵਿਗਤਸਾਮਤ੍ਥਿਯਤਾ, ਅਸਤ੍ਤਿਵਿਘਾਤੋ ਵਾ, ਤਤ੍ਥ ਥਿਨਂ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਕਮ੍ਮਞ੍ਞਤਾਲਕ੍ਖਣਂ, ਮਿਦ੍ਧਂ ਵੇਦਨਾਦਿਕ੍ਖਨ੍ਧਤ੍ਤਯਸ੍ਸਾਤਿ ਅਯਮੇਤੇਸਂ ਵਿਸੇਸੋ। ਤਥਾ ਹਿ **ਪਾਲ਼ਿਯਂ** (ਧ॰ ਸ॰ ੧੧੬੨-੧੧੬੩) ‘‘ਤਤ੍ਥ ਕਤਮਂ ਥਿਨਂ? ਯਾ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਕਲ੍ਲਤਾ ਅਕਮ੍ਮਞ੍ਞਤਾ। ਤਤ੍ਥ ਕਤਮਂ ਮਿਦ੍ਧਂ? ਯਾ ਕਾਯਸ੍ਸ ਅਕਲ੍ਲਤਾ ਅਕਮ੍ਮਞ੍ਞਤਾ’’ਤ੍ਯਾਦਿਨਾ ਇਮੇਸਂ ਨਿਦ੍ਦੇਸੋ ਪਵਤ੍ਤੋ। ਨਨੁ ਚ ‘‘ਕਾਯਸ੍ਸਾ’’ਤਿ ਵਚਨਤੋ ਰੂਪਕਾਯਸ੍ਸਪਿ ਅਕਮ੍ਮਞ੍ਞਤਾ ਮਿਦ੍ਧਨ੍ਤਿ ਤਸ੍ਸ ਰੂਪਭਾਵੋਪਿ ਆਪਜ੍ਜਤੀਤਿ? ਨਾਪਜ੍ਜਤਿ, ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ਆਚਰਿਯੇਹਿ ਆਨੀਤਕਾਰਣਵਸੇਨੇਵਸ੍ਸ ਪਟਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਤ੍ਤਾ। ਤਥਾ ਹਿ ਮਿਦ੍ਧਵਾਦਿਮਤਪ੍ਪਟਿਕ੍ਖੇਪਨਤ੍ਥਂ ਤੇਸਂ ਵਾਦਨਿਕ੍ਖੇਪਪੁਬ੍ਬਕਂ ਅਟ੍ਠਕਥਾਦੀਸੁ ਬਹੁਧਾ ਵਿਤ੍ਥਾਰੇਨ੍ਤਿ ਆਚਰਿਯਾ। ਅਯਂ ਪਨੇਤ੍ਥ ਸਙ੍ਗਹੋ –

‘‘ਕੇਚਿ ਮਿਦ੍ਧਮ੍ਪਿ ਰੂਪਨ੍ਤਿ, ਵਦਨ੍ਤੇਤਂ ਨ ਯੁਜ੍ਜਤਿ।
ਪਹਾਤਬ੍ਬੇਸੁ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ, ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਾਦਯੋ ਵਿਯ॥

‘‘ਪਹਾਤਬ੍ਬੇਸੁ ਅਕ੍ਖਾਤ-ਮੇਤਂ ਨੀਵਰਣੇਸੁ ਹਿ।
ਰੂਪਞ੍ਚ ਨ ਪਹਾਤਬ੍ਬ-ਮਕ੍ਖਾਤਂ ਦਸ੍ਸਨਾਦਿਨਾ॥

‘‘‘ਨ ਤੁਮ੍ਹਂ ਭਿਕ੍ਖਵੇ ਰੂਪਂ, ਪਜਹੇਥਾ’ਤਿ ਪਾਠਤੋ।
ਪਹੇਯ੍ਯਭਾਵਲੇਸੋਪਿ, ਯਤ੍ਥ ਰੂਪਸ੍ਸ ਦਿਸ੍ਸਤਿ॥

‘‘ਤਤ੍ਥ ਤਬ੍ਬਿਸਯਚ੍ਛਨ੍ਦ-ਰਾਗਹਾਨਿ ਪਕਾਸਿਤਾ।
ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹਿ ਤਤ੍ਥ ਯੋ ਛਨ੍ਦ-ਰਾਗਕ੍ਖੇਪੋਤਿਆਦਿਕਂ॥

‘‘ਰੂਪਾਰੂਪੇਸੁ ਮਿਦ੍ਧੇਸੁ, ਅਰੂਪਂ ਤਤ੍ਥ ਦੇਸਿਤਂ।
ਇਤਿ ਚੇ ਨਤ੍ਥਿ ਤਂ ਤਤ੍ਥ, ਅਵਿਸੇਸੇਨ ਪਾਠਤੋ॥

‘‘ਸਕ੍ਕਾ ਹਿ ਅਨੁਮਾਤੁਂ ਯਂ, ਮਿਦ੍ਧਂ ਰੂਪਨ੍ਤਿ ਚਿਨ੍ਤਿਤਂ।
ਤਮ੍ਪਿ ਨੀਵਰਣਂ ਮਿਦ੍ਧ-ਭਾਵਤੋ ਇਤਰਂ ਵਿਯ॥

‘‘ਸਮ੍ਪਯੋਗਾਭਿਧਾਨਾ ਚ, ਨ ਤਂ ਰੂਪਨ੍ਤਿ ਨਿਚ੍ਛਯੋ।
ਅਰੂਪੀਨਞ੍ਹਿ ਖਨ੍ਧਾਨਂ, ਸਮ੍ਪਯੋਗੋ ਪਵੁਚ੍ਚਤਿ॥

‘‘ਤਥਾਰੁਪ੍ਪੇ ਸਮੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿ, ਪਾਠਤੋ ਨਤ੍ਥਿ ਰੂਪਤਾ।
ਨਿਦ੍ਦਾ ਖੀਣਾਸਵਾਨਞ੍ਚ, ਕਾਯਗੇਲਞ੍ਞਤੋ ਸਿਯਾ’’ਤਿ॥

ਅਕੁਸਲਚੇਤਸਿਕਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਸੋਭਨਚੇਤਸਿਕਵਣ੍ਣਨਾ

੬. ਸਦ੍ਦਹਤੀਤਿ **ਸਦ੍ਧਾ**, ਬੁਦ੍ਧਾਦੀਸੁ ਪਸਾਦੋ, ਸਾ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਧਮ੍ਮਾਨਂ ਪਸਾਦਨਲਕ੍ਖਣਾ ਉਦਕਪ੍ਪਸਾਦਕਮਣਿ ਵਿਯ। ਸਰਣਂ **ਸਤਿ**, ਅਸਮ੍ਮੋਸੋ, ਸਾ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਧਮ੍ਮਾਨਂ ਸਾਰਣਲਕ੍ਖਣਾ। ਹਿਰੀਯਤਿ ਕਾਯਦੁਚ੍ਚਰਿਤਾਦੀਹਿ ਜਿਗੁਚ੍ਛਤੀਤਿ **ਹਿਰੀ**, ਸਾ ਪਾਪਤੋ ਜਿਗੁਚ੍ਛਨਲਕ੍ਖਣਾ। ਓਤ੍ਤਪ੍ਪਤੀਤਿ **ਓਤ੍ਤਪ੍ਪਂ**, ਤਂ ਪਾਪਤੋ ਉਤ੍ਤਾਸਲਕ੍ਖਣਂ। ਅਤ੍ਤਗਾਰਵਵਸੇਨ ਪਾਪਤੋ ਜਿਗੁਚ੍ਛਨਤੋ ਕੁਲਵਧੂ ਵਿਯ ਹਿਰੀ, ਪਰਗਾਰਵਵਸੇਨ ਪਾਪਤੋ ਉਤ੍ਤਾਸਨਤੋ ਵੇਸਿਯਾ ਵਿਯ ਓਤ੍ਤਪ੍ਪਂ। ਲੋਭਪ੍ਪਟਿਪਕ੍ਖੋ **ਅਲੋਭੋ**, ਸੋ ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਲਗ੍ਗਤਾਲਕ੍ਖਣੋ ਮੁਤ੍ਤਭਿਕ੍ਖੁ ਵਿਯ। ਦੋਸਪ੍ਪਟਿਪਕ੍ਖੋ **ਅਦੋਸੋ**, ਸੋ ਅਚਣ੍ਡਿਕ੍ਕਲਕ੍ਖਣੋ ਅਨੁਕੂਲਮਿਤ੍ਤੋ ਵਿਯ। ਤੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਮਜ੍ਝਤ੍ਤਤਾ **ਤਤ੍ਰਮਜ੍ਝਤ੍ਤਤਾ**, ਸਾ ਚਿਤ੍ਤਚੇਤਸਿਕਾਨਂ ਅਜ੍ਝੁਪੇਕ੍ਖਨਲਕ੍ਖਣਾ ਸਮਪ੍ਪਵਤ੍ਤਾਨਂ ਅਸ੍ਸਾਨਂ ਅਜ੍ਝੁਪੇਕ੍ਖਕੋ ਸਾਰਥਿ ਵਿਯ।

ਕਾਯਸ੍ਸ ਪਸ੍ਸਮ੍ਭਨਂ **ਕਾਯਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿ**। ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਪਸ੍ਸਮ੍ਭਨਂ **ਚਿਤ੍ਤਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿ**। ਉਭੋਪਿ ਚੇਤਾ ਕਾਯਚਿਤ੍ਤਦਰਥਵੂਪਸਮਲਕ੍ਖਣਾ। ਕਾਯਸ੍ਸ ਲਹੁਭਾਵੋ **ਕਾਯਲਹੁਤਾ**। ਤਥਾ **ਚਿਤ੍ਤਲਹੁਤਾ**। ਤਾ ਕਾਯਚਿਤ੍ਤਗਰੁਭਾਵਵੂਪਸਮਲਕ੍ਖਣਾ। ਕਾਯਸ੍ਸ ਮੁਦੁਭਾਵੋ **ਕਾਯਮੁਦੁਤਾ**। ਤਥਾ **ਚਿਤ੍ਤਮੁਦੁਤਾ**। ਤਾ ਕਾਯਚਿਤ੍ਤਥਦ੍ਧਭਾਵਵੂਪਸਮਲਕ੍ਖਣਾ। ਕਮ੍ਮਨਿ ਸਾਧੁ ਕਮ੍ਮਞ੍ਞਂ, ਤਸ੍ਸ ਭਾਵੋ ਕਮ੍ਮਞ੍ਞਤਾ, ਕਾਯਸ੍ਸ ਕਮ੍ਮਞ੍ਞਤਾ **ਕਾਯਕਮ੍ਮਞ੍ਞਤਾ**। ਤਥਾ **ਚਿਤ੍ਤਕਮ੍ਮਞ੍ਞਤਾ**। ਤਾ ਕਾਯਚਿਤ੍ਤਅਕਮ੍ਮਞ੍ਞਭਾਵਵੂਪਸਮਲਕ੍ਖਣਾ। ਪਗੁਣਸ੍ਸ ਭਾਵੋ ਪਾਗੁਞ੍ਞਂ, ਤਦੇਵ ਪਾਗੁਞ੍ਞਤਾ, ਕਾਯਸ੍ਸ ਪਾਗੁਞ੍ਞਤਾ **ਕਾਯਪਾਗੁਞ੍ਞਤਾ**। ਤਥਾ **ਚਿਤ੍ਤਪਾਗੁਞ੍ਞਤਾ**। ਤਾ ਕਾਯਚਿਤ੍ਤਾਨਂ ਗੇਲਞ੍ਞਵੂਪਸਮਲਕ੍ਖਣਾ। ਕਾਯਸ੍ਸ ਉਜੁਕਭਾਵੋ **ਕਾਯੁਜੁਕਤਾ**। ਤਥਾ **ਚਿਤ੍ਤੁਜੁਕਤਾ**। ਤਾ ਕਾਯਚਿਤ੍ਤਾਨਂ ਅਜ੍ਜਵਲਕ੍ਖਣਾ। ਯਥਾਕ੍ਕਮਂ ਪਨੇਤਾ ਕਾਯਚਿਤ੍ਤਾਨਂ ਸਾਰਮ੍ਭਾਦਿਕਰਧਾਤੁਕ੍ਖੋਭਪਟਿਪਕ੍ਖਪਚ੍ਚਯਸਮੁਟ੍ਠਾਨਾ, **ਕਾਯੋ**ਤਿ ਚੇਤ੍ਥ ਵੇਦਨਾਦਿਕ੍ਖਨ੍ਧਤ੍ਤਯਸ੍ਸ ਗਹਣਂ। ਯਸ੍ਮਾ ਚੇਤੇ ਦ੍ਵੇ ਦ੍ਵੇ ਧਮ੍ਮਾਵ ਏਕਤੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਯਥਾਸਕਂ ਪਟਿਪਕ੍ਖਧਮ੍ਮੇ ਹਨਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਇਧੇਵ ਦੁਵਿਧਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਨ ਸਮਾਧਿਆਦੀਸੁ। ਅਪਿਚ ਚਿਤ੍ਤਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਆਦੀਹਿ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸੇਵ ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਾਦਿਭਾਵੋ ਹੋਤਿ, ਕਾਯਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਆਦੀਹਿ ਪਨ ਰੂਪਕਾਯਸ੍ਸਪਿ ਤਂਸਮੁਟ੍ਠਾਨਪਣੀਤਰੂਪਫਰਣਵਸੇਨਾਤਿ ਤਦਤ੍ਥਸਨ੍ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਞ੍ਚੇਤ੍ਥ ਦੁਵਿਧਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਸੋਭਨਾਨਂ ਸਬ੍ਬੇਸਮ੍ਪਿ ਸਾਧਾਰਣਾ ਨਿਯਮੇਨ ਤੇਸੁ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨਤੋਤਿ **ਸੋਭਨਸਾਧਾਰਣਾ**।

੭. ਸਮ੍ਮਾ ਵਦਨ੍ਤਿ ਏਤਾਯਾਤਿ **ਸਮ੍ਮਾਵਾਚਾ**, ਵਚੀਦੁਚ੍ਚਰਿਤਵਿਰਤਿ। ਸਾ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਾ ਮੁਸਾਵਾਦਾ ਵੇਰਮਣਿ, ਪਿਸੁਣਵਾਚਾ ਵੇਰਮਣਿ, ਫਰੁਸਵਾਚਾ ਵੇਰਮਣਿ, ਸਮ੍ਫਪ੍ਪਲਾਪਾ ਵੇਰਮਣੀਤਿ। ਕਮ੍ਮਮੇਵ ਕਮ੍ਮਨ੍ਤੋ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਵਨਨ੍ਤਾਦਯੋ ਵਿਯ। ਸਮ੍ਮਾ ਪਵਤ੍ਤੋ ਕਮ੍ਮਨ੍ਤੋ **ਸਮ੍ਮਾਕਮ੍ਮਨ੍ਤੋ**, ਕਾਯਦੁਚ੍ਚਰਿਤਵਿਰਤਿ। ਸਾ ਤਿਵਿਧਾ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾ ਵੇਰਮਣਿ, ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਨਾ ਵੇਰਮਣਿ, ਕਾਮੇਸੁਮਿਚ੍ਛਾਚਾਰਾ ਵੇਰਮਣੀਤਿ। ਸਮ੍ਮਾ ਆਜੀਵਨ੍ਤਿ ਏਤੇਨਾਤਿ **ਸਮ੍ਮਾਆਜੀਵੋ**, ਮਿਚ੍ਛਾਜੀਵਵਿਰਤਿ। ਸੋ ਪਨ ਆਜੀਵਹੇਤੁਕਕਾਯਵਚੀਦੁਚ੍ਚਰਿਤਤੋ ਵਿਰਮਣਵਸੇਨ ਸਤ੍ਤਵਿਧੋ, ਕੁਹਨਲਪਨਾਦਿਮਿਚ੍ਛਾਜੀਵਵਿਰਮਣਵਸੇਨ ਬਹੁਵਿਧੋ ਵਾ। ਤਿਵਿਧਾਪਿ ਪਨੇਤਾ ਪਚ੍ਚੇਕਂ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਸਮਾਦਾਨਸਮੁਚ੍ਛੇਦਵਿਰਤਿਵਸੇਨ ਤਿਵਿਧਾ **ਵਿਰਤਿਯੋ ਨਾਮ** ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਦੁਚ੍ਚਰਿਤੇਹਿ ਵਿਰਮਣਤੋ।

੮. ਕਰੋਤਿ ਪਰਦੁਕ੍ਖੇ ਸਤਿ ਸਾਧੂਨਂ ਹਦਯਖੇਦਂ ਜਨੇਤਿ, ਕਿਰਤਿ ਵਾ ਵਿਕ੍ਖਿਪਤਿ ਪਰਦੁਕ੍ਖਂ, ਕਿਣਾਤਿ ਵਾ ਤਂ ਹਿਂਸਤਿ, ਕਿਰਿਯਤਿ ਵਾ ਦੁਕ੍ਖਿਤੇਸੁ ਪਸਾਰਿਯਤੀਤਿ **ਕਰੁਣਾ**, ਸਾ ਪਰਦੁਕ੍ਖਾਪਨਯਨਕਾਮਤਾਲਕ੍ਖਣਾ। ਤਾਯ ਹਿ ਪਰਦੁਕ੍ਖਂ ਅਪਨੀਯਤੁ ਵਾ, ਮਾ ਵਾ, ਤਦਾਕਾਰੇਨੇਵ ਸਾ ਪਵਤ੍ਤਤਿ। ਮੋਦਨ੍ਤਿ ਏਤਾਯਾਤਿ **ਮੁਦਿਤਾ**, ਸਾ ਪਰਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਅਨੁਮੋਦਨਲਕ੍ਖਣਾ, ਅਪ੍ਪਮਾਣਸਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣਤ੍ਤਾ ਅਪ੍ਪਮਾਣਾ, ਤਾ ਏਵ **ਅਪ੍ਪਮਞ੍ਞਾ**। ਨਨੁ ਚ ‘‘ਚਤਸ੍ਸੋ ਅਪ੍ਪਮਞ੍ਞਾ’’ਤਿ ਵਕ੍ਖਤਿ, ਕਸ੍ਮਾ ਪਨੇਤ੍ਥ ਦ੍ਵੇਯੇਵ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ? ਅਦੋਸਤਤ੍ਰਮਜ੍ਝਤ੍ਤਤਾਹਿ ਮੇਤ੍ਤੁਪੇਕ੍ਖਾਨਂ ਗਹਿਤਤ੍ਤਾ। ਅਦੋਸੋਯੇਵ ਹਿ ਸਤ੍ਤੇਸੁ ਹਿਤਜ੍ਝਾਸਯਵਸਪ੍ਪਵਤ੍ਤੋ **ਮੇਤ੍ਤਾ** ਨਾਮ। ਤਤ੍ਰਮਜ੍ਝਤ੍ਤਤਾਯੇਵ ਤੇਸੁ ਪਟਿਘਾਨੁਨਯਵੂਪਸਮਪ੍ਪਵਤ੍ਤਾ **ਉਪੇਕ੍ਖਾ** ਨਾਮ। ਤੇਨਾਹੁ ਪੋਰਾਣਾ –

‘‘ਅਬਜਾਪਾਦੇਨ ਮੇਤ੍ਤਾ ਹਿ, ਤਤ੍ਰਮਜ੍ਝਤ੍ਤਤਾਯ ਚ।
ਉਪੇਕ੍ਖਾ ਗਹਿਤਾ ਯਸ੍ਮਾ, ਤਸ੍ਮਾ ਨ ਗਹਿਤਾ ਉਭੋ’’ਤਿ॥ (ਅਭਿਧ॰ ੨੦)।

ਪਕਾਰੇਨ ਜਾਨਾਤਿ ਅਨਿਚ੍ਚਾਦਿਵਸੇਨ ਅਵਬੁਜ੍ਝਤੀਤਿ ਪਞ੍ਞਾ, ਸਾ ਏਵ ਯਥਾਸਭਾਵਾਵਬੋਧਨੇ ਆਧਿਪਚ੍ਚਯੋਗਤੋ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਨ੍ਤਿ **ਪਞ੍ਞਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ**। ਅਥ ਸਞ੍ਞਾਵਿਞ੍ਞਾਣਪਞ੍ਞਾਨਂ ਕਿਂ ਨਾਨਾਕਰਣਨ੍ਤਿ? ਸਞ੍ਞਾ ਤਾਵ ਨੀਲਾਦਿਵਸੇਨ ਸਞ੍ਜਾਨਨਮਤ੍ਤਂ ਕਰੋਤਿ, ਲਕ੍ਖਣਪ੍ਪਟਿਵੇਧਂ ਕਾਤੁਂ ਨ ਸਕ੍ਕੋਤਿ। ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਲਕ੍ਖਣਪ੍ਪਟਿਵੇਧਮ੍ਪਿ ਸਾਧੇਤਿ, ਉਸ੍ਸਕ੍ਕਿਤ੍ਵਾ ਪਨ ਮਗ੍ਗਂ ਪਾਪੇਤੁਂ ਨ ਸਕ੍ਕੋਤਿ। ਪਞ੍ਞਾ ਪਨ ਤਿਵਿਧਮ੍ਪਿ ਕਰੋਤਿ, ਬਾਲਗਾਮਿਕਹੇਰਞ੍ਞਿਕਾਨਂ ਕਹਾਪਣਾਵਬੋਧਨਮੇਤ੍ਥ ਨਿਦਸ੍ਸਨਨ੍ਤਿ। ਞਾਣਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤਸਞ੍ਞਾਯ ਚੇਤ੍ਥ ਆਕਾਰਗ੍ਗਹਣਵਸੇਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨਕਾਲੇ ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਅਬ੍ਬੋਹਾਰਿਕਂ, ਸੇਸਕਾਲੇ ਬਲਵਂ। ਞਾਣਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਪਨ ਉਭੋਪਿ ਤਦਨੁਗਤਿਕਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਸਬ੍ਬਥਾਪਿ ਪਞ੍ਚਵੀਸਤੀਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ।

੯. “**ਤੇਰਸਞ੍ਞਸਮਾਨਾ**”ਤ੍ਯਾਦਿ ਤੀਹਿ ਰਾਸੀਹਿ ਵੁਤ੍ਤਾਨਂ ਸਙ੍ਗਹੋ।

ਸੋਭਨਚੇਤਸਿਕਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਸਮ੍ਪਯੋਗਨਯਵਣ੍ਣਨਾ

੧੦. ਚਿਤ੍ਤੇਨ ਸਹ ਅਵਿਯੁਤ੍ਤਾ **ਚਿਤ੍ਤਾਵਿਯੁਤ੍ਤਾ,** ਚੇਤਸਿਕਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀਤਿ ਉਪ੍ਪਾਦੋ, ਚਿਤ੍ਤਮੇਵ ਉਪ੍ਪਾਦੋ **ਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦੋ** । ਅਞ੍ਞਤ੍ਥ ਪਨ ਸਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ‘‘ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਚਿਤ੍ਤਂ ਏਤੇਨਾਤਿ ਉਪ੍ਪਾਦੋ, ਧਮ੍ਮਸਮੂਹੋ, ਚਿਤ੍ਤਞ੍ਚ ਤਂ ਉਪ੍ਪਾਦੋ ਚਾਤਿ ਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦੋ’’ਤਿ ਕਤ੍ਵਾ। ਸਮਾਹਾਰਦ੍ਵਨ੍ਦੇਪਿ ਹਿ ਪੁਲ੍ਲਿਙ੍ਗਂ ਕਤ੍ਥਚਿ ਸਦ੍ਦਵਿਦੂ ਇਚ੍ਛਨ੍ਤਿ। ਤੇਸਂ ਚਿਤ੍ਤਾਵਿਯੁਤ੍ਤਾਨਂ ਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦੇਸੁ ਪਚ੍ਚੇਕਂ ਸਮ੍ਪਯੋਗੋ ਇਤੋ ਪਰਂ ਯਥਾਯੋਗਂ ਪਵੁਚ੍ਚਤੀਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ।

ਅਞ੍ਞਸਮਾਨਚੇਤਸਿਕਸਮ੍ਪਯੋਗਨਯਵਣ੍ਣਨਾ

੧੩. ਸਭਾਵੇਨ ਅਵਿਤਕ੍ਕਤ੍ਤਾ ਦ੍ਵਿਪਞ੍ਚਵਿਞ੍ਞਾਣਾਨਿ ਵਜ੍ਜਿਤਾਨਿ ਏਤੇਹਿ, ਤੇਹਿ ਵਾ ਏਤਾਨਿ ਵਜ੍ਜਿਤਾਨੀਤਿ **ਦ੍ਵਿਪਞ੍ਚਵਿਞ੍ਞਾਣਵਜ੍ਜਿਤਾਨਿ,** ਚਤੁਚਤ੍ਤਾਲੀਸ ਕਾਮਾਵਚਰਚਿਤ੍ਤਾਨਿ। ਤੇਸੁ ਚੇਵ ਏਕਾਦਸਸੁ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਚਿਤ੍ਤੇਸੁ ਚ ਵਿਤਕ੍ਕੋ ਜਾਯਤਿ ਸੇਸਾਨਂ ਭਾਵਨਾਬਲੇਨ ਅਵਿਤਕ੍ਕਤ੍ਤਾਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ।

੧੪. **ਤੇਸੁ ਚੇ**ਵ ਪਞ੍ਚਪਞ੍ਞਾਸਸਵਿਤਕ੍ਕਚਿਤ੍ਤੇਸੁ, ਏਕਾਦਸਸੁ ਦੁਤਿਯਜ੍ਝਾਨਚਿਤ੍ਤੇਸੁ ਚਾਤਿ ਛਸਟ੍ਠਿਚਿਤ੍ਤੇਸੁ ਵਿਚਾਰੋ ਜਾਯਤਿ।

੧੫. ਦ੍ਵਿਪਞ੍ਚਵਿਞ੍ਞਾਣੇਹਿ, ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਸਹਗਤੇਨ ਚਾਤਿ ਏਕਾਦਸਹਿ ਵਜ੍ਜਿਤੇਸੁ ਅਟ੍ਠਸਤ੍ਤਤਿਚਿਤ੍ਤੇਸੁ ਅਧਿਮੋਕ੍ਖੋ ਜਾਯਤਿ।

੧੬. ਪਞ੍ਚਦ੍ਵਾਰਾਵਜ੍ਜਨੇਨ, ਦ੍ਵਿਪਞ੍ਚਵਿਞ੍ਞਾਣੇਹਿ, ਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਨਦ੍ਵਯੇਨ, ਸਨ੍ਤੀਰਣਤ੍ਤਯੇਨ ਚਾਤਿ ਸੋਲ਼ਸਹਿ ਵਜ੍ਜਿਤੇਸੁ ਤੇਸਤ੍ਤਤਿਯਾ ਚਿਤ੍ਤੇਸੁ ਵੀਰਿਯਂ ਜਾਯਤਿ।

੧੭. ਦੋਮਨਸ੍ਸਸਹਗਤੇਹਿਦ੍ਵੀਹਿ , ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤੇਹਿ ਪਞ੍ਚਪਞ੍ਞਾਸਚਿਤ੍ਤੇਹਿ, ਕਾਯਵਿਞ੍ਞਾਣਦ੍ਵਯੇਨ, ਏਕਾਦਸਹਿ ਚਤੁਤ੍ਥਜ੍ਝਾਨੇਹਿ ਚਾਤਿ ਸਤ੍ਤਤਿਚਿਤ੍ਤੇਹਿ ਵਜ੍ਜਿਤੇਸੁ ਏਕਪਞ੍ਞਾਸਚਿਤ੍ਤੇਸੁ ਪੀਤਿ ਜਾਯਤਿ।

੧੮. ਅਹੇਤੁਕੇਹਿ ਅਟ੍ਠਾਰਸਹਿ, ਮੋਮੂਹੇਹਿ ਦ੍ਵੀਹਿ ਚਾਤਿ ਵੀਸਤਿਯਾ ਚਿਤ੍ਤੇਹਿ ਵਜ੍ਜਿਤੇਸੁ ਏਕੂਨਸਤ੍ਤਤਿਚਿਤ੍ਤੇਸੁ ਛਨ੍ਦੋ ਜਾਯਤਿ।

੧੯. **ਤੇ ਪਨਾ**ਤਿ ਪਕਿਣ੍ਣਕਵਿਵਜ੍ਜਿਤਾ ਤੰਸਹਗਤਾ ਚ। **ਯਥਾਕ੍ਕਮ**ਨ੍ਤਿ ਵਿਤਕ੍ਕਾਦਿਛਪਕਿਣ੍ਣਕਵਜ੍ਜਿਤਤੰਸਹਿਤਕਮਾਨੁਰੂਪਤੋ। "**ਛਸਟ੍ਠਿ ਪਞ੍ਚਪਞ੍ਞਾਸਾ**"ਤ੍ਯਾਦਿ ਏਕਵੀਸਸਤਗਣਨਵਸੇਨ, ਏਕੂਨਨਵੁਤਿਗਣਨਵਸੇਨ ਚ ਯਥਾਰਹਂ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਂ।

ਅਞ੍ਞਸਮਾਨਚੇਤਸਿਕਸਮ੍ਪਯੋਗਨਯਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਅਕੁਸਲਚੇਤਸਿਕਸਮ੍ਪਯੋਗਨਯਵਣ੍ਣਨਾ

੨੦. ''ਸਬ੍ਬਾਕੁਸਲਸਾਧਾਰਣਾ''ਤਿ ਵਤ੍ਵਾ ਤਦੇਵ ਸਮਤ੍ਥੇਤੁਂ "**ਸਬ੍ਬੇਸੁਪੀ**"ਤ੍ਯਾਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਯੋ ਹਿ ਕੋਚਿ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾਦੀਸੁ ਪਟਿਪਜ੍ਜਤਿ, ਸੋ ਸਬ੍ਬੋਪਿ ਮੋਹੇਨ ਤਤ੍ਥ ਅਨਾਦੀਨਵਦਸ੍ਸਾਵੀ ਅਹਿਰਿਕੇਨ ਤਤੋ ਅਜਿਗੁਚ੍ਛਨ੍ਤੋ, ਅਨੋਤ੍ਤਪ੍ਪੇਨ ਅਨੋਤ੍ਤਪ੍ਪਨ੍ਤੋ, ਉਦ੍ਧਚ੍ਚੇਨ ਅਵੂਪਸਨ੍ਤੋ ਚ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਤੇ ਸਬ੍ਬਾਕੁਸਲੇਸੁ ਉਪਲਬ੍ਭਨ੍ਤਿ।

੨੧. **ਲੋਭਸਹਗਤਚਿਤ੍ਤੇਸ੍ਵੇਵਾ**ਤਿ **ਏਵ**-ਕਾਰੋ ਅਧਿਕਾਰਤ੍ਥਾਯਪਿ ਹੋਤੀਤਿ ''ਦਿਟ੍ਠਿਸਹਗਤਚਿਤ੍ਤੇਸੂ''ਤਿਆਦੀਸੁਪਿ ਅਵਧਾਰਣਂ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। ਸਕ੍ਕਾਯਾਦੀਸੁ ਹਿ ਅਭਿਨਿਵਿਸਨ੍ਤਸ੍ਸ ਤਤ੍ਥ ਮਮਾਯਨਸਮ੍ਭਵਤੋ ਦਿਟ੍ਠਿ ਲੋਭਸਹਗਤਚਿਤ੍ਤੇਸ੍ਵੇਵ ਲਬ੍ਭਤਿ। ਮਾਨੋਪਿ ਅਹਂਮਾਨਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਨਤੋ ਦਿਟ੍ਠਿਸਦਿਸੋਵ ਪਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਸਹ ਏਕਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦੇਨ ਪਵਤ੍ਤਤਿ ਕੇਸਰਸੀਹੋ ਵਿਯ ਅਪਰੇਨ ਤਥਾਵਿਧੇਨ ਸਹ ਏਕਗੁਹਾਯਂ, ਨ ਚਾਪਿ ਦੋਸਮੂਲਾਦੀਸੁ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਅਤ੍ਤਸਿਨੇਹਸਨ੍ਨਿਸ੍ਸਯਭਾਵੇਨ ਏਕਨ੍ਤਲੋਭਪਦਟ੍ਠਾਨਤ੍ਤਾਤਿ ਸੋ ਦਿਟ੍ਠਿਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤੇਸ੍ਵੇਵ ਲਬ੍ਭਤਿ।

੨੪. ਤਥਾ ਪਰਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਂ ਉਸੂਯਨ੍ਤਸ੍ਸ, ਅਤ੍ਤਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਚ ਪਰੇਹਿ ਸਾਧਾਰਣਭਾਵਂ ਅਨਿਚ੍ਛਨ੍ਤਸ੍ਸ, ਕਤਾਕਤਦੁਚ੍ਚਰਿਤਸੁਚਰਿਤੇ ਅਨੁਸੋਚਨ੍ਤਸ੍ਸ ਚ ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ਪਟਿਹਨਨਵਸੇਨੇਵ ਪਵਤ੍ਤਨਤੋ ਇਸ੍ਸਾਮਚ੍ਛਰਿਯਕੁਕ੍ਕੁਚ੍ਚਾਨਿ ਪਟਿਘਚਿਤ੍ਤੇਸ੍ਵੇਵ।

੨੫. ਅਕਮ੍ਮਞ੍ਞਤਾਪਕਤਿਕਸ੍ਸ ਤਥਾ ਸਭਾਵਤਿਕ੍ਖੇਸੁ ਅਸਙ੍ਖਾਰਿਕੇਸੁ ਪਵਤ੍ਤਨਾਯੋਗਤੋ ਥਿਨਮਿਦ੍ਧਂ ਸਸਙ੍ਖਾਰਿਕੇਸ੍ਵੇਵ ਲਬ੍ਭਤਿ।

੨੭. ਸਬ੍ਬਾਪੁਞ੍ਞੇਸ੍ਵੇਵ **ਚਤ੍ਤਾਰੋ** ਚੇਤਸਿਕਾ ਗਤਾ, ਲੋਭਮੂਲੇਯੇਵ ਯਥਾਸਮ੍ਭਵਂ ਤਯੋ ਗਤਾ, ਦੋਸਮੂਲੇਸ੍ਵੇਵ ਦ੍ਵੀਸੁ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਗਤਾ, ਤਥਾ ਸਸਙ੍ਖਾਰੇਯੇਵ ਦ੍ਵਯਨ੍ਤਿ ਯੋਜਨਾ। **ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਚਿਤ੍ਤੇ ਚਾ**ਤਿ **ਚ**-ਸਦ੍ਦੋ ਅਵਧਾਰਣੇ। ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਚਿਤ੍ਤੇਯੇਵਾਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ।

ਅਕੁਸਲਚੇਤਸਿਕਸਮ੍ਪਯੋਗਨਯਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਸੋਭਨਚੇਤਸਿਕਸਮ੍ਪਯੋਗਨਯਵਣ੍ਣਨਾ

੨੯. ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਚਿਤ੍ਤੇਸੁ ਪਾਦਕਜ੍ਝਾਨਾਦਿਵਸੇਨ ਕਦਾਚਿ ਸਮ੍ਮਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪਵਿਰਹੋ ਸਿਯਾ, ਨ ਪਨ ਵਿਰਤੀਨਂ ਅਭਾਵੋ ਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਕਾਯਦੁਚ੍ਚਰਿਤਾਦੀਨਂ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਵਸੇਨ, ਫਲਸ੍ਸ ਚ ਤਦਨੁਕੂਲਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਨਤੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ "**ਵਿਰਤਿਯੋ ਪਨਾ**"ਤ੍ਯਾਦਿ। **ਸਬ੍ਬਥਾਪੀ**ਤਿ ਸਬ੍ਬੇਹਿਪਿ ਤਂਤਂਦੁਚ੍ਚਰਿਤਦੁਰਾਜੀਵਾਨਂ ਵਿਧਮਨਵਸਪ੍ਪਵਤ੍ਤੇਹਿ ਆਕਾਰੇਹਿ। ਨ ਹਿ ਏਤਾਸਂ ਲੋਕਿਯੇਸੁ ਵਿਯ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰੇਸੁਪਿ ਮੁਸਾਵਾਦਾਦੀਨਂ ਵਿਸੁਂ ਵਿਸੁਂ ਪਹਾਨਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਿ ਹੋਤਿ ਸਬ੍ਬੇਸਮੇਵ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਦੁਰਾਜੀਵਾਨਂ ਤੇਨ ਤੇਨ ਮਗ੍ਗੇਨ ਕੇਸਞ੍ਚਿ ਸਬ੍ਬਸੋ, ਕੇਸਞ੍ਚਿ ਅਪਾਯਗਮਨੀਯਾਦਿਅਵਤ੍ਥਾਯ ਪਹਾਨਵਸੇਨ ਏਕਕ੍ਖਣੇ ਸਮੁਚ੍ਛਿਨ੍ਦਨਤੋ। ਨਨੁ ਚਾਯਮਤ੍ਥੋ "**ਏਕਤੋਵਾ**"ਤਿ ਇਮਿਨਾਵ ਸਿਦ੍ਧੋਤਿ? ਤਂ ਨ, ਤਿਸ੍ਸਨ੍ਨਂ ਏਕਤੋਵੁਤ੍ਤਿਪਰਿਦੀਪਨਮਤ੍ਤੇਨ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਵਚੀਦੁਚ੍ਚਰਿਤਾਦੀਨਂ ਪਟਿਪਕ੍ਖਾਕਾਰਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਯਾ ਅਦੀਪਿਤਤ੍ਤਾ। ਕੇਚਿ ਪਨ ਇਮਮਤ੍ਥਂ ਅਸਲ੍ਲਕ੍ਖੇਤ੍ਵਾਵ '''ਸਬ੍ਬਥਾਪੀ'ਤਿ ਇਦਂ ਅਤਿਰਿਤ੍ਤ''ਨ੍ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ, ਤਤ੍ਥ ਤੇਸਂ ਅਞ੍ਞਾਣਮੇਵ ਕਾਰਣਂ। "**ਨਿਯਤਾ**"ਤਿ

ਇਮਿਨਾਪਿ ਲੋਕਿਯੇਸੁ ਵਿਯ ਕਦਾਚਿ ਸਮ੍ਭਵਂ ਨਿਵਾਰੇਤਿ। ਤਥਾ ਹੇਤਾ ਲੋਕਿਯੇਸੁ ਯੇਵਾਪਨਕਵਸੇਨ ਦੇਸਿਤਾ, ਇਧ ਪਨ ਸਰੂਪੇਨੇਵ। **ਕਾਮਾਵਚਰਕੁਸਲੇਸ੍ਵੇਵਾ**ਤਿ ਅਵਧਾਰਣੇਨ ਕਾਮਾਵਚਰਵਿਪਾਕਕਿਰਿਯੇਸੁ ਮਹੱਗਤੇਸੁ ਚ ਸਮ੍ਭਵਂ ਨਿਵਾਰੇਤਿ। ਤਥਾ ਚੇਵ ਉਪਰਿ ਵਕ੍ਖਤਿ। **ਕਦਾਚੀ**ਤਿ ਮੁਸਾਵਾਦਾਦਿਏਕੇਕਦੁਚ੍ਚਰਿਤੇਹਿ ਪਟਿਵਿਰਮਣਕਾਲੇ। ਕਦਾਚਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਾਪਿ ਨ ਏਕਤੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ ਵੀਤਿਕ੍ਕਮਿਤਬ੍ਬਵਤ੍ਥੁਸਙ੍ਖਾਤਾਨਂ ਅਤ੍ਤਨੋ ਆਰਮ੍ਮਣਾਨਂ ਸਮ੍ਭਵਾਪੇਕ੍ਖਤ੍ਤਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ "**ਵਿਸੁਂ ਵਿਸੁ**"ਨ੍ਤਿ।

੩੦. ਅਪ੍ਪਨਾਪ੍ਪਤ੍ਤਾਨਂ ਅਪ੍ਪਮਞ੍ਞਾਨਂ ਨ ਕਦਾਚਿ ਸੋਮਨਸ੍ਸਰਹਿਤਾ ਪਵਤ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੀਤਿ "**ਪਞ੍ਚਮ...ਪੇ॰... ਚਿਤ੍ਤੇਸੁ ਚਾ**"ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਵਿਨੀਵਰਣਾਦਿਤਾਯ ਮਹਤ੍ਤਂ ਗਤਾਨਿ, ਮਹਨ੍ਤੇਹਿ ਵਾ ਝਾਯੀਹਿ ਗਤਾਨਿ ਪਤ੍ਤਾਨੀਤਿ **ਮਹੱਗਤਾਨਿ। ਨਾਨਾ ਹੁਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਭਿਨ੍ਨਾਰਮ੍ਮਣਤ੍ਤਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਆਰਮ੍ਮਣਭੂਤਾਨਂ ਦੁਕ੍ਖਿਤਸੁਖਿਤਸਤ੍ਤਾਨਂ ਆਪਾਥਗਮਨਾਪੇਕ੍ਖਤਾਯ ਵਿਸੁਂ ਵਿਸੁਂ ਹੁਤ੍ਵਾ। **ਏਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਇਮੇਸੁ ਕਾਮਾਵਚਰਕੁਸਲਚਿਤ੍ਤੇਸੁ, ਕਰੁਣਾਮੁਦਿਤਾਭਾਵਨਾਕਾਲੇ ਅਪ੍ਪਨਾਵੀਥਿਤੋ ਪੁਬ੍ਬੇ ਪਰਿਚਯਵਸੇਨ ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤਚਿਤ੍ਤੇਹਿਪਿ ਪਰਿਕਮ੍ਮਂ ਹੋਤਿ, ਯਥਾ ਤਂ ਪਗੁਣਗਨ੍ਥਂ ਸਜ੍ਝਾਯਨ੍ਤਸ੍ਸ ਕਦਾਚਿ ਅਞ੍ਞਵਿਹਿਤਸ੍ਸਪਿ ਸਜ੍ਝਾਯਨਂ, ਯਥਾ ਚ ਪਗੁਣਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ ਸਙ੍ਖਾਰੇ ਸਮ੍ਮਸਨ੍ਤਸ੍ਸ ਕਦਾਚਿ ਪਰਿਚਯਬਲੇਨ ਞਾਣਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤਚਿਤ੍ਤੇਹਿਪਿ ਸਮ੍ਮਸਨਨ੍ਤਿ ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤਕਾਮਾਵਚਰੇਸੁ ਕਰੁਣਾਮੁਦਿਤਾਨਂ ਅਸਮ੍ਭਵਵਾਦੋ ਕੇਚਿਵਾਦੋ ਕਤੋ। ਅਪ੍ਪਨਾਵੀਥਿਯਂ ਪਨ ਤਾਸਂ ਏਕਨ੍ਤਤੋ ਸੋਮਨਸ੍ਸਸਹਗਤੇਸ੍ਵੇਵ ਸਮ੍ਭਵੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ ਭਿਨ੍ਨਜਾਤਿਕਸ੍ਸ ਵਿਯ ਭਿਨ੍ਨਵੇਦਨਸ੍ਸਪਿ ਆਸੇਵਨਪਚ੍ਚਯਾਭਾਵਤੋ।

੩੨. **ਤਯੋ ਸੋਲ਼ਸਚਿਤ੍ਤੇਸੂ**ਤਿ ਸਮ੍ਮਾਵਾਚਾਦਯੋ ਤਯੋ ਧਮ੍ਮਾ ਅਟ੍ਠਲੋਕੁਤ੍ਤਰਕਾਮਾਵਚਰਕੁਸਲਵਸੇਨ ਸੋਲ਼ਸਚਿਤ੍ਤੇਸੁ ਜਾਯਨ੍ਤਿ।

੩੩. ਏਵਂ ਨਿਯਤਾਨਿਯਤਸਮ੍ਪਯੋਗਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤੇਸੁ ਅਨਿਯਤਧਮ੍ਮੇ ਏਕਤੋ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਸੇਸਾਨਂ ਨਿਯਤਭਾਵਂ ਦੀਪੇਤੁਂ "**ਇਸ੍ਸਾਮਚ੍ਛੇਰਾ**"ਤ੍ਯਾਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਇਸ੍ਸਾਮਚ੍ਛੇਰਕੁਕ੍ਕੁਚ੍ਚਵਿਰਤਿਕਰੁਣਾਦਯੋ ਨਾਨਾ ਕਦਾਚਿ ਜਾਯਨ੍ਤਿ, ਮਾਨੋ ਚ ਕਦਾਚਿ ''ਸੇਯ੍ਯੋਹਮਸ੍ਮੀ''ਤ੍ਯਾਦਿਵਸਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਯਂ ਜਾਯਤਿ। ਥਿਨਮਿਦ੍ਧਂ **ਤਥਾ** ਕਦਾਚਿ ਅਕਮ੍ਮਞ੍ਞਤਾਵਸਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਯਂ **ਸਹ** ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਂ ਅਵਿਪ੍ਪਯੋਗਿਵਸੇਨ ਜਾਯਤੀਤਿ ਯੋਜਨਾ। ਅਥ ਵਾ **ਮਾਨੇ ਚਾ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ **ਚ**-ਸਦ੍ਦਂ ''ਸਹਾ''ਤਿ ਏਤ੍ਥਾਪਿ ਯੋਜੇਤ੍ਵਾ ਥਿਨਮਿਦ੍ਧਂ **ਤਥਾ ਕਦਾਚਿ ਸਹ** ਚ ਸਸਙ੍ਖਾਰਿਕਪਟਿਘੇ, ਦਿਟ੍ਠਿਗਤਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤਸਸਙ੍ਖਾਰਿਕੇਸੁ ਚ ਇਸ੍ਸਾਮਚ੍ਛਰਿਯਕੁਕ੍ਕੁਚ੍ਚੇਹਿ, ਮਾਨੇਨ ਚ ਸਦ੍ਧਿਂ, **ਕਦਾਚਿ** ਤਦਿਤਰਸਸਙ੍ਖਾਰਿਕਚਿਤ੍ਤਸਮ੍ਪਯੋਗਕਾਲੇ, ਤਂਸਮ੍ਪਯੋਗਕਾਲੇਪਿ ਵਾ **ਨਾਨਾ** ਚ ਜਾਯਤੀਤਿ ਯੋਜਨਾ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ। ਅਪਰੇ ਪਨ ਆਚਰਿਯਾ ''ਮਾਨੇ ਚ ਥਿਨਮਿਦ੍ਧਞ੍ਚ ਤਥਾ ਕਦਾਚਿ ਨਾਨਾ ਕਦਾਚਿ ਸਹ ਚ ਜਾਯਤੀ''ਤਿ ਏਤ੍ਤਕਮੇਵ ਯੋਜੇਸੁਂ।

੩੪. **ਸੇਸਾ**ਤਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤੇਹਿ ਏਕਾਦਸਹਿ ਅਨਿਯਤੇਹਿ ਇਤਰੇ ਏਕਚਤ੍ਤਾਲੀਸ। ਕੇਚਿ ਪਨ ''ਯਥਾਵੁਤ੍ਤੇਹਿ ਅਨਿਯਤਯੇਵਾਪਨਕੇਹਿ ਸੇਸਾ ਨਿਯਤਯੇਵਾਪਨਕਾ''ਤਿ ਵਣ੍ਣੇਨ੍ਤਿ, ਤਂ ਤੇਸਂ ਮਤਿਮਤ੍ਤਂ, ਇਧ ਯੇਵਾਪਨਕਨਾਮੇਨ ਕੇਸਞ੍ਚਿ ਅਨੁਦ੍ਧਟਤ੍ਤਾ। ਕੇਵਲਞ੍ਹੇਤ੍ਥ ਨਿਯਤਾਨਿਯਤਵਸੇਨ ਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦੇਸੁ ਯਥਾਰਹਂ ਲਬ੍ਭਮਾਨਚੇਤਸਿਕਮਤ੍ਤਸਨ੍ਦਸ੍ਸਨਂ ਆਚਰਿਯੇਨ ਕਤਂ, ਨ ਯੇਵਾਪਨਕਨਾਮੇਨ ਕੇਚਿ ਉਦ੍ਧਟਾਤਿ।

ਏਵਂ ਤਾਵ ''ਫਸ੍ਸਾਦੀਸੁ ਅਯਂ ਧਮ੍ਮੋ ਏਤ੍ਤਕੇਸੁ ਚਿਤ੍ਤੇਸੁ ਉਪਲਬ੍ਭਤੀ''ਤਿ ਚਿਤ੍ਤਪਰਿਚ੍ਛੇਦਵਸੇਨ ਸਮ੍ਪਯੋਗਂ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ''ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦੇ ਏਤ੍ਤਕਾ ਚੇਤਸਿਕਾ''ਤਿ ਚੇਤਸਿਕਰਾਸਿਪਰਿਚ੍ਛੇਦਵਸੇਨ ਸਙ੍ਗਹਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ "**ਸਙ੍ਗਹਞ੍ਚਾ**"ਤ੍ਯਾਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਸੋਭਨਚੇਤਸਿਕਸਮ੍ਪਯੋਗਨਯਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਸਮ੍ਪਯੋਗਨਯਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਸਙ੍ਗਹਨਯਵਣ੍ਣਨਾ

੩੫. "**ਛਤ੍ਤਿਂਸਾ**"ਤ੍ਯਾਦਿ ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ਯਥਾਰਹਂ ਲਬ੍ਭਮਾਨਕਧਮ੍ਮਵਸੇਨ ਗਣਨਸਙ੍ਗਹੋ।

੩੬. ਪਠਮਜ੍ਝਾਨੇ ਨਿਯੁਤ੍ਤਾਨਿ ਚਿਤ੍ਤਾਨਿ, ਤਂ ਵਾ ਏਤੇਸਂ ਅਤ੍ਥੀਤਿ **ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਿਕਚਿਤ੍ਤਾਨਿ**। ਅਪ੍ਪਮਞ੍ਞਾਨਂ ਸਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣਤ੍ਤਾ, ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਾਨਞ੍ਚ ਨਿਬ੍ਬਾਨਾਰਮ੍ਮਣਤ੍ਤਾ ਵੁਤ੍ਤਂ **“ਅਪ੍ਪਮਞ੍ਞਾਵਜ੍ਜਿਤਾ”**ਤਿ। **“ਤਥਾ”**ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਅਞ੍ਞਸਮਾਨਾ, ਅਪ੍ਪਮਞ੍ਞਾਵਜ੍ਜਿਤਾ ਸੋਭਨਚੇਤਸਿਕਾ ਚ ਸਙ੍ਗਹਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੀਤਿ ਆਕਡ੍ਢਤਿ। **ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤਾ**ਤਿ ਵਿਤਕ੍ਕਵਿਚਾਰਪੀਤਿਸੁਖਵਜ੍ਜਾ ਸੁਖਟ੍ਠਾਨਂ ਪਵਿਟ੍ਠਉਪੇਕ੍ਖਾਯ ਸਹਗਤਾ। **ਪਞ੍ਚਕਜ੍ਝਾਨਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਵਿਤਕ੍ਕਵਿਚਾਰੇ ਵਿਸੁਂ ਵਿਸੁਂ ਅਤਿਕ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਭਾਵੇਨ੍ਤਸ੍ਸ ਨਾਤਿਤਿਕ੍ਖਞਾਣਸ੍ਸ ਵਸੇਨ ਦੇਸਿਤਸ੍ਸ ਝਾਨਪਞ੍ਚਕਸ੍ਸ ਵਸੇਨ। ਤੇ ਪਨ ਏਕਤੋ ਅਤਿਕ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਭਾਵੇਨ੍ਤਸ੍ਸ ਤਿਕ੍ਖਞਾਣਸ੍ਸ ਵਸੇਨ ਦੇਸਿਤਚਤੁਕ੍ਕਜ੍ਝਾਨਵਸੇਨ ਦੁਤਿਯਜ੍ਝਾਨਿਕੇਸੁ ਵਿਤਕ੍ਕਵਿਚਾਰਵਜ੍ਜਿਤਾਨਂ ਸਮ੍ਭਵਤੋ ਚਤੁਧਾ ਏਵ ਸਙ੍ਗਹੋ ਹੋਤੀਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ।

੩੭. **ਤੇਤ੍ਤਿਂਸਦ੍ਵਯਂ** ਚਤੁਤ੍ਥਪਞ੍ਚਮਜ੍ਝਾਨਚਿਤ੍ਤੇਸੁ।

ਮਹਗ੍ਗਤਚਿਤ੍ਤਸਙ੍ਗਹਨਯਵਣ੍ਣਨਾ

੩੮. **ਤੀਸੂ**ਤਿ ਕੁਸਲਵਿਪਾਕਕਿਰਿਯਵਸੇਨ ਤਿਵਿਧੇਸੁ ਸੀਲਵਿਸੁਦ੍ਧਿਵਸੇਨ ਸੁਵਿਸੋਧਿਤਕਾਯਵਚੀਪਯੋਗਸ੍ਸ ਕੇਵਲਂ ਚਿਤ੍ਤਸਮਾਧਾਨਮਤ੍ਤੇਨ ਮਹਗ੍ਗਤਜ੍ਝਾਨਾਨਿ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ, ਨ ਪਨ ਕਾਯਵਚੀਕਮ੍ਮਾਨਂ ਵਿਸੋਧਨਵਸੇਨ, ਨਾਪਿ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਦੁਰਾਜੀਵਾਨਂ ਸਮੁਚ੍ਛਿਨ੍ਦਨਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਮ੍ਭਨਵਸੇਨਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ **“ਵਿਰਤਿਵਜ੍ਜਿਤਾ”**ਤਿ। **ਪਚ੍ਚੇਕਮੇਵਾ**ਤਿ ਵਿਸੁਂ ਵਿਸੁਂਯੇਵ। **ਪਨ੍ਨਰਸਸੂ**ਤਿ ਰੂਪਾਵਚਰਵਸੇਨ ਤੀਸੁ, ਆਰੁਪ੍ਪਵਸੇਨ ਦ੍ਵਾਦਸਸੂਤਿ ਪਨ੍ਨਰਸਸੁ। **ਅਪ੍ਪਮਞ੍ਞਾਯੋ ਨ ਲਬ੍ਭਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਕਾਰਣਂ ਵੁਤ੍ਤਮੇਵ।

ਮਹਗ੍ਗਤਚਿਤ੍ਤਸਙ੍ਗਹਨਯਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਕਾਮਾਵਚਰਸੋਭਨਚਿਤ੍ਤਸਙ੍ਗਹਨਯਵਣ੍ਣਨਾ

੪੦. **ਪਚ੍ਚੇਕਮੇਵਾ**ਤਿ ਏਕੇਕਾਯੇਵ। ਅਪ੍ਪਮਞ੍ਞਾਨਂ ਹਿ ਸਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣਤ੍ਤਾ, ਵਿਰਤੀਨਞ੍ਚ ਵੀਤਕ੍ਕਮਿਤਬ੍ਬਵਤ੍ਥੁਵਿਸਯਤ੍ਤਾ ਨਤ੍ਥਿ ਤਾਸਂ ਏਕਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦੇ ਸਮ੍ਭਵੋਤਿ ਲੋਕਿਯਵਿਰਤੀਨਂ ਏਕਨ੍ਤਕੁਸਲਸਭਾਵਤ੍ਤਾ ਨਤ੍ਥਿ ਅਬਜਾਕਤੇਸੁ ਸਮ੍ਭਵੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ **“ਵਿਰਤਿਵਜ੍ਜਿਤਾ”**ਤਿ। ਤੇਨਾਹ ‘‘ਪਞ੍ਚ ਸਿਕ੍ਖਾਪਦਾ ਕੁਸਲਾਯੇਵਾ’’ਤਿ (ਵਿਭ॰ ੭੧੫)। ਇਤਰਥਾ ਸਦ੍ਧਾਸਤਿਆਦਯੋ ਵਿਯ ‘‘ਸਿਯਾ ਕੁਸਲਾ, ਸਿਯਾ ਅਬਜਾਕਤਾ’’ਤਿ ਵਦੇਯਜ। ਫਲਸ੍ਸ ਪਨ ਮਗ੍ਗਪਟਿਬਿਮ੍ਬਭੂਤਤ੍ਤਾ, ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਦੁਰਾਜੀਵਾਨਂ ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਮ੍ਭਨਤੋ ਚ ਨ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਵਿਰਤੀਨਂ ਏਕਨ੍ਤਕੁਸਲਤਾ ਯੁਤ੍ਤਾਤਿ ਤਾਸਂ ਤਤ੍ਥ ਅਗ੍ਗਹਣਂ। ਕਾਮਾਵਚਰਵਿਪਾਕਾਨਮ੍ਪਿ ਏਕਨ੍ਤਪਰਿਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣਤ੍ਤਾ, ਅਪ੍ਪਮਞ੍ਞਾਨਞ੍ਚ ਸਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣਤ੍ਤਾ, ਵਿਰਤੀਨਮ੍ਪਿ ਏਕਨ੍ਤਕੁਸਲਤ੍ਤਾ ਵੁਤ੍ਤਂ **“ਅਪ੍ਪਮਞ੍ਞਾਵਿਰਤਿਵਜ੍ਜਿਤਾ”**ਤਿ।

ਨਨੁ ਚ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਾਦਿਆਰਮ੍ਮਣਮ੍ਪਿ ਕਾਮਾਵਚਰਕੁਸਲਂ ਹੋਤੀਤਿ ਤਸ੍ਸ ਵਿਪਾਕੇਨਪਿ ਕੁਸਲਸਦਿਸਾਰਮ੍ਮਣੇਨ ਭਵਿਤਬ੍ਬਂ ਯਥਾ ਤਂ ਮਹਗ੍ਗਤਲੋਕੁਤ੍ਤਰਵਿਪਾਕੇਹੀਤਿ? ਨਯਿਦਮੇਵਂ, ਕਾਮਤਣ੍ਹਾਧੀਨਸ੍ਸ ਫਲਭੂਤਤ੍ਤਾ। ਯਥਾ ਹਿ ਦਾਸਿਯਾ ਪੁਤ੍ਤੋ ਮਾਤਰਾ ਇਚ੍ਛਿਤਂ ਕਾਤੁਂ ਅਸਕ੍ਕੋਨ੍ਤੋ ਸਾਮਿਕੇਨੇਵ ਇਚ੍ਛਿਤਿਚ੍ਛਿਤਂ ਕਰੋਤਿ, ਏਵਂ ਕਾਮਤਣ੍ਹਾਯਤ੍ਤਤਾਯ ਦਾਸਿਸਦਿਸਸ੍ਸ ਕਾਮਾਵਚਰਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਵਿਪਾਕਭੂਤਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਤੇਨ ਗਹਿਤਾਰਮ੍ਮਣਂ ਅਗ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਕਾਮਤਣ੍ਹਾਰਮ੍ਮਣਮੇਵ ਗਣ੍ਹਾਤੀਤਿ। **ਦ੍ਵਾਦਸਧਾ**ਤਿ ਕੁਸਲਵਿਪਾਕਕਿਰਿਯਭੇਦੇਸੁ ਪਚ੍ਚੇਕਂ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਦੁਕਾਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਤੀਸੁ ਦ੍ਵਾਦਸਧਾ।

੪੨. ਇਦਾਨਿ ਇਮੇਸੁ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਿਕਾਦੀਹਿ ਦੁਤਿਯਜ੍ਝਾਨਿਕਾਦੀਨਂ ਭੇਦਕਰਧਮ੍ਮੇ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **“ਅਨੁਤ੍ਤਰੇ ਝਾਨਧਮ੍ਮਾ”**ਤਜਾਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਅਨੁਤ੍ਤਰੇ** ਚਿਤ੍ਤੇ ਵਿਤਕ੍ਕਵਿਚਾਰਪੀਤਿਸੁਖਵਸੇਨ **ਝਾਨਧਮ੍ਮਾ ਵਿਸੇਸਕਾ** ਭੇਦਕਾ। **ਮਜ੍ਝਿਮੇ** ਮਹਗ੍ਗਤੇ ਅਪ੍ਪਮਞ੍ਞਾ, ਝਾਨਧਮ੍ਮਾ ਚ। **ਪਰਿਤ੍ਤੇਸੁ** ਕਾਮਾਵਚਰੇਸੁ ਵਿਰਤੀ, ਞਾਣਪੀਤੀ ਚ ਅਪ੍ਪਮਞ੍ਞਾ ਚ ਵਿਸੇਸਕਾ, ਤਤ੍ਥ **ਵਿਰਤੀ** ਕੁਸਲੇਹਿ

ਵਿਪਾਕਕਿਰਿਯਾਨੰ ਵਿਸੇਸਕਾ, **ਅਪ੍ਪਮਞ੍ਞਾ** ਕੁਸਲਕਿਰਿਯੇਹਿ ਵਿਪਾਕਾਨੰ, **ਞਾਣਪੀਤੀ** ਪਨ ਤੀਸੁ ਪਠਮਯੁਗ਼ਲਾਦੀਹਿ ਦੁਤਿਯਯੁਗ਼ਲਾਦੀਨਨ੍ਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੰ।

ਕਾਮਾਵਚਰਸੋਭਨਚਿਤ੍ਤਸਙ੍ਗਹਨਯਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਅਕੁਸਲਚਿਤ੍ਤਸਙ੍ਗਹਨਯਵਣ੍ਣਨਾ

੪੪. **ਦੁਤਿਯੇ ਅਸਙ੍ਖਾਰਿਕੇ**ਤਿ ਦਿਟ੍ਠਿਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤੇ ਅਸਙ੍ਖਾਰਿਕੇ ਲੋਭਮਾਨੇਨ ਤਥੇਵ ਅਞ੍ਞਸਮਾਨਾ, ਅਕੁਸਲਸਾਧਾਰਣਾ ਚ ਏਕੂਨਵੀਸਤਿ ਧਮ੍ਮਾਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ।

੪੫. **ਤਤਿਯੇ**ਤਿ ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤਦਿਟ੍ਠਿਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤੇ ਅਸਙ੍ਖਾਰਿਕੇ।

੪੬. **ਚਤੁਤ੍ਥੇ**ਤਿ ਦਿਟ੍ਠਿਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤੇ ਅਸਙ੍ਖਾਰਿਕੇ।

੪੭. **ਇਸ੍ਸਾਮਚ੍ਛਰਿਯਕੁਕ੍ਕੁਚ੍ਚਾਨਿ ਪਨੇਤ੍ਥ ਪਚ੍ਚੇਕਮੇਵ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਾਨਿ** ਭਿਨ੍ਨਾਰਮ੍ਮਣਤ੍ਤਾਯੇਵਾਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ।

੫੦. ਅਧਿਮੋਕ੍ਖਸ੍ਸ ਨਿਚ੍ਛਯਾਕਾਰਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਤੋ ਦ੍ਵੇਲ੍ਹਕਸਭਾਵੇ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਚਿਤ੍ਤੇ ਸਮ੍ਭਵੋ ਨਤ੍ਥੀਤਿ "**ਅਧਿਮੋਕ੍ਖਵਿਰਹਿਤਾ**"ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ।

੫੧. ਏਕੂਨਵੀਸਤਿ ਪਠਮਦੁਤਿਯਅਸਙ੍ਖਾਰਿਕੇਸੁ, ਅਟ੍ਠਾਰਸ ਤਤਿਯਚਤੁਤ੍ਥਅਸਙ੍ਖਾਰਿਕੇਸੁ, ਵੀਸ ਪਞ੍ਚਮੇ ਅਸਙ੍ਖਾਰਿਕੇ, ਏਕਵੀਸ ਪਠਮਦੁਤਿਯਸਸਙ੍ਖਾਰਿਕੇਸੁ, ਵੀਸਤਿ ਤਤਿਯਚਤੁਤ੍ਥਸਸਙ੍ਖਾਰਿਕੇਸੁ, ਦ੍ਵਾਵੀਸ ਪਞ੍ਚਮੇ ਸਸਙ੍ਖਾਰਿਕੇ, ਪਨ੍ਨਰਸ ਮੋਮੂਹਦ੍ਵਯੇਤਿ ਏਵੰ ਅਕੁਸਲੇ ਸਤ੍ਤਧਾ ਠਿਤਾਤਿ ਯੋਜਨਾ।

੫੨. **ਸਾਧਾਰਣਾ**ਤਿ ਅਕੁਸਲਾਨੰ ਸਬ੍ਬੇਸਮੇਵ ਸਾਧਾਰਣਭੂਤਾ **ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਸਮਾਨਾ ਚ** ਛਨ੍ਦਪੀਤਿਅਧਿਮੋਕ੍ਖਵਜ੍ਜਿਤਾ ਅਞ੍ਞਸਮਾਨਾ ਅਪਰੇ ਦਸਾਤਿ ਏਤੇ ਚੁਦ੍ਦਸ ਧਮ੍ਮਾ ਸਬ੍ਬਾਕੁਸਲਯੋਗਿਨੋਤਿ ਪਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤੀਤਿ ਯੋਜਨਾ।

ਅਕੁਸਲਚਿਤ੍ਤਸਙ੍ਗਹਨਯਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਅਹੇਤੁਕਚਿਤ੍ਤਸਙ੍ਗਹਨਯਵਣ੍ਣਨਾ

੫੪. "**ਤਥਾ**"ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਅਞ੍ਞਸਮਾਨੇ ਪਚ੍ਚਾਮਸਤਿ।

੫੬. ਮਨੋਵਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੁਯਾ ਵਿਯ ਵਿਸਿਟ੍ਠਮਨਨਕਿਚ੍ਚਾਯੋਗਤੋ ਮਨਨਮਤ੍ਤਾ ਧਾਤੂਤਿ **ਮਨੋਧਾਤੁ। ਅਹੇਤੁਕਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯੁਗ਼ਲੇ**ਤਿ ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਨ੍ਤੀਰਣਦ੍ਵਯੇ।

੫੮. ਦ੍ਵਾਦਸ ਹਸਨਚਿਤ੍ਤੇ, ਏਕਾਦਸ ਵੋਟ੍ਠਬ੍ਬਨਸੁਖਸਨ੍ਤੀਰਣੇਸੁ, ਦਸ ਮਨੋਧਾਤੁਤ੍ਤਿਕਾਹੇਤੁਕਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯੁਗ਼ਲਵਸੇਨ ਪਞ੍ਚਸੁ, ਸਤ੍ਤ ਦ੍ਵਿਪਞ੍ਚਵਿਞ੍ਞਾਣੇਸੂਤਿ ਅਟ੍ਠਾਰਸਾਹੇਤੁਕੇਸੁ ਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦੇਸੁ ਸਙ੍ਗਹੋ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧੋ ਹੋਤੀਤਿ ਯੋਜਨਾ।

੫੯. **ਤੇਤ੍ਤਿੰਸਵਿਧਸਙ੍ਗਹੋ**ਤਿ ਅਨੁਤ੍ਤਰੇ ਪਞ੍ਚ, ਤਥਾ ਮਹਗ੍ਗਤੇ, ਕਾਮਾਵਚਰਸੋਭਨੇ ਦ੍ਵਾਦਸ, ਅਕੁਸਲੇ ਸਤ੍ਤ, ਅਹੇਤੁਕੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋਤਿ ਤੇਤ੍ਤਿੰਸਵਿਧਸਙ੍ਗਹੋ।

੬੦. ਇਤ੍ਥਂ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ **ਚਿਤ੍ਤਾਵਿਯੁਤ੍ਤਾਨਂ** ਚੇਤਸਿਕਾਨਂ ਚਿਤ੍ਤਪਰਿਚ੍ਛੇਦਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ **ਸਮ੍ਪਯੋਗਞ੍ਚ** ਚੇਤਸਿਕਰਾਸਿਪਰਿਚ੍ਛੇਦਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ **ਸਙ੍ਗਹਞ੍ਚ** ਞਤ੍ਵਾ **ਯਥਾਯੋਗਂ ਚਿਤ੍ਤੇਨ ਸਮਂ ਭੇਦਂ ਉਦ੍ਦਿਸੇ** ''ਸਬ੍ਬਚਿਤ੍ਤਸਾਧਾਰਣਾ ਤਾਵ ਸਤ੍ਤ ਏਕੂਨਨਵੁਤਿਚਿਤ੍ਤੇਸੁ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨਤੋ ਪਚ੍ਚੇਕਂ ਏਕੂਨਨਵੁਤਿਵਿਧਾ , ਪਕਿਣ੍ਣਕੇਸੁ ਵਿਤਕ੍ਕੋ ਪਞ੍ਚਪਞ੍ਞਾਸਚਿਤ੍ਤੇਸੁ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨਤੋ ਪਞ੍ਚਪਞ੍ਞਾਸਵਿਧੋ''ਤਜਾਦਿਨਾ ਕਥੇਯਜਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਅਹੇਤੁਕਚਿਤ੍ਤਸਙ੍ਗਹਨਯਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਇਤਿ ਅਭਿਧਮ੍ਮਤ੍ਥਵਿਭਾਵਿਨਿਯਾ ਨਾਮ ਅਭਿਧਮ੍ਮਤ੍ਥਸਙ੍ਗਹਵਣ੍ਣਨਾਯ

ਚੇਤਸਿਕਪਰਿਚ੍ਛੇਦਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੩. ਪਕਿਣ੍ਣਕਪਰਿਚ੍ਛੇਦਵਣ੍ਣਨਾ

੧. ਇਦਾਨਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਾਨਂ ਚਿਤ੍ਤਚੇਤਸਿਕਾਨਂ ਵੇਦਨਾਦਿਵਿਭਾਗਤੋ, ਤਂਤਂਵੇਦਨਾਦਿਭੇਦਭਿਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਵਿਭਾਗਤੋ ਚ ਪਕਿਣ੍ਣਕਸਙ੍ਗਹਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **“ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਯਥਾਯੋਗ”**ਨ੍ਤਿਆਦਿ ਆਰਦ੍ਧਂ। ਯਥਾਯੋਗਂ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਚਿਤ੍ਤਚੇਤਸਿਕਾ ਧਮ੍ਮਾ **ਸਭਾਵਤੋ** ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਤ੍ਤਨੋ ਸਭਾਵਵਸੇਨ ਏਕੂਨਨਵੁਤਿਵਿਧਮ੍ਪਿ ਚਿਤ੍ਤਂ ਆਰਮ੍ਮਣਵਿਜਾਨਨਸਭਾਵਸਾਮਞ੍ਞੇਨ ਏਕਵਿਧਂ, ਸਬ੍ਬਚਿਤ੍ਤਸਾਧਾਰਣੋ ਫਸ੍ਸੋ ਫੁਸਨਸਭਾਵੇਨ ਏਕਵਿਧੋਤਿਆਦਿਨਾ **ਤੇਪਞ੍ਞਾਸ** ਹੋਨ੍ਤਿ।

੨. ਇਦਾਨਿ ਤੇਸਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਯਥਾਰਹਂ ਵੇਦਨਾ…ਪੇ॰… ਵਤ੍ਥੁਤੋ **ਸਙ੍ਗਹੋ ਨਾਮ** ਵੇਦਨਾਸਙ੍ਗਹਾਦਿਨਾਮਕੋ ਪਕਿਣ੍ਣਕਸਙ੍ਗਹੋ **ਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਵਸੇਨੇਵ** ਤਂਤਂਵੇਦਨਾਦਿਭੇਦਭਿਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਾਨਂ ਵਸੇਨੇਵ ਨ ਕਤ੍ਥਚਿ ਤਂਵਿਰਹੇਨ **ਨੀਯਤੇ** ਉਪਨੀਯਤੇ, ਆਹਰੀਯਤੀਤਿਅਤ੍ਥੋ।

ਵੇਦਨਾਸਙ੍ਗਹਵਣ੍ਣਨਾ

੩. **ਤਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਤੇਸੁ ਛਸੁ ਸਙ੍ਗਹੇਸੁ। ਸੁਖਾਦਿਵੇਦਨਾਨਂ, ਤਂਸਹਗਤਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਾਨਞ੍ਚ ਵਿਭਾਗਵਸੇਨ ਸਙ੍ਗਹੋ **ਵੇਦਨਾਸਙ੍ਗਹੋ**। ਦੁਕ੍ਖਤੋ, ਸੁਖਤੋ ਚ ਅਞ੍ਞਾ **ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਾ ਮ**-ਕਾਰਾਗਮਵਸੇਨ। ਨਨੁ ਚ ‘‘ਦ੍ਵੇਮਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵੇਦਨਾ ਸੁਖਾ ਦੁਕ੍ਖਾ’’ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੪.੨੬੭) ਵਚਨਤੋ ਦ੍ਵੇ ਏਵ ਵੇਦਨਾਤਿ? ਸਚ੍ਚਂ, ਤਂ ਪਨ ਅਨਵਜ੍ਜਪਕ੍ਖਿਕਂ ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਂ ਸੁਖਵੇਦਨਾਯਂ , ਸਾਵਜ੍ਜਪਕ੍ਖਿਕਞ੍ਚ ਦੁਕ੍ਖਵੇਦਨਾਯਂ ਸਙ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਯਮ੍ਪਿ ਕਤ੍ਥਚਿ ਸੁਤ੍ਤੇ ‘‘ਯਂ ਕਿਞ੍ਚਿ ਵੇਦਯਿਤਮਿਦਮੇਤ੍ਥ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਮਿ’’ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੪.੨੫੯) ਵਚਨਂ, ਤਂ ਸਙ੍ਖਾਰਦੁਕ੍ਖਤਾਯ ਸਬ੍ਬਵੇਦਨਾਨਂ ਦੁਕ੍ਖਸਭਾਵਤ੍ਤਾ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਯਥਾਹ – ‘‘ਸਙ੍ਖਾਰਾਨਿਚ੍ਚਤਂ, ਆਨਨ੍ਦ, ਮਯਾ ਸਨ੍ਧਾਯ ਭਾਸਿਤਂ ਸਙ੍ਖਾਰਵਿਪਰਿਣਾਮਤਞ੍ਚ ਯਂ ਕਿਞ੍ਚਿਵੇਦਯਿਤਮਿਦਮੇਤ੍ਥ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਮਿ’’ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੪.੨੫੯; ਇਤਿਵੁ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੫੨)। ਤਸ੍ਮਾ ਤਿਸ੍ਸੋਯੇਵ ਵੇਦਨਾਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ। ਤੇਨਾਹ ਭਗਵਾ – ‘‘ਤਿਸ੍ਸੋ ਇਮਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵੇਦਨਾ ਸੁਖਾ ਦੁਕ੍ਖਾ ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਾ ਚਾ’’ਤਿ (ਇਤਿਵੁ॰ ੫੨-੫੩; ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੪.੨੪੯-੨੫੧)। ਏਵਂ ਤਿਵਿਧਾਪਿ ਪਨੇਤਾ **ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਦੇਸਨਾਯਂ** ‘‘ਸੁਖਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਦੁਕ੍ਖਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਸੋਮਨਸ੍ਸਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਦੋਮਨਸ੍ਸਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਉਪੇਕ੍ਖਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯ’’ਨ੍ਤਿ (ਵਿਭ॰ ੨੧੯) ਪਞ੍ਚਧਾ ਦੇਸਿਤਾਤਿ ਤਂਵਸੇਨਪੇਤ੍ਥ ਵਿਭਾਗਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **“ਸੁਖਂ ਦੁਕ੍ਖ”**ਨ੍ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਕਾਯਿਕਮਾਨਸਿਕਸਾਤਾਸਾਤਭੇਦਤੋ ਹਿ ਸੁਖਂ ਦੁਕ੍ਖਞ੍ਚ ਪਚ੍ਚੇਕਂ ਦ੍ਵਿਧਾ ਵਿਭਜਿਤ੍ਵਾ ‘‘ਸੁਖਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਸੋਮਨਸ੍ਸਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਦੁਕ੍ਖਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਦੋਮਨਸ੍ਸਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯ’’ਨ੍ਤਿ (ਵਿਭ॰ ੨੧੯) ਦੇਸਿਤਾ, ਉਪੇਕ੍ਖਾ ਪਨ ਭੇਦਾਭਾਵਤੋ ਉਪੇਕ੍ਖਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਨ੍ਤਿ ਏਕਧਾਵ। ਯਥਾ ਹਿ ਸੁਖਦੁਕ੍ਖਾਨਿ ਅਞ੍ਞਥਾ ਕਾਯਸ੍ਸ ਅਨੁਗ੍ਗਹਮੁਪਘਾਤਞ੍ਚ ਕਰੋਨ੍ਤਿ, ਅਞ੍ਞਥਾ ਮਨਸੋ, ਨੇਵਂ ਉਪੇਕ੍ਖਾ, ਤਸ੍ਮਾ ਸਾ ਏਕਧਾਵ ਦੇਸਿਤਾ, ਤੇਨਾਹੁ ਪੋਰਾਣਾ –

> ‘‘ਕਾਯਿਕਂ ਮਾਨਸਂ ਦੁਕ੍ਖਂ, ਸੁਖਞ੍ਚੋਪੇਕ੍ਖਵੇਦਨਾ।
> ਏਕਂ ਮਾਨਸਮੇਵੇਤਿ, ਪਞ੍ਚਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਭੇਦਤੋ’’ਤਿ॥ (ਸ॰ ਸ॰ ੭੪)।

ਤਤ੍ਥ ਇਟ੍ਠਫੋਟ੍ਠਬ੍ਬਾਨੁਭਵਨਲਕ੍ਖਣਂ **ਸੁਖਂ**। ਅਨਿਟ੍ਠਫੋਟ੍ਠਬ੍ਬਾਨੁਭਵਨਲਕ੍ਖਣਂ **ਦੁਕ੍ਖਂ**। ਸਭਾਵਤੋ, ਪਰਿਕਪ੍ਪਤੋ ਵਾ ਇਟ੍ਠਾਨੁਭਵਨਲਕ੍ਖਣਂ **ਸੋਮਨਸ੍ਸਂ**। ਤਥਾ ਅਨਿਟ੍ਠਾਨੁਭਵਨਲਕ੍ਖਣਂ **ਦੋਮਨਸ੍ਸਂ**। ਮਜ੍ਝਤ੍ਤਾਨੁਭਵਨਲਕ੍ਖਣਾ **ਉਪੇਕ੍ਖਾ**।

੫. **ਚਤੁਚਤ੍ਤਾਲੀਸ** ਪਚ੍ਚੇਕਂ ਲੋਕਿਯਲੋਕੁਤ੍ਤਰਭੇਦੇਨ ਏਕਾਦਸਵਿਧਤ੍ਤਾ।

੭. **ਸੇਸਾਨੀ**ਤਿ ਸੁਖਦੁਕ੍ਖਸੋਮਨਸ੍ਸਦੋਮਨਸ੍ਸਸਹਗਤੇਹਿ ਅਵਸੇਸਾਨਿ ਅਕੁਸਲਤੋ ਛ, ਅਹੇਤੁਕਤੋ ਚੁਦ੍ਦਸ, ਕਾਮਾਵਚਰਸੋਭਨਤੋ ਦ੍ਵਾਦਸ, ਪਞ੍ਚਮਜ੍ਝਾਨਿਕਾਨਿ ਤੇਵੀਸਾਤਿ ਸਬ੍ਬਾਨਿਪਿ **ਪਞ੍ਚਪਞ੍ਞਾਸ**।

ਵੇਦਨਾਸਙ੍ਗਹਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਹੇਤੁਸਙ੍ਗਹਵਣ੍ਣਨਾ

੧੦. ਲੋਭਾਦਿਹੇਤੂਨਂ ਵਿਭਾਗਵਸੇਨ, ਤਂਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਵਸੇਨ ਚ ਸਙ੍ਗਹੋ **ਹੇਤੁਸਙ੍ਗਹੋ**। ਹੇਤਵੋ ਨਾਮ ਛਬ੍ਬਿਧਾ ਭਵਨ੍ਤੀਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ। ਹੇਤੁਭਾਵੋ ਪਨ ਨੇਸਂ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਨਂ ਸੁਪ੍ਪਤਿਟ੍ਠਿਤਭਾਵਸਾਧਨਸਙ੍ਖਾਤੋ ਮੂਲਭਾਵੋ। ਲਦ੍ਧਹੇਤੁਪਚ੍ਚਯਾ ਹਿ ਧਮ੍ਮਾ ਵਿਰੁਲ੍ਹਮੂਲਾ ਵਿਯ ਪਾਦਪਾ ਥਿਰਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਨ ਅਹੇਤੁਕਾ ਵਿਯ ਜਲਤਲੇ ਸੇਵਾਲਸਦਿਸਾ। ਏਵਞ੍ਚ ਕਤ੍ਵਾ ਏਤੇ ਮੂਲਸਦਿਸਤਾਯ ''ਮੂਲਾਨੀ''ਤਿ ਚ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ। ਅਪਰੇ ਪਨ ''ਕੁਸਲਾਦੀਨਂ ਕੁਸਲਾਦਿਭਾਵਸਾਧਨਂ ਹੇਤੁਭਾਵੋ''ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ, ਏਵਂ ਸਤਿ ਹੇਤੂਨਂ ਅਤ੍ਤਨੋ ਕੁਸਲਾਦਿਭਾਵਸਾਧਨੋ ਅਞ੍ਞੋ ਹੇਤੁ ਮਗ੍ਗਿਤਬ੍ਬੋ ਸਿਯਾ। ਅਥ ਸੇਸਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਹੇਤੁਪਟਿਬਦ੍ਧੋ ਤੇਸਂ ਕੁਸਲਾਦਿਭਾਵੋ, ਏਵਮ੍ਪਿ ਮੋਮੂਹਚਿਤ੍ਤਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਹੇਤੁਨੋ ਅਕੁਸਲਭਾਵੋ ਅਪ੍ਪਟਿਬਦ੍ਧੋ ਸਿਯਾ। ਅਥ ਤਸ੍ਸ ਸਭਾਵਤੋ ਅਕੁਸਲਭਾਵੋਪਿ ਸਿਯਾ, ਏਵਂ ਸਤਿ ਸੇਸਹੇਤੂਨਮ੍ਪਿ ਸਭਾਵਤੋਵ ਕੁਸਲਾਦਿਭਾਵੋਤਿ ਤੇਸਂ ਵਿਯ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਧਮ੍ਮਾਨਮ੍ਪਿ ਸੋ ਹੇਤੁਪਟਿਬਦ੍ਧੋ ਨ ਸਿਯਾ। ਯਦਿ ਚ ਹੇਤੁਪਟਿਬਦ੍ਧੋ ਕੁਸਲਾਦਿਭਾਵੋ, ਤਦਾ ਅਹੇਤੁਕਾਨਂ ਅਬ੍ਯਾਕਤਭਾਵੋ ਨ ਸਿਯਾਤਿ ਅਲਮਤਿਨਿਪ੍ਪੀਲ਼ਨੇਨ। ਕੁਸਲਾਦਿਭਾਵੋ ਪਨ ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਾਨਂ ਯੋਨਿਸੋਅਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰਪ੍ਪਟਿਬਦ੍ਧੋ। ਯਥਾਹ – ''ਯੋਨਿਸੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਨਸਿਕਰੋਤੋ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਚੇਵ ਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਚ ਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਅਭਿਵਡ੍ਢਨ੍ਤੀ''ਤ੍ਯਾਦਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੧.੬੭), ਅਬ੍ਯਾਕਤਾਨਂ ਪਨ ਅਬ੍ਯਾਕਤਭਾਵੋ ਨਿਰਨੁਸਯਸਨ੍ਤਾਨਪ੍ਪਟਿਬਦ੍ਧੋ ਕਮ੍ਮਪ੍ਪਟਿਬਦ੍ਧੋ ਅਵਿਪਾਕਭਾਵਪ੍ਪਟਿਬਦ੍ਧੋ ਚਾਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ।

੧੬. ਇਦਾਨਿ ਹੇਤੂਨਂ ਜਾਤਿਭੇਦਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **''ਲੋਭੋ ਦੋਸੋ ਚਾ''**ਤ੍ਯਾਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਹੇਤੁਸਙ੍ਗਹਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਕਿਚ੍ਚਸਙ੍ਗਹਵਣ੍ਣਨਾ

੧੮. ਪਟਿਸਨ੍ਧਾਦੀਨਂ ਕਿਚ੍ਚਾਨਂ ਵਿਭਾਗਵਸੇਨ, ਤਂਕਿਚ੍ਚਵਨ੍ਤਾਨਞ੍ਚ ਪਰਿਚ੍ਛੇਦਵਸੇਨ ਸਙ੍ਗਹੋ **ਕਿਚ੍ਚਸਙ੍ਗਹੋ**। ਭਵਤੋ ਭਵਸ੍ਸ ਪਟਿਸਨ੍ਧਾਨਂ **ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਕਿਚ੍ਚਂ**। ਅਵਿਚ੍ਛੇਦਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਹੇਤੁਭਾਵੇਨ ਭਵਸ੍ਸ ਅਙ੍ਗਭਾਵੋ **ਭਵਙ੍ਗਕਿਚ੍ਚਂ। ਆਵਜ੍ਜਨਕਿਚ੍ਚਾਦੀਨਿ** ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤਵਚਨਤ੍ਥਾਨੁਸਾਰੇਨ ਯਥਾਰਹਂ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਾਨਿ। ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਤਂਤਂਕਿਚ੍ਚਸਾਧਨਵਸੇਨ ਅਨੇਕਕ੍ਖਤ੍ਤੁਂ, ਏਕਕ੍ਖਤ੍ਤੁਂ ਵਾ ਜਵਮਾਨਸ੍ਸ ਵਿਯ ਪਵਤ੍ਤਿ **ਜਵਨਕਿਚ੍ਚਂ**। ਤਂਤਂਜਵਨਗ੍ਗਹਿਤਾਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸ ਆਰਮ੍ਮਣਕਰਣਂ **ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਕਿਚ੍ਚਂ**। ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਭਵਤੋ ਪਰਿਗਲ਼ਨਂ **ਚੁਤਿਕਿਚ੍ਚਂ**।

੧੯. ਇਮਾਨਿ ਪਨ ਕਿਚ੍ਚਾਨਿ ਠਾਨਵਸੇਨ ਪਾਕਟਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਤਂ ਦਾਨਿ ਪਭੇਦਤੋ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **''ਪਟਿਸਨ੍ਧੀ''**ਤ੍ਯਾਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਤਤ੍ਥ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯਾ ਠਾਨਂ **ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਠਾਨਂ**। ਕਾਮਂ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਵਿਨਿਮੁਤ੍ਤਂ ਠਾਨਂ ਨਾਮ ਨਤ੍ਥਿ, ਸੁਖਗ੍ਗਹਣਤ੍ਥਂ ਪਨ ''ਸਿਲਾਪੁਤ੍ਤਕਸ੍ਸ ਸਰੀਰ''ਨ੍ਤ੍ਯਾਦੀਸੁ ਵਿਯ ਅਭੇਦੇਪਿ ਭੇਦਪਰਿਕਪ੍ਪਨਾਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। ਏਵਂ ਸੇਸੇਸੁਪਿ। ਦਸ੍ਸਨਾਦੀਨਂ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਂ ਵਿਞ੍ਞਾਣਾਨਂ ਠਾਨਂ **ਪਞ੍ਚਵਿਞ੍ਞਾਣਠਾਨਂ। ਆਦਿ**-ਸਦ੍ਦੇਨ ਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਨਠਾਨਾਦੀਨਂ ਸਙ੍ਗਹੋ।

ਤਤ੍ਥ ਚੁਤਿਭਵਙ੍ਗਾਨਂ ਅਨ੍ਤਰਾ **ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਠਾਨਂ**। ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਆਵਜ੍ਜਨਾਨਂ, ਜਵਨਾਵਜ੍ਜਨਾਨਂ, ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਾਵਜ੍ਜਨਾਨਂ, ਵੋਟ੍ਠਬ੍ਬਨਾਵਜ੍ਜਨਾਨਂ, ਕਦਾਚਿ ਜਵਨਚੁਤੀਨਂ, ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਚੁਤੀਨਞ੍ਚ ਅਨ੍ਤਰਾ **ਭਵਙ੍ਗਠਾਨਂ**। ਭਵਙ੍ਗਪਞ੍ਚਵਿਞ੍ਞਾਣਾਨਂ, ਭਵਙ੍ਗਜਵਨਾਨਞ੍ਚ ਅਨ੍ਤਰਾ **ਆਵਜ੍ਜਨਠਾਨਂ**। ਪਞ੍ਚਦ੍ਵਾਰਾਵਜ੍ਜਨਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਨਾਨਮਨ੍ਤਰਾ **ਪਞ੍ਚਵਿਞ੍ਞਾਣਠਾਨਂ**। ਪਞ੍ਚਵਿਞ੍ਞਾਣਸਨ੍ਤੀਰਣਾਨਮਨ੍ਤਰਾ **ਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਨਠਾਨਂ**। ਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਨਵੋਟ੍ਠਬ੍ਬਨਾਨਮਨ੍ਤਰਾ **ਸਨ੍ਤੀਰਣਠਾਨਂ**। ਸਨ੍ਤੀਰਣਜਵਨਾਨਂ, ਸਨ੍ਤੀਰਣਭਵਙ੍ਗਾਨਞ੍ਚ ਅਨ੍ਤਰਾ **ਵੋਟ੍ਠਬ੍ਬਨਠਾਨਂ**। ਵੋਟ੍ਠਬ੍ਬਨਤਦਾਰਮ੍ਮਣਾਨਂ, ਵੋਟ੍ਠਬ੍ਬਨਭਵਙ੍ਗਾਨਂ, ਵੋਟ੍ਠਬ੍ਬਨਚੁਤੀਨਂ, ਮਨੋਦ੍ਵਾਰਾਵਜ੍ਜਨਤਦਾਰਮ੍ਮਣਾਨਂ, ਮਨੋਦ੍ਵਾਰਾਵਜ੍ਜਨਭਵਙ੍ਗਾਨਂ, ਮਨੋਦ੍ਵਾਰਾਵਜ੍ਜਨਚੁਤੀਨਞ੍ਚ ਅਨ੍ਤਰਾ **ਜਵਨਠਾਨਂ**। ਜਵਨਭਵਙ੍ਗਾਨਂ, ਜਵਨਚੁਤੀਨਞ੍ਚ ਅਨ੍ਤਰਾ **ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਠਾਨਂ**। ਜਵਨਪਟਿਸਨ੍ਧੀਨਂ, ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਪਟਿਸਨ੍ਧੀਨਂ, ਭਵਙ੍ਗਪਟਿਸਨ੍ਧੀਨਂ ਵਾ ਅਨ੍ਤਰਾ **ਚੁਤਿਠਾਨਂ** ਨਾਮ।

੨੦. **ਦ੍ਵੇ ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤਸਨ੍ਤੀਰਣਾਨਿ** ਸੁਖਸਨ੍ਤੀਰਣਸ੍ਸ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਵਸਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਭਾਵਾਭਾਵਤੋਤਿਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਏਵਞ੍ਚ ਕਤ੍ਵਾ **ਪਟ੍ਠਾਨੇ** ‘‘ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤਂ ਧਮ੍ਮਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤੋ ਧਮ੍ਮੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਨ ਹੇਤੁਪਚ੍ਚਯਾ’’ਤਿ (ਪਟ੍ਠਾ॰ ੪.੧੩.੧੭੯) ਏਵਮਾਗਤਸ੍ਸ ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤਪਦਸ੍ਸ ਵਿਭਙ੍ਗੇ ‘‘ਅਹੇਤੁਕਂ ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤਂ ਏਕਂ ਖਨ੍ਧਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਦ੍ਵੇ ਖਨ੍ਧਾ, ਦ੍ਵੇ ਖਨ੍ਧੇ ਪਟਿਚ੍ਚ ਏਕੋ ਖਨ੍ਧੋ, ਅਹੇਤੁਕਪਟਿਸਨ੍ਧਿਕ੍ਖਣੇ ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤਂ ਏਕਂ ਖਨ੍ਧਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਦ੍ਵੇ ਖਨ੍ਧਾ, ਦ੍ਵੇ ਖਨ੍ਧੇ ਪਟਿਚ੍ਚ ਏਕੋ ਖਨ੍ਧੋ’’ਤਿ (ਪਟ੍ਠਾ॰ ੪.੧੩.੧੭੯) ਏਵਂ ਪਵਤ੍ਤਿਪਟਿਸਨ੍ਧਿਵਸੇਨ ਪਟਿਚ੍ਚਨਯੋ ਉਦ੍ਧਟੋ, ਪੀਤਿਸਹਗਤਸੁਖਸਹਗਤਪਦਵਿਭਙ੍ਗੇ ਪਨ ‘‘ਅਹੇਤੁਕਂ ਪੀਤਿਸਹਗਤਂ ਏਕਂ ਖਨ੍ਧਂ ਪਟਿਚ੍ਚਤਯੋ ਖਨ੍ਧਾ...ਪੇ॰... ਦ੍ਵੇ ਖਨ੍ਧਾ। ਅਹੇਤੁਕਂ ਸੁਖਸਹਗਤਂ ਏਕਂ ਖਨ੍ਧਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਦ੍ਵੇ ਖਨ੍ਧਾ ...ਪੇ॰... ਏਕੋ ਖਨ੍ਧੋ’’ਤਿ (ਪਟ੍ਠਾ॰ ੪.੧੩.੧੪੪, ੧੬੭) ਪਵਤ੍ਤਿਵਸੇਨੇਵ ਉਦ੍ਧਟੋ, ਨ ਪਨ ‘‘ਅਹੇਤੁਕਪਟਿਸਨ੍ਧਿਕ੍ਖਣੇ’’ਤਜਾਦਿਨਾ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਵਸੇਨ, ਤਸ੍ਮਾ ਯਥਾਧਮ੍ਮਸਾਸਨੇ ਅਵਚਨਮ੍ਪਿ ਅਭਾਵਮੇਵ ਦੀਪੇਤੀਤਿ ਨ ਤਸ੍ਸ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥਿ। ਯਤ੍ਥ ਪਨ ਲਬ੍ਭਮਾਨਸ੍ਸਪਿ ਕਸ੍ਸਚਿ ਅਵਚਨਂ, ਤਤ੍ਥ ਕਾਰਣਂ ਉਪਰਿ ਆਵਿ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ।

੨੫. ਮਨੋਦ੍ਵਾਰਾਵਜ੍ਜਨਸ੍ਸ ਪਰਿਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣੇ ਦ੍ਵਤ੍ਤਿਕ੍ਖਤ੍ਤੁਂ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨਸ੍ਸਪਿ ਨਤ੍ਥਿ ਜਵਨਕਿਚ੍ਚਂ ਤਸ੍ਸ ਆਰਮ੍ਮਣਰਸਾਨੁਭਵਨਾਭਾਵਤੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ **‘‘ਆਵਜ੍ਜਨਦ੍ਵਯਵਜ੍ਜਿਤਾਨੀ’’**ਤਿ। ਏਵਞ੍ਚ ਕਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਂ **ਅਟ੍ਠਕਥਾਯਂ** ‘‘ਜਵਨਟ੍ਠਾਨੇ ਠਤ੍ਵਾ’’ਤਿ (ਧ॰ ਸ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੪੯੮ ਵਿਪਾਕੁਦ੍ਧਾਰਕਥਾ)। ਇਤਰਥਾ ‘‘ਜਵਨਂ ਹੁਤ੍ਵਾ’’ਤਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਂ ਸਿਯਾਤਿ। **ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਫਲਕਿਰਿਯਚਿਤ੍ਤਾਨੀ**ਤਿ ਏਕਵੀਸਤਿ ਲੋਕਿਯਲੋਕੁਤ੍ਤਰਕੁਸਲਾਨਿ, ਦ੍ਵਾਦਸ ਅਕੁਸਲਾਨਿ, ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਫਲਚਿਤ੍ਤਾਨਿ, ਅਟ੍ਠਾਰਸ ਤੇਭੂਮਕਕਿਰਿਯਚਿਤ੍ਤਾਨਿ। ਏਕਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਿਕਮ੍ਪਿ ਹਿ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਮਗ੍ਗਾਦਿਕਂ ਤਂਸਭਾਵਵਨੁਤਾਯ ਜਵਨਕਿਚ੍ਚਂ ਨਾਮ, ਯਥਾ ਏਕੇਕਗੋਚਰਵਿਸਯਮ੍ਪਿ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਞ੍ਞਾਣਂ ਸਕਲਵਿਸਯਾਵਬੋਧਨਸਾਮਤ੍ਥਿਯਯੋਗਤੋ ਨ ਕਦਾਚਿ ਤਂਨਾਮਂ ਵਿਜਹਤੀਤਿ।

੨੭. ਏਵਂ ਕਿਚ੍ਚਭੇਦੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾਨੇਵ ਯਥਾਸਕਂ ਲਬ੍ਭਮਾਨਕਿਚ੍ਚਗਣਨਵਸੇਨ ਸਮ੍ਪਿਣ੍ਡੇਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **‘‘ਤੇਸੁ ਪਨਾ’’**ਤਜਾਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ।

੩੩. ਪਟਿਸਨ੍ਧਾਦਯੋ ਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਾ **ਨਾਮਕਿਚ੍ਚਭੇਦੇਨ** ਪਟਿਸਨ੍ਧਾਦੀਨਂ ਨਾਮਾਨਂ, ਕਿਚ੍ਚਾਨਞ੍ਚ ਭੇਦੇਨ, ਅਥ ਵਾ **ਪਟਿਸਨ੍ਧਾਦਯੋ ਨਾਮ** ਤਨ੍ਨਾਮਕਾ ਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਾ ਪਟਿਸਨ੍ਧਾਦੀਨਂ ਕਿਚ੍ਚਾਨਂ ਭੇਦੇਨ ਚੁਦ੍ਦਸ, ਠਾਨਭੇਦੇਨ ਪਟਿਸਨ੍ਧਾਦੀਨਂਯੇਵ ਠਾਨਾਨਂ ਭੇਦੇਨ ਦਸਧਾ ਪਕਾਸਿਤਾਤਿ ਯੋਜਨਾ। ਏਕਕਿਚ੍ਚਠਾਨਦ੍ਵਿਕਿਚ੍ਚਠਾਨਤਿਕਿਚ੍ਚਠਾਨਚਤੁਕਿਚ੍ਚਠਾਨਪਞ੍ਚਕਿਚ੍ਚਠਾਨਾਨਿ ਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਯਥਾਕ੍ਕਮਂ ਅਟ੍ਠਸਟ੍ਠਿ, ਤਥਾ ਦ੍ਵੇ ਚ ਨਵ ਚ ਅਟ੍ਠ ਚ ਦ੍ਵੇ ਚਾਤਿ ਨਿਦ੍ਦਿਸੇਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ।

ਕਿਚ੍ਚਸਙ੍ਗਹਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਦ੍ਵਾਰਸਙ੍ਗਹਵਣ੍ਣਨਾ

੩੫. ਦ੍ਵਾਰਾਨਂ , ਦ੍ਵਾਰਪ੍ਪਵਤ੍ਤਚਿਤ੍ਤਾਨਞ੍ਚ ਪਰਿਚ੍ਛੇਦਵਸੇਨ ਸਙ੍ਗਹੋ **ਦ੍ਵਾਰਸਙ੍ਗਹੋ**। ਆਵਜ੍ਜਨਾਦੀਨਂ ਅਰੂਪਧਮ੍ਮਾਨਂ ਪਵਤ੍ਤਿਮੁਖਭਾਵਤੋ ਦ੍ਵਾਰਾਨਿ ਵਿਯਾਤਿ **ਦ੍ਵਾਰਾਨਿ**।

੩੬. **ਚਕ੍ਖੁਮੇ**ਵਾਤਿ ਪਸਾਦਚਕ੍ਖੁਮੇਵ।

੩੭. ਆਵਜ੍ਜਨਾਦੀਨਂ ਮਨਾਨਂ, ਮਨੋਯੇਵ ਵਾ ਦ੍ਵਾਰਨ੍ਤਿ **ਮਨੋਦ੍ਵਾਰਂ। ਭਵਙ੍ਗ**ਨ੍ਤਿ ਆਵਜ੍ਜਨਾਨਨ੍ਤਰਂ ਭਵਙ੍ਗਂ। ਤੇਨਾਹੁ ਪੋਰਾਣਾ –

> ‘‘ਸਾਵਜ੍ਜਨਂ ਭਵਙ੍ਗਨ੍ਤੁ, ਮਨੋਦ੍ਵਾਰਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤੀ’’ਤਿ।

੩੯. **ਤਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਤੇਸੁ ਚਕ੍ਖਾਦਿਦ੍ਵਾਰੇਸੁ ਚਕ੍ਖੁਦ੍ਵਾਰੇ ਛਚਤ੍ਤਾਲੀਸ ਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਯਥਾਰਹਮੁਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤੀਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ। ਪਞ੍ਚਦ੍ਵਾਰਾਵਜ੍ਜਨਮੇਕਂ, ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣਾਦੀਨਿ ਉਭਯਵਿਪਾਕਵਸੇਨ ਸਤ੍ਤ, ਵੋਟ੍ਠਬ੍ਬਨਮੇਕਂ, ਕਾਮਾਵਚਰਜਵਨਾਨਿ ਚ ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਨਿਰਾਵਜ੍ਜਨਕਿਰਿਯਵਸੇਨ ਏਕੂਨਤਿਂਸ, ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਾਨਿ ਚ ਅਗ੍ਗਹਿਤਗ੍ਗਹਣੇਨ ਅਟ੍ਠੇਵਾਤਿ **ਛਚਤ੍ਤਾਲੀਸ। ਯਥਾਰਹ**ਨ੍ਤਿ ਇਟ੍ਠਾਦਿਆਰਮ੍ਮਣੇ ਯੋਨਿਸੋਅਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰਨਿਰਨੁਸਯਸਨ੍ਤਾਨਾਦੀਨਂ ਅਨੁਰੂਪਵਸੇਨ। **ਸਬ੍ਬਥਾਪੀ**ਤਿ ਆਵਜ੍ਜਨਾਦਿਤਦਾਰਮ੍ਮਣਪਰਿਯੋਸਾਨੇਨ ਸਬ੍ਬੇਨਪਿ ਪਕਾਰੇਨ ਕਾਮਾਵਚਰਾਨੇਵਾਤਿ ਯੋਜਨਾ। ਸਬ੍ਬਥਾਪਿ ਚਤੁਪਞ੍ਞਾਸ ਚਿਤ੍ਤਾਨੀਤਿ ਵਾ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ। ਸਬ੍ਬਥਾਪਿ ਤਂਤਂਦ੍ਵਾਰਿਕਵਸੇਨ ਠਿਤਾਨਿ ਅਗ੍ਗਹਿਤਗ੍ਗਹਣੇਨ ਚਕ੍ਖੁਦ੍ਵਾਰਿਕੇਸੁ ਛਚਤ੍ਤਾਲੀਸਚਿਤ੍ਤੇਸੁ ਸੋਤਵਿਞ੍ਞਾਣਾਦੀਨਂ ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਯੁਗਲ਼ਾਨਂ ਪਕ੍ਖੇਪੇਨ ਚਤੁਪਞ੍ਞਾਸਪੀਤਜਤ੍ਤੋ।

੪੧. ਚਕ੍ਖਾਦਿਦ੍ਵਾਰੇਸੁ ਅਪ੍ਪਵਤ੍ਤਨਤੋ, ਮਨੋਦ੍ਵਾਰਸਙ੍ਖਾਤਭਵਙ੍ਗਤੋ ਆਰਮ੍ਮਣਨ੍ਤਰਗ੍ਗਹਣਵਸੇਨ ਅਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਤੋ ਚ ਪਟਿਸਨ੍ਧਾਦਿਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਾਨਿ **ਏਕੂਨਵੀਸਤਿ ਦ੍ਵਾਰਵਿਮੁਤ੍ਤਾਨਿ**।

੪੨. ਦ੍ਵਿਪਞ੍ਚਵਿਞ੍ਞਾਣਾਨਿ ਸਕਸਕਦ੍ਵਾਰੇ, ਛਬ੍ਬੀਸਤਿ ਮਹਗ੍ਗਤਲੋਕੁਤ੍ਤਰਜਵਨਾਨਿ ਮਨੋਦ੍ਵਾਰੇਯੇਵ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨਤੋ ਛਤ੍ਤਿਂਸ ਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਯਥਾਰਹਂ ਸਕਸਕਦ੍ਵਾਰਾਨੁਰੂਪਂ **ਏਕਦ੍ਵਾਰਿਕਚਿਤ੍ਤਾਨਿ**।

੪੫. ਪਞ੍ਚਦ੍ਵਾਰੇਸੁ ਸਨ੍ਤੀਰਣਤਦਾਰਮ੍ਮਣਵਸੇਨ, ਮਨੋਦ੍ਵਾਰੇ ਚ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਨਤੋ **ਛਦ੍ਵਾਰਿਕਾਨਿ ਚੇ**ਵ ਪਟਿਸਨ੍ਧਾਦਿਵਸਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਯਾ **ਦ੍ਵਾਰਵਿਮੁਤ੍ਤਾਨਿ ਚ**।

੪੭. ਪਞ੍ਚਦ੍ਵਾਰਿਕਾਨਿ ਚ ਛਦ੍ਵਾਰਿਕਾਨਿ ਚ **ਪਞ੍ਚਛਦ੍ਵਾਰਿਕਾਨਿ**। ਛਦ੍ਵਾਰਿਕਾਨਿ ਚ ਤਾਨਿ ਕਦਾਚਿ ਦ੍ਵਾਰਵਿਮੁਤ੍ਤਾਨਿ ਚਾਤਿ **ਛਦ੍ਵਾਰਿਕਵਿਮੁਤ੍ਤਾਨਿ**। ਅਥ ਵਾ ਛਦ੍ਵਾਰਿਕਾਨਿ ਚ ਛਦ੍ਵਾਰਿਕਵਿਮੁਤ੍ਤਾਨਿ ਚਾਤਿ **ਛਦ੍ਵਾਰਿਕਵਿਮੁਤ੍ਤਾਨੀ**ਤਿ ਏਕਦੇਸਸਰੂਪੇਕਸੇਸੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ।

ਦ੍ਵਾਰਸਙ੍ਗਹਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਆਲਮ੍ਬਣਸਙ੍ਗਹਵਣ੍ਣਨਾ

੪੮. ਆਰਮ੍ਮਣਾਨਂ ਸਰੂਪਤੋ, ਵਿਭਾਗਤੋ, ਤਂਵਿਸਯਚਿਤ੍ਤਤੋ ਚ ਸਙ੍ਗਹੋ **ਆਲਮ੍ਬਣਸਙ੍ਗਹੋ**। ਵਣ੍ਣਵਿਕਾਰਂ ਆਪਜ੍ਜਮਾਨਂ ਰੂਪਯਤਿ ਹਦਯਙ੍ਗਤਭਾਵਂ ਪਕਾਸੇਤੀਤਿ ਰੂਪਂ, ਤਦੇਵ ਦੁਬ੍ਬਲਪੁਰਿਸੇਨ ਦਣ੍ਡਾਦਿ ਵਿਯ ਚਿਤ੍ਤਚੇਤਸਿਕੇਹਿ ਆਲਮ੍ਬੀਯਤਿ, ਤਾਨਿ ਵਾ ਆਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਏਤ੍ਥ ਰਮਨ੍ਤੀਤਿ ਆਰਮ੍ਮਣਨ੍ਤਿ **ਰੂਪਾਰਮ੍ਮਣਂ**। ਸਦ੍ਦੀਯਤੀਤਿ ਸਦ੍ਦੋ, ਸੋਯੇਵ ਆਰਮ੍ਮਣਨ੍ਤਿ **ਸਦ੍ਦਾਰਮ੍ਮਣਂ**। ਗਨ੍ਧਯਤਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਵਤ੍ਥੁਂ ਸੂਚੇਤਿ ''ਇਦਮੇਤ੍ਥ ਅਤ੍ਥੀ''ਤਿ ਪੇਸੁਞ੍ਞਂ ਕਰੋਨ੍ਤਂ ਵਿਯ ਹੋਤੀਤਿ ਗਨ੍ਧੋ, ਸੋਯੇਵ ਆਰਮ੍ਮਣਂ **ਗਨ੍ਧਾਰਮ੍ਮਣਂ**। ਰਸਨ੍ਤਿ ਤਂ ਸਤ੍ਤਾ ਅਸ੍ਸਾਦੇਨ੍ਤੀਤਿ ਰਸੋ, ਸੋਯੇਵ ਆਰਮ੍ਮਣਂ **ਰਸਾਰਮ੍ਮਣਂ**। ਫੁਸੀਯਤੀਤਿ ਫੋਟ੍ਠਬ੍ਬਂ, ਤਦੇਵ ਆਰਮ੍ਮਣਂ **ਫੋਟ੍ਠਬ੍ਬਾਰਮ੍ਮਣਂ**। ਧਮ੍ਮੋਯੇਵ ਆਰਮ੍ਮਣਂ **ਧਮ੍ਮਾਰਮ੍ਮਣਂ**।

੪੯. **ਤਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਤੇਸੁ ਰੂਪਾਦਿਆਰਮ੍ਮਣੇਸੁ, **ਰੂਪਮੇ**ਵਾਤਿ ਵਣ੍ਣਾਯਤਨਸਙ੍ਖਾਤਂ ਰੂਪਮੇਵ। **ਸਦ੍ਦਾਦਯੋ**ਤਿ ਸਦ੍ਦਾਯਤਨਾਦਿਸਙ੍ਖਾਤਾ ਸਦ੍ਦਾਦਯੋ, ਆਪੋਧਾਤੁਵਜ੍ਜਿਤਭੂਤਤ੍ਤਯਸਙ੍ਖਾਤਂ ਫੋਟ੍ਠਬ੍ਬਾਯਤਨਞ੍ਚ।

੫੦. ਪਞ੍ਚਾਰਮ੍ਮਣਪਸਾਦਾਨਿ ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਸੇਸਾਨਿ ਸੋਲ਼ਸ **ਸੁਖੁਮਰੂਪਾਨਿ**।

੫੧. **ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨ**ਨ੍ਤਿ ਵਤ੍ਤਮਾਨਂ।

੫੨. **ਛਬ੍ਬਿਧਮ੍ਪੀ**ਤਿ ਰੂਪਾਦਿਵਸੇਨ ਛਬ੍ਬਿਧਮ੍ਪਿ। ਵਿਨਾਸਾਭਾਵਤੋ ਅਤੀਤਾਦਿਕਾਲਵਸੇਨ ਨਵਤ੍ਤਬ੍ਬਤ੍ਤਾ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ, ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ ਚ **ਕਾਲਵਿਮੁਤ੍ਤਂ** ਨਾਮ। **ਯਥਾਰਹ**ਨ੍ਤਿ ਕਾਮਾਵਚਰਜਵਨਅਭਿਞ੍ਞਾਸੇਸਮਹਗ੍ਗਤਾਦਿਜਵਨਾਨਂ ਅਨੁਰੂਪਤੋ। ਕਾਮਾਵਚਰਜਵਨਾਨਞ੍ਹਿ ਹਸਿਤੁਪ੍ਪਾਦਵਜ੍ਜਾਨਂ ਛਬ੍ਬਿਧਮ੍ਪਿ ਤਿਕਾਲਿਕਂ, ਕਾਲਵਿਮੁਤ੍ਤਞ੍ਚ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਹੋਤਿ। ਹਸਿਤੁਪ੍ਪਾਦਸ੍ਸ ਤਿਕਾਲਿਕਮੇਵ। ਤਥਾ ਹਿਸ੍ਸ ਏਕਨ੍ਤਪਰਿਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣਤਂ ਵਕ੍ਖਤਿ। ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖਾਦਿਵਸਪ੍ਪਵਤ੍ਤਸ੍ਸ ਪਨ ਅਭਿਞ੍ਞਾਜਵਨਸ੍ਸ ਯਥਾਰਹਂ ਛਬ੍ਬਿਧਮ੍ਪਿ ਤਿਕਾਲਿਕਂ, ਕਾਲਵਿਮੁਤ੍ਤਞ੍ਚ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਹੋਤਿ। ਵਿਭਾਗੋ ਪਨੇਤ੍ਥ ਨਵਮਪਰਿਚ੍ਛੇਦੇ ਆਵਿ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ। ਸੇਸਾਨਂ ਪਨ ਕਾਲਵਿਮੁਤ੍ਤਂ, ਅਤੀਤਞ੍ਚ ਯਥਾਰਹਮਾਰਮ੍ਮਣਂ ਹੋਤਿ।

੫੩. ਦ੍ਵਾਰ...ਪੇ॰... ਸਙ੍ਖਾਤਾਨਂ ਛਬ੍ਬਿਧਮ੍ਪਿ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਹੋਤੀਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ, ਤਂ ਪਨ ਨੇਸਂ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਨ ਆਵਜ੍ਜਨਸ੍ਸ ਵਿਯ ਕੇਨਚਿ ਅਗ੍ਗਹਿਤਮੇਵ ਗੋਚਰਭਾਵਂ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਨ ਚ ਪਞ੍ਚਦ੍ਵਾਰਿਕਜਵਨਾਨਂ ਵਿਯ ਏਕਨ੍ਤਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਂ, ਨਾਪਿ ਮਨੋਦ੍ਵਾਰਿਕਜਵਨਾਨਂ ਵਿਯ ਤਿਕਾਲਿਕਮੇਵ, ਅਵਿਸੇਸੇਨ ਕਾਲਵਿਮੁਤ੍ਤਂ ਵਾ, ਨਾਪਿ ਮਰਣਾਸਨ੍ਨਤੋ ਪੁਰਿਮਭਾਗਜਵਨਾਨਂ ਵਿਯ ਕਮ੍ਮਕਮ੍ਮਨਿਮਿਤ੍ਤਾਦਿਵਸੇਨ ਆਗਮਸਿਦ੍ਧਿਵੋਹਾਰਵਿਨਿਮੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਆਹ “**ਯਥਾਸਮ੍ਭਵਂ...ਪੇ॰... ਸਮ੍ਮਤ**”ਨ੍ਤਿ। ਤਤ੍ਥ **ਯਥਾਸਮ੍ਭਵ**ਨ੍ਤਿ ਤਂਤਂਭੂਮਿਕਪਟਿਸਨ੍ਧਿਭਵਙ੍ਗਚੁਤੀਨਂ ਤਂਤਂਦ੍ਵਾਰਗ੍ਗਹਿਤਾਦਿਵਸੇਨ ਸਮ੍ਭਵਾਨੁਰੂਪਤੋ। ਕਾਮਾਵਚਰਾਨਞ੍ਹਿ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਭਵਙ੍ਗਾਨਂ ਤਾਵ ਰੂਪਾਦਿਪਞ੍ਚਾਰਮ੍ਮਣਂ ਛਦ੍ਵਾਰਗ੍ਗਹਿਤਂ ਯਥਾਰਹਂ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਮਤੀਤਞ੍ਚ ਕਮ੍ਮਨਿਮਿਤ੍ਤਸਮ੍ਮਤਮਾਰਮ੍ਮਣਂ ਹੋਤਿ, ਤਥਾ ਚੁਤਿਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਤੀਤਮੇਵ। ਧਮ੍ਮਾਰਮ੍ਮਣਂ ਪਨ ਤੇਸਂ ਤਿਣ੍ਣਮ੍ਪਿ ਮਨੋਦ੍ਵਾਰਗ੍ਗਹਿਤਮੇਵ ਅਤੀਤਂ ਕਮ੍ਮਕਮ੍ਮਨਿਮਿਤ੍ਤਸਮ੍ਮਤਂ, ਤਥਾ ਰੂਪਾਰਮ੍ਮਣਂ ਏਕਮੇਵ ਮਨੋਦ੍ਵਾਰਗ੍ਗਹਿਤਂ ਏਕਨ੍ਤਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਗਤਿਨਿਮਿਤ੍ਤਸਮ੍ਮਤਨ੍ਤਿ ਏਵਂ ਕਾਮਾਵਚਰਪਟਿਸਨ੍ਧਾਦੀਨਂ ਯਥਾਸਮ੍ਭਵਂ ਛਦ੍ਵਾਰਗ੍ਗਹਿਤਂ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਮਤੀਤਞ੍ਚ ਕਮ੍ਮਕਮ੍ਮਨਿਮਿਤ੍ਤਗਤਿਨਿਮਿਤ੍ਤਸਮ੍ਮਤਮਾਰਮ੍ਮਣਂ ਹੋਤਿ।

ਮਹਗ੍ਗਤਪਟਿਸਨ੍ਧਾਦੀਸੁ ਪਨ ਰੂਪਾਵਚਰਾਨਂ, ਪਠਮਤਤਿਯਾਰੁਪ੍ਪਾਨਞ੍ਚ ਧਮ੍ਮਾਰਮ੍ਮਣਮੇਵ ਮਨੋਦ੍ਵਾਰਗ੍ਗਹਿਤਂ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਭੂਤਂ ਕਮ੍ਮਨਿਮਿਤ੍ਤਸਮ੍ਮਤਂ, ਤਥਾ ਦੁਤਿਯਚਤੁਤ੍ਥਾਰੁਪ੍ਪਾਨਂ ਅਤੀਤਮੇਵਾਤਿ ਏਵਂ ਮਹਗ੍ਗਤਪਟਿਸਨ੍ਧਿਭਵਙ੍ਗਚੁਤੀਨਂ ਮਨੋਦ੍ਵਾਰਗ੍ਗਹਿਤਂ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਭੂਤਂ, ਅਤੀਤਂ ਵਾ ਕਮ੍ਮਨਿਮਿਤ੍ਤਸਮ੍ਮਤਮੇਵ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਹੋਤਿ।

ਯੇਭੁਯ੍ਯੇਨ ਭਵਨ੍ਤਰੇ ਛਦ੍ਵਾਰਗ੍ਗਹਿਤਨ੍ਤਿ ਬਾਹੁਲ੍ਲੇਨ ਅਤੀਤਾਨਨ੍ਤਰਭਵੇ ਮਰਣਾਸਨ੍ਨਪ੍ਪਵਤ੍ਤਛਦ੍ਵਾਰਿਕਜਵਨੇਹਿ ਗਹਿਤਂ। ਅਸਞ੍ਞੀਭਵਤੋ ਚੁਤਾਨਞ੍ਹਿ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਵਿਸਯਸ੍ਸ ਅਨਨ੍ਤਰਾਤੀਤਭਵੇ ਨ ਕੇਨਚਿ ਦ੍ਵਾਰੇਨ ਗਹਣਂ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਤਦੇਵੇਤ੍ਥ ਯੇਭੁਯ੍ਯਗ੍ਗਹਣੇਨ ਬ੍ਯਭਿਚਾਰਿਤਂ। ਕੇਵਲਞ੍ਹਿ ਕਮ੍ਮਬਲੇਨੇਵ ਤੇਸਂ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯਾ ਕਮ੍ਮਨਿਮਿਤ੍ਤਾਦਿਕਮਾਰਮ੍ਮਣਂ ਉਪਟ੍ਠਾਤਿ। ਤਥਾ ਹਿ **ਸਚ੍ਚਸਙ੍ਖੇਪੇ** ਅਸਞ੍ਞੀਭਵਤੋ ਚੁਤਸ੍ਸ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਪੁਚ੍ਛਿਤ੍ਵਾ –

‘‘ਭਵਨ੍ਤਰਕਤਂ ਕਮ੍ਮਂ, ਯਮੋਕਾਸਂ ਲਭੇ ਤਤੋ।
ਹੋਤਿ ਸਾ ਸਨ੍ਧਿ ਤੇਨੇਵ, ਉਪਟ੍ਠਾਪਿਤਗੋਚਰੇ’’ਤਿ॥ (ਸ॰ ਸ॰ ੧੭੧) –

ਕੇਵਲਂ ਕਮ੍ਮਬਲੇਨੇਵ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਗੋਚਰਸ੍ਸ ਉਪਟ੍ਠਾਨਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਇਤਰਥਾ ਹਿ ਜਵਨਗ੍ਗਹਿਤਸ੍ਸਪਿ ਆਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸ ਕਮ੍ਮਬਲੇਨੇਵ ਉਪਟ੍ਠਾਪਿਯਮਾਨਤ੍ਤਾ “**ਤੇਨੇਵਾ**”ਤਿ ਸਾਵਧਾਰਣਵਚਨਸ੍ਸ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯਸੁਞ੍ਞਤਾ ਆਪਜ੍ਜੇਯ੍ਯਾਤਿ। ਨਨੁ ਚ ਤੇਸਮ੍ਪਿ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਗੋਚਰੋ ਕਮ੍ਮਭਵੇ ਕੇਨਚਿ ਦ੍ਵਾਰੇਨ ਜਵਨਗ੍ਗਹਿਤੋ ਸਮ੍ਭਵਤੀਤਿ? ਸਚ੍ਚਂ ਸਮ੍ਭਵਤਿ ਕਮ੍ਮਕਮ੍ਮਨਿਮਿਤ੍ਤਸਮ੍ਮਤੋ, ਗਤਿਨਿਮਿਤ੍ਤਸਮ੍ਮਤੋ ਪਨ ਸਬ੍ਬੇਸਮ੍ਪਿ ਮਰਣਕਾਲੇਯੇਵ ਉਪਟ੍ਠਾਤੀਤਿ ਕੁਤੋ ਤਸ੍ਸ ਕਮ੍ਮਭਵੇ ਗਹਣਸਮ੍ਭਵੋ। ਅਪਿਚੇਤ੍ਥ ਮਰਣਾਸਨ੍ਨਪਵਤ੍ਤਜਵਨੇਹਿ ਗਹਿਤਮੇਵ ਸਨ੍ਧਾਯ ‘‘ਛਦ੍ਵਾਰਗ੍ਗਹਿਤ’’ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਏਵਞ੍ਚ ਕਤ੍ਵਾ ਆਚਰਿਯੇਨ ਇਮਸ੍ਮਿਂਯੇਵ ਅਧਿਕਾਰੇ **ਪਰਮਤ੍ਥਵਿਨਿਚ੍ਛਯੇ** ਵੁਤ੍ਤਂ –

‘‘ਮਰਣਾਸਨ੍ਨਸਤ੍ਤਸ੍ਸ, ਯਥੋਪਟ੍ਠਿਤਗੋਚਰਂ।
ਛਦ੍ਵਾਰੇਸੁ ਤਮਾਰਬ੍ਭ, ਪਟਿਸਨ੍ਧਿ ਭਵਨ੍ਤਰੇ’’ਤਿ॥ (ਪਰਮ॰ ਵਿ॰ ੮੯)।

“**ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨ**”ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਅਨਾਗਤਸ੍ਸ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਗੋਚਰਭਾਵਂ ਨਿਵਾਰੇਤਿ। ਨ ਹਿ ਤਂ ਅਤੀਤਕਮ੍ਮਕਮ੍ਮਨਿਮਿਤ੍ਤਾਨਿ ਵਿਯ ਅਨੁਭੂਤਂ, ਨਾਪਿ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਕਮ੍ਮਨਿਮਿਤ੍ਤਗਤਿਨਿਮਿਤ੍ਤਾਨਿ ਵਿਯ ਆਪਾਥਗਤਞ੍ਚ ਹੋਤੀਤਿ, ਕਮ੍ਮਕਮ੍ਮਨਿਮਿਤ੍ਤਾਦੀਨਞ੍ਚ ਸਰੂਪਂ ਸਯਮੇਵ ਵਕ੍ਖਤਿ।

੫੪. **ਤੇਸੂ**ਤਿ ਰੂਪਾਦਿਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਦਿਕਮ੍ਮਾਦਿਆਰਮ੍ਮਣੇਸੁ ਵਿਞ੍ਞਾਣੇਸੁ। ਰੂਪਾਦੀਸੁ ਏਕੇਕਂ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਏਤੇਸਨ੍ਤਿ **ਰੂਪਾਦਿਏਕੇਕਾਰਮ੍ਮਣਾਨਿ**।

੫੫. ਰੂਪਾਦਿਕਂ ਪਞ੍ਚਵਿਧਮ੍ਪਿ ਆਰਮ੍ਮਣਮੇਤਸ੍ਸਾਤਿ **ਰੂਪਾਦਿਪਞ੍ਚਾਰਮ੍ਮਣਂ**।

੫੬. **ਸੇਸਾਨੀ**ਤਿ ਦ੍ਵਿਪਞ੍ਚਵਿਞ੍ਞਾਣਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਨੇਹਿ ਅਵਸੇਸਾਨਿ ਏਕਾਦਸ ਕਾਮਾਵਚਰਵਿਪਾਕਾਨਿ । **ਸਬ੍ਬਥਾਪਿ ਕਾਮਾਵਚਰਾਰਮ੍ਮਣਾਨੀ**ਤਿ ਸਬ੍ਬੇਨਪਿ ਛਦ੍ਵਾਰਿਕਦ੍ਵਾਰਵਿਮੁਤ੍ਤਛਲ਼ਾਰਮ੍ਮਣਵਸਪ੍ਪਵਤ੍ਤਾਕਾਰੇਨ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਾਨਿਪਿ ਏਕਨ੍ਤਕਾਮਾਵਚਰਸਭਾਵਛਲ਼ਾਰਮ੍ਮਣਗੋਚਰਾਨਿ। ਏਤ੍ਥ ਹਿ ਵਿਪਾਕਾਨਿ ਤਾਵ ਸਨ੍ਤੀਰਣਾਦਿਵਸੇਨ ਰੂਪਾਦਿਪਞ੍ਚਾਰਮ੍ਮਣੇ, ਪਟਿਸਨ੍ਧਾਦਿਵਸੇਨ ਛਲ਼ਾਰਮ੍ਮਣਸਙ੍ਖਾਤੇ ਕਾਮਾਵਚਰਾਰਮ੍ਮਣੇਯੇਵ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ।

ਹਸਨਚਿਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਪਧਾਨਸਾਰੁਪ੍ਪਟ੍ਠਾਨਂ ਦਿਸ੍ਵਾ ਤੁਸ੍ਸਨ੍ਤਸ੍ਸ ਰੂਪਾਰਮ੍ਮਣੇ, ਭਣ੍ਡਭਾਜਨਟ੍ਠਾਨੇ ਮਹਾਸਦ੍ਦਂ ਸੁਤ੍ਵਾ ''ਏਵਰੂਪਾ ਲੋਲੁਪ੍ਪਤਣ੍ਹਾ ਮੇ ਪਹੀਨਾ''ਤਿ ਤੁਸ੍ਸਨ੍ਤਸ੍ਸ ਸਦ੍ਦਾਰਮ੍ਮਣੇ, ਗਨ੍ਧਾਦੀਹਿ ਚੇਤਿਯਪੂਜਨਕਾਲੇ ਤੁਸ੍ਸਨ੍ਤਸ੍ਸ ਗਨ੍ਧਾਰਮ੍ਮਣੇ, ਰਸਸਮ੍ਪਨ੍ਨਂ ਪਿਣ੍ਡਪਾਤਂ ਸਬ੍ਰਹ੍ਮਚਾਰੀਹਿ ਭਾਜੇਤ੍ਵਾ ਪਰਿਭੁਞ੍ਜਨਕਾਲੇ ਤੁਸ੍ਸਨ੍ਤਸ੍ਸ ਰਸਾਰਮ੍ਮਣੇ, ਆਭਿਸਮਾਚਾਰਿਕਵਤ੍ਤਪਰਿਪੂਰਣਕਾਲੇ ਤੁਸ੍ਸਨ੍ਤਸ੍ਸ ਫੋਟ੍ਠਬ੍ਬਾਰਮ੍ਮਣੇ, ਪੁਬ੍ਬੇਨਿਵਾਸਞ੍ਞਾਣਾਦੀਹਿ ਗਹਿਤਕਾਮਾਵਚਰਧਮ੍ਮਂ ਆਰਬ੍ਭ ਤੁਸ੍ਸਨ੍ਤਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਾਰਮ੍ਮਣੇਤਿ ਏਵਂ ਪਰਿਤ੍ਤਧਮ੍ਮਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨੇਸ੍ਵੇਵ ਛਸੁ ਆਰਮ੍ਮਣੇਸੁ ਪਵਤ੍ਤਤਿ।

੫੭. ਦ੍ਵਾਦਸਾਕੁਸਲਅਟ੍ਠਞ੍ਞਾਣਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤਜਵਨਵਸੇਨ ਵੀਸਤਿ ਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਜਲ਼ਭਾਵਤੋ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਧਮ੍ਮੇ ਆਰਬ੍ਭ ਪਵਤ੍ਤਿਤੁਂ ਨ ਸਕ੍ਕੋਨ੍ਤੀਤਿ ਨਵਵਿਧਲੋਕੁਤ੍ਤਰਧਮ੍ਮੇ ਵਜ੍ਜੇਤ੍ਵਾ ਤੇਭੂਮਕਾਨਿ, ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਞ੍ਚ ਆਰਬ੍ਭ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀਤਿ ਆਹ “**ਅਕੁਸਲਾਨਿ ਚੇਵਾ**”ਤ੍ਯਾਦਿ। ਇਮੇਸੁ ਹਿ ਅਕੁਸਲਤੋ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਦਿਟ੍ਠਿਗਤਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਾ ਪਰਿਤ੍ਤਧਮ੍ਮੇ ਆਰਬ੍ਭ ਪਰਾਮਸਨਅਸ੍ਸਾਦਨਾਭਿਨਨ੍ਦਨਕਾਲੇ ਕਾਮਾਵਚਰਾਰਮ੍ਮਣਾ, ਤੇਨੇਵਾਕਾਰੇਨ ਸਤ੍ਤਵੀਸਤਿ ਮਹਗ੍ਗਤਧਮ੍ਮੇ ਆਰਬ੍ਭ ਪਵਤ੍ਤਿਯਂ ਮਹਗ੍ਗਤਾਰਮ੍ਮਣਾ, ਸਮ੍ਮੁਤਿਧਮ੍ਮੇ ਆਰਬ੍ਭ ਪਵਤ੍ਤਿਯਂ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣਾ। ਦਿਟ੍ਠਿਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਾਪਿ ਤੇਯੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਆਰਬ੍ਭ ਕੇਵਲਂ ਅਸ੍ਸਾਦਨਾਭਿਨਨ੍ਦਨਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਿਯਂ, ਪਟਿਘਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਚ ਦੁਸ੍ਸਨਵਿਪ੍ਪਟਿਸਾਰਵਸੇਨ, ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਸਹਗਤੋ ਅਨਿਟ੍ਠਙ੍ਗਮਨਵਸੇਨ, ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਸਹਗਤੋ ਵਿਕ੍ਖਿਪਨਵਸੇਨ, ਅਵੂਪਸਮਵਸੇਨ ਚ ਪਵਤ੍ਤਿਯਂ ਪਰਿਤ੍ਤਮਹਗ੍ਗਤਪਞ੍ਞਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣੋ, ਕੁਸਲਤੋ ਚਤ੍ਤਾਰੋ, ਕਿਰਿਯਤੋ ਚਤ੍ਤਾਰੋਤਿ ਅਟ੍ਠ ਞਾਣਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਾ ਸੇਕ੍ਖਪੁਥੁਜ੍ਜਨਖੀਣਾਸਵਾਨਂ ਅਸਕ੍ਕਚ੍ਚਦਾਨਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਧਮ੍ਮਸ੍ਸਵਨਾਦੀਸੁ ਪਰਿਤ੍ਤਧਮ੍ਮੇ ਆਰਬ੍ਭ ਪਵਤ੍ਤਿਕਾਲੇ ਕਾਮਾਵਚਰਾਰਮ੍ਮਣਾ, ਅਤਿਪਗੁਣਜ੍ਝਾਨਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਕਾਲੇ ਮਹਗ੍ਗਤਾਰਮ੍ਮਣਾ, ਕਸਿਣਨਿਮਿਤ੍ਤਾਦੀਸੁ ਪਰਿਕਮ੍ਮਾਦਿਕਾਲੇ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣਾਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ।

੫੮. **ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗਫਲਵਜ੍ਜਿਤਸਬ੍ਬਾਰਮ੍ਮਣਾਨਿ** ਸੇਕ੍ਖਪੁਥੁਜ੍ਜਨਸਨ੍ਤਾਨੇਸ੍ਵੇਵ ਪਵਤ੍ਤਨਤੋ। ਸੇਕ੍ਖਾਪਿ ਹਿ ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਲੋਕਿਯਚਿਤ੍ਤਂ ਅਰਹਤੋ ਮਗ੍ਗਫਲਸਙ੍ਖਾਤਂ ਪਾਟਿਪੁਗ੍ਗਲਿਕਚਿਤ੍ਤਂ ਜਾਨਿਤੁਂ ਨ ਸਕ੍ਕੋਨ੍ਤਿ ਅਨਧਿਗਤਤ੍ਤਾ, ਤਥਾ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਾਦਯੋਪਿ ਸੋਤਾਪਨ੍ਨਾਦੀਨਂ, ਸੇਕ੍ਖਾਨਂ ਪਨ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਤ੍ਤਨੋ ਮਗ੍ਗਫਲਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣੇਸੁ ਪਰਸਨ੍ਤਾਨਗਤਮਗ੍ਗਫਲਾਰਮ੍ਮਣਾਯ ਅਭਿਞ੍ਞਾਯ ਪਰਿਕਮ੍ਮਕਾਲੇ, ਅਭਿਞ੍ਞਾਚਿਤ੍ਤੇਨੇਵ ਮਗ੍ਗਫਲਾਨਂ ਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਦਨਕਾਲੇ ਚ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਤ੍ਤਨੋ ਸਮਾਨਾਨਂ, ਹੇਟ੍ਠਿਮਾਨਞ੍ਚ ਮਗ੍ਗਫਲਧਮ੍ਮੇ ਆਰਬ੍ਭ ਕੁਸਲਜਵਨਾਨਂ ਪਵਤ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗਫਲਸ੍ਸੇਵ ਪਟਿਕ੍ਖੇਪੋ ਕਤੋ। ਕਾਮਾਵਚਰਮਹਗ੍ਗਤਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਨਿਬ੍ਬਾਨਾਨਿ ਪਨ ਸੇਕ੍ਖਪੁਥੁਜ੍ਜਨਾਨਂ ਸਕ੍ਕਚ੍ਚਦਾਨਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਧਮ੍ਮਸ੍ਸਵਨਸਙ੍ਖਾਰਸਮ੍ਮਸਨਕਸਿਣਪਰਿਕਮ੍ਮਾਦੀਸੁ ਤਂਤਦਾਰਮ੍ਮਣਿਕਾਭਿਞ੍ਞਾਨਂ ਪਰਿਕਮ੍ਮਕਾਲੇ, ਗੋਤ੍ਰਭੁਵੋਦਾਨਕਾਲੇ, ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖਾਦੀਹਿ ਰੂਪਵਿਜਾਨਨਾਦਿਕਾਲੇ ਚ ਕੁਸਲਜਵਨਾਨਂ ਗੋਚਰਭਾਵਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ।

੫੯. **ਸਬ੍ਬਥਾਪਿ ਸਬ੍ਬਾਰਮ੍ਮਣਾਨੀ**ਤਿ ਕਾਮਾਵਚਰਮਹਗ੍ਗਤਸਬ੍ਬਲੋਕੁਤ੍ਤਰਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਵਸੇਨ ਸਬ੍ਬਥਾਪਿ ਸਬ੍ਬਾਰਮ੍ਮਣਾਨਿ, ਨ ਪਨ ਅਕੁਸਲਾਦਯੋ ਵਿਯ ਸਪ੍ਪਦੇਸਸਬ੍ਬਾਰਮ੍ਮਣਾਨੀਤਜਤ੍ਥੋ। ਕਿਰਿਯਜਵਨਾਨਞ੍ਹਿ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਞ੍ਞਾਣਾਦਿਵਸਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਯੰ, ਵੋਟ੍ਠਬ੍ਬਨਸ੍ਸ ਚ ਤੰਤੰਪੁਰੇਚਾਰਿਕਵਸਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਯੰ ਨ ਚ ਕਿਞ੍ਚਿ ਅਗੋਚਰੰ ਨਾਮ ਅਤ੍ਥਿ।

੬੦. ਪਠਮਤਤਿਯਾਰੁਪ੍ਪਾਰਮ੍ਮਣਤ੍ਤਾ **ਆਰੁਪ੍ਪੇਸੁ ਦੁਤਿਯਚਤੁਤ੍ਥਾਨਿ ਮਹਗ੍ਗਤਾਰਮ੍ਮਣਾਨਿ**।

੬੧. **ਸੇਸਾਨਿ...ਪੇ॰... ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣਾਨੀ**ਤਿ ਪਨ੍ਨਰਸ ਰੂਪਾਵਚਰਾਨਿ, ਪਠਮਤਤਿਯਾਰੁਪ੍ਪਾਨਿ ਚਾਤਿ ਏਕਵੀਸਤਿ ਕਸਿਣਾਦਿਪਞ੍ਞਤ੍ਤੀਸੁ ਪਵਤ੍ਤਨਤੋ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣਾਨਿ।

੬੩. ਤੇਵੀਸਤਿਕਾਮਾਵਚਰਵਿਪਾਕਪਞ੍ਚਦ੍ਵਾਰਾਵਜ੍ਜਨਹਸਨਵਸੇਨ ਪਞ੍ਚਵੀਸਤਿ ਚਿਤ੍ਤਾਨਿ **ਪਰਿਤ੍ਤਮ੍ਹਿ** ਕਾਮਾਵਚਰਾਰਮ੍ਮਣੇ ਯੇਵ ਭਵਨ੍ਤਿ। ਕਾਮਾਵਚਰਞ੍ਹਿ ਮਹਗ੍ਗਤਾਦਯੋ ਉਪਾਦਾਯ ਮਨ੍ਦਾਨੁਭਾਵਤਾਯ ਪਰਿਸਮਨ੍ਤਤੋ ਅਤ੍ਤੰ ਖਣ੍ਡਿਤੰ ਵਿਯਾਤਿ **ਪਰਿਤ੍ਤੰ**। ''ਛ ਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਮਹਗ੍ਗਤੇਯੇਵਾ''ਤਜਾਦਿਨਾ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਸਾਵਧਾਰਣਯੋਜਨਾ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ।

ਆਲਮ੍ਬਣਸਙ੍ਗਹਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਵਤ੍ਥੁਸਙ੍ਗਹਵਣ੍ਣਨਾ

੬੪. ਵਤ੍ਥੁਵਿਭਾਗਤੋ , ਤਬ੍ਬਤ੍ਥੁਕਚਿਤ੍ਤਪਰਿਚ੍ਛੇਦਵਸੇਨ ਚ ਸਙ੍ਗਹੋ **ਵਤ੍ਥੁਸਙ੍ਗਹੋ**। ਵਸਨ੍ਤਿ ਏਤੇਸੁ ਚਿਤ੍ਤਚੇਤਸਿਕਾ ਤਨ੍ਨਿਸ੍ਸਯਤ੍ਤਾਤਿ **ਵਤ੍ਥੂਨਿ**।

੬੫. **ਤਾਨਿ ਕਾਮਲੋਕੇ ਸਬ੍ਬਾਨਿਪਿ ਲਬ੍ਭਨ੍ਤਿ** ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸ੍ਸ ਤਤ੍ਥੇਵ ਉਪਲਬ੍ਭਨਤੋ। **ਪਿ**-ਸਦ੍ਦੇਨ ਪਨ ਅਨ੍ਧਬਧਿਰਾਦਿਵਸੇਨ ਕੇਸਞ੍ਚਿ ਅਸਮ੍ਭਵਂ ਦੀਪੇਤਿ।

੬੬. **ਘਾਨਾਦਿਤ੍ਤਯੰ ਨਤ੍ਥਿ** ਬ੍ਰਹ੍ਮਾਨੰ ਕਾਮਵਿਰਾਗਭਾਵਨਾਵਸੇਨ ਗਨ੍ਧਰਸਫੋਟ੍ਠਬ੍ਬੇਸੁ ਵਿਰਤ੍ਤਤਾਯ ਤਬ੍ਬਿਸਯਪ੍ਪਸਾਦੇਸੁਪਿ ਵਿਰਾਗਸਭਾਵਤੋ। ਬੁਦ੍ਧਦਸ੍ਸਨਧਮ੍ਮਸ੍ਸਵਨਾਦਿਅਤ੍ਥੰ ਪਨ ਚਕ੍ਖੁਸੋਤੇਸੁ ਅਵਿਰਤ੍ਤਭਾਵਤੋ ਚਕ੍ਖਾਦਿਦ੍ਵਯੰ ਤਤ੍ਥ ਉਪਲਬ੍ਭਤਿ।

੬੭. **ਅਰੂਪਲੋਕੇ ਸਬ੍ਬਾਨਿਪਿ** ਛ ਵਤ੍ਥੂਨਿ ਨ **ਸੰਵਿਜ੍ਜਨ੍ਤਿ** ਅਰੂਪੀਨੰ ਰੂਪਵਿਰਾਗਭਾਵਨਾਬਲੇਨ ਤਤ੍ਥ ਸਬ੍ਬੇਨ ਸਬ੍ਬੰ ਰੂਪਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਯਾ ਅਭਾਵਤੋ।

੬੮. ਪਞ੍ਚਵਿਞ੍ਞਾਣਾਨੇਵ ਨਿਸ੍ਸਤ੍ਤਨਿਜ੍ਜੀਵਟ੍ਠੇਨ ਧਾਤੁਯੋਤਿ **ਪਞ੍ਚਵਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੁਯੋ**।

੬੯. ਮਨਨਮਤ੍ਤਾ ਧਾਤੁ **ਮਨੋਧਾਤੁ**।

੭੦. ਮਨੋਯੇਵ ਵਿਸਿਟ੍ਠਵਿਜਾਨਨਕਿਚ੍ਚਯੋਗਤੋ ਵਿਞ੍ਞਾਣੰ ਨਿਸ੍ਸਤ੍ਤਨਿਜ੍ਜੀਵਟ੍ਠੇਨ ਧਾਤੁ ਚਾਤਿ **ਮਨੋਵਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੁ**। ਮਨਸੋ ਵਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੂਤਿ ਵਾ **ਮਨੋਵਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੁ**। ਸਾ ਹਿ ਮਨਤੋਯੇਵ ਅਨਨ੍ਤਰਪਚ੍ਚਯਤੋ ਸਮ੍ਭੂਯਮਨਸੋਯੇਵ ਅਨਨ੍ਤਰਪਚ੍ਚਯਭੂਤਾਤਿ ਮਨਸੋ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧਿਨੀ ਹੋਤਿ। ਸਨ੍ਤੀਰਣਤ੍ਤਯਸ੍ਸ, ਅਟ੍ਠਮਹਾਵਿਪਾਕਾਨੰ, ਪਟਿਘਦ੍ਵਯਸ੍ਸ, ਪਠਮਮਗ੍ਗਸ੍ਸ, ਹਸਿਤੁਪ੍ਪਾਦਸ੍ਸ, ਪਨ੍ਨਰਸਰੂਪਾਵਚਰਾਨਞ੍ਚ ਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਾ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਮਨੋਧਾਤੁਪਞ੍ਚਵਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੂਹਿ ਅਵਸੇਸਾ ਮਨੋਵਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੁ ਸਙ੍ਖਾਤਾ ਚ ਤਿੰਸ ਧਮ੍ਮਾ ਨ ਕੇਵਲੰ ਮਨੋਧਾਤੁਯੇਵ, ਤਥਾ ਹਦਯੰ ਨਿਸ੍ਸਾਯੇਵ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ।

ਸਨ੍ਤੀਰਣਮਹਾਵਿਪਾਕਾਨਿ ਹਿ ਏਕਾਦਸ ਦ੍ਵਾਰਾਭਾਵਤੋ, ਕਿਚ੍ਚਾਭਾਵਤੋ ਚ ਆਰੁਪ੍ਪੇ ਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ । ਪਟਿਘਸ੍ਸ ਅਨੀਵਰਣਾਵਤ੍ਥੁਸ੍ਸ ਅਭਾਵਤੋ ਤੰਸਹਗਤੰ ਚਿਤ੍ਤਦ੍ਵਯੰ ਰੂਪਲੋਕੇਪਿ ਨਤ੍ਥਿ, ਪਗੇਵ ਆਰੁਪ੍ਪੇ। ਪਠਮਮਗ੍ਗੋਪਿ ਪਰਤੋਘੋਸਪਚ੍ਚਯਾਭਾਵੇ ਸਾਵਕਾਨੰ ਅਨੁਪ੍ਪਜ੍ਜਨਤੋ, ਬੁਦ੍ਧਪਚ੍ਚੇਕਬੁਦ੍ਧਾਨਞ੍ਚ ਮਨੁਸ੍ਸਲੋਕਤੋ ਅਞ੍ਞਤ੍ਥ ਅਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਨਤੋ, ਹਸਨਚਿਤ੍ਤਞ੍ਚ ਕਾਯਾਭਾਵਤੋ, ਰੂਪਾਵਚਰਾਨਿ ਅਰੂਪੀਨੰ ਰੂਪਵਿਰਾਗਭਾਵਨਾਵਸੇਨ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣੇਸੁ ਝਾਨੇਸੁਪਿ ਵਿਰਤ੍ਤਭਾਵਤੋ ਅਰੂਪਭਵੇ ਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤੀਤਿ ਸਬ੍ਬਾਨਿਪਿ ਏਤਾਨਿ ਤੇਤ੍ਤਿੰਸ ਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਹਦਯੰ ਨਿਸ੍ਸਾਯੇਵ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ।

੧੧. ਪਞ੍ਚਰੂਪਾਵਚਰਕੁਸਲਤੋ ਅਵਸੇਸਾਨਿ ਦ੍ਵਾਦਸ ਲੋਕਿਯਕੁਸਲਾਨਿ, ਪਟਿਘਦ੍ਵਯਤੋ ਅਵਸੇਸਾਨਿ ਦਸ ਅਕੁਸਲਾਨਿ, ਪਞ੍ਚਦ੍ਵਾਰਾਵਜ੍ਜਨਹਸਨਰੂਪਾਵਚਰਕਿਰਿਯੇਹਿ ਅਵਸੇਸਾਨਿ ਤੇਰਸ ਕਿਰਿਯਚਿਤ੍ਤਾਨਿ, ਪਠਮਮਗ੍ਗਤੋ ਅਵਸੇਸਾਨਿ ਸਤ੍ਤ ਅਨੁਤ੍ਤਰਾਨਿ ਚਾਤਿ ਇਮੇਸੰ ਵਸੇਨ ਦ੍ਵੇਚਤ੍ਤਾਲੀਸਵਿਧਾ ਮਨੋਵਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੁਸਙ੍ਖਾਤਾ ਧਮ੍ਮਾ ਪਞ੍ਚਵੋਕਾਰਭਵਵਸੇਨ **ਹਦਯੰ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਵਾ,** ਚਤੁਵੋਕਾਰਭਵਵਸੇਨ **ਅਨਿਸ੍ਸਾਯਵਾ** ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ।

੧੩. **ਕਾਮੇ** ਭਵੇ ਛਵਤ੍ਥੁੰ ਨਿਸ੍ਸਿਤਾ ਸਤ੍ਤ ਵਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੁਯੋ, **ਰੂਪੇ** ਭਵੇ ਤਿਵਤ੍ਥੁੰ ਨਿਸ੍ਸਿਤਾ ਘਾਨਵਿਞ੍ਞਾਣਾਦਿਤ੍ਤਯਵਜ੍ਜਿਤਾ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਾ ਵਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੁਯੋ, **ਆਰੁਪ੍ਪੇ** ਭਵੇ ਅਨਿਸ੍ਸਿਤਾ ਏਕਾ ਮਨੋਵਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੁ ਮਤਾਤਿ ਯੋਜਨਾ।

੧੪. ਕਾਮਾਵਚਰਵਿਪਾਕਪਞ੍ਚਦ੍ਵਾਰਾਵਜ੍ਜਨਪਟਿਘਦ੍ਵਯਹਸਨਵਸੇਨ ਸਤ੍ਤਵੀਸਤਿ ਕਾਮਾਵਚਰਾਨਿ, ਪਨ੍ਨਰਸ ਰੂਪਾਵਚਰਾਨਿ, ਪਠਮਮਗ੍ਗੋਤਿ **ਤੇਚਤ੍ਤਾਲੀਸ** ਨਿਸ੍ਸਾਯੇਵ ਜਾਯਰੇ, ਤਤੋਯੇਵ ਅਵਸੇਸਾ ਆਰੁਪ੍ਪਵਿਪਾਕਵਜ੍ਜਿਤਾ **ਦ੍ਵੇਚਤ੍ਤਾਲੀਸ** ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਚ ਅਨਿਸ੍ਸਾਯ ਚ ਜਾਯਰੇ, **ਪਾਕਾਰੁਪ੍ਪਾ** ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਅਨਿਸ੍ਸਿਤਾਯੇਵਾਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ।

ਵਤ੍ਥੁਸਙ੍ਗਹਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਇਤਿ ਅਭਿਧਮ੍ਮਤ੍ਥਵਿਭਾਵਿਨਿਯਾ ਨਾਮ ਅਭਿਧਮ੍ਮਤ੍ਥਸਙ੍ਗਹਵਣ੍ਣਨਾਯ

ਪਕਿਣ੍ਣਕਪਰਿਚ੍ਛੇਦਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੪. ਵੀਥਿਪਰਿਚ੍ਛੇਦਵਣ੍ਣਨਾ

੧. **ਇਚ੍ਚੇਵੰ** ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ **ਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਾਨੰ** ਚਤੁਨ੍ਨੰ ਖਨ੍ਧਾਨੰ **ਉਤ੍ਤਰੰ** ਵੇਦਨਾਸਙ੍ਗਹਾਦਿਵਿਭਾਗਤੋ ਉਤ੍ਤਮੰ ਪਭੇਦਸਙ੍ਗਹੰ ਕਤ੍ਵਾ ਪੁਨ ਕਾਮਾਵਚਰਾਦੀਨੰ ਤਿਣ੍ਣੰ ਭੂਮੀਨੰ, ਦ੍ਵਿਹੇਤੁਕਾਦਿਪੁਗ੍ਗਲਾਨਞ੍ਚ ਭੇਦੇਨ ਲਕ੍ਖਿਤੰ ''ਇਦੰ ਏਤ੍ਤੁਕੇਹਿ ਪਰੰ, ਇਮਸ੍ਸ ਅਨਨ੍ਤਰੰ ਏਤ੍ਤੁਕਾਨਿ ਚਿਤ੍ਤਾਨੀ''ਤਿ ਏਵੰ ਪੁਬ੍ਬਾਪਰਚਿਤ੍ਤੇਹਿ ਨਿਯਾਮਿਤੰ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਪਵਤ੍ਤੀਸੁ ਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਾਨੰ **ਪਵਤ੍ਤਿਸਙ੍ਗਹੰ ਨਾਮ** ਤਨ੍ਨਾਮਕੰ ਸਙ੍ਗਹੰ ਯਥਾਸਮ੍ਭਵਤੋ ਸਮਾਸੇਨ ਪਵਕ੍ਖਾਮੀਤਿ ਯੋਜਨਾ।

੨. ਵਤ੍ਥੁਦ੍ਵਾਰਾਰਮ੍ਮਣਸਙ੍ਗਹਾ ਹੇਟ੍ਠਾ ਕਥਿਤਾਪਿ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣੰ ਕਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਿਸਙ੍ਗਹੰ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ ਪੁਨ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਾ।

੩. ਵਿਸਯਾਨੰ ਦ੍ਵਾਰੇਸੁ, ਵਿਸਯੇਸੁ ਚ ਚਿਤ੍ਤਾਨੰ ਪਵਤ੍ਤਿ **ਵਿਸਯਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿ**।

੪. **ਤਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਤੇਸੁ ਛਸੁ ਛਕ੍ਕੇਸੁ।

ਵੀਥਿਛਕ੍ਕਵਣ੍ਣਨਾ

੬. ''ਚਕ੍ਖੁਦ੍ਵਾਰੇ ਪਵਤ੍ਤਾ ਵੀਥਿ ਚਿਤ੍ਤਪਰਮ੍ਪਰਾ ਚਕ੍ਖੁਦ੍ਵਾਰਵੀਥੀ''ਤ੍ਯਾਦਿਨਾ ਦ੍ਵਾਰਵਸੇਨ, ''ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣਸਮ੍ਬਨ੍ਧਿਨੀ ਵੀਥਿ ਤੇਨ ਸਹ ਏਕਾਰਮ੍ਮਣਏਕਦ੍ਵਾਰਿਕਤਾਯ ਸਹਚਰਣਭਾਵਤੋ ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣਵੀਥੀ''ਤ੍ਯਾਦਿਨਾ ਵਿਞ੍ਞਾਣਵਸੇਨ ਵਾ ਵੀਥੀਨੰ ਨਾਮ ਯੋਜਨਾ ਕਾਤਬ੍ਬਾਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ **"ਚਕ੍ਖੁਦ੍ਵਾਰਵੀਥੀ"**ਤ੍ਯਾਦਿ ਵੁਤ੍ਤੰ।

ਵੀਥਿਛਕ੍ਕਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਵੀਥਿਭੇਦਵਣ੍ਣਨਾ

੭. **"ਅਤਿਮਹਨ੍ਤ"**ਨ੍ਤ੍ਯਾਦੀਸੁ ਏਕਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਾਤੀਤੰ ਹੁਤ੍ਵਾ ਆਪਾਥਾਗਤੰ ਸੋਲ਼ਸਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਾਯੁਕੰ **ਅਤਿਮਹਨ੍ਤੰ** ਨਾਮ। ਦ੍ਵਿਤਿਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਾਤੀਤੰ ਹੁਤ੍ਵਾ ਪਨ੍ਨਰਸਚੁਦ੍ਦਸਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਾਯੁਕੰ **ਮਹਨ੍ਤੰ** ਨਾਮ। ਚਤੁਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਯਾਵ ਨਵਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਾਤੀਤੰ ਹੁਤ੍ਵਾ ਤੇਰਸਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਯਾਵ ਅਟ੍ਠਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਾਯੁਤੰ **ਪਰਿਤ੍ਤੰ** ਨਾਮ। ਦਸਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਯਾਵ ਪਨ੍ਨਰਸਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਾਤੀਤੰ ਹੁਤ੍ਵਾ ਸਤ੍ਤਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਯਾਵ ਦ੍ਵਿਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਾਯੁਕੰ **ਅਤਿਪਰਿਤ੍ਤੰ** ਨਾਮ। ਏਵਞ੍ਚ ਕਤ੍ਵਾ ਵਕ੍ਖਤਿ ''ਏਕਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਾਤੀਤਾਨੀ''ਤ੍ਯਾਦਿ। **ਵਿਭੂਤੰ** ਪਾਕਟੰ। **ਅਵਿਭੂਤੰ** ਅਪਾਕਟੰ।

ਵੀਥਿਭੇਦਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਪਞ੍ਚਦ੍ਵਾਰਵੀਥਿਵਣ੍ਣਨਾ

੮. **ਕਥ**ਨ੍ਤਿ ਕੇਨ ਪਕਾਰੇਨ ਅਤਿਮਹਨ੍ਤਾਦਿਵਸੇਨ ਵਿਸਯਵਵਤ੍ਥਾਨਨ੍ਤਿ ਪੁਚ੍ਛਿਤ੍ਵਾ ਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਵਸੇਨ ਤੰ ਪਕਾਸੇਤੁੰ **"ਉਪ੍ਪਾਦਠਿਤੀ"**ਤ੍ਯਾਦਿ ਆਰਦ੍ਧੰ। ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨੰ **ਉਪ੍ਪਾਦੋ**, ਅਤ੍ਤਪਟਿਲਾਭੋ। ਭਞ੍ਜਨੰ **ਭਙ੍ਗੋ**, ਸਰੂਪਵਿਨਾਸੋ। ਉਭਿਨ੍ਨੰ ਵੇਮਜ੍ਝੇ ਭਙ੍ਗਾਭਿਮੁਖਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿ **ਠਿਤਿ** ਨਾਮ। ਕੇਚਿ ਪਨ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਠਿਤਿਕ੍ਖਣੰ ਪਟਿਸੇਧੇਨ੍ਤਿ। ਅਯਞ੍ਹਿ ਨੇਸੰ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ – **ਚਿਤ੍ਤਯਮਕੇ** (ਵਿਭ॰ ਮੂਲਟੀ॰ ੨੦ ਪਕਿਣ੍ਣਕਕਥਾਵਣ੍ਣਨਾ; ਯਮ॰ ੨.ਚਿਤ੍ਤਯਮਕ.੮੧, ੧੦੨) ''ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੰ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨ''ਨ੍ਤਿ ਏਵਮਾਦਿਪਦਾਨੰ ਵਿਭਙ੍ਗੇ ''ਭਙ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੰ , ਨੋ ਚ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨੰ, ਉਪ੍ਪਾਦਕ੍ਖਣੇ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਞ੍ਚੇਵ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਞ੍ਚਾ''ਤ੍ਯਾਦਿਨਾ (ਯਮ॰ ੨.ਚਿਤ੍ਤਯਮਕ.੮੧,

੧੦੨) ਭਙ੍ਗੁਪ੍ਪਾਦਾਵ ਕਥਿਤਾ, ਨ ਠਿਤਿਕ੍ਖਣੋ। ਯਦਿ ਚ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਠਿਤਿਕ੍ਖਣੋਪਿ ਅਤ੍ਥਿ, ''ਠਿਤਿਕ੍ਖਣੇ ਭਙ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਚਾ''ਤਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੰ ਸਿਯਾ। ਅਥ ਮਤੰ ''ਉਪ੍ਪਾਦੋ ਪਞ੍ਞਾਯਤਿ, ਵਯੋ ਪਞ੍ਞਾਯਤਿ, ਠਿਤਸ੍ਸ ਅਞ੍ਞਥਤ੍ਤੰ ਪਞ੍ਞਾਯਤੀਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੩.੪੭) ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਪਾਠਤੋ ਠਿਤਿਕ੍ਖਣੋ ਅਤ੍ਥੀ''ਤਿ, ਤਤ੍ਥਾਪਿ ਏਕਸ੍ਮਿਂ ਧਮ੍ਮੇ ਅਞ੍ਞਥਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਨੁਪ੍ਪਜ੍ਜਨਤੋ, ਪਞ੍ਞਾਣਵਚਨਤੋ ਚ ਪਬਨ੍ਧਠਿਤਿਯੇਵ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਾ, ਨ ਚ ਖਣਠਿਤਿ, ਨ ਚ ਅਭਿਧਮ੍ਮੇ ਲਬ੍ਭਮਾਨਸ੍ਸ ਅਵਚਨੇ ਕਾਰਣਂ ਅਤ੍ਥਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਯਥਾਧਮ੍ਮਸਾਸਨੇ ਅਵਚਨਮ੍ਪਿ ਅਭਾਵਮੇਵ ਦੀਪੇਤੀਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਵੁੱਚਤੇ ਯਥੇਵ ਹਿ ਏਕਧਮ੍ਮਾਧਾਰਭਾਵੇਪਿ ਉਪ੍ਪਾਦਭਙ੍ਗਾਨਂ ਅਞ੍ਞੋ ਉਪ੍ਪਾਦਕ੍ਖਣੋ, ਅਞ੍ਞੋ ਭਙ੍ਗਕ੍ਖਣੋਤਿ ਉਪ੍ਪਾਦਾਵਤ੍ਥਾਯ ਭਿਨ੍ਨਾ ਭਙ੍ਗਾਵਤ੍ਥਾ ਇਚ੍ਛਿਤਾ। ਇਤਰਥਾ ਹਿ ''ਅਞ੍ਞੋਯੇਵ ਧਮ੍ਮੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਅਞ੍ਞੋ ਨਿਰੁਜ੍ਝਤੀ''ਤਿ ਆਪਜ੍ਜੇਯ੍ਯ, ਏਵਮੇਵ ਉਪ੍ਪਾਦਭਙ੍ਗਾਵਤ੍ਥਾਹਿ ਭਿਨ੍ਨਾ ਭਙ੍ਗਾਭਿਮੁਖਾਵਤ੍ਥਾਪਿ ਇਚ੍ਛਿਤਬ੍ਬਾ, ਸਾ ਠਿਤਿ ਨਾਮ। **ਪਾਲ਼ਿਯਂ** ਪਨ ਵੇਨੇਯ੍ਯਜ੍ਝਾਸਯਾਨੁਰੋਧਤੋ ਨਯਦਸ੍ਸਨਵਸੇਨ ਸਾ ਨ ਵੁੱਤਾ। ਅਭਿਧਮ੍ਮਦੇਸਨਾਪਿ ਹਿ ਕਦਾਚਿ ਵੇਨੇਯ੍ਯਜ੍ਝਾਸਯਾਨੁਰੋਧੇਨ ਪਵਤ੍ਤਤਿ, ਯਥਾ ਰੂਪਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਾਦੋ ਉਪਚਯੋ ਸਨ੍ਤਤੀਤਿ ਦ੍ਵਿਧਾ ਭਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਦੇਸਿਤੋ, **ਸੁਤ੍ਤੇ ਚ** ''ਤੀਣਿਮਾਨਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਙ੍ਖਤਸ੍ਸ ਸਙ੍ਖਤਲਕ੍ਖਣਾਨਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਤੀਣਿ? ਉਪ੍ਪਾਦੋ ਪਞ੍ਞਾਯਤਿ, ਵਯੋ ਪਞ੍ਞਾਯਤਿ, ਠਿਤਸ੍ਸ ਅਞ੍ਞਥਤ੍ਤੰ ਪਞ੍ਞਾਯਤੀ''ਤਿ ਏਵਂ ਸਙ੍ਖਤਧਮ੍ਮਸ੍ਸੇਵ ਲਕ੍ਖਣਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਉਪ੍ਪਾਦਾਦੀਨਂ ਵੁੱਤਤ੍ਤਾ ਨ ਸਕ੍ਕਾ ਪਬਨ੍ਧਸ੍ਸ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਸਭਾਵਸ੍ਸ ਅਸਙ੍ਖਤਸ੍ਸ ਠਿਤਿ ਤਤ੍ਥ ਵੁੱਤਾਤਿ ਵਿਞ੍ਞਾਤੁਂ। ਉਪਸਗ੍ਗਸ੍ਸ ਚ ਧਾਤ੍ਵਤ੍ਥੇਯੇਵ ਪਵਤ੍ਤਨਤੋ ''ਪਞ੍ਞਾਯਤੀ''ਤਿ ਏਤਸ੍ਸ ਵਿਞ੍ਞਾਯਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤਸ੍ਮਾ ਨ ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਠਿਤਿਕ੍ਖਣੋ ਪਟਿਬਾਹਿਤੁਂ ਯੁਤ੍ਤੋਤਿ ਸੁਵੁੱਤਮੇਤਂ ''ਉਪ੍ਪਾਦਠਿਤਿਭਙ੍ਗਵਸੇਨਾ''ਤਿ। ਏਵਞ੍ਚ ਕਤ੍ਵਾ ਵੁੱਤਂ **ਅਟ੍ਠਕਥਾਯ**ਮ੍ਪਿ ''ਏਕੇਕਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਾਦਠਿਤਿਭਙ੍ਗਵਸੇਨ ਤਯੋ ਤਯੋ ਖਣਾ''ਤਿ (ਵਿਭ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੨੬ ਪਕਿਣ੍ਣਕਕਥਾ)।

੯. ਅਰੂਪਂ ਲਹੁਪਰਿਣਾਮਂ, ਰੂਪਂ ਗਰੁਪਰਿਣਾਮਂ ਗਾਹਕਗਾਹੇਤਬ੍ਬਭਾਵਸ੍ਸ ਤਂਤਂਖਣਵਸੇਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨਤੋਤਿ ਆਹ "**ਤਾਨੀ**"ਤ੍ਯਾਦਿ। **ਤਾਨੀ**ਤਿ ਤਾਦਿਸਾਨਿ। ਸਤ੍ਤਰਸਨ੍ਨਂ ਚਿਤ੍ਤਾਨਂ ਖਣਾਨਿ ਵਿਯ ਖਣਾਨਿ **ਸਤ੍ਤਰਸਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਾਨਿ,** ਤਾਨਿ ਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਾਨਿ ਸਤ੍ਤਰਸਾਤਿ ਵਾ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ। ਵਿਸੁਂ ਵਿਸੁਂ ਪਨ ਏਕਪਞ੍ਞਾਸ ਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ। **ਰੂਪਧਮ੍ਮਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਵਿਞ੍ਞਤ੍ਤਿਲਕ੍ਖਣਰੂਪਵਜ੍ਜਾਨਂ ਰੂਪਧਮ੍ਮਾਨਂ। ਵਿਞ੍ਞਤ੍ਤਿਦ੍ਵਯਞ੍ਹਿ ਏਕਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਾਯੁਕਂ। ਤਥਾ ਹਿ ਤਂ ਚਿਤ੍ਤਾਨੁਪਰਿਵਤ੍ਤਿਧਮ੍ਮੇਸੁ ਵੁੱਤਂ। ਲਕ੍ਖਣਰੂਪੇਸੁ ਚ ਜਾਤਿ ਚੇਵ ਅਨਿਚ੍ਚਤਾ ਚ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਾਦਭਙ੍ਗਕ੍ਖਣੇਹਿ ਸਮਾਨਾਯੁਕਾ, ਜਰਤਾ ਪਨ ਏਕੂਨਪਞ੍ਞਾਸਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਾਯੁਕਾ। ਏਵਞ੍ਚ ਕਤ੍ਵਾ ਵਦਨ੍ਤਿ –

''ਤਂ ਸਤ੍ਤਰਸਚਿਤ੍ਤਾਯੁ, ਵਿਨਾ ਵਿਞ੍ਞਤ੍ਤਿਲਕ੍ਖਣ''ਨ੍ਤਿ (ਸ॰ ਸ॰ ੬੦)।

ਕੇਚਿ (ਵਿਭ॰ ਮੂਲਟੀ॰ ੨੦) ਪਨ "**ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦਟ੍ਠਕਥਾਯਂ** 'ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਏਕਾਦਸ ਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਾ ਅਤੀਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਅਥਾਵਸੇਸਪਞ੍ਚਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਾਯੁਕੇ'ਤਿ (ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ੨.੬੨੩; ਵਿਭ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੨੨੭) ਵਚਨਤੋ ਸੋਲ਼ਸਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਾਨਿ ਰੂਪਧਮ੍ਮਾਨਮਾਯੂ। ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਮੇਵ ਹਿ ਰੂਪਂ ਭਵਙ੍ਗਚਲਨਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤੀ''ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ, ਤਯਿਦਮਸਾਰਂ ''ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਚਿਤ੍ਤੇਨ ਸਹੁਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਕਮ੍ਮਜਰੂਪਂ ਤਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਸਤ੍ਤਰਸਮੇਨ ਸਦ੍ਧਿਂ ਨਿਰੁਜ੍ਝਤਿ, ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਠਿਤਿਕ੍ਖਣੇ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਅਟ੍ਠਾਰਸਮਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਾਦਕ੍ਖਣੇ ਨਿਰੁਜ੍ਝਤੀ''ਤ੍ਯਾਦਿਨਾ (ਵਿਭ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੨੬ ਪਕਿਣ੍ਣਕਕਥਾ) **ਅਟ੍ਠਕਥਾਯ**ਮੇਵ ਸਤ੍ਤਰਸਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਸ੍ਸ ਆਗਤਤ੍ਤਾ। ਯਤ੍ਥ ਪਨ ਸੋਲ਼ਸਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਾਨੇਵ ਪਞ੍ਞਾਯਨ੍ਤਿ, ਤਤ੍ਥ ਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਯਾ ਪਚ੍ਚਯਭਾਵਯੋਗਕ੍ਖਣਵਸੇਨ ਨਯੋ ਨੀਤੋ। ਹੇਟ੍ਠਿਮਕੋਟਿਯਾ ਹਿ ਏਕਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਮ੍ਪਿ ਅਤਿਕ੍ਕਨ੍ਤਸ੍ਸੇਵ ਰੂਪਸ੍ਸ ਆਪਾਥਾਗਮਨਸਾਮਤ੍ਥਿਯਨ੍ਤਿ ਅਲਮਤਿਵਿਤ੍ਥਾਰੇਨ।

੧੦. ਏਕਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਖਣਂ ਵਿਯ ਖਣਂ ਏਕਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਂ, ਤਂ ਅਤੀਤਂ ਏਤੇਸਂ, ਏਤਾਨਿ ਵਾ ਤਂ ਅਤੀਤਾਨੀਤਿ **ਏਕਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਾਤੀਤਾਨਿ। ਆਪਾਥਮਾਗਚ੍ਛਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਰੂਪਸਦ੍ਦਾਰਮ੍ਮਣਾਨਿ ਸਕਸਕਟ੍ਠਾਨੇ ਠਤ੍ਵਾਵ ਗੋਚਰਭਾਵਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੀਤਿ ਆਭੋਗਾਨੁਰੂਪਂ ਅਨੇਕਕਲਾਪਗਤਾਨਿ ਆਪਾਥਂ ਆਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਸੇਸਾਨਿ ਪਨ ਘਾਨਾਦਿਨਿਸ੍ਸਯੇਸੁ ਅਲ੍ਲੀਨਾਨੇਵ ਵਿਞ੍ਞਾਣੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਕਾਰਣਾਨੀਤਿ ਏਕੇਕਕਲਾਪਗਤਾਨਿਪਿ। ਏਕੇਕਕਲਾਪਗਤਾਪਿ ਹਿ ਪਸਾਦਾ ਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਆਧਾਰਭਾਵਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਤੇ ਪਨ ਭਵਙ੍ਗਚਲਨਸ੍ਸ ਅਨਨ੍ਤਰਪਚ੍ਚਯਭੂਤੇਨ ਭਵਙ੍ਗੇਨ ਸਦ੍ਧਿਂ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾ। ''ਆਵਜ੍ਜਨੇਨ ਸਦ੍ਧਿਂ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾ''ਤਿ ਅਪਰੇ।

ਦ੍ਵਿਕ੍ਖਤ੍ਤੁਂ ਭਵਙ੍ਗੇ ਚਲਿਤੇਤਿ ਵਿਸਦਿਸਵਿਞ੍ਞਾਣੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਹੇਤੁਭਾਵਸਙ੍ਖਾਤਭਵਙ੍ਗਚਲਨਵਸੇਨ ਪੁਰਿਮਗ੍ਗਹਿਤਾਰਮ੍ਮਣਸ੍ਮਿਂਯੇਵ ਦ੍ਵਿਕ੍ਖਤ੍ਤੁਂ ਭਵਙ੍ਗੇ ਪਵਤ੍ਤੇ। ਪਞ੍ਚਸੁ ਹਿ ਪਸਾਦੇਸੁ ਯੋਗ੍ਯਦੇਸਾਵਟ੍ਠਾਨਵਸੇਨ ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਘਟ੍ਟਿਤੇ ਪਸਾਦਘਟ੍ਟਨਾਨੁਭਾਵੇਨ ਭਵਙ੍ਗਸਨ੍ਤਤਿ ਵੋਚ੍ਛਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਸਹਸਾ ਅਨੋਚ੍ਛਿਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਯਥਾ ਵੇਗੇਨ ਧਾਵਨ੍ਤੋ ਠਾਤੁਕਾਮੋਪਿ ਪੁਰਿਸੋ ਏਕਦ੍ਵਿਪਦਵਾਰੇ ਅਤਿਕ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾਵ ਤਿਟ੍ਠਤਿ, ਏਵਂ ਦ੍ਵਿਕ੍ਖਤ੍ਤੁਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾਵ ਉਚ੍ਛਿਜ੍ਜਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਪਠਮਚਿਤ੍ਤਂ ਭਵਙ੍ਗਸਨ੍ਤਤਿਂ ਚਾਲੇਨ੍ਤਂ ਵਿਯ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀਤਿ **ਭਵਙ੍ਗਚਲਨਂ,** ਦੁਤਿਯਂ ਤਸ੍ਸ ਉਚ੍ਛਿਜ੍ਜਨਾਕਾਰੇਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨਤੋ **ਭਵਙ੍ਗੁਪਚ੍ਛੇਦੋ**ਤਿ ਵੋਹਰਨ੍ਤਿ। ਇਧ ਪਨ ਅਵਿਸੇਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ ''ਦ੍ਵਿਕ੍ਖਤ੍ਤੁਂ ਭਵਙ੍ਗੇ ਚਲਿਤੇ''ਤਿ।

ਨਨੁ ਚ ਰੂਪਾਦਿਨਾ ਪਸਾਦੇ ਘਟ੍ਟਿਤੇ ਤਨ੍ਨਿਸ੍ਸਿਤਸ੍ਸੇਵ ਚਲਨਂ ਯੁਤ੍ਤਂ, ਕਥਂ ਪਨ ਹਦਯਵਤ੍ਥੁਨਿਸ੍ਸਿਤਸ੍ਸ ਭਵਙ੍ਗਸ੍ਸਾਤਿ? ਸਨ੍ਤਤਿਵਸੇਨ ਏਕਾਬਦ੍ਧਤ੍ਤਾ। ਯਥਾ ਹਿ ਭੇਰਿਯਾ ਏਕਸ੍ਮਿਂ ਤਲੇ ਠਿਤਸਕ੍ਖਰਾਯ ਮਕ੍ਖਿਕਾਯ ਨਿਸਿਨ੍ਨਾਯ ਅਪਰਸ੍ਮਿਂ ਤਲੇ ਦਣ੍ਡਾਦਿਨਾ ਪਹਟੇ ਅਨੁਕ੍ਕਮੇਨ ਭੇਰਿਚਮ੍ਮਵਰਤ੍ਤਾਦੀਨਂ ਚਲਨੇਨ ਸਕ੍ਖਰਾਯ ਚਲਿਤਾਯ ਮਕ੍ਖਿਕਾਯ ਉਪ੍ਪਤਿਤ੍ਵਾ ਗਮਨਂ ਹੋਤਿ, ਏਵਮੇਵ ਰੂਪਾਦਿਨਾ ਪਸਾਦੇ ਘਟ੍ਟਿਤੇ ਤਨ੍ਨਿਸ੍ਸਯੇਸੁ ਮਹਾਭੂਤੇਸੁ ਚਲਿਤੇਸੁ ਅਨੁਕ੍ਕਮੇਨ ਤਂਸਮ੍ਬਨ੍ਧਾਨਂ ਸੇਸਰੂਪਾਨਮ੍ਪਿ ਚਲਨੇਨ ਹਦਯਵਤ੍ਥੁਮ੍ਹਿ ਚਲਿਤੇ ਤਨ੍ਨਿਸ੍ਸਿਤਸ੍ਸ ਭਵਙ੍ਗਸ੍ਸ ਚਲਨਾਕਾਰੇਨ ਪਵਤ੍ਤਿ ਹੋਤਿ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਚ –

> ''ਘਟ੍ਟਿਤੇ ਅਞ੍ਞਵਤ੍ਥੁਮ੍ਹਿ, ਅਞ੍ਞਨਿਸ੍ਸਿਤਕਮ੍ਪਨਂ।
> ਏਕਾਬਦ੍ਧੇਨ ਹੋਤੀਤਿ, ਸਕ੍ਖਰੋਪਮਯਾ ਵਦੇ''ਤਿ॥ (ਸਂ॰ ਸ॰ ੧੭੬)।

ਭਵਙ੍ਗਸੋਤਨ੍ਤਿ ਭਵਙ੍ਗਪ੍ਪਵਾਹਂ। **ਆਵਜ੍ਜਨ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ''ਕਿਂ ਨਾਮੇਤ''ਨ੍ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਂ ਵਿਯ ਆਭੋਗਂ ਕੁਰੁਮਾਨਂ। **ਪਸ੍ਸਨ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਪਚ੍ਚਕ੍ਖਤੋ ਪੇਕ੍ਖਨ੍ਤਂ। ਨਨੁ ਚ ''ਚਕ੍ਖੁਨਾ ਰੂਪਂ ਦਿਸ੍ਵਾ''ਤਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੧੩; ਅ॰ ਨਿ॰ ੩.੬੨; ਵਿਭ॰ ੫੧੭) ਵਚਨਤੋ ਚਕ੍ਖੁਨ੍ਤਿਯਮੇਵ ਦਸ੍ਸਨਕਿਚ੍ਚਂ ਸਾਧੇਤਿ, ਨ ਵਿਞ੍ਞਾਣਨ੍ਤਿ? ਨਯਿਦਮੇਵਂ, ਰੂਪਸ੍ਸ ਅਨ੍ਧਭਾਵੇਨ ਰੂਪਦਸ੍ਸਨੇ ਅਸਮਤ੍ਥਭਾਵਤੋ। ਯਦਿ ਚ ਤਂ ਰੂਪਂ ਪਸ੍ਸਤਿ, ਤਥਾ ਸਤਿ ਅਞ੍ਞਵਿਞ੍ਞਾਣਸਮਙ੍ਗਿਨੋਪਿ ਰੂਪਦਸ੍ਸਨਪ੍ਪਸਙ੍ਗੋ ਸਿਯਾ। ਯਦਿ ਏਵਂ ਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਤਂ ਕਿਚ੍ਚਂ ਸਾਧੇਤਿ, ਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਅਪ੍ਪਟਿਬਨ੍ਧਤ੍ਤਾ ਅਨ੍ਤਰਿਤਰੂਪਸ੍ਸਪਿ ਦਸ੍ਸਨਂ ਸਿਯਾ। ਹੋਤੁ ਅਨ੍ਤਰਿਤਸ੍ਸਪਿ ਦਸ੍ਸਨਂ, ਯਸ੍ਸ ਫਲਿਕਾਦਿਤਿਰੋਹਿਤਸ੍ਸ ਆਲੋਕਪਟਿਬਨ੍ਧੋ ਨਤ੍ਥਿ, ਯਸ੍ਸ ਪਨ ਕੁਟ੍ਟਾਦਿਅਨ੍ਤਰਿਤਸ੍ਸ ਅਲੋਕਪਟਿਬਨ੍ਧੋ ਅਤ੍ਥਿ। ਤਤ੍ਥ ਪਚ੍ਚਯਾਭਾਵਤੋ ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਨੁਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀਤਿ ਨ ਤਸ੍ਸ ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣੇਨ ਗਹਣਂ ਹੋਤਿ। ''ਚਕ੍ਖੁਨਾ''ਤਿ ਪਨੇਤ੍ਥ ਤੇਨ ਦ੍ਵਾਰੇਨ ਕਰਣਭੂਤੇਨਾਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਅਥ ਵਾ ਨਿਸ੍ਸਿਤਕਿਰਿਯਾ ਨਿਸ੍ਸਯਪ੍ਪਟਿਬਦ੍ਧਾ ਵੁਤ੍ਤਾ ਯਥਾ ''ਮਞ੍ਚਾ ਉਕ੍ਕੁਟ੍ਠਿਂ ਕਰੋਨ੍ਤੀ''ਤਿ।

ਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਨ੍ਤਨ੍ਤਿ ਤਮੇਵ ਰੂਪਂ ਪਟਿਗ੍ਗਣ੍ਹਨ੍ਤਂ ਵਿਯ। **ਸਨ੍ਤੀਰਯਮਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਤਮੇਵ ਰੂਪਂ ਵੀਮਂਸਨ੍ਤਂ ਵਿਯ। ਵ**ਵਤ੍ਥਪੇਨ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਤਮੇਵ ਰੂਪਂ ਸੁਟ੍ਠੁ ਸਲ੍ਲਕ੍ਖੇਨ੍ਤਂ ਵਿਯ। ਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰਾਦਿਵਸੇਨ ਲਦ੍ਧੋ ਪਚ੍ਚਯੋ ਏਤੇਨਾਤਿ **ਲਦ੍ਧਪਚ੍ਚਯਂ**। ਯਂ ਕਿਞ੍ਚਿ ਜਵਨਨ੍ਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ। ਮੁਚ੍ਛਾਮਰਣਾਸਨ੍ਨਕਾਲੇਸੁ ਚ ਛਪ੍ਪਞ੍ਚਪਿ ਜਵਨਾਨਿ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀਤਿ ਆਹ **''ਯੇਭੁਯ੍ਯੇਨਾ''**ਤਿ। **ਜਵਨਾਨੁਬਨ੍ਧਾਨੀ**ਤਿ ਪਟਿਸੋਤਗਾਮਿਨਾਵਂ ਨਦੀਸੋਤੋ ਵਿਯ ਕਿਞ੍ਚਿ ਕਾਲਂ ਜਵਨਂ ਅਨੁਗਤਾਨਿ। ਤਸ੍ਸ ਜਵਨਸ੍ਸ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਆਰਮ੍ਮਣਮੇਤੇਸਨ੍ਤਿ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਾਨਿ ''ਬ੍ਰਹ੍ਮਸ੍ਸਰੋ''ਤ੍ਯਾਦੀਸੁ ਵਿਯ ਮਜ੍ਝੇਪਦਲੋਪਵਸੇਨ, ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਾਨਿ ਚ ਤਾਨਿ ਪਾਕਾਨਿ ਚਾਤਿ **ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਪਾਕਾਨਿ। ਯਥਾਰਹ**ਨ੍ਤਿ ਆਰਮ੍ਮਣਜਵਨਸਤ੍ਤਾਨੁਰੂਪਂ। ਤਥਾ ਪਵਤ੍ਤਿਂ ਪਨ ਸਯਮੇਵ ਪਕਾਸਯਿਸ੍ਸਤਿ, **ਭਵਙ੍ਗਪਾਤੋ**ਤਿ ਵੀਥਿਚਿਤ੍ਤਵਸੇਨ ਅਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਤ੍ਵਾ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਭਵਙ੍ਗਪਾਤੋ ਵਿਯ, ਭਵਙ੍ਗਵਸੇਨ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਵੀਥਿਚਿਤ੍ਤਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਯਾ ਸੁਖਗ੍ਗਹਣਤ੍ਥਂ ਅਮ੍ਬੋਪਮਾਦਿਕਂ ਆਹਰਨ੍ਤਿ, ਤਤ੍ਰਿਦਂ ਅਮ੍ਬੋਪਮਾਮਤ੍ਤਂ (ਧ॰ ਸ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੪੯੮ ਵਿਪਾਕੁਦ੍ਧਾਰਕਥਾ) – ਏਕੋ ਕਿਰ ਪੁਰਿਸੋ ਫਲਿਤਮ੍ਬਰੁਕ੍ਖਮੂਲੇ ਸਸੀਸਂ ਪਾਰੁਪਿਤ੍ਵਾ ਨਿਦ੍ਦਾਯਨ੍ਤੋ ਆਸਨ੍ਨੇ ਪਤਿਤਸ੍ਸ ਏਕਸ੍ਸ ਅਮ੍ਬਫਲਸ੍ਸ ਸਦ੍ਦੇਨ ਪਬੁਜ੍ਝਿਤ੍ਵਾ ਸੀਸਤੋ ਵਤ੍ਥਂ ਅਪਨੇਤ੍ਵਾ ਚਕ੍ਖੁਂ ਉਮ੍ਮੀਲੇਤ੍ਵਾ ਦਿਸ੍ਵਾ ਚ ਤਂ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਮਦ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਉਪਸਿਙ੍ਘਿਤ੍ਵਾ ਪਕ੍ਕਭਾਵਂ ਞਤ੍ਵਾ ਪਰਿਭੁਞ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਮੁਖਗਤਂ ਸਹ ਸੇਮ੍ਹੇਨ ਅਜ੍ਝੋਹਰਿਤ੍ਵਾ ਪੁਨ ਤਤ੍ਥੇਵ ਨਿਦ੍ਦਾਯਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਪੁਰਿਸਸ੍ਸ ਨਿਦ੍ਦਾਯਨਕਾਲੋ ਵਿਯ ਭਵਙ੍ਗਕਾਲੋ, ਫਲਸ੍ਸ ਪਤਿਤਕਾਲੋ ਵਿਯ ਆਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸ ਪਸਾਦਘਟ੍ਟਨਕਾਲੋ, ਤਸ੍ਸ ਸਦ੍ਦੇਨ ਪਬੁਦ੍ਧਕਾਲੋ ਵਿਯ ਆਵਜ੍ਜਨਕਾਲੋ, ਉਮ੍ਮੀਲੇਤ੍ਵਾ

ਓਲੋਕਿਤਕਾਲੋ ਵਿਯ ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਕਾਲੋ, ਗਹਿਤਕਾਲੋ ਵਿਯ ਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਨਕਾਲੋ, ਮਦ੍ਦਨਕਾਲੋ ਵਿਯ ਸਨ੍ਤੀਰਣਕਾਲੋ, ਉਪਸਿਙ੍ਘਨਕਾਲੋ ਵਿਯ ਵੋਟ੍ਠਬ੍ਬਨਕਾਲੋ, ਪਰਿਭੋਗਕਾਲੋ ਵਿਯ ਜਵਨਕਾਲੋ, ਮੁਖਗਤਂ ਸਹ ਸੇਮ੍ਹੇਨ ਅਜ੍ਝੋਹਰਣਕਾਲੋ ਵਿਯ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਕਾਲੋ, ਪੁਨ ਨਿਦ੍ਦਾਯਨਕਾਲੋ ਵਿਯ ਪੁਨ ਭਵਙ੍ਗਕਾਲੋ।

ਇਮਾਯ ਚ ਉਪਮਾਯ ਕਿਂ ਦੀਪਿਤਂ ਹੋਤਿ? ਆਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸ ਪਸਾਦਘਟ੍ਟਨਮੇਵ ਕਿਚ੍ਚਂ, ਆਵਜ੍ਜਨਸ੍ਸ ਵਿਸਯਾਭੁਜਨਮੇਵ, ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਦਸ੍ਸਨਮਤ੍ਤਮੇਵ, ਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਨਾਦੀਨਞ੍ਚ ਪਟਿਗ੍ਗਣ੍ਹਨਾਦਿਮਤ੍ਤਮੇਵ , ਜਵਨਸ੍ਸੇਵ ਪਨ ਆਰਮ੍ਮਣਰਸਾਨੁਭਵਨਂ, ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸ ਚ ਤੇਨ ਅਨੁਭੂਤਸ੍ਸੇਵ ਅਨੁਭਵਨਨ੍ਤਿ ਏਵਂ ਕਿਚ੍ਚਵਸੇਨ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਂ ਅਸਂਕਿਣ੍ਣਤਾ ਦੀਪਿਤਾ ਹੋਤਿ। ਏਵਂ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨਂ ਪਨ ਚਿਤ੍ਤਂ ''ਆਵਜ੍ਜਨਂ ਨਾਮ ਹੁਤ੍ਵਾ ਭਵਙ੍ਗਾਨਨ੍ਤਰਂ ਹੋਤਿ, ਤ੍ਵਂ ਦਸ੍ਸਨਾਦੀਸੁ ਅਞ੍ਞਤਰਂ ਹੁਤ੍ਵਾ ਆਵਜ੍ਜਨਾਨਨ੍ਤਰ''ਨ੍ਤ੍ਯਾਦਿਨਾ ਨਿਯੁਞ੍ਜਕੇ ਕਾਰਕੇ ਅਸਤਿਪਿ ਉਤੁਬੀਜਨਿਯਾਮਾਦਿ (ਧ॰ ਸ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੪੯੮ ਵਿਪਾਕੁਦ੍ਧਾਰਕਥਾ) ਵਿਯ ਚਿਤ੍ਤਨਿਯਾਮਵਸੇਨੇਵ ਪਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

੧੧. ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਸਤ੍ਤਰਸ ਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਾਨਿ ਪਰਿਪੂਰੇਨ੍ਤੀਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ।

੧੨. **ਅਪ੍ਪਹੋਨ੍ਤਾਤੀਤਕ**ਨ੍ਤਿ ਅਪ੍ਪਹੋਨ੍ਤਂ ਹੁਤ੍ਵਾ ਅਤੀਤਂ। **ਨਤ੍ਥਿ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣੁਪ੍ਪਾਦੋ**ਤਿ ਚੁਦ੍ਦਸਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਾਯੁਕੇ ਤਾਵ ਆਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸ ਨਿਰੁਦ੍ਧਤ੍ਤਾਵ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਂ ਨੁਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ਨ ਹਿ ਏਕਵੀਥਿਯਂ ਕੇਸੁਚਿ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਰਮ੍ਮਣੇਸੁ ਕਾਨਿਚਿ ਅਤੀਤਾਰਮ੍ਮਣਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਪਨ੍ਨਰਸਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਾਯੁਕੇਸੁਪਿ ਜਵਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਤੋ ਪਰਂ ਏਕਮੇਵ ਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਂ ਅਵਸਿਟ੍ਠਨ੍ਤਿ ਦ੍ਵਿਕ੍ਖਤ੍ਤੁਂ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਅਪ੍ਪਹੋਨਕਭਾਵਤੋ ਨਤ੍ਥਿ ਦੁਤਿਯਤਦਾਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤੀਤਿ ਪਠਮਮ੍ਪਿ ਨੁਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ਦ੍ਵਿਕ੍ਖਤ੍ਤੁਮੇਵ ਹਿ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿ **ਪਾਲ਼ਿਯਂ** ਨਿਯਮਿਤਾ ਚਿਤ੍ਤਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਗਣਨਾਯਂ ਸਬ੍ਬਵਾਰੇਸੁ ''ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਾਨਿ ਦ੍ਵੇ''ਤਿ (ਵਿਭ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੨੨੭) ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਮੇਵ ਚਿਤ੍ਤਵਾਰਾਨਂ ਆਗਤਤ੍ਤਾ। ਯਂ ਪਨ **ਪਰਮਤ੍ਥਵਿਨਿਚ੍ਛਯੇ** ਵੁਤ੍ਤਂ –

''ਸਕਿਂ ਦ੍ਵੇ ਵਾ ਤਦਾਲਮ੍ਬਂ, ਸਕਿਮਾਵਜ੍ਜਨਾਦਯੋ''ਤਿ (ਪਰਮ॰ ਵਿ॰ ੧੧੬), ਤਂ ਮਜ੍ਝਿਮਭਾਣਕਮਤਾਨੁਸਾਰੇਨ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਮਜ੍ਝਿਮਭਾਣਕਾਨਂ ਵਾਦੋ ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤਪਾਲ਼ਿਯਾ ਅਸਂਸਨ੍ਦਨਤੋ **ਸਮ੍ਮੋਹਵਿਨੋਦਨੀਯਂ** (ਵਿਭ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੨੨੭) ਪਟਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋਵ, ਤਸ੍ਮਾ ਆਚਰਿਯੇਨਪਿ ਅਤ੍ਤਨਾ ਅਨਧਿਪ੍ਪੇਤਤ੍ਤਾਯੇਵ ਇਧ ਚੇਵ ਨਾਮਰੂਪਪਰਿਚ੍ਛੇਦੇ ਚ ਸਕਿਂ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿ ਨ ਵੁਤ੍ਤਾ।

੧੩. ਵੋਟ੍ਠਬ੍ਬਨੁਪ੍ਪਾਦਤੋ ਪਰਂ ਛਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਾਵਸਿਟ੍ਠਾਯੁਕਮ੍ਪਿ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਅਪ੍ਪਾਯੁਕਭਾਵੇਨ ਪਰਿਦੁਬ੍ਬਲਤ੍ਤਾ ਜਵਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਪਚ੍ਚਯੋ ਨ ਹੋਤਿ। ਜਵਨਞ੍ਹਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਂ ਨਿਯਮੇਨ ਸਤ੍ਤਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਾਯੁਕੇਯੇਵ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੇਨਾਹ **"ਜਵਨਮ੍ਪਿ ਅਨੁਪ੍ਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ"**ਤਿ। ਹੇਤੁਮ੍ਹਿ ਚਾਯਂ ਤ੍ਵਾਪਚ੍ਚਯੋ, ਜਵਨਸ੍ਸਪਿ ਅਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਇਤਰਥਾ ਹਿ ਅਪਰਕਾਲਕਿਰਿਯਾਯ ਸਮਾਨਕਤ੍ਤੁਕਤਾ ਨ ਲਬ੍ਭਤੀਤਿ। **ਦ੍ਵਤ੍ਤਿਕ੍ਖਤ੍ਤੁ**ਨ੍ਤਿ ਦ੍ਵਿਕ੍ਖਤ੍ਤੁਂ ਵਾ ਤਿਕ੍ਖਤ੍ਤੁਂ ਵਾ। ਕੇਚਿ ਪਨ ''ਤਿਕ੍ਖਤ੍ਤੁ'ਨ੍ਤਿ ਇਦਂ ਵਚਨਸਿਲਿਟ੍ਠਤਾਮਤ੍ਤਪ੍ਪਯੋਜਨ''ਨ੍ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ, ਤਂ ਪਨ ਤੇਸਂ ਅਭਿਨਿਵੇਸਮਤ੍ਤਂ। ਨ ਹਿ ''ਦ੍ਵਿਕ੍ਖਤ੍ਤੁਂ ਵੋਟ੍ਠਬ੍ਬਨਮੇਵ ਪਰਿਵਤ੍ਤਤੀ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੇਪਿ ਵਚਨਸ੍ਸ ਅਸਿਲਿਟ੍ਠਭਾਵੋ ਅਤ੍ਥਿ, ਨ ਚ ਤਿਕ੍ਖਤ੍ਤੁਂ ਪਵਤ੍ਤਿਯਾ ਬਾਧਕਂ ਕਿਞ੍ਚਿ ਵਚਨਂ ਅਟ੍ਠਕਥਾਦੀਸੁ ਅਤ੍ਥਿ। ਏਵਞ੍ਚ ਕਤ੍ਵਾ ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ਸੀਹਲ਼ਸਂਵਣ੍ਣਨਾਕਾਰਾਪਿ ''ਦ੍ਵਿਕ੍ਖਤ੍ਤੁਂ ਵਾ ਤਿਕ੍ਖਤ੍ਤੁਂ ਵਾ''ਇਚ੍ਚੇਵ ਵਣ੍ਣੇਨ੍ਤਿ। **ਵੋਟ੍ਠਬ੍ਬਨਮੇਵ ਪਰਿਵਤ੍ਤਤੀ**ਤਿ ਵੋਟ੍ਠਬ੍ਬਨਮੇਵ ਪੁਨਪ੍ਪੁਨਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ਤਂ ਪਨ ਅਪ੍ਪਤ੍ਵਾ ਅਨ੍ਤਰਾ ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣਾਦੀਸੁ ਠਤ੍ਵਾ ਚਿਤ੍ਤਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਯਾ ਨਿਵਤ੍ਤਨਂ ਨਤ੍ਥਿ।

ਆਨਨ੍ਦਾਚਰਿਯੋ ਪਨੇਤ੍ਥ (ਧ॰ ਸ॰ ਮੂਲਟੀ॰ ੪੯੮ ਵਿਪਾਕੁਦ੍ਧਾਰਕਥਾਵਣ੍ਣਨਾ) ''ਆਵਜ੍ਜਨਾ ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਾਨਂ ਖਨ੍ਧਾਨਂ ਅਨਨ੍ਤਰਪਚ੍ਚਯੇਨ ਪਚ੍ਚਯੋ''ਤਿ (ਪਟ੍ਠਾ॰ ੧.੧.੪੧੭) ਆਵਜ੍ਜਨਾਯ ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਾਨਂ ਅਨਨ੍ਤਰਪਚ੍ਚਯਭਾਵਸ੍ਸ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਵੋਟ੍ਠਬ੍ਬਨਾਵਜ੍ਜਨਾਨਞ੍ਚ ਅਤ੍ਥਨ੍ਤਰਾਭਾਵਤੋ ਸਤਿ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਂ ਵੋਟ੍ਠਬ੍ਬਨਂ ਕਾਮਾਵਚਰਕੁਸਲਾਕੁਸਲਕਿਰਿਯਜਵਨਾਨਂ ਏਕਨ੍ਤਤੋ ਅਨਨ੍ਤਰਪਚ੍ਚਯਭਾਵੇਨੇਵ ਪਵਤ੍ਤੇਯ੍ਯ, ਨੋ ਅਞ੍ਞਥਾਤਿ ਮੁਚ੍ਛਾਕਾਲਾਦੀਸੁ ਮਨ੍ਦੀਭੂਤਵੇਗਤਾਯ ਜਵਨਪਾਰਿਪੂਰਿਯਾ ਪਰਿਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣਂ

ਨਿਯਮਿਤਬ੍ਬਂ, ਨ ਵੋਟ੍ਠਬ੍ਬਨਸ੍ਸ ਦ੍ਵਤ੍ਤਿਕ੍ਖਤ੍ਤੁਂ ਪਵਤ੍ਤਿਯਾਤਿ ਦੀਪੇਤਿ। ਕਿਞ੍ਚਾਪਿ ਏਵਂ ਦੀਪੇਤਿ, ਤਿਹੇਤੁਕਵਿਪਾਕਾਨਿ ਪਨ ਅਨਨ੍ਤਰਪਚ੍ਚਯਭਾਵੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾਨੇਵ। ਖੀਣਾਸਵਾਨਂ ਚੁਤਿਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਾਨਿ ਨ ਕਸ੍ਸਚਿ ਅਨਨ੍ਤਰਪਚ੍ਚਯਭਾਵਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੀਤਿ ਤਾਨਿ ਵਿਯ ਵੋਟ੍ਠਬ੍ਬਨਮ੍ਪਿ ਪਚ੍ਚਯਵੇਕਲ੍ਲਤੋ ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਾਦੀਨਂ ਅਨਨ੍ਤਰਪਚ੍ਚਯੋ ਨ ਹੋਤੀਤਿ ਨ ਨ ਸਕ੍ਕਾ ਵਤ੍ਤੁਂ, ਤਸ੍ਮਾ **ਅਟ੍ਠਕਥਾਸੁ** ਆਗਤਨਯੇਨੇਵੇਤ੍ਥ ਪਰਿਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣਂ ਨਿਯਮਿਤਨ੍ਤਿ।

੧੪. ਨਤ੍ਥਿ ਵੀਥਿਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦੋ ਉਪਰਿਮਕੋਟਿਯਾ ਸਤ੍ਤਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਾਯੁਕਸ੍ਸਪਿ ਦ੍ਵਤ੍ਤਿਕ੍ਖਤ੍ਤੁਂ ਵੋਟ੍ਠਬ੍ਬਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਅਪ੍ਪਹੋਨਕਭਾਵਤੋ ਵੀਥਿਚਿਤ੍ਤਾਨਂ ਉਪ੍ਪਾਦੋ ਨਤ੍ਥਿ, ਭਵਙ੍ਗਪਾਤੋਵ ਹੋਤੀਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਭਵਙ੍ਗਚਲਨਮੇਵਾਤਿ ਅਵਧਾਰਣਫਲਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ ''ਨਤ੍ਥਿ ਵੀਥਿਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦੋ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਅਪਰੇ ਪਨ ''ਨਤ੍ਥਿ ਭਵਙ੍ਗੁਪਚ੍ਛੇਦੋ''ਤਿ ਅਵਧਾਰਣਫਲਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤਿ, ਤਂ ਪਨ ਵੀਥਿਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਾਭਾਵਵਚਨੇਨੇਵ ਸਿਦ੍ਧਂ। ਸਤਿ ਹਿ ਵੀਥਿਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦੇ ਭਵਙ੍ਗਂ ਉਪਚ੍ਛਿਜ੍ਜਤਿ। ਭਵਙ੍ਗੁਪਚ੍ਛੇਦਨਾਮੇਨ ਪਨ ਹੇਟ੍ਠਾਪਿ ਵਿਸੁਂ ਅਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਇਧ ਅਵਿਸੇਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ।

੧੫. ਸਬ੍ਬਸੋ ਵੀਥਿਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਅਭਾਵਤੋ ਪਚ੍ਛਿਮਵਾਰੋਵਿਧਮੋਘਵਾਰਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤੋ, ਅਞ੍ਞਤ੍ਥ (ਧ॰ ਸ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੪੯੮ ਵਿਪਾਕੁਦ੍ਧਾਰਕਥਾ) ਪਨ ਦੁਤਿਯਤਤਿਯਵਾਰਾਪਿ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਜਵਨੇਹਿ ਸੁਞ੍ਞਤ੍ਤਾ ''ਮੋਘਵਾਰਾ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ। **ਆਰਮ੍ਮਣਭੂਤਾ**ਤਿ ਵਿਸਯਭੂਤਾ, ਪਚ੍ਚਯਭੂਤਾ ਚ। ਪਚ੍ਚਯੋਪਿ ਹਿ ''ਆਰਮ੍ਮਣ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ''ਨ ਲਚ੍ਛਤਿ ਮਾਰੋ ਓਤਾਰਂ, ਨ ਲਚ੍ਛਤਿ ਮਾਰੋ ਆਰਮ੍ਮਣ''ਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੮੦) ਵਿਯ। ਤੇਨੇਵੇਤ੍ਥ ਮੋਘਵਾਰਸ੍ਸਪਿ ਆਰਮ੍ਮਣਭੂਤਾ ਵਿਸਯਪ੍ਪਵਤ੍ਤੀਤਿ ਸਿਦ੍ਧਂ। ਅਤਿਪਰਿਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣਞ੍ਹਿ ਮੋਘਵਾਰਪਞ੍ਞਾਪਨਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ। ਇਤਰਥਾ ਹਿ ਭਵਙ੍ਗਚਲਨਸ੍ਸ ਸਕਸਕਗੋਚਰੇਯੇਵ ਪਵਤ੍ਤਨਤੋ ਪਚ੍ਛਿਮਵਾਰਸ੍ਸ ਅਤਿਪਰਿਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣੇ ਪਵਤ੍ਤਿ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ''ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਵਾਰਾਨਂ ਆਰਮ੍ਮਣਭੂਤਾ''ਤਿ ਵਚਨਂ ਦੁਰੁਪਪਾਦਨਂ ਸਿਯਾਤਿ।

੧੬. ਪਞ੍ਚਦ੍ਵਾਰੇ **ਯਥਾਰਹਂ** ਤਂਤਂਦ੍ਵਾਰਾਨੁਰੂਪਂ, ਤਂਤਂਪਚ੍ਚਯਾਨੁਰੂਪਂ, ਤਂਤਂਆਰਮ੍ਮਣਾਦਿਅਨੁਰੂਪਞ੍ਚ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਾਨਿ ਵੀਥਿਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਆਵਜ੍ਜਨਦਸ੍ਸਨਾਦਿਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਨਸਨ੍ਤੀਰਣਵੋਟ੍ਠਬ੍ਬਨਜਵਨਤਦਾਰਮ੍ਮਣਵਸੇਨ ਅਵਿਸੇਸਤੋ **ਸਤ੍ਤੇ**ਵ ਹੋਨ੍ਤਿ। **ਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਾ** ਚਿਤ੍ਤਾਨਂ ਵਿਸੁਂ ਵਿਸੁਂ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਵਸੇਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਚਿਤ੍ਤਾਨਿਯੇਵ ਵਾ **ਚਤੁਦ੍ਦਸ** ਆਵਜ੍ਜਨਾਦਿਪਞ੍ਚਕਸਤ੍ਤਜਵਨਤਦਾਰਮ੍ਮਣਦ੍ਵਯਵਸੇਨ। ਵਿਤ੍ਥਾਰਾ ਪਨ **ਚਤੁਪਞ੍ਞਾਸ** ਸਬ੍ਬੇਸਮੇਵ ਕਾਮਾਵਚਰਾਨਂ ਯਥਾਸਮ੍ਭਵਂ ਤਤ੍ਥ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨਤੋ,

ਏਤ੍ਥਾਤਿ ਵਿਸਯਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਸਙ੍ਗਹੇ।

ਪਞ੍ਚਦ੍ਵਾਰਵੀਥਿਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਮਨੋਦ੍ਵਾਰਵੀਥਿ

ਪਰਿਤ੍ਤਜਵਨਵਾਰਵਣ੍ਣਨਾ

੧੭. ਮਨੋਦ੍ਵਾਰਿਕਚਿਤ੍ਤਾਨਂ ਅਤੀਤਾਨਾਗਤਮ੍ਪਿ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਹੋਤੀਤਿ ਤੇਸਂ ਅਤਿਮਹਨ੍ਤਾਦਿਵਸੇਨ ਵਿਸਯਵਵਤ੍ਥਾਨਂ ਕਾਤੁਂ ਨ ਸਕ੍ਕਾਤਿ ਵਿਭੂਤਾਵਿਭੂਤਵਸੇਨੇਵੇਤਂ ਨਿਯਮੇਤੁਂ "**ਯਦਿ ਵਿਭੂਤਮਾਰਮ੍ਮਣ**"ਨ੍ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ।

੧੯. ਏਤ੍ਥਾਤਿ ਮਨੋਦ੍ਵਾਰੇ। **ਏਕਚਤ੍ਤਾਲੀਸ** ਪਞ੍ਚਦ੍ਵਾਰਾਵੇਣਿਕਾਨਂ ਦ੍ਵਿਪਞ੍ਚਵਿਞ੍ਞਾਣਮਨੋਧਾਤੁਤ੍ਤਯਵਸੇਨ ਤੇਰਸਚਿਤ੍ਤਾਨਂ ਤਤ੍ਥ ਅਪ੍ਪਵਤ੍ਤਨਤੋ।

ਪਰਿਤ੍ਤਜਵਨਵਾਰਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਅਪ੍ਪਨਾਜਵਨਵਾਰਵਣ੍ਣਨਾ

੨੦. **ਵਿਭੂਤਾਵਿਭੂਤਭੇਦੋ ਨਤ੍ਥਿ** ਆਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸ ਵਿਭੂਤਕਾਲੇਯੇਵ ਅਪ੍ਪਨਾਸਮ੍ਭਵਤੋ।

੨੧. ਤਤ੍ਥ ਹਿ ਛਬ੍ਬੀਸਤਿਮਹਗ੍ਗਤਲੋਕੁਤ੍ਤਰਜਵਨੇਸੁ ਯੰ ਕਿਞ੍ਚਿ ਜਵਨੰ ਅਪ੍ਪਨਾਵੀਥਿਮੋਤਰਤੀਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ। ਪਰਿਕਮ੍ਮੋਪਚਾਰਾਨੁਲੋਮਗੋਤ੍ਰਭੁਨਾਮੇਨ ਯਥਾਕ੍ਕਮੰ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਨਿਰੁਦ੍ਧੇਤਿ ਯੋਜਨਾ। ਪਠਮਚਿਤ੍ਤਞ੍ਹਿ ਅਪ੍ਪਨਾਯ ਪਰਿਕਮ੍ਮਤ੍ਤਾ ਪਟਿਸਙ੍ਖਾਰਕਭੂਤਤ੍ਤਾ **ਪਰਿਕਮ੍ਮੰ**। ਦੁਤਿਯੰ ਸਮੀਪਚਾਰਿਤ੍ਤਾ **ਉਪਚਾਰੰ**। ਨਾਚ੍ਚਾਸਨ੍ਨੋਪਿ ਹਿ ਨਾਤਿਦੂਰਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿ ਸਮੀਪਚਾਰੀ ਨਾਮ ਹੋਤਿ, ਅਪ੍ਪਨੰ ਉਪੇਚ੍ਚ ਚਰਤੀਤਿ ਵਾ **ਉਪਚਾਰੰ**। ਤਤਿਯੰ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ ਪਰਿਕਮ੍ਮਾਨੰ, ਉਪਰਿਅਪ੍ਪਨਾਯ ਚ ਅਨੁਕੂਲਤ੍ਤਾ **ਅਨੁਲੋਮੰ**। ਚਤੁਤ੍ਥੰ ਪਰਿਤ੍ਤਗੋਤ੍ਤਸ੍ਸ, ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਗੋਤ੍ਤਸ੍ਸ ਚ ਅਭਿਭਵਨਤੋ, ਮਹਗ੍ਗਤਗੋਤ੍ਤਸ੍ਸ, ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਗੋਤ੍ਤਸ੍ਸ ਚ ਭਾਵਨਤੋ ਵਡ੍ਢਨਤੋ **ਗੋਤ੍ਰਭੁ,** ਇਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਨਾਮਾਨਿ ਚਤੁਕ੍ਖਤ੍ਤੁੰ ਪਵਤ੍ਤਿਯੰ ਅਨਵਸੇਸਤੋ ਲਬ੍ਭਨ੍ਤਿ, ਤਿਕ੍ਖਤ੍ਤੁੰ ਪਵਤ੍ਤਿਯੰ ਪਨ ਉਪਚਾਰਾਨੁਲੋਮਗੋਤ੍ਰਭੁਨਾਮੇਨੇਵ ਲਬ੍ਭਨ੍ਤਿ। **ਅਟ੍ਠਕਥਾਯੰ** (ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ੨.੮੦੪) ਪਨ ਪੁਰਿਮਾਨੰ ਤਿਣ੍ਣੰ , ਦ੍ਵਿਨ੍ਨੰ ਵਾ ਅਵਿਸੇਸੇਨਪਿ ਪਰਿਕਮ੍ਮਾਦਿਨਾਮੰ ਵੁਤ੍ਤੰ, ਚਤੁਕ੍ਖਤ੍ਤੁੰ, ਤਿਕ੍ਖਤ੍ਤੁਮੇਵ ਵਾ ਪਞ੍ਚਮੰ, ਚਤੁਤ੍ਥੰ ਵਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿਤਬ੍ਬਅਪ੍ਪਨਾਨੁਰੂਪਤੋਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਪਰਿਕਮ੍ਮਾਦਿਨਾਮਾਨੰ ਅਨਵਸੇਸਤੋ ਲਬ੍ਭਮਾਨਵਾਰਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥੰ “**ਚਤੁਕ੍ਖਤ੍ਤੁ**”ਨ੍ਤਿ ਆਦਿਤੋ ਵੁਤ੍ਤੰ, ਗਣਨਪਟਿਪਾਟਿਵਸੇਨ ਪਨ “**ਪਞ੍ਚਮੰ** ਵਾ”ਤਿ ਓਸਾਨੇ ਵੁਤ੍ਤੰ।

ਯਥਾਰਹਨ੍ਤਿ ਖਿਪ੍ਪਾਭਿਞ੍ਞਦਨ੍ਧਾਭਿਞ੍ਞਾਨੁਰੂਪੰ। ਖਿਪ੍ਪਾਭਿਞ੍ਞਸ੍ਸ ਹਿ ਤਿਕ੍ਖਤ੍ਤੁੰ ਪਵਤ੍ਤਕਾਮਾਵਚਰਜਵਨਾਨਨ੍ਤਰੰ ਚਤੁਤ੍ਥੰ ਅਪ੍ਪਨਾਚਿਤ੍ਤਮੁਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ਦਨ੍ਧਾਭਿਞ੍ਞਸ੍ਸ ਚਤੁਕ੍ਖਤ੍ਤੁੰ ਪਵਤ੍ਤਜਵਨਾਨਨ੍ਤਰੰ ਪਞ੍ਚਮੰ ਅਪ੍ਪਨਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਅਲਦ੍ਧਾਸੇਵਨੰ ਅਨੁਲੋਮੰ ਗੋਤ੍ਰਭੁੰ ਉਪ੍ਪਾਦੇਤੁੰ ਨ ਸਕ੍ਕੋਤਿ, ਲਦ੍ਧਾਸੇਵਨਮ੍ਪਿ ਚ ਛਟ੍ਠੰ ਸਤ੍ਤਮੰ ਭਵਙ੍ਗਸ੍ਸ ਆਸਨ੍ਨਭਾਵੇਨ ਪਪਾਤਾਸਨ੍ਨਪੁਰਿਸੋ ਵਿਯ ਅਪ੍ਪਨਾਵਸੇਨ ਪਤਿਟ੍ਠਾਤੁੰ ਨ ਸਕ੍ਕੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਚਤੁਤ੍ਥਤੋ ਓਰੰ, ਪਞ੍ਚਮਤੋ ਪਰੰ ਵਾ ਅਪ੍ਪਨਾ ਨ ਹੋਤੀਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੰ। **ਯਥਾਭਿਨੀਹਾਰਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਰੂਪਾਰੂਪਲੋਕੁਤ੍ਤਰਮਗ੍ਗਫਲਾਨੁਰੂਪਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾਭਾਵਨਾਚਿਤ੍ਤਾਭਿਨੀਹਰਣਾਨੁਰੂਪਤੋ, ਅਪ੍ਪਨਾਯ ਵੀਥਿ **ਅਪ੍ਪਨਾਵੀਥਿ**। ''ਤਤੋ ਪਰੰ ਭਵਙ੍ਗਪਾਤੋਵ ਹੋਤੀ''ਤਿ ਏਤ੍ਤਕੇਯੇਵ ਵੁਤ੍ਤੇ ਚਤੁਤ੍ਥੰ, ਪਞ੍ਚਮੰ ਵਾ ਓਤਿਣ੍ਣਅਪ੍ਪਨਾਤੋ ਪਰੰ ਭਵਙ੍ਗਪਾਤੋਵ ਹੋਤਿ, ਨ ਮਗ੍ਗਾਨਨ੍ਤਰੰ ਫਲਚਿਤ੍ਤੰ, ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਵੀਥਿਯਞ੍ਚ ਝਾਨਫਲਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਪੁਨਪ੍ਪੁਨਨ੍ਤਿ ਗਣ੍ਹੇਯ੍ਯੁਨ੍ਤਿ ਪੁਨ “**ਅਪ੍ਪਨਾਵਸਾਨੇ**”ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਨਿਕਾਯਨ੍ਤਰਿਯਾ ਕਿਰ ਲੋਕਿਯਪ੍ਪਨਾਸੁ ਪਠਮਕਪ੍ਪਨਾਤੋ ਪਰੰ ਸਤ੍ਤਮਜਵਨਪੂਰਣਤ੍ਥੰ ਦ੍ਵਤ੍ਤਿਕ੍ਖਤ੍ਤੁੰ ਕਾਮਾਵਚਰਜਵਨਾਨਮ੍ਪਿ ਪਵਤ੍ਤਿੰ ਵਣ੍ਣੇਨ੍ਤੀਤਿ ਤੇਸੰ ਮਤਿਨਿਸੇਧਨਤ੍ਥੰ “**ਭਵਙ੍ਗਪਾਤੋ**ਵਾ”ਤਿ ਸਾਧਾਰਣੰ ਵੁਤ੍ਤੰ।

੨੨. **ਤਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਤੇਸੁ ਅਟ੍ਠਞਾਣਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਕਾਮਾਵਚਰਜਵਨੇਸੁ, ਤੇਸੁ ਚ ਛਬ੍ਬੀਸਤਿਮਹਗ੍ਗਤਲੋਕੁਤ੍ਤਰਜਵਨੇਸੁ। **ਤਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਵਾ ਤਸ੍ਮਿੰ ਅਪ੍ਪਨਾਵਾਰੇ। **ਸੋਮਨਸ੍ਸਸਹਗਤਜਵਨਾਨਨ੍ਤਰ**ਨ੍ਤਿ ਸੋਮਨਸ੍ਸਸਹਗਤਾਨੰ ਚਤੁਨ੍ਨੰ ਕੁਸਲਕਿਰਿਯਜਵਨਾਨੰ ਅਨਨ੍ਤਰੰ। **ਸੋਮਨਸ੍ਸਸਹਗਤਾ**ਵਾਤਿ ਚਤੁਕ੍ਕਜ੍ਝਾਨਸ੍ਸ, ਸੁਕ੍ਖਵਿਪਸ੍ਸਕਾਦੀਨੰ ਮਗ੍ਗਫਲਸ੍ਸ ਚ ਵਸੇਨ ਸੋਮਨਸ੍ਸਸਹਗਤਾਵ, ਨ ਪਨ ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤਾ ਭਿਨ੍ਨਵੇਦਨਾਨੰ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞੰ ਆਸੇਵਨਪਚ੍ਚਯਭਾਵਸ੍ਸ ਅਨੁਦ੍ਧਟਤ੍ਤਾ। **ਪਾਟਿਕਙ੍ਖਿਤਬ੍ਬਾ**ਤਿ ਪਸੰਸਿਤਬ੍ਬਾ, ਇਚ੍ਛਿਤਬ੍ਬਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ। **ਤਤ੍ਥਾਪੀ**ਤਿ ਤਸ੍ਮਿੰ ਏਕਵੇਦਨਜਵਨਵਾਰੇਪਿ। **ਕੁਸਲਜਵਨਾਨਨ੍ਤਰ**ਨ੍ਤਿ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਞਾਣਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਕੁਸਲਜਵਨਾਨਨ੍ਤਰੰ ਕੁਸਲਜਵਨਮਪ੍ਪੇਤਿ, ਨ ਕਿਰਿਯਜਵਨੰ ਭਿਨ੍ਨਸਨ੍ਤਾਨੇ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਨਤੋ। ਹੇਟ੍ਠਿਮਞ੍ਚ ਫਲਤ੍ਤਯਮਪ੍ਪੇਤਿ ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਵੀਥਿਯਨ੍ਤ੍ਯਧਿਪ੍ਪਾਯੋ।

੨੩. **ਸੁਖਪੁਞ੍ਞਮ੍ਹਾ** ਸੋਮਨਸ੍ਸਸਹਗਤਤਿਹੇਤੁਕਕੁਸਲਦ੍ਵਯਤੋ ਪਰੰ ਅਗ੍ਗਫਲਵਿਪਾਕਕਿਰਿਯਵਜ੍ਜਿਤਲੋਕਿਯਲੋਕੁਤ੍ਤਰਚਤੁਕ੍ਕਜ੍ਝਾਨਜਵਨਵਸੇਨ **ਦ੍ਵਤ੍ਤਿੰਸ, ਉਪੇਕ੍ਖਕਾ** ਤਿਹੇਤੁਕਕੁਸਲਦ੍ਵਯਤੋ ਪਰੰ ਤਥੇਵ ਪਞ੍ਚਮਜ੍ਝਾਨਾਨਿ **ਦ੍ਵਾਦਸ, ਸੁਖਿਤਕ੍ਰਿਯਤੋ** ਤਿਹੇਤੁਕਦ੍ਵਯਤੋ ਪਰੰ ਕਿਰਿਯਜ੍ਝਾਨਚਤੁਕ੍ਕਸ੍ਸ, ਅਗ੍ਗਫਲਚਤੁਕ੍ਕਸ੍ਸ ਚ ਵਸੇਨ **ਅਟ੍ਠ, ਉਪੇਕ੍ਖਕਾ** ਤਿਹੇਤੁਕਦ੍ਵਯਤੋ ਪਰੰ ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤਰੂਪਾਰੂਪਕਿਰਿਯਪਞ੍ਚਕਸ੍ਸ, ਅਗ੍ਗਫਲਸ੍ਸ ਚ ਵਸੇਨ **ਛ** ਅਪ੍ਪਨਾ ਸਮ੍ਭੋਨ੍ਤਿ।

੨੪. **ਏਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਵੀਥਿਸਙ੍ਗਹਾਧਿਕਾਰੇ।

ਅਪ੍ਪਨਾਜਵਨਵਾਰਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਮਨੋਦ੍ਵਾਰਵੀਥਿਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਅਪ੍ਪਨਾਜਵਨਵਾਰਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਨਿਯਮਵਣ੍ਣਨਾ

੨੫. **ਸਬ੍ਬਤ੍ਥਾਪੀ**ਤਿ ਪਞ੍ਚਦ੍ਵਾਰਮਨੋਦ੍ਵਾਰੇਪਿ।

੨੬. **ਇਟ੍ਠੇ**ਤਿ ਇਟ੍ਠਮਜ੍ਝਤ੍ਤੇ। ਅਤਿਇਟ੍ਠਾਰਮ੍ਮਣਞ੍ਚ ਵਿਸੁਂ ਵਕ੍ਖਤਿ। ਕੁਸਲਵਿਪਾਕਾਨਿ ਪਞ੍ਚਵਿਞ੍ਞਾਣਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਨਸਨ੍ਤੀਰਣਤਦਾਰਮ੍ਮਣਾਨੀਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ। ਇਟ੍ਠਮਜ੍ਝਤ੍ਤੇ ਸਨ੍ਤੀਰਣਤਦਾਰਮ੍ਮਣਾਨਿ ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤਾਨੇਵਾਤਿ ਆਹ **"ਅਤਿਇਟ੍ਠੇ ਪਨ ਸੋਮਨਸ੍ਸਸਹਗਤਾਨੇਵਾ"**ਤਿ। ਵਿਪਾਕਸ੍ਸ ਹਿ ਕਮ੍ਮਾਨੁਭਾਵਤੋ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨਸ੍ਸ ਆਦਾਸੇ ਮੁਖਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਵਿਯ ਨਿਬ੍ਬਿਕਪ੍ਪਤਾਯ ਪਕਪ੍ਪੇਤ੍ਵਾ ਗਹਣਾਭਾਵਤੋ ਯਥਾਰਮ੍ਮਣਮੇਵ ਵੇਦਨਾਯੋਗੋ ਹੋਤਿ, ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਾਨਂ ਪਨ ਅਪ੍ਪਹੀਨਵਿਪਲ੍ਲਾਸੇਸੁ ਸਨ੍ਤਾਨੇਸੁ ਪਵਤ੍ਤਿਯਾ ਅਤਿਇਟ੍ਠੇਪਿ ਇਟ੍ਠਮਜ੍ਝਤ੍ਤਅਨਿਟ੍ਠਾਕਾਰਤੋ, ਅਨਿਟ੍ਠੇਪਿ ਇਟ੍ਠਇਟ੍ਠਮਜ੍ਝਤ੍ਤਾਕਾਰਤੋ ਗਹਣਂ ਹੋਤਿ। ਤਥਾ ਹਿ ਅਸ੍ਸਦ੍ਧਾਦੀਨਂ ਬੁਦ੍ਧਾਦੀਸੁ ਅਤਿਇਟ੍ਠਾਰਮ੍ਮਣੇਸੁਪਿ ਉਪੇਕ੍ਖਾਜਵਨਂ ਹੋਤਿ, ਤਿਤ੍ਥਿਯਾਦੀਨਞ੍ਚ ਦੋਮਨਸ੍ਸਜਵਨਂ, ਗਮ੍ਭੀਰਪਕਤਿਕਾਦੀਨਞ੍ਚ ਪਟਿਕ੍ਕੂਲਾਰਮ੍ਮਣੇ ਉਪੇਕ੍ਖਾਜਵਨਂ, ਸੁਨਖਾਦੀਨਞ੍ਚ ਤਤ੍ਥ ਸੋਮਨਸ੍ਸਜਵਨਂ, ਪੁਰਿਮਪਚ੍ਛਾਭਾਗਪ੍ਪਵਤ੍ਤਾਨਿ ਪਨ ਵਿਪਾਕਾਨਿ ਯਥਾਵਤ੍ਥੁਕਾਨੇਵ । ਅਪਿਚ ਅਸੁਚਿਦਸ੍ਸਨੇ ਸੁਮਨਾਯਮਾਨਾਨਂ ਸੁਨਖਾਦੀਨਨ੍ਤਿ। ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣਾਦੀਨਂ ਪਨ ਅਤਿਇਟ੍ਠਾਨਿਟ੍ਠੇਸੁ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨਾਨਮ੍ਪਿ ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤਭਾਵੇ ਕਾਰਣਂ ਹੇਟ੍ਠਾ ਕਥਿਤਮੇਵ।

੨੭. **ਤਤ੍ਥਾਪੀ**ਤਿ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣੇਸੁਪਿ। **ਸੋਮਨਸ੍ਸਸਹਗਤਕਿਰਿਯਜਵਨਾਵਸਾਨੇ**ਤਿ ਸਹੇਤੁਕਾਹੇਤੁਕਸੁਖਸਹਗਤਕਿਰਿਯਪਞ੍ਚਕਾਵਸਾਨੇ। ਖੀਣਾਸਵਾਨਂ ਚਿਤ੍ਤਵਿਪਲ੍ਲਾਸਾਭਾਵੇਨ ਕਿਰਿਯਜਵਨਾਨਿਪਿ ਯਥਾਰਮ੍ਮਣਮੇਵ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ **"ਸੋਮਨਸ੍ਸਸਹਗਤਕਿਰਿਯਜਵਨਾਵਸਾਨੇ"**ਤਜਾਦਿ। ਕੇਚਿ ਪਨ ਆਚਰਿਯਾ **"ਪਟ੍ਠਾਨੇ** (ਧ॰ ਸ॰ ਮੂਲਟੀ॰ ੪੯੮ ਵਿਪਾਕੁਦ੍ਧਾਰਕਥਾਵਣ੍ਣਨਾ) 'ਕੁਸਲਾਕੁਸਲੇ ਨਿਰੁਦ੍ਧੇ ਵਿਪਾਕੋ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਤਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀ'ਤਿ (ਪਟ੍ਠਾ॰ ੩.੧.੯੮) ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਾਨਮੇਵਾਨਨ੍ਤਰਂ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਂ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਨਤ੍ਥਿ ਕਿਰਿਯਜਵਨਾਨਨ੍ਤਰਂ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣੁਪ੍ਪਾਦੋ''ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਵੁਚ੍ਚਤੇ – ਯਦਿ ਅਬਜਾਕਤਾਨਨ੍ਤਰਮ੍ਪਿ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਂ ਵੁਚ੍ਚੇਯਜ। ਪਰਿਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣੇ ਵੋਟ੍ਠਬ੍ਬਨਾਨਨ੍ਤਰਮ੍ਪਿ ਤਸ੍ਸ ਪਵਤ੍ਤਿਂ ਮਞ੍ਞੇਯਜੁਨ੍ਤਿ ਕਿਰਿਯਜਵਨਾਨਨ੍ਤਰਂ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਂ ਨ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਨ ਪਨ ਅਲਬ੍ਭਨਤੋ। ਲਬ੍ਭਮਾਨਸ੍ਸਪਿ ਹਿ ਕੇਨਚਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੇਨ ਕਤ੍ਥਚਿ ਅਵਚਨਂ ਦਿਸ੍ਸਤਿ, ਯਥਾ ਤਂ **ਧਮ੍ਮਸਙ੍ਗਹੇ** ਲਬ੍ਭਮਾਨਮ੍ਪਿ ਹਦਯਵਤ੍ਥੁ ਦੇਸਨਾਭੇਦਪਰਿਹਾਰਤ੍ਥਂ ਨ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ।

੨੮. **ਦੋਮਨਸ੍ਸ...ਪੇ॰... ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤਾਨੇਵ ਭਵਨ੍ਤਿ,** ਨ ਸੋਮਨਸ੍ਸਸਹਗਤਾਨਿ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਂ ਵਿਰੁਦ੍ਧਸਭਾਵਤ੍ਤਾ। ਤੇਨੇਵ ਹਿ **ਪਟ੍ਠਾਨੇ** ਦੋਮਨਸ੍ਸਾਨਨ੍ਤਰਂ ਸੋਮਨਸ੍ਸਂ, ਤਦਨਨ੍ਤਰਞ੍ਚ ਦੋਮਨਸ੍ਸਂ ਅਨੁਦ੍ਧਟਂ। ਤਥਾ ਹਿ ''ਸੁਖਾਯ ਵੇਦਨਾਯ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤੋ ਧਮ੍ਮੋ ਸੁਖਾਯ ਵੇਦਨਾਯ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਅਨਨ੍ਤਰਪਚ੍ਚਯੇਨ ਪਚ੍ਚਯੋ''ਤਜਾਦਿਨਾ (ਪਟ੍ਠਾ॰ ੧.੨.੪੫) ਸੁਖਦੁਕ੍ਖਵੇਦਨਾਯ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਧਮ੍ਮਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਤ੍ਤਨੋ ਸਮਾਨਵੇਦਨਾਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਨਂ ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਵੇਦਨਾਯ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਕਾਨਞ੍ਚ ਅਨਨ੍ਤਰਪਚ੍ਚਯਭਾਵੇਨ ਦ੍ਵੀਸੁ ਦ੍ਵੀਸੁ ਵਾਰੇਸੁ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਵੇਦਨਾਯ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਕਾ ਪਨ ਸਮਾਨਵੇਦਨਾਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਨਂ, ਇਤਰਵੇਦਨਾਦ੍ਵਯਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਨਞ੍ਚ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਅਨਨ੍ਤਰਪਚ੍ਚਯਭਾਵੇਨ ਤੀਸੁ ਵਾਰੇਸੂਤਿ ਏਵਂ ਵੇਦਨਾਤ੍ਤਿਕੇ ਸਤ੍ਤੇਵ ਅਨਨ੍ਤਰਪਚ੍ਚਯਵਾਰਾ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਯਦਿ ਚ ਦੋਮਨਸ੍ਸਾਨਨ੍ਤਰਂ ਸੋਮਨਸ੍ਸਂ, ਸੋਮਨਸ੍ਸਾਨਨ੍ਤਰਂ ਵਾ ਦੋਮਨਸ੍ਸਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜੇਯਜ, ਸੁਖਦੁਕ੍ਖਵੇਦਨਾਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਨਮ੍ਪਿ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਂ

ਅਨਨ੍ਤਰਪਚ੍ਚਯਵਸੇਨ ਦ੍ਵੇ ਵਾਰੇ ਵਡ੍ਢੇਤ੍ਵਾ ਨਵ ਵਾਰਾ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਾ ਸਿਯੁਂ, ਨ ਪਨੇਵਂ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਤਸ੍ਮਾ ਨ ਤੇਸਂ ਤਦਨਨ੍ਤਰਂ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥਿ। ਏਤ੍ਥ ਚ ‘‘ਸੋਮਨਸ੍ਸਸਹਗਤਕਿਰਿਯਜਵਨਾਵਸਾਨੇ’’ਤ੍ਯਾਦਿਨਾ ਅਯਮ੍ਪਿ ਨਿਯਮੋ ਅਨੁਵ੍ਵਾਤੋ –

> ‘‘ਪਰਿਤ੍ਤਕੁਸਲਾਦੋਸ-ਪਾਪਸਾਤਕ੍ਰਿਯਾਜਵਾ।
> ਪਞ੍ਚਸ੍ਵੇਕਂ ਤਦਾਲਮ੍ਬਂ, ਸੁਖਿਤੇਸੁ ਯਥਾਰਹਂ॥
>
> ‘‘ਪਾਪਾਕਾਮਸੁਭਾ ਚੇਵ, ਸੋਪੇਕ੍ਖਾ ਚ ਕ੍ਰਿਯਾਜਵਾ।
> ਸੋਪੇਕ੍ਖੇਸੁ ਤਦਾਲਮ੍ਬਂ, ਛਸ੍ਵੇਕਮਨੁਰੂਪਤੋ’’ਤਿ॥

ਅਯਞ੍ਹਿ ਜਵਨੇਨ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਨਿਯਮੋ ਅਬ੍ਯਭਿਚਾਰੀ। ‘‘ਞਾਣਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਜਵਨਤੋ ਞਾਣਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਤਦਾਰਮ੍ਮਣ’’ਨ੍ਤ੍ਯਾਦਿਨਯਪ੍ਪਵਤ੍ਤੋ ਪਨ ਅਨੇਕਨ੍ਤਿਕੋ। ਯੇਭੁਯ੍ਯੇਨ ਹਿ ਅਕੁਸਲਜਵਨੇਸੁ ਪਰਿਚਿਤਸ੍ਸ ਕਦਾਚਿ ਕੁਸਲਜਵਨੇਸੁ ਜਵਿਤੇਸੁ, ਕੁਸਲਜਵਨੇਸੁ ਵਾ ਪਰਿਚਿਤਸ੍ਸ ਕਦਾਚਿ ਅਕੁਸਲਜਵਨੇਸੁ ਜਵਿਤੇਸੁ ਅਕੁਸਲਾਨਨ੍ਤਰਂ ਪਵਤ੍ਤਪਰਿਚਯੇਨ ਤਿਹੇਤੁਕਜਵਨਤੋਪਿ ਪਰਂ ਅਹੇਤੁਕਤਦਾਰਮ੍ਮਣਂ ਹੋਤਿ, ਤਥਾ ਕੁਸਲਾਨਨ੍ਤਰਂ ਪਵਤ੍ਤਪਰਿਚਯੇਨ ਅਕੁਸਲਜਵਨਤੋ ਪਰਂ ਤਿਹੇਤੁਕਤਦਾਰਮ੍ਮਣਮ੍ਪਿ, ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਕਕਮ੍ਮਤੋ ਪਨ ਅਞ੍ਞਕਮ੍ਮੇਨ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਯਂ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਮੇਵ ਨਤ੍ਥਿ। ਤਥਾ ਚ ਵੁਤ੍ਤਂ **ਪਟ੍ਠਾਨੇ** ‘‘ਅਹੇਤੁਕੇ ਖਨ੍ਧੇ ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ ਦੁਕ੍ਖਤੋ ਅਨਤ੍ਤਤੋ ਵਿਪਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਕੁਸਲਾਕੁਸਲੇ ਨਿਰੁਦ੍ਧੇ ਅਹੇਤੁਕੋ ਵਿਪਾਕੋ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਤਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਕੁਸਲਾਕੁਸਲੇ ਨਿਰੁਦ੍ਧੇ ਸਹੇਤੁਕੋ ਵਿਪਾਕੋ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਤਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀ’’ਤਿ (ਪਟ੍ਠਾ॰ ੩.੧.੯੮)।

ਤਸ੍ਮਾਤਿ ਯਸ੍ਮਾ ਦੋਮਨਸ੍ਸਜਵਨਾਵਸਾਨੇ ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤਾਨੇਵ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਦੋਮਨਸ੍ਸਸਹਗਤਜਵਨਾਵਸਾਨੇ ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤਸਨ੍ਤੀਰਣਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ। ‘ਸੋਮਨਸ੍ਸਪਟਿਸਨ੍ਧਿਕਸ੍ਸਾ’ਤਿ ਇਮਿਨਾਵ ਭਵਙ੍ਗਪਾਤਾਭਾਵੋ ਦੀਪਿਤੋਵ ਹੋਤਿ ਦੋਮਨਸ੍ਸਾਨਨ੍ਤਰਂ ਸੋਮਨਸ੍ਸਾਭਾਵਤੋਤਿ ਤਂ ਅਵਤ੍ਵਾ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਾਭਾਵਮੇਵ ਪਰਿਕਪ੍ਪੇਨ੍ਤੋ ਆਹ **‘‘ਯਦਿ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਸਮ੍ਭਵੋ ਨਤ੍ਥੀ**’ਤਿ। ਸੋਮਨਸ੍ਸਪਟਿਸਨ੍ਧਿਕਸ੍ਸ ਤਿਤ੍ਥਿਯਾਦਿਨੋ ਬੁਦ੍ਧਾਦਿਅਤਿਇਟ੍ਠਾਰਮ੍ਮਣੇ ਪਿ ਪਟਿਹਤਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਦੋਮਨਸ੍ਸਜਵਨੇ ਜਵਿਤੇ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਸੋਮਨਸ੍ਸਤਦਾਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸ ਅਤਿਇਟ੍ਠਾਰਮ੍ਮਣੇ ਚ ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤਤਦਾਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸ ਅਨੁਪ੍ਪਜ੍ਜਨਤੋ, ਕੇਨਚਿ ਵਾ ਅਸਪ੍ਪਾਯੇਨ ਪਰਿਹੀਨਲੋਕਿਯਜ੍ਝਾਨਂ ਆਰਬ੍ਭ ‘‘ਪਣੀਤਧਮ੍ਮੋ ਮੇ ਨਟ੍ਠੋ’’ਤਿ ਵਿਪ੍ਪਟਿਸਾਰਂ ਜਨੇਨ੍ਤਸ੍ਸ ਦੋਮਨਸ੍ਸਜਵਨੇ ਸਤਿ ਅਕਾਮਾਵਚਰਾਰਮ੍ਮਣੇ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਾਭਾਵਤੋ ਯਦਿ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਸਮ੍ਭਵੋ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ।

ਪਰਿਚਿਤਪੁਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਪੁਬ੍ਬੇ ਪਰਿਚਿਤਂ, ਤਸ੍ਮਿਂ ਭਵੇ ਯੇਭੁਯ੍ਯੇਨ ਗਹਿਤਪੁਬ੍ਬਂ। **ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤਸਨ੍ਤੀਰਣਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ** ਨਿਰਾਵਜ੍ਜਨਮ੍ਪਿ। ਯਥਾ ਤਂ ਨਿਰੋਧਾ ਵੁਟ੍ਠਹਨ੍ਤਸ੍ਸ ਫਲਚਿਤ੍ਤਨ੍ਤ੍ਯਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਯਥਾਹੁ –

> ‘‘ਨਿਰਾਵਜ੍ਜਂ ਕਥਂ ਚਿਤ੍ਤਂ, ਹੋਤਿ ਨੇਤਞ੍ਹਿ ਸਮ੍ਮਤਂ।
> ਨਿਯਮੋ ਨ ਵਿਨਾਵਜ੍ਜਂ, ਨਿਰੋਧਾ ਫਲਦਸ੍ਸਨਾ’’ਤਿ॥

ਕੇਨ ਪਨ ਕਿਚ੍ਚੇਨ ਇਦਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਪਵਤ੍ਤਤੀਤਿ? ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਕਿਚ੍ਚੇਨ ਤਾਵ ਨ ਪਵਤ੍ਤਤਿ ਜਵਨਾਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸ ਅਗ੍ਗਹਣਤੋ, ਨਾਪਿ ਸਨ੍ਤੀਰਣਕਿਚ੍ਚੇਨ ਯਥਾਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਿਤਸ੍ਸ ਸਨ੍ਤੀਰਣਵਸੇਨ ਅਪ੍ਪਵਤ੍ਤਨਤੋ, ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਚੁਤੀਸੁ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਮੇਵ ਨਤ੍ਥਿ, ਪਾਰਿਸੇਸਤੋ ਪਨ ਭਵਸ੍ਸ ਅਙ੍ਗਭਾਵਤੋ ਭਵਙ੍ਗਕਿਚ੍ਚੇਨਾਤਿ ਯੁਤ੍ਤਂ ਸਿਯਾ। **ਆਚਰਿਯਧਮ੍ਮਪਾਲਤ੍ਥੇਰੇਨਪਿ** (ਧ॰ ਸ॰ ਅਨੁਟੀ॰ ੪੯੮ ਵਿਪਾਕੁਦ੍ਧਾਰਕਥਾਵਣ੍ਣਨਾ) ਹਿ ਅਯਮਤ੍ਥੋ ਦਸ੍ਸਿਤੋਵ। ਯਂ ਪਨ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਭਵਙ੍ਗਾਨਂ ਧਮ੍ਮਤੋ, ਆਰਮ੍ਮਣਤੋ ਚ ਸਮਾਨਤਂ ਵਕ੍ਖਤਿ, ਤਂ ਯੇਭੁਯ੍ਯਤੋਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। ਨ ਹਿ ਇਦਮੇਕਂ ਠਾਨਂ ਵਜ੍ਜੇਤ੍ਵਾ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਭਵਙ੍ਗਾਨਂ ਵਿਸਦਿਸਤਾ ਅਤ੍ਥਿ। **ਤਮਨਨ੍ਤਰਿਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਤਂ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਨਨ੍ਤਰਂ ਅਬ੍ਯਵਹਿਤਂ ਕਤ੍ਵਾ, ਤਦਨਨ੍ਤਰਨ੍ਤ੍ਯਤ੍ਥੋ।

੨੯. ਕਾਮਾਵਚਰ...ਪੇ॰... ਇਚ੍ਛਨ੍ਤੀਤਿ ਏਤ੍ਥ ਕਾਮਾਵਚਰਜਵਨਾਵਸਾਨੇਯੇਵ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਂ ਇਚ੍ਛਨ੍ਤਿ ਕਾਮਤਣ੍ਹਾਨਿਦਾਨਕਮ੍ਮਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਤ੍ਤਾ। ਨ ਹਿ ਤਂ ਕਾਮਤਣ੍ਹਾਹੇਤੁਕੇਨ ਕਮ੍ਮੁਨਾ ਜਨਿਤਂ ਅਤਂਸਭਾਵਸ੍ਸ ਰੂਪਾਰੂਪਾਵਚਰਲੋਕੁੱਤਰਜਵਨਸ੍ਸ ਅਨਨ੍ਤਰਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ਕਿਂਕਾਰਣਾ? ਅਜਨਕਤ੍ਤਾ, ਜਨਕਸਮਾਨਤ੍ਤਾਭਾਵਤੋ ਚ। ਯਥਾ ਹਿ ਗੇਹਤੋ ਬਹਿ ਨਿਕ੍ਖਮਿਤੁਕਾਮੋ ਬਾਲਕੋ ਜਨਕਂ, ਤਂਸਦਿਸਂ ਵਾ ਅਙ੍ਗੁਲਿਯਂ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਨਿਕ੍ਖਮਤਿ, ਨਾਞ੍ਞਂ ਰਾਜਪੁਰਿਸਾਦਿਂ, ਏਵਂ ਭਵਙ੍ਗਵਿਸਯਤੋ ਅਞ੍ਞਤ੍ਥ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨਂ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਂ ਜਨਕਂ ਕਾਮਾਵਚਰਕੁਸਲਾਕੁਸਲਂ, ਤਂਸਦਿਸਂ ਵਾ ਕਾਮਾਵਚਰਕਿਰਿਯਜਵਨਂ ਅਨੁਬਨ੍ਧਤਿ, ਨ ਪਨ ਤਸ੍ਸ ਵਿਸਦਿਸਾਨਿ ਮਹਗ੍ਗਤਲੋਕੁੱਤਰਜਵਨਾਨਿ। ਤਥਾ ਕਾਮਾਵਚਰਸਤ੍ਤਾਨਮੇਵ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਂ ਇਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਨ ਬ੍ਰਹ੍ਮਾਨਂ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣੂਪਨਿਸ੍ਸਯਸ੍ਸ ਕਾਮਾਵਚਰਪਟਿਸਨ੍ਧਿਬੀਜਸ੍ਸਾਭਾਵਤੋ। ਤਥਾ ਕਾਮਾਵਚਰਧਮ੍ਮੇਸ੍ਵੇਵ ਆਰਮ੍ਮਣਭੂਤੇਸੁ ਇਚ੍ਛਨ੍ਤਿ। ਨ ਇਤਰੇਸੁ ਅਪਰਿਚਿਤਤ੍ਤਾ। ਯਥਾ ਹਿ ਸੋ ਬਾਲਕੋ ਜਨਕਂ, ਤਂਸਦਿਸਂ ਵਾ ਅਨੁਗਚ੍ਛਨ੍ਤੋਪਿ ਅਰਞ੍ਞਾਦਿਅਪਰਿਚਿਤਟ੍ਠਾਨਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਂ ਅਨਨੁਬਨ੍ਧਿਤ੍ਵਾ ਪਮੁਖਙ੍ਗਣਾਦਿਮ੍ਹਿ ਪਰਿਚਿਤਟ੍ਠਾਨੇਯੇਵ ਅਨੁਬਨ੍ਧਤਿ, ਏਵਮਿਦਮ੍ਪਿ ਰੂਪਾਵਚਰਾਦਿਅਪਰਿਚਿਤਾਰਮ੍ਮਣਂ ਆਰਬ੍ਭ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤਂ ਨਾਨੁਬਨ੍ਧਤਿ। ਅਪਿਚ ਕਾਮਤਣ੍ਹਾਯਤ੍ਤਕਮ੍ਮਜਨਿਤਤ੍ਤਾਪਿ ਏਤਂ ਕਾਮਤਣ੍ਹਾਰਮ੍ਮਣੇਸੁ ਪਰਿਤ੍ਤਧਮ੍ਮੇਸ੍ਵੇਵ ਪਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਵੁੱਤੋਵਾਯਮਤ੍ਥੋ। ਹੋਨ੍ਤਿ ਚੇਤ੍ਥ –

''ਜਨਕਂ ਤਂਸਮਾਨਂ ਵਾ, ਜਵਨਂ ਅਨੁਬਨ੍ਧਤਿ।
ਨ ਤੁ ਅਞ੍ਞਂ ਤਦਾਲਮ੍ਬਂ, ਬਾਲਦਾਰਕਲੀਲਯਾ॥

''ਬੀਜਸ੍ਸਾਭਾਵਤੋ ਨਤ੍ਥਿ, ਬ੍ਰਹ੍ਮਾਨਮ੍ਪਿ ਇਮਸ੍ਸ ਹਿ।
ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਮਨੋ ਬੀਜਂ, ਕਾਮਾਵਚਰਸਞ੍ਞਿਤਂ॥

''ਠਾਨੇ ਪਰਿਚਿਤੇਯੇਵ, ਤਂ ਇਦਂ ਬਾਲਕੋ ਵਿਯ।
ਅਨੁਯਾਤੀਤਿ ਨਾਞ੍ਞਤ੍ਥ, ਹੋਤਿ ਤਣ੍ਹਾਵਸੇਨ ਵਾ''ਤਿ॥

ਨਨੁ ਚ ''ਕਾਮਾਵਚਰਪਟਿਸਨ੍ਧਿਬੀਜਾਭਾਵਤੋ''ਤਿ ਵੁੱਤਂ, ਤਥਾ ਚ ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣਾਦੀਨਮ੍ਪਿ ਅਭਾਵੋ ਆਪਜ੍ਜਤੀਤਿ? ਨਾਪਜ੍ਜਤਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਆਨੁਭਾਵਤੋ, ਦ੍ਵਾਰਵੀਥਿਭੇਦੇ ਚਿੱਤਨਿਯਮਤੋ ਚ।

ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਨਿਯਮਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਜਵਨਨਿਯਮਵਣ੍ਣਨਾ

੩੨. ਮਨ੍ਦਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਯਨ੍ਤਿ ਮਰਣਾਸਨ੍ਨਕਾਲੇ ਵਤ੍ਥੁਦੁਬ੍ਬਲਤਾਯ ਮਨ੍ਦੀਭੂਤਵੇਗਤ੍ਤਾ ਮਨ੍ਦਂ ਹੁਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਿਯਂ। **ਮਰਣਕਾਲਾਦੀਸੂ**ਤਿ **ਆਦਿ**-ਸਦ੍ਦੇਨ ਮੁਚ੍ਛਾਕਾਲਂ ਸਙ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ।

੩੩. ਭਗਵਤੋ...ਪੇ॰... ਵਦਨ੍ਤੀਤਿ ਭਗਵਤੋ ਯਮਕਪਾਟਿਹਾਰਿਯਕਾਲਾਦੀਸੁ ਉਦਕਕ੍ਖਨ੍ਧਅਗ੍ਗਿਕ੍ਖਨ੍ਧਪ੍ਪਵਤ੍ਤਨਾਦਿਅਤ੍ਥਂ ਵਿਸੁਂ ਵਿਸੁਂ ਪਾਦਕਜ੍ਝਾਨਂ ਸਮਾਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਤਤੋ ਵੁਟ੍ਠਾਯ ਝਾਨਧਮ੍ਮੇ ਵਿਸੁਂ ਵਿਸੁਂ ਆਵਜ੍ਜੇਨ੍ਤਸ੍ਸ ਆਵਜ੍ਜਨਵਸਿਤਾਯ ਮਤ੍ਥਕਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਆਵਜ੍ਜਨਤਪ੍ਪਰੋਵ ਚਿੱਤਾਭਿਨੀਹਾਰੋ ਹੋਤੀਤਿ ਯਥਾਵਜ੍ਜਿਤਝਾਨਙ੍ਗਾਰਮ੍ਮਣਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ, ਪਞ੍ਚ ਵਾ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਜਵਨਚਿੱਤਾਨਿ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ (ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ੧.੭੮) **ਅਟ੍ਠਕਥਾਚਰਿਯਾ**। ''ਭਗਵਤੋ''ਤਿ ਚ ਇਦਂ ਨਿਦਸ੍ਸਨਮਤ੍ਤਂ ਅਞ੍ਞੇਸਮ੍ਪਿ ਧਮ੍ਮਸੇਨਾਪਤਿਆਦੀਨਂ ਏਵਰੂਪੇ ਅਚ੍ਚਾਯਿਕਕਾਲੇ ਅਪਰਿਪੁਣ੍ਣਜਵਨਾਨਂ ਪਵਤ੍ਤਨਤੋ। ਤਥਾ ਚ ਵੁੱਤਂ **ਅਟ੍ਠਕਥਾਯਂ** ''ਅਯਞ੍ਚ ਮਤ੍ਥਕਪ੍ਪਤ੍ਤਾ ਵਸਿਤਾ ਭਗਵਤੋ ਯਮਕਪਾਟਿਹਾਰਿਯਕਾਲੇ ਅਞ੍ਞੇਸਂ ਵਾ ਏਵਰੂਪੇ ਕਾਲੇ''ਤਿ (ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ੧.੭੮)। **''ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਪਞ੍ਚ**

ਵਾ"ਤਿ ਚ ਪਨੇਤੰ ਤਿਕ੍ਖਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਮੁਦਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਵਸੇਨ ਗਹੇਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ **ਆਚਰਿਯਧਮ੍ਮਪਾਲਤ੍ਥੇਰੇਨ** (ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ਮਹਾ॰ ੧.੭੮) ਵੁਤ੍ਤੰ, ਤਸ੍ਮਾ ਭਗਵਤੋ ਚਤ੍ਤਾਰਿ, ਅਞ੍ਞੇਸੰ ਪਞ੍ਚਪੀਤਿ ਯੁਤ੍ਤੰ ਵਿਯ ਦਿਸ੍ਸਤਿ।

੩੪. **ਆਦਿਕਮ੍ਮਿਕਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਆਦਿਤੋ ਕਤਯੋਗਕਮ੍ਮਸ੍ਸ। ਪਠਮੰ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਾ ਅਪ੍ਪਨਾ **ਪਠਮਕਪ੍ਪਨਾ**। ਅਭਿਞ੍ਞਾਜਵਨਾਨਮ੍ਪਿ ''ਪਠਮਕਪ੍ਪਨਾਯਾ''ਤਿ ਅਧਿਕਾਰੋ ਸਿਯਾਤਿ ਆਹ **"ਸਬ੍ਬਦਾਪੀ"**ਤਿ, ਪਠਮੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਕਾਲੇ, ਚਿਣ੍ਣਵਸੀਕਾਲੇ ਚ ਪਞ੍ਚਾਭਿਞ੍ਞਾਜਵਨਾਨਿ ਏਕਵਾਰਮੇਵ ਜਵਨ੍ਤੀਤਜ੍ਝੋ।

੩੫. ਮਗ੍ਗਾਯੇਵ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨਤੋ **ਮਗ੍ਗੁਪ੍ਪਾਦਾ। ਯਥਾਰਹ**ਨ੍ਤਿ ਪਞ੍ਚਮੰ ਵਾ ਚਤੁਤ੍ਥੰ ਵਾ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਮਗ੍ਗਾਨੁਰੂਪੰ। ਸਤ੍ਤਜਵਨਪਰਮਤ੍ਤਾ ਹਿ ਏਕਾਵਜ੍ਜਨਵੀਥਿਯਾ ਚਤੁਤ੍ਥੇ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਮਗ੍ਗਤੋ ਪਰੰ ਤੀਣਿ ਫਲਚਿਤ੍ਤਾਨਿ, ਪਞ੍ਚਮੰ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਮਗ੍ਗਤੋ ਪਰੰ ਦ੍ਵੇ ਵਾ ਹੋਨ੍ਤਿ।

੩੬. **ਨਿਰੋਧਸਮਾਪਤ੍ਤਿਕਾਲੇ**ਤਿ ਨਿਰੋਧਸ੍ਸ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ। **ਚਤੁਤ੍ਥਾਰੁਪ੍ਪਜਵਨ**ਨ੍ਤਿ ਕੁਸਲਕਿਰਿਯਾਨੰ ਅਞ੍ਞਤਰੰ ਨੇਵਸਞ੍ਞਾਨਾਸਞ੍ਞਾਯਤਨਜਵਨੰ। ਅਨਾਗਾਮਿਖੀਣਾਸਵਾਯੇਵ ਨਿਰੋਧਸਮਾਪਤ੍ਤਿੰ ਸਮਾਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਨ ਸੋਤਾਪਨ੍ਨਸਕਦਾਮਿਨੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ **"ਅਨਾਗਾਮਿਫਲੰ ਵਾ ਅਰਹਤ੍ਤਫਲੰ ਵਾ"**ਤਿ। ਵਿਭਤ੍ਤਿਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ ਚੇਤ੍ਥ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ ''ਅਨਾਗਾਮਿਫਲੇ ਵਾ ਅਰਹਤ੍ਤਫਲੇ ਵਾ''ਤਿ। ਤੇਨਾਹ **"ਨਿਰੁਦ੍ਧੇ"**ਤਿ। **ਯਥਾਰਹ**ਨ੍ਤਿ ਤੰਤੰਪੁਗ੍ਗਲਾਨੁਰੂਪੰ।

੩੮. **ਸਬ੍ਬਤ੍ਥਾਪਿ ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਵੀਥਿਯ**ਨ੍ਤਿ ਸਕਲਾਯਪਿ ਝਾਨਸਮਾਪਤ੍ਤਿਵੀਥਿਯੰ, ਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿਵੀਥਿਯਞ੍ਚ।

੩੯. **ਪਰਿਤ੍ਤਾਨਿ** ਜਵਨਾਨਿ ਸਤ੍ਤਕ੍ਖਤ੍ਤੁੰ ਮਤਾਨਿ ਉਕ੍ਕੰਸਕੋਟਿਯਾ। ਮਗ੍ਗਾਭਿਞ੍ਞਾ ਪਨ **ਸਕਿੰ** ਏਕਵਾਰਮੇਵ ਮਤਾ। **ਅਵਸੇਸਾਨਿ** ਅਭਿਞ੍ਞਾਮਗ੍ਗਵਜ੍ਜਿਤਾਨਿ ਮਹਗ੍ਗਤਲੋਕੁਤ੍ਤਰਜਵਨਾਨਿ ਬਹੂਨਿਪਿ ਲਬ੍ਭਨ੍ਤਿ ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਵੀਥਿਯੰ ਅਹੋਰਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਪਵਤ੍ਤਨਤੋ। **ਅਪਿ**-ਸਦ੍ਦੇਨ ਲੋਕਿਯਜ੍ਝਾਨਾਨਿ ਪਠਮਕਪ੍ਪਨਾਯੰ, ਅਨ੍ਤਿਮਫਲਦ੍ਵਯਞ੍ਚ ਨਿਰੋਧਾਨਨ੍ਤਰੰ ਏਕਵਾਰੰ, ਫਲਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਮਗ੍ਗਾਨਨ੍ਤਰੰ ਦ੍ਵਤ੍ਤਿਕ੍ਖਤ੍ਤੁਮ੍ਪੀਤਿ ਸਮ੍ਪਿਣ੍ਡੇਤਿ।

ਜਵਨਨਿਯਮਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਪੁਗ੍ਗਲਭੇਦਵਣ੍ਣਨਾ

੪੦. ਇਦਾਨਿ ਦੁਹੇਤੁਕਾਹੇਤੁਕਾਪਾਯਿਕਾਹੇਤੁਕਤਿਹੇਤੁਕਵਸੇਨ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਾਨੰ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਾਨੰ, ਮਗ੍ਗਟ੍ਠਫਲਟ੍ਠਵਸੇਨ ਅਟ੍ਠਵਿਧਾਨੰ ਅਰਿਯਾਨਨ੍ਤਿ ਦ੍ਵਾਦਸਨ੍ਨੰ ਪੁਗ੍ਗਲਾਨੰ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨਕਵੀਥਿਚਿਤ੍ਤਪਰਿਚ੍ਛੇਦਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥੰ ਪਠਮੰ ਤਾਵ ਤੇਸੰ ਵਜ੍ਜਿਤਬ੍ਬਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਦਸ੍ਸੇਤੁਮਾਹ **"ਦੁਹੇਤੁਕਾਨਮਹੇਤੁਕਾਨਞ੍ਚਾ"**ਤਜਾਦਿ। ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਵਿਞ੍ਞਾਣਸਹਗਤਾਲੋਭਾਦੋਸਵਸੇਨ ਦ੍ਵੇ ਹੇਤੂ ਇਮੇਸਨ੍ਤਿ **ਦ੍ਵਿਹੇਤੁਕਾ**। ਤਾਦਿਸਾਨੰ ਹੇਤੂਨੰ ਅਭਾਵਤੋ **ਅਹੇਤੁਕਾ**। ਮ-ਕਾਰੋ ਪਦਸਨ੍ਧਿਕਰੋ। **ਅਪ੍ਪਨਾਜਵਨਾਨਿ ਨ ਲਬ੍ਭਨ੍ਤਿ** ਵਿਪਾਕਾਵਰਣਸਬ੍ਭਾਵਤੋ। ਦ੍ਵਿਹੇਤੁਕਾਹੇਤੁਕਪਟਿਸਨ੍ਧਿ ਹਿ ''ਵਿਪਾਕਾਵਰਣ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਅਪ੍ਪਨਾਜਵਨਾਭਾਵਤੋਯੇਵ ਅਰਹਤ੍ਤੰ ਨਤ੍ਥੀਤਿ **ਕਿਰਿਯਜਵਨਾਨਿ ਨ ਲਬ੍ਭਨ੍ਤਿ**।

੪੧. ''ਸਹੇਤੁਕੰ (ਪਟ੍ਠਾ॰ ੩.੧.੧੦੨) ਭਵਙ੍ਗੰ ਅਹੇਤੁਕਸ੍ਸ ਭਵਙ੍ਗਸ੍ਸ ਅਨਨ੍ਤਰਪਚ੍ਚਯੇਨ ਪਚ੍ਚਯੋ''ਤਿ ਪਾਠਤੋ ਅਹੇਤੁਕਾਨਮ੍ਪਿ ਨਾਨਾਕਮ੍ਮੇਨ ਦ੍ਵਿਹੇਤੁਕਤਦਾਰਮ੍ਮਣੰ ਸਮ੍ਭਵਤਿ, ਦ੍ਵਿਹੇਤੁਕਾਨੰ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਮੇਵ ਨਤ੍ਥਿ। ਮੂਲਸਨ੍ਧਿਯਾ ਪਨ ਜਲ਼ਭਾਵਤੋ ਉਭਿਨ੍ਨਮ੍ਪਿ ਨਤ੍ਥਿ ਤਿਹੇਤੁਕਤਦਾਰਮ੍ਮਣਨ੍ਤਿ ਆਹ **"ਤਥਾ ਞਾਣਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਵਿਪਾਕਾਨਿ ਚਾ"**ਤਿ। ਆਚਰਿਯ**ਜੋਤਿਪਾਲਤ੍ਥੇਰੇਨ** ਪਨ ''ਸਹੇਤੁਕੰ ਭਵਙ੍ਗ''ਨ੍ਤਿ ਅਵਿਸੇਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤੱਤਾ ਅਹੇਤੁਕਾਨਮ੍ਪਿ ਤਿਹੇਤੁਕਤਦਾਰਮ੍ਮਣੰ ਵਤ੍ਵਾ ਇਧ ਞਾਣਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਵਿਪਾਕਾਭਾਵਵਚਨਸ੍ਸ ਪਰਿਹਾਸਵਸੇਨ ''ਸੋ ਏਵ ਪੁਚ੍ਛਿਤਬ੍ਬੋ, ਯੋ ਤਸ੍ਸ ਕਤ੍ਤਾ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ, ਤੰ ਪਨ ਪਰਿਹਾਸਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਆਚਰਿਯੰ ਪੁਚ੍ਛਿਤ੍ਵਾਵ ਵਿਜਾਨਨਤ੍ਥੰ ਵੁਤ੍ਤਵਚਨੰ ਵਿਯ ਠਿਤੰ। ਤਥਾ ਹਿ ਆਚਰਿਯੇਨੇਵੇਤ੍ਥ ਕਾਰਣੰ **ਪਰਮਤ੍ਥਵਿਨਿਚ੍ਛਯੇ** ਵੁਤ੍ਤੰ –

‘‘ਞਾਣਪਾਕਾ ਨ ਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ, ਜਲ਼ਤ੍ਤਾ ਮੂਲਸਨ੍ਧਿਯਾ’’ਤਿ। (ਪਰਮ॰ ਵਿ॰ ੨੭੧)।

ਅਪਰੇ ਪਨ ‘‘ਯਥਾ ਅਹੇਤੁਕਾਨਂ ਸਹੇਤੁਕਤਦਾਰਮ੍ਮਣਂ ਹੋਤਿ, ਏਵਂ ਦ੍ਵਿਹੇਤੁਕਾਨਂ ਤਿਹੇਤੁਕਤਦਾਰਮ੍ਮਣਮ੍ਪੀ’’ਤਿ ਵਣ੍ਣੇਨ੍ਤਿ, ਤੇਸਂ ਮਤਾਨੁਰੋਧੇਨ ਚ ਇਧਾਪਿ ਞਾਣਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਵਿਪਾਕਪਟਿਕ੍ਖੇਪੋ ਅਹੇਤੁਕੇਯੇਵ ਸਨ੍ਧਾਯਾਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਪਨ ਪਮਾਣਪਾਠਾਭਾਵਤੋ ਆਚਰਿਯੇਨ ਉਭਿਨ੍ਨਮ੍ਪਿ ਸਾਧਾਰਣਵਸੇਨ ਞਾਣਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਵਿਪਾਕਾਭਾਵੇ ਕਾਰਣਂ ਵਤ੍ਵਾ ਸਮਕਮੇਵ ਚਿਤ੍ਤਪਰਿਚ੍ਛੇਦਸ੍ਸ ਦਸ੍ਸਿਤਤ੍ਤਾ ਤੇਸਂ ਵਚਨਂ ਵੀਮਂਸਿਤ੍ਵਾ ਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਿਤਬ੍ਬਂ। ਅਹੇਤੁਕਾਪੇਕ੍ਖਾਯ ਚੇਤ੍ਥ ‘‘ਸੁਗਤਿਯ’’ਨ੍ਤਿ ਵਚਨਂ, ਤਂ ਪਨ ਅਤ੍ਥਤੋ ਅਨੁਞ੍ਞਾਤਦ੍ਵਿਹੇਤੁਕਵਿਪਾਕਾਨਂ ਤਤ੍ਥੇਵ ਸਮ੍ਭਵਦਸ੍ਸਨਪਰਂ। ਤੇਨਾਹ **‘‘ਦੁਗ੍ਗਤਿਯਂ ਪਨਾ’’**ਤ੍ਯਾਦਿ।

੪੩. ਤਿਹੇਤੁਕੇਸੂਤਿ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਵਿਞ੍ਞਾਣਸਹਗਤਾਲੋਭਾਦੋਸਾਮੋਹਵਸੇਨ ਤਿਹੇਤੁਕੇਸੁ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਾਦੀਸੁ ਨਵਵਿਧਪੁਗ੍ਗਲੇਸੁ।

੪੫. ਦਿਟ੍ਠੀ...ਪੇ॰... ਸੇਕ੍ਖਾਨਨ੍ਤਿ ਸਿਕ੍ਖਾਯ ਅਪਰਿਪੂਰਕਾਰਿਤਾਯ ਸਿਕ੍ਖਨਸੀਲਤਾਯ ‘‘ਸੇਕ੍ਖਾ’’ਤਿ ਲਦ੍ਧਨਾਮਾਨਂ ਸੋਤਾਪਨ੍ਨਸਕਦਾਗਾਮੀਨਂ ਪੁਗ੍ਗਲਾਨਂ ਪਠਮਮਗ੍ਗੇਨੇਵ ਸਕ੍ਕਾਯਦਿਟ੍ਠਿਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਨਂ ਪਹੀਨਤ੍ਤਾ ਤਂਸਹਗਤਜਵਨਾਨਿ ਚੇਵ **ਚ**-ਸਦ੍ਦੇਨ ਆਕਡ੍ਢਿਤਾਨਿ ਖੀਣਾਸਵਾਵੇਣਿਕਾਨਿ ਕਿਰਿਯਜਵਨਾਨਿ ਚ ਨ ਲਬ੍ਭਨ੍ਤਿ।

੪੬. ਪਟਿਘਜਵਨਾਨਿ ਚਾਤਿ ਦੋਮਨਸ੍ਸਜਵਨਾਨਿ ਚੇਵ ਦਿਟ੍ਠਿਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਸਹਗਤਕਿਰਿਯਜਵਨਾਨਿ ਚ।

੪੭. ਲੋਕੁਤ੍ਤਰ...ਪੇ॰... ਸਮੁਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤੀਤਿ ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਮਗ੍ਗਾਨਂ ਏਕਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਿਕਭਾਵੇਨ ਪੁਗ੍ਗਲਨ੍ਤਰੇਸੁ ਅਸਮ੍ਭਵਤੋ, ਹੇਟ੍ਠਿਮਹੇਟ੍ਠਿਮਾਨਞ੍ਚ ਉਪਰੂਪਰਿਸਮਾਪਤ੍ତਿਯਾ ਅਨਧਿਗਤਤ੍ਤਾ, ਉਪਰੂਪਰਿਪੁਗ੍ਗਲਾਨਞ੍ਚ ਅਸਮੁਗ੍ਘਾਟਿਤਕਮ੍ਮਕਿਲੇਸਨਿਰੋਧੇਨ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੇਹਿ ਵਿਯ ਸੋਤਾਪਨ੍ਨਾਨਂ ਸੋਤਾਪਨ੍ਨਾਦੀਹਿ ਪੁਗ੍ਗਲਨ੍ਤਰਭਾਵੂਪਗਮਨੇਨ ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਤ੍ਤਾ ਚ ਅਟ੍ਠਪਿ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਜਵਨਾਨਿ ਯਥਾਸਕਂ ਮਗ੍ਗਫਲਟ੍ਠਾਨਂ ਅਰਿਯਾਨਮੇਵ ਸਮੁਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ।

੪੮. ਇਦਾਨਿ ਤੇਸਂ ਤੇਸਂ ਪੁਗ੍ਗਲਾਨਂ ਯਥਾਪਟਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਜਵਨਾਨਿ ਵਜ੍ਜੇਤ੍ਵਾ ਪਾਰਿਸੇਸਤੋ ਲਬ੍ਭਮਾਨਜਵਨਾਨਿ ਸਮ੍ਪਿਣ੍ਡੇਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **‘‘ਅਸੇਕ੍ਖਾਨ’’**ਨ੍ਤ੍ਯਾਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਿਵਿਧਸਿਕ੍ਖਾਯ ਪਰਿਪੂਰਕਾਰਿਭਾਵਤੋ **ਅਸੇਕ੍ਖਾਨਂ** ਖੀਣਾਸਵਾਨਂ ਤੇਤ੍ਤਿਂਸਵਿਧਕੁਸਲਾਕੁਸਲਸ੍ਸ, ਹੇਟ੍ਠਿਮਫਲਤ੍ਤਯਸ੍ਸ, ਵੀਥਿਮੁਤ੍ਤਾਨਞ੍ਚ ਨਵਮਹਗ੍ਗਤਵਿਪਾਕਾਨਂ ਵਸੇਨ ਪਞ੍ਚਚਤ੍ਤਾਲੀਸਵਜ੍ਜਿਤਾਨਿ ਸੇਸਾਨਿ ਤੇਵੀਸਤਿਕਾਮਾਵਚਰਵਿਪਾਕਵੀਸਤਿਕਿਰਿਯਅਰਹਤ੍ਤਫਲਵਸੇਨ **ਚਤੁਚਤ੍ਤਾਲੀਸ** ਵੀਥਿਚਿਤ੍ਤਾਨਿ **ਸਮ੍ਭਵਾ** ਯਥਾਲਾਭਂ ਕਾਮਭਵੇ ਠਿਤਾਨਂ ਵਸੇਨ ਉਦ੍ਦਿਸੇ।

ਸੇਕ੍ਖਾਨਂ ਅਟ੍ਠਾਰਸਕਿਰਿਯਜਵਨਦਿਟ੍ਠਿਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਸਹਗਤਪਞ੍ਚਕਅਗ੍ਗਫਲਮਹਗ੍ਗਤਵਿਪਾਕਵਸੇਨ ਤੇਤ੍ਤਿਂਸ ਵਜ੍ਜੇਤ੍ਵਾ ਤੇਵੀਸਤਿਕਾਮਾਵਚਰਵਿਪਾਕਆਵਜ੍ਜਨਦ੍ਵਯਏਕਵੀਸਤਿਕੁਸਲਸਤ੍ਤਾਕੁਸਲਹੇਟ੍ਠਿਮਫਲਤ੍ਤਯਵਸੇਨ **ਛਪ੍ਪਞ੍ਞਾਸ** ਵੀਥਿਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਯਥਾਸਮ੍ਭਵਂ ਉਦ੍ਦਿਸੇ ਅਵਿਸੇਸਤੋ। ਵਿਸੇਸਤੋ ਪਨ ਸੋਤਾਪਨ੍ਨਸਕਦਾਗਾਮੀਨਂ ਏਕਪਞ੍ਞਾਸ, ਅਨਾਗਾਮੀਨਂ ਏਕੂਨਪਞ੍ਞਾਸ, ਅਵਸੇਸਾਨਂ ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਾਨਂ ਅਟ੍ਠਾਰਸਕਿਰਿਯਜਵਨਸਬ੍ਬਲੋਕੁਤ੍ਤਰਮਹਗ੍ਗਤਵਿਪਾਕਵਸੇਨ ਪਞ੍ਚਤਿਂਸ ਵਜ੍ਜੇਤ੍ਵਾ ਅਵਸੇਸਾਨਿ ਕਾਮਾਵਚਰਵਿਪਾਕਆਵਜ੍ਜਨਦ੍ਵਯਲੋਕਿਯਕੁਸਲਾਕੁਸਲਵਸੇਨ **ਚਤੁਪਞ੍ਞਾਸ** ਵੀਥਿਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਯਥਾਸਮ੍ਭਵਤੋ ਉਦ੍ਦਿਸੇ ਅਵਿਸੇਸਤੋ। ਵਿਸੇਸਤੋ ਪਨ ਤਿਹੇਤੁਕਾਨਂ ਚਤੁਪਞ੍ਞਾਸੇਵ ਲਬ੍ਭਨ੍ਤਿ, ਦ੍ਵਿਹੇਤੁਕਾਹੇਤੁਕਾਨਂ ਞਾਣਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਵਿਪਾਕਅਪ੍ਪਨਾਜਵਨਵਜ੍ਜਿਤਾਨਿ ਏਕਚਤ੍ਤਾਲੀਸ, ਆਪਾਯਿਕਾਨਂ ਤਾਨੇਵ ਦ੍ਵਿਹੇਤੁਕਵਿਪਾਕਵਜ੍ਜਿਤਾਨਿ ਸਤ੍ਤਤਿਂਸ ਵੀਥਿਚਿਤ੍ਤਾਨੀਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ।

ਪੁਗ੍ਗਲਾਨਂ ਵਸੇਨ ਚਿਤ੍ਤਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਭੇਦੋ **ਪੁਗ੍ਗਲਭੇਦੋ**।

ਪੁਗ੍ਗਲਭੇਦਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਭੂਮਿਵਿਭਾਗਵਣ੍ਣਨਾ

੪੯. **ਸਬ੍ਬਾਨਿਪਿ ਵੀਥਿਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਉਪਲਬ੍ਭਨ੍ਤਿ** ਛਨ੍ਨੰ ਦ੍ਵਾਰਾਨੰ, ਸਬ੍ਬੇਸਞ੍ਚ ਪੁਗ੍ਗਲਾਨੰ ਤਤ੍ਥ ਸਮ੍ਭਵਤੋ। **ਯਥਾਰਹਨ੍ਤਿ** ਤੰਤੰਭਵਾਨੁਰੂਪੰ, ਤੰਤੰਪੁਗ੍ਗਲਾਨੁਰੂਪਞ੍ਚ।

੫੨. ਤਜਾਦਿਨਾ ਘਾਨਵਿਞ੍ਞਾਣਾਦੀਨਮ੍ਪਿ ਪਟਿਕ੍ਖੇਪੋ ਹੇਸ੍ਸਤੀਤਿ ਰੂਪਾਵਚਰਭੂਮਿਯੰ ਪਟਿਘਜਵਨਤਦਾਰਮ੍ਮਣਾਨੇਵ ਪਟਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਾਨਿ। ਸਬ੍ਬਤ੍ਥਾਪੀਤਿ ਕਾਮਭਵੇ, ਰੂਪਭਵੇ, ਅਰੂਪਭਵੇ ਚ।

੫੪. **ਕਾਮ**ਭਵੇ ਯਥਾਰਹੰ ਵੀਥਿਮੁਤ੍ਤਵਜ੍ਜਾਨਿ **ਅਸੀਤਿ ਵੀਥਿਚਿਤ੍ਤਾਨਿ,** ਰੂਪਭਵੇ ਪਟਿਘਦ੍ਵਯਅਟ੍ਠਤਦਾਰਮ੍ਮਣਘਾਨਾਦਿਵਿਞ੍ਞਾਣਛਕ੍ਕਵੀਥਿਮੁਤ੍ਤਕਵਸੇਨ ਪਞ੍ਚਵੀਸਤਿ ਵਜ੍ਜੇਤ੍ਵਾ ਸੇਸਾਨਿ ਆਵਜ੍ਜਨਦ੍ਵਯਨਵਅਹੇਤੁਕਵਿਪਾਕਤੇਪਞ੍ਞਾਸਜਵਨਵਸੇਨ **ਚਤੁਸਟ੍ਠਿ, ਅਰੂਪੇ** ਭਵੇ ਤੇਵੀਸਤਿਕਾਮਾਵਚਰਵਿਪਾਕਪਠਮਮਗ੍ਗਪਞ੍ਚਦਸਰੂਪਾਵਚਰਪਟਿਘਦ੍ਵਯਆਰੁਪ੍ਪਵਿਪਾਕਕਿਰਿਯਮਨੋਧਾਤੁਹਸਨਵਸੇਨ ਸਤ੍ਤਚਤ੍ਤਾਲੀਸ ਵਜ੍ਜੇਤ੍ਵਾ ਸੇਸਾਨਿ ਛਬ੍ਬੀਸਤਿ ਪਰਿਤ੍ਤਜਵਨਅਟ੍ਠਆਰੁਪ੍ਪਜਵਨਸਤ੍ਤਲੋਕੁਤ੍ਤਰਜਵਨਮਨੋਦ੍ਵਾਰਾਵਜ੍ਜਨਵਸੇਨ **ਦ੍ਵੇਚਤ੍ਤਾਲੀਸ** ਚਿਤ੍ਤਾਨਿ **ਲਬ੍ਭਰੇ** ਉਪਲਬ੍ਭਨ੍ਤਿ।

ਕੇਚਿ ਪਨ ''ਰੂਪਭਵੇ ਅਨਿਟ੍ਠਾਰਮ੍ਮਣਾਭਾਵਤੋ ਇਧਾਗਤਾਨੰਯੇਵ ਬ੍ਰਹ੍ਮਾਨੰ ਅਕੁਸਲਵਿਪਾਕਸਮ੍ਭਵੋਤਿ ਤਾਨਿ ਪਰਿਹਾਪੇਤ੍ਵਾ ਪਞ੍ਚਪਰਿਤ੍ਤਵਿਪਾਕੇਹਿ ਸਦ੍ਧਿੰ ਰੂਪਭਵੇ ਸਟ੍ਠਿਯੇਵ ਵੀਥਿਚਿਤ੍ਤਾਨੀ''ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਇਧ ਪਨ ਤਤ੍ਥ ਠਤ੍ਵਾਪਿ ਇਮੰ ਲੋਕੰ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤਾਨੰ ਅਨਿਟ੍ਠਾਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸ ਅਸਮ੍ਭਵੋ ਨ ਸਕ੍ਕਾ ਵਤ੍ਤੁਨ੍ਤਿ ਤੇਹਿ ਸਦ੍ਧਿੰਯੇਵ ਤਤ੍ਥ ਚਤੁਸਟ੍ਠਿ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ। ਏਵਞ੍ਚ ਕਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤੰ **ਧਮ੍ਮਾਨੁਸਾਰਣਿਯੰ** ''ਯਦਾ ਬ੍ਰਹ੍ਮਾਨੋ ਕਾਮਾਵਚਰੰ ਅਨਿਟ੍ਠਾਰਮ੍ਮਣੰ ਆਲਮ੍ਬਨ੍ਤਿ, ਤਦਾ ਤੰ ਸੁਗਤਿਯਮ੍ਪਿ ਅਕੁਸਲਵਿਪਾਕਚਕ੍ਖੁਸੋਤਵਿਞ੍ਞਾਣਮਨੋਧਾਤੁਸਨ੍ਤੀਰਣਾਨੰ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿ ਸਮ੍ਭਵਤੀ''ਤਿ।

ਭੂਮਿਵਸੇਨ ਵਿਭਾਗੋ **ਭੂਮਿਵਿਭਾਗੋ**।

ਭੂਮਿਵਿਭਾਗਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੫੫. **ਯਥਾਸਮ੍ਭਵ**ਨ੍ਤਿ ਤੰਤੰਦ੍ਵਾਰੇਸੁ, ਤੰਤੰਭਵੇਸੁ ਵਾ ਸਮ੍ਭਵਾਨੁਰੂਪਤੋ। **ਯਾਵਤਾਯੁਕ**ਨ੍ਤਿ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਤੋ ਪਰੰ ਭਵਨਿਕਨ੍ਤਿਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਮਨੋਦ੍ਵਾਰਿਕਚਿਤ੍ਤਵੀਥਿਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਚੁਤਿਚਿਤ੍ਤਾਵਸਾਨੰ , ਤਤੋ ਪੁਬ੍ਬੇ ਪਵਤ੍ਤਭਵਙ੍ਗਾਵਸਾਨੰ ਵਾ ਅਬ੍ਬੋਚ੍ਛਿਨ੍ਨਾ ਅਸਤਿ ਨਿਰੋਧਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯਨ੍ਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ।

ਇਤਿ ਅਭਿਧਮ੍ਮਤ੍ਥਵਿਭਾਵਿਨਿਯਾ ਨਾਮ ਅਭਿਧਮ੍ਮਤ੍ਥਸਙ੍ਗਹਵਣ੍ਣਨਾਯ

ਵੀਥਿਪਰਿਚ੍ਛੇਦਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੫. ਵੀਥਿਮੁਤ੍ਤਪਰਿਚ੍ਛੇਦਵਣ੍ਣਨਾ

੧. ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਵੀਥਿਸਙ੍ਗਹਂ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਵੀਥਿਮੁਤ੍ਤਸਙ੍ਗਹਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਮਾਰਭਨ੍ਤੋ ਆਹ "**ਵੀਥਿਚਿਤ੍ਤਵਸੇਨੇਵ**"ਨ੍ਤ੍ਯਾਦਿ। **ਏਵਂ** ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਵੀਥਿਚਿਤ੍ਤਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਿਯਂ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਤੋ ਅਪਰਭਾਗੇ ਚੁਤਿਪਰਿਯੋਸਾਨਂ ਪਵਤ੍ਤਿਸਙ੍ਗਹੋ ਨਾਮ ਸਙ੍ਗਹੋ ਉਦੀਰਿਤੋ, ਇਦਾਨਿ ਤਦਨਨ੍ਤਰਂ **ਸਨ੍ਧਿਯਂ** ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਕਾਲੇ, ਤਦਾਸਨ੍ਨਤਾਯ ਤਂਗਹਣੇਨੇਵ ਗਹਿਤਚੁਤਿਕਾਲੇ ਚ ਪਵਤ੍ਤਿਸਙ੍ਗਹੋ ਵੁਚ੍ਚਤੀਤਿ ਯੋਜਨਾ।

ਭੂਮਿਚਤੁਕ੍ਕਵਣ੍ਣਨਾ

੩. ਪੁਞ੍ਞਸਮ੍ਮਤਾ ਅਯਾ ਯੇਭੁਯ੍ਯੇਨ ਅਪਗਤੋਤਿ ਅਪਾਯੋ, ਸੋਯੇਵ ਭੂਮਿ ਭਵਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਸਤ੍ਤਾਤਿ **ਅਪਾਯਭੂਮਿ**। ਅਨੇਕਵਿਧਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਅਧਿਟ੍ਠਾਨਤਾਯ ਸੋਭਨਾ ਗਨ੍ਤਬ੍ਬਤੋ ਉਪਪਜ੍ਜਿਤਬ੍ਬਤੋ ਗਤੀਤਿ ਸੁਗਤਿ, ਕਾਮਤਣ੍ਹਾਸਹਚਰਿਤਾ ਸੁਗਤਿ ਕਾਮਸੁਗਤਿ, ਸਾਯੇਵ ਭੂਮੀਤਿ **ਕਾਮਸੁਗਤਿਭੂਮਿ**। ਏਵਂ ਸੇਸੇਸੁਪਿ।

੪. ਅਯਤੋ ਸੁਖਤੋ ਨਿਗ੍ਗਤੋਤਿ **ਨਿਰਯੋ**। ਤਿਰੋ ਅਞ੍ਚਿਤਾਤਿ ਤਿਰਚ੍ਛਾਨਾ, ਤੇਸਂ ਯੋਨਿ **ਤਿਰਚ੍ਛਾਨਯੋਨਿ**। ਯਵਨ੍ਤਿ ਤਾਯ ਸਤ੍ਤਾ ਅਮਿਸ੍ਸਿਤਾਪਿ ਸਮਾਨਜਾਤਿਤਾਯ ਮਿਸ੍ਸਿਤਾ ਵਿਯ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ **ਯੋਨਿ**। ਸਾ ਪਨ ਅਤ੍ਥਤੋ ਖਨ੍ਧਾਨਂ ਪਵਤ੍ਤਿਵਿਸੇਸੋ। ਪਕਟ੍ਠੇਨ ਸੁਖਤੋ ਇਤਾ ਗਤਾਤਿ ਪੇਤਾ, ਨਿਜ੍ਝਾਮਤਣ੍ਹਿਕਾਦਿਭੇਦਾਨਂ ਪੇਤਾਨਂ ਵਿਸਯੋ **ਪੇਤ੍ਤਿਵਿਸਯੋ** । ਏਤ੍ਥ ਪਨ ਤਿਰਚ੍ਛਾਨਯੋਨਿਪੇਤ੍ਤਿਵਿਸਯਗ੍ਗਹਣੇਨ ਖਨ੍ਧਾਨਂਯੇਵ ਗਹਣਂ ਤੇਸਂ ਤਾਦਿਸਸ੍ਸ ਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨੋਕਾਸਸ੍ਸ ਅਭਾਵਤੋ। ਯਤ੍ਥ ਵਾ ਤੇ ਅਰਞ੍ਞਪਬ੍ਬਤਪਾਦਾਦਿਕੇ ਨਿਬਦ੍ਧਵਾਸਂ ਵਸਨ੍ਤਿ, ਤਾਦਿਸਸ੍ਸ ਠਾਨਸ੍ਸ ਵਸੇਨ ਓਕਾਸੋਪਿ ਗਹੇਤਬ੍ਬੋ। ਨ ਸੁਰਨ੍ਤਿ ਇਸ੍ਸਰਿਯਕੀਲ਼ਾਦੀਹਿ ਨ ਦਿਬ੍ਬਨ੍ਤੀਤਿ **ਅਸੁਰਾ,** ਪੇਤਾਸੁਰਾ। ਇਤਰੇ ਪਨ ਨ ਸੁਰਾ ਸੁਰਪ੍ਪਟਿਪਕ੍ਖਾਤਿ ਅਸੁਰਾ, ਇਧ ਚ ਪੇਤਾਸੁਰਾਨਮੇਵ ਗਹਣਂ ਇਤਰੇਸਂ ਤਾਵਤਿਂਸੇਸੁ ਗਹਣਸ੍ਸ ਇਚ੍ਛਿਤਤ੍ਤਾ। ਤਥਾ ਹਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਆਚਰਿਯੇਨ –

''ਤਾਵਤਿਂਸੇਸੁ ਦੇਵੇਸੁ, ਵੇਪਚਿਤ੍ਤਾਸੁਰਾ ਗਤਾ''ਤਿ। (ਨਾਮ॰ ਪਰਿ॰ ੪੩੮)।

੫. ਸਤਿਸੂਰਭਾਵਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਯੋਗ੍ਯਤਾਦਿਗੁਣੇਹਿ ਉਕ੍ਕਟ੍ਠਮਨਤਾਯ ਮਨੋ ਉਸ੍ਸਨ੍ਨਂ ਏਤੇਸਨ੍ਤਿ **ਮਨੁਸ੍ਸਾ**। ਤਥਾ ਹਿ ਪਰਮਸਤਿਨੇਪਕ੍ਕਾਦਿਪ੍ਪਤ੍ਤਾ ਬੁਦ੍ਧਾਦਯੋਪਿ ਮਨੁਸ੍ਸਭੂਤਾਯੇਵ। ਜਮ੍ਬੁਦੀਪਵਾਸਿਨੋ ਚੇਤ੍ਥ ਨਿਪ੍ਪਰਿਯਾਯਤੋ ਮਨੁਸ੍ਸਾ। ਤੇਹਿ ਪਨ ਸਮਾਨਰੂਪਾਦਿਤਾਯ ਸਦ੍ਧਿਂ ਪਰਿਤ੍ਤਦੀਪਵਾਸੀਹਿ ਇਤਰਮਹਾਦੀਪਵਾਸਿਨੋਪਿ ''ਮਨੁਸ੍ਸਾ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ। ਲੋਕਿਯਾ ਪਨ ''ਮਨੁਨੋ ਆਦਿਖਤ੍ਤਿਯਸ੍ਸ ਅਪਚ੍ਚਂ ਪੁਤ੍ਤਾਤਿ ਮਨੁਸ੍ਸਾ''ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਮਨੁਸ੍ਸਾਨਂ ਨਿਵਾਸਭੂਤਾ ਭੂਮਿ ਇਧ **ਮਨੁਸ੍ਸਾ**। ਏਵਂ ਸੇਸੇਸੁਪਿ।

ਚਤੂਸੁ ਮਹਾਰਾਜੇਸੁ ਭਤ੍ਤਿ ਏਤੇਸਂ, ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਵਾ ਮਹਾਰਾਜਾਨਂ ਨਿਵਾਸਟ੍ਠਾਨਭੂਤੇ ਚਾਤੁਮਹਾਰਾਜੇ ਭਵਾਤਿ **ਚਾਤੁਮਹਾਰਾਜਿਕਾ**। ਮਾਘੇਨ ਮਾਣਵੇਨ ਸਦ੍ਧਿਂ ਤੇਤ੍ਤਿਂਸ ਸਹਪੁਞ੍ਞਕਾਰਿਨੋ ਏਤ੍ਥ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਾਤਿ ਤਂਸਹਚਰਿਤਟ੍ਠਾਨਂ ਤੇਤ੍ਤਿਂਸਂ, ਤਦੇਵ ਤਾਵਤਿਂਸਂ, ਤਂਨਿਵਾਸੋ ਏਤੇਸਨ੍ਤਿ **ਤਾਵਤਿਂਸਾ**ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ''ਸਹਸ੍ਸਂ ਚਾਤੁਮਹਾਰਾਜਿਕਾਨਂ ਸਹਸ੍ਸਂ ਤਾਵਤਿਂਸਾਨ''ਨ੍ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੩.੮੧) ਵਚਨਤੋ ਸੇਸਚਕ੍ਕਵਾਲ਼ੇਸੁਪਿ ਛਕਾਮਾਵਚਰਦੇਵਲੋਕਾ ਅਤ੍ਥਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਨਾਮਮਤ੍ਤਮੇਵ ਏਤਂ ਤਸ੍ਸ ਦੇਵਲੋਕਸ੍ਸਾਤਿ ਗਹੇਤਬ੍ਬਂ। ਦੁਕ੍ਖਤੋ ਯਾਤਾ ਅਪਯਾਤਾਤਿ **ਯਾਮਾ**। ਅਤ੍ਤਨੋ ਸਿਰਿਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਤੁਸਂ ਪੀਤਿਂ ਇਤਾ ਗਤਾਤਿ **ਤੁਸਿਤਾ**। ਨਿਮ੍ਮਾਨੇ ਰਤਿ ਏਤੇਸਨ੍ਤਿ **ਨਿਮ੍ਮਾਨਰਤਿਨੋ**। ਪਰਨਿਮ੍ਮਿਤੇਸੁ ਭੋਗੇਸੁ ਅਤ੍ਤਨੋ ਵਸਂ ਵਤ੍ਤੇਨ੍ਤੀਤਿ **ਪਰਨਿਮ੍ਮਿਤਵਸਵਤ੍ਤਿਨੋ**।

੭. ਮਹਾਬ੍ਰਹ੍ਮਾਨਂ ਪਰਿਚਾਰਿਕਤ੍ਤਾ ਤੇਸਂ ਪਰਿਸਤਿ ਭਵਾਤਿ **ਬ੍ਰਹ੍ਮਪਾਰਿਸਜ੍ਜਾ**। ਤੇਸਂ ਪੁਰੋਹਿਤਟ੍ਠਾਨੇ ਠਿਤਤ੍ਤਾ **ਬ੍ਰਹ੍ਮਪੁਰੋਹਿਤਾ**। ਤੇਹਿ ਤੇਹਿ ਝਾਨਾਦੀਹਿ ਗੁਣਵਿਸੇਸੇਹਿ ਬ੍ਰੂਹਿਤਾ ਪਰਿਵੁਦ੍ਧਾਤਿ ਬ੍ਰਹ੍ਮਾਨੋ, ਵਣ੍ਣਵਨ੍ਤਤਾਯ ਚੇਵ ਦੀਘਾਯੁਕਤਾਦੀਹਿ ਚ ਬ੍ਰਹ੍ਮਪਾਰਿਸਜ੍ਜਾਦੀਹਿ ਮਹਨ੍ਤਾ ਬ੍ਰਹ੍ਮਾਨੋਤਿ **ਮਹਾਬ੍ਰਹ੍ਮਾਨੋ**। ਤਯੋਪੇਤੇ ਪਣੀਤਰਤਨਪਭਾਵਭਾਸਿਤਸਮਾਨਤਲਵਾਸਿਨੋ।

੮. ਉਪਰਿਮੇਹਿ ਪਰਿਤ੍ਤਾ ਆਭਾ ਏਤੇਸਨ੍ਤਿ **ਪਰਿਤ੍ਤਾਭਾ**। ਅਪ੍ਪਮਾਣਾ ਆਭਾ ਏਤੇਸਨ੍ਤਿ **ਅਪ੍ਪਮਾਣਾਭਾ**। ਵਲਾਹਕਤੋ ਵਿਜ੍ਜੁ ਵਿਯ ਇਤੋ ਚਿਤੋ ਚ ਆਭਾ ਸਰਤਿ ਨਿਸ੍ਸਰਤਿ ਏਤੇਸਂ ਸਪ੍ਪੀਤਿਕਜ੍ਝਾਨਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਕ੍ਖਨ੍ਧਸਨ੍ਤਾਨਤ੍ਤਾਤਿ **ਆਭਸ੍ਸਰਾ**। ਦਣ੍ਡਦੀਪਿਕਾਯ ਵਾ ਅਚ੍ਚਿ ਵਿਯ ਏਤੇਸਂ ਸਰੀਰਤੋ ਆਭਾ ਛਿਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਛਿਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਪਤਨ੍ਤੀ ਵਿਯ ਸਰਤਿ ਨਿਸ੍ਸਰਤੀਤਿ **ਆਭਸ੍ਸਰਾ**। ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਾਯ ਵਾ ਪਭਾਯ ਆਭਾਸਨਸੀਲਾਤਿ **ਆਭਸ੍ਸਰਾ**। ਏਤੇਪਿ ਤਯੋ ਪਣੀਤਰਤਨਪਭਾਵਭਾਸਿਤੇਕਤਲਵਾਸਿਨੋ।

੯. ਸੁਭਾਤਿ ਏਕਗ੍ਘਨਾ ਅਚਲਾ ਸਰੀਰਾਭਾ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਸਾ ਉਪਰਿਬ੍ਰਹ੍ਮੇਹਿ ਪਰਿਤ੍ਤਾ ਏਤੇਸਨ੍ਤਿ **ਪਰਿਤ੍ਤਸੁਭਾ**। ਅਪ੍ਪਮਾਣਾ ਸੁਭਾ ਏਤੇਸਨ੍ਤਿ **ਅਪ੍ਪਮਾਣਸੁਭਾ**। ਪਭਾਸਮੁਦਯਸਙ੍ਖਾਤੇਹਿ ਸੁਭੇਹਿ ਕਿਣ੍ਣਾ ਆਕਿਣ੍ਣਾਤਿ **ਸੁਭਕਿਣ੍ਹਾ**। ''ਸੁਭਾਕਿਣ੍ਣਾ''ਤਿ ਚ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੇ ਆ-ਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਰਸ੍ਸਤ੍ਤਂ, ਅਨ੍ਤਿਮਣ-ਕਾਰਸ੍ਸ ਚ ਹ-ਕਾਰਂ ਕਤ੍ਵਾ ''ਸੁਭਕਿਣ੍ਹਾ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਏਤੇਪਿ ਪਣੀਤਰਤਨਪਭਾਵਭਾਸਿਤੇਕਤਲਵਾਸਿਨੋ।

੧੦. ਝਾਨਪ੍ਪਭਾਵਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਂ ਵਿਪੁਲਂ ਫਲਮੇਤੇਸਨ੍ਤਿ **ਵੇਹਪ੍ਫਲਾ**। ਸਞ੍ਞਾਵਿਰਾਗਭਾਵਨਾਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਰੂਪਸਨ੍ਤਤਿਮਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਨਤ੍ਥਿ ਸਞ੍ਞਾ, ਤਂਮੁਖੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾਵਸੇਸਾ ਅਰੂਪਕ੍ਖਨ੍ਧਾ ਚ ਏਤੇਸਨ੍ਤਿ ਅਸਞ੍ਞਾ। ਤੇਯੇਵ ਸਤ੍ਤਾਤਿ **ਅਸਞ੍ਞਸਤ੍ਤਾ**। ਏਤੇਪਿ ਪਣੀਤਰਤਨਪਭਾਵਭਾਸਿਤੇਕਤਲਵਾਸਿਨੋ। ਸੁਦ੍ਧਾਨਂ ਅਨਾਗਾਮਿਅਰਹਨ੍ਤਾਨਮੇਵ ਆਵਾਸਾਤਿ ਸੁਦ੍ਧਾਵਾਸਾ। ਅਨੁਨਯਪਟਿਘਾਭਾਵਤੋ ਵਾ ਸੁਦ੍ਧੋ ਆਵਾਸੋ ਏਤੇਸਨ੍ਤਿ ਸੁਦ੍ਧਾਵਾਸਾ, ਤੇਸਂ ਨਿਵਾਸਭੂਮਿਪਿ **ਸੁਦ੍ਧਾਵਾਸਾ**।

੧੧. ਇਮੇਸੁ ਪਨ ਪਠਮਤਲਵਾਸਿਨੋ ਅਪ੍ਪਕੇਨ ਕਾਲੇਨ ਅਤ੍ਤਨੋ ਠਾਨਂ ਨ ਵਿਜਹਨ੍ਤੀਤਿ **ਅਵਿਹਾ**। ਦੁਤਿਯਤਲਵਾਸਿਨੋ ਨ ਕੇਨਚਿ ਤਪ੍ਪਨ੍ਤੀਤਿ **ਅਤਪ੍ਪਾ**। ਤਤਿਯਤਲਵਾਸਿਨੋ ਪਰਮਸੁਨ੍ਦਰਰੂਪਤ੍ਤਾ ਸੁਖੇਨ ਦਿਸ੍ਸਨ੍ਤੀਤਿ **ਸੁਦਸ੍ਸਾ**। ਚਤੁਤ੍ਥਤਲਵਾਸਿਨੋ ਸੁਪਰਿਸੁਦ੍ਧਦਸ੍ਸਨਤ੍ਤਾ ਸੁਖੇਨ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤੀਤਿ **ਸੁਦਸ੍ਸਿਨੋ**। ਪਞ੍ਚਮਤਲਵਾਸਿਨੋ ਪਨ ਉਕ੍ਕਟ੍ਠਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਕਤ੍ਤਾ ਨਤ੍ਥਿ ਏਤੇਸਂ ਕਨਿਟ੍ਠਭਾਵੋਤਿ **ਅਕਨਿਟ੍ਠਾ**।

੧੨. ਆਕਾਸਾਨਞ੍ਚਾਯਤਨੇ ਪਵਤ੍ਤਾ ਪਠਮਾਰੁਪ੍ਪਵਿਪਾਕਭੂਤਚਤੁਕ੍ਖਨ੍ਧਾ ਏਵ, ਤੇਹਿ ਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨੋਕਾਸੋ ਵਾ **ਆਕਾਸਾਨਞ੍ਚਾਯਤਨਭੂਮਿ**। ਏਵਂ ਸੇਸੇਸੁਪਿ।

੧੩. ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਾ, ਸੋਤਾਪਨ੍ਨਾ ਚ ਸਕਦਾਗਾਮਿਨੋ ਚਾਪਿ ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸੁਦ੍ਧਾਵਾਸੇਸੁ ਸਬ੍ਬਥਾ ਨ ਲਬ੍ਭਨ੍ਤੀਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ। ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਾਦੀਨਞ੍ਚ ਪਟਿਕ੍ਖੇਪੇਨ ਅਨਾਗਾਮਿਅਰਹਨ੍ਤਾਨਮੇਵ ਤਤ੍ਥ ਲਾਭੋ ਵੁਤ੍ਤੋ ਹੋਤਿ।

੧੪. **ਸੇਸਟ੍ਠਾਨੇਸੂ**ਤਿ ਸੁਦ੍ਧਾਵਾਸਅਪਾਯਅਸਞ੍ਞਿਵਜ੍ਜਿਤੇਸੁ ਸੇਸਟ੍ਠਾਨੇਸੁ ਅਰਿਯਾ, ਅਨਰਿਯਾਪਿ ਚ ਲਬ੍ਭਨ੍ਤਿ।

ਭੂਮਿਚਤੁਕ੍ਕਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਚਤੁਕ੍ਕਵਣ੍ਣਨਾ

੧੬. **ਓਕ੍ਕਨ੍ਤਿਕ੍ਖਣੇ**ਤਿ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਕ੍ਖਣੇ।

੧੭. ਜਾਤਿਯਾ ਅਨ੍ਧੋ **ਜਚ੍ਚਨ੍ਧੋ**। ਕਿਞ੍ਚਾਪਿ ਜਾਤਿਕ੍ਖਣੇ ਅਣ੍ਡਜਜਲਾਬੁਜਾ ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਅਚਕ੍ਖੁਕਾਵ । ਤਥਾਪਿ ਚਕ੍ਖਾਦਿਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨਾਰਹਕਾਲੇਪਿ ਚਕ੍ਖੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਵਿਬਨ੍ਧਕਕਮ੍ਮਪ੍ਪਟਿਬਾਹਿਤਸਾਮਤ੍ਥਿਯੇਨ ਦਿਨ੍ਨਪਟਿਸਨ੍ਧਿਨਾ, ਇਤਰੇਨਪਿ ਵਾ ਕਮ੍ਮੇਨ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦੇਤਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁਕੋ ਸਤ੍ਤੋ **ਜਚ੍ਚਨ੍ਧੋ** ਨਾਮ। ਅਪਰੇ ਪਨ ''ਜਚ੍ਚਨ੍ਧੋਤਿ ਪਸੂਤਿਯਂਯੇਵ ਅਨ੍ਧੋ, ਮਾਤੁਕੁਚ੍ਛਿਯਂ ਅਨ੍ਧੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਨਿਕ੍ਖਨ੍ਤੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ, ਤੇਨ ਦੁਹੇਤੁਕਤਿਹੇਤੁਕਾਨਂ ਮਾਤੁਕੁਚ੍ਛਿਯਂ ਚਕ੍ਖੁਸ੍ਸ ਅਵਿਪਜ੍ਜਨਂ ਸਿਦ੍ਧ''ਨ੍ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। **ਜਚ੍ਚਨ੍ਧਾਦੀਨ**ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ **ਆਦਿ**ਗ੍ਗਹਣੇਨ ਜਚ੍ਚਬਧਿਰਜਚ੍ਚਮੂਗਜਚ੍ਚਜਲ਼ਜਚ੍ਚੁਮ੍ਮਤ੍ਤਕਪਣ੍ਡਕਉਭਤੋਬ੍ਯਞ੍ਜਨਕਨਪੁਂਸਕਮਮ੍ਮਾਦੀਨਂ ਸਙ੍ਗਹੋ। ਅਪਰੇ ਪਨ

‘‘ਏਕਚ੍ਚੇ ਅਹੇਤੁਕਪਟਿਸਨ੍ਧਿਕਾ ਅਵਿਕਲਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾ ਹੁਤ੍ਵਾ ਥੋਕੰ ਵਿਚਾਰਣਪਕਤਿਕਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਤਾਦਿਸਾਨਮ੍ਪਿ ਆਦਿਸਦ੍ਦੇਨ ਸਙ੍ਗਹੋ’’ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਭੁਮ੍ਮਦੇਵੇ ਸਿਤਾ ਨਿਸ੍ਸਿਤਾ ਤਗ੍ਗਤਿਕਤ੍ਤਾਤਿ **ਭੁਮ੍ਮਸ੍ਸਿਤਾ**। ਸੁਖਸਮੁਸ੍ਸਯਤੋ ਵਿਨਿਪਾਤਾਤਿ **ਵਿਨਿਪਾਤਿਕਾ**।

੧੮. **ਸਬ੍ਬਤ੍ਥਾਪਿ ਕਾਮਸੁਗਤਿਯ**ਨ੍ਤਿ ਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਵਸੇਨ ਸਤ੍ਤਵਿਧਾਯਪਿ ਕਾਮਸੁਗਤਿਯੰ।

੨੧. **ਤੇਸੂ**ਤਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯੁਤ੍ਤੇਸੁ ਪੁਗ੍ਗਲੇਸੁ, ਅਪਾਯਾਦੀਸੁ ਵਾ। **ਆਯੁਪ੍ਪਮਾਣਗਣਨਾਯ ਨਿਯਮੋ ਨਤ੍ਥਿ** ਕੇਸਞ੍ਚਿ ਚਿਰਾਯੁਕਤ੍ਤਾ, ਕੇਸਞ੍ਚਿ ਚਿਰਤਰਾਯੁਕਤ੍ਤਾ ਚ। ਤਥਾਚਾਹੁ –

> ‘‘ਆਪਾਯਿਕਮਨੁਸ੍ਸਾਯੁ-
> ਪਰਿਚ੍ਛੇਦੋ ਨ ਵਿਜ੍ਜਤਿ।
> ਤਥਾ ਹਿ ਕਾਲੋ ਮਨ੍ਧਾਤਾ,
> ਯਕ੍ਖਾ ਕੇਚਿ ਚਿਰਾਯੁਨੋ’’ਤਿ॥ –

ਅਪਾਯੇਸੁ ਹਿ ਕਮ੍ਮਮੇਵ ਪਮਾਣੰ, ਤਤ੍ਥ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਾਨੰ ਯਾਵ ਕਮ੍ਮੰ ਨਖੀਯਤਿ। ਤਾਵ ਚਵਨਾਭਾਵਤੋ, ਤਥਾ ਭੁਮ੍ਮਦੇਵਾਨੰ। ਤੇਸੁਪਿ ਹਿ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਾ ਕੇਚਿ ਸਤ੍ਤਾਹਾਦਿਕਾਲੰ ਤਿਟ੍ਠਨ੍ਤਿ, ਕੇਚਿ ਕਪ੍ਪਮਤ੍ਤਮ੍ਪਿ, ਤਥਾ ਮਨੁਸ੍ਸਾਨਮ੍ਪਿ ਕਦਾਚਿ ਤੇਸਮ੍ਪਿ ਅਸਙ੍ਖ੍ਯੇਯ੍ਯਾਯੁਕਤ੍ਤਾ ਕਦਾਚਿ ਦਸਵਸ੍ਸਾਯੁਕਤ੍ਤਾ। ‘‘ਯੋ ਚਿਰੰ ਜੀਵਤਿ, ਸੋ ਵਸ੍ਸਸਤੰ ਜੀਵਤਿ, ਅਪ੍ਪੰ ਵਾ ਭਿਯ੍ਯੋ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੭; ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੪੫; ਅ॰ ਨਿ॰ ੭.੭੪), ਦੁਤਿਯੰ ਵਸ੍ਸਸਤੰ ਨ ਪਾਪੁਣਾਤੀ’’ਤਿ ਇਦੰ ਪਨ ਅਜ੍ਜਤਨਕਾਲਿਕੇ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤੰ।

੨੨. **ਦਿਬ੍ਬਾਨਿ ਪਞ੍ਚਵਸ੍ਸਸਤਾਨੀ**ਤਿ ਮਨੁਸ੍ਸਾਨੰ ਪਞ੍ਞਾਸ ਵਸ੍ਸਾਨਿ ਏਕਦਿਨੰ, ਤਦਨੁਰੂਪਤੋ ਮਾਸਸੰਵਚ੍ਛਰੇ ਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਦਿਬ੍ਬਪ੍ਪਮਾਣਾਨਿ ਪਞ੍ਚਵਸ੍ਸਸਤਾਨਿ ਆਯੁਪ੍ਪਮਾਣੰ ਹੋਤਿ। ਵੁਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਚੇਤੰ –

> ‘‘ਯਾਨਿ ਪਞ੍ਞਾਸ ਵਸ੍ਸਾਨਿ, ਮਨੁਸ੍ਸਾਨੰ ਦਿਨੋ ਤਹਿੰ।
> ਤਿੰਸਰਤ੍ਤਿਦਿਵੋ ਮਾਸੋ, ਮਾਸਾ ਦ੍ਵਾਦਸ ਸੰਵਚ੍ਛਰੰ।
> ਤੇਨ ਸੰਵਚ੍ਛਰੇਨਾਯੁ, ਦਿਬ੍ਬੰ ਪਞ੍ਚਸਤੰ ਮਤ’’ਨ੍ਤਿ॥

ਮਨੁਸ੍ਸਗਣਨਾਯਾਤਿ ਮਨੁਸ੍ਸਾਨੰ ਸੰਵਚ੍ਛਰਗਣਨਾਯ। **ਤਤੋ ਚਤੁਗ੍ਗੁਣ**ਨ੍ਤਿ ਚਾਤੁਮਹਾਰਾਜਿਕਾਨੰ ਪਞ੍ਞਾਸਮਾਨੁਸ੍ਸਕਵਸ੍ਸਪਰਿਮਿਤੰ ਦਿਵਸੰ, ਦਿਬ੍ਬਾਨਿ ਚ ਪਞ੍ਚਵਸ੍ਸਸਤਾਨਿ ਦਿਗੁਣੰ ਕਤ੍ਵਾ ਦਿਬ੍ਬਵਸ੍ਸਸਹਸ੍ਸਾਨਿ ਤਾਵਤਿੰਸਾਨੰ ਸਮ੍ਭਵਤੀਤਿ ਏਵੰ ਦਿਵਸਸੰਵਚ੍ਛਰਦਿਗੁਣਵਸੇਨ ਚਤੁਗ੍ਗੁਣੰ, ਤੰ ਪਨ ਦਿਬ੍ਬਗਣਨਾਯ ਵਸ੍ਸਸਹਸ੍ਸੰ, ਮਨੁਸ੍ਸਗਣਨਾਯ ਸਟ੍ਠਿਵਸ੍ਸਸਤਸਹਸ੍ਸਾਧਿਕਤਿਕੋਟਿਪ੍ਪਮਾਣੰ ਹੋਤਿ। **ਤਤੋ ਚਤੁਗ੍ਗੁਣੰ ਯਾਮਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਤਾਵਤਿੰਸਾਨਮਾਯੁਪ੍ਪਮਾਣਤੋ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਚਤੁਗ੍ਗੁਣੰ, ਦਿਬ੍ਬਗਣਨਾਯ ਦ੍ਵਿਸਹਸ੍ਸੰ, ਮਨੁਸ੍ਸਗਣਨਾਯ ਚਤ੍ਤਾਲੀਸਵਸ੍ਸਸਤਸਹਸ੍ਸਾਧਿਕਾ ਚੁਦ੍ਦਸ ਵਸ੍ਸਕੋਟਿਯੋ ਹੋਨ੍ਤਿ। **ਤਤੋ ਚਤੁਗ੍ਗੁਣੰ ਤੁਸਿਤਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਦਿਬ੍ਬਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਵਸ੍ਸਸਹਸ੍ਸਾਨਿ, ਮਨੁਸ੍ਸਗਣਨਾਯ ਸਟ੍ਠਿਵਸ੍ਸਸਤਸਹਸ੍ਸਾਧਿਕਾ ਸਤ੍ਤਪਞ੍ਞਾਸ ਵਸ੍ਸਕੋਟਿਯੋ। **ਤਤੋ ਚਤੁਗ੍ਗੁਣੰ ਨਿਮ੍ਮਾਨਰਤੀਨ**ਨ੍ਤਿ ਦਿਬ੍ਬਾਨਿ ਅਟ੍ਠਵਸ੍ਸਸਹਸ੍ਸਾਨਿ, ਮਨੁਸ੍ਸਗਣਨਾਯ ਦ੍ਵੇ ਵਸ੍ਸਕੋਟਿਸਤਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਲੀਸਵਸ੍ਸਸਤਸਹਸ੍ਸਾਧਿਕਾ ਤਿੰਸ ਵਸ੍ਸਕੋਟਿਯੋ ਚ। **ਤਤੋ ਚਤੁਗ੍ਗੁਣੰ ਪਰਨਿਮ੍ਮਿਤਵਸਵਤ੍ਤੀਨ**ਨ੍ਤਿ ਦਿਬ੍ਬਾਨਿ ਸੋਲ਼ਸ ਵਸ੍ਸਸਹਸ੍ਸਾਨਿ।

੨੩. ਮਨੁਸ੍ਸਗਣਨੰ ਪਨ ਸਯਮੇਵ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ ਆਹ **“ਨਵਸਤਞ੍ਚਾ”**ਤ੍ਯਾਦਿ। ਵਸ੍ਸਾਨੰ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧਿ ਨਵਸਤੰ ਏਕਵੀਸ ਕੋਟਿਯੋ, ਤਥਾ ਸਟ੍ਠਿ ਚ ਵਸ੍ਸਸਤਸਹਸ੍ਸਾਨਿ ਵਸਵਤ੍ਤੀਸੁ ਆਯੁਪ੍ਪਮਾਣਨ੍ਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ।

੨੫. **ਦੁਤਿਯਜ੍ਝਾਨਭੂਮਿਯ**ਨ੍ਤਿ ਚਤੁਕ੍ਕਨਯਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਤੋ ਪਰਂ ਪਵਤ੍ਤਿਯਂ, ਚਵਨਕਾਲੇ ਚ ਤਥਾਰੂਪਮੇਵ ਭਵङ੍ਗਚੁਤਿਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਿਤ੍ਵਾ ਨਿਰੁਜ੍ਝਤੀਤਿ ਯੋਜਨਾ।

੨੯. **ਤੇਸੂ**ਤਿ ਤਾਹਿ ਗਹਿਤਪਟਿਸਨ੍ਧਿਕੇਸੁ ਬ੍ਰਹ੍ਮੇਸੁ। **ਕਪ੍ਪਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਅਸङ੍ਖ੍ਯੇਯ੍ਯਕਪ੍ਪਸ੍ਸ। ਨ ਹਿ ਬ੍ਰਹ੍ਮਪਾਰਿਸਜ੍ਜਾਦੀਨਂ ਤਿਣ੍ਣਂ ਮਹਾਕਪ੍ਪਵਸੇਨ ਆਯੁਪਰਿਚ੍ਛੇਦੋ ਸਮ੍ਭਵਤਿ ਏਕਕਪ੍ਪੇਪਿ ਤੇਸਂ ਅਵਿਨਾਸਾਭਾਵੇਨ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਕਪ੍ਪੇ ਅਸਮ੍ਭਵਤੋ। ਤਥਾ ਹੇਸ (ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ੨.੪੦੯) ਲੋਕੋ ਸਤ੍ਤਵਾਰੇਸੁ ਅਗ੍ਗਿਨਾ ਵਿਨਸ੍ਸਤਿ, ਅਟ੍ਠਮੇ ਵਾਰੇ ਉਦਕੇਨ, ਪੁਨ ਸਤ੍ਤਵਾਰੇਸੁ ਅਗ੍ਗਿਨਾ, ਅਟ੍ਠਮੇ ਵਾਰੇ ਉਦਕੇਨਾਤਿ ਏਵਂ ਅਟ੍ਠਸੁ ਅਟ੍ਠਕੇਸੁ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣੇਸੁ ਪਚ੍ਛਿਮੇ ਵਾਰੇ ਵਾਤੇਨ ਵਿਨਸ੍ਸਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਤਲਂ ਉਪਾਦਾਯ ਅਗ੍ਗਿਨਾ, ਦੁਤਿਯਤਤਿਯਜ੍ਝਾਨਤਲਂ ਉਪਾਦਾਯ ਉਦਕੇਨ, ਚਤੁਤ੍ਥਜ੍ਝਾਨਤਲਂ ਉਪਾਦਾਯ ਵਾਤੇਨ ਵਿਨਸ੍ਸਤਿ। ਵੁਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਚੇਤਂ –

> ''ਸਤ੍ਤ ਸਤ੍ਤਗ੍ਗਿਨਾ ਵਾਰਾ, ਅਟ੍ਠਮੇ ਅਟ੍ਠਮੇ ਦਕਾ।
> ਚਤੁਸਟ੍ਠਿ ਯਦਾ ਪੁਣ੍ਣਾ, ਏਕੋ ਵਾਯੁਵਰੋ ਸਿਯਾ॥
>
> ''ਅਗ੍ਗਿਨਾਭਸ੍ਸਰਾ ਹੇਟ੍ਠਾ, ਆਪੇਨ ਸੁਭਕਿਣ੍ਹਤੋ।
> ਵੇਹਪ੍ਫਲਤੋ ਵਾਤੇਨ, ਏਵਂ ਲੋਕੋ ਵਿਨਸ੍ਸਤੀ''ਤਿ॥ –

ਤਸ੍ਮਾ ਤਿਣ੍ਣਮ੍ਪਿ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਤਲਾਨਂ ਏਕਕਪ੍ਪੇਪਿ ਅਵਿਨਾਸਾਭਾਵਤੋ ਸਕਲਕਪ੍ਪੇ ਤੇਸਂ ਸਮ੍ਭਵੋ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਅਸङ੍ਖ੍ਯੇਯ੍ਯਕਪ੍ਪਵਸੇਨ ਤੇਸਂ ਆਯੁਪਰਿਚ੍ਛੇਦੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। ਦੁਤਿਯਜ੍ਝਾਨਾਦਿਤਲਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਪਨ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਸ੍ਸ ਮਹਾਕਪ੍ਪਸ੍ਸ ਵਸੇਨ, ਨ ਅਸङ੍ਖ੍ਯੇਯ੍ਯਕਪ੍ਪਵਸੇਨ। **ਅਸङ੍ਖ੍ਯੇਯ੍ਯਕਪ੍ਪੋ**ਤਿ ਚ ਯੋਜਨਾਯਾਮਵਿਤ੍ਥਾਰਤੋ ਸੇਤਸਾਸਪਰਾਸਿਤੋ ਵਸ੍ਸਸਤਵਸ੍ਸਸਤਚ੍ਚਯੇਨ ਏਕੇਕਬੀਜਸ੍ਸ ਹਰਣੇਨ ਸਾਸਪਰਾਸਿਨੋ ਪਰਿਕ੍ਖਯੇਪਿ ਅਕ੍ਖਯਸਭਾਵਸ੍ਸ ਮਹਾਕਪ੍ਪਸ੍ਸ ਚਤੁਤ੍ਥਭਾਗੋ। ਸੋ ਪਨ ਸਤ੍ਥਰੋਗਦੁਬ੍ਭਿਕ੍ਖਾਨਂ ਅਞ੍ਞਤਰਸਂਵਟ੍ਟੇਨ ਬਹੂਸੁ ਵਿਨਾਸਮੁਪਗਤੇਸੁ ਅਵਸਿਟ੍ਠਸਤ੍ਤਸਨ੍ਤਾਨਪ੍ਪਵਤ੍ਤਕੁਸਲਕਮ੍ਮਾਨੁਭਾਵੇਨ ਦਸਵਸ੍ਸਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਅਨੁਕ੍ਕਮੇਨ ਅਸङ੍ਖ੍ਯੇਯ੍ਯਾਯੁਕਪ੍ਪਮਾਣੇਸੁ ਸਤ੍ਤੇਸੁ ਪੁਨ ਅਸਦ੍ਧਮ੍ਮਸਮਾਦਾਨਵਸੇਨ ਕਮੇਨ ਪਰਿਹਾਯਿਤ੍ਵਾ ਦਸਵਸ੍ਸਾਯੁਕੇਸੁ ਜਾਤੇਸੁ ਰੋਗਾਦੀਨਂ ਅਞ੍ਞਤਰਸਂਵਟ੍ਟੇਨ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਵਿਨਾਸਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾਵ ''ਅਯਮੇਕੋ ਅਨ੍ਤਰਕਪ੍ਪੋ''ਤਿ ਏਵਂ ਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨਸ੍ਸ ਅਨ੍ਤਰਕਪ੍ਪਸ੍ਸ ਵਸੇਨ ਚਤੁਸਟ੍ਠਿਅਨ੍ਤਰਕਪ੍ਪਪ੍ਪਮਾਣੋ ਹੋਤਿ, ''ਵੀਸਤਿਅਨ੍ਤਰਕਪ੍ਪਪ੍ਪਮਾਣੋ''ਤਿ ਚ ਵਦਨ੍ਤਿ।

੪੫. ਆਕਾਸਾਨਞ੍ਚਾਯਤਨਂ ਉਪਗਚ੍ਛਨ੍ਤੀਤਿ **ਆਕਾਸਾਨਞ੍ਚਾਯਤਨੂਪਗਾ**।

੪੯. **ਏਕਮੇ**ਵਾਤਿ ਭੂਮਿਤੋ, ਜਾਤਿਤੋ, ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਧਮ੍ਮਤੋ, ਸङ੍ਖਾਰਤੋ ਚ ਸਮਾਨਮੇਵ। **ਏਕਜਾਤਿਯ**ਨ੍ਤਿ ਏਕਸ੍ਮਿਂ ਭਵੇ।

ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਚਤੁਕ੍ਕਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਕਮ੍ਮਚਤੁਕ੍ਕਵਣ੍ਣਨਾ

੫੦. ਇਦਾਨਿ ਕਮ੍ਮਚਤੁਕ੍ਕਂ ਚਤੂਹਾਕਾਰੇਹਿ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **"ਜਨਕ"**ਨ੍ਤ੍ਯਾਦਿ ਆਰਦ੍ਧਂ, ਜਨਯਤੀਤਿ **ਜਨਕਂ**। ਉਪਤ੍ਥਮ੍ਭੇਤੀਤਿ **ਉਪਤ੍ਥਮ੍ਭਕਂ**। ਉਪਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਪੀਲ਼ੇਤੀਤਿ **ਉਪਪੀਲ਼ਕਂ**। ਉਪਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਘਾਤੇਤੀਤਿ **ਉਪਘਾਤਕਂ**।

ਤਤ੍ਥ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਪਵਤ੍ਤੀਸੁ ਵਿਪਾਕਕਟਤ੍ਤਾਰੂਪਾਨਂ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਕਾ ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਚੇਤਨਾ **ਜਨਕਂ** ਨਾਮ। ਸਯਂ ਵਿਪਾਕਂ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੇਤੁਂ ਅਸਕ੍ਕੋਨ੍ਤਮ੍ਪਿ ਕਮ੍ਮਨ੍ਤਰਸ੍ਸ ਚਿਰਤਰਵਿਪਾਕਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਨੇ ਪਚ੍ਚਯਭੂਤਂ, ਵਿਪਾਕਸ੍ਸੇਵ ਵਾ ਸੁਖਦੁਕ੍ਖਭੂਤਸ੍ਸ ਵਿਚ੍ਛੇਦਪਚ੍ਚਯਾਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ, ਉਪਬ੍ਰੂਹਨਪਚ੍ਚਯੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਚ ਜਨਕਸਾਮਤ੍ਥਿਯਾਨੁਰੂਪਂ ਚਿਰਤਰਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਪਚ੍ਚਯਭੂਤਂ ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਕਮ੍ਮਂ **ਉਪਤ੍ਥਮ੍ਭਕਂ** ਨਾਮ। ਕਮ੍ਮਨ੍ਤਰਜਨਿਤਵਿਪਾਕਸ੍ਸ ਬਜਾਯਿਧਾਤੁਸਮਤਾਦਿਨਿਮਿਤ੍ਤਵਿਬਾਧਨੇਨ ਚਿਰਤਰਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਵਿਨਿਬਨ੍ਧਕਂ ਯਂ

ਕਿਞ੍ਚਿ ਕਮ੍ਮਂ **ਉਪਪੀਲ਼ਕਂ** ਨਾਮ। ਦੁਬ੍ਬਲਸ੍ਸ ਪਨ ਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਜਨਕਸਾਮਤ੍ਥਿਯਂ ਉਪਹਚ੍ਚ ਵਿਚ੍ਛੇਦਕਪਚ੍ਚਯੁਪ੍ਪਾਦਨੇਨ ਤਸ੍ਸ ਵਿਪਾਕਂ ਪਟਿਬਾਹਿਤ੍ਵਾ ਸਯਂ ਵਿਪਾਕਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਕਕਮ੍ਮਂ **ਉਪਘਾਤਕਂ** ਨਾਮ।

ਜਨਕੋਪਘਾਤਕਾਨਞ੍ਚਿ ਅਯਂ ਵਿਸੇਸੋ – ਜਨਕਂ ਕਮ੍ਮਨ੍ਤਰਸ੍ਸ ਵਿਪਾਕਂ ਅਨੁਪਚ੍ਛਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾਵ ਵਿਪਾਕਂ ਜਨੇਤਿ, ਉਪਘਾਤਕਂ ਉਪਚ੍ਛੇਦਨਪੁਬ੍ਬਕਨ੍ਤਿ ਇਦਂ ਤਾਵ ਅਟ੍ਠਕਥਾਸੁ (ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ੨.੬੮੭; ਅ॰ ਨਿ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੨.੩.੩੪) ਸਨ੍ਨਿਟ੍ਠਾਨਂ। ਅਪਰੇ ਪਨ ਆਚਰਿਯਾ ''ਉਪਪੀਲ਼ਕਕਮ੍ਮਂ ਬਹ੍ਵਾਬਾਧਤਾਦਿਪਚ੍ਚਯੋਪਸਂਹਾਰੇਨ ਕਮ੍ਮਨ੍ਤਰਸ੍ਸ ਵਿਪਾਕਂ ਅਨ੍ਤਰਨ੍ਤਰਾ ਵਿਬਾਧਤਿ। ਉਪਘਾਤਕਂ ਪਨ ਤਂ ਸਬ੍ਬਸੋ ਉਪਚ੍ਛਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਅਞ੍ਞਸ੍ਸ ਓਕਾਸਂ ਦੇਤਿ, ਨ ਪਨ ਸਯਂ ਵਿਪਾਕਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਕਂ। ਏਵਞ੍ਚਿ ਜਨਕਤੋ ਇਮਸ੍ਸ ਵਿਸੇਸੋ ਸੁਪਾਕਟੋ''ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। **ਕਿਚ੍ਚਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਜਨਨਉਪਤ੍ਥਮ੍ਭਨਉਪਪੀਲ਼ਨਉਪਚ੍ਛੇਦਨਕਿਚ੍ਚਵਸੇਨ।

੫੧. **ਗਰੁਕ**ਨ੍ਤਿ ਮਹਾਸਾਵਜ੍ਜਂ, ਮਹਾਨੁਭਾਵਞ੍ਚ ਅਞ੍ਞੇਨ ਕਮ੍ਮੇਨ ਪਟਿਬਾਹਿਤੁਂ ਅਸਕ੍ਕੁਣੇਯ੍ਯਕਮ੍ਮਂ। **ਆਸਨ੍ਨ**ਨ੍ਤਿ ਮਰਣਕਾਲੇ ਅਨੁਸ੍ਸਰਿਤਂ, ਤਦਾ ਕਤਞ੍ਚ। **ਆਚਿਣ੍ਣ**ਨ੍ਤਿ ਅਭਿਣ੍ਹਸੋ ਕਤਂ , ਏਕਵਾਰਂ ਕਤ੍ਵਾਪਿ ਵਾ ਅਭਿਣ੍ਹਸੋ ਸਮਾਸੇਵਿਤਂ। **ਕਟਤ੍ਤਾਕਮ੍ਮ**ਨ੍ਤਿ ਗਰੁਕਾਦਿਭਾਵਂ ਅਸਮ੍ਪਤ੍ਤਂ ਕਤਮਤ੍ਤਤੋਯੇਵ ਕਮ੍ਮਨ੍ਤਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਕਮ੍ਮਂ।

ਤਤ੍ਥ ਕੁਸਲਂ ਵਾ ਹੋਤੁ ਅਕੁਸਲਂ ਵਾ, ਗਰੁਕਾਗਰੁਕੇਸੁ ਯਂ ਗਰੁਕਂ ਅਕੁਸਲਪਕ੍ਖੇ ਮਾਤੁਘਾਤਕਾਦਿਕਮ੍ਮਂ , ਕੁਸਲਪਕ੍ਖੇ ਮਹਗ੍ਗਤਕਮ੍ਮਂ ਵਾ, ਤਦੇਵ ਪਠਮਂ ਵਿਪਚ੍ਚਤਿ ਸਤਿਪਿ ਆਸਨ੍ਨਾਦਿਕਮ੍ਮੇ ਪਰਿਤ੍ਤਂ ਉਦਕਂ ਓਤ੍ਥਰਿਤ੍ਵਾ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੋ ਮਹੋਘੋ ਵਿਯ। ਤਥਾ ਹਿ ਤਂ ''ਗਰੁਕ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਤਸ੍ਮਿਂ ਅਸਤਿ ਦੂਰਾਸਨ੍ਨੇਸੁ ਯਂ ਆਸਨ੍ਨਂ ਮਰਣਕਾਲੇ ਅਨੁਸ੍ਸਰਿਤਂ, ਤਦੇਵ ਪਠਮਂ ਵਿਪਚ੍ਚਤਿ, ਆਸਨ੍ਨਕਾਲੇ ਕਤੇ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਮੇਵ ਨਤ੍ਥਿ। ਤਸ੍ਮਿਮ੍ਪਿ ਅਸਤਿ ਆਚਿਣ੍ਣਾਨਾਚਿਣ੍ਣੇਸੁ ਚ ਯਂ ਆਚਿਣ੍ਣਂ ਸੁਸੀਲ੍ਯਂ ਵਾ, ਦੁਸ੍ਸੀਲ੍ਯਂ ਵਾ, ਤਦੇਵ ਪਠਮਂ ਵਿਪਚ੍ਚਤਿ। ਕਟਤ੍ਤਾਕਮ੍ਮਂ ਪਨ ਲਦ੍ਧਾਸੇਵਨਂ ਪੁਰਿਮਾਨਂ ਅਭਾਵੇਨ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਂ ਆਕਡ੍ਢਤੀਤਿ ਗਰੁਕਂ ਸਬ੍ਬਪਠਮਂ ਵਿਪਚ੍ਚਤਿ। ਗਰੁਕੇ ਅਸਤਿ ਆਸਨ੍ਨਂ, ਤਸ੍ਮਿਮ੍ਪਿ ਅਸਤਿ ਆਚਿਣ੍ਣਂ, ਤਸ੍ਮਿਮ੍ਪਿ ਅਸਤਿ ਕਟਤ੍ਤਾਕਮ੍ਮਂ। ਤੇਨਾਹ "**ਪਾਕਦਾਨਪਰਿਯਾਯੇਨਾ**"ਤਿ, ਵਿਪਾਕਦਾਨਾਨੁਕ੍ਕਮੇਨਾਤਜ੍ਜਤ੍ਥੋ। **ਅਭਿਧਮ੍ਮਾਵਤਾਰਾਦੀਸੁ** ਪਨ ਆਸਨ੍ਨਤੋ ਆਚਿਣ੍ਣਂ ਪਠਮਂ ਵਿਪਚ੍ਚਨ੍ਤਂ ਕਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਯਥਾ ਪਨ ਗੋਗਣਪਰਿਪੁਣ੍ਣਸ੍ਸ ਵਜਸ੍ਸ ਦ੍ਵਾਰੇ ਵਿਵਟੇ ਅਪਰਭਾਗੇ ਦਮ੍ਮਗਵਬਲਵਗਵੇਸੁ ਸਨ੍ਤੇਸੁਪਿ ਯੋ ਵਜਦ੍ਵਾਰਸ੍ਸ ਆਸਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ, ਅਨ੍ਤਮਸੋ ਦੁਬ੍ਬਲਜਰਗ੍ਗਵੋਪਿ, ਸੋਯੇਵ ਪਠਮਤਰਂ ਨਿਕ੍ਖਮਤਿ, ਏਵਂ ਗਰੁਕਤੋ ਅਞ੍ਞੇਸੁ ਕੁਸਲਾਕੁਸਲੇਸੁ ਸਨ੍ਤੇਸੁਪਿ ਮਰਣਕਾਲਸ੍ਸ ਆਸਨ੍ਨਤ੍ਤਾ ਆਸਨ੍ਨਮੇਵ ਪਠਮਂ ਵਿਪਾਕਂ ਦੇਤੀਤਿ ਇਧ ਤਂ ਪਠਮਂ ਵੁਤ੍ਤਂ।

੫੨. ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮੋ ਪਚ੍ਚਕ੍ਖਭੂਤੋ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨੋ ਅਤ੍ਤਭਾਵੋ, ਤਤ੍ਥ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ ਵਿਪਾਕਾਨੁਭਵਨਵਸੇਨਾਤਿ **ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਵੇਦਨੀਯਂ**। ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਤੋ ਅਨਨ੍ਤਰਂ ਉਪਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ **ਉਪਪਜ੍ਜਵੇਦਨੀਯਂ**। ਅਪਰੇ ਅਪਰੇ ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਤੋ ਅਞ੍ਞਸ੍ਮਿਂ ਯਤ੍ਥ ਕਤ੍ਥਚਿ ਅਤ੍ਤਭਾਵੇ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ ਕਮ੍ਮਂ **ਅਪਰਾਪਰਿਯਵੇਦਨੀਯਂ**। ਅਹੋਸਿ ਏਵ ਕਮ੍ਮਂ , ਨ ਤਸ੍ਸ ਵਿਪਾਕੋ ਅਹੋਸਿ, ਅਤ੍ਥਿ, ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ ਚਾਤਿ ਏਵਂ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਕਮ੍ਮਂ **ਅਹੋਸਿਕਮ੍ਮਂ**।

ਤਤ੍ਥ ਪਟਿਪਕ੍ਖੇਹਿ ਅਨਭਿਭੂਤਤਾਯ, ਪਚ੍ਚਯਵਿਸੇਸੇਨ ਪਟਿਲਦ੍ਧਵਿਸੇਸਤਾਯ ਚ ਬਲਵਭਾਵਪ੍ਪਤ੍ਤਾ ਤਾਦਿਸਸ੍ਸ ਪੁਬ੍ਬਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰਸ੍ਸ ਵਸੇਨ ਸਾਤਿਸਯਾ ਹੁਤ੍ਵਾ ਤਸ੍ਮਿਂਯੇਵ ਅਤ੍ਤਭਾਵੇ ਫਲਦਾਯਿਨੀ ਪਠਮਜਵਨਚੇਤਨਾ **ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਵੇਦਨੀਯਂ** ਨਾਮ। ਸਾ ਹਿ ਵੁਤ੍ਤਪ੍ਪਕਾਰੇਨ ਬਲਵਜਨਸਨ੍ਤਾਨੇ ਗੁਣਵਿਸੇਸਯੁਤ੍ਤੇਸੁ ਉਪਕਾਰਾਨੁਪਕਾਰਵਸਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਯਾ, ਆਸੇਵਨਾਲਾਭੇਨ ਅਪ੍ਪਵਿਪਾਕਤਾਯ ਚ ਇਤਰਦ੍ਵਯਂ ਵਿਯ ਪਵਤ੍ਤਸਨ੍ਤਾਨੁਪਰਮਾਪੇਕ੍ਖਂ, ਓਕਾਸਲਾਭਾਪੇਕ੍ਖਞ੍ਚ ਕਮ੍ਮਂ ਨ ਹੋਤੀਤਿ ਇਧੇਵ ਪੁਪ੍ਫਮਤ੍ਤਂ ਵਿਯ ਪਵਤ੍ਤਿਵਿਪਾਕਮਤ੍ਤਂ ਅਹੇਤੁਕਫਲਂ ਦੇਤਿ। ਅਤ੍ਥਸਾਧਿਕਾ ਪਨ ਸਤ੍ਤਮਜਵਨਚੇਤਨਾ ਸਨ੍ਨਿਟ੍ਠਾਪਕਚੇਤਨਾਭੂਤਾ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਪਟਿਲਦ੍ਧਵਿਸੇਸਾ ਅਨਨ੍ਤਰਤ੍ਤਭਾਵੇ ਵਿਪਾਕਦਾਯਿਨੀ **ਉਪਪਜ੍ਜਵੇਦਨੀਯਂ** ਨਾਮ। ਸਾ ਚ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਂ ਦਤ੍ਵਾਵ ਪਵਤ੍ਤਿਵਿਪਾਕਂ ਦੇਤਿ। ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯਾ ਪਨ ਅਦਿਨ੍ਨਾਯ ਪਵਤ੍ਤਿਵਿਪਾਕਂ ਦੇਤੀਤਿ ਨਤ੍ਥਿ। ਚੁਤਿ ਅਨਨ੍ਤਰਞ੍ਚਿ ਉਪਪਜ੍ਜਵੇਦਨੀਯਸ੍ਸ ਓਕਾਸੋ। ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯਾ ਪਨ ਦਿਨ੍ਨਾਯ ਜਾਤਿਸਤੇਪਿ ਪਵਤ੍ਤਿਵਿਪਾਕਂ ਦੇਤੀਤਿ ਆਚਰਿਯਾ। ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਕਆਰਣਵਿਰਹਤੋ

ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਵੇਦਨੀਯਾਦਿਭਾਵਂ ਅਸਮ੍ਪਤ੍ਤਾ ਆਦਿਪਰਿਯੋਸਾਨਚੇਤਨਾਨਂ ਮਜ੍ਝੇ ਪਵਤ੍ਤਾ ਪਞ੍ਚ ਚੇਤਨਾ ਵਿਪਾਕਦਾਨਸਭਾਵਸ੍ਸ ਅਨੁਪਚ੍ਛਿਨ੍ਨਤ੍ਤਾ ਯਦਾ ਕਦਾਚਿ ਓਕਾਸਲਾਭੇ ਸਤਿ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਪਵਤ੍ਤੀਸੁ ਵਿਪਾਕਂ ਅਭਿਨਿਪ੍ਫਾਦੇਨ੍ਤੀ **ਅਪਰਾਪਰਿਯਵੇਦਨਿਯਂ** ਨਾਮ। ਸਕਸਕਕਾਲਾਤੀਤਂ ਪਨ ਪੁਰਿਮਕਮ੍ਮਦ੍ਵਯਂ, ਤਤਿਯਮ੍ਪਿ ਚ ਸਂਸਾਰਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਯਾ ਵੋਚ੍ਛਿਨ੍ਨਾਯ **ਅਹੋਸਿਕਮ੍ਮਂ** ਨਾਮ।

ਪਾਕਕਾਲਵਸੇਨਾਤਿ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨੇ, ਤਦਨਨ੍ਤਰੇ, ਯਦਾ ਕਦਾਚੀਤਿ ਏਵਂ ਪੁਰਿਮਾਨਂ ਤਿਣ੍ਣਂ ਯਥਾਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨਕਾਲਵਸੇਨ, ਇਤਰਸ੍ਸ ਤਂਕਾਲਾਭਾਵਵਸੇਨ ਚ। ਅਹੋਸਿਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਹਿ ਕਾਲਾਤਿਕ੍ਕਮਤੋਵ ਤਂ ਵੋਹਾਰੋ।

੫੩. **ਪਾਕਠਾਨਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯਾ ਵਿਪਚ੍ਚਨਭੂਮਿਵਸੇਨ।

੫੪. ਇਦਾਨਿ ਅਕੁਸਲਾਦਿਕਮ੍ਮਾਨਂ ਕਾਯਕਮ੍ਮਦ੍ਵਾਰਾਦਿਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ତਿਂ, ਤਂਨਿਦ੍ਦੇਸਮੁਖੇਨ ਚ ਤੇਸਂ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾਦਿਵਸੇਨ ਦਸਵਿਧਾਦਿਭੇਦਞ੍ਚ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **"ਤਤ੍ਥ ਅਕੁਸਲ**"ਨ੍ਤਿਆਦਿ ਆਰਦ੍ਧਂ। ਕਾਯਦ੍ਵਾਰੇ ਪਵਤ੍ਤਂ ਕਮ੍ਮਂ **ਕਾਯਕਮ੍ਮਂ**। ਏਵਂ **ਵਚੀਕਮ੍ਮਾ**ਦੀਨਿ।

੫੫. ਪਾਣਸ੍ਸ ਸਣਿਕਂ ਪਤਿਤੁਂ ਅਦਤ੍ਵਾ ਅਤੀਵ ਪਾਤਨਂ **ਪਾਣਾਤਿਪਾਤੋ**। ਕਾਯਵਾਚਾਹਿ ਅਦਿਨ੍ਨਸ੍ਸ ਆਦਾਨਂ **ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਨਂ**। ਮੇਥੁਨਵੀਤਿਕ੍ਕਮਸਙ੍ਖਾਤੇਸੁ ਕਾਮੇਸੁ ਮਿਚ੍ਛਾ ਚਰਣਂ **ਕਾਮੇਸੁ ਮਿਚ੍ਛਾਚਾਰੋ**।

ਤਤ੍ਥ ਪਾਣੋਤਿ ਵੋਹਾਰਤੋ ਸਤ੍ਤੋ, ਪਰਮਤ੍ਥਤੋ ਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ। ਤਸ੍ਮਿਂ ਪਾਣੇ ਪਾਣਸਞ੍ਞਿਨੋ ਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੁਪਚ੍ਛੇਦਕਪ੍ਪਯੋਗਸਮੁਟ੍ਠਾਪਿਕਾ ਵਧਕਚੇਤਨਾ **ਪਾਣਾਤਿਪਾਤੋ**। ਪਰਭਣ੍ਡੇ ਤਥਾਸਞ੍ਞਿਨੋ ਤਦਾਦਾਯਕਪ੍ਪਯੋਗਸਮੁਟ੍ਠਾਪਿਕਾ ਥੇਯ੍ਯਚੇਤਨਾ **ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਨਂ**। ਅਸਦ੍ਧਮ੍ਮਸੇਵਨਵਸੇਨ ਕਾਯਦ੍ਵਾਰਪ੍ਪਵਤ੍ਤਾ ਅਗਨ੍ਤਬ੍ਬਟ੍ਠਾਨਵੀਤਿਕ੍ਕਮਚੇਤਨਾ **ਕਾਮੇਸੁਮਿਚ੍ਛਾਚਾਰੋ** ਨਾਮ। ਸੁਰਾਪਾਨਮ੍ਪਿ ਏਤ੍ਥੇਵ ਸਙ੍ਗਯ੍ਹਤੀਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ ਰਸਸਙ੍ਖਾਤੇਸੁ ਕਾਮੇਸੁ ਮਿਚ੍ਛਾਚਾਰਭਾਵਤੋ। **ਕਾਯਵਿਞ੍ਞਤ੍ତਿਸਙ੍ਖਾਤੇ ਕਾਯਦ੍ਵਾਰੇ**ਤਿ ਕਾਯੇਨ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯਵਿਞ੍ਞਾਪਨਤੋ, ਸਯਞ੍ਚ ਕਾਯੇਨ ਵਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਤ੍ਤਾ ਕਾਯਵਿਞ੍ਞਤ੍ਤਿਸਙ੍ਖਾਤੇ ਅਭਿਕ੍ਕਮਾਦਿਜਨਕਚਿਤ੍ਤਜਵਾਯੋਧਾਤ੍ਵਾਧਿਕਕਲਾਪਸ੍ਸ ਵਿਕਾਰਭੂਤੇ ਸਨ੍ਥਮ੍ਭਨਾਦੀਨਂ ਸਹਕਾਰੀਕਾਰਣਭੂਤੇ ਚੋਪਨਕਾਯਭਾਵਤੋ, ਕਮ੍ਮਾਨਂ ਪਵਤ੍ਤਿਮੁਖਭਾਵਤੋ ਚ ਕਾਯਦ੍ਵਾਰਸਙ੍ਖਾਤੇ ਕਮ੍ਮਦ੍ਵਾਰੇ।

ਕਿਞ੍ਚਾਪਿ ਹਿ ਤਂਤਂਕਮ੍ਮਸਹਗਤਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦੇਨੇਵ ਸਾ ਵਿਞ੍ਞਤ੍ਤਿ ਜਨੀਯਤਿ। ਤਥਾਪਿ ਤਸ੍ਸਾ ਤਥਾ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨਾਯ ਤਂਸਮੁਟ੍ਠਾਪਕਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਕਾਯਕਮ੍ਮਾਦਿਵੋਹਾਰੋ ਹੋਤੀਤਿ ਸਾ ਤਸ੍ਸੇਵ ਪਵਤ੍ਤਿਮੁਖਭਾਵੇਨ ਵਤ੍ਤੁਂ ਲਬ੍ਭਤਿ। ''ਕਾਯਦ੍ਵਾਰੇ ਵੁਤ੍ਤਿਤੋ''ਤਿ ਏਤ੍ਤਕੇਯੇਵ ਵੁਤ੍ਤੇ ''ਯਦਿ ਏਵਂ ਕਮ੍ਮਦ੍ਵਾਰਵਵਤ੍ਥਾਨਂ ਨ ਸਿਯਾ। ਕਾਯਦ੍ਵਾਰੇ ਹਿ ਪਵਤ੍ਤਂ 'ਕਾਯਕਮ੍ਮ'ਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਕਾਯਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਚ ਪਵਤ੍ਤਿਮੁਖਭੂਤਂ 'ਕਾਯਦ੍ਵਾਰ'ਨ੍ਤਿ। ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾਦਿਕਂ ਪਨ ਵਾਚਾਯ ਆਣਾਪੇਨ੍ਤਸ੍ਸ ਕਾਯਕਮ੍ਮਂ ਵਚੀਦ੍ਵਾਰੇਪਿ ਪਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਦ੍ਵਾਰੇਨ ਕਮ੍ਮਵਵਤ੍ਥਾਨਂ ਨ ਸਿਯਾ, ਤਥਾ ਮੁਸਾਵਾਦਾਦਿਂ ਕਾਯਵਿਕਾਰੇਨ ਕਰੋਨ੍ਤਸ੍ਸ ਵਚੀਕਮ੍ਮਂ ਕਾਯਦ੍ਵਾਰੇਪਿ ਪਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਕਮ੍ਮੇਨ ਦ੍ਵਾਰਵਵਤ੍ਥਾਨਮ੍ਪਿ ਨ ਸਿਯਾ''ਤਿ ਅਯਂ ਚੋਦਨਾ ਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠੇਯ੍ਯਾਤਿ ਬਾਹੁਲ੍ਲਵੁਤ੍ਤਿਯਾ ਵਵਤ੍ਥਾਨਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **"ਬਾਹੁਲ੍ਲਵੁਤ੍ਤਿਤੋ"**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਕਾਯਕਮ੍ਮਞ੍ਹਿ ਕਾਯਦ੍ਵਾਰੇਯੇਵ ਬਹੁਲਂ ਪਵਤ੍ਤਤਿ, ਅਪ੍ਪਂ ਵਚੀਦ੍ਵਾਰੇ, ਤਸ੍ਮਾ ਕਾਯਦ੍ਵਾਰੇਯੇਵ ਬਹੁਲਂ ਪਵਤ੍ਤਨਤੋ ਕਾਯਕਮ੍ਮਭਾਵੋ ਸਿਦ੍ਧੋ ਵਨਚਰਕਾਦੀਨਂ ਵਨਚਰਕਾਦਿਭਾਵੋ ਵਿਯ। ਤਥਾ ਕਾਯਕਮ੍ਮਮੇਵ ਯੇਭੁਯ੍ਯੇਨ ਕਾਯਦ੍ਵਾਰੇ ਪਵਤ੍ਤਤਿ, ਨ ਇਤਰਾਨਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਕਾਯਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਯੇਭੁਯ੍ਯੇਨ ਏਤ੍ਥੇਵ ਪਵਤ੍ਤਨਤੋ ਕਾਯਕਮ੍ਮਦ੍ਵਾਰਭਾਵੋ ਸਿਦ੍ਧੋ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਗਾਮਾਦੀਨਂ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਗਾਮਾਦਿਭਾਵੋ ਵਿਯਾਤਿ ਨਤ੍ਥਿ ਕਮ੍ਮਦ੍ਵਾਰਵਵਤ੍ਥਾਨੇ ਕੋਚਿ ਵਿਬਨ੍ਧੋਤਿ ਅਯਮੇਤ੍ਥਾਧਿਪ੍ਪਾਯੋ।

੫੬. ਮੁਸਾਤਿ ਅਭੂਤਂ ਵਤ੍ਥੁ, ਤਂ ਤਚ੍ਛਤੋ ਵਦਨ੍ਤਿ ਏਤੇਨਾਤਿ **ਮੁਸਾਵਾਦੋ**। ਪਿਸਤਿ ਸਾਮਗ੍ਗਿਂ ਸਞ੍ਚੁਣ੍ਣੇਤਿ ਵਿਕ੍ਖਿਪਤਿ, ਪਿਯਭਾਵਂ ਸੁਞ੍ਞਂ ਕਰੋਤੀਤਿ ਵਾ **ਪਿਸੁਣਾ**। ਅਤ੍ਤਾਨਮ੍ਪਿ ਪਰਮ੍ਪਿ ਫਰੁਸਂ ਕਰੋਤਿ, ਕਕਚੋ ਵਿਯ ਖਰਸਮ੍ਫਸ੍ਸਾਤਿ ਵਾ **ਫਰੁਸਾ**। ਸਂ ਸੁਖਂ, ਹਿਤਞ੍ਚ ਫਲਤਿ ਵਿਸਰਤਿ ਵਿਨਾਸੇਤੀਤਿ ਸਮ੍ਫਂ, ਅਤ੍ਤਨੋ, ਪਰੇਸਞ੍ਚ ਅਨੁਪਕਾਰਂ ਯਂ ਕਿਞ੍ਚਿ, ਤਂ ਪਲਪਤਿ ਏਤੇਨਾਤਿ **ਸਮ੍ਫਪ੍ਪਲਾਪੋ**।

ਤਤ੍ਥ ਅਭੂਤਂ ਵਤ੍ਥੁਂ ਭੂਤਤੋ ਪਰਂ ਵਿਞ੍ਞਾਪੇਤੁਕਾਮਸ੍ਸ ਤਥਾ ਵਿਞ੍ਞਾਪਨਪ੍ਪਯੋਗਸਮੁਟ੍ਠਾਪਿਕਾ ਚੇਤਨਾ **ਮੁਸਾਵਾਦੋ**। ਸੋ ਪਰਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਭੇਦਕਰੋਵ ਕਮ੍ਮਪਥੋ ਹੋਤਿ, ਇਤਰੋ ਕਮ੍ਮਮੇਵ। ਪਰੇਸਂ ਭੇਦਕਾਮਤਾਯ, ਅਤ੍ਤਪ੍ਪਿਯਕਾਮਤਾਯ ਵਾ ਪਰਭੇਦਕਰਵਚੀਪਯੋਗਸਮੁਟ੍ਠਾਪਿਕਾ ਸਂਕਿਲਿਟ੍ਠਚੇਤਨਾ **ਪਿਸੁਣਵਾਚਾ,** ਸਾਪਿ ਦ੍ਵੀਸੁ ਭਿਨ੍ਨੇਸੁਯੇਵ ਕਮ੍ਮਪਥੋ। ਪਰਸ੍ਸ ਮਮ੍ਮਚ੍ਛੇਦਕਰਵਚੀਪਯੋਗਸਮੁਟ੍ਠਾਪਿਕਾ ਏਕਨ੍ਤਫਰੁਸਚੇਤਨਾ **ਫਰੁਸਵਾਚਾ**। ਨ ਹਿ ਚਿਤ੍ਤਸਣ੍ਹਤਾਯ ਸਤਿ ਫਰੁਸਵਾਚਾ ਨਾਮ ਹੋਤਿ। ਸੀਤਾਹਰਣਾਦਿਅਨਤ੍ਥਵਿਞ੍ਞਾਪਨਪ੍ਪਯੋਗਸਮੁਟ੍ਠਾਪਿਕਾ ਸਂਕਿਲਿਟ੍ਠਚੇਤਨਾ **ਸਮ੍ਫਪ੍ਪਲਾਪੋ,** ਸੋ ਪਨ ਪਰੇਹਿ ਤਸ੍ਮਿਂ ਅਨਤ੍ਥੇ ਗਹਿਤੇਯੇਵ ਕਮ੍ਮਪਥੋ। **ਵਚੀਵਿਞ੍ਞਤ੍ਤਿਸਙ੍ਖਾਤੇ ਵਚੀਦ੍ਵਾਰੇ**ਤਿ ਵਾਚਾਯ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯਂ ਵਿਞ੍ਞਾਪੇਤਿ, ਸਯਞ੍ਚ ਵਾਚਾਯ ਵਿਞ੍ਞਾਯਤੀਤਿ ਵਚੀਵਿਞ੍ਞਤ੍ਤਿਸਙ੍ਖਾਤੇ ਵਚੀਭੇਦਕਰਪ੍ਪਯੋਗਸਮੁਟ੍ਠਾਪਕਚਿਤ੍ਤਸਮੁਟ੍ਠਾਨਪਥਵੀਧਾਤ੍ਵਾਧਿਕਕਲਾਪਸ੍ਸ ਵਿਕਾਰਭੂਤੇ ਚੋਪਨਵਾਚਾਭਾਵਤੋ, ਕਮ੍ਮਾਨਂ ਪਵਤ੍ਤਿਮੁਖਭਾਵਤੋ ਚ ਵਚੀਦ੍ਵਾਰਸਙ੍ਖਾਤੇ ਕਮ੍ਮਦ੍ਵਾਰੇ। **ਬਾਹੁਲ੍ਲਵੁਤ੍ਤਿਤੋ**ਤਿ ਇਦਂ ਵੁਤ੍ਤਨਯਮੇਵ।

੫੭. ਪਰਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਂ ਅਭਿਮੁਖਂ ਝਾਯਤਿ ਲੋਭਵਸੇਨ ਚਿਨ੍ਤੇਤੀਤਿ **ਅਭਿਜ੍ਝਾ**। ਬ੍ਯਾਪਜ੍ਜਤਿ ਹਿਤਸੁਖਂ ਏਤੇਨਾਤਿ **ਬ੍ਯਾਪਾਦੋ**। ਮਿਚ੍ਛਾ ਵਿਪਰੀਤਤੋ ਪਸ੍ਸਤੀਤਿ **ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿ**।

ਤਤ੍ਥ ''ਅਹੋ ਵਤ ਇਦਂ ਮਮ ਸਿਯਾ''ਤਿ ਏਵਂ ਪਰਭਣ੍ਡਾਭਿਜ੍ਝਾਯਨਂ **ਅਭਿਜ੍ਝਾ,** ਸਾ ਪਰਭਣ੍ਡਸ੍ਸ ਅਤ੍ਤਨੋ ਨਾਮਨੇਨੇਵ ਕਮ੍ਮਪਥੋ ਹੋਤਿ। ''ਅਹੋ ਵਤਾਯਂ ਸਤ੍ਤੋ ਵਿਨਸ੍ਸੇਯ੍ਯਾ''ਤਿ ਏਵਂ ਮਨੋਪਦੋਸੋ **ਬ੍ਯਾਪਾਦੋ**। ''ਨਤ੍ਥਿ ਦਿਨ੍ਨ''ਨ੍ਤ੍ਯਾਦਿਨਾ ਨਯੇਨ ਵਿਪਰੀਤਦਸ੍ਸਨਂ **ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿ**। ਏਤ੍ਥ ਪਨ ਨਤ੍ਥਿਕਅਹੇਤੁਕਅਕਿਰਿਯਦਿਟ੍ਠੀਹਿਯੇਵ ਕਮ੍ਮਪਥਭੇਦੋ। ਇਮੇਸਂ ਪਨ ਅਙ੍ਗਾਦਿਵਵਤ੍ਥਾਨਵਸੇਨ ਪਪਞ੍ਚੋ ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧.੮; ਧ॰ ਸ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧ ਅਕੁਸਲਕਮ੍ਮਪਥਕਥਾ; ਪਾਰਾ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੨.੧੭੨) ਆਗਤਨਯੇਨ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। **ਅਞ੍ਞਤ੍ਰਾਪਿ ਵਿਞ੍ਞਤ੍ਤਿਯਾ**ਤਿ ਕਾਯਵਚੀਵਿਞ੍ਞਤ੍ਤਿਂ ਵਿਨਾਪਿ, ਤਂ ਅਸਮੁਟ੍ਠਾਪੇਤ੍ਵਾਪੀਤ੍ਯਤ੍ਥੋ। ਵਿਞ੍ਞਤ੍ਤਿਸਮੁਟ੍ਠਾਪਕਚਿਤ੍ਤਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਚੇਤ੍ਥ ਅਭਿਜ੍ਝਾਦਯੋ ਚੇਤਨਾਪਕ੍ਖਿਕਾਵ ਹੋਨ੍ਤਿ।

੫੮. **ਦੋਸਮੂਲੇਨ ਜਾਯਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਸਹਜਾਤਾਦਿਪਚ੍ਚਯੇਨ ਦੋਸਸਙ੍ਖਾਤਮੂਲੇਨ, ਦੋਸਮੂਲਕਚਿਤ੍ਤੇਨ ਵਾ ਜਾਯਨ੍ਤਿ, ਨ ਲੋਭਮੂਲਾਦੀਹਿ। ਹਸਮਾਨਾਪਿ ਹਿ ਰਾਜਾਨੋ ਦੋਸਚਿਤ੍ਤੇਨੇਵ ਪਾਣਵਧਂ ਆਣਾਪੇਨ੍ਤਿ, ਤਥਾ ਫਰੁਸਵਾਚਾਬ੍ਯਾਪਾਦੇਸੁਪਿ ਯਥਾਰਹਂ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। ਮਿਚ੍ਛਾਦਸ੍ਸਨਸ੍ਸ ਅਭਿਨਿਵਿਸਿਤਬ੍ਬਵਤ੍ਥੂਸੁ ਲੋਭਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਮੇਵ ਅਭਿਨਿਵਿਸਨਤੋ ਆਹ **"ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿ ਚ ਲੋਭਮੂਲੇਨਾ"**ਤਿ। **ਸੇਸਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿਪਿ ਦ੍ਵੀਹਿ ਮੂਲੇਹਿ ਸਮ੍ਭਵਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਯੋ ਤਾਵ ਅਭਿਮਤਂ ਵਤ੍ਥੁਂ, ਅਨਭਿਮਤਂ ਵਾ ਅਤ੍ਤਬਨ੍ਧੁਪਰਿਤ੍ਤਾਣਾਦਿਪ੍ਪਯੋਜਨਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਹਰਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਨਂ ਲੋਭਮੂਲੇਨ ਹੋਤਿ। ਵੇਰਨਿਯ੍ਯਾਤਨਤ੍ਥਂ ਹਰਨ੍ਤਸ੍ਸ ਦੋਸਮੂਲੇਨ। ਨੀਤਿਪਾਠਕਪ੍ਪਮਾਣਤੋ ਦੁਟ੍ਠਨਿਗ੍ਗਹਣਤ੍ਥਂ ਪਰਸਨ੍ਤਕਂ ਹਰਨ੍ਤਾਨਂ ਰਾਜੂਨਂ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾਨਞ੍ਚ ''ਸਬ੍ਬਮਿਦਂ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾਨਂ ਰਾਜੂਹਿ ਦਿਨ੍ਨਂ, ਤੇਸਂ ਪਨ ਸਬ੍ਬਦੁਬ੍ਬਲਭਾਵੇਨ ਅਞ੍ਞੇ ਪਰਿਭੁਞ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਅਤ੍ਤਸਨ੍ਤਕਮੇਵ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ਪਰਿਭੁਞ੍ਜਨ੍ਤੀ''ਤ੍ਯਾਦੀਨਿ ਵਤ੍ਵਾ ਸਕਸਞ੍ਞਾਯ ਏਵਂ ਯਂ ਕਿਞ੍ਚਿ ਹਰਨ੍ਤਾਨਂ, ਕਮ੍ਮਫਲਸਮ੍ਬਨ੍ਧਾਪਵਾਦੀਨਞ੍ਚ ਮੋਹਮੂਲੇਨ। ਏਵਂ ਮੁਸਾਵਾਦਾਦੀਸੁਪਿ ਯਥਾਰਹਂ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਂ।

੬੩. ਛਸੁ ਆਰਮ੍ਮਣੇਸੁ ਤਿਵਿਧਕਮ੍ਮਵਸੇਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਮ੍ਪੇਤਂ ਤਿਵਿਧਨਿਯਮੇਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀਤਿ ਆਹ **"ਤਥਾ ਦਾਨਸੀਲਭਾਵਨਾਵਸੇਨਾ"**ਤਿ। ਦਸਧਾ ਨਿਦ੍ਦਿਸਿਯਮਾਨਾਨਂ ਹਿ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ, ਪੁਨ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ, ਤਿਣ੍ਣਞ੍ਚ ਯਥਾਕ੍ਕਮਂ ਦਾਨਾਦੀਸੁ ਤੀਸ੍ਵੇਵ ਸਙ੍ਗਹੋ। ਕਾਰਣਂ ਪਨੇਤ੍ਥ ਪਰਤੋ ਵਕ੍ਖਾਮ। ਛਲਾਰਮ੍ਮਣੇਸੁ ਪਨ ਤਿਵਿਧਕਮ੍ਮਦ੍ਵਾਰੇਸੁ ਚ ਨੇਸਂ ਪਵਤ੍ਤਿਯੋਜਨਾ **ਅਟ੍ਠਕਥਾਦੀਸੁ** (ਧ॰ ਸ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧੫੬-੧੫੯) ਆਗਤਨਯੇਨ ਗਹੇਤਬ੍ਬਾ।

੬੫. ਦੀਯਤਿ ਏਤੇਨਾਤਿ **ਦਾਨਂ,** ਪਰਿਚ੍ਚਾਗਚੇਤਨਾ। ਏਵਂ ਸੇਸੇਸੁਪਿ। ਸੀਲਤੀਤਿ **ਸੀਲਂ,** ਕਾਯਵਚੀਕਮ੍ਮਾਨਿ ਸਮਾਦਹਤਿ, ਸਮ੍ਮਾ ਠਪੇਤੀਤ੍ਯਤ੍ਥੋ, ਸੀਲਯਤਿ ਵਾ ਉਪਧਾਰੇਤੀਤਿ **ਸੀਲਂ** , ਉਪਧਾਰਣਂ ਪਨੇਤ੍ਥ ਕੁਸਲਾਨਂ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਭਾਵੋ। ਤਥਾ ਹਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ''ਸੀਲੇ ਪਤਿਟ੍ਠਾਯਾ''ਤ੍ਯਾਦਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੩, ੧੯੨)। ਭਾਵੇਤਿ ਕੁਸਲੇ ਧਮ੍ਮੇ ਆਸੇਵਤਿ ਵਡ੍ਢੇਤਿ ਏਤਾਯਾਤਿ **ਭਾਵਨਾ**। ਅਪਚਾਯਤਿ ਪੂਜਾਵਸੇਨ ਸਾਮੀਚਿਂ ਕਰੋਤਿ ਏਤੇਨਾਤਿ **ਅਪਚਾਯਨਂ**। ਤਂਤਂਕਿਚ੍ਚਕਰਣੇ ਬ੍ਯਾਵਟਸ੍ਸ ਭਾਵੋ **ਵੇਯ੍ਯਾਵਚ੍ਚਂ**। ਅਤ੍ਤਨੋ ਸਨ੍ਤਾਨੇ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਾ

ਪਤ੍ਤਿ ਦੀਯਤਿ ਏਤੇਨਾਤਿ **ਪਤ੍ਤਿਦਾਨੰ**। ਪਤ੍ਤਿੰ ਅਨੁਮੋਦਤਿ ਏਤਾਯਾਤਿ **ਪਤ੍ਤਾਨੁਮੋਦਨਾ**। ਧਮ੍ਮੰ ਸੁਣਨ੍ਤਿ ਏਤੇਨਾਤਿ **ਧਮ੍ਮਸ੍ਸਵਨੰ**। ਧਮ੍ਮੰ ਦੇਸੇਨ੍ਤਿ ਏਤਾਯਾਤਿ **ਧਮ੍ਮਦੇਸਨਾ**। ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਉਜੁਕਰਣੰ **ਦਿਟ੍ਠਿਜੁਕਮ੍ਮੰ**।

ਤਤ੍ਥ ਸਾਨੁਸਯਸਨ੍ਤਾਨਵਤੋ ਪਰੇਸੰ ਪੂਜਾਨੁਗ੍ਗਹਕਾਮਤਾਯ ਅਤ੍ਤਨੋ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨਵਤ੍ਥੁਪਰਿਚ੍ਚਜਨਵਸਪ੍ਪਵਤ੍ਤਚੇਤਨਾ **ਦਾਨੰ** ਨਾਮ, ਦਾਨਵਤ੍ਥੁਪਰਿਯੇਸਨਵਸੇਨ, ਦਿਨ੍ਨਸ੍ਸ ਸੋਮਨਸ੍ਸਚਿਤ੍ਤੇਨ ਅਨੁਸ੍ਸਰਣਵਸੇਨ ਚ ਪਵਤ੍ਤਾ ਪੁਬ੍ਬਪਚ੍ਛਾਭਾਗਚੇਤਨਾ ਏਤ੍ਥੇਵ ਸਮੋਧਾਨੰ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ। ਏਵੰ ਸੇਸੇਸੁਪਿ ਯਥਾਰਹੰ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੰ। ਨਿਚ੍ਚਸੀਲਾਦਿਵਸੇਨ ਪਞ੍ਚ, ਅਟ੍ਠ, ਦਸ ਵਾ ਸੀਲਾਨਿ ਸਮਾਦਿਯਨ੍ਤਸ੍ਸ, ਪਰਿਪੂਰੇਨ੍ਤਸ੍ਸ, ਅਸਮਾਦਿਯਿਤ੍ਵਾਪਿ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਕਾਯਵਚੀਦੁਚ੍ਚਰਿਤਤੋ ਵਿਰਮਨ੍ਤਸ੍ਸ, ਪਬ੍ਬਜਨ੍ਤਸ੍ਸ, ਉਪਸਮ੍ਪਦਮਾਲ਼ਕੇ ਸੰਵਰੰ ਸਮਾਦਿਯਨ੍ਤਸ੍ਸ, ਚਤੁਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿਸੀਲੰ ਪਰਿਪੂਰੇਨ੍ਤਸ੍ਸ ਚ ਪਵਤ੍ਤਚੇਤਨਾ **ਸੀਲੰ** ਨਾਮ। ਚਤ੍ਤਾਲੀਸਾਯ ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨੇਸੁ, ਖਨ੍ਧਾਦੀਸੁ ਚ ਭੂਮੀਸੁ ਪਰਿਕਮ੍ਮਸਮ੍ਮਸਨਵਸਪ੍ਪਵਤ੍ਤਾ ਅਪ੍ਪਨੰ ਅਪ੍ਪਤ੍ਤਾ ਗੋਤ੍ਰਭੁਪਰਿਯੋਸਾਨਚੇਤਨਾ **ਭਾਵਨਾ** ਨਾਮ, ਨਿਰਵਜ੍ਜਵਿਜ੍ਜਾਦਿਪਰਿਯਾਪੁਣਨਚੇਤਨਾਪਿ ਏਤ੍ਥੇਵ ਸਮੋਧਾਨੰ ਗਚ੍ਛਤਿ।

ਵਯਸਾ, ਗੁਣੇਹਿ ਚ ਜੇਟ੍ਠਾਨੰ ਚੀਵਰਾਦੀਸੁ ਪਚ੍ਚਾਸਾਰਹਿਤੇਨ ਅਸੰਕਿਲਿਟ੍ਠਜ੍ਝਾਸਯੇਨ ਪਚ੍ਚੁਟ੍ਠਾਨਆਸਨਾਭਿਨੀਹਾਰਾਦਿਵਿਧਿਨਾ ਬਹੁਮਾਨਕਰਣਚੇਤਨਾ **ਅਪਚਾਯਨੰ** ਨਾਮ। ਤੇਸਮੇਵ, ਗਿਲਾਨਾਨਞ੍ਚ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਜ੍ਝਾਸਯੇਨ ਤੰਤੰਕਿਚ੍ਚਕਰਣਚੇਤਨਾ **ਵੇਯ੍ਯਾਵਚ੍ਚੰ** ਨਾਮ। ਅਤ੍ਤਨੋ ਸਨ੍ਤਾਨੇ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਸ੍ਸ ਪੁਞ੍ਞਸ੍ਸ ਪਰੇਹਿ ਸਾਧਾਰਣਭਾਵੰ ਪਚ੍ਚਾਸੀਸਨਚੇਤਨਾ **ਪਤ੍ਤਿਦਾਨੰ** ਨਾਮ। ਪਰੇਹਿ ਦਿਨ੍ਨਸ੍ਸ, ਅਦਿਨ੍ਨਸ੍ਸਪਿ ਵਾ ਪੁਞ੍ਞਸ੍ਸ ਮਚ੍ਛੇਰਮਲਵਿਨਿਸ੍ਸਟੇਨ ਚਿਤ੍ਤੇਨ ਅਬ੍ਭਾਨੁਮੋਦਨਚੇਤਨਾ **ਪਤ੍ਤਾਨੁਮੋਦਨਾ** ਨਾਮ । ਏਵਮਿਮੰ ਧਮ੍ਮੰ ਸੁਤ੍ਵਾ ਤਤ੍ਥ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਪਟਿਪਜ੍ਜਨ੍ਤੋ ''ਲੋਕਿਯਲੋਕੁਤ੍ਤਰਗੁਣਵਿਸੇਸਸ੍ਸ ਭਾਗੀ ਭਵਿਸ੍ਸਾਮਿ, ਬਹੁਸ੍ਸੁਤੋ ਵਾ ਹੁਤ੍ਵਾ ਪਰੇਸੰ ਧਮ੍ਮਦੇਸਨਾਦੀਹਿ ਅਨੁਗ੍ਗਣ੍ਹਿਸ੍ਸਾਮੀ''ਤਿ ਏਵੰ ਅਤ੍ਤਨੋ, ਪਰੇਸੰ ਵਾ ਹਿਤਫਰਣਵਸਪ੍ਪਵਤ੍ਤੇਨ ਅਸੰਕਿਲਿਟ੍ਠਜ੍ਝਾਸਯੇਨ ਹਿਤੂਪਦੇਸਸਵਨਚੇਤਨਾ **ਧਮ੍ਮਸ੍ਸਵਨੰ** ਨਾਮ, ਨਿਰਵਜ੍ਜਵਿਜ੍ਜਾਦਿਸਵਨਚੇਤਨਾਪਿ ਏਤ੍ਥੇਵ ਸਙ੍ਗਯ੍ਹਤਿ। ਲਾਭਸਕ੍ਕਾਰਾਦਿਨਿਰਪੇਕ੍ਖਤਾਯ ਯੋਨਿਸੋ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤੋ ਹਿਤੂਪਦੇਸਚੇਤਨਾ **ਧਮ੍ਮਦੇਸਨਾ** ਨਾਮ, ਨਿਰਵਜ੍ਜਵਿਜ੍ਜਾਦਿਉਪਦਿਸਨਚੇਤਨਾਪਿ ਏਤ੍ਥੇਵ ਸਙ੍ਗਹੰ ਗਚ੍ਛਤਿ। ''ਅਤ੍ਥਿ ਦਿਨ੍ਨ''ਨ੍ਤ੍ਯਾਦਿਨਯਪ੍ਪਵਤ੍ਤਸਮ੍ਮਾਦਸ੍ਸਨਵਸੇਨ ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਉਜੁਕਰਣੰ **ਦਿਟ੍ਠਿਜੁਕਮ੍ਮੰ** ਨਾਮ।

ਯਦਿ ਏਵੰ ਞਾਣਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਸ੍ਸ ਦਿਟ੍ਠਿਜੁਕਮ੍ਮਪੁਞ੍ਞਕਿਰਿਯਭਾਵੋ ਨ ਲਬ੍ਭਤੀਤਿ? ਨੋ ਨ ਲਬ੍ਭਤਿ ਪੁਰਿਮਪਚ੍ਛਿਮਚੇਤਨਾਨਮ੍ਪਿ ਤੰਤੰਪੁਞ੍ਞਕਿਰਿਯਾਸ੍ਵੇਵ ਸਙ੍ਗਣ੍ਹਨਤੋ। ਕਿਞ੍ਚਾਪਿ ਹਿ ਉਜੁਕਰਣਵੇਲਾਯੰ ਞਾਣਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਮੇਵ ਚਿਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ, ਪੁਰਿਮਪਚ੍ਛਾਭਾਗੇ ਪਨ ਞਾਣਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਸਮ੍ਭਵਤੀਤਿ ਤਸ੍ਸਪਿ ਦਿਟ੍ਠਿਜੁਕਮ੍ਮਭਾਵੋ ਉਪਪਜ੍ਜਤੀਤਿ ਅਲਮਤਿਪ੍ਪਪਞ੍ਚੇਨ।

ਇਮੇਸੁ ਪਨ ਦਸਸੁ ਪਤ੍ਤਿਦਾਨਾਨੁਮੋਦਨਾ ਦਾਨੇ ਸਙ੍ਗਹੰ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ ਤੰਸਭਾਵਤ੍ਤਾ। ਦਾਨਮ੍ਪਿ ਹਿ ਇਸ੍ਸਾਮਚ੍ਛੇਰਾਨੰ ਪਟਿਪਕ੍ਖੰ, ਏਤੇਪਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਸਮਾਨਪ੍ਪਟਿਪਕ੍ਖਤਾਯ ਏਕਲਕ੍ਖਣਤ੍ਤਾ ਤੇ ਦਾਨਮਯਪੁਞ੍ਞਕਿਰਿਯਵਤ੍ਥੁਮ੍ਹਿ ਸਙ੍ਗਯ੍ਹਨ੍ਤਿ। ਅਪਚਾਯਨਵੇਯ੍ਯਾਵਚ੍ਚਾਸੀਲਮਯਪੁਞ੍ਞੇਵ ਸਙ੍ਗਯ੍ਹਨ੍ਤਿ ਚਾਰਿਤ੍ਤਸੀਲਭਾਵਤੋ। ਦੇਸਨਾਸਵਨਦਿਟ੍ਠਿਜੁਕਾ ਪਨ ਕੁਸਲਧਮ੍ਮਾਸੇਵਨਭਾਵਤੋ ਭਾਵਨਾਮਯੇ ਸਙ੍ਗਹੰ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੀਤਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ਟੀ॰ ੩.੩੦੫) ਆਚਰਿਯ**ਧਮ੍ਮਪਾਲਤ੍ਥੇਰੇਨ** ਵੁਤ੍ਤੰ। ਅਪਰੇ ਪਨ ''ਦੇਸੇਨ੍ਤੋ, ਸੁਣਨ੍ਤੋ ਚ ਦੇਸਨਾਨੁਸਾਰੇਨ ਞਾਣੰ ਪੇਸੇਤ੍ਵਾ ਲਕ੍ਖਣਾਨਿ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝ ਦੇਸੇਤਿ, ਸੁਣਾਤਿ ਚ, ਤਾਨਿ ਚ ਦੇਸਨਾਸਵਨਾਨਿ ਪਟਿਵੇਧਮੇਵਾਹਰਨ੍ਤੀਤਿ ਦੇਸਨਾਸਵਨਾਭਾਵਨਾਮਯੇ ਸਙ੍ਗਹੰ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੀ''ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਧਮ੍ਮਦਾਨਸਭਾਵਤੋ ਦੇਸਨਾ ਦਾਨਮਯੇ ਸਙ੍ਗਹੰ ਗਚ੍ਛਤੀਤਿਪਿ ਸਕ੍ਕਾ ਵਤ੍ਤੁੰ। ਤਥਾ ਹਿ ਵੁਤ੍ਤੰ ''ਸਬ੍ਬਦਾਨੰ ਧਮ੍ਮਦਾਨੰ ਜਿਨਾਤੀ''ਤਿ (ਧ॰ ਪ॰ ੩੫੪)। ਤਥਾ ਦਿਟ੍ਠਿਜੁਕਮ੍ਮੰ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥਾਪਿ ਸਬ੍ਬੇਸੰ ਨਿਯਮਨਲਕ੍ਖਣਤ੍ਤਾ। ਦਾਨਾਦੀਸੁ ਹਿ ਯੰ ਕਿਞ੍ਚਿ ''ਅਤ੍ਥਿ ਦਿਨ੍ਨ''ਨ੍ਤ੍ਯਾਦਿਨਯਪ੍ਪਵਤ੍ਤਾਯ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਵਿਸੋਧਿਤੰ ਮਹਪ੍ਫਲੰ ਹੋਤਿ ਮਹਾਨਿਸੰਸੰ, ਏਵਞ੍ਚ ਕਤ੍ਵਾ **ਦੀਘਨਿਕਾਯਟ੍ਠਕਥਾਯੰ** (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੩.੩੦੫; ਧ॰ ਸ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧੫੬-੧੫੯ ਪੁਞ੍ਞਾਕਿਰਿਯਵਤ੍ਥਾਦਿਕਥਾ) ''ਦਿਟ੍ਠਿਜੁਕਮ੍ਮੰ ਸਬ੍ਬੇਸੰ ਨਿਯਮਲਕ੍ਖਣ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਏਵੰ ਦਾਨਸੀਲਭਾਵਨਾਵਸੇਨ ਤੀਸੁ ਇਤਰੇਸੰ ਸਙ੍ਗਣ੍ਹਨਤੋ ਸਙ੍ਖੇਪਤੋ ਤਿਵਿਧਮੇਵ ਪੁਞ੍ਞਕਿਰਿਯਵਤ੍ਥੁ ਹੋਤੀਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੰ, ਤਥਾ ਚੇਵ ਆਚਰਿਯੇਨ ਹੇਟ੍ਠਾ ਦਸ੍ਸਿਤੰ।

੬੭. **ਮਨੋਕਮ੍ਮਮੇ**ਵ ਵਿਞ੍ਞਤ੍ਤਿਸਮੁਟ੍ਠਾਪਕਤ੍ਤਾਭਾਵੇਨ ਕਾਯਦ੍ਵਾਰਾਦੀਸੁ ਅਪ੍ਪਵਤ੍ਤਨਤੋ। **ਤਞ੍ਚ** ਰੂਪਾਵਚਰਕੁਸਲੰ **ਭਾਵਨਾਮਯੰ** ਦਾਨਾਦਿਵਸੇਨ ਅਪ੍ਪਵਤ੍ਤਨਤੋ। **ਅਪ੍ਪਨਾਪ੍ਪਤ੍ਤੰ** ਪੁਬ੍ਬਭਾਗਪ੍ਪਵਤ੍ਤਾਨੰ ਕਾਮਾਵਚਰਭਾਵਤੋ। **ਝਾਨਙ੍ਗਭੇਦੇਨਾ**ਤਿ ਪਟਿਪਦਾਦਿਭੇਦਤੋ ਅਨੇਕਵਿਧਤ੍ਤੇਪਿ ਅਙ੍ਗਾਤਿਕ੍ਕਮਵਸੇਨ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਜ੍ਝਾਨਙ੍ਗਭੇਦਤੋ ਪਞ੍ਚਵਿਧੰ ਹੋਤਿ।

੬੮. **ਆਰਮ੍ਮਣਭੇਦੇਨਾ**ਤਿ ਕਸਿਣੁਗ੍ਘਾਟਿਮਾਕਾਸੰ, ਆਕਾਸਵਿਸਯੰ ਮਨੋ, ਤਦਭਾਵੋ, ਤਦਾਲਮ੍ਬੰ ਵਿਞ੍ਞਾਣਨ੍ਤਿ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਨ੍ਤਿ ਇਮੇਸੰ ਚਤੁਨ੍ਨੰ ਆਰਮ੍ਮਣਾਨੰ ਭੇਦੇਨ।

੬੯. **ਏਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਇਮੇਸੁ ਪਾਕਟ੍ਠਾਨਵਸੇਨ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧੇਸੁ ਕਮ੍ਮੇਸੁ। **ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਰਹਿਤ**ਨ੍ਤਿ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਸਹਗਤਚੇਤਨਾਰਹਿਤੰ ਏਕਾਦਸਵਿਧੰ ਅਕੁਸਲਕਮ੍ਮੰ। ਕਿੰ ਪਨੇਤ੍ਥ ਕਾਰਣੰ ਅਧਿਮੋਕ੍ਖਵਿਰਹੇਨ ਸਬ੍ਬਦੁਬ੍ਬਲਮ੍ਪਿ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਸਹਗਤੰ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿੰ ਆਕਡ੍ਢਤਿ, ਅਧਿਮੋਕ੍ਖਸਮ੍ਪਯੋਗੇਨ ਤਤੋ ਬਲਵਨ੍ਤਮ੍ਪਿ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਸਹਗਤੰ ਨਾਕਡ੍ਢਤੀਤਿ ? ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਦਾਨਸਭਾਵਾਭਾਵਤੋ। ਬਲਵੰ ਆਕਡ੍ਢਤਿ, ਦੁਬ੍ਬਲੰ ਨਾਕਡ੍ਢਤੀਤਿ ਹਿ ਅਯੰ ਵਿਚਾਰਣਾ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਦਾਨਸਭਾਵੇਸੁਯੇਵ। ਯਸ੍ਸ ਪਨ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਦਾਨਸਭਾਵੋਯੇਵ ਨਤ੍ਥਿ, ਨ ਤਸ੍ਸ ਬਲਵਭਾਵੋ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਆਕਡ੍ਢਨੇ ਕਾਰਣੰ।

ਕਥੰ ਪਨੇਤੰ ਵਿਞ੍ਞਾਤਬ੍ਬੰ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਸਹਗਤਸ੍ਸ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਦਾਨਸਭਾਵੋ ਨਤ੍ਥੀਤਿ? ਦਸ੍ਸਨੇਨਪਹਾਤਬ੍ਬੇਸੁ ਅਨਾਗਤਤ੍ਤਾ। ਤਿਵਿਧਾ ਹਿ ਅਕੁਸਲਾ ਦਸ੍ਸਨੇਨ ਪਹਾਤਬ੍ਬਾ, ਭਾਵਨਾਯ ਪਹਾਤਬ੍ਬਾ, ਸਿਯਾ ਦਸ੍ਸਨੇਨ ਪਹਾਤਬ੍ਬਾ, ਸਿਯਾ ਭਾਵਨਾਯ ਪਹਾਤਬ੍ਬਾਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਦਿਟ੍ਠਿਸਹਗਤਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਸਹਗਤਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਾ ਦਸ੍ਸਨੇਨ ਪਹਾਤਬ੍ਬਾ ਨਾਮ ਪਠਮੰ ਨਿਬ੍ਬਾਨਦਸ੍ਸਨਵਸੇਨ ''ਦਸ੍ਸਨ''ਨ੍ਤਿ ਲਦ੍ਧਨਾਮੇਨ ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗੇਨ ਪਹਾਤਬ੍ਬਤ੍ਤਾ। ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਸਹਗਤਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦੋ ਭਾਵਨਾਯ ਪਹਾਤਬ੍ਬੋ ਨਾਮ ਅਗ੍ਗਮਗ੍ਗੇਨ ਪਹਾਤਬ੍ਬਤ੍ਤਾ। ਉਪਰਿਮਗ੍ਗਤ੍ਤਯਞ੍ਹਿ ਪਠਮਮਗ੍ਗੇਨ ਦਿਟ੍ਠਨਿਬ੍ਬਾਨੇ ਭਾਵਨਾਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਨਤੋ ''ਭਾਵਨਾ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਦਿਟ੍ਠਿਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤਦੋਮਨਸ੍ਸਸਹਗਤਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਾ ਪਨ ਸਿਯਾ ਦਸ੍ਸਨੇਨ ਪਹਾਤਬ੍ਬਾ, ਸਿਯਾ ਭਾਵਨਾਯ ਪਹਾਤਬ੍ਬਾ ਤੇਸੰ ਅਪਾਯਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਕਾਵਤ੍ਥਾਯ ਪਠਮਮਗ੍ਗੇਨ, ਸੇਸਬਹਲਾਬਹਲਾਵਤ੍ਥਾਯ ਉਪਰਿਮਗ੍ਗੇਹਿ ਪਹੀਯਮਾਨਤ੍ਤਾ। ਤਤ੍ਥ ਸਿਯਾ ਦਸ੍ਸਨੇਨ ਪਹਾਤਬ੍ਬਮ੍ਪਿ ਦਸ੍ਸਨੇਨ ਪਹਾਤਬ੍ਬਸਾਮਞ੍ਞੇਨ ਇਧ ''ਦਸ੍ਸਨੇਨ ਪਹਾਤਬ੍ਬ''ਨ੍ਤਿ ਵੋਹਰਨ੍ਤਿ।

ਯਦਿ ਚ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਸਹਗਤੰ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿੰ ਦਦੇਯ੍ਯ, ਤਦਾ ਅਕੁਸਲਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯਾ ਸੁਗਤਿਯੰ ਅਸਮ੍ਭਵਤੋ ਅਪਾਯੇਸ੍ਵੇਵ ਦਦੇਯ੍ਯ। ਅਪਾਯਗਮਨੀਯਞ੍ਚ ਅਵਸ੍ਸੰ ਦਸ੍ਸਨੇਨ ਪਹਾਤਬ੍ਬੰ ਸਿਯਾ। ਇਤਰਥਾ ਅਪਾਯਗਮਨੀਯਸ੍ਸ ਅਪ੍ਪਹੀਨਤ੍ਤਾ ਸੇਕ੍ਖਾਨੰ ਅਪਾਯੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿ ਆਪਜ੍ਜਤਿ, ਨ ਚ ਪਨੇਤੰ ਯੁਤ੍ਤੰ ''ਚਤੂਹਪਾਯੇਹਿ ਚ ਵਿਪ੍ਪਮੁਤ੍ਤੋ (ਖੁ॰ ਪਾ॰ ੬.੧੧; ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੨੩੪), ਅਵਿਨਿਪਾਤਧਮ੍ਮੋ''ਤਿ (ਪਾਰਾ॰ ੨੧; ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੫.੯੯੮) ਆਦਿਵਚਨੇਹਿ ਸਹ ਵਿਰੁਜ੍ਝਨਤੋ। ਸਤਿ ਚ ਪਨੇਤਸ੍ਸ ਦਸ੍ਸਨੇਨ ਪਹਾਤਬ੍ਬਭਾਵੇ ''ਸਿਯਾ ਦਸ੍ਸਨੇਨ ਪਹਾਤਬ੍ਬਾ''ਤਿ ਇਮਸ੍ਸ ਵਿਭਙ੍ਗੇ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੰ ਸਿਯਾ, ਨ ਚ ਪਨੇਤੰ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ । ਅਥ ਸਿਯਾ ''ਅਪਾਯਗਾਮਿਨਿਯੋ ਰਾਗੋ ਦੋਸੋ ਮੋਹੋ ਤਦੇਕਟ੍ਠਾ ਚ ਕਿਲੇਸਾ''ਤਿ ਏਵੰ ਦਸ੍ਸਨੇਨ ਪਹਾਤਬ੍ਬੇਸੁ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਸਹਗਤਚੇਤਨਾਯ ਤਤ੍ਥ ਸਙ੍ਗਹੋ ਸਕ੍ਕਾ ਵਤ੍ਤੁਨ੍ਤਿ। ਤੰ ਨ, ਤਸ੍ਸ ਏਕਨ੍ਤਤੋ ਭਾਵਨਾਯ ਪਹਾਤਬ੍ਬਭਾਵੇਨ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤੰ – ''ਕਤਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਭਾਵਨਾਯ ਪਹਾਤਬ੍ਬਾ? ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਸਹਗਤੋ ਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦੋ''ਤਿ (ਧ॰ ਸ॰ ੧੪੦੬), ਤਸ੍ਮਾ ਦਸ੍ਸਨੇਨ ਪਹਾਤਬ੍ਬੇਸੁ ਅਵਚਨੰ ਇਮਸ੍ਸ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਦਾਨਾਭਾਵੰ ਸਾਧੇਤਿ। ਨਨੁ ਚ **ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਵਿਭਙ੍ਗੇ** –

> ''ਯਸ੍ਮਿੰ ਸਮਯੇ ਅਕੁਸਲੰ ਚਿਤ੍ਤੰ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੰ ਹੋਤਿ ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤੰ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤੰ ਰੂਪਾਰਮ੍ਮਣੰ ਵਾ…ਪੇ॰… ਧਮ੍ਮਾਰਮ੍ਮਣੰ ਵਾ, ਯੰ ਯੰ ਵਾ ਪਨਾਰਬ੍ਭ ਤਸ੍ਮਿੰ ਸਮਯੇ ਫਸ੍ਸੋ ਹੋਤਿ…ਪੇ॰… ਅਵਿਕ੍ਖੇਪੋ ਹੋਤਿ, ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਅਕੁਸਲਾ। ਇਮੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਞਾਣੰ ਧਮ੍ਮਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ, ਤੇਸੰ ਵਿਪਾਕੇ ਞਾਣੰ ਅਤ੍ਥਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ''ਤਿ (ਵਿਭ॰ ੭੩੦-੭੩੧) –

ਏਵੰ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਸਹਗਤਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦੰ ਉਦ੍ਧਰਿਤ੍ਵਾ ਤਸ੍ਸ ਵਿਪਾਕੋਪਿ ਉਦ੍ਧਟੋਤਿ ਕਥਮਸ੍ਸ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਦਾਨਾਭਾਵੋ ਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਿਤਬ੍ਬੋਤਿ? ਨਾਯੰ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਦਾਨੰ ਸਨ੍ਧਾਯ ਉਦ੍ਧਟੋ। ਅਥ ਖੋ ਪਵਤ੍ਤਿਵਿਪਾਕੰ ਸਨ੍ਧਾਯ। **ਪਟ੍ਠਾਨੇ** ਪਨ –

‘‘ਸਹਜਾਤਾ ਦਸ੍ਸਨੇਨ ਪਹਾਤਬ੍ਬਾ ਚੇਤਨਾ ਚਿਤ੍ਤਸਮੁਟ੍ਠਾਨਾਨਂ ਰੂਪਾਨਂ ਕਮ੍ਮਪਚ੍ਚਯੇਨ ਪਚ੍ਚਯੋ, ਨਾਨਾਕ੍ਖਣਿਕਾ ਦਸ੍ਸਨੇਨ ਪਹਾਤਬ੍ਬਾ ਚੇਤਨਾ ਵਿਪਾਕਾਨਂ ਖਨ੍ਧਾਨਂ, ਕਟਤ੍ਤਾ ਚ ਰੂਪਾਨਂ ਕਮ੍ਮਪਚ੍ਚਯੇਨ ਪਚ੍ਚਯੋ’’ਤਿ (ਪਟ੍ਠਾ॰ ੨.੮.੮੯) –

ਦਸ੍ਸਨੇਨ ਪਹਾਤਬ੍ਬਚੇਤਨਾਯ ਏਵ ਸਹਜਾਤਨਾਨਾਕ੍ਖਣਿਕਕਮ੍ਮਪਚ੍ਚਯਭਾਵਂ ਉਦ੍ਧਰਿਤ੍ਵਾ ‘‘ਸਹਜਾਤਾ ਭਾਵਨਾਯ ਪਹਾਤਬ੍ਬਾ ਚੇਤਨਾ ਚਿਤ੍ਤਸਮੁਟ੍ਠਾਨਾਨਂ ਰੂਪਾਨਂ ਕਮ੍ਮਪਚ੍ਚਯੇਨ ਪਚ੍ਚਯੋ’’ਤਿ (ਪਟ੍ਠਾ॰ ੨.੮.੮੯) ਭਾਵਨਾਯ ਪਹਾਤਬ੍ਬਚੇਤਨਾਯ ਸਹਜਾਤਕਮ੍ਮਪਚ੍ਚਯਭਾਵੋਵ ਉਦ੍ਧਟੋ, ਨ ਪਨ ਨਾਨਾਕ੍ਖਣਿਕਕਮ੍ਮਪਚ੍ਚਯਭਾਵੋ, ਨ ਚ ਨਾਨਾਕ੍ਖਣਿਕਕਮ੍ਮਪਚ੍ਚਯਂ ਵਿਨਾ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਆਕਡ੍ਢਨਂ ਅਤ੍ਥਿ , ਤਸ੍ਮਾ ਨਤ੍ਥਿ ਤਸ੍ਸ ਸਬ੍ਬਥਾਪਿ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਦਾਨਨ੍ਤਿ। ਯਂ ਪਨੇਕੇ ਵਦਨ੍ਤਿ ‘‘ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਚੇਤਨਾ ਉਭਯਵਿਪਾਕਮ੍ਪਿ ਨ ਦੇਤਿ ਪਟ੍ਠਾਨੇ ਨਾਨਾਕ੍ਖਣਿਕਕਮ੍ਮਪਚ੍ਚਯਭਾਵਸ੍ਸ ਅਨੁਦ੍ਧਟਤ੍ਤਾ’’ਤਿ, ਤਂ ਤੇਸਂ ਮਤਿਮਤ੍ਤਂ **ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਵਿਭਙ੍ਗੇ** ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਸਹਗਤਾਨਮ੍ਪਿ ਪਵਤ੍ਤਿਵਿਪਾਕਸ੍ਸ ਉਦ੍ਧਟਤ੍ਤਾ, **ਪਟ੍ਠਾਨੇ** ਚ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਵਿਪਾਕਭਾਵਮੇਵ ਸਨ੍ਧਾਯ ਨਾਨਾਕ੍ਖਣਿਕਕਮ੍ਮਪਚ੍ਚਯਭਾਵਸ੍ਸ ਅਨੁਦ੍ਧਟਤ੍ਤਾ। ਯਦਿ ਹਿ ਪਵਤ੍ਤਿਵਿਪਾਕਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਨਾਨਾਕ੍ਖਣਿਕਕਮ੍ਮਪਚ੍ਚਯਭਾਵੋ ਵੁਚ੍ਚੇਯ੍ਯ, ਤਦਾ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਵਿਪਾਕਮ੍ਪਿਸ੍ਸ ਮਞ੍ਞੇਯ੍ਯੁਨ੍ਤਿ ਲਬ੍ਭਮਾਨਸ੍ਸਪਿ ਪਵਤ੍ਤਿਵਿਪਾਕਸ੍ਸ ਵਸੇਨ ਨਾਨਾਕ੍ਖਣਿਕਕਮ੍ਮਪਚ੍ਚਯਭਾਵੋ ਨ ਵੁਤ੍ਤੋ, ਤਸ੍ਮਾ ਨ ਸਕ੍ਕਾ ਤਸ੍ਸ ਪਵਤ੍ਤਿਵਿਪਾਕਂ ਨਿਵਾਰੇਤੁਂ। ਤੇਨਾਹ **‘‘ਪਵਤ੍ਤਿਯਂ ਪਨਾ’’**ਤ੍ਯਾਦਿ। **ਆਚਰਿਯਬੁਦ੍ਧਮਿਤ੍ਤਾ**ਦਯੋ ਪਨ ਅਤ੍ਥਿ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਸਹਗਤਂ ਭਾਵਨਾਯ ਪਹਾਤਬ੍ਬਮ੍ਪਿ। ਅਤ੍ਥਿ ਨ ਭਾਵਨਾਯ ਪਹਾਤਬ੍ਬਮ੍ਪਿ, ਤੇਸੁ ਭਾਵਨਾਯ ਪਹਾਤਬ੍ਬਂ ਸੇਕ੍ਖਸਨ੍ਤਾਨਪ੍ਪਵਤ੍ਤਂ, ਇਤਰਂ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਸਨ੍ਤਾਨਪ੍ਪਵਤ੍ਤਂ, ਫਲਦਾਨਞ੍ਚ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਸਨ੍ਤਾਨਪ੍ਪਵਤ੍ਤਸ੍ਸੇਵ ਨ ਇਤਰਸ੍ਸਾਤਿ ਏਵਂ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਸਹਗਤਂ ਦ੍ਵਿਧਾ ਵਿਭਜਿਤ੍ਵਾ ਏਕਸ੍ਸ ਉਭਯਵਿਪਾਕਦਾਨਂ, ਏਕਸ੍ਸ ਸਬ੍ਬਥਾਪਿ ਵਿਪਾਕਾਭਾਵਂ ਵਣ੍ਣੇਨ੍ਤਿ। ਯੋ ਪਨੇਤ੍ਥ ਤੇਸਂ ਵਿਨਿਚ੍ਛਯੋ, ਯਞ੍ਚ ਤਸ੍ਸ ਨਿਰਾਕਰਣਂ, ਯਞ੍ਚ ਸਬ੍ਬਥਾਪਿ ਵਿਪਾਕਾਭਾਵਵਾਦੀਨਂ ਮਤਪਟਿਕ੍ਖੇਪਨਂ ਇਧ ਅਵੁਤ੍ਤਂ, ਤਂ ਸਬ੍ਬਂ **ਪਰਮਤ੍ਥਮਞ੍ਜੂਸਾਦੀਸੁ,** ਵਿਸੇਸਤੋ ਚ ਅਭਿਧਮ੍ਮਤ੍ਥਵਿਕਾਸਿਨਿਯਾ ਨਾਮ **ਅਭਿਧਮ੍ਮਾਵਤਾਰਸਂਵਣ੍ਣਨਾਯਂ** ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

ਸਬ੍ਬਤ੍ਥਾਪਿ ਕਾਮਲੋਕੇਤਿ ਸੁਗਤਿਦੁਗ੍ਗਤਿਵਸੇਨ ਸਬ੍ਬਸ੍ਮਿਮ੍ਪਿ ਕਾਮਲੋਕੇ। **ਯਥਾਰਹ**ਨ੍ਤਿ ਦ੍ਵਾਰਾਰਮ੍ਮਣਾਨੁਰੂਪਂ। ਅਪਾਯੇਸੁਪਿ ਯਂ ਨਾਗਸੁਪਣ੍ਣਾਦੀਨਂ ਮਹਾਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਵਿਸਯਂ ਵਿਪਾਕਵਿਞ੍ਞਾਣਂ, ਯਞ੍ਚ ਨਿਰਯਵਾਸੀਨਂ ਮਹਾਮੋਗ੍ਗਲ੍ਲਾਨਤ੍ਥੇਰਦਸ੍ਸਨਾਦੀਸੁ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਵਿਪਾਕਵਿਞ੍ਞਾਣਂ , ਤਂ ਕੁਸਲਕਮ੍ਮਸ੍ਸੇਵ ਫਲਂ। ਨ ਹਿ ਅਕੁਸਲਸ੍ਸ ਇਟ੍ਠਵਿਪਾਕੋ ਸਮ੍ਭਵਤਿ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ ‘‘ਅਟ੍ਠਾਨਮੇਤਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਨਵਕਾਸੋ, ਯਂ ਅਕੁਸਲਸ੍ਸ ਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਇਟ੍ਠੋ ਕਨ੍ਤੋ ਵਿਪਾਕੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਤੀ’’ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੧੩੧; ਅ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੮੪-੨੮੬; ਵਿਭ॰ ੮੦੯), ਤਸ੍ਮਾ ਕੁਸਲਕਮ੍ਮਂ ਅਪਾਯੇਸੁਪਿ ਅਹੇਤੁਕਵਿਪਾਕਾਨਿ ਜਨੇਤਿ। ਅਞ੍ਞਭੂਮਿਕਸ੍ਸ ਚ ਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਅਞ੍ਞਭੂਮਿਕਵਿਪਾਕਾਭਾਵਤੋ ਕਾਮਵਿਰਾਗਭਾਵਨਾਯ ਕਾਮਤਣ੍ਹਾਵਿਸਯਵਿਞ੍ਞਾਣੁਪ੍ਪਾਦਨਾਯੋਗਤੋ ਏਕਨ੍ਤਸਦਿਸਵਿਪਾਕਤ੍ਤਾ ਚ ਮਹਗ੍ਗਤਾਨੁਤ੍ਤਰਕੁਸਲਾਨਂ ਰੂਪਾਵਚਰਕਮ੍ਮੇਨ ਅਹੇਤੁਕਵਿਪਾਕੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਅਭਾਵਤੋ ਰੂਪਲੋਕੇਪਿ ਯਥਾਰਹਂ ਰੂਪਾਦਿਵਿਸਯਾਨਿ ਤਾਨਿ ਅਭਿਨਿਪ੍ਫਾਦੇਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ‘‘ਸਬ੍ਬਤ੍ਥਾਪਿ ਕਾਮਲੋਕੇ’’ਤ੍ਯਾਦਿ।

੧੧. ਏਵਂ ਪਨ ਵਿਪਚ੍ਚਨ੍ਤਂ ਕਮ੍ਮਂ ਸੋਲ਼ਸਕਦ੍ਵਾਦਸਕਅਟ੍ਠਕਵਸੇਨ ਤਿਧਾ ਵਿਪਚ੍ਚਤੀਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **‘‘ਤਤ੍ਥਾਪੀ’’**ਤ੍ਯਾਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਤਤ੍ਥਾਪੀ**ਤਿ ਏਵਂ ਵਿਪਚ੍ਚਮਾਨੇਪਿ ਕੁਸਲਕਮ੍ਮੇ। **ਉਕ੍ਕਟ੍ਠ**ਨ੍ਤਿ ਕੁਸਲਪਰਿਵਾਰਲਾਭਤੋ , ਪਚ੍ਛਾ ਆਸੇਵਨਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਯਾ ਵਾ ਵਿਸਿਟ੍ਠਂ। ਯਞ੍ਹਿ ਕਮ੍ਮਂ ਅਤ੍ਤਨੋ ਪਵਤ੍ਤਿਕਾਲੇ ਪੁਰਿਮਪਚ੍ਛਾਭਾਗਪ੍ਪਵਤ੍ਤੇਹਿ ਕੁਸਲਕਮ੍ਮੇਹਿ ਪਰਿਵਾਰਿਤਂ, ਪਚ੍ਛਾ ਵਾ ਆਸੇਵਨਲਾਭੇਨ ਸਮੁਦਾਚਿਣ੍ਣਂ। ਤਂ **ਉਕ੍ਕਟ੍ਠਂ**। ਯਂ ਪਨ ਕਰਣਕਾਲੇ ਅਕੁਸਲਕਮ੍ਮੇਹਿ ਪਰਿਵਾਰਿਤਂ, ਪਚ੍ਛਾ ਵਾ ‘‘ਦੁਕ੍ਕਟਮੇਤਂ ਮਯਾ’’ਤਿ ਵਿਪ੍ਪਟਿਸਾਰੁਪ੍ਪਾਦਨੇਨ ਪਰਿਭਾਵਿਤਂ, ਤਂ **ਓਮਕ**ਨ੍ਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ।

ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਨ੍ਤਿ ਏਕਮੇਵ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਂ। ਨ ਹਿ ਏਕੇਨ ਕਮ੍ਮੇਨ ਅਨੇਕਾਸੁ ਜਾਤੀਸੁ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿ ਹੋਤਿ, ਪਵਤ੍ਤਿਵਿਪਾਕੋ ਪਨ ਜਾਤਿਸਤੇਪਿ ਜਾਤਿਸਹਸ੍ਸੇਪਿ ਹੋਤਿ। ਯਥਾਹ ‘‘ਤਿਰਚ੍ਛਾਨਗਤੇ ਦਾਨਂ ਦਤ੍ਵਾ ਸਤਗੁਣਾ ਦਕ੍ਖਿਣਾ ਪਾਟਿਕਙ੍ਖਿਤਬ੍ਬਾ’’ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੩੭੯)। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨੇਤ੍ਥ ਞਾਣਂ ਜਚ੍ਚਨ੍ਧਾਦਿਵਿਪਤ੍ਤਿਨਿਮਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਮੋਹਸ੍ਸ, ਸਬ੍ਬਾਕੁਸਲਸ੍ਸੇਵ ਵਾ ਪਟਿਪਕ੍ਖਂ, ਤਸ੍ਮਾ ਤਂਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਂ ਕਮ੍ਮਂ ਜਚ੍ਚਨ੍ਧਾਦਿਵਿਪਤ੍ਤਿਪਚ੍ਚਯਂ ਨ ਹੋਤੀਤਿ ਤਿਹੇਤੁਕਂ ਅਤਿਦੁਬ੍ਬਲਮ੍ਪਿ ਸਮਾਨਂ ਦੁਹੇਤੁਕਪਟਿਸਨ੍ਧਿਮੇਵ ਆਕਡ੍ਢਤਿ, ਨਾਹੇਤੁਕਂ।

ਦੁਹੇਤੁਕਞ੍ਚ ਕਮ੍ਮੰ ਞਾਣਸਮ੍ਪਯੋਗਾਭਾਵਤੋ ਞਾਣਫਲੁਪ੍ਪਾਦਨੇ ਅਸਮਤ੍ਥੰ, ਯਥਾ ਤੰ ਅਲੋਭਸਮ੍ਪਯੋਗਾਭਾਵਤੋ ਅਲੋਭਫਲੁਪ੍ਪਾਦਨੇ ਅਸਮਤ੍ਥੰ ਅਕੁਸਲਕਮ੍ਮਨ੍ਤਿ ਤੰ ਅਤਿਉਕ੍ਕਟ੍ਠਮ੍ਪਿ ਸਮਾਨੰ ਦੁਹੇਤੁਕਮੇਵ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿੰ ਆਕਡ੍ਢਤਿ, ਨ ਤਿਹੇਤੁਕਨ੍ਤਿ ਵੁੱਤੰ "**ਤਿਹੇਤੁਕਮੋਮਕੰ ਦੁਹੇਤੁਕਮੁਕ੍ਕਟ੍ਠਞ੍ਚਾ**"ਤ੍ਯਾਦਿ।

ਏਤ੍ਥ ਸਿਯਾ – ਯਥਾ **ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਮਗ੍ਗੇ** ''ਗਤਿਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਞਾਣਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤੇ ਅਟ੍ਠਨ੍ਨੰ ਹੇਤੂਨੰ ਪਚ੍ਚਯਾ ਉਪਪਤ੍ਤਿ ਹੋਤੀ''ਤਿ (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੧.੨੩੧) ਕੁਸਲਸ੍ਸ ਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਜਵਨਕ੍ਖਣੇ ਤਿਣ੍ਣੰ, ਨਿਕਨ੍ਤਿਕ੍ਖਣੇ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨੰ, ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਕ੍ਖਣੇ ਤਿਣ੍ਣਞ੍ਚ ਹੇਤੂਨੰ ਵਸੇਨ ਅਟ੍ਠਨ੍ਨੰ ਹੇਤੂਨੰ ਪਚ੍ਚਯਾ ਞਾਣਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤੁਪਪਤ੍ਤਿ, ਤਥਾ ''ਗਤਿਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਞਾਣਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤੇ ਛਨ੍ਨੰ ਹੇਤੂਨੰ ਪਚ੍ਚਯਾ ਉਪਪਤ੍ਤਿ ਹੋਤੀ''ਤਿ (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੧.੨੩੩) ਜਵਨਕ੍ਖਣੇ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨੰ, ਨਿਕਨ੍ਤਿਕ੍ਖਣੇ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨੰ, ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਕ੍ਖਣੇ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਞ੍ਚ ਹੇਤੂਨੰ ਵਸੇਨ ਛਨ੍ਨੰ ਹੇਤੂਨੰ ਪਚ੍ਚਯਾ ਞਾਣਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤੁਪਪਤ੍ਤਿ ਵੁੱਤਾ, ਏਵੰ ''ਗਤਿਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਞਾਣਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤੇ ਸਤ੍ਤਨ੍ਨੰ ਹੇਤੂਨੰ ਪਚ੍ਚਯਾ ਉਪਪਤ੍ਤਿ ਹੋਤੀ''ਤਿ ਤਿਹੇਤੁਕਕਮ੍ਮੇਨ ਦੁਹੇਤੁਕਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯਾ ਅਵੁੱਤੱਤਾ ਨਤ੍ਥਿ ਤਿਹੇਤੁਕਸ੍ਸ ਦੁਹੇਤੁਕਪਟਿਸਨ੍ਧਿਆਕਡ੍ਢਨਨ੍ਤਿ? ਨਯਿਦਮੇਵੰ ਦੁਹੇਤੁਕੋਮਕਕਮ੍ਮੇਨ ਅਹੇਤੁਕਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯਾ ਵਿਯ ਤਿਹੇਤੁਕੋਮਕਕਮ੍ਮੇਨ ਸਾਮਤ੍ਥਿਯਾਨੁਰੂਪਤੋ ਦੁਹੇਤੁਕਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯਾਵ ਦਾਤਬ੍ਬੱਤਾ, ਕਮ੍ਮਸਰਿਕ੍ਖਕਵਿਪਾਕਦਸ੍ਸਤ੍ਥੰ ਪਨ **ਮਹਾਥੇਰੇਨ** ਸਾਵਸੇਸੋ ਪਾਠੋ ਕਤੋ। ਇਤਰਥਾ ''ਚਤੁਨ੍ਨੰ ਹੇਤੂਨੰ ਪਚ੍ਚਯਾ''ਤਿ ਵਚਨਾਭਾਵਤੋ ਦੁਹੇਤੁਕਕਮ੍ਮੇਨ ਅਹੇਤੁਕੂਪਪਤ੍ਤਿਯਾਪਿਅਭਾਵੋ ਆਪਜ੍ਜਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਯਥਾ ਸੁਗਤਿਯੰ ਜਚ੍ਚਨ੍ਧਬਧਿਰਾਦਿਵਿਪਤ੍ਤਿਯਾ ਅਹੇਤੁਕੂਪਪਤ੍ਤਿੰ ਵਜ੍ਜੇਤ੍ਵਾ ਗਤਿਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਸਹੇਤੁਕੂਪਪਤ੍ਤਿਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥੰ ਦੁਹੇਤੁਕੂਪਪਤ੍ਤਿ ਏਵ ਉਦ੍ਧਟਾ, ਨ ਅਹੇਤੁਕੂਪਪਤ੍ਤਿ, ਏਵੰ ਕਮ੍ਮਸਰਿਕ੍ਖਕਵਿਪਾਕਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥੰ ਤਿਹੇਤੁਕਕਮ੍ਮੇਨ ਤਿਹੇਤੁਕੂਪਪਤ੍ਤਿ ਏਵ ਉਦ੍ਧਟਾ, ਨ ਦੁਹੇਤੁਕੂਪਪਤ੍ਤਿ, ਨ ਪਨ ਅਲਬ੍ਭਨਤੋਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੰ।

੧੪. ਏਵੰ ਏਕਾਯ ਚੇਤਨਾਯ ਸੋਲ਼ਸ ਵਿਪਾਕਾਨਿ ਏਤ੍ਥੇਵ ਦ੍ਵਾਦਸਕਮਗ੍ਗੋ ਅਹੇਤੁਕਟ੍ਠਕਮ੍ਪੀਤਿ ਪਵਤ੍ਤਸ੍ਸ **ਤਿਪਿਟਕਚੂਲ਼ਨਾਗਤ੍ਥੇਰ**ਵਾਦਸ੍ਸ ਵਸੇਨ ਵਿਪਾਕਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿੰ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਏਕਾਯ ਚੇਤਨਾਯ ਦ੍ਵਾਦਸ ਵਿਪਾਕਾਨਿ ਏਤ੍ਥੇਵ ਦਸਕਮਗ੍ਗੋ ਅਹੇਤੁਕਟ੍ਠਕਮ੍ਪੀਤਿ ਆਗਤਸ੍ਸ **ਮੋਰਵਾਪੀਵਾਸੀਮਹਾਧਮ੍ਮਰਕ੍ਖਿਤਤ੍ਥੇਰ**ਵਾਦਸ੍ਸਪਿ ਵਸੇਨ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ **ਅਸਙ੍ਖਾਰੰ ਸਸਙ੍ਖਾਰਵਿਪਾਕਾਨੀ**"ਤ੍ਯਾਦਿ ਵੁੱਤੰ। ਯਥਾ ਮੁਖੇ ਚਲਿਤੇ ਆਦਾਸਤਲੇ ਮੁਖਨਿਮਿਤ੍ਤੰ ਚਲਤਿ, ਏਵੰ ਅਸਙ੍ਖਾਰਕੁਸਲਸ੍ਸ ਅਸਙ੍ਖਾਰਵਿਪਾਕੋਵ ਹੋਤਿ, ਨ ਸਸਙ੍ਖਾਰੋਤਿ ਏਵੰ ਆਗਮਨਤੋਵ ਸਙ੍ਖਾਰਭੇਦੋਤਿ ਅਯਮੇਤ੍ਥਾਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਵਿਪਾਕਸ੍ਸ ਸਙ੍ਖਾਰਭੇਦੋ ਪਚ੍ਚਯਵਸੇਨ ਇਚ੍ਛਿਤੋ, ਨ ਕਮ੍ਮਵਸੇਨ, ਤਸ੍ਮਾ ਏਸ ਕੇਚਿਵਾਦੋ ਕਤੋ।

ਤੇਸਨ੍ਤਿ ਤੇਸੰ ਏਵੰਵਾਦੀਨੰ। **ਯਥਾਕ੍ਕਮ**ਨ੍ਤਿ ਤਿਹੇਤੁਕੁਕ੍ਕਟ੍ਠਾਦੀਨੰ ਅਨੁਕ੍ਕਮੇਨ। **ਦ੍ਵਾਦਸ ਵਿਪਾਕਾਨੀ**ਤਿ ਤਿਹੇਤੁਕੁਕ੍ਕਟ੍ਠਅਸਙ੍ਖਾਰਿਕਸਸਙ੍ਖਾਰਿਕਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਵਸੇਨ ਯਥਾਕ੍ਕਮੰ ਸਸਙ੍ਖਾਰਿਕਚਤੁਕ੍ਕਵਜ੍ਜਿਤਾਨਿ, ਅਸਙ੍ਖਾਰਿਕਚਤੁਕ੍ਕਵਜ੍ਜਿਤਾਨਿ ਚ **ਦ੍ਵਾਦਸ ਵਿਪਾਕਾਨਿ,** ਤਥਾ ਤਿਹੇਤੁਕੋਮਕਸ੍ਸ, ਦੁਹੇਤੁਕੁਕ੍ਕਟ੍ਠਸ੍ਸ ਚ ਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਵਸੇਨ ਦੁਹੇਤੁਕਸਸਙ੍ਖਾਰਦ੍ਵਯਵਜ੍ਜਿਤਾਨਿ, ਦੁਹੇਤੁਕਾਸਙ੍ਖਾਰਦ੍ਵਯਵਜ੍ਜਿਤਾਨਿ ਚ **ਦਸ ਵਿਪਾਕਾਨਿ,** ਦੁਹੇਤੁਕੋਮਕਸ੍ਸ ਵਸੇਨ ਦੁਹੇਤੁਕਦ੍ਵਯਵਜ੍ਜਿਤਾਨਿ ਚ **ਅਟ੍ਠ ਵਿਪਾਕਾਨਿ** ਯਥਾਵੁੱਤਸ੍ਸ ''ਤਿਹੇਤੁਕਮੁਕ੍ਕਟ੍ਠ''ਨ੍ਤ੍ਯਾਦਿਨਾ ਵੁੱਤਨਯਸ੍ਸ **ਅਨੁਸਾਰੇਨ** ਅਨੁਸ੍ਸਰਣੇਨ **ਯਥਾਸਮ੍ਭਵੰ** ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਸਮ੍ਭਵਾਨੁਰੂਪਤੋ ਉਦ੍ਦਿਸੇ।

੧੫. ਪਰਿਤੋ ਅਤ੍ਤੰ ਖਣ੍ਡਿਤੰ ਵਿਯ ਅਪ੍ਪਾਨੁਭਾਵਨ੍ਤਿ **ਪਰਿਤ੍ਤੰ**। ਪਕਟ੍ਠਭਾਵੰ ਨੀਤਨ੍ਤਿ **ਪਣੀਤੰ,** ਉਭਿਨ੍ਨੰ ਮਜ੍ਝੇ ਭਵੰ **ਮਜ੍ਝਿਮੰ**। ਤਤ੍ਥ ''ਪਟਿਲਦ੍ਧਮਤ੍ਤੰ ਅਨਾਸੇਵਿਤੰ ਪਰਿਤ੍ਤ''ਨ੍ਤਿ ਅਵਿਸੇਸਤੋਵ **ਅਟ੍ਠਕਥਾਯੰ** ਵੁੱਤੰ, ਤਥਾ ''ਨਾਤਿਸੁਭਾਵਿਤੰ ਅਪਰਿਪੁਣ੍ਣਵਸੀਭਾਵੰ ਮਜ੍ਝਿਮੰ। ਅਤਿਵਿਯ ਸੁਭਾਵਿਤੰ ਪਨ ਸਬ੍ਬਸੋ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਵਸੀਭਾਵੰ ਪਣੀਤ''ਨ੍ਤਿ। **ਆਚਰਿਯੇਨ** ਪਨੇਤ੍ਥ ਪਰਿਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਈਸਕੰ ਲਦ੍ਧਾਸੇਵਨਮੇਵਾਧਿਪ੍ਪੇਤਨ੍ਤਿ ਦਿਸ੍ਸਤਿ। ਤਥਾ ਹਾਨੇਨ **ਨਾਮਰੂਪਪਰਿਚ੍ਛੇਦੇ** –

''ਸਮਾਨਾਸੇਵਨੇ ਲਦ੍ਧੇ, ਵਿਜ੍ਜਮਾਨੇ ਮਹਬ੍ਬਲੇ।

ਅਲਦ੍ਧਾ ਤਾਦਿਸਂ ਹੇਤੁਂ, ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਨ ਵਿਪਚ੍ਚਤੀ''ਤਿ॥ (ਨਾਮ॰ ਪਰਿ॰ ੪੭੪)।

ਸਮਾਨਭੂਮਿਕਤੋ ਵਾ ਆਸੇਵਨਲਾਭੇਨ ਬਲਵਭਾਵਤੋ ਮਹਗ੍ਗਤਧਮ੍ਮਾਨਂ ਵਿਪਾਕਦਾਨਂ ਵਤ੍ਵਾ ਤਦਭਾਵਤੋ ਅਭਿਞ੍ਞਾਯ ਅਵਿਪਚ੍ਚਨਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਹੀਨੇਹਿ ਛਨ੍ਦਚਿਤ੍ਤਵੀਰਿਯਵੀਮਂਸਾਹਿ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ତਿਤਂ ਵਾ **ਪਰਿਤ੍ਤਂ**। ਮਜ੍ਝਿਮੇਹਿ ਛਨ੍ਦਾਦੀਹਿ **ਮਜ੍ਝਿਮਂ**। ਪਣੀਤੇਹਿ **ਪਣੀਤ**ਨ੍ਤਿ ਅਲਮਤਿਪ੍ਪਪਞ੍ਚੇਨ।

੮੪. **ਪਞ੍ਚਮਜ੍ਝਾਨਂ ਭਾਵੇਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਅਭਿਞ੍ਞਾਭਾਵਂ ਅਸਮ੍ਪਤ੍ਤਂ ਪਞ੍ਚਮਜ੍ਝਾਨਂ ਤਿਵਿਧਮ੍ਪਿ ਭਾਵੇਤ੍ਵਾ। ਅਭਿਞ੍ਞਾਭਾਵਪ੍ਪਤ੍ਤਸ੍ਸ ਪਨ ਅਵਿਪਾਕਭਾਵੋ ''ਅਲਦ੍ਧਾ ਤਾਦਿਸ''ਨ੍ਤ੍ਯਾਦਿਨਾ (ਨਾਮ॰ ਪਰਿ॰ ੪੭੪) **ਆਚਰਿਯੇਨ** ਸਾਧਿਤੋ। **ਮੂਲਟੀਕਾਕਾਰਾ**ਦਯੋ ਪਨ ਅਞ੍ਞਥਾਪਿ ਤਂ ਸਾਧੇਨ੍ਤਿ। ਤਂ ਪਨ ਸਙ੍ਖੇਪਤੋ, ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ਵਿਤ੍ਥਾਰਤੋ ਚ **ਅਭਿਧਮ੍ਮਤ੍ਥਵਿਕਾਸਿਨਿਯਂ** ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। **ਸਞ੍ਞਾਵਿਰਾਗਂ ਭਾਵੇਤ੍ਵਾ**ਤਿ ''ਸਞ੍ਞਾ ਰੋਗੋ, ਸਞ੍ਞਾ ਗਣ੍ਡੋ''ਤ੍ਯਾਦਿਨਾ, ''ਧੀ ਚਿਤ੍ਤਂ ਧਿਬ੍ਬਤਂ ਚਿਤ੍ਤ''ਨ੍ਤ੍ਯਾਦਿਨਾ ਵਾ ਨਯੇਨ ਅਰੂਪਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਯਾ ਆਦੀਨਵਦਸ੍ਸਨੇਨ ਤਦਭਾਵੇ ਚ ਪਣੀਤਭਾਵਸਨ੍ਨਿਟ੍ਠਾਨੇਨ ਵਾਯੋਕਸਿਣੇ ਕੇਸਞ੍ਚਿ ਮਤੇਨ ਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨਾਕਾਸਕਸਿਣੇ ਵਾ ਭਾਵਨਾਬਲੇਨ ਤੇਨ ਪਟਿਲਭਿਤਬ੍ਬਭਾਵੇ ਅਰੂਪਸ੍ਸ ਅਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਸਭਾਵਾਪਾਦਨਵਸੇਨ ਅਰੂਪਵਿਰਾਗਭਾਵਨਂ ਭਾਵੇਤ੍ਵਾ ਅਞ੍ਞਸਤ੍ਤੇਸੁ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ ਕਮ੍ਮਕਿਰਿਯਵਾਦਿਨੋ ਤਿਤ੍ਥਿਯਾ ਏਵਾਤ੍ਯਧਿਪ੍ਪਾਯੋ । ਤੇ ਪਨ ਯੇਨ ਇਰਿਯਾਪਥੇਨ ਇਧ ਮਰਨ੍ਤਿ। ਤੇਨੇਵ ਤਤ੍ਥ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਨ੍ਤੀਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ।

੮੬. **ਅਨਾਗਾਮਿਨੋ ਪਨ ਸੁਦ੍ਧਾਵਾਸੇਸੁ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਅਨਾਗਾਮਿਨੋਯੇਵ ਅਰਿਯਾ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਾਦਿਕਾਲੇ, ਪਚ੍ਛਾਪਿ ਵਾ ਪਞ੍ਚਮਜ੍ਝਾਨਂ ਤਿਵਿਧਮ੍ਪਿ ਭਾਵੇਤ੍ਵਾ ਸਦ੍ਧਾਦਿਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਵੇਮਤ੍ਤਤਾਨੁਕ੍ਕਮੇਨ ਪਞ੍ਚਸੁ ਸੁਦ੍ਧਾਵਾਸੇਸੁ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ।

੮੭. ਯਥਾਕ੍ਕਮਂ ਭਾਵੇਤ੍ਵਾ ਯਥਾਕ੍ਕਮਂ ਆਰੁਪ੍ਪੇਸੁ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤੀਤਿ ਯੋਜਨਾ **ਯਥਾਕ੍ਕਮ**ਨ੍ਤਿ ਚ ਪਠਮਾਰੁਪ੍ਪਾਦਿਅਨੁਕ੍ਕਮੇਨ। ਸਬ੍ਬਮ੍ਪਿ ਚੇਤਂ ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸੇਵ ਝਾਨਸ੍ਸ ਆਵੇਣਿਕਭੂਮਿਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਨਿਕਨ੍ਤਿਯਾ ਪਨ ਸਤਿ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਾਦਯੋ ਯਥਾਲਦ੍ਧਜ੍ਝਾਨਸ੍ਸ ਭੂਮਿਭੂਤੇਸੁ ਸੁਦ੍ਧਾਵਾਸਵਜ੍ਜਿਤੇਸੁ ਯਤ੍ਥ ਕਤ੍ਥਚਿ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਨ੍ਤਿ, ਤਥਾ ਕਾਮਭਵੇਪਿ ਕਾਮਾਵਚਰਕਮ੍ਮਬਲੇਨ। 'ਇਜ੍ਝਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸੀਲਵਤੋ ਚੇਤੋਪਣਿਧਿ ਵਿਸੁਦ੍ਧਤ੍ਤਾ'ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੮.੩੫) ਹਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਅਨਾਗਾਮਿਨੋ ਪਨ ਕਾਮਰਾਗਸ੍ਸ ਸਬ੍ਬਸੋ ਪਹੀਨਤ੍ਤਾ ਕਾਮਭਵੇਸੁ ਨਿਕਨ੍ਤਿਂ ਨ ਉਪ੍ਪਾਦੇਨ੍ਤੀਤਿ ਕਾਮਲੋਕਵਜ੍ਜਿਤੇ ਯਥਾਲਦ੍ਧਜ੍ਝਾਨਭੂਮਿਭੂਤੇ ਯਤ੍ਥ ਕਤ੍ਥਚਿ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਨ੍ਤਿ। ਸੁਦ੍ਧਾਵਾਸੇਸੁ ਹਿ ਅਨਾਗਾਮਿਨੋਯੇਵ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਨ੍ਤੀਤਿ ਨਿਯਮੋ ਅਤ੍ਥਿ। ਤੇ ਪਨ ਅਞ੍ਞਤ੍ਥ ਨ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਨ੍ਤੀਤਿ ਨਿਯਮੋ ਨਤ੍ਥਿ। ਏਵਞ੍ਚ ਕਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਂ **ਆਚਰਿਯੇਨ** –

''ਸੁਦ੍ਧਾਵਾਸੇਸ੍ਵਨਾਗਾਮਿ-ਪੁਗ੍ਗਲਾਵੋਪਪਜ੍ਜਰੇ।
ਕਾਮਧਾਤੁਮ੍ਹਿ ਜਾਯਨ੍ਤਿ, ਅਨਾਗਾਮਿਵਿਵਜ੍ਜਿਤਾ''ਤਿ॥ (ਪਰਮ॰ ਵਿ॰ ੨੦੫)।

ਸੁਕ੍ਖਵਿਪਸ੍ਸਕਾਪਿ ਪਨੇਤੇ ਮਰਣਕਾਲੇ ਏਕਨ੍ਤੇਨੇਵ ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਂ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੇਨ੍ਤਿ ਸਮਾਧਿਮ੍ਹਿ ਪਰਿਪੂਰਕਾਰੀਭਾਵਤੋਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। ''ਇਤ੍ਥਿਯੋਪਿ ਪਨ ਅਰਿਯਾ ਵਾ ਅਨਰਿਯਾ ਵਾ ਅਟ੍ਠਸਮਾਪਤ੍ਤਿਲਾਭਿਨਿਯੋ ਬ੍ਰਹ੍ਮਪਾਰਿਸਜ੍ਜੇਸੁਯੇਵ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਨ੍ਤੀ''ਤਿ **ਅਟ੍ਠਕਥਾਯਂ** (ਵਿਭ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੮੦੯; ਅ॰ ਨਿ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧.੧.੨੭੯ ਆਦਯੋ; ਮ॰ ਨਿ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੩.੧੩੦) ਵੁਤ੍ਤਂ। ਅਪਿਚੇਤ੍ਥ ਵੇਹਪ੍ਫਲਅਕਨਿਟ੍ਠਚਤੁਤ੍ਥਾਰੁਪ੍ਪਭਵਾਨਂ ਸੇਟ੍ਠਭਵਭਾਵਤੋ ਤਤ੍ਥ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਾ ਅਰਿਯਾ ਅਞ੍ਞਤ੍ਥ ਨੁਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਤਥਾ ਅਵਸੇਸੇਸੁ ਉਪਰੂਪਰਿ ਬ੍ਰਹ੍ਮਲੋਕੇਸੁ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਾ ਹੇਟ੍ਠਿਮਹੇਟ੍ਠਿਮੇਸੁ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ **ਆਚਰਿਯੇਨ** –

''ਵੇਹਪ੍ਫਲੇ ਅਕਨਿਟ੍ਠੇ, ਭਵਗ੍ਗੇ ਚ ਪਤਿਟ੍ਠਿਤਾ।
ਨ ਪੁਨਾਞ੍ਞਤ੍ਥ ਜਾਯਨ੍ਤਿ, ਸਬ੍ਬੇ ਅਰਿਯਪੁਗ੍ਗਲਾ।
ਬ੍ਰਹ੍ਮਲੋਕਗਤਾ ਹੇਟ੍ਠਾ, ਅਰਿਯਾ ਨੋਪਪਜ੍ਜਰੇ''ਤਿ॥ (ਨਾਮ॰ ਪਰਿ॰ ੪੫੨-੪੫੩)।

ਕਮ੍ਮਚਤੁਕ੍ਕਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਚੁਤਿਪਟਿਸਨ੍ਧਿਕ੍ਕਮਵਣ੍ਣਨਾ

੮੯. “**ਆਯੁਕ੍ਖਯੇਨਾ**”ਤਜਾਦੀਸੁ ਸਤਿਪਿ ਕਮ੍ਮਾਨੁਭਾਵੇ ਤੰਤੰਗਤੀਸੁ ਯਥਾਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨਸ੍ਸ ਆਯੁਨੋ ਪਰਿਕ੍ਖਯੇਨ ਮਰਣਂ **ਆਯੁਕ੍ਖਯਮਰਣਂ**। ਸਤਿਪਿ ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨਾਯੁਸੇਸੇ ਗਤਿਕਾਲਾਦਿਪਚ੍ਚਯਸਾਮਗ੍ਗਿਯਞ੍ਚ ਤੰਤੰਭਵਸਾਧਕਸ੍ਸ ਕਮ੍ਮੁਨੋ ਪਰਿਨਿਟ੍ਠਿਤਵਿਪਾਕਤ੍ਤਾ ਮਰਣਂ **ਕਮ੍ਮਕ੍ਖਯਮਰਣਂ**। ਆਯੁਕਮ੍ਮਾਨਂ ਸਮਕਮੇਵ ਪਰਿਕ੍ਖੀਣਤ੍ਤਾ ਮਰਣਂ **ਉਭਯਕ੍ਖਯਮਰਣਂ**। ਸਤਿਪਿ ਤਸ੍ਮਿਂ ਦੁਵਿਮੇ ਪੁਰਿਮਭਵਸਿਦ੍ਧਸ੍ਸ ਕਸ੍ਸਚਿ ਉਪਚ੍ਛੇਦਕਕਮ੍ਮੁਨੋ ਬਲੇਨ ਸਤ੍ਥਹਰਣਾਦੀਹਿ ਉਪਕ੍ਕਮੇਹਿ ਉਪਚ੍ਛਿਜ੍ਜਮਾਨਸਨ੍ਤਾਨਾਨਂ, ਗੁਣਮਹਨ੍ਤੇਸੁ ਵਾ ਕਤੇਨ ਕੇਨਚਿ ਉਪਕ੍ਕਮੇਨ ਆਯੂਹਿਤਉਪਚ੍ਛੇਦਕਕਮ੍ਮੁਨਾ ਪਟਿਬਾਹਿਤਸਾਮਤ੍ਥਿਯਸ੍ਸ ਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਤੰਤੰਅਤ੍ਤਭਾਵਪ੍ਪਵਤ੍ਤਨੇ ਅਸਮਤ੍ਥਭਾਵਤੋ ਦੁਸਿਮਾਰਕਲਾਬੁਰਾਜਾਦੀਨਂ ਵਿਯ ਤਙ੍ਖਣੇਯੇਵ ਠਾਨਾਚਾਵਨਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਮਰਣਂ **ਉਪਚ੍ਛੇਦਕਮਰਣਂ** ਨਾਮ। ਇਦਂ ਪਨ ਨੇਰਯਿਕਾਨਂ ਉਤ੍ਤਰਕੁਰੁਵਾਸੀਨਂ ਕੇਸਞ੍ਚਿ ਦੇਵਾਨਞ੍ਚ ਨ ਹੋਤਿ। ਤੇਨਾਹੁ –

‘‘ਉਪਕ੍ਕਮੇਨ ਵਾ ਕੇਸਞ੍ਚੁਪਚ੍ਛੇਦਕਕਮ੍ਮੁਨਾ’’ਤਿ॥ (ਸਂ॰ ਸ॰ ੬੨)।

ਮਰਣਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿ ਪਵਤ੍ਤਿ **ਮਰਣੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿ**।

੯੦. **ਮਰਣਕਾਲੇ**ਤਿ ਮਰਣਾਸਨ੍ਨਕਾਲੇ। **ਯਥਾਰਹ**ਨ੍ਤਿ ਤੰਤੰਗਤੀਸੁ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨਕਸਤ੍ਤਾਨੁਰੂਪਂ, ਕਤ੍ਥਚਿ ਪਨ ਅਨੁਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਸ੍ਸ ਖੀਣਾਸਵਸ੍ਸ ਯਥੋਪਟ੍ਠਿਤਂ ਨਾਮਰੂਪਧਮ੍ਮਾਦਿਕਮੇਵ ਚੁਤਿਪਰਿਯੋਸਾਨਾਨਂ ਗੋਚਰਭਾਵਂ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਨ ਕਮ੍ਮਕਮ੍ਮਨਿਮਿਤ੍ਤਾਦਯੋ। **ਉਪਲਦ੍ਧਪੁਬ੍ਬ**ਨ੍ਤਿ ਚੇਤਿਯਦਸ੍ਸਨਾਦਿਵਸੇਨ ਪੁਬ੍ਬੇ **ਉਪਲਦ੍ਧਂ। ਉਪਕਰਣਭੂਤ**ਨ੍ਤਿ ਪੁਪ੍ਫਾਦਿਵਸੇਨ ਉਪਕਰਣਭੂਤਂ। **ਉਪਲਭਿਤਬ੍ਬ**ਨ੍ਤਿ ਅਨੁਭਵਿਤਬ੍ਬਂ। **ਉਪਭੋਗਭੂਤ**ਨ੍ਤਿ ਅਚ੍ਛਰਾਵਿਮਾਨਕਪ੍ਪਰੁਕ੍ਖਨਿਰਯਗ੍ਗਿਆਦਿਕਂ ਉਪਭੁਞ੍ਜਿਤਬ੍ਬਂ। ਅਚ੍ਛਰਾਵਿਮਾਨਕਪ੍ਪਰੁਕ੍ਖਮਾਤੁਕੁਚ੍ਛਿਆਦਿਗਤਂ ਹਿ ਰੂਪਾਯਤਨਂ ਸੁਗਤਿਨਿਮਿਤ੍ਤਂ। ਨਿਰਯਗ੍ਗਿਨਿਰਯਪਾਲਾਦਿਗਤਂ ਦੁਗ੍ਗਤਿਨਿਮਿਤ੍ਤਂ। ਗਤਿਯਾ ਨਿਮਿਤ੍ਤਂ **ਗਤਿਨਿਮਿਤ੍ਤਂ**।

ਕਮ੍ਮਬਲੇਨਾਤਿ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਕਸ੍ਸ ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਆਨੁਭਾਵੇਨ। **ਛਨ੍ਨਂ ਦ੍ਵਾਰਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਵਕ੍ਖਮਾਨਨਯੇਨ ਯਥਾਸਮ੍ਭਵਂ ਛਨ੍ਨਂ ਉਪਪਤ੍ਤਿਦ੍ਵਾਰਾਨਂ, ਯਦਿ ਕੁਸਲਕਮ੍ਮਂ ਵਿਪਚ੍ਚਤਿ, ਤਦਾ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਂ ਕੁਸਲਚਿਤ੍ਤਂ ਪਵਤ੍ਤਤਿ, ਅਥ ਅਕੁਸਲਕਮ੍ਮਂ, ਤਦਾ ਉਪਕ੍ਕਿਲਿਟ੍ਠਂ ਅਕੁਸਲਚਿਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਆਹ “**ਵਿਪਚ੍ਚਮਾਨਕ...ਪੇ॰... ਕਿਲਿਟ੍ਠਂ** ਵਾ”ਤਿ। ਤੇਨਾਹ ਭਗਵਾ ‘‘ਨਿਮਿਤ੍ਤਸ੍ਸਾਦਗਧਿਤਂ ਵਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਤਿਟ੍ਠਮਾਨਂ ਤਿਟ੍ਠਤਿ, ਅਨੁਬ੍ਯਞ੍ਜਨਸ੍ਸਾਦਗਧਿਤਂ ਵਾ, ਤਸ੍ਮਿਂ ਚੇ ਸਮਯੇ ਕਾਲਂ ਕਰੋਤਿ, ਠਾਨਮੇਤਂ ਵਿਜ੍ਜਤਿ, ਯਂ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ ਗਤੀਨਂ ਅਞ੍ਞਤਰਂ ਗਤਿਂ ਉਪਪਜ੍ਜੇਯ੍ਯ ਨਿਰਯਂ ਵਾ ਤਿਰਚ੍ਛਾਨਯੋਨਿਂ ਵਾ’’ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੪.੨੩੫)। **ਤਤ੍ਥੋਣਤਂ** ਵਾਤਿ ਤਸ੍ਮਿਂ ਉਪਪਜ੍ਜਿਤਬ੍ਬਭਵੇ ਓਣਤਂ ਵਿਯ, ਤਤ੍ਥੋਣਤਂ ਏਵਾਤਿ ਵਾ ਪਦਚ੍ਛੇਦੋ। “**ਬਾਹੁਲ੍ਲੇਨਾ**”ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ ‘‘ਯੇਭੁਯ੍ਯੇਨ ਭਵਨ੍ਤੁਰੇ’’ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। ਅਥ ਵਾ ‘‘ਯਥਾਰਹ’’ਨ੍ਤਿ ਇਮਿਨਾਵ ਸੋ ਸਕ੍ਕਾ ਸਙ੍ਗਹੇਤੁਨ੍ਤਿ “**ਬਾਹੁਲ੍ਲੇਨਾ**”ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਸਹਸਾ ਓਚ੍ਛਿਜ੍ਜਮਾਨਜੀਵਿਤਾਨਂ ਸਣਿਕਂ ਮਰਨ੍ਤਾਨਂ ਵਿਯ ਨ ਅਭਿਕ੍ਖਣਮੇਵਾਤਿ ਦੀਪਿਤਨ੍ਤਿ ਵਿਞ੍ਞਾਯਤਿ। **ਅਭਿਨਵਕਰਣਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਤਙ੍ਖਣੇ ਕਰਿਯਮਾਨਂ ਵਿਯ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਅਭਿਨਵਕਰਣਵਸੇਨ।

੯੧. **ਪਚ੍ਚਾਸਨ੍ਨਮਰਣਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਏਕਵੀਥਿਪ੍ਪਮਾਣਾਯੁਕਵਸੇਨ, ਤਤੋ ਵਾ ਕਿਞ੍ਚਿ ਅਧਿਕਾਯੁਕਵਸੇਨ ਸਮਾਸਨ੍ਨਮਰਣਸ੍ਸ। **ਵੀਥਿਚਿਤ੍ਤਾਵਸਾਨੇ**ਤਿ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਪਰਿਯੋਸਾਨਾਨਂ, ਜਵਨਪਰਿਯੋਸਾਨਾਨਂ ਵਾ ਵੀਥਿਚਿਤ੍ਤਾਨਂ ਅਵਸਾਨੇ। ਤਤ੍ਥ ‘‘ਕਾਮਭਵਤੋ ਚਵਿਤ੍ਵਾ ਤਤ੍ਥੇਵ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਾਨਂ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਪਰਿਯੋਸਾਨਾਨਿ, ਸੇਸਾਨਂ ਜਵਨਪਰਿਯੋਸਾਨਾਨੀ’’ਤਿ **ਧਮ੍ਮਾਨੁਸਾਰਣਿਯਂ** ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਭਵਙ੍ਗਕ੍ਖਯੇ**ਵਾਤਿ ਯਦਿ ਏਕਜਵਨਵੀਥਿਤੋ ਅਧਿਕਤਰਾਯੁਸੇਸੋ ਸਿਯਾ, ਤਦਾ ਭਵਙ੍ਗਾਵਸਾਨੇ ਵਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਨਿਰੁਜ੍ਝਤਿ। ਅਥ

ਏਕਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਾਯੁਸੇਸੋ ਸਿਯਾ, ਤਦਾ ਵੀਥਿਚਿਤ੍ਤਾਵਸਾਨੇ, ਤਞ੍ਚ ਅਤੀਤਕਮ੍ਮਾਦਿਵਿਸਯਮੇਵ। "**ਤਸ੍ਸਾਨਨ੍ਤਰਮੇਵਾ**"ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਅਨ੍ਤਰਾਭਵਵਾਦਿਮਤਂ ਪਟਿਕ੍ਖਿਪਤਿ।

ਯਥਾਰਹਨ੍ਤਿ ਕਮ੍ਮਕਰਣਕਾਲਸ੍ਸ, ਵਿਪਾਕਦਾਨਕਾਲਸ੍ਸ ਚ ਅਨੁਰੂਪਵਸੇਨ। ਅਥ ਵਾ ਵਿਪਚ੍ਚਮਾਨਕਕਮ੍ਮਾਨੁਰੂਪਂ ਅਨੁਸਯਵਸੇਨ, ਜਵਨਸਹਜਾਤਵਸੇਨ ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਿਅਨੁਰੂਪਤੋਤਜਤ੍ਥੋ। ਨਨੁ ਚ ''ਅਵਿਜ੍ਜਾਨੁਸਯਪਰਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੇਨਾ''ਤ੍ਯਾਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਜਵਨਸਹਜਾਤਾਨਞ੍ਚ ਕਥਂ ਅਨੁਸਯਭਾਵੋਤਿ? ਨਾਯਂ ਦੋਸੋ ਅਨੁਸਯਸਦਿਸਤਾਯ ਤਾਸਮ੍ਪਿ ਅਨੁਸਯਵੋਹਾਰਭਾਵਤੋ। ਇਤਰਥਾ ਅਕੁਸਲਕਮ੍ਮਸਹਜਾਤਾਨਂ ਭਵਤਣ੍ਹਾਸਹਜਾਤਾਨਂ ਵਾ ਚੁਤਿਆਸਨ੍ਨਜਵਨਸਹਜਾਤਾਨਞ੍ਚ ਸਙ੍ਗਹੋ ਨ ਸਿਯਾ। ਅਵਿਜ੍ਜਾਵ ਅਪ੍ਪਹੀਨਟ੍ਠੇਨ ਅਨੁਸਯਨਤੋ ਪਵਤ੍ਤਨਤੋ ਅਨੁਸਯੋ, ਤੇਨ ਪਰਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੇਨ ਪਰਿਵਾਰਿਤੇਨ। ਤਣ੍ਹਾਨੁਸਯੋਵ ਮੂਲਂ ਪਧਾਨਂ ਸਹਕਾਰੀਕਾਰਣਭੂਤਂ ਇਮਸ੍ਸਾਤਿ **ਤਣ੍ਹਾਨੁਸਯਮੂਲਕੋ। ਸਙ੍ਖਾਰੇਨਾ**ਤਿ ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਕਮ੍ਮੇਨ ਕਮ੍ਮਸਹਜਾਤਫਸ੍ਸਾਦਿਧਮ੍ਮਸਮੁਦਾਯੇਨ ਚੁਤਿਆਸਨ੍ਨਜਵਨਸਹਜਾਤੇਨ ਵਾ, ਤੇਨ ਜਨਿਯਮਾਨਂ। ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਹਿ ਪਟਿਚ੍ਛਨ੍ਨਾਦੀਨਵਵਿਸਯੇ ਤਣ੍ਹਾ ਨਾਮੇਤਿ, ਖਿਪਨਕਸਙ੍ਖਾਰਸਮ੍ਮਤਾ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਸਙ੍ਖਾਰਾ ਖਿਪਨ੍ਤਿ, ਯਥਾਹੁ –

''ਅਵਿਜ੍ਜਾਤਣ੍ਹਾਸਙ੍ਖਾਰ-ਸਹਜੇਹਿ ਅਪਾਯਿਨਂ।
ਵਿਸਯਾਦੀਨਵਚ੍ਛਾਦਿਨਮਨਕ੍ਖਿਪਕੇਹਿ ਤੁ॥

''ਅਪ੍ਪਹੀਨੇਹਿ ਸੇਸਾਨਂ, ਛਾਦਨਂ ਨਮਨਮ੍ਪਿ ਚ।
ਖਿਪਕਾ ਪਨ ਸਙ੍ਖਾਰਾ, ਕੁਸਲਾਵ ਭਵਨ੍ਤਿਹਾ''ਤਿ॥ (ਸਂ॰ ਸ॰ ੧੬੪-੧੬੫)।

ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤੇਹਿ ਪਰਿਗ੍ਗਯ੍ਹਮਾਨਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਤਨਾ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤੇਹਿ ਫਸ੍ਸਾਦੀਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਪਚ੍ਚਯਾਦਿਨਾ ਪਰਿਵਾਰੇਤ੍ਵਾ ਗਯ੍ਹਮਾਨਂ, **ਸਹਜਾਤਾਨਮਧਿਟ੍ਠਾਨਭਾਵੇਨ ਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਭੂਤ**ਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਤਨਾ ਸਹਜਾਤਾਨਂ ਪਤਿਟ੍ਠਾਨਭਾਵੇਨ ਪਧਾਨਭੂਤਂ। ''ਮਨੋਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਾ ਧਮ੍ਮਾ''ਤਿ (ਧ॰ ਪ॰ ੧-੨) ਹਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਭਵਨ੍ਤਰਪਟਿਸਨ੍ਧਾਨਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਪੁਰਿਮਭਵਨ੍ਤਰਸ੍ਸ, ਪਚ੍ਛਿਮਭਵਨ੍ਤਰਸ੍ਸ ਚ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਂ ਏਕਾਬਦ੍ਧਂ ਵਿਯ ਪਟਿਸਨ੍ਧਹਨਵਸੇਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਮੇਵ ਪਤਿਟ੍ਠਾਤਿ, ਨ ਇਤੋ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾਤ੍ਯਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਨ ਹਿ ਪੁਰਿਮਭਵਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨੋ ਕੋਚਿ ਧਮ੍ਮੋ ਭਵਨ੍ਤਰਂ ਸਙ੍ਕਮਤਿ, ਨਾਪਿ ਪੁਰਿਮਭਵਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਹੇਤੂਹਿ ਵਿਨਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਪਟਿਘੋਸਪਦੀਪਮੁਦ੍ਦਾ ਵਿਯਾਤਿ ਅਲਮਤਿਪ੍ਪਪਞ੍ਚੇਨ।

੯੨. ਮਨਂ ਹੁਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਾਨਿ **ਮਨੂਪ੍ਪਵਤ੍ਤਾਨਿ**। ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਰਮ੍ਮਣੇਸੁ ਆਪਾਥਗਤੇਸੁ ਮਨੋਦ੍ਵਾਰੇ ਗਤਿਨਿਮਿਤ੍ਤਵਸੇਨ, ਪਞ੍ਚਦ੍ਵਾਰੇ ਕਮ੍ਮਨਿਮਿਤ੍ਤਵਸੇਨਾਤ੍ਯਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। **ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਭਵਙ੍ਗਾਨਮ੍ਪਿ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਰਮ੍ਮਣਤਾ ਲਬ੍ਭਤੀ**ਤਿ ਮਨੋਦ੍ਵਾਰੇ ਤਾਵ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯਾ ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਭਵਙ੍ਗਾਨਞ੍ਚ, ਪਞ੍ਚਦ੍ਵਾਰੇ ਪਨ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯਾਵ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਰਮ੍ਮਣਭਾਵੋ ਲਬ੍ਭਤਿ। ਤਥਾ ਹਿ ਕਸ੍ਸਚਿ ਮਨੋਦ੍ਵਾਰੇ ਆਪਾਥਮਾਗਤਂ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਗਤਿਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਆਰਬ੍ਭ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾਯ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਪਰਿਯੋਸਾਨਾਯ ਚਿਤ੍ਤਵੀਥਿਯਾ ਅਨਨ੍ਤਰਂ ਚੁਤਿਚਿਤ੍ਤੇ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੇ ਤਦਨਨ੍ਤਰਂ ਪਞ੍ਚਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਾਯੁਕੇ ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਪਵਤ੍ਤਾਯ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯਾ ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਭਵਙ੍ਗਾਨਂ, ਪਞ੍ਚਦ੍ਵਾਰੇ ਚ ਞਾਤਕਾਦੀਹਿ ਉਪਟ੍ਠਾਪਿਤੇਸੁ ਦੇਯ੍ਯਧਮ੍ਮੇਸੁ ਵਣ੍ਣਾਦਿਕੇ ਆਰਬ੍ਭ ਯਥਾਰਹਂ ਪਵਤ੍ਤਾਯ ਚਿਤ੍ਤਵੀਥਿਯਾ ਚੁਤਿਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਚ ਅਨਨ੍ਤਰਂ ਏਕਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਾਯੁਕੇ ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਪਵਤ੍ਤਾਯ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯਾ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਰਮ੍ਮਣੇ ਪਵਤ੍ਤਿ ਉਪਲਬ੍ਭਤੀਤਿ ਅਯਮੇਤ੍ਥ ਸਙ੍ਖੇਪੋ, ਵਿਤ੍ਥਾਰੋ ਪਨ **ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗੇ**(ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ੨.੬੨੦ ਆਦਯੋ) **ਵਿਭਙ੍ਗਟ੍ਠਕਥਾਯਂ** (ਵਿਭ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੨੨੭) ਵਾ ਸਙ੍ਖਾਰਪਚ੍ਚਯਾਵਿਞ੍ਞਾਣਪਦਵਣ੍ਣਨਾਯਂ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। **ਛਦ੍ਵਾਰਗ੍ਗਹਿਤ**ਨ੍ਤਿ ਕਮ੍ਮਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਛਦ੍ਵਾਰਗ੍ਗਹਿਤਂ, ਗਤਿਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਛਟ੍ਠਦ੍ਵਾਰਗ੍ਗਹਿਤਨ੍ਤਿ ਯਥਾਸਮ੍ਭਵਂ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਂ। ਅਪਰੇ ਪਨ ਅਵਿਸੇਸਤੋ ਵਣ੍ਣੇਨ੍ਤਿ। **ਸਚ੍ਚਸਙ੍ਖੇਪੇ**ਪਿ ਤੇਨੇਵਾਧਿਪ੍ਪਾਯੇਨ ਇਦਂ ਵੁਤ੍ਤਂ –

''ਪਞ੍ਚਦ੍ਵਾਰੇ ਸਿਯਾ ਸਨ੍ਧਿ, ਵਿਨਾ ਕਮ੍ਮਂ ਦ੍ਵਿਗੋਚਰੇ''ਤਿ। (ਸ॰ ਸ॰ ੧੨੩)।

ਅਟ੍ਠਕਥਾਯਂ (ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ੨.੬੨੪-੬੨੫; ਵਿਭ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੨੨੭) ਪਨ ''ਗਤਿਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਮਨੋਦ੍ਵਾਰੇ ਆਪਾਥਮਾਗਚ੍ਛਤੀ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ, ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਾਯ ਚ ਪਞ੍ਚਦ੍ਵਾਰਿਕਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯਾ ਅਦਸ੍ਸਿਤਤ੍ਤਾ, **ਮੂਲਟੀਕਾ**ਦੀਸੁ ਚ ''ਕਮ੍ਮਬਲੇਨ ਉਪਟ੍ਠਾਪਿਤਂ ਵਣ੍ਣਾਯਤਨਂ ਸੁਪਿਨਂ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤਸ੍ਸ ਵਿਯ ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁਸ੍ਸ ਵਿਯ ਚ ਮਨੋਦ੍ਵਾਰੇਯੇਵ ਗੋਚਰਭਾਵਂ ਗਚ੍ਛਤੀ''ਤਿ (ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ਮਹਾ॰ ੨.੬੨੩) ਨਿਯਮੇਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਤੇਸਂ ਵਚਨਂ ਨ ਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਨ੍ਤਿ ਆਚਰਿਯਾ। ''ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਞ੍ਚਾ''ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਗਤਿਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਤਾਵ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਰਮ੍ਮਣਂ ਯੁਜ੍ਜਤਿ, ਕਮ੍ਮਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਪਨ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਜਨਕਕਮ੍ਮਸ੍ਸੇਵ ਨਿਮਿਤ੍ਤਭੂਤਂ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਨ੍ਤਿ ਕਥਂ ਤਸ੍ਸ ਚੁਤਿਆਸਨ੍ਨਜਵਨੇਹਿ ਗਹਿਤਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਭਾਵੋ ਸਮ੍ਭਵਤਿ। ਨ ਹਿ ਤਦੇਵ ਆਰਮ੍ਮਣੂਪਟ੍ਠਾਪਕਂ, ਤਦੇਵ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਜਨਕਂ ਭਵੇਯ੍ਯ ਉਪਚਿਤਭਾਵਾਭਾਵਤੋ ਅਨਸ੍ਸਾਦਿਤਤ੍ਤਾ ਚ। ''ਕਤਤ੍ਤਾ ਉਪਚਿਤਤ੍ਤਾ''ਤਿ (ਧ॰ ਸ॰ ੪੩੧) ਹਿ ਵਚਨਤੋ ਪੁਨਪ੍ਪੁਨਂ ਲਦ੍ਧਾਸੇਵਨਮੇਵ ਕਮ੍ਮਂ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਂ ਆਕਡ੍ਢਤਿ। **ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਮਗ੍ਗੇ** (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੧.੨੩੨) ਚ ਨਿਕਨ੍ਤਿਕ੍ਖਣੇ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ ਹੇਤੂਨਂ ਪਚ੍ਚਯਾਪਿ ਸਹੇਤੁਕਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯਾ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾਕਤੂਪਚਿਤਮ੍ਪਿ ਕਮ੍ਮਂ ਤਣ੍ਹਾਯ ਅਸ੍ਸਾਦਿਤਮੇਵ ਵਿਪਾਕਂ ਅਭਿਨਿਪ੍ਫਾਦੇਤਿ, ਤਦਾ ਚ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯਾ ਸਮਾਨਵੀਥਿਯਂ ਵਿਯ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨਾਨਿ ਚੁਤਿਆਸਨ੍ਨਜਵਨਾਨਿ ਕਥਂ ਪੁਨਪ੍ਪੁਨਂ ਲਦ੍ਧਾਸੇਵਨਾਨਿ ਸਿਯੁਂ, ਕਥਞ੍ਚ ਤਾਨਿ ਤਦਾ ਕਣ੍ਹਾਯ ਪਰਾਮਟ੍ਠਾਨਿ। ਅਪਿਚ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਕਮ੍ਮਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਚੁਤਿਆਸਨ੍ਨਪ੍ਪਵਤ੍ਤਾਨਂ ਪਞ੍ਚਦ੍ਵਾਰਿਕਜਵਨਾਨਂ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਹੋਤਿ। ''ਪਞ੍ਚਦ੍ਵਾਰਿਕਕਮ੍ਮਞ੍ਚ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਨਿਮਿਤ੍ਤਕਂ ਨ ਹੋਤਿ ਪਰਿਦੁਬ੍ਬਲਭਾਵਤੋ''ਤਿ **ਅਟ੍ਠਕਥਾਯਂ** (ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ੨.੬੨੦; ਵਿਭ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੨੨੭) ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਸਚ੍ਚਮੇਤਂ। ਞਾਤਕਾਦੀਹਿ ਉਪਟ੍ਠਾਪਿਤੇਸੁ ਪਨ ਪੁਪ੍ਫਾਦੀਸੁ ਸਨ੍ਨਿਹਿਤੇਸ੍ਵੇਵ ਮਰਣਸਮ੍ਭਵਤੋ ਤਤ੍ਥ ਵਣ੍ਣਾਦਿਕਂ ਆਰਬ੍ਭ ਚੁਤਿਆਸਨ੍ਨਵੀਥਿਤੋ ਪੁਰਿਮਭਾਗਪ੍ਪਵਤ੍ਤਾਨਂ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਜਨਨਸਮਤ੍ਥਾਨਂ ਮਨੋਦ੍ਵਾਰਿਕਜਵਨਾਨਂ ਆਰਮ੍ਮਣਭੂਤੇਨ ਸਹ ਸਮਾਨਤ੍ਤਾ ਤਦੇਕਸਨ੍ਤਤਿਪਤਿਤਂ ਚੁਤਿਆਸਨ੍ਨਜਵਨਗ੍ਗਹਿਤਮ੍ਪਿ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਵਣ੍ਣਾਦਿਕਂ ਕਮ੍ਮਨਿਮਿਤ੍ਤਭਾਵੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਏਵਞ੍ਚ ਕਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਂ **ਆਨਨ੍ਦਾਚਰਿਯੇਨ** ''ਪਞ੍ਚਦ੍ਵਾਰੇ ਚ ਆਪਾਥਮਾਗਚ੍ਛਨ੍ਤਂ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਕਮ੍ਮਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਆਸਨ੍ਨਕਤਕਮ੍ਮਾਰਮ੍ਮਣਸਨ੍ਤਤਿਯਂ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਂ, ਤਂਸਦਿਸਞ੍ਚ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬ''ਨ੍ਤਿ (ਵਿਭ॰ ਮੂਲਟੀ॰ ੨੨੭; ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ਮਹਾ॰ ੨.੬੨੩)।

੯੪. **ਯਥਾਰਹ**ਨ੍ਤਿ ਦੁਤਿਯਚਤੁਤ੍ਥਪਠਮਤਤਿਯਾਨਂ ਪਟਿਸਨ੍ਧੀਨਂ ਅਨੁਰੂਪਤੋ।

੯੮. ਆਰੁਪ੍ਪਚੁਤਿਯਾ ਪਰਂ ਹੇਟ੍ਠਿਮਾਰੁਪ੍ਪਵਜ੍ਜਿਤਾ ਆਰੁਪ੍ਪਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯੋ ਹੋਨ੍ਤਿ ਉਪਰੂਪਰਿਅਰੂਪੀਨਂ ਹੇਟ੍ਠਿਮਹੇਟ੍ਠਿਮਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਅਨਾਯੂਹਨਤੋ, ਉਪਚਾਰਜ੍ਝਾਨਸ੍ਸ ਪਨ ਬਲਵਭਾਵਤੋ ਤਸ੍ਸ ਵਿਪਾਕਭੂਤਾ ਕਾਮਤਿਹੇਤੁਕਾ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯੋ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਰੂਪਾਵਚਰਚੁਤਿਯਾ ਪਰਂ ਅਹੇਤੁਕਰਹਿਤਾ ਉਪਚਾਰਜ੍ਝਾਨਾਨੁਭਾਵੇਨੇਵ ਦੁਹੇਤੁਕਤਿਹੇਤੁਕਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯੋ ਸਿਯੁਂ, ਕਾਮਤਿਹੇਤੁਮ੍ਹਾ ਚੁਤਿਤੋ ਪਰਂ ਸਬ੍ਬਾ ਏਵ ਕਾਮਰੂਪਾਰੂਪਭਵਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਾ ਯਥਾਰਹਂ ਅਹੇਤੁਕਾਦਿਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯੋ ਸਿਯੁਂ। ਇਤਰੋ ਦੁਹੇਤੁਕਾਹੇਤੁਕਚੁਤਿਤੋ ਪਰਂ ਕਾਮੇਸ੍ਵੇਵ ਭਵੇਸੁ ਤਿਹੇਤੁਕਾਦਿਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯੋ ਸਿਯੁਂ।

ਚੁਤਿਪਟਿਸਨ੍ਧਿਕ੍ਕਮਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੯੯. ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯਾ ਨਿਰੋਧਸ੍ਸ ਅਨਨ੍ਤਰਤੋ **ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਨਿਰੋਧਾਨਨ੍ਤਰਤੋ। ਤਦੇ**ਵ **ਚਿਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਤਂਸਦਿਸਤਾਯ ਤਬ੍ਬੋਹਾਰਪ੍ਪਵਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਤਦੇਵ ਚਿਤ੍ਤਂ ਯਥਾ ''ਤਾਨਿਯੇਵ ਓਸਧਾਨੀ''ਤਿ। **ਅਸਤਿ ਵੀਥਿਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦੇ**ਤਿ ਅਨੁਰਨ੍ਤਰਾ ਵੀਥਿਚਿਤ੍ਤਾਨਂ ਉਪ੍ਪਾਦੇ ਅਸਤਿ, ਚੁਤਿਚਿਤ੍ਤਂ ਹੁਤ੍ਵਾ ਨਿਰੁਜ੍ਝਤਿ ਤਦੇਵ ਚਿਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ।

੧੦੧. **ਪਰਿਵਤ੍ਤਨ੍ਤਾ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ** ਯਾਵ ਵਟ੍ਟਮੂਲਸਮੁਚ੍ਛੇਦਾਤਜਧਿਪ੍ਪਾਯੋ।

੧੦੨. ਯਥਾ **ਇਹ** ਭਵੇਪਟਿਸਨ੍ਧਿ ਚੇਵ ਭਵਙ੍ਗਞ੍ਚ ਵੀਥਿਯੋ ਚ ਚੁਤਿ ਚ, ਤਥਾ ਪੁਨ ਭਵਨ੍ਤਰੇ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਭਵਙ੍ਗਨ੍ਤਿ ਏਵਮਾਦਿਕਾ ਅਯਂ ਚਿਤ੍ਤਸਨ੍ਤਤਿ ਪਰਿਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਯੋਜਨਾ। ਕੇਚਿ ਪਨ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਪਰਿਚ੍ਛੇਦੇ ਵੀਥਿਮੁਤ੍ਤਸਙ੍ਗਹਸ੍ਸੇਵ ਦਸ੍ਸਿਤਤ੍ਤਾ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਭਵਙ੍ਗਚੁਤੀਨਮੇਵ ਇਧ ਗਹਣਂ ਯੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿਜਾਧਿਪ੍ਪਾਯੇਨ ''ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਭਵਙ੍ਗਵੀਥਿਯੋ''ਤਿ ਇਮਸ੍ਸ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਭਵਙ੍ਗਪ੍ਪਵਾਹਾਤਿ ਅਤ੍ਥਂ ਵਦਨ੍ਤਿ, ਤਂ ਤੇਸਂ ਮਤਿਮਤ੍ਤਂ ਪਵਤ੍ਤਿਸਙ੍ਗਹਦਸ੍ਸਨਾਵਸਾਨੇ ਤਤ੍ਥ ਸਙ੍ਗਹਿਤਾਨਂ ਸਬ੍ਬੇਸਮੇਵ

ਨਿਗਮਨਸ੍ਸ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਤ੍ਤਾ। ਏਵਞ੍ਚ ਸਤਿ ‘‘ਪਟਿਸਙ੍ਖਾਯ ਪਨੇਤਮਦ੍ਧੁਵ’’ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਸਬ੍ਬੇਸਮੇਵ ਏਤ-ਸਦ੍ਦੇਨ ਪਰਾਮਸਨਂ ਸੁਟ੍ਠੁ ਉਪਪਨ੍ਨਂ ਹੋਤਿ। **ਏਤਂ** ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਂ ਵਟ੍ਟਪਵਤ੍ਤਂ **ਅਦ੍ਧੁਵਂ** ਅਨਿਚ੍ਚਂ ਪਲੋਕਧਮ੍ਮਂ **ਪਟਿਸਙ੍ਖਾਯ** ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ **ਬੁਧਾ** ਪਣ੍ਡਿਤਾ **ਚਿਰਾਯ** ਚਿਰਕਾਲਂ ਸੁਬ੍ਬਤਾ ਹੁਤ੍ਵਾ **ਅਚ੍ਚੁਤਂ** ਧੁਵਂ ਅਚਵਨਧਮ੍ਮਂ **ਪਦਂ** ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ **ਅਧਿਗਨ੍ਤ੍ਵਾ** ਮਗ੍ਗਫਲਞਾਣੇਨ ਸਚ੍ਛਿਕਤ੍ਵਾ ਤਤੋਯੇਵ ਸੁਟ੍ਠੁ ਸਮੁਚ੍ਛਿਨ੍ਨਸਿਨੇਹਬਨ੍ਧਨਾ **ਸਮਂ** ਨਿਰੁਪਧਿਸੇਸਨਿਬ੍ਬਾਨਧਾਤੁਂ **ਏਸ੍ਸਨ੍ਤਿ** ਪਾਪੁਣਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ।

ਇਤਿ ਅਭਿਧਮ੍ਮਤ੍ਥਵਿਭਾਵਿਨਿਯਾ ਨਾਮ ਅਭਿਧਮ੍ਮਤ੍ਥਸਙ੍ਗਹਵਣ੍ਣਨਾਯ

ਵੀਥਿਮੁਤ੍ਤਪਰਿਚ੍ਛੇਦਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੬. ਰੂਪਪਰਿਚ੍ਛੇਦਵਣ੍ਣਨਾ

੧. ਏਵਂ ਤਾਵ ਚਿਤ੍ਤਚੇਤਸਿਕਵਸੇਨ ਦੁਵਿਧਂ ਅਭਿਧਮ੍ਮਤ੍ਥਂ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਰੂਪਂ, ਤਦਨਨ੍ਤਰਞ੍ਚ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਮਾਰਭਨ੍ਤੋ ਆਹ “**ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ**”ਤ੍ਯਾਦਿ। **ਸਪ੍ਪਭੇਦਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਕਾ** ਉਦ੍ਦੇਸਨਿਦ੍ਦੇਸਪਟਿਨਿਦ੍ਦੇਸਵਸੇਨ ਤੀਹਿ ਪਰਿਚ੍ਛੇਦੇਹਿ ਵੁਤ੍ਤਪ੍ਪਭੇਦਵਨ੍ਤੋ, ਪਵਤ੍ਤਿਪਟਿਸਨ੍ਧਿਵਸੇਨ ਦ੍ਵੀਹਿ ਪਰਿਚ੍ਛੇਦੇਹਿ ਵੁਤ੍ਤਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਵਨ੍ਤੋ ਚ **ਚਿਤ੍ਤਚੇਤਸਿਕਾ ਧਮ੍ਮਾ ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ** ਪਞ੍ਚਹਿ ਪਰਿਚ੍ਛੇਦੇਹਿ ਵਿਭਤ੍ਤਾ **ਹਿ** ਯਸ੍ਮਾ, ਇਦਾਨਿ ਯਥਾਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤਂ ਰੂਪਂ ਪਵੁਚ੍ਚਤੀਤਿ ਯੋਜਨਾ।

੨. ਇਦਾਨਿ ਯਥਾਪਟਿਞ੍ਞਾਤਰੂਪਵਿਭਾਗਤ੍ਥਂ ਮਾਤਿਕਂ ਠਪੇਤੁਂ “**ਸਮੁਦ੍ਦੇਸਾ**”ਤ੍ਯਾਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਸਙ੍ਖੇਪਤੋ ਉਦ੍ਦਿਸਨਂ **ਸਮੁਦ੍ਦੇਸੋ**। ਏਕਵਿਧਾਦਿਵਸੇਨ ਵਿਭਜਨਂ **ਵਿਭਾਗੋ**, ਸਮੁਟ੍ਠਾਤਿ ਏਤਸ੍ਮਾ ਫਲਨ੍ਤਿ **ਸਮੁਟ੍ਠਾਨਂ**, ਕਮ੍ਮਾਦਯੋ ਰੂਪਜਨਕਪਚ੍ਚਯਾ। ਚਕ੍ਖੁਦਸਕਾਦਯੋ **ਕਲਾਪਾ**। **ਪਵਤ੍ਤਿਕ੍ਕਮਤੋ ਚੇ**ਤਿ ਭਵਕਾਲਸਤ੍ਤਭੇਦੇਨ ਰੂਪਾਨਂ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਕ੍ਕਮਤੋ।

ਰੂਪਸਮੁਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੩. ਉਪਾਦਿਨ੍ਨਾਨੁਪਾਦਿਨ੍ਨਸਨ੍ਤਾਨੇਸੁ ਸਸਮ੍ਭਾਰਧਾਤੁਵਸੇਨ ਮਹਨ੍ਤਾ ਹੁਤ੍ਵਾ ਭੂਤਾ ਪਾਤੁਭੂਤਾਤਿ **ਮਹਾਭੂਤਾ** (ਧ॰ ਸ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੫੮੪)। ਅਥਵਾ ਅਨੇਕਵਿਧਅਬ੍ਭੁਤਵਿਸੇਸਦਸ੍ਸਨੇਨ, ਅਨੇਕਾਭੂਤਦਸ੍ਸਨੇਨ ਵਾ ਮਹਨ੍ਤਾਨਿ ਅਬ੍ਭੁਤਾਨਿ, ਅਭੂਤਾਨਿ ਵਾ ਏਤੇਸੂਤਿ ਮਹਾਭੂਤਾ, ਮਾਯਾਕਾਰਾਦਯੋ। ਤੇਹਿ ਸਮਾਨਾ ਸਯਂ ਅਨੀਲਾਦਿਸਭਾਵਾਨੇਵ ਨੀਲਾਦਿਉਪਾਦਾਯਰੂਪਦਸ੍ਸਨਾਦਿਤੋਤਿ **ਮਹਾਭੂਤਾ**। ਮਨਾਪਵਣ੍ਣਸਣ੍ਠਾਨਾਦੀਹਿ ਵਾ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਵਞ੍ਚਿਕਾ ਯਕ੍ਖਿਨਿਆਦਯੋ ਵਿਯ ਮਨਾਪਇਤ੍ਥਿਪੁਰਿਸਰੂਪਦਸ੍ਸਨਾਦਿਨਾ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਵਞ੍ਚਕਤ੍ਤਾ ਮਹਨ੍ਤਾਨਿ ਅਭੂਤਾਨਿ ਏਤੇਸੂਤਿ **ਮਹਾਭੂਤਾ**। ਵੁਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਹੇਤਂ –

> ‘‘ਮਹਨ੍ਤਾ ਪਾਤੁਭੂਤਾਤਿ, ਮਹਾਭੂਤਸਮਾਤਿ ਵਾ।
> ਵਞ੍ਚਕਤ੍ਤਾ ਅਭੂਤੇਨ, ‘ਮਹਾਭੂਤਾ’ਤਿ ਸਮ੍ਮਤਾ’’ਤਿ॥ (ਅਭਿਧ॰ ੬੨੬)।

ਅਥ ਵਾ ਮਹਨ੍ਤਪਾਤੁਭਾਵਤੋ ਮਹਨ੍ਤਾਨਿ ਭਵਨ੍ਤਿ ਏਤੇਸੁ ਉਪਾਦਾਰੂਪਾਨਿ, ਭੂਤਾਨਿ ਚਾਤਿ **ਮਹਾਭੂਤਾਨਿ**। ਮਹਾਭੂਤੇ ਉਪਾਦਾਯ ਪਵਤ੍ਤਂ ਰੂਪਂ **ਉਪਾਦਾਯਰੂਪਂ**। ਯਦਿ ਏਵਂ ‘‘ਏਕਂ ਮਹਾਭੂਤਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਤਤੋ ਮਹਾਭੂਤਾ’’ਤ੍ਯਾਦਿਵਚਨਤੋ (ਪਟ੍ਠਾ॰ ੧.੧.੫੩) ਏਕੇਕਮਹਾਭੂਤਾ ਸੇਸਮਹਾਭੂਤਾਨਂ ਨਿਸ੍ਸਯਾ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਤੇਸਮ੍ਪਿ ਉਪਾਦਾਯਰੂਪਤਾਪਸਙ੍ਗੋਤਿ? ਨਯਿਦਮੇਵਂ ਉਪਾਦਾਯੇਵ ਪਵਤ੍ਤਰੂਪਾਨਂ ਤਂਸਮਞ੍ਞਾਸਿਦ੍ਧਿਤੋ। ਯਞ੍ਹਿ ਮਹਾਭੂਤੇ ਉਪਾਦਿਯਤਿ, ਸਯਞ੍ਚ ਅਞ੍ਞੇਹਿ ਉਪਾਦੀਯਤਿ। ਨ ਤਂ ਉਪਾਦਾਯਰੂਪਂ। ਯਂ ਪਨ ਉਪਾਦੀਯਤੇਵ, ਨ ਕੇਨਚਿ ਉਪਾਦੀਯਤਿ, ਤਦੇਵ ਉਪਾਦਾਯਰੂਪਨ੍ਤਿ ਨਤ੍ਥਿ ਭੂਤਾਨਂ ਤਬ੍ਬੋਹਾਰਪ੍ਪਸਙ੍ਗੋ। ਅਪਿਚ ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਮਹਾਭੂਤਾਨਂ ਉਪਾਦਾਯਰੂਪਨ੍ਤਿ ਉਪਾਦਾਯਰੂਪਲਕ੍ਖਣਨ੍ਤਿ ਨਤ੍ਥਿ ਤਯੋ ਉਪਾਦਾਯ ਪਵਤ੍ਤਾਨਂ ਉਪਾਦਾਯਰੂਪਤਾਤਿ।

੪. ਪਥਨਟ੍ਠੇਨ ਪਥਵੀ, ਤਰੁਪਬ੍ਬਤਾਦੀਨਂ ਪਕਤਿਪਥਵੀ ਵਿਯ ਸਹਜਾਤਰੂਪਾਨਂ ਪਤਿਟ੍ਠਾਨਭਾਵੇਨ ਪਕ੍ਖਾਯਤਿ, ਉਪਟ੍ਠਾਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ, ਪਥਵੀ ਏਵ ਧਾਤੁ ਸਲਕ੍ਖਣਧਾਰਣਾਦਿਤੋ ਨਿਸ੍ਸਤ੍ਤਨਿਜ੍ਜੀਵਟ੍ਠੇਨ ਸਰੀਰਸੇਲਾਵਯਵਧਾਤੁਸਦਿਸਤ੍ਤਾ ਚਾਤਿ **ਪਥਵੀਧਾਤੁ**। ਆਪੇਤਿ ਸਹਜਾਤਰੂਪਾਨਿ ਪਤ੍ਥਰਤਿ, ਆਪਾਯਤਿ ਵਾ ਬ੍ਰੂਹੇਤਿ ਵਡ੍ਢੇਤੀਤਿ **ਆਪੋ**। ਤੇਜੇਤਿ ਪਰਿਪਾਚੇਤਿ, ਨਿਸੇਤਿ ਵਾ ਤਿਕ੍ਖਭਾਵੇਨ ਸੇਸਭੂਤਤ੍ਤਯਂ ਉਸ੍ਮਾਪੇਤੀਤਿ **ਤੇਜੋ**। ਵਾਯਤਿ ਦੇਸਨ੍ਤਰੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਹੇਤੁਭਾਵੇਨ ਭੂਤਸਙ੍ਘਾਤਂ ਪਾਪੇਤੀਤਿ **ਵਾਯੋ**। ਚਤਸ੍ਸੋਪਿ ਪਨੇਤਾ ਯਥਾਕ੍ਕਮਂ ਕਥਿਨਤ੍ਤਦਵਤ੍ਤਉਣ੍ਹਤ੍ਤਵਿਤ੍ਥਮ੍ਭਨਤ੍ਤਲਕ੍ਖਣਾਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ।

੫. ਚਕ੍ਖਾਦੀਨਂ ਵਚਨਤ੍ਥੋ ਹੇਟ੍ਠਾ ਕਥਿਤੋਵ। **ਪਸਾਦਰੂਪਂ ਨਾਮ** ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਮਹਾਭੂਤਾਨਂ ਪਸਨ੍ਨਭਾਵਹੇਤੁਕਤ੍ਤਾ। ਤਂ ਪਨ ਯਥਾਕ੍ਕਮਂ ਦਟ੍ਠੁਕਾਮਤਾਸੋਤੁਕਾਮਤਾਘਾਯਿਤੁਕਾਮਤਾਸਾਯਿਤੁਕਾਮਤਾਫੁਸਿਤੁਕਾਮਤਾਨਿਦਾਨਕਮ੍ਮਸਮੁਟ੍ਠਾਨਭੂਤਪ੍ਪਸਾਦਲਕ੍ਖਣਂ। ਤਤ੍ਥ ਚਕ੍ਖੁ ਤਾਵ ਮਜ੍ਝੇ ਕਣ੍ਹਮਣ੍ਡਲਸ੍ਸ ਊਕਾਸਿਰਪ੍ਪਮਾਣੇ ਅਭਿਮੁਖੇ ਠਿਤਾਨਂ ਸਰੀਰਸਣ੍ਠਾਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਪਦੇਸੇ ਤੇਲਮਿਵ ਪਿਚੁਪਟਲਾਨਿ ਸਤ੍ਤਕ੍ਖਿਪਟਲਾਨਿ

ਬਜਾਪੇਤ੍ਵਾ ਧਾਰਣਨਹਾਪਨਮਣ੍ਡਨਬੀਜਨਕਿਚ੍ਚੇਹਿ ਚਤੂਹਿ ਧਾਤੀਹਿ ਵਿਯ ਖਤ੍ਤਿਯਕੁਮਾਰੋ ਸਨ੍ਧਾਰਣਬਨ੍ਧਨਪਰਿਪਾਚਨਸਮੁਦੀਰਣਕਿਚ੍ਚੇਹਿ ਚਤੂਹਿ ਧਾਤੂਹਿ ਕਤੂਪਕਾਰਂ ਉਤੁਚਿਤ੍ਤਾਹਾਰੇਹਿ ਉਪਤ੍ਥਮ੍ਭਿਯਮਾਨਂ ਆਯੁਨਾ ਪਰਿਪਾਲਿਯਮਾਨਂ ਵਣ੍ਣਾਦੀਹਿ ਪਰਿਵਾਰਿਤਂ ਯਥਾਯੋਗਂ ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣਾਦੀਨਂ ਵਤ੍ਥੁਦ੍ਵਾਰਭਾਵਂ ਸਧੇਨ੍ਤੁ ਪਵਤ੍ਤਤਿ, ਇਤਰਂ ''ਸਸਮ੍ਭਾਰਚਕ੍ਖੂ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਏਵਂ ਸੋਤਾਦਯੋਪਿ ਯਥਾਕ੍ਕਮਂ ਸੋਤਬਿਲਬ੍ਭਨ੍ਤਰੇ ਅਙ੍ਗੁਲਿਵੇਧਨਾਕਾਰਂ ਉਪਚਿਤਤਨੁਤਮ੍ਬਲੋਮਂ, ਨਾਸਿਕਬ੍ਭਨ੍ਤਰੇ ਅਜਪਦਸਣ੍ਠਾਨਂ, ਜਿਵ੍ਹਾਮਜ੍ਝੇ ਉਪ੍ਪਲਦਲਗ੍ਗਸਣ੍ਠਾਨਂ ਪਦੇਸਂ ਅਭਿਬਜਾਪੇਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ, ਇਤਰਂ ਪਨ ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਕਮ੍ਮਜਤੇਜਸ੍ਸ ਪਤਿਟ੍ਠਾਨਟ੍ਠਾਨਂ ਕੇਸਗ੍ਗਲੋਮਗ੍ਗਨਖਗ੍ਗਸੁਕ੍ਖਚਮ੍ਮਾਨਿ ਚ ਅਵਸੇਸਂ ਸਕਲਸਰੀਰਂ ਫਰਿਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਤਿ। ਏਵਂ ਸਨ੍ਤੇਪਿ ਇਤਰੇਹਿ ਤਸ੍ਸ ਸਙ੍ਕਰੋ ਨ ਹੋਤਿ ਭਿਨ੍ਨਨਿਸ੍ਸਯਲਕ੍ਖਣਤ੍ਤਾ। ਏਕਨਿਸ੍ਸਯਾਨਿਪਿ ਹਿ ਰੂਪਰਸਾਦੀਨਿ ਲਕ੍ਖਣਭੇਦਤੋ ਅਸਂਕਿਣ੍ਣਾਤਿ ਕਿਂ ਪਨ ਭਿਨ੍ਨਨਿਸ੍ਸਯਾ ਪਸਾਦਾ।

੬. ਆਪੋਧਾਤੁਯਾ ਸੁਖੁਮਭਾਵੇਨ ਫੁਸਿਤੁਂ ਅਸਕ੍ਕੁਣੇਯ੍ਯਤ੍ਤਾ ਵੁਤ੍ਤਂ **"ਆਪੋਧਾਤੁ ਵਿਵਜ੍ਜਿਤਂ ਭੂਤਤ੍ਤਯਸਙ੍ਖਾਤ"**ਨ੍ਤਿ। ਕਿਞ੍ਚਾਪਿ ਹਿ ਸੀਤਤਾ ਫੁਸਿਤ੍ਵਾ ਗਯ੍ਹਤਿ, ਸਾ ਪਨ ਤੇਜੋਯੇਵ। ਮਨ੍ਦੇ ਹਿ ਉਣ੍ਹਤ੍ਤੇ ਸੀਤਬੁਦ੍ਧਿ ਸੀਤਤਾਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸ ਕਸ੍ਸਚਿ ਗੁਣਸ੍ਸ ਅਭਾਵਤੋ। ਤਯਿਦਂ ਸੀਤਬੁਦ੍ਧਿਯਾ ਅਨਵਟ੍ਠਿਤਭਾਵਤੋ ਵਿਞ੍ਞਾਯਤਿ ਪਾਰਾਪਾਰੇ ਵਿਯ। ਤਥਾ ਹਿ ਘਮ੍ਮਕਾਲੇ ਆਤਪੇ ਠਤ੍ਵਾ ਛਾਯਂ ਪਵਿਟ੍ਠਾਨਂ ਸੀਤਬੁਦ੍ਧਿ ਹੋਤਿ, ਤਤ੍ਥੇਵ ਚਿਰਕਾਲਂ ਠਿਤਾਨਂ ਉਣ੍ਹਬੁਦ੍ਧਿ। ਯਦਿ ਚ ਆਪੋਧਾਤੁ ਸੀਤਤਾ ਸਿਯਾ, ਉਣ੍ਹਭਾਵੇਨ ਸਹ ਏਕਸ੍ਮਿਂ ਕਲਾਪੇ ਉਪਲਬ੍ਭੇਯ੍ਯ, ਨ ਚੇਵਂ ਉਪਲਬ੍ਭਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਵਿਞ੍ਞਾਯਤਿ ''ਨ ਆਪੋਧਾਤੁ ਸੀਤਤਾ''ਤਿ। ਯੇ ਪਨ ''ਦਵਤਾ ਆਪੋਧਾਤੁ, ਸਾ ਚ ਫੁਸਿਤ੍ਵਾ ਗਯ੍ਹਤੀ''ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ, ਤੇ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਾ ''ਦਵਤਾ ਨਾਮ ਫੁਸਿਤ੍ਵਾ ਗਯ੍ਹਤੀਤਿ ਇਦਂ ਆਯਸ੍ਮਨ੍ਤਾਨਂ ਅਭਿਮਾਨਮਤ੍ਤਂ ਸਣ੍ਠਾਨੇ ਵਿਯਾ''ਤਿ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਚੇਤਂ ਪੋਰਾਣੇਹਿ –

> ''ਦਵਤਾਸਹਵੁਤ੍ਤੀਨਿ, ਤੀਣਿ ਭੂਤਾਨਿ ਸਮ੍ਫੁਸਂ।
> ਦਵਤਂ ਸਮ੍ਫੁਸਾਮੀਤਿ, ਲੋਕੋਯਮਭਿਮਞ੍ਞਤਿ॥
>
> ''ਭੂਤੇ ਫੁਸਿਤ੍ਵਾ ਸਣ੍ਠਾਨਂ, ਮਨਸਾ ਗਣ੍ਹਤੋ ਯਥਾ।
> ਪਚ੍ਚਕ੍ਖਤੋ ਫੁਸਾਮੀਤਿ, ਵਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਾ ਦਵਤਾ ਤਥਾ''ਤਿ॥

ਗੋਚਰਰੂਪਂ ਨਾਮ ਪਞ੍ਚਵਿਞ੍ਞਾਣਵਿਸਯਭਾਵਤੋ। ਗਾਵੋ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ ਚਰਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥਾਤਿ ਗੋਚਰਨ੍ਤਿ ਹਿ ਆਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸੇਤਂ ਨਾਮਂ। ਤਂ ਪਨੇਤਂ ਪਞ੍ਚਵਿਧਮ੍ਪਿ ਯਥਾਕ੍ਕਮਂ ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣਾਦੀਨਂ ਗੋਚਰਭਾਵਲਕ੍ਖਣਂ, ਚਕ੍ਖਾਦਿਪਟਿਹਨਨਲਕ੍ਖਣਂ ਵਾ।

੭. ਇਤ੍ਥਿਯਾ ਭਾਵੋ **ਇਤ੍ਥਤ੍ਤਂ** (ਧ॰ ਸ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੬੩੨)। ਪੁਰਿਸਸ੍ਸ ਭਾਵੋ **ਪੁਰਿਸਤ੍ਤਂ**। ਤਤ੍ਥ ਇਤ੍ਥਿਲਿਙ੍ਗਨਿਮਿਤ੍ਤਕੁਤ੍ਤਾਕਪ੍ਪਹੇਤੁਭਾਵਲਕ੍ਖਣਂ ਇਤ੍ਥਤ੍ਤਂ, ਪੁਰਿਸਲਿਙ੍ਗਾਦਿਹੇਤੁਭਾਵਲਕ੍ਖਣਂ ਪੁਰਿਸਤ੍ਤਂ। ਤਤ੍ਥ ਇਤ੍ਥੀਨਂ ਅਙ੍ਗਜਾਤਂ **ਇਤ੍ਥਿਲਿਙ੍ਗਂ**। ਸਰਾਧਿਪ੍ਪਾਯਾ **ਇਤ੍ਥਿਨਿਮਿਤ੍ਤਂ** ''ਇਤ੍ਥੀ''ਤਿ ਸਞ੍ਜਾਨਨਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯਭਾਵਤੋ। ਅਵਿਸਦਠਾਨਗਮਨਨਿਸਜ੍ਜਾਦਿ **ਇਤ੍ਥਿਕੁਤ੍ਤਂ**। ਇਤ੍ਥਿਸਣ੍ਠਾਨਂ **ਇਤ੍ਥਾਕਪ੍ਪੋ**। ਪੁਰਿਸਲਿਙ੍ਗਾਦੀਨਿਪਿ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾਨਿ। **ਅਟ੍ਠਕਥਾਯਂ** ਪਨ ਅਞ੍ਞਥਾ ਇਤ੍ਥਿਲਿਙ੍ਗਾਦੀਨਿ ਵਣ੍ਣਿਤਾਨਿ। ਤਂ ਪਨ ਏਵਂ ਸਙ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਵਦਨ੍ਤਿ –

> ''ਲਿਙ੍ਗਂ ਹਤ੍ਥਾਦਿਸਣ੍ਠਾਨਂ, ਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਮਿਹਿਤਾਦਿਕਂ।
> ਕੁਤ੍ਤਂ ਸੁਪ੍ਪਾਦਿਨਾ ਕੀਲ਼ਾ, ਆਕਪ੍ਪੋ ਗਮਨਾਦਿਕ''ਨ੍ਤਿ॥

ਭਾਵਰੂਪਂ ਨਾਮ ਭਵਤਿ ਏਤੇਨ ਇਤ੍ਥਾਦਿਅਭਿਧਾਨਂ, ਬੁਦ੍ਧਿ ਚਾਤਿ ਕਤ੍ਵਾ। ਤਂ ਪਨੇਤਂ ਕਾਯਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਵਿਯ ਸਕਲਸਰੀਰਂ ਫਰਿਤ੍ਵਾ ਤਿਟ੍ਠਤਿ।

੮. ਹਦਯਮੇਵ ਮਨੋਧਾਤੁਮਨੋਵਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੂਨਂ ਨਿਸ੍ਸਯਤ੍ਤਾ ਵਤ੍ਥੁ ਚਾਤਿ **ਹਦਯਵਤ੍ਥੁ**। ਤਥਾ ਹਿ ਤਂ ਧਾਤੁਦ੍ਵਯਨਿਸ੍ਸਯਭਾਵਲਕ੍ਖਣਂ, ਤਞ੍ਚ ਹਦਯਕੋਸਬ੍ਭਨ੍ਤਰੇ ਅਡ੍ਢਪਸਤਮਤ੍ਤੇ ਲੋਹਿਤਂ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਪਵਤ੍ਤਤਿ। **ਰੂਪਕਣ੍ਡੇ** ਅਵੁਤ੍ਤਸ੍ਸਪਿ ਪਨੇਤਸ੍ਸ ਆਗਮਤੋ, ਯੁਤ੍ਤਿਤੋ ਚ ਅਤ੍ਥਿਭਾਵੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। ਤਤ੍ਥ, ਤਂ ਰੂਪਂ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਮਨੋਧਾਤੁ ਚ ਮਨੋਵਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੁ ਚ ਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ''ਯਂ ਰੂਪਂ ਮਨੋਧਾਤੁਯਾ ਚ ਮਨੋਵਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੁਯਾ ਚ ਤਂਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਕਾਨਞ੍ਚ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਨਿਸ੍ਸਯਪਚ੍ਚਯੇਨ ਪਚ੍ਚਯੋ''ਤਿ (ਪਟ੍ਠਾ॰ ੧.੧.੮) ਏਵਮਾਗਤਂ ਪਟ੍ਠਾਨਵਚਨਂ ਆਗਮੋ। ਯੁਤ੍ਤਿ ਪਨੇਵਂ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ –

''ਨਿਪ੍ਫਨ੍ਨਭੂਤਿਕਾਧਾਰਾ, ਦ੍ਵੇ ਧਾਤੂ ਕਾਮਰੂਪਿਨਂ।
ਰੂਪਾਨੁਬਨ੍ਧਵੁਤ੍ਤਿਤ੍ਤਾ, ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣਾਦਯੋ ਵਿਯ॥

''ਚਕ੍ਖਾਦਿਨਿਸ੍ਸਿਤਾਨੇਤਾ, ਤਸ੍ਸਞ੍ਞਾਧਾਰਭਾਵਤੋ।
ਨਾਪਿ ਰੂਪਾਦਿਕੇ ਤੇਸਂ, ਬਹਿਦ੍ਧਾਪਿ ਪਵਤ੍ਤਿਤੋ॥

''ਨ ਚਾਪਿ ਜੀਵਿਤਂ ਤਸ੍ਸ, ਕਿਚ੍ਚਨ੍ਤਰਨਿਯੁਤ੍ਤਿਤੋ।
ਨ ਚ ਭਾਵਦ੍ਵਯਂ ਤਸ੍ਮਿਂ, ਅਸਨ੍ਤੇਪਿ ਪਵਤ੍ਤਿਤੋ॥

''ਤਸ੍ਮਾ ਤਦਞ੍ਞਂ ਵਤ੍ਥੁ ਤਂ, ਭੂਤਿਕਨ੍ਤਿ ਵਿਜਾਨਿਯਂ।
ਵਤ੍ਥਾਲਮ੍ਬਦੁਕਾਨਨ੍ਤੁ, ਦੇਸਨਾਭੇਦਤੋ ਇਦਂ।
ਧਮ੍ਮਸਙ੍ਗਣਿਪਾਠਸ੍ਮਿਂ, ਨ ਅਕ੍ਖਾਤਂ ਮਹੇਸਿਨਾ''ਤਿ॥

੯. ਜੀਵਨ੍ਤਿ ਤੇਨਾਤਿ ਜੀਵਿਤਂ, ਤਦੇਵ ਕਮ੍ਮਜਰੂਪਪਰਿਪਾਲਨੇ ਆਧਿਪਚ੍ਚਯੋਗਤੋ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਨ੍ਤਿ **ਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ**। ਤਥਾ ਹੇਤਂ ਕਮ੍ਮਜਰੂਪਪਰਿਪਾਲਨਲਕ੍ਖਣਂ। ਯਥਾਸਕਂ ਖਣਮਤ੍ਤਟ੍ਠਾਯੀਨਮ੍ਪਿ ਹਿ ਸਹਜਾਤਾਨਂ ਪਵਤ੍ਤਿਹੇਤੁਭਾਵੇਨੇਵ ਅਨੁਪਾਲਕਂ। ਨ ਹਿ ਤੇਸਂ ਕਮ੍ਮਂਯੇਵ ਠਿਤਿਕਾਰਣਂ ਹੋਤਿ ਆਹਾਰਜਾਦੀਨਂ ਆਹਾਰਾਦਿ ਵਿਯ ਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਤਙ੍ਖਣਾਭਾਵਤੋ। ਇਦਂ ਪਨ ਸਹ ਪਾਚਨਗ੍ਗਿਨਾ ਅਨਵਸੇਸਉਪਾਦਿਨ੍ਨਕਾਯਂ ਬਜਾਪੇਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਤਿ।

੧੦. ਕਬਲ਼ਂ ਕਤ੍ਵਾ ਅਜ੍ਝੋਹਰੀਯਤੀਤਿ **ਕਬਲ਼ੀਕਾਰੋ ਆਹਾਰੋ,** ਇਦਞ੍ਚ ਸਵਤ੍ਥੁਕਂ ਕਤ੍ਵਾ ਆਹਾਰਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਸੇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਕਾਯੋਪਤ੍ਥਮ੍ਭਨਹੇਤੁਭੂਤਾ ਪਨ ਅਙ੍ਗਮਙ੍ਗਾਨੁਸਾਰੀ ਰਸਹਰਸਙ੍ਖਾਤਾ ਅਜ੍ਝੋਹਰਿਤਬ੍ਬਾਹਾਰਸਿਨੇਹਭੂਤਾ ਓਜਾ ਇਧ ਆਹਾਰਰੂਪਂ ਨਾਮ। ਤਥਾ ਹੇਤਂ ਸੇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਕਾਯੋਪਤ੍ਥਮ੍ਭਨਹੇਤੁਭਾਵਲਕ੍ਖਣਂ, ਓਜਟ੍ਠਮਕਰੂਪਾਹਰਣਲਕ੍ਖਣਂ ਵਾ।

੧੧. ਕਕ੍ਖਲ਼ਤ੍ਤਾਦਿਨਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਤ੍ਤਨੋ ਸਭਾਵੇਨ ਉਪਲਬ੍ਭਨਤੋ **ਸਭਾਵਰੂਪਂ ਨਾਮ**। ਉਪ੍ਪਾਦਾਦੀਹਿ, ਅਨਿਚ੍ਚਤਾਦੀਹਿ ਵਾ ਲਕ੍ਖਣੇਹਿ ਸਹਿਤਨ੍ਤਿ **ਸਲਕ੍ਖਣਂ**। ਪਰਿਚ੍ਛੇਦਾਦਿਭਾਵਂ ਵਿਨਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਸਭਾਵੇਨੇਵ ਕਮ੍ਮਾਦੀਹਿ ਪਚ੍ਚਯੇਹਿ ਨਿਪ੍ਫਨ੍ਨਤ੍ਤਾ **ਨਿਪ੍ਫਰੂਪਂ ਨਾਮ**। ਰੁਪ੍ਪਨਸਭਾਵੋ ਰੂਪਂ, ਤੇਨ ਯੁਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਰੂਪਂ, ਯਥਾ ''ਅਰਿਸਸੋ, ਨੀਲੁਪ੍ਪਲ''ਨ੍ਤਿ, ਸ੍ਵਾਯਂ ਰੂਪ-ਸਦ੍ਦੋ ਰੁਲ੍ਹਿਯਾ ਅਤਂਸਭਾਵੇਪਿ ਪਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਅਪਰੇਨ ਰੂਪ-ਸਦ੍ਦੇਨ ਵਿਸੇਸੇਤ੍ਵਾ **"ਰੂਪਰੂਪ"**ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਯਥਾ ''ਦੁਕ੍ਖਦੁਕ੍ਖ''ਨ੍ਤਿ। ਪਰਿਚ੍ਛੇਦਾਦਿਭਾਵਂ ਅਤਿਕ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਸਭਾਵੇਨੇਵ ਉਪਲਬ੍ਭਨਤੋ ਲਕ੍ਖਣਤ੍ਤਯਾਰੋਪਨੇਨ ਸਮ੍ਮਸਿਤੁਂ ਅਰਹਤ੍ਤਾ **ਸਮ੍ਮਸਨਰੂਪਂ**।

੧੨. ਨ ਕਸ੍ਸਤੀਤਿ ਅਕਾਸੋ। ਅਕਾਸੋਯੇਵ ਆਕਾਸੋ, ਨਿਜ੍ਜੀਵਟ੍ਠੇਨ ਧਾਤੁ ਚਾਤਿ **ਆਕਾਸਧਾਤੁ**। ਚਕ੍ਖੁਦਸਕਾਦਿਏਕੇਕਕਲਾਪਗਤਰੂਪਾਨਂ ਕਲਾਪਨ੍ਤਰੇਹਿ ਅਸਂਕਿਣ੍ਣਭਾਵਾਪਾਦਨਵਸੇਨ ਪਰਿਚ੍ਛੇਦਕਂ, ਤੇਹਿ ਵਾ ਪਰਿਚ੍ਛਿਜ੍ਜਮਾਨਂ, ਤੇਸਂ ਪਰਿਚ੍ਛੇਦਮਤ੍ਤਂ ਵਾ ਰੂਪਂ **ਪਰਿਚ੍ਛੇਦਰੂਪਂ**। ਤਞ੍ਹਿ ਤਂ ਤਂ ਰੂਪਕਲਾਪਂ ਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਦਨ੍ਤਂ ਵਿਯ ਹੋਤਿ। ਵਿਜ੍ਜਮਾਨੇਪਿ ਚ ਕਲਾਪਨ੍ਤਰਭੂਤੇਹਿ ਕਲਾਪਨ੍ਤਰਭੂਤਾਨਂ ਸਮ੍ਫੁਟ੍ਠਭਾਵੇ ਤਂਤਂਰੂਪਵਿਵਿਤ੍ਤਤਾ ਰੂਪਪਰਿਯਨ੍ਤੋ ਆਕਾਸੋ। ਯੇਸਞ੍ਚ ਸੋ ਪਰਿਚ੍ਛੇਦੋ, ਤੇਹਿ ਸਯਂ

ਅਸਮ੍ਫੁਟ੍ਠੋਯੇਵ। ਅਞ੍ਞਥਾ ਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨਤਾ ਨ ਸਿਯਾ ਤੇਸਂ ਰੂਪਾਨਂ ਬ੍ਯਾਪੀਭਾਵਾਪਤ੍ਤਿਤੋ। ਅਬ੍ਯਾਪਿਤਾ ਹਿ ਅਸਮ੍ਫੁਟ੍ਠਤਾ। ਤੇਨਾਹ ਭਗਵਾ ''ਅਸਮ੍ਫੁਟ੍ਠਂ ਚਤੂਹਿ ਮਹਾਭੂਤੇਹੀ''ਤਿ (ਧ॰ ਸ॰ ੬੩੭)।

੧੩. ਚਲਮਾਨਕਾਯੇਨ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯਂ ਵਿਞ੍ਞਾਪੇਤਿ, ਸਯਞ੍ਚ ਤੇਨ ਵਿਞ੍ਞਾਯਤੀਤਿ **ਕਾਯਵਿਞ੍ਞਤ੍ਤਿ**। ਸਵਿਞ੍ਞਾਣਕਸਦ੍ਦਸਙ੍ਖਾਤਵਾਚਾਯ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯਂ ਵਿਞ੍ਞਾਪੇਤਿ, ਸਯਞ੍ਚ ਤਾਯ ਵਿਞ੍ਞਾਯਤੀਤਿ **ਵਚੀਵਿਞ੍ਞਤ੍ਤਿ**। ਤਤ੍ਥ ਅਭਿਕ੍ਕਮਾਦਿਜਨਕਚਿਤ੍ਤਸਮੁਟ੍ਠਾਨਵਾਯੋਧਾਤੁਯਾ ਸਹਜਾਤਰੂਪਸਨ੍ਥਮ੍ਭਨਸਨ੍ਧਾਰਣਚਲਿਤੇਸੁ ਸਹਕਾਰੀਕਾਰਣਭੂਤੋ ਫਨ੍ਦਮਾਨਕਾਯਫਨ੍ਦਨਤਂਹੇਤੁਕਵਾਯੋਧਾਤੁਵਿਨਿਮੁਤ੍ਤੋ ਮਹਨ੍ਤਂ ਪਾਸਾਣਂ ਉਕ੍ਖਿਪਨ੍ਤਸ੍ਸ ਸਬ੍ਬਥਾਮੇਨ ਗਹਣਕਾਲੇ ਉਸ੍ਸਾਹਨਵਿਕਾਰੋ ਵਿਯ ਰੂਪਕਾਯਸ੍ਸ ਪਰਿਫਨ੍ਦਨਪਚ੍ਚਯਭਾਵੇਨ ਉਪਲਬ੍ਭਮਾਨੋ ਵਿਕਾਰੋ ਕਾਯਵਿਞ੍ਞਤ੍ਤਿ। ਸਾ ਹਿ ਫਨ੍ਦਮਾਨਕਾਯੇਨ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯਂ ਵਿਞ੍ਞਾਪੇਤਿ। ਨ ਹਿ ਵਿਞ੍ਞਤ੍ਤਿਵਿਕਾਰਰਹਿਤੇਸੁ ਰੁਕ੍ਖਚਲਨਾਦੀਸੁ ''ਇਦਮੇਸ ਕਾਰੇਤੀ''ਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯਗ੍ਗਹਣਂ ਦਿਟ੍ਠਨ੍ਤਿ। ਹਤ੍ਥਚਲਨਾਦੀਸੁ ਚ ਫਨ੍ਦਮਾਨਕਾਯਗ੍ਗਹਣਾਨਨ੍ਤਰਂ ਅਵਿਞ੍ਞਾਯਮਾਨਨ੍ਤਰੇਹਿ ਮਨੋਦ੍ਵਾਰਜਵਨੇਹਿ ਗਯ੍ਹਮਾਨਤ੍ਤਾ ਸਯਞ੍ਚ ਕਾਯੇਨ ਵਿਞ੍ਞਾਯਤਿ।

ਕਥਂ ਪਨ ਵਿਞ੍ਞਤ੍ਤਿਵਸੇਨ ਹਤ੍ਥਚਲਨਾਦਯੋ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ? ਵੁਚ੍ਚਤੇ – ਏਕਾਵਜ੍ਜਨਵੀਥਿਯਂ ਸਤ੍ਤਸੁ ਜਵਨੇਸੁ ਸਤ੍ਤਮਜਵਨਸਮੁਟ੍ਠਾਨਵਾਯੋਧਾਤੁ ਵਿਞ੍ਞਤ੍ਤਿਵਿਕਾਰਸਹਿਤਾਵ ਪਠਮਜਵਨਾਦਿਸਮੁਟ੍ਠਾਨਾਹਿ ਵਾਯੋਧਾਤੂਹਿ ਲਦ੍ਧੋਪਤ੍ਥਮ੍ਭਾ ਦੇਸਨ੍ਤਰੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਹੇਤੁਭਾਵੇਨ ਚਲਯਤਿ ਚਿਤ੍ਤਜਂ, ਪੁਰਿਮਜਵਨਾਦਿਸਮ੍ਭੂਤਾ ਪਨ ਸਨ੍ਥਮ੍ਭਨਸਨ੍ਧਾਰਣਮਤ੍ਤਕਰਾ ਤਸ੍ਸ ਉਪਕਾਰਾਯ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ। ਯਥਾ ਹਿ ਸਤ੍ਤਹਿ ਯੁਗੇਹਿ ਆਕਡ੍ਢਿਤਬ੍ਬਸਕਟੇ ਸਤ੍ਤਮਯੁਗਯੁਤ੍ਤਾਯੇਵ ਗੋਣਾ ਹੇਟ੍ਠਾ ਛਸੁ ਯੁਗੇਸੁ ਯੁਤ੍ਤਗੋਣੇਹਿ ਲਦ੍ਧੂਪਤ੍ਥਮ੍ਭਾ ਸਕਟਂ ਚਾਲੇਨ੍ਤਿ, ਪਠਮਯੁਗਾਦਿਯੁਤ੍ਤਾ ਪਨ ਉਪਤ੍ਥਮ੍ਭਨਸਨ੍ਧਾਰਣਮਤ੍ਤਮੇਵ ਸਾਧੇਨ੍ਤਾ ਤੇਸਂ ਉਪਕਾਰਾਯ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਏਵਂਸਮ੍ਪਦਮਿਦਂ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ।

ਦੇਸਨ੍ਤਰੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯੇਵ ਚੇਤ੍ਥ ਚਲਨਂ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਦੇਸਤੋ ਕੇਸਗ੍ਗਮਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਸਙ੍ਕਮਨਾਭਾਵਤੋ। ਇਤਰਥਾ ਨੇਸਂ ਅਬ੍ਯਾਪਾਰਕਤਾ, ਖਣਿਕਤਾ ਚ ਨ ਸਿਯਾ। ਦੇਸਨ੍ਤਰੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਹੇਤੁਭਾਵੋਤਿ ਚ ਯਥਾ ਅਤ੍ਤਨਾ ਸਹਜਰੂਪਾਨਿ ਹੇਟ੍ਠਿਮਜਵਨਸਮੁਟ੍ਠਿਤਰੂਪੇਹਿ ਪਤਿਟ੍ਠਿਤਟ੍ਠਾਨਤੋ ਅਞ੍ਞਤ੍ਥ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਏਵਂ ਤੇਹਿ ਸਹ ਤਤ੍ਥ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯੇਵਾਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ, ਏਤ੍ਥ ਪਨ ਚਿਤ੍ਤਜੇ ਚਲਿਤੇ ਤਂਸਮ੍ਬਨ੍ਧੇਨ ਇਤਰਮ੍ਪਿ ਚਲਤਿ ਨਦੀਸੋਤੇ ਪਕ੍ਖਿਤ੍ਤਸੁਕ੍ਖਗੋਮਯਪਿਣ੍ਡਂ ਵਿਯ। ਤਥਾ ਚਲਯਿਤੁਂ ਅਸਕ੍ਕੋਨ੍ਤਿ ਯੋਪਿ ਪਠਮਜਵਨਾਦਿਸਮੁਟ੍ਠਾਨਵਾਯੋਧਾਤੁਯੋ ਵਿਞ੍ਞਤ੍ਤਿਵਿਕਾਰਸਹਿਤਾਯੇਵ ਯੇਨ ਦਿਸਾਭਾਗੇਨ ਅਯਂ ਅਭਿਕ੍ਕਮਾਦੀਨਿ ਪਵਤ੍ਤੇਤੁਕਾਮੋ, ਤਦਭਿਮੁਖਭਾਵਵਿਕਾਰਸਮ੍ਭਵਤੋ। ਏਵਞ੍ਚ ਕਤ੍ਵਾ ਮਨੋਦ੍ਵਾਰਾਵਜ੍ਜਨਸ੍ਸਪਿ ਵਿਞ੍ਞਤ੍ਤਿਸਮੁਟ੍ਠਾਪਕਤ੍ਤਂ ਵਕ੍ਖਤਿ। ਵਚੀਭੇਦਕਰਚਿਤ੍ਤਸਮੁਟ੍ਠਾਨਪਥਵੀਧਾਤੁਯਾ ਅਕ੍ਖਰੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਟ੍ਠਾਨਗਤਉਪਾਦਿਨ੍ਨਰੂਪੇਹਿ ਸਹ ਘਟ੍ਟਨਪਚ੍ਚਯਭੂਤੋ ਏਕੋ ਵਿਕਾਰੋ ਵਚੀਵਿਞ੍ਞਤ੍ਤਿ। ਯਂ ਪਨੇਤ੍ਥ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਂ, ਤਂ ਕਾਯਵਿਞ੍ਞਤ੍ਤਿਯਂ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ।

ਅਯਂ ਪਨ ਵਿਸੇਸੋ – ਯਥਾ ਤਤ੍ਥ ''ਫਨ੍ਦਮਾਨਕਾਯਗ੍ਗਹਣਾਨਨ੍ਤਰ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਏਵਮਿਧ ''ਸੁਯ੍ਯਮਾਨਸਦ੍ਦਸਵਨਾਨਨ੍ਤਰ''ਨ੍ਤਿ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਂ। ਇਧ ਚ ਸਨ੍ਥਮ੍ਭਨਾਦੀਨਂ ਅਭਾਵਤੋ ਸਤ੍ਤਮਜਵਨਸਮੁਟ੍ਠਿਤਾਤਯਾਦਿਨਯੋ ਨ ਲਬ੍ਭਤਿ। ਘਟ੍ਟਨੇਨ ਹਿ ਸਦ੍ਧਿਂਯੇਵ ਸਦ੍ਦੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ਘਟ੍ਟਨਞ੍ਚ ਪਠਮਜਵਨਾਦੀਸੁਪਿ ਲਬ੍ਭਤੇਵ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਯਥਾ ਉਸ੍ਸਾਪੇਤ੍ਵਾ ਬਦ੍ਧਗੋਸੀਸਤਾਲਪਣ੍ਣਾਦਿਰੂਪਾਨਿ ਦਿਸ੍ਵਾ ਤਦਨਨ੍ਤਰਪ੍ਪਵਤ੍ਤਾਯ ਅਵਿਞ੍ਞਾਯਮਾਨਨ੍ਤਰਾਯ ਮਨੋਦ੍ਵਾਰਵੀਥਿਯਾ ਗੋਸੀਸਾਦੀਨਂ ਉਦਕਸਹਚਾਰਿਤਪ੍ਪਕਾਰਂ ਸਞ੍ਞਾਣਂ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਉਦਕਗ੍ਗਹਣਂ ਹੋਤਿ, ਏਵਂ ਵਿਪ੍ਫਨ੍ਦਮਾਨਸਮੁਚ੍ਚਾਰਿਯਮਾਨਕਾਯਸਦ੍ਦੇ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਤਦਨਨ੍ਤਰਪ੍ਪਵਤ੍ਤਾਯ ਅਵਿਞ੍ਞਾਯਮਾਨਨ੍ਤਰਾਯ ਮਨੋਦ੍ਵਾਰਵੀਥਿਯਾ ਪੁਰਿਮਸਿਦ੍ਧਸਮ੍ਬਨ੍ਧੂਪਨਿਸ੍ਸਯਾਯ ਸਾਧਿਪ੍ਪਾਯਵਿਕਾਰਗ੍ਗਹਣਂ ਹੋਤੀਤਿ ਅਯਂ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ ਸਾਧਾਰਣਾ ਉਪਮਾ।

੧੪. ਲਹੁਭਾਵੋ **ਲਹੁਤਾ**। ਮੁਦੁਭਾਵੋ **ਮੁਦੁਤਾ**। ਕਮ੍ਮਞ੍ਞਭਾਵੋ **ਕਮ੍ਮਞ੍ਞਤਾ**। ਯਥਾਕ੍ਕਮਞ੍ਚੇਤਾ ਅਰੋਗਿਨੋ ਵਿਯ ਰੂਪਾਨਂ ਅਗਰੁਤਾ ਸੁਪਰਿਮਦ੍ਦਿਤਚਮ੍ਮਸ੍ਸ ਵਿਯ ਅਕਥਿਨਤਾ ਸੁਧਨ੍ਤਸੁਵਣ੍ਣਸ੍ਸ ਵਿਯ ਸਰੀਰਕਿਰਿਯਾਨਂ ਅਨੁਕੂਲਭਾਵੋਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ।

ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞੰ ਅਵਿਜਹਨ੍ਤਸ੍ਸਪਿ ਹਿ ਲਹੁਤਾਦਿਤ੍ਤਯਸ੍ਸ ਤੰਤੰਵਿਕਾਰਾਧਿਕਰੂਪੇਹਿ ਨਾਨਤ੍ਤੰ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਦਨ੍ਧਤ੍ਤਕਰਧਾਤੁਕ੍ਖੋਭਪ੍ਪਟਿਪਕ੍ਖਪਚ੍ਚਯਸਮੁਟ੍ਠਾਨੋ ਹਿ ਰੂਪਵਿਕਾਰੋ ਲਹੁਤਾ। ਥਦ੍ਧਤ੍ਤਕਰਧਾਤੁਕ੍ਖੋਭਪ੍ਪਟਿਪਕ੍ਖਪਚ੍ਚਯਸਮੁਟ੍ਠਾਨੋ ਮੁਦੁਤਾ। ਸਰੀਰਕਿਰਿਯਾਨਂ ਅਨਨੁਕੂਲਭਾਵਕਰਧਾਤੁਕ੍ਖੋਭਪ੍ਪਟਿਪਕ੍ਖਪਚ੍ਚਯਸਮੁਟ੍ਠਾਨੋ ਕਮ੍ਮਞ੍ਞਤਾਤਿ।

੧੫. ਉਪਚਯਨਂ **ਉਪਚਯੋ,** ਪਠਮਚਯੋਤ੍ਯਤ੍ਥੋ ‘‘ਉਪਞ੍ਞਤ੍ਤ’’ਨ੍ਤ੍ਯਾਦੀਸੁ ਵਿਯ ਉਪ-ਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਪਠਮਤ੍ਥਜੋਤਨਤੋ। ਸਨ੍ਤਾਨੋ **ਸਨ੍ਤਤਿ,** ਪਬਨ੍ਧੋਤ੍ਯਤ੍ਥੋ। ਤਤ੍ਥ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਯਾਵ ਚਕ੍ਖਾਦਿਦਸਕਾਨਂ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿ, ਏਤ੍ਥਨ੍ਤਰੇ ਰੂਪੁਪ੍ਪਾਦੋ ਉਪਚਯੋ ਨਾਮ। ਤਤੋ ਪਰਂ ਸਨ੍ਤਤਿ ਨਾਮ। ਯਥਾਸਕਂ ਖਣਮਤ੍ਤਟ੍ਠਾਯੀਨਂ ਰੂਪਾਨਂ ਨਿਰੋਧਾਭਿਮੁਖਭਾਵਵਸੇਨ ਜੀਰਣਂ ਜਰਾ, ਸਾਯੇਵ **ਜਰਤਾ,** ਨਿਚ੍ਚਧੁਵਭਾਵੇਨ ਨ ਇਚ੍ਚਂ ਅਨੁਪਗਨ੍ਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਅਨਿਚ੍ਚਂ, ਤਸ੍ਸ ਭਾਵੋ **ਅਨਿਚ੍ਚਤਾ,** ਰੂਪਪਰਿਭੇਦੋ। **ਲਕ੍ਖਣਰੂਪਂ ਨਾਮ** ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਤਂਤਂਅਵਤ੍ਥਾਵਸੇਨ ਲਕ੍ਖਣਹੇਤੁਤ੍ਤਾ।

੧੬. **ਜਾਤਿਰੂਪਮੇਵਾ**ਤਿ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਰੂਪਾਨਂ ਖਣੇ ਖਣੇ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਭਾਵਤੋ ਜਾਤਿਸਙ੍ਖਾਤਂ ਰੂਪੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਭਾਵੇਨ ਚਤੁਸਨ੍ਤਤਿਰੂਪਪ੍ਪਟਿਬਦ੍ਧਵੁਤ੍ਤਿਤ੍ਤਾ ਰੂਪਸਮ੍ਮਤਞ੍ਚ ਜਾਤਿਰੂਪਮੇਵ ਉਪਚਯਸਨ੍ਤਤਿਭਾਵੇਨ ਪਵੁਚ੍ਚਤਿ ਪਠਮੁਪਰਿਨਿਚ੍ਚਤ੍ਤਸਙ੍ਖਾਤਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਆਕਾਰਭੇਦਤੋ ਵੇਨੇਯ੍ਯਵਸੇਨ ‘‘ਉਪਚਯੋ ਸਨ੍ਤਤੀ’’ਤਿ (ਧ॰ ਸ॰ ੬੪੨) ਵਿਭਜਿਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ। ਏਵਞ੍ਚ ਕਤ੍ਵਾ ਤਾਸਂ ਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਅਤ੍ਥਤੋ ਅਭੇਦਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ ‘‘ਯੋ ਆਯਤਨਾਨਂ ਆਚਯੋ, ਸੋ ਰੂਪਸ੍ਸ ਉਪਚਯੋ। ਯੋ ਰੂਪਸ੍ਸ ਉਪਚਯੋ, ਸਾ ਰੂਪਸ੍ਸ ਸਨ੍ਤਤੀ’’ਤਿ (ਧ॰ ਸ॰ ੬੪੧-੬੪੨) ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਏਕਾਦਸਵਿਧਮ੍ਪੀ**ਤਿ ਸਭਾਗਸਙ੍ਗਹਵਸੇਨ ਏਕਾਦਸਪ੍ਪਕਾਰਮ੍ਪਿ।

੧੭. ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਭੂਤਾ, ਪਞ੍ਚ ਪਸਾਦਾ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਵਿਸਯਾ, ਦੁਵਿਧੋ ਭਾਵੋ, ਹਦਯਰੂਪਮਿਚ੍ਚਪਿ ਇਦਂ ਜੀਵਿਤਾਹਾਰਰੂਪੇਹਿ ਦ੍ਵੀਹਿ ਸਹ ਅਟ੍ਠਾਰਸਵਿਧਂ, ਤਥਾ ਪਰਿਚ੍ਛੇਦੋ ਚ ਦੁਵਿਧਾ ਵਿਞ੍ਞਤ੍ਤਿ, ਤਿਵਿਧੋ ਵਿਕਾਰੋ, ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਂ ਲਕ੍ਖਣਨ੍ਤਿ ਰੂਪਾਨਂ ਪਰਿਚ੍ਛੇਦਵਿਕਾਰਾਦਿਭਾਵਂ ਵਿਨਾ ਵਿਸੁਂ ਪਚ੍ਚਯੇਹਿ ਅਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਇਮੇ **ਅਨਿਪ੍ਫਨ੍ਨਾ** ਦਸ ਚੇਤਿ ਅਟ੍ਠਵੀਸਤਿਵਿਧਂ ਭਵੇ।

ਰੂਪਸਮੁਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਰੂਪਵਿਭਾਗਵਣ੍ਣਨਾ

੧੮. ਇਦਾਨਿ ਯਥਾਉਦ੍ਦਿਟ੍ਠਰੂਪਾਨਂ ਏਕਵਿਧਾਦਿਨਯਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ **“ਸਬ੍ਬਞ੍ਚ ਪਨੇਤ”**ਨ੍ਤ੍ਯਾਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਲੋਭਾਦਿਹੇਤੁਨੋ ਅਭਾਵਾ **ਅਹੇਤੁਕਂ**। ਯਥਾਸਕਂ ਪਚ੍ਚਯਵਨ੍ਤਤਾਯ **ਸਪ੍ਪਚ੍ਚਯਂ**। ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਆਰਬ੍ਭ ਪਵਤ੍ਤੇਹਿ ਕਾਮਾਸਵਾਦੀਹਿ ਸਹਿਤਤ੍ਤਾ **ਸਾਸਵਂ**। ਪਚ੍ਚਯੇਹਿ ਅਭਿਸਙ੍ਖਤਤ੍ਤਾ **ਸਙ੍ਖਤਂ**। ਉਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧਸਙ੍ਖਾਤੇ ਲੋਕੇ ਨਿਯੁਤ੍ਤਤਾਯ **ਲੋਕਿਯਂ**। ਕਾਮਤਣ੍ਹਾਯ ਅਵਚਰਿਤਤ੍ਤਾ **ਕਾਮਾਵਚਰਂ**। ਅਰੂਪਧਮ੍ਮਾਨਂ ਵਿਯ ਕਸ੍ਸਚਿ ਆਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸ ਅਗ੍ਗਹਣਤੋ ਨਾਸ੍ਸ ਆਰਮ੍ਮਣਨ੍ਤਿ **ਅਨਾਰਮ੍ਮਣਂ**। ਤਦਙ੍ਗਾਦਿਵਸੇਨ ਪਹਾਤਬ੍ਬਤਾਭਾਵਤੋ **ਅਪ੍ਪਹਾਤਬ੍ਬਂ**। **ਇਤਿ**-ਸਦ੍ਦੋ ਪਕਾਰਤ੍ਥੋ, ਤੇਨ ‘‘ਅਬ੍ਯਾਕਤ’’ਨ੍ਤ੍ਯਾਦਿਕਂ ਸਬ੍ਬਂ ਏਕਵਿਧਨਯਂ ਸਙ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ।

੧੯. **ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਰੂਪਂ** ਅਤ੍ਤਭਾਵਸਙ੍ਖਾਤਂ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਅਧਿਕਿਚ੍ਚ ਉਦ੍ਦਿਸ੍ਸ ਪਵਤ੍ਤਤ੍ਤਾ। ਕਾਮਂ ਅਞ੍ਞੇਪਿ ਹਿ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਸਮ੍ਭੂਤਾ ਅਤ੍ਥਿ, ਰੁਲ਼੍ਹੀਵਸੇਨ ਪਨ ਚਕ੍ਖਾਦਿਕਂਯੇਵ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਂ। ਅਥ ਵਾ ‘‘ਯਦਿ ਮਯਂ ਨ ਹੋਮ, ਤ੍ਵਂ ਕਟ੍ਠਕਲਿਙ੍ਗਰੂਪਮੋ ਭਵਿਸ੍ਸਸੀ’’ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਾ ਵਿਯ ਅਤ੍ਤਭਾਵਸ੍ਸ ਸਾਤਿਸਯਂ ਉਪਕਾਰਤ੍ਤਾ ਚਕ੍ਖਾਦੀਨੇਵ ਵਿਸੇਸਤੋ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਾਨਿ ਨਾਮ। ਅਤ੍ਤਸਙ੍ਖਾਤਂ ਵਾ ਚਿਤ੍ਤਂ ਅਧਿਕਿਚ੍ਚ ਤਸ੍ਸ ਦ੍ਵਾਰਭਾਵੇਨ ਪਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ, ਤਦੇਵ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਂ। ਤਤੋ ਬਹਿਭੂਤਤ੍ਤਾ ਇਤਰਂ ਤੇਵੀਸਤਿਵਿਧਂ **ਬਾਹਿਰਰੂਪਂ**।

੨੦. ਇਤਰਂ ਬਾਵੀਸਤਿਵਿਧਂ **ਅਵਤ੍ਥੁਰੂਪਂ**।

੨੨. **ਅਟ੍ਠਵਿਧਮ੍ਪਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਰੂਪਂ** ਪਞ੍ਚਵਿਞ੍ਞਾਣੇਸੁ ਲਿਙ੍ਗਾਦੀਸੁ ਸਹਜਰੂਪਪਰਿਪਾਲਨੇ ਚ ਆਧਿਪਚ੍ਚਯੋਗਤੋ। ਪਸਾਦਰੂਪਸ੍ਸ ਹਿ ਪਞ੍ਚਵਿਧਸ੍ਸ ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣਾਦੀਸੁ ਆਧਿਪਚ੍ਚਂ ਅਤ੍ਤਨੋ ਪਟੁਮਨ੍ਦਾਦਿਭਾਵੇਨ ਤੇਸਮ੍ਪਿ ਪਟੁਮਨ੍ਦਾਦਿਭਾਵਾਪਾਦਨਤੋ। ਭਾਵਦ੍ਵਯਸ੍ਸਾਪਿ ਇਤ੍ਥਿਲਿਙ੍ਗਾਦੀਸੁ ਆਧਿਪਚ੍ਚਂ ਯਥਾਸਕਂ ਪਚ੍ਚਯੇਹਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਾਨਮ੍ਪਿ ਤੇਸਂ ਯੇਭੁਯ੍ਯੇਨ ਸਭਾਵਕਸਨ੍ਤਾਨੇਯੇਵ

ਤੰਤਦਾਕਾਰੇਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨਤੋ, ਨ ਪਨ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਪਚ੍ਚਯਭਾਵਤੋ। ਜੀਵਿਤਸ੍ਸ ਚ ਕਮ੍ਮਜਪਰਿਪਾਲਨੇ ਆਧਿਪਚ੍ਚੰ ਤੇਸੰ ਯਥਾਸਕੰ ਖਣਟ੍ਠਾਨਸ੍ਸ ਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਪ੍ਪਟਿਬਦ੍ਧਤ੍ਤਾ। ਸਯਞ੍ਚ ਅਤ੍ਤਨਾ ਠਪਿਤਧਮ੍ਮਸਮ੍ਬਨ੍ਧੇਨੇਵ ਪਵਤ੍ਤਤਿ ਨਾਵਿਕੋ ਵਿਯ।

੨੩. ਵਿਸਯਵਿਸਯਿਭਾਵਪ੍ਪਤ੍ਤਿਵਸੇਨ ਥੂਲਤ੍ਤਾ **ਓਲ਼ਾਰਿਕਰੂਪੰ**। ਤਤੋਯੇਵ ਗਹਣਸ੍ਸ ਸੁਕਰਤ੍ਤਾ **ਸਨ੍ਤਿਕੇਰੂਪੰ ਆਸਨ੍ਨਰੂਪੰ** ਨਾਮ। ਯੋ ਸਯੰ, ਨਿਸ੍ਸਯਵਸੇਨ ਚ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਾਨੰ, ਅਸਮ੍ਪਤ੍ਤਾਨਞ੍ਚ ਪਟਿਮੁਖਭਾਵੋ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਪਤਨੰ, ਸੋ ਪਟਿਘੋ ਵਿਯਾਤਿ ਪਟਿਘੋ। ਯਥਾ ਹਿ ਪਟਿਘਾਤੇ ਸਤਿ ਦੁਬ੍ਬਲਸ੍ਸ ਚਲਨੰ ਹੋਤਿ, ਏਵੰ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞੰ ਪਟਿਮੁਖਭਾਵੇ ਸਤਿ ਅਰੂਪਸਭਾਵਤ੍ਤਾ ਦੁਬ੍ਬਲਸ੍ਸ ਭਵਙ੍ਗਸ੍ਸ ਚਲਨੰ ਹੋਤਿ। ਪਟਿਘੋ ਯਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਿ ਤੰ **ਸਪ੍ਪਟਿਘੰ**। ਤਤ੍ਥ ਸਯੰ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿ ਫੋਟ੍ਠਬ੍ਬਸ੍ਸ, ਨਿਸ੍ਸਯਵਸੇਨ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿ ਘਾਨਜਿਵ੍ਹਾਕਾਯਗਨ੍ਧਰਸਾਨੰ, ਉਭਯਥਾਪਿ ਅਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿ ਚਕ੍ਖੁਸੋਤਰੂਪਸਦ੍ਦਾਨਨ੍ਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੰ। ਇਤਰੰ ਸੋਲ਼ਸਵਿਧੰ ਓਲ਼ਾਰਿਕਤਾਦਿਸਭਾਵਾਭਾਵਤੋ **ਸੁਖੁਮਰੂਪਾ**ਦਿਕੰ।

੨੪. ਕਮ੍ਮਤੋ ਜਾਤੰ ਅਟ੍ਠਾਰਸਵਿਧੰ **ਉਪਾਦਿਨ੍ਨਰੂਪੰ** ਤਣ੍ਹਾਦਿਟ੍ਠੀਹਿ ਉਪੇਤੇਨ ਕਮ੍ਮੁਨਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਫਲਭਾਵੇਨ ਆਦਿਨ੍ਨਤ੍ਤਾ ਗਹਿਤਤ੍ਤਾ। ਇਤਰੰ ਅਗ੍ਗਹਿਤਗ੍ਗਹਣੇਨਦਸਵਿਧੰ **ਅਨੁਪਾਦਿਨ੍ਨਰੂਪੰ**।

੨੫. ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਭਾਵਸਙ੍ਖਾਤੇਨ ਨਿਦਸ੍ਸਨੇਨ ਸਹ ਵਤ੍ਤਤੀਤਿ **ਸਨਿਦਸ੍ਸਨੰ**। ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣਗੋਚਰਭਾਵੋ ਹਿ ਨਿਦਸ੍ਸਨਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਤਸ੍ਸ ਚ ਰੂਪਾਯਤਨਤੋ ਅਨਞ੍ਞਤ੍ਤੇਪਿ ਅਞ੍ਞੇਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਤੰ ਵਿਸੇਸੇਤੁੰ ਅਞ੍ਞੰ ਵਿਯ ਕਤ੍ਵਾ ਵਤ੍ਤੁੰ ਵਟ੍ਟਤੀਤਿ ਸਹ ਨਿਦਸ੍ਸਨੇਨ ਸਨਿਦਸ੍ਸਨਨ੍ਤਿ। ਧਮ੍ਮਭਾਵਸਾਮਞ੍ਞੇਨ ਹਿ ਏਕੀਭੂਤੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਯੋ ਨਾਨਤ੍ਤਕਰੋ ਵਿਸੇਸੋ, ਸੋ ਅਞ੍ਞੋ ਵਿਯ ਕਤ੍ਵਾ ਉਪਚਰਿਤੁੰ ਯੁਤ੍ਤੋ। ਏਵਞ੍ਹਿ ਅਤ੍ਥਵਿਸੇਸਾਵਬੋਧੋ ਹੋਤਿ।

੨੬. **ਅਸਮ੍ਪਤ੍ਤਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਅਤ੍ਤਾਨੰ ਅਸਮ੍ਪਤ੍ਤਸ੍ਸ ਗੋਚਰਸ੍ਸ ਵਸੇਨ, ਅਤ੍ਤਨਾ ਵਿਸਯਪ੍ਪਦੇਸੰ ਵਾ ਅਸਮ੍ਪਤ੍ਤਵਸੇਨ। ਚਕ੍ਖੁਸੋਤਾਨਿ ਹਿ ਰੂਪਸਦ੍ਦੇਹਿ ਅਸਮ੍ਪਤ੍ਤਾਨਿ, ਸਯੰ ਵਾ ਤਾਨਿ ਅਸਮ੍ਪਤ੍ਤਾਨੇਵ ਆਰਮ੍ਮਣੰ ਗਣ੍ਹਨ੍ਤਿ। ਤੇਨੇਤੰ ਵੁਚ੍ਚਤਿ –

''ਚਕ੍ਖੁਸੋਤੰ ਪਨੇਤੇਸੁ, ਹੋਤਾਸਮ੍ਪਤ੍ਤਗਾਹਕੰ।
ਵਿਞ੍ਞਾਣੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਹੇਤੁਤ੍ਤਾ, ਸਨ੍ਤਰਾਧਿਕਗੋਚਰੇ॥

''ਤਥਾ ਹਿ ਦੂਰਦੇਸਟ੍ਠੰ, ਫਲਿਕਾਦਿਤਿਰੋਹਿਤੰ।
ਮਹਨ੍ਤਞ੍ਚ ਨਗਾਦੀਨੰ, ਵਣ੍ਣੰ ਚਕ੍ਖੁ ਉਦਿਕ੍ਖਤਿ॥

''ਆਕਾਸਾਦਿਗਤੋ ਕੁਚ੍ਛਿ-ਚਮ੍ਮਾਨਨ੍ਤਰਿਕੋਪਿ ਚ।
ਮਹਨ੍ਤੋ ਚ ਘਣ੍ਟਾਦੀਨੰ, ਸਦ੍ਦੋ ਸੋਤਸ੍ਸ ਗੋਚਰੋ॥

''ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਵਿਸਯਦੇਸੰ ਤੰ, ਫਰਿਤ੍ਵਾ ਗਣ੍ਹਤੀਤਿ ਚੇ।
ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਵਿਧਾਨੇਪਿ, ਤਸ੍ਸ ਸੋ ਗੋਚਰੋ ਸਿਯਾ॥

''ਭੂਤਪ੍ਪਬਨ੍ਧਤੋ ਸੋ ਚੇ, ਯਾਤਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸਨ੍ਨਿਧਿੰ।
ਕਮ੍ਮਚਿਤ੍ਤੋਜਸਮ੍ਭੂਤੋ, ਵਣ੍ਣੋ ਸਦ੍ਦੋ ਚ ਚਿਤ੍ਤਜੋ॥

''ਨ ਤੇਸੰ ਗੋਚਰਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਨ ਹਿ ਸਮ੍ਭੋਨ੍ਤਿ ਤੇ ਬਹਿ।
ਵੁਤ੍ਤਾ ਚ ਅਵਿਸੇਸੇਨ, ਪਾਠੇ ਤੰਵਿਸਯਾਵ ਤੇ॥

‘‘ਯਦਿ ਚੇਤੰ ਦ੍ਵਯੰ ਅਤ੍ਤਸਮੀਪਂਯੇਵ ਗਣ੍ਹਤਿ।
ਅਕ੍ਖਿਵਣ੍ਣੰ ਤਥਾ ਮੂਲੰ, ਪਸ੍ਸੇਯ੍ਯ ਭਮੁਕਸ੍ਸ ਚ॥

‘‘ਦਿਸਾਦੇਸਵਵਤ੍ਥਾਨੰ, ਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਨ ਭਵੇਯ੍ਯ ਚ।
ਸਿਯਾ ਚ ਸਰਵੇਧਿਸ੍ਸ, ਸਕਣ੍ਣੇ ਸਰਪਾਤਨ’’ਨ੍ਤਿ॥

ਗੋਚਰਗ੍ਗਾਹਿਕਰੂਪਂ ਵਿਞ੍ਞਾਣਾਧਿਟ੍ਠਿਤੰ ਹੁਤ੍ਵਾ ਤੰਤੰਗੋਚਰਗ੍ਗਹਣਸਭਾਵਤ੍ਤਾ। ਇਤਰੰ ਤੇਵੀਸਤਿਵਿਧੰ **ਅਗੋਚਰਗ੍ਗਾਹਿਕਰੂਪਂ** ਗੋਚਰਗ੍ਗਹਣਾਭਾਵਤੋ।

੨੭. ਵਣ੍ਣਿਤਬ੍ਬੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋਤਿ **ਵਣ੍ਣੋ**। ਅਤ੍ਤਨੋ ਉਦਯਾਨਨ੍ਤਰੰ ਰੂਪਂ ਜਨੇਤੀਤਿ **ਓਜਾ। ਅਵਿਨਿਬ੍ਭੋਗਰੂਪਂ** ਕਤ੍ਥਚਿਪਿ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞੰ ਵਿਨਿਭੁਞ੍ਜਨਸ੍ਸ ਵਿਸੁਂ ਵਿਸੁਂ ਪਵਤ੍ਤਿਯਾ ਅਭਾਵਤੋ। ਰੂਪਲੋਕੇ ਗਨ੍ਧਾਦੀਨੰ ਅਭਾਵਵਾਦਿਮਤਮ੍ਪਿ ਹਿ ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ (ਵਿਭ॰ ਮੂਲਟੀ॰ ੨੨੭; ਵਿਭ॰ ਅਨੁਟੀ॰ ੨੨੭) ਆਚਰਿਯੇਹਿ ਪਟਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਮੇਵ।

੨੮. **ਇਚ੍ਚੇ**ਵਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥਾਪਿ **ਇਤਿ**-ਸਦ੍ਦੋ ਪਕਾਰਤ੍ਥੋ, ਤੇਨ ਇਧ ਅਨਾਗਤਮ੍ਪਿ ਸਬ੍ਬੰ ਦੁਕਤਿਕਾਦਿਭੇਦੰ ਸਙ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ।

ਰੂਪਵਿਭਾਗਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਰੂਪਸਮੁਟ੍ਠਾਨਨਯਵਣ੍ਣਨਾ

੨੯. ਕਾਨਿ ਪਨ ਤਾਨਿ ਕਮ੍ਮਾਦੀਨਿ, ਕਥੰ, ਕਤ੍ਥ, ਕਦਾ ਚ ਰੂਪਸਮੁਟ੍ਠਾਨਾਨੀਤਿ ਆਹ **“ਤਤ੍ਥਾ”**ਤ੍ਯਾਦਿ। **ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਮੁਪਾਦਾਯਾ**ਤਿ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਾਦਕ੍ਖਣੰ ਉਪਾਦਾਯ। **ਖਣੇ ਖਣੇ**ਤਿ ਏਕੇਕਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਤੀਸੁ ਤੀਸੁ ਖਣੇਸੁ, ਨਿਰਨ੍ਤਰਮੇਵਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ। ਅਪਰੇ ਪਨ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਠਿਤਿਕ੍ਖਣੰ (ਵਿਭ॰ ਮੂਲਟੀ॰ ੨੦ ਪਕਿਣ੍ਣਕਕਥਾਵਣ੍ਣਨਾ), ਭਙ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਚ ਰੂਪੁਪ੍ਪਾਦੰ (ਵਿਭ॰ ਮੂਲਟੀ॰ ੨੦ ਪਕਿਣ੍ਣਕਕਥਾਵਣ੍ਣਨਾ) ਪਟਿਸੇਧੇਨ੍ਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਕਿਞ੍ਚਾਪਿ ਠਿਤਿਕ੍ਖਣਾਭਾਵੇ ਤੇਸੰ ਉਪਪਤ੍ਤਿ ਚੇਵ ਤਤ੍ਥ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਞ੍ਚ ਹੇਟ੍ਠਾ ਕਥਿਤਮੇਵ, ਇਧਾਪਿ ਪਨ ਭਙ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਰੂਪੁਪ੍ਪਾਦਾਭਾਵੇ ਉਪਪਤ੍ਤਿਯਾ ਤਤ੍ਥ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੇਨ ਚ ਸਹ ਸੁਖਗ੍ਗਹਣਤ੍ਥੰ ਸਙ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਵੁਚ੍ਚਤਿ –

‘‘ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੁਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਨ੍ਤਿ, ਵਿਭਙ੍ਗੇ ਏਵਮਾਦਿਨੰ।
ਭਙ੍ਗਕ੍ਖਣਸ੍ਮਿਂ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੰ, ਨੋ ਚ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਕੰ॥

‘‘ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਮੁਪ੍ਪਾਦੇ, ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਞ੍ਚਾਤਿਆਦਿਨਾ।
ਭਙ੍ਗੁਪ੍ਪਾਦਾਵ ਅਕ੍ਖਾਤਾ, ਨ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਠਿਤਿਕ੍ਖਣੋ॥

‘‘‘ਉਪ੍ਪਾਦੋ ਚ ਵਯੋ ਚੇਵ, ਅਞ੍ਞਥਤ੍ਤੰ ਠਿਤਸ੍ਸ ਚ।
ਪਞ੍ਞਾਯਤੀ’ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੩.੪੭) ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ, ਠਿਤਿ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਚੇ ਮਤੰ॥

‘‘ਅਞ੍ਞਥਤ੍ਤਸ੍ਸ ਏਕਸ੍ਮਿਂ, ਧਮ੍ਮੇ ਅਨੁਪਲਦ੍ਧਿਤੋ।
ਪਞ੍ਞਾਣਵਚਨਾ ਚੇਵ, ਪਬਨ੍ਧਟ੍ਠਿਤਿ ਤਤ੍ਥਪਿ॥

‘‘ਵੁਤ੍ਤਾ ਤਸ੍ਮਾ ਨ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ, ਠਿਤਿ ਦਿਸ੍ਸਤਿ ਪਾਲ਼ਿਯੰ।
ਅਭਿਧਮ੍ਮੇ ਅਭਾਵੋਪਿ, ਨਿਸੇਧੋਯੇਵ ਸਬ੍ਬਥਾ॥

‘‘ਯਦਾ ਸਮੁਦਯੋ ਯਸ੍ਸ, ਨਿਰੁਜ੍ਝਤਿ ਤਦਾਸ੍ਸ ਕਿਂ।
ਦੁਕ੍ਖਮੁਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀਤਜੇਤ੍ਥ, ਪਞ੍ਹੇ ਨੇਤਿ ਨਿਸੇਧਤੋ॥

‘‘ਰੂਪੁਪ੍ਪਾਦੋ ਨ ਭਙ੍ਗਸ੍ਮਿਂ, ਤਸ੍ਮਾ ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਪਚ੍ਚਯਾ।
ਉਪ੍ਪਾਦੇਯੇਵ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ, ਰੂਪਹੇਤੂਤਿ ਕੇਚਨ॥

‘‘ਵੁਚ੍ਚਤੇ ਤਤ੍ਥ ਏਕਸ੍ਮਿਂ, ਧਮ੍ਮੇਯੇਵ ਯਥਾ ਮਤਾ।
ਉਪ੍ਪਾਦਾਵਤ੍ਥਤੋ ਭਿਨ੍ਨਾ, ਭਙ੍ਗਾਵਤ੍ਥਾ ਤਥੇਵ ਤੁ॥

‘‘ਭਙ੍ਗਸ੍ਸਾਭਿਮੁਖਾਵਤ੍ਥਾ, ਇਚ੍ਛਿਤਬ੍ਬਾ ਅਯਂ ਠਿਤਿ।
ਨਯਦਸ੍ਸਨਤੋ ਏਸਾ, ਵਿਭਙ੍ਗੇ ਨ ਤੁ ਦੇਸਿਤਾ॥

‘‘ਲਕ੍ਖਣਂ ਸਙ੍ਖਤਸ੍ਸੇਵ, ਵਤ੍ਤੁਮੁਪ੍ਪਾਦਆਦਿਨਂ।
ਦੇਸਿਤਤ੍ਤਾ ਨ ਤਤ੍ਥਾਪਿ, ਪਬਨ੍ਧਸ੍ਸ ਠਿਤੀਰਿਤਾ॥

‘‘ਉਪਸਗ੍ਗਸ੍ਸ ਧਾਤੂਨਮਤ੍ਥੇਯੇਵ ਪਵਤ੍ਤਿਤੋ।
ਪਞ੍ਞਾਯਤੀਤਿ ਚੇਤਸ੍ਸ, ਅਤ੍ਥੋ ਵਿਞ੍ਞਾਯਤੇ ਇਤਿ॥

‘‘ਭਙ੍ਗੇ ਰੂਪਸ੍ਸ ਨੁਪ੍ਪਾਦੋ, ਚਿਤ੍ਤਜਾਨਂ ਵਸੇਨ ਵਾ।
ਆਰੁਪ੍ਪਂਵਾਭਿਸਨ੍ਧਾਯ, ਭਾਸਿਤੋ ਯਮਕਸ੍ਸ ਹਿ॥

‘‘ਸਭਾਵੋਯਂ ਯਥਾਲਾਭ-ਯੋਜਨਾਤਿ ਤਤੋ ਨਹਿ।
ਨ ਚਿਤ੍ਤਟ੍ਠਿਤਿ ਭਙ੍ਗੇ ਚ, ਨ ਰੂਪਸ੍ਸ ਅਸਮ੍ਭਵੋ’’ਤਿ॥

੩੧. ਰੂਪਵਿਰਾਗਭਾਵਨਾਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਹੇਤੁਨੋ ਤਬ੍ਬਿਧੁਰਤਾਯ, ਅਨੋਕਾਸਤਾਯ ਚ ਅਰੂਪਵਿਪਾਕਾ, ਰੂਪਜਨਨੇ ਵਿਸੇਸਪਚ੍ਚਯੇਹਿ ਝਾਨਙ੍ਗੇਹਿ ਸਮ੍ਪਯੋਗਾਭਾਵਤੋ ਦ੍ਵਿਪਞ੍ਚਵਿਞ੍ਞਾਣਾਨਿ ਚਾਤਿ ਚੁਦ੍ਦਸ ਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਰੂਪਂ ਨ ਸਮੁਟ੍ਠਾਪੇਨ੍ਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ **“ਆਰੁਪ੍ਪਵਿਪਾਕਦ੍ਵਿਪਞ੍ਚਵਿਞ੍ਞਾਣਵਜ੍ਜਿਤ”**ਨ੍ਤਿ। ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਚਿਤ੍ਤਂ, ਪਨ ਚੁਤਿਚਿਤ੍ਤਞ੍ਚ ਏਕੂਨਵੀਸਤਿ ਭਵਙ੍ਗਸ੍ਸੇਵ ਅਨੋਗਧਤ੍ਤਾ ਚਿਤ੍ਤਨ੍ਤਰਂ ਨ ਹੋਤੀਤਿ ਨ ਤਸ੍ਸ ਵਜ੍ਜਨਂ ਕਤਂ। ਕਿਞ੍ਚਾਪਿ ਨ ਕਤਂ, ਪਚ੍ਛਾਜਾਤਪਚ੍ਚਯਰਹਿਤਂ, ਪਨ ਆਹਾਰਾਦੀਹਿ ਚ ਅਨੁਪਤ੍ਥਦ੍ਧਂ ਦੁਬ੍ਬਲਵਤ੍ਥੁਂ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਪਵਤ੍ਤਤ੍ਤਾ, ਅਤ੍ਤਨੋ ਚ ਆਗਨ੍ਤੁਕਤਾਯ ਕਮ੍ਮਜਰੂਪੇਹਿ ਚਿਤ੍ਤਸਮੁਟ੍ਠਾਨਰੂਪਾਨਂ ਠਾਨਂ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਠਿਤਤ੍ਤਾ ਚ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਚਿਤ੍ਤਂ ਰੂਪਸਮੁਟ੍ਠਾਪਕਂ ਨ ਹੋਤਿ। ਚੁਤਿਚਿਤ੍ਤੇ ਪਨ **ਅਟ੍ਠਕਥਾਯਂ** (ਧ॰ ਸ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੬੩੬; ਵਿਭ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੨੬ ਪਕਿਣ੍ਣਕਕਥਾ) ਤਾਵ ‘‘ਵੂਪਸਨ੍ਤਵਟ੍ਟਮੂਲਸ੍ਮਿਂ ਸਨ੍ਤਾਨੇ ਸਾਤਿਸਯਂ ਸਨ੍ਤਵੁਤ੍ਤਿਤਾਯ ਖੀਣਾਸਵਸ੍ਸੇਵ ਚੁਤਿਚਿਤ੍ਤਂ ਰੂਪਂ ਨ ਸਮੁਟ੍ਠਾਪੇਤੀ’’ਤਿ (ਧ॰ ਸ॰ ਮੂਲਟੀ॰ ੬੩੬) ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਆਨਨ੍ਦਾਚਰਿਯਾਦਯੋ** ਪਨ ‘‘ਸਬ੍ਬੇਸਮ੍ਪਿ ਚੁਤਿਚਿਤ੍ਤਂ ਰੂਪਂ ਨ ਸਮੁਟ੍ਠਾਪੇਤੀ’’ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਵਿਨਿਚ੍ਛਯੋ ਪਨ ਨੇਸਂ ਸਙ੍ਖੇਪਤੋ **ਮੂਲਟੀਕਾਦੀਸੁ,** ਵਿਤ੍ਥਾਰਤੋ ਚ **ਅਭਿਧਮ੍ਮਤ੍ਥਵਿਕਾਸਿਨਿਯਂ** ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। **ਪਠਮਭਵਙ੍ਗਮੁਪਾਦਾਯਾ**ਤਿ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯਾ ਅਨਨ੍ਤਰਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਪਠਮਭਵਙ੍ਗਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ। **ਜਾਯਨ੍ਤਮੇਵ ਸਮੁਟ੍ਠਾਪੇਤਿ,** ਨ ਪਨ ਠਿਤਂ, ਭਿਜ੍ਜਮਾਨਂ ਵਾ ਅਨਨ੍ਤਰਾਦਿਪਚ੍ਚਯਲਾਭੇਨ ਉਪ੍ਪਾਦਕ੍ਖਣੇਯੇਵ ਜਨਕਸਾਮਤ੍ਥਿਯਯੋਗਤੋ।

੩੨. ਇਰਿਯਾਯ ਕਾਯਿਕਕਿਰਿਯਾਯ ਪਵਤ੍ਤਿਪਥਭਾਵਤੋ **ਇਰਿਯਾਪਥੋ,** ਗਮਨਾਦਿ, ਅਤ੍ਥਤੋ ਤਦਵਤ੍ਥਾ ਰੂਪਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿ। ਤਮ੍ਪਿ **ਸਨ੍ਧਾਰੇਤਿ** ਯਥਾਪਵਤ੍ਤਂ ਉਪਤ੍ਥਮ੍ਭੇਤਿ। ਯਥਾ ਹਿ ਵੀਥਿਚਿਤ੍ਤੇਹਿ ਅਬ੍ਬੋਕਿਣ੍ਣੇ ਭਵਙ੍ਗੇ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨੇ ਅਙ੍ਗਾਨਿ ਓਸੀਦਨ੍ਤਿ, ਨ ਏਵਮੇਤੇਸੁ

ਦ੍ਵਤ੍ਤਿੰਸਵਿਧੇਸੁ, ਵਕ੍ਖਮਾਨੇਸੁ ਚ ਛਬ੍ਬੀਸਤਿਯਾ ਜਾਗਰਣਚਿਤ੍ਤੇਸੁ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨੇਸੁ। ਤਦਾ ਪਨ ਅਙ੍ਗਾਨਿ ਉਪਤ੍ਥਦ੍ਧਾਨਿ ਯਥਾਪਵਤ੍ਤਇਰਿਯਾਪਥਭਾਵੇਨੇਵ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ।

੩੩. **ਵਿਞ੍ਞਤ੍ਤਿਮ੍ਪਿ ਸਮੁਟ੍ਠਾਪੇਨ੍ਤਿ,** ਨ ਕੇਵਲਂ ਰੂਪਿਰਿਯਾਪਥਾਨੇਵ। ਅਵਿਸੇਸਵਚਨੇਪਿ ਪਨੇਤ੍ਥ ਮਨੋਦ੍ਵਾਰਪ੍ਪਵਤ੍ਤਾਨੇਵ ਵੋਟ੍ਠਬ੍ਬਨਜਵਨਾਨਿ ਵਿਞ੍ਞਤ੍ਤਿਸਮੁਟ੍ਠਾਪਕਾਨਿ, ਤਥਾ ਹਾਸਜਨਕਾਨਿ ਚ ਪਞ੍ਚਦ੍ਵਾਰਪ੍ਪਵਤ੍ਤਾਨਂ ਪਰਿਦੁਬ੍ਬਲਭਾਵਤੋਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। ਕਾਮਞ੍ਚੇਤ੍ਥ ਰੂਪਵਿਨਿਮੁਤ੍ਤੋ ਇਰਿਯਾਪਥੋ, ਵਿਞ੍ਞਤ੍ਤਿ ਵਾ ਨਤ੍ਥਿ, ਤਥਾਪਿ ਨ ਸਬ੍ਬਂ ਰੂਪਸਮੁਟ੍ਠਾਪਕਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਇਰਿਯਾਪਥੂਪਤ੍ਥਮ੍ਭਕਂ, ਵਿਞ੍ਞਤ੍ਤਿਵਿਕਾਰਜਨਕਞ੍ਚ ਹੋਤਿ। ਯਂ ਪਨ ਚਿਤ੍ਤਂ ਵਿਞ੍ਞਤ੍ਤਿਜਨਕਂ, ਤਂ ਏਕਂਸਤੋ ਇਰਿਯਾਪਥੂਪਤ੍ਥਮ੍ਭਕਂ ਇਰਿਯਾਪਥਸ੍ਸ ਵਿਞ੍ਞਤ੍ਤਿਯਾ ਸਹ ਅਵਿਨਾਭਾਵਤੋ। ਇਰਿਯਾਪਥੂਪਤ੍ਥਮ੍ਭਕਞ੍ਚ ਰੂਪਜਨਕਨ੍ਤਿ ਇਮਸ੍ਸ ਵਿਸੇਸਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਰੂਪਤੋ ਇਰਿਯਾਪਥਵਿਞ੍ਞਤ੍ਤੀਨਂ ਵਿਸੁਂ ਗਹਣਂ।

੩੪. **ਤੇਰਸਾ**ਤਿ ਕੁਸਲਤੋ ਚਤ੍ਤਾਰਿ, ਅਕੁਸਲਤੋ ਚਤ੍ਤਾਰਿ, ਕਿਰਿਯਤੋ ਪਞ੍ਚਾਤਿ ਤੇਰਸ। ਤੇਸੁ ਹਿ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਾ ਅਟ੍ਠਹਿ ਕੁਸਲਾਕੁਸਲੇਹਿ ਹਸਨ੍ਤਿ, ਸੇਕ੍ਖਾ ਦਿਟ੍ਠਿਸਹਗਤਵਜ੍ਜਿਤੇਹਿ, ਅਸੇਕ੍ਖਾ ਪਨ ਪਞ੍ਚਹਿ ਕਿਰਿਯਚਿਤ੍ਤੇਹਿ, ਤਤ੍ਥਾਪਿ ਬੁਦ੍ਧਾ ਚਤੂਹਿ ਸਹੇਤੁਕਕਿਰਿਯਚਿਤ੍ਤੇਹੇਵ ਹਸਨ੍ਤਿ, ਨ ਅਹੇਤੁਕੇਨ ''ਅਤੀਤਂਸਾਦੀਸੁ ਅਪ੍ਪਟਿਹਤਞਾਣਂ ਪਤ੍ਵਾ ਇਮੇਹਿ ਤੀਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਸ੍ਸ ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਭਗਵਤੋ ਸਬ੍ਬਂ ਕਾਯਕਮ੍ਮਂ ਞਾਣਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਂ ਞਾਣਾਨੁਪਰਿਵਤ੍ਤੀ''ਤਿ ਵਚਨਤੋ (ਮਹਾਨਿ॰ ੬੯; ਚੂਲ਼ਨਿ॰ ਮੋਘਰਾਜਮਾਣਵਪੁਚ੍ਛਾਨਿਦ੍ਦੇਸ ੮੫; ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੩.੫)। ਨ ਹਿ ਵਿਚਾਰਣਪਞ੍ਞਾਰਹਿਤਸ੍ਸ ਹਸਿਤੁਪ੍ਪਾਦਸ੍ਸ ਬੁਦ੍ਧਾਨਂ ਪਵਤ੍ਤਿ ਯੁਤ੍ਤਾਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਹਸਿਤੁਪ੍ਪਾਦਚਿਤ੍ਤੇਨ ਪਨ ਪਵਤ੍ਤਿਯਮਾਨਮ੍ਪਿ ਤੇਸਂ ਸਿਤਕਰਣਂ ਪੁਬ੍ਬੇਨਿਵਾਸਅਨਾਗਤਂਸਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਞ੍ਞਾਣਾਨਂ ਅਨੁਵਤ੍ਤਕਤ੍ਤਾ ਞਾਣਾਨੁਪਰਿਵਤ੍ਤਿਯੇਵਾਤਿ। ਏਵਞ੍ਚ ਕਤ੍ਵਾ **ਅਟ੍ਠਕਥਾਯਂ** (ਧ॰ ਸ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੫੬੮) ''ਤੇਸਂ ਞਾਣਾਨਂ ਚਿਣ੍ਣਪਰਿਯਨ੍ਤੇ ਇਦਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਹਾਸਯਮਾਨਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਤਸ੍ਮਾ ਨ ਤਸ੍ਸ ਬੁਦ੍ਧਾਨਂ ਪਵਤ੍ਤਿ ਸਕ੍ਕਾ ਨਿਵਾਰੇਤੁਂ।

੩੫. ਪਚ੍ਛਾਜਾਤਾਦਿਪਚ੍ਚਯੂਪਤ੍ਥਮ੍ਭਲਾਭੇਨ ਠਿਤਿਕ੍ਖਣੇਯੇਵ ਉਤੁਓਜਾਨਂ ਬਲਵਭਾਵੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ **"ਤੇਜੋਧਾਤੁ ਠਿਤਿਪ੍ਪਤ੍ਤਾ"**ਤ੍ਯਾਦਿ।

੩੭. ਤਤ੍ਥ **ਹਦਯਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਰੂਪਾਨਿ** ਨਵ ਕਮ੍ਮਤੋਯੇਵ ਜਾਤਤ੍ਤਾ **ਕਮ੍ਮਜਾਨੇ**ਵ। ਯਞ੍ਹਿ ਜਾਤਂ, ਜਾਯਤਿ, ਜਾਯਿਸ੍ਸਤਿ ਚ, ਤਂ ''ਕਮ੍ਮਜ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਯਥਾ ਦੁਦ੍ਧਨ੍ਤਿ।

੪੦. ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਪਚ੍ਚਯਾਪੇਕ੍ਖਤ੍ਤਾ ਲਹੁਤਾਦਿਤ੍ਤਯਂ ਕਮ੍ਮਜਂ ਨ ਹੋਤਿ, ਇਤਰਥਾ ਸਬ੍ਬਦਾਭਾਵੀਹਿ ਭਵਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ **"ਲਹੁਤਾਦਿਤ੍ਤਯਂ ਉਤੁਚਿਤ੍ਤਾਹਾਰੇਹਿ ਸਮ੍ਭੋਤੀ"**ਤਿ।

੪੩. ਏਕਨ੍ਤਕਮ੍ਮਜਾਨਿ ਨਵ, ਚਤੁਜੇਸੁ ਕਮ੍ਮਜਾਨਿ ਨਵਾਤਿ ਅਟ੍ਠਾਰਸ ਕਮ੍ਮਜਾਨਿ, ਪਞ੍ਚਵਿਕਾਰਰੂਪਸਦ੍ਦਅਵਿਨਿਬ੍ਭੋਗਰੂਪਆਕਾਸਵਸੇਨ ਪਨ੍ਨਰਸ ਚਿਤ੍ਤਜਾਨਿ, ਸਦ੍ਦੋ, ਲਹੁਤਾਦਿਤ੍ਤਯਂ, ਅਵਿਨਿਬ੍ਭੋਗਾਕਾਸਰੂਪਾਨਿ ਨਵਾਤਿ ਤੇਰਸ ਉਤੁਜਾਨਿ, ਲਹੁਤਾਦਿਤ੍ਤਯਅਵਿਨਿਬ੍ਭੋਗਾਕਾਸਵਸੇਨ ਦ੍ਵਾਦਸ ਆਹਾਰਜਾਨਿ।

੪੪. ਕੇਵਲਂ **ਜਾਯਮਾਨਾਦਿਰੂਪਾਨਂ** ਜਾਯਮਾਨਪਰਿਪਚ੍ਚਮਾਨਭਿਜ੍ਜਮਾਨਰੂਪਾਨਂ **ਸਭਾਵਤ੍ਤਾ** ਸਭਾਵਮਤ੍ਤਂ ਵਿਨਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਜਾਤਿਆਦਿਲਕ੍ਖਣਾਭਾਵਤੋ **ਲਕ੍ਖਣਾਨਿ ਕੇਹਿਚਿ** ਪਚ੍ਚਯੇਹਿ ਨ ਜਾਯਨ੍ਤੀਤਿ ਪਕਾਸਿਤਂ। ਉਪ੍ਪਾਦਾਦਿਯੁਤ੍ਤਾਨਞ੍ਹਿ ਚਕ੍ਖਾਦੀਨਂ ਜਾਤਿਆਦੀਨਿ ਲਕ੍ਖਣਾਨਿ ਵਿਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਨ ਏਵਂ ਜਾਤਿਆਦੀਨਂ। ਯਦਿ ਤੇਸਮ੍ਪਿ ਜਾਤਿਆਦੀਨਿ ਸਿਯੁਂ, ਏਵਂ ਅਨਵਤ੍ਥਾਨਮੇਵ ਆਪਜ੍ਜੇਯ੍ਯ। ਯਂ ਪਨ ''ਰੂਪਾਯਤਨਂ...ਪੇ॰... ਕਬਲ਼ੀਕਾਰੋ ਆਹਾਰੋ। ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਚਿਤ੍ਤਸਮੁਟ੍ਠਾਨਾ''ਤ੍ਯਾਦੀਸੁ (ਧ॰ ਸ॰ ੧੨੦੧) ਜਾਤਿਯਾ ਕੁਤੋਚਿਜਾਤਤ੍ਤਂ ਅਨੁਞ੍ਞਾਤਂ , ਤਮ੍ਪਿ ਰੂਪਜਨਕਪਚ੍ਚਯਾਨਂ ਰੂਪੁਪ੍ਪਾਦਨਂ ਪਤਿ ਅਨੁਪਰਤਬ੍ਯਾਪਾਰਾਨਂ ਪਚ੍ਚਯਭਾਵੂਪਗਮਨਕ੍ਖਣੇ ਜਾਯਮਾਨਧਮ੍ਮਵਿਕਾਰਭਾਵੇਨ ਉਪਲਬ੍ਭਮਾਨਤਂ ਸਨ੍ਧਾਯਾਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। ਯਮ੍ਪਿ ''ਜਾਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ,

ਅਨਿਚ੍ਚਾ ਸਙ੍ਖਤਾ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾ। ਜਰਾਮਰਣਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਨਿਚ੍ਚਂ ਸਙ੍ਖਤਂ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨ''ਨ੍ਤਿ ਵਚਨਂ (ਸਂ· ਨਿ· ੨.੨੦), ਤਤ੍ਥਾਪਿ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨਂ ਲਕ੍ਖਣਭਾਵਤੋਤਿ ਅਯਮੇਤ੍ਥਾਭਿਸਨ੍ਧਿ। ਤੇਨਾਹੁ ਪੋਰਾਣਾ –

''ਪਾਠੇ ਕੁਤੋਚਿ ਜਾਤਤ੍ਤਂ, ਜਾਤਿਯਾ ਪਰਿਯਾਯਤੋ।
ਸਙ੍ਖਤਾਨਂ ਸਭਾਵਤ੍ਤਾ, ਤੀਸੁ ਸਙ੍ਖਤਤੋਦਿਤਾ''ਤਿ॥

ਰੂਪਸਮੁਟ੍ਠਾਨਨਯਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਕਲਾਪਯੋਜਨਾਵਣ੍ਣਨਾ

੪੫. ਯਸ੍ਮਾ ਪਨੇਤਾਨਿ ਰੂਪਾਨਿ ਕਮ੍ਮਾਦਿਤੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਾਨਿਪਿ ਨ ਏਕੇਕਂ ਸਮੁਟ੍ਠਹਨ੍ਤਿ, ਅਥ ਖੋ ਪਿਣ੍ਡਤੋਵ। ਤਸ੍ਮਾ ਪਿਣ੍ਡਾਨਂ ਗਣਨਪਰਿਚ੍ਛੇਦਂ, ਸਰੂਪਞ੍ਚ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ "**ਏਕੁਪ੍ਪਾਦਾ**"ਤ੍ਯਾਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ । **ਸਹਵੁਤ੍ਤਿਨੋ**ਤਿ ਵਿਸੁਂ ਵਿਸੁਂ ਕਲਾਪਗਤਰੂਪਵਸੇਨ ਸਹਵੁਤ੍ਤਿਨੋ, ਨ ਸਬ੍ਬਕਲਾਪਾਨਂ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਂ ਸਹੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਵਸੇਨ।

੪੬. ਦਸ ਪਰਿਮਾਣਾ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਦਸਕਂ, ਸਮੁਦਾਯਸ੍ਸੇਤਂ ਨਾਮਂ, ਚਕ੍ਖੁਨਾ ਉਪਲਕ੍ਖਿਤਂ, ਤਪ੍ਪਧਾਨਂ ਵਾ ਦਸਕਂ **ਚਕ੍ਖੁਦਸਕਂ**। ਏਵਂ ਸੇਸੇਸੁਪਿ।

੪੭. ਵਚੀਵਿਞ੍ਞਤ੍ਤਿਗ੍ਗਹਣੇਨ ਸਦ੍ਦੋਪਿ ਸਙ੍ਗਹਿਤੋ ਹੋਤਿ ਤਸ੍ਸਾ ਤਦਵਿਨਾਭਾਵਤੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ "**ਵਚੀਵਿਞ੍ਞਤ੍ਤਿਦਸਕ**"ਨ੍ਤਿ।

੫੦. ਕਿਂ ਪਨੇਤੇ ਏਕਵੀਸਤਿ ਕਲਾਪਾ ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਉਦਾਹੁ ਕੇਚਿ ਕਤ੍ਥਚੀਤਿ ਆਹ "**ਤਤ੍ਥਾ**"ਤ੍ਯਾਦਿ।

ਕਲਾਪਯੋਜਨਾਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਰੂਪਪਵਤ੍ਤਿਕ੍ਕਮਵਣ੍ਣਨਾ

੫੨. ਇਦਾਨਿ ਨੇਸਂ ਸਮ੍ਭਵਵਸੇਨ, ਪਵਤ੍ਤਿਪਟਿਸਨ੍ਧਿਵਸੇਨ, ਯੋਨਿਵਸੇਨ ਚ ਪਵਤ੍ਤਿਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ "**ਸਬ੍ਬਾਨਿਪਿ ਪਨੇਤਾਨੀ**"ਤ੍ਯਾਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਯਥਾਰਹਨ੍ਤਿ** ਸਭਾਵਕਪਰਿਪੁਣ੍ਣਾਯਤਨਾਨਂ ਅਨੁਰੂਪਤੋ।

੫੩. ਕਮਲਕੁਹਰਗਬ੍ਭਮਲਾਦਿਸਂਸੇਦਟ੍ਠਾਨੇਸੁ ਜਾਤਾ **ਸਂਸੇਦਜਾ**। ਉਪਪਾਤੋ ਨੇਸਂ ਅਤ੍ਥੀਤਿ **ਓਪਪਾਤਿਕਾ**, ਉਕ੍ਕਂਸਗਤਿਪਰਿਚ੍ਛੇਦਵਸੇਨ ਚੇਤ੍ਥ ਵਿਸਿਟ੍ਠਉਪਪਾਤੋ ਗਹਿਤੋ ਯਥਾ ''ਅਭਿਰੂਪਸ੍ਸ ਕਞ੍ਞਾ ਦਾਤਬ੍ਬਾ''ਤਿ। **ਸਤ੍ਤ ਦਸਕਾਨਿ ਪਾਤੁਭਵਨ੍ਤਿ** ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਾਯਤਨਭਾਵੇਨ ਉਪਲਬ੍ਭਨਤੋ। **ਕਦਾਚਿ ਨ ਲਬ੍ਭਨ੍ਤਿ** ਜਚ੍ਚਨ੍ਧਜਚ੍ਚਬਧਿਰਜਚ੍ਚਾਘਾਨਨਪੁਂਸਕਆਦਿਕਪ੍ਪਿਕਾਨਂ ਵਸੇਨ। ਤਤ੍ਥ ਸੁਗਤਿਯਂ ਮਹਾਨੁਭਾਵੇਨ ਕਮ੍ਮੁਨਾ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਮਾਨਾਨਂ ਓਪਪਾਤਿਕਾਨਂ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਵੇਕਲ੍ਲਾਯੋਗਤੋ ਚਕ੍ਖੁਸੋਤਘਾਨਾਲਾਭੋ ਸਂਸੇਦਜਾਨਂ, ਭਾਵਾਲਾਭੋ ਪਠਮਕਪ੍ਪਿਕਓਪਪਾਤਿਕਾਨਂ ਵਸੇਨਪਿ। ਦੁਗ੍ਗਤਿਯਂ ਪਨ ਚਕ੍ਖੁਸੋਤਭਾਵਾਲਾਭੋ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਮ੍ਪਿ ਵਸੇਨ, ਘਾਨਾਲਾਭੋ ਸਂਸੇਦਜਾਨਮੇਵ ਵਸੇਨ, ਨ ਓਪਪਾਤਿਕਾਨਂ ਵਸੇਨਾਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। ਤਥਾ ਹਿ **ਧਮ੍ਮਹਦਯਵਿਭਙ੍ਗੇ** ''ਕਾਮਧਾਤੁਯਾ ਉਪਪਤ੍ਤਿਕ੍ਖਣੇ ਕਸ੍ਸਚਿ ਏਕਾਦਸਾਯਤਨਾਨਿ ਪਾਤੁਭਵਨ੍ਤਿ, ਕਸ੍ਸਚਿ ਦਸ, ਕਸ੍ਸਚਿ ਅਪਰਾਨਿਪਿ ਦਸ, ਕਸ੍ਸਚਿ ਨਵ, ਕਸ੍ਸਚਿ ਸਤ੍ਤਾ''ਤਿ (ਵਿਭਂ· ੧੦੦੭) ਵਚਨਤੋ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸ੍ਸ ਓਪਪਾਤਿਕਸ੍ਸ ਸਦ੍ਦਾਯਤਨਵਜ੍ਜਿਤਾਨਿ ਏਕਾਦਸਾਯਤਨਾਨਿ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ। ਅਨ੍ਧਸ੍ਸ ਚਕ੍ਖਾਯਤਨਵਜ੍ਜਿਤਾਨਿ ਦਸ, ਤਥਾ ਬਧਿਰਸ੍ਸ ਸੋਤਾਯਤਨਵਜ੍ਜਿਤਾਨਿ, ਅਨ੍ਧਬਧਿਰਸ੍ਸ ਤਦੁਭਯਵਜ੍ਜਿਤਾਨਿ ਨਵ, ਗਬ੍ਭਸੇਯ੍ਯਕਸ੍ਸ ਚਕ੍ਖੁਸੋਤਘਾਨਜਿਵ੍ਹਾਸਦ੍ਦਾਯਤਨਵਜ੍ਜਿਤਾਨਿਸਤ੍ਤਾਯਤਨਾਨਿ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ। ਯਦਿ ਪਨ ਅਘਾਨਕੋਪਿ ਓਪਪਾਤਿਕੋ ਸਿਯਾ, ਅਨ੍ਧਬਧਿਰਾਘਾਨਕਾਨਂ ਵਸੇਨ ਤਿਕ੍ਖਤ੍ਤੁਂ ਦਸ, ਅਨ੍ਧਬਧਿਰਅਨ੍ਧਾਘਾਨਕਬਧਿਰਾਘਾਨਕਾਨਂ ਵਸੇਨ ਤਿਕ੍ਖਤ੍ਤੁਂ ਨਵ,

ਅਨੁਪਬਧਿਰਾਘਾਨਕਸ੍ਸ ਵਸੇਨ ਚ ਅਟ੍ਠ ਆਯਤਨਾਨਿ ਵੁਤ੍ਤਬ੍ਬਾਨਿ ਸਿਯੁੰ, ਨ ਪਨੇਵੰ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਨਤ੍ਥਿ ਓਪਪਾਤਿਕਸ੍ਸ ਘਾਨਵੇਕਲ੍ਲਨ੍ਤਿ। ਤਥਾ ਚ ਵੁੱਤੰ **ਯਮਕਟ੍ਠਕਥਾਯੰ** ''ਅਘਾਨਕੋ ਓਪਪਾਤਿਕੋ ਨਤ੍ਥਿ। ਯਦਿ ਭਵੇਯ੍ਯ, ਕਸ੍ਸਚਿ ਅਟ੍ਠਾਯਤਨਾਨੀਤਿ ਵਦੇਯ੍ਯਾ''ਤਿ (ਯਮ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ਆਯਤਨਯਮਕ॰ ੧੮-੨੧)।

ਸੰਸੇਦਜਾਨੰ ਪਨ ਘਾਨਾਭਾਵੋ ਨ ਸਕ੍ਕਾ ਨਿਵਾਰੇਤੁੰ ''ਕਾਮਧਾਤੁਯਾ ਉਪਪਤ੍ਤਿਕ੍ਖਣੇ''ਤ੍ਯਾਦਿਪਾਲ਼ਿਯਾ (ਵਿਭ॰ ੧੦੦੭) ਓਪਪਾਤਿਕਯੋਨਿਮੇਵ ਸਨ੍ਧਾਯ, ਸਤ੍ਤਾਯਤਨਗ੍ਗਹਣਸ੍ਸ ਚ ਅਵ੍ਵੇਸੰ ਅਸਮ੍ਭਵਤੋ ਗਬ੍ਭਸੇਯ੍ਯਕਮੇਵ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ। ਯੰ ਪਨ ''ਸੰਸੇਦਜਯੋਨਿਕਾ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਾਯਤਨਭਾਵੇਨ ਓਪਪਾਤਿਕਸਙ੍ਗਹੰ ਕਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਾ''ਤਿ ਅਟ੍ਠਕਥਾਵਚਨੰ, ਤਮ੍ਪਿ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਾਯਤਨੰਯੇਵ ਸੰਸੇਦਜਾਨੰ ਓਪਪਾਤਿਕੇਸੁ ਸਙ੍ਗਹਵਸੇਨ ਵੁੱਤੰ। ਅਪਰੇ ਪਨ ਯਮਕੇ ਘਾਨਜਿਵ੍ਹਾਨੰ ਸਹਚਾਰਿਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਅਜਿਵ੍ਹਸ੍ਸ ਅਸਮ੍ਭਵਤੋ ਅਘਾਨਕਸ੍ਸਪਿ ਅਭਾਵਮੇਵ ਵਣ੍ਣੇਨ੍ਤਿ, ਤਤ੍ਥਾਪਿ ਯਥਾ ਚਕ੍ਖੁਸੋਤਾਨਿ ਰੂਪਭਵੇ ਘਾਨਜਿਵ੍ਹਾਹਿ ਵਿਨਾ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ, ਨ ਏਵੰ ਘਾਨਜਿਵ੍ਹਾ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞੰ ਵਿਨਾ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਮ੍ਪਿ ਰੂਪਭਵੇ ਅਨੁਪ੍ਪਜ੍ਜਨਤੋਤਿ ਏਵੰ ਵਿਸੁੰ ਵਿਸੁੰ ਕਾਮਭਵੇ ਅਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਵਸੇਨ ਤੇਸੰ ਸਹਚਾਰਿਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਨ ਨ ਸਕ੍ਕਾ ਵਤ੍ਤੁਨ੍ਤਿ।

੫੪. ਗਬ੍ਭੇ ਮਾਤੁਕੁਚ੍ਛਿਯੰ ਸੇਨ੍ਤੀਤਿ ਗਬ੍ਭਸੇਯ੍ਯਕਾ, ਤੇਯੇਵ ਰੂਪਾਦੀਸੁ ਸਤ੍ਤਤਾਯ ਸਤ੍ਤਾਤਿ **ਗਬ੍ਭਸੇਯ੍ਯਕਸਤ੍ਤਾ**। ਏਤੇ ਅਣ੍ਡਜਜਲਾਬੁਜਾ। **ਤੀਣਿ ਦਸਕਾਨਿ ਪਾਤੁਭਵਨ੍ਤਿ,** ਯਾਨਿ ''ਕਲਲਰੂਪ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ, ਪਰਿਪਿਣ੍ਡਿਤਾਨਿ ਚ ਤਾਨਿ ਜਾਤਿਉਣ੍ਣਾਯ ਏਕਸ੍ਸ ਅੰਸੁਨੋ ਪਸਨ੍ਨਤਿਲਤੇਲੇ ਪਕ੍ਖਿਪਿਤ੍ਵਾ ਉਦ੍ਧਟਸ੍ਸ ਪਗ੍ਘਰਿਤ੍ਵਾ ਅਗ੍ਗੇ ਠਿਤਬਿਨ੍ਦੁਮਤ੍ਤਾਨਿ ਅਚ੍ਛਾਨਿ ਵਿਪ੍ਪਸਨ੍ਨਾਨਿ। **ਕਦਾਚਿ ਨ ਲਬ੍ਭਤਿ** ਅਭਾਵਕਸਤ੍ਤਾਨੰ ਵਸੇਨ। **ਤਤੋ ਪਰ**ਨ੍ਤਿ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਤੋ ਪਰੰ। **ਪਵਤ੍ਤਿਕਾਲੇ**ਤਿ ਸਤ੍ਤਮੇ ਸਤ੍ਤਾਹੇ, **ਟੀਕਾਕਾਰ**ਮਤੇਨ ਏਕਾਦਸਮੇ ਸਤ੍ਤਾਹੇ ਵਾ। **ਕਮੇਨਾ**ਤਿ ਚਕ੍ਖੁਦਸਕਪਾਤੁਭਾਵਤੋ ਸਤ੍ਤਾਹਾਤਿਕ੍ਕਮੇਨ ਸੋਤਦਸਕੰ , ਤਤੋ ਸਤ੍ਤਾਹਾਤਿਕ੍ਕਮੇਨ ਘਾਨਦਸਕੰ, ਤਤੋ ਸਤ੍ਤਾਹਾਤਿਕ੍ਕਮੇਨ ਜਿਵ੍ਹਾਦਸਕਨ੍ਤਿ ਏਵੰ ਅਨੁਕ੍ਕਮੇਨ। **ਅਟ੍ਠਕਥਾਯਮ੍ਪਿ** ਹਿ ਅਯਮਤ੍ਥੋ ਦਸ੍ਸਿਤੋਵ।

੫੫. **ਠਿਤਿਕਾਲ**ਨ੍ਤਿ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਠਿਤਿਕਾਲੰ। ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਚਿਤ੍ਤਸਹਜਾਤਾ ਹਿ ਉਤੁ ਠਾਨਪ੍ਪਤ੍ਤਾ ਤਸ੍ਸ ਠਿਤਿਕ੍ਖਣੇ ਸੁਦ੍ਧਟ੍ਠਕੰ ਸਮੁਟ੍ਠਾਪੇਤਿ, ਤਦਾ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਭਙ੍ਗਕ੍ਖਣੇਤ੍ਯਾਦਿਨਾ ਅਨੁਕ੍ਕਮੇਨ ਉਤੁ ਰੂਪੰ ਜਨੇਤਿ। **ਓਜਾਫਰਣਮੁਪਾਦਾਯਾ**ਤਿ ਗਬ੍ਭਸੇਯ੍ਯਕਸ੍ਸ ਮਾਤੁ ਅਜ੍ਝੋਹਟਾਹਾਰਤੋ ਸੰਸੇਦਜੋਪਪਾਤਿਕਾਨਞ੍ਚ ਮੁਖਗਤਸੇਮ੍ਹਾਦਿਤੋ ਓਜਾਯ ਰਸਹਰਣੀਅਨੁਸਾਰੇਨ ਸਰੀਰੇ ਫਰਣਕਾਲਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ।

੫੬. ਚੁਤਿਚਿੱਤੰ ਉਪਰਿਮੰ ਏਤਸ੍ਸਾਤਿ **ਚੁਤਿਚਿੱਤੋਪਰਿ। ਕਮ੍ਮਜਰੂਪਾਨਿ ਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ** ਤਦੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯੰ ਮਰਣਾਭਾਵਤੋ। ਕਮ੍ਮਜਰੂਪਵਿਚ੍ਛੇਦੇ ਹਿ ''ਮਤੋ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਯਥਾਹ –

> ''ਆਯੁ ਉਸ੍ਮਾ ਚ ਵਿਞ੍ਞਾਣੰ, ਯਦਾ ਕਾਯੰ ਜਹਨ੍ਤਿਮੰ।
> ਅਪਵਿਦ੍ਧੋ ਤਦਾ ਸੇਤਿ, ਨਿਰਤ੍ਥੰਵ ਕਲਿਙ੍ਗਰ''ਨ੍ਤਿ॥ (ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੩.੯੫ ਥੋਕੰ ਵਿਸਦਿਸੰ)।

ਪੁਰੇਤਰਨ੍ਤਿ ਸਤ੍ਤਰਸਮਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਾਦਕ੍ਖਣੇ। **ਤਤੋਪਰੰ ਚਿਤ੍ਤਜਾਹਾਰਜਰੂਪਞ੍ਚ ਵੋਚ੍ਛਿਜ੍ਜਤੀ**ਤਿ ਅਜੀਵਕਸਨ੍ਤਾਨੇ ਤੇਸੰ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਅਭਾਵਤੋ ਯਥਾਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੰ ਚਿਤ੍ਤਜੰ, ਆਹਾਰਜਞ੍ਚ ਤਤੋ ਪਰੰ ਕਿਞ੍ਚਿ ਕਾਲੰ ਪਵਤ੍ਤਿਤ੍ਵਾ ਨਿਰੁਜ੍ਝਤਿ। ਅਪਰੇ ਪਨ ਆਚਰਿਯਾ ''ਚਿਤ੍ਤਜਰੂਪੰ ਚੁਤਿਚਿਤ੍ਤਤੋ ਪੁਰੇਤਰਮੇਵ ਵੋਚ੍ਛਿਜ੍ਜਤੀ''ਤਿ ਵਣ੍ਣੇਨ੍ਤਿ।

੫੮. ਰੂਪਲੋਕੇ ਘਾਨਜਿਵ੍ਹਾਕਾਯਾਨੰ ਅਭਾਵੇ ਕਾਰਣੰ ਵੁਤ੍ਤਮੇਵ। ਭਾਵਦ੍ਵਯੰ ਪਨ ਬਹਲਕਾਮਰਾਗੂਪਨਿਸ੍ਸਯਤ੍ਤਾ ਬ੍ਰਹ੍ਮਾਨਞ੍ਚ ਤਦਭਾਵਤੋ ਤਤ੍ਥ ਨ ਪਵਤ੍ਤਤਿ। **ਆਹਾਰਜਕਲਾਪਾਨਿ ਚ ਨ ਲਬ੍ਭਨ੍ਤਿ** ਅਜ੍ਝੋਹਟਾਹਾਰਾਭਾਵੇਨ ਸਰੀਰਗਤਸ੍ਸਪਿ ਆਹਾਰਸ੍ਸ ਰੂਪਸਮੁਟ੍ਠਾਪਨਾਭਾਵਤੋ। ਬਾਹਿਰਞ੍ਚਿ ਉਤੁੰ, ਆਹਾਰਞ੍ਚ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯੰ ਲਭਿਤ੍ਵਾ ਉਤੁਆਹਾਰਾ ਰੂਪੰ ਸਮੁਟ੍ਠਾਪੇਨ੍ਤਿ। **ਜੀਵਿਤਨਵਕ**ਨ੍ਤਿ ਕਾਯਾਭਾਵਤੋ ਕਾਯਦਸਕਟ੍ਠਾਨਿਯੰ ਜੀਵਿਤਨਵਕੰ।

੫੯. **ਅਤਿਰਿਚ੍ਛਤਿ** ਸੇਸਬ੍ਰਹ੍ਮਾਨਂ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯਂ, ਪਵਤ੍ਤੇ ਚ ਉਪਲਭਿਤਬ੍ਬਰੂਪਤੋ ਅਵਸਿਟ੍ਠਂ ਹੋਤਿ , ਮਰਣਕਾਲੇ ਪਨ ਬ੍ਰਹ੍ਮਾਨਂ ਸਰੀਰਨਿਕ੍ਖੇਪਾਭਾਵਤੋ ਸਬ੍ਬੇਸਮ੍ਪਿ ਤਿਸਮੁਟ੍ਠਾਨਾਨਿ, ਦ੍ਵਿਸਮੁਟ੍ਠਾਨਾਨਿ ਚ ਸਹੇਵ ਨਿਰੁਜ੍ਝਨ੍ਤਿ।

੬੧. **ਰੂਪੇਸੁ ਤੇਵੀਸਤਿ** ਘਾਨਜਿਵ੍ਹਾਕਾਯਭਾਵਦ੍ਵਯਵਸੇਨ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਂ ਅਭਾਵਤੋ। ਕੇਚਿ ਪਨ ‘‘ਲਹੁਤਾਦਿਤ੍ਤਯਮ੍ਪਿ ਤੇਸੁ ਨਤ੍ਥਿ ਦਨ੍ਧਤ੍ਤਕਰਾਦਿਧਾਤੁਕ੍ਖੋਭਾਭਾਵਤੋ’’ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ, ਤਂ ਅਕਾਰਣਂ। ਨ ਹਿ ਵੂਪਸਮੇਤਬ੍ਬਾਪੇਕ੍ਖਾ ਤਬ੍ਬਿਰੋਧਿਧਮ੍ਮਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿ ਤਥਾ ਸਤਿ ਸਹੇਤੁਕਕਿਰਿਯਚਿਤ੍ਤੇਸੁ ਲਹੁਤਾਦੀਨਂ ਅਭਾਵਪ੍ਪਸਙ੍ਗਤੋ। “**ਸਦ੍ਦੋ ਵਿਕਾਰੋ**”ਤਜਾਦਿ ਸਬ੍ਬੇਸਮ੍ਪਿ ਸਾਧਾਰਣਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਰੂਪਪਵਤ੍ਤਿਕ੍ਕਮਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਨਿਬ੍ਬਾਨਭੇਦਵਣ੍ਣਨਾ

੬੨. ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਚਿਤ੍ਤਚੇਤਸਿਕਰੂਪਾਨਿ ਵਿਭਾਗਤੋ ਨਿਦ੍ਦਿਸਿਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਨਿਦ੍ਦਿਸਨ੍ਤੋ ਆਹ “**ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਪਨਾ**”ਤਜਾਦਿ। “**ਚਤੁਮਗ੍ਗਞਾਣੇਨ ਸਚ੍ਛਿਕਾਤਬ੍ਬ**”ਨ੍ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਨਿਬ੍ਬਾਨਸ੍ਸ ਤਂਤਂਅਰਿਯਪੁਗ੍ਗਲਾਨਂ ਪਚ੍ਚਕ੍ਖਸਿਦ੍ਧਤਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। “**ਮਗ੍ਗਫਲਾਨਮਾਰਮ੍ਮਣਭੂਤ**”ਨ੍ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਕਲਜਾਣਪੁਥੁਜ੍ਜਨਾਨਂ ਅਨੁਮਾਨਸਿਦ੍ਧਤਂ। ਸਙ੍ਖਤਧਮ੍ਮਾਰਮ੍ਮਣਞ੍ਹਿ, ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣਂ ਵਾ ਞਾਣਂ ਕਿਲੇਸਾਨਂ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਮ੍ਭਨੇ ਅਸਮਤ੍ਥਂ, ਅਤ੍ਥਿ ਚ ਲੋਕੇ ਕਿਲੇਸਸਮੁਚ੍ਛੇਦਾਦਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਅਤ੍ਥਿ ਸਙ੍ਖਤਸਮ੍ਮੁਤਿਧਮ੍ਮਵਿਪਰੀਤੋ ਕਿਲੇਸਾਨਂ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਕਰਾਨਂ ਮਗ੍ਗਫਲਾਨਂ ਆਰਮ੍ਮਣਭੂਤੋ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਨਾਮ ਏਕੋ ਧਮ੍ਮੋਤਿ ਸਿਦ੍ਧਂ। ਪਚ੍ਚਕ੍ਖਾਨੁਮਾਨਸਿਦ੍ਧਤਾਸਨ੍ਦਸ੍ਸਨੇਨ ਚ ਅਭਾਵਮਤ੍ਤਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਨ੍ਤਿ ਵਿਪ੍ਪਟਿਪਨ੍ਨਾਨਂ ਵਾਦਂ ਨਿਸੇਧੇਤੀਤਿ ਅਲਮਤਿਪ੍ਪਪਞ੍ਚੇਨ। ਖਨ੍ਧਾਦਿਭੇਦੇ ਤੇਭੂਮਕਧਮ੍ਮੇ ਹੇਟ੍ਠੁਪਰਿਯਵਸੇਨ ਵਿਨਨਤੋ ਸਂਸਿਬ੍ਬਨਤੋ **ਵਾਨਸਙ੍ਖਾਤਾਯ** ਤਣ੍ਹਾਯ **ਨਿਕ੍ਖਨ੍ਤਤ੍ਤਾ** ਵਿਸਯਾਤਿਕ੍ਕਮਵਸੇਨ ਅਤੀਤਤ੍ਤਾ।

੬੩. **ਸਭਾਵਤੋ**ਤਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਸਲ੍ਲਕ੍ਖਣੇਨ। ਉਪਾਦੀਯਤਿ ਕਾਮੁਪਾਦਾਦੀਹੀਤਿ ਉਪਾਦਿ, ਪਞ੍ਚਕ੍ਖਨ੍ਧਸ੍ਸੇਤਂ ਅਧਿਵਚਨਂ, ਉਪਾਦਿਯੇਵ ਸੇਸੋ ਕਿਲੇਸੇਹੀਤਿ ਉਪਾਦਿਸੇਸੋ, ਤੇਨ ਸਹ ਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਸਉਪਾਦਿਸੇਸਾ , ਸਾ ਏਵ ਨਿਬ੍ਬਾਨਧਾਤੂਤਿ **ਸਉਪਾਦਿਸੇਸਨਿਬ੍ਬਾਨਧਾਤੁ। ਕਾਰਣਪਰਿਯਾਯੇਨਾ**ਤਿ ਸਉਪਾਦਿਸੇਸਾਦਿਵਸੇਨ ਪਞ੍ਞਾਪਨੇ ਕਾਰਣਭੂਤਸ੍ਸ ਉਪਾਦਿਸੇਸ ਭਾਵਾਭਾਵਸ੍ਸ ਲੇਸੇਨ।

੬੪. ਆਰਮ੍ਮਣਤੋ, ਸਮ੍ਪਯੋਗਤੋ ਚ ਰਾਗਦੋਸਮੋਹੇਹਿ ਸੁਞ੍ਞਤ੍ਤਾ ਸੁਞ੍ਞਂ, ਸੁਞ੍ਞਮੇਵ **ਸੁਞ੍ਞਤਂ,** ਤਥਾ ਰਾਗਾਦਿਨਿਮਿਤ੍ਤਰਹਿਤਤ੍ਤਾ **ਅਨਿਮਿਤ੍ਤਂ**। ਰਾਗਾਦਿਪਣਿਧਿਰਹਿਤਤ੍ਤਾ **ਅਪ੍ਪਣਿਹਿਤਂ**। ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਖਾਰੇਹਿ ਵਾ ਸੁਞ੍ਞਤ੍ਤਾ **ਸੁਞ੍ਞਤਂ**। ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਖਾਰਨਿਮਿਤ੍ਤਾਭਾਵਤੋ **ਅਨਿਮਿਤ੍ਤਂ**। ਤਣ੍ਹਾਪਣਿਧਿਯਾ ਅਭਾਵਤੋ **ਅਪ੍ਪਣਿਹਿਤਂ**।

੬੫. ਚਵਨਾਭਾਵਤੋ **ਅਚ੍ਚੁਤਂ**। ਅਨ੍ਤਸ੍ਸ ਪਰਿਯੋਸਾਨਸ੍ਸ ਅਤਿਕ੍ਕਨ੍ਤਤ੍ਤਾ **ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਂ**। ਪਚ੍ਚਯੇਹਿ ਅਸਙ੍ਖਤਤ੍ਤਾ **ਅਸਙ੍ਖਤਂ**। ਅਤ੍ਤਨੋ ਉਤ੍ਤਰਿਤਰਸ੍ਸ ਅਭਾਵਤੋ, ਸਹਧਮ੍ਮੇਨ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਸ੍ਸ ਉਤ੍ਤਰਸ੍ਸ ਵਾ ਅਭਾਵਤੋ **ਅਨੁਤ੍ਤਰਂ**। ਵਾਨਤੋ ਤਣ੍ਹਾਤੋ ਮੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਸਬ੍ਬਸੋ ਅਪਗਤਤ੍ਤਾ **ਵਾਨਮੁਤ੍ਤਾ**। ਮਹਨ੍ਤੇ ਸੀਲਕ੍ਖਨ੍ਧਾਦਿਕੇ ਏਸਨ੍ਤਿ ਗਵੇਸਨ੍ਤੀਤਿ **ਮਹੇਸਯੋ। “ਇਤਿ ਚਿਤ੍ਤ**”ਨ੍ਤਜਾਦਿ ਛਹਿ ਪਰਿਚ੍ਛੇਦੇਹਿ ਵਿਭਤ੍ਤਾਨਂ ਚਿਤ੍ਤਾਦੀਨਂ ਨਿਗਮਨਂ।

ਨਿਬ੍ਬਾਨਭੇਦਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਇਤਿ ਅਭਿਧਮ੍ਮਤ੍ਥਵਿਭਾਵਿਨਿਯਾ ਨਾਮ ਅਭਿਧਮ੍ਮਤ੍ਥਸਙ੍ਗਹਵਣ੍ਣਨਾਯ

ਰੂਪਪਰਿਚ੍ਛੇਦਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੭. ਸਮੁਚ੍ਚਯਪਰਿਚ੍ਛੇਦਵਣ੍ਣਨਾ

੧. **ਸਲਕ੍ਖਣਾ** ਚਿਨ੍ਤਨਾਦਿਸਲਕ੍ਖਣਾ ਚਿਤ੍ਤਚੇਤਸਿਕਨਿਪ੍ਫਨ੍ਨਰੂਪਨਿਬ੍ਬਾਨਵਸੇਨ ਦ੍ਵਾਸਤ੍ਤਤਿਪਭੇਦਾ **ਵਤ੍ਥੁਧਮ੍ਮਾ** ਸਭਾਵਧਮ੍ਮਾ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਇਦਾਨਿ ਤੇਸਂ **ਯਥਾਯੋਗਂ** ਸਭਾਵਧਮ੍ਮਾਨਂ ਏਕੇਕਸਮੁਚ੍ਚਯਵਸੇਨ ਯੋਗਾਨੁਰੂਪਤੋ ਅਕੁਸਲਸਙ੍ਗਹਾਦਿਭੇਦਂ **ਸਮੁਚ੍ਚਯਂ** ਰਾਸਿਂ ਪਵਕ੍ਖਾਮੀਤਿ ਯੋਜਨਾ।

੨. ਅਕੁਸਲਾਨਮੇਵ ਸਭਾਗਧਮ੍ਮਵਸੇਨ ਸਙ੍ਗਹੋ **ਅਕੁਸਲਸਙ੍ਗਹੋ**। ਕੁਸਲਾਦਿਵਸੇਨ ਮਿਸ੍ਸਕਾਨਂ ਸਙ੍ਗਹੋ **ਮਿਸ੍ਸਕਸਙ੍ਗਹੋ,** ਸਚ੍ਚਾਭਿਸਮ੍ਬੋਧਿਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਪਕ੍ਖੇ ਭਵਾਨਂ ਬੋਧਿਪਕ੍ਖਿਯਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਾਦਿਭੇਦਾਨਂ ਸਭਾਗਵਤ੍ਥੁਵਸੇਨ ਸਙ੍ਗਹੋ **ਬੋਧਿਪਕ੍ਖਿਯਸਙ੍ਗਹੋ**। ਖਨ੍ਧਾਦਿਵਸੇਨ ਸਬ੍ਬੇਸਂ ਸਙ੍ਗਹੋ **ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਗਹੋ**।

ਅਕੁਸਲਸਙ੍ਗਹਵਣ੍ਣਨਾ

੩. ਪੁਬ੍ਬਕੋਟਿਯਾ ਅਪਞ੍ਞਾਯਨਤੋ ਚਿਰਪਾਰਿਵਾਸਿਯਟ੍ਠੇਨ, ਵਣਤੋ ਵਾ ਵਿਸ੍ਸਨ੍ਦਮਾਨਯੂਸਾ ਵਿਯ ਚਕ੍ਖਾਦਿਤੋ ਵਿਸਯੇਸੁ ਵਿਸ੍ਸਨ੍ਦਨਤੋ **ਆਸਵਾ**। ਅਥ ਵਾ ਭਵਤੋ ਆਭਵਗ੍ਗਂ ਧਮ੍ਮਤੋ ਆਗੋਤ੍ਰਭੁਂ ਸਵਨ੍ਤਿ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀਤਿ **ਆਸਵਾ**। ਅਵਧਿਅਤ੍ਥੋ ਚੇਤ੍ਥ **ਆ**-ਕਾਰੋ, ਅਵਧਿ ਚ ਮਰਿਯਾਦਾਭਿਵਿਧਿਵਸੇਨ ਦੁਵਿਧੋ। ਤਤ੍ਥ ''ਆਪਾਟਲਿਪੁਤ੍ਤਂ ਵੁਟ੍ਠੋ ਦੇਵੋ''ਤਜਾਦੀਸੁ ਵਿਯ ਕਿਰਿਯਂ ਬਹਿ ਕਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤੋ **ਮਰਿਯਾਦੋ**। ''ਆਭਵਗ੍ਗਂ ਸਦ੍ਦੋ ਅਬ੍ਭੁਗ੍ਗਤੋ''ਤਜਾਦੀਸੁ ਵਿਯ ਕਿਰਿਯਂ ਬਜਾਪੇਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤੋ **ਅਭਿਵਿਧਿ**। ਇਧ ਪਨ ਅਭਿਵਿਧਿਮ੍ਹਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। ਤਥਾ ਹੇਤੇ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਟ੍ਠਾਨਭੂਤੇ ਚ ਭਵਗ੍ਗੇ, ਗੋਤ੍ਰਭੁਮ੍ਹਿ ਚ ਆਰਮ੍ਮਣਭੂਤੇ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ। ਵਿਜ੍ਜਮਾਨੇਸੁ ਚ ਅਞ੍ਞੇਸੁ ਆਭਵਗ੍ਗਂ, ਆਗੋਤ੍ਰਭੁਞ੍ਚ ਸਵਨ੍ਤੇਸੁ ਮਾਨਾਦੀਸੁ ਅਤ੍ਤਤ੍ਤਨਿਯਗ੍ਗਹਣਵਸੇਨ ਅਭਿਬਜਾਪਨਤੋ ਮਦਕਰਣਟ੍ਠੇਨ ਆਸਵਸਦਿਸਤਾਯ ਚ ਏਤੇਯੇਵ ਆਸਵਭਾਵੇਨ ਨਿਰੁਲ੍ਹਾਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। ਕਾਮੋਯੇਵ ਆਸਵੋ **ਕਾਮਾਸਵੋ,** ਕਾਮਰਾਗੋ। ਰੂਪਾਰੂਪਭਵੇਸੁ ਛਨ੍ਦਰਾਗੋ **ਭਵਾਸਵੋ**। ਝਾਨਨਿਕਨ੍ਤਿਸਸ੍ਸਤਦਿਟ੍ਠਿਸਹਗਤੋ ਚ ਰਾਗੋ ਏਤ੍ਥੇਵ ਸਙ੍ਗਯ੍ਹਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਪਠਮੋ ਉਪਪਤ੍ਤਿਭਵੇਸੁ ਰਾਗੋ, ਦੁਤਿਯੋ ਕਮ੍ਮਭਵੇ, ਤਤਿਯੋ ਭਵਦਿਟ੍ਠਿਸਹਗਤੋ। ਦ੍ਵਾਸਟ੍ਠਿਵਿਧਾ ਦਿਟ੍ਠਿ **ਦਿਟ੍ਠਾਸਵੋ**। ਦੁਕ੍ਖਾਦੀਸੁ ਚਤੂਸੁ ਸਚ੍ਚੇਸੁ, ਪੁਬ੍ਬਨ੍ਤੇ, ਅਪਰਨ੍ਤੇ, ਪੁਬ੍ਬਾਪਰਨ੍ਤੇ, ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦੇਸੁ ਚਾਤਿ ਅਟ੍ਠਸੁ ਠਾਨੇਸੁ ਅਞ੍ਞਾਣਂ **ਅਵਿਜ੍ਜਾਸਵੋ**।

੪. ਓਤ੍ਥਰਿਤ੍ਵਾ ਹਰਣਤੋ, ਓਹਨਨਤੋ ਵਾ ਹੇਟ੍ਠਾ ਕਤ੍ਵਾ ਹਨਨਤੋ ਓਸੀਦਾਪਨਤੋ ''ਓਘੋ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਜਲਪ੍ਪਵਾਹੋ, ਏਤੇ ਚ ਸਤ੍ਤੇ ਓਤ੍ਥਰਿਤ੍ਵਾ ਹਨਨ੍ਤਾ ਵਟ੍ਟਸ੍ਮਿਂ ਸਤ੍ਤੇ ਓਸੀਦਾਪੇਨ੍ਤਾ ਵਿਯ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਓਘਸਦਿਸਤਾਯ **ਓਘਾ** , ਆਸਵਾਯੇਵ ਪਨੇਤ੍ਥ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਟ੍ਠੇਨ ''ਓਘਾ''ਤਿ ਚ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ।

੫. ਵਟ੍ਟਸ੍ਮਿਂ, ਭਵਯਨ੍ਤਕੇ ਵਾ ਸਤ੍ਤੇ ਕਮ੍ਮਵਿਪਾਕੇਨ ਭਵਨ੍ਤਰਾਦੀਹਿ, ਦੁਕ੍ਖੇਨ ਵਾ ਸਤ੍ਤੇ ਯੋਜੇਨ੍ਤੀਤਿ **ਯੋਗਾ,** ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤਧਮ੍ਮਾਵ।

੬. ਨਾਮਕਾਯੇਨ ਰੂਪਕਾਯਂ, ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਕਾਯੇਨ ਵਾ ਅਨਾਗਤਕਾਯਂ ਗਨ੍ਥੇਨ੍ਤਿ ਦੁਪ੍ਪਮੁਞ੍ਚਂ ਵੇਠੇਨ੍ਤੀਤਿ **ਕਾਯਗਨ੍ਥਾ**। ਗੋਸੀਲਾਦਿਨਾ ਸੀਲੇਨ, ਵਤੇਨ, ਤਦੁਭਯੇਨ ਚ ਸੁਦ੍ਧੀਤਿ ਏਵਂ ਪਰਤੋ ਅਸਭਾਵਤੋ ਆਮਸਨਂ **ਪਰਾਮਾਸੋ**। ''ਇਦਮੇਵ ਸਚ੍ਚਂ, ਮੋਘਮਞ੍ਞ''ਨ੍ਤਿ ਅਭਿਨਿਵਿਸਨਂ ਦਲ੍ਹਗ੍ਗਾਹੋ **ਇਦਂ ਸਚ੍ਚਾਭਿਨਿਵੇਸੋ**।

੭. ਮਣ੍ਡੂਕਂ ਪਨ੍ਨਗੋ ਵਿਯ ਭੁਸਂ ਦਲ੍ਹਂ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਆਦਿਯਨ੍ਤੀਤਿ ਉਪਾਦਾਨਾਨਿ। ਕਾਮੋਯੇਵ ਉਪਾਦਾਨਂ, ਕਾਮੇ ਉਪਾਦਿਯਤੀਤਿ ਵਾ **ਕਾਮੁਪਾਦਾਨਂ**। ''ਇਮਿਨਾ ਮੇ ਸੀਲਵਤਾਦਿਨਾ ਸਂਸਾਰਸੁਦ੍ਧੀ''ਤਿ ਏਵਂ ਸੀਲਵਤਾਦੀਨਂ ਗਹਣਂ **ਸੀਲਬ੍ਬਤੁਪਾਦਾਨਂ**। ਵਦਨ੍ਤਿ ਏਤੇਨਾਤਿ ਵਾਦੋ, ਖਨ੍ਧੇਹਿ ਬਜਤਿਰਿਤ੍ਤਾਬਜਤਿਰਿਤ੍ਤਵਸੇਨ ਵੀਸਤਿ ਪਰਿਕਪ੍ਪਿਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਤਨੋ ਵਾਦੋ ਅਤ੍ਤਵਾਦੋ। ਸੋਯੇਵ ਉਪਾਦਾਨਨ੍ਤਿ **ਅਤ੍ਤਵਾਦੁਪਾਦਾਨਂ**।

੮. ਝਾਨਾਦਿਵਸੇਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨਕਕੁਸਲਚਿਤ੍ਤੰ ਨਿਸੇਧੇਨ੍ਤਿ ਤਥਾ ਤਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿਤੁੰ ਨ ਦੇਨ੍ਤੀਤਿ **ਨੀਵਰਣਾਨਿ,** ਪਞ੍ਞਾਚਕ੍ਖੁਨੋ ਵਾ ਆਵਰਣਟ੍ਠੇਨ **ਨੀਵਰਣਾ**। ਪਞ੍ਚਸੁ ਕਾਮਗੁਣੇਸੁ ਅਧਿਮਤ੍ਤਰਾਗਸਙ੍ਖਾਤੋ ਕਾਮੋਯੇਵ ਛਨ੍ਦਨਟ੍ਠੇਨ ਛਨ੍ਦੋ ਚਾਤਿ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦੋ। ਸੋਯੇਵ ਨੀਵਰਣਨ੍ਤਿ **ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਨੀਵਰਣੰ**। ਬਜਾਪਜ੍ਜਤਿ ਵਿਨਸ੍ਸਤਿ ਏਤੇਨ ਚਿਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਬਜਾਪਾਦੋ, ‘‘ਅਨਤ੍ਥੰ ਮੇ ਅਚਰੀ’’ਤਜਾਦਿਨਯਪ੍ਪਵਤ੍ਤਨਵਵਿਧਆਘਾਤਵਤ੍ਥੁਪਦਟ੍ਠਾਨਤਾਯ ਨਵਵਿਧੋ, ਅਟ੍ਠਾਨਕੋਪੇਨ ਸਹ ਦਸਵਿਧੋ ਵਾ ਦੋਸੋ, ਸੋਯੇਵ ਨੀਵਰਣਨ੍ਤਿ **ਬਜਾਪਾਦਨੀਵਰਣੰ**। ਥਿਨਮਿਦ੍ਧਮੇਵ ਨੀਵਰਣੰ **ਥਿਨਮਿਦ੍ਧਨੀਵਰਣੰ**। ਤਥਾ **ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਕੁਕ੍ਕੁਚ੍ਚਨੀਵਰਣੰ**। ਕਸ੍ਮਾ ਪਨੇਤੇ ਭਿਨ੍ਨਧਮ੍ਮਾ ਦ੍ਵੇ ਦ੍ਵੇ ਏਕਨੀਵਰਣਭਾਵੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ? ਕਿਚ੍ਚਾਹਾਰਪਟਿਪਕ੍ਖਾਨੰ ਸਮਾਨਭਾਵਤੋ। ਥਿਨਮਿਦ੍ਧਾਨਞ੍ਹਿ ਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਸ੍ਸ ਲਯਾਪਾਦਨਕਿਚ੍ਚੰ ਸਮਾਨੰ, ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਕੁਕ੍ਕੁਚ੍ਚਾਨੰ ਅਵੂਪਸਨ੍ਤਭਾਵਕਾਰਣੰ। ਤਥਾ ਪੁਰਿਮਾਨੰ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨੰ ਤਨ੍ਦੀਵਿਜਮ੍ਭਿਤਾ ਆਹਾਰੋ, ਹੇਤੁਤਜਤ੍ਥੋ, ਪਚ੍ਛਿਮਾਨੰ ਞਾਤਿਬਜਸਨਾਦਿਵਿਤਕ੍ਕਨੰ। ਪੁਰਿਮਾਨਞ੍ਚ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨੰ ਵੀਰਿਯੰ ਪਟਿਪਕ੍ਖਭੂਤੰ, ਪਚ੍ਛਿਮਾਨੰ ਸਮਥੋਤਿ, ਤੇਨਾਹੁ ਪੋਰਾਣਾ –

> ‘‘ਕਿਚ੍ਚਾਹਾਰਵਿਪਕ੍ਖਾਨੰ, ਏਕਤ੍ਤਾ ਏਕਮੇਤ੍ਥ ਹਿ।
> ਕਤਮੁਦ੍ਧਚ੍ਚਕੁਕ੍ਕੁਚ੍ਚੰ, ਥਿਨਮਿਦ੍ਧਞ੍ਚ ਤਾਦਿਨਾ॥

> ‘‘ਲੀਨਤਾਸਨ੍ਤਤਾ ਕਿਚ੍ਚੰ, ਤਨ੍ਦੀ ਞਾਤਿਵਿਤਕ੍ਕਨੰ।
> ਹੇਤੁ ਵੀਰਿਯਸਮਥਾ, ਇਮੇ ਤੇਸੰ ਵਿਰੋਧਿਨੋ’’ਤਿ॥

੯. ਅਪ੍ਪਹੀਨਟ੍ਠੇਨ ਅਨੁ ਅਨੁ ਸਨ੍ਤਾਨੇ ਸੇਨ੍ਤੀਤਿ **ਅਨੁਸਯਾ,** ਅਨੁਰੂਪੰ ਕਾਰਣੰ ਲਭਿਤ੍ਵਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤੀਤਜਤ੍ਥੋ। ਅਪ੍ਪਹੀਨਾ ਹਿ ਕਿਲੇਸਾ ਕਾਰਣਲਾਭੇ ਸਤਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨਾਰਹਾ ਸਨ੍ਤਾਨੇ ਅਨੁ ਅਨੁ ਸਯਿਤਾ ਵਿਯ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਤਦਵਤ੍ਥਾ ‘‘ਅਨੁਸਯਾ’’ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ। ਤੇ ਪਨ ਨਿਪ੍ਪਰਿਯਾਯਤੋ ਅਨਾਗਤਾ ਕਿਲੇਸਾ, ਅਤੀਤਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਪਿ ਤੰਸਭਾਵਤ੍ਤਾ ਤਥਾ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ। ਨ ਹਿ ਕਾਲਭੇਦੇਨ ਧਮ੍ਮਾਨੰ ਸਭਾਵਭੇਦੋ ਅਤ੍ਥਿ, ਯਦਿ ਅਪ੍ਪਹੀਨਟ੍ਠੇਨ ਅਨੁਸਯਾ, ਨਨੁ ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਕਿਲੇਸਾ ਅਪ੍ਪਹੀਨਾ ਅਨੁਸਯਾ ਭਵੇਯ੍ਯੁਨ੍ਤਿ? ਨ ਮਯੰ ਅਪ੍ਪਹੀਨਤਾਮਤ੍ਤੇਨ ‘‘ਅਨੁਸਯਾ’’ਤਿ ਵਦਾਮ, ਅਥ ਖੋ ਅਪ੍ਪਹੀਨਟ੍ਠੇਨ ਥਾਮਗਤਾ ਕਿਲੇਸਾ ਅਨੁਸਯਾਤਿ। **ਥਾਮਗਮਨਞ੍ਚ** ਅਨਞ੍ਞਸਾਧਾਰਣੋ ਕਾਮਰਾਗਾਦੀਨਮੇਵ ਆਵੇਣਿਕੋ ਸਭਾਵੋਤਿ ਅਲੰ ਵਿਵਾਦੇਨ। ਕਾਮਰਾਗੋਯੇਵ ਅਨੁਸਯੋ **ਕਾਮਰਾਗਾਨੁਸਯੋ**।

੧੦. ਸੰਯੋਜੇਨ੍ਤਿ ਬਨ੍ਧਨ੍ਤੀਤਿ **ਸੰਯੋਜਨਾਨਿ**।

੧੨. ਚਿਤ੍ਤੰ ਕਿਲਿਸ੍ਸਤਿ ਉਪਤਪ੍ਪਤਿ, ਬਾਧੀਯਤਿ ਵਾ ਏਤੇਹੀਤਿ **ਕਿਲੇਸਾ**।

੧੩. **ਕਾਮਭਵਨਾਮੇਨਾ**ਤਿ ਕਾਮਭਵਸਙ੍ਖਾਤਾਨੰ ਆਰਮ੍ਮਣਾਨੰ ਨਾਮੇਨ। **ਤਥਾਪਵਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਸੀਲਬ੍ਬਤਾਦੀਨੰ ਪਰਤੋ ਆਮਸਨਾਦਿਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤੰ।

੧੪. ਆਸਵਾ ਚ ਓਘਾ ਚ ਯੋਗਾ ਚ ਗਨ੍ਥਾ ਚ **ਵਤ੍ਥੁਤੋ** ਧਮ੍ਮਤੋ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਤਯੋ। **ਤਥਾ ਉਪਾਦਾਨਾ** ਦੁਵੇ ਵੁਤ੍ਤਾ ਤਣ੍ਹਾਦਿਟ੍ਠਿਵਸੇਨ। **ਨੀਵਰਣਾ ਅਟ੍ਠ ਸਿਯੁੰ** ਥਿਨਮਿਦ੍ਧਉਦ੍ਧਚ੍ਚਕੁਕ੍ਕੁਚ੍ਚਾਨੰ ਵਿਸੁੰ ਗਹਣਤੋ। **ਅਨੁਸਯਾ ਛਲੇਵ ਹੋਨ੍ਤਿ** ਕਾਮਰਾਗਭਵਰਾਗਾਨੁਸਯਾਨੰ ਤਣ੍ਹਾਸਭਾਵੇਨ ਏਕਤੋ ਗਹਿਤਤ੍ਤਾ। **ਨਵ ਸੰਯੋਜਨਾ ਮਤਾ** ਉਭਯਤ੍ਥ ਵੁਤ੍ਤਾਨੰ ਤਣ੍ਹਾਸਭਾਵਾਨੰ, ਦਿਟ੍ਠਿਸਭਾਵਾਨਞ੍ਚ ਏਕੇਕੰ ਸਙ੍ਗਹਿਤਤ੍ਤਾ। ਕਿਲੇਸਾ ਪਨ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਵਸੇਨ, ਅਭਿਧਮ੍ਮਵਸੇਨਪਿ ਦਸ। **ਇਤਿ** ਏਵੰ **ਪਾਪਾਨੰ** ਅਕੁਸਲਾਨੰ ਸਙ੍ਗਹੋ ਨਵਧਾ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਏਤ੍ਥ ਚ –

> ਨਵਟ੍ਠਸਙ੍ਗਹਾ ਲੋਭ-ਦਿਟ੍ਠਿਯੋ ਸਤ੍ਤਸਙ੍ਗਹਾ।
> ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਪਟਿਘੋ ਪਞ੍ਚ-ਸਙ੍ਗਹੋ ਚਤੁਸਙ੍ਗਹਾ।

ਕਙ੍ਖਾ ਤਿਸਙ੍ਗਹਾ ਮਾਨੁਦ੍ਧਚ੍ਚਾ ਥਿਨਂ ਦ੍ਵਿਸਙ੍ਗਹਂ॥

ਕੁਕ੍ਕੁਚ੍ਚਮਿਦ੍ਧਾਹਿਰਿਕਾ-ਨੋਤ੍ਤੁਪ੍ਪਿਸ੍ਸਾ ਨਿਗੂਹਨਾ।
ਏਕਸਙ੍ਗਹਿਤਾ ਪਾਪਾ, ਇਚ੍ਚੇਵਂ ਨਵਸਙ੍ਗਹਾ॥

ਅਕੁਸਲਸਙ੍ਗਹਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਮਿਸ੍ਸਕਸਙ੍ਗਹਵਣ੍ਣਨਾ

੧੫. ਹੇਤੂਸੁ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਂ ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤਮੇਵ।

੧੬. ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਉਪਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਚਿਨ੍ਤਨਸਙ੍ਖਾਤੇਨ ਉਪਨਿਜ੍ਝਾਯਨਟ੍ਠੇਨ ਯਥਾਰਹਂ ਪਚ੍ਚਨੀਕਧਮ੍ਮਝਾਪਨਟ੍ਠੇਨ ਚ ਝਾਨਾਨਿ ਚ ਤਾਨਿ ਅਙ੍ਗਾਨਿ ਚ ਸਮੁਦਿਤਾਨਂ ਅਵਯਵਭਾਵੇਨ ਅਙ੍ਗੀਯਨ੍ਤਿ ਞਾਯਨ੍ਤੀਤਿ **ਝਾਨਙ੍ਗਾਨਿ**। ਅਵਯਵਵਿਨਿਮੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਚ ਸਮੁਦਾਯਸ੍ਸ ਅਭਾਵੇਪਿ ਸੇਨਙ੍ਗਰਥਙ੍ਗਾਦਯੋ ਵਿਯ ਵਿਸੁਂ ਵਿਸੁਂ ਅਙ੍ਗਭਾਵੇਨ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ ਏਕਤੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਝਾਨਭਾਵੇਨ। ਦੋਮਨਸ੍ਸਞ੍ਚੇਤ੍ਥ ਅਕੁਸਲਝਾਨਙ੍ਗਂ, ਸੇਸਾਨਿ ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਾਬ੍ਯਾਕਤਝਾਨਙ੍ਗਾਨਿ।

੧੭. ਸੁਗਤਿਦੁਗ੍ਗਤੀਨਂ, ਨਿਬ੍ਬਾਨਸ੍ਸ ਚ ਅਭਿਮੁਖਂ ਪਾਪਨਤੋ ਮਗ੍ਗਾ, ਤੇਸਂ ਪਥਭੂਤਾਨਿ ਅਙ੍ਗਾਨਿ, ਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਵਾ ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਿਕਸ੍ਸ ਅਙ੍ਗਾਨਿ **ਮਗ੍ਗਙ੍ਗਾਨਿ**। ਸਮ੍ਮਾ ਅਵਿਪਰੀਤਤੋ ਪਸ੍ਸਤੀਤਿ **ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿ**। ਸਾ ਪਨ ‘‘ਅਤ੍ਥਿ ਦਿਨ੍ਨ’’ਨ੍ਤ੍ਯਾਦਿਵਸੇਨ ਦਸਵਿਧਾ, ਪਰਿਞ੍ਞਾਦਿਕਿਚ੍ਚਵਸੇਨ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਾ ਵਾ। ਸਮ੍ਮਾ ਸਙ੍ਕਪ੍ਪੇਨ੍ਤਿ ਏਤੇਨਾਤਿ **ਸਮ੍ਮਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋ**। ਸੋ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਸਙ੍ਕਪ੍ਪਅਬ੍ਯਾਪਾਦਸਙ੍ਕਪ੍ਪਅਵਿਹਿਂਸਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪਵਸੇਨ ਤਿਵਿਧੋ। ਸਮ੍ਮਾਵਾਚਾਦਯੋ ਹੇਟ੍ਠਾ ਵਿਭਾਵਿਤਾਵ। ਸਮ੍ਮਾ ਵਾਯਮਨ੍ਤਿ ਏਤੇਨਾਤਿ **ਸਮ੍ਮਾਵਾਯਾਮੋ**। ਸਮ੍ਮਾ ਸਰਨ੍ਤਿ ਏਤਾਯਾਤਿ **ਸਮ੍ਮਾਸਤਿ**। ਇਮੇਸਂ ਪਨ ਭੇਦਂ ਉਪਰਿ ਵਕ੍ਖਤਿ। ਸਮ੍ਮਾ ਸਾਮਞ੍ਚ ਆਧੀਯਤਿ ਏਤੇਨ ਚਿਤ੍ਤਨ੍ਤਿ **ਸਮ੍ਮਾਸਮਾਧਿ,** ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਾਦਿਵਸੇਨ ਪਞ੍ਚਵਿਧਾ ਏਕਗ੍ਗਤਾ। ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਆਦਯੋ ਦੁਗ੍ਗਤਿਮਗ੍ਗਤ੍ਤਾ ਮਗ੍ਗਙ੍ਗਾਨਿ।

੧੮. ਦਸ੍ਸਨਾਦੀਸੁ ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣਾਦੀਹਿ, ਯੇਭੁਯ੍ਯੇਨ ਤਂਸਹਿਤਸਨ੍ਤਾਨਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਯਂ ਲਿਙ੍ਗਾਦੀਹਿ, ਜੀਵਨੇ ਜੀਵਨ੍ਤੇਹਿ ਕਮ੍ਮਜਰੂਪਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਧਮ੍ਮੇਹਿ, ਮਨਨੇ ਜਾਨਨੇ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਧਮ੍ਮੇਹਿ, ਸੁਖਿਤਾਦਿਭਾਵੇ ਸੁਖਿਤਾਦੀਹਿ ਸਹਜਾਤੇਹਿ, ਸਦ੍ਦੂਹਨਾਦੀਸੁ ਸਦ੍ਦੂਹਨਾਦਿਵਸਪ੍ਪਵਤ੍ਤੇਹਿ ਤੇਹੇਵ, ‘‘ਅਨਞ੍ਞਾਤਂ ਞਸ੍ਸਾਮੀ’’ਤਿ ਪਵਤ੍ਤਿਯਂ ਤਥਾਪਵਤ੍ਤੇਹਿ ਸਹਜਾਤੇਹਿ, ਆਜਾਨਨੇ ਅਞ੍ਞਭਾਵਵਿਭਾਵੇ ਚ ਆਜਾਨਨਾਦਿਵਸਪ੍ਪਵਤ੍ਤੇਹਿ ਸਹਜਾਤੇਹਿ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਅਨੁਵਤ੍ਤਾਪੇਨ੍ਤਾ ਧਮ੍ਮਾ ਇਸ੍ਸਰਟ੍ਠੇਨ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ ਨਾਮਾਤਿ ਆਹ “**ਚਕ੍ਖੁਨ੍ਦ੍ਰਿਯ**”ਨ੍ਤ੍ਯਾਦਿ। **ਅਟ੍ਠਕਥਾਯਂ** (ਵਿਭ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੨੧੯; ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ੨.੫੨੫) ਪਨ ਅਪਰੇਪਿ ਇਨ੍ਦਲਿਙ੍ਗਟ੍ਠਾਦਯੋ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤਾ। **ਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯ**ਨ੍ਤਿ ਰੂਪਾਰੂਪਵਸੇਨ ਦੁਵਿਧਂ ਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ। ‘‘ਅਨਮਤਗ੍ਗੇ ਸਂਸਾਰੇ ਅਨਞ੍ਞਾਤਂ ਅਮਤਂ ਪਦਂ, ਚਤੁਸਚ੍ਚਧਮ੍ਮਮੇਵ ਵਾ ਞਸ੍ਸਾਮੀ’’ਤਿ ਏਵਮਜ੍ਝਾਸਯੇਨ ਪਟਿਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ **ਅਨਞ੍ਞਾਤਞ੍ਞਸ੍ਸਾਮੀਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ**। ਆਜਾਨਾਤਿ ਪਠਮਮਗ੍ਗੇਨ ਦਿਟ੍ਠਮਰਿਯਾਦਂ ਅਨਤਿਕ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਜਾਨਾਤਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਞ੍ਚਾਤਿ **ਅਞ੍ਞਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ**। ਅਞ੍ਞਾਤਾਵਿਨੋ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਸਚ੍ਚਾਨਿ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਿਤ੍ਵਾ ਠਿਤਸ੍ਸ ਅਰਹਤੋ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ **ਅਞ੍ਞਾਤਾਵਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ**। ਧਮ੍ਮਸਰੂਪਵਿਭਾਵਨਤ੍ਥਞ੍ਚੇਤ੍ਥ ਪਞ੍ਚਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਗ੍ਗਹਣਂ, ਪੁਗ੍ਗਲਜ੍ਝਾਸਯਕਿਚ੍ਚਵਿਸੇਸਵਿਭਾਵਨਤ੍ਥਂ ਅਨਞ੍ਞਾਤਞ੍ਞਸ੍ਸਾਮੀਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਦੀਨਂ ਗਹਣਂ।

ਏਤ੍ਥ ਚ ਸਤ੍ਤਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਯਾ ਵਿਸੇਸਨਿਸ੍ਸਯਤ੍ਤਾ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਾਯਤਨਾਨਿ ਆਦਿਤੋ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ, ਮਨਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਪਨ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਾਯਤਨਭਾਵਸਾਮਞ੍ਞੇਨ ਏਤ੍ਥੇਵ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਮ੍ਪਿ ਅਰੂਪਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇਹਿ ਸਹ ਏਕਤੋ ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਨ੍ਤਰਂ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਸਾਯਂ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ ਇਮੇਸਂ ਵਸੇਨ ‘‘ਇਤ੍ਥੀ ਪੁਰਿਸੋ’’ਤਿ ਵਿਭਾਗਂ ਗਚ੍ਛਤੀਤਿ ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਤਦਨਨ੍ਤਰਂ ਭਾਵਦ੍ਵਯਂ, ਤਯਿਮੇ ਉਪਾਦਿਨ੍ਨਧਮ੍ਮਾ

ਇਮਸ੍ਸ ਵਸੇਨ ਤਿਟ੍ਠਨ੍ਤੀਤਿ ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਤਤੋ ਪਰਂ ਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ, ਸਤ੍ਤੁਸਞ੍ਞਿਤੋ ਧਮ੍ਮਪੁਞ੍ਜੋ ਪਬਨ੍ਧਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨੋ ਇਮਾਹਿ ਵੇਦਨਾਹਿ ਸਂਕਿਲਿਸ੍ਸਤੀਤਿ ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਤਤੋ ਵੇਦਨਾਪਞ੍ਚਕਂ, ਤਾਹਿ ਪਨ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਕਾਮਾਨਂ ਵੋਦਾਨਸਮ੍ਭਾਰਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਤਤੋ ਸਦ੍ਧਾਦਿਪਞ੍ਚਕਂ, ਸਮ੍ਭੂਤਵੋਦਾਨਸਮ੍ਭਾਰਾ ਚ ਇਮੇਹਿ ਵਿਸੁਜ੍ਝਨ੍ਤੀਤਿ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਪ੍ਪਤ੍ਤਾ, ਨਿਟ੍ਠਿਤਕਿਚ੍ਚਾ ਚ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਅਨ੍ਤੇ ਤੀਣਿ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ। ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਤ੍ਥਸਿਦ੍ਧੀਤਿ ਅਞ੍ਞੇਸਂ ਅਗ੍ਗਹਣਨ੍ਤਿ ਇਦਮੇਤੇਸਂ ਅਨੁਕ੍ਕਮੇਨ ਦੇਸਨਾਯ ਕਾਰਣਨ੍ਤਿ ਅਲਮਤਿਪ੍ਪਪਞ੍ਚੇਨ।

੧੯. ਅਸਦ੍ਧਿਯਕੋਸਜ੍ਜਪਮਾਦਉਦ੍ਧਚ੍ਚਅਵਿਜ੍ਜਾਅਹਿਰਿਕਅਨੋਤ੍ਤਪ੍ਪਸਙ੍ਖਾਤੇਹਿ ਪਟਿਪਕ੍ਖਧਮ੍ਮੇਹਿ ਅਕਮ੍ਪਿਯਟ੍ਠੇਨ, ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਧਮ੍ਮੇਸੁ ਥਿਰਭਾਵੇਨ ਚ ਸਦ੍ਧਾਦੀਨਿ ਸਤ੍ਤ **ਬਲਾਨਿ,** ਅਹਿਰਿਕਾਨੋਤ੍ਤਪ੍ਪਦ੍ਵਯਂ ਪਨ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਧਮ੍ਮੇਸੁ ਥਿਰਭਾਵੇਨੇਵ।

੨੦. ਅਤ੍ਤਾਧੀਨਪ੍ਪਵਤ੍ਤੀਨਂ ਪਤਿਭੂਤਾ ਧਮ੍ਮਾ **ਅਧਿਪਤੀ**। ‘‘ਛਨ੍ਦਵਤੋ ਕਿਂਨਾਮ ਨ ਸਿਜ੍ਝਤੀ’’ਤ੍ਯਾਦਿਕਂ ਹਿ ਪੁਬ੍ਬਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰੂਪਨਿਸ੍ਸਯਂ ਲਭਿਤ੍ਵਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨੇ ਚਿਤ੍ਤੇ ਛਨ੍ਦਾਦਯੋ ਧੁਰਭੂਤਾ ਸਯਂ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਧਮ੍ਮੇ ਸਾਧਯਮਾਨਾ ਹੁਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ, ਤੇ ਚ ਤੇਸਂ ਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ, ਤੇਨ ਤੇ ਅਤ੍ਤਾਧੀਨਾਨਂ ਪਤਿਭਾਵੇਨ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ। ਅਞ੍ਞੇਸਂ ਅਧਿਪਤਿਧਮ੍ਮਾਨਂ ਅਧਿਪਤਿਭਾਵਨਿਵਾਰਣਵਸੇਨ ਇਸ੍ਸਰਿਯਂ ਅਧਿਪਤਿਤਾ। ਸਨ੍ਤੇਸੁਪਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਨ੍ਤਰੇਸੁ ਕੇਵਲਂ ਦਸ੍ਸਨਾਦੀਸੁ ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣਾਦੀਹਿ ਅਨੁਵਤ੍ਤਾਪਨਮਤ੍ਤਂ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਤਾਤਿ ਅਯਂ ਅਧਿਪਤਿਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਂ ਵਿਸੇਸੋ।

੨੧. ਓਜਟ੍ਠਮਕਰੂਪਾਦਯੋ ਆਹਰਨ੍ਤੀਤਿ **ਆਹਾਰਾ**। ਕਬਲ਼ੀਕਾਰਾਹਾਰੋ ਹਿ ਓਜਟ੍ਠਮਕਰੂਪਂ ਆਹਰਤਿ, ਫਸ੍ਸਾਹਾਰੋ ਤਿਸ੍ਸੋ ਵੇਦਨਾ, ਮਨੋਸਞ੍ਚੇਤਨਾਹਾਰਸਙ੍ਖਾਤਂ ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਕਮ੍ਮਂ ਤੀਸੁ ਭਵੇਸੁ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਂ। ਵਿਞ੍ਞਾਣਾਹਾਰਸਙ੍ਖਾਤਂ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਸਹਜਾਤਨਾਮਰੂਪੇਆਹਰਤਿ, ਕਿਞ੍ਚਾਪਿ ਸਕਸਕਪਚ੍ਚਯੁਪ੍ਪਨ੍ਨੇ ਆਹਰਨ੍ਤਾ ਅਞ੍ਞੇਪਿ ਅਤ੍ਥਿ। ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਸਨ੍ਤਤਿਯਾ ਪਨ ਵਿਸੇਸਪਚ੍ਚਯਤ੍ਤਾ ਇਮੇਯੇਵ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ‘‘ਆਹਾਰਾ’’ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ।

ਕਬਲ਼ੀਕਾਰਾਹਾਰਭਕ੍ਖਾਨਞ੍ਹਿ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਰੂਪਕਾਯਸ੍ਸ **ਕਬਲ਼ੀਕਾਰਾਹਾਰੋ** ਵਿਸੇਸਪਚ੍ਚਯੋ ਕਮ੍ਮਾਦਿਜਨਿਤਸ੍ਸਪਿ ਤਸ੍ਸ ਕਬਲ਼ੀਕਾਰਾਹਾਰੂਪਤ੍ਥਮ੍ਭਬਲੇਨੇਵ ਦਸਵਸ੍ਸਾਦਿਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਸਮ੍ਭਵਤੋ। ਤਥਾ ਹੇਸ ‘‘ਧਾਤਿ ਵਿਯ ਕੁਮਾਰਸ੍ਸ, ਉਪਤ੍ਥਮ੍ਭਨਕਯਨ੍ਤਂ ਵਿਯ ਗੇਹਸ੍ਸਾ’’ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋ। **ਫਸ੍ਸੋ**ਪਿ ਸੁਖਾਦਿਵਤ੍ਥੁਭੂਤਂ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਫੁਸਨ੍ਤੋਯੇਵ ਸੁਖਾਦਿਵੇਦਨਾਪਵਤ੍ਤਨੇਨ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਠਿਤਿਯਾ ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ। **ਮਨੋਸਞ੍ਚੇਤਨਾ** ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਕਮ੍ਮਵਸੇਨ ਆਯੂਹਮਾਨਾਯੇਵ ਭਵਮੂਲਨਿਪ੍ਫਾਦਨਤੋ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਠਿਤਿਯਾ ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ। **ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ** ਵਿਜਾਨਨ੍ਤਮੇਵ ਨਾਮਰੂਪਪ੍ਪਵਤ੍ਤਨੇਨ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਠਿਤਿਯਾ ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤੀਤਿ ਏਵਮੇਤੇਯੇਵ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਸਨ੍ਤਾਨਸ੍ਸ ਵਿਸੇਸਪਚ੍ਚਯਤ੍ਤਾ ‘‘ਆਹਾਰਾ’’ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਫਸ੍ਸਾਦੀਨਂ ਦੁਤਿਯਾਦਿਭਾਵੋ ਦੇਸਨਾਕ੍ਕਮਤੋ, ਨ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਕ੍ਕਮਤੋ।

੨੬. ਪਞ੍ਚਵਿਞ੍ਞਾਣਾਨਂ ਵਿਤਕ੍ਕਵਿਰਹੇਨ ਆਰਮ੍ਮਣੇਸੁ ਅਭਿਨਿਪਾਤਮਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਤੇਸੁ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾਨਿਪਿ ਉਪੇਕ੍ਖਾਸੁਖਦੁਕ੍ਖਾਨਿ ਉਪਨਿਜ੍ਝਾਨਾਕਾਰਸ੍ਸ ਅਭਾਵਤੋ ਝਾਨਙ੍ਗਭਾਵੇਨ ਨ ਉਦ੍ਧਟਾਨਿ। ‘‘ਵਿਤਕ੍ਕਪਚ੍ਛਿਮਕਂ ਹਿ ਝਾਨਙ੍ਗ’’ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਦ੍ਵਿਪਞ੍ਚਵਿਞ੍ਞਾਣਮਨੋਧਾਤੁਤ੍ਤਿਕਸਨ੍ਤੀਰਣਤ੍ਤਿਕਵਸੇਨ ਸੋਲ਼ਸਚਿਤ੍ਤੇਸੁ ਵੀਰਿਯਾਭਾਵਤੋ ਤਤ੍ਥ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨੋਪਿ ਸਮਾਧਿ ਬਲਭਾਵਂ ਨ ਗਚ੍ਛਤਿ। ‘‘ਵੀਰਿਯਪਚ੍ਛਿਮਕਂ ਬਲ’’ਨ੍ਤਿ ਹਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਥਾ ਅਟ੍ਠਾਰਸਾਹੇਤੁਕੇਸੁ ਹੇਤੁਵਿਰਹਤੋ ਮਗ੍ਗਙ੍ਗਾਨਿ ਨ ਲਬ੍ਭਨ੍ਤਿ। ‘‘ਹੇਤੁਪਚ੍ਛਿਮਕਂ ਮਗ੍ਗਙ੍ਗ’’ਨ੍ਤਿ (ਧ॰ ਸ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੪੩੮) ਹਿ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਇਮਮਤ੍ਥਂ ਮਨਸਿ ਨਿਧਾਯਾਹ **“ਦ੍ਵਿਪਞ੍ਚਵਿਞ੍ਞਾਣੇਸੂ**”ਤ੍ਯਾਦਿ। ਝਾਨਙ੍ਗਾਨਿ ਨ ਲਬ੍ਭਨ੍ਤੀਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ।

੨੭. ਅਧਿਮੋਕ੍ਖਵਿਰਹਤੋ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਚਿਤ੍ਤੇ ਏਕਗ੍ਗਤਾ ਚਿਤ੍ਤਟ੍ਠਿਤਿਮਤ੍ਤਂ, ਨ ਪਨ ਮਿਚ੍ਛਾਸਮਾਧਿਸਮਾਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸਮਾਧਿਬਲਵੋਹਾਰਂ ਗਚ੍ਛਤੀਤਿ ਆਹ **“ਤਥਾ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਚਿਤ੍ਤੇ**”ਤ੍ਯਾਦਿ।

੨੮. **ਦ੍ਵਿਹੇਤੁਕਤਿਹੇਤੁਕ**ਗ੍ਗਹਣੇਨ ਏਕਹੇਤੁਕੇਸੁ ਅਧਿਪਤੀਨੰ ਅਭਾਵੰ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਜਵਨੇਸ੍ਵੇਵਾ**ਤਿ ਅਵਧਾਰਣੰ ਲੋਕਿਯਵਿਪਾਕੇਸੁ ਅਧਿਪਤੀਨੰ ਅਸਮ੍ਭਵਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥੰ। ਨ ਹਿ ਤੇ ਛਨ੍ਦਾਦੀਨਿ ਪੁਰਕ੍ਖਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ। ਵੀਮੰਸਾਧਿਪਤਿਨੋ ਦ੍ਵਿਹੇਤੁਕਜਵਨੇਸੁ ਅਸਮ੍ਭਵਤੋ ਚਿਤ੍ਤਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰੂਪਨਿਸ੍ਸਯਸ੍ਸ ਚ ਸਮ੍ਭਵਾਨੁਰੂਪਤੋ ਲਬ੍ਭਮਾਨਤੰ ਸਨ੍ਧਾਯਾਹ "**ਯਥਾਸਮ੍ਭਵ**"ਨ੍ਤਿ। **ਏਕੋਵ ਲਬ੍ਭਤਿ,** ਇਤਰਥਾ ਅਧਿਪਤਿਭਾਵਾਯੋਗਤੋ, ਤੇਨੇਵ ਹਿ ਭਗਵਤਾ ''ਹੇਤੂ ਹੇਤੁਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਕਾਨੰ ਧਮ੍ਮਾਨੰ ਹੇਤੁਪਚ੍ਚਯੇਨ ਪਚ੍ਚਯੋ''ਤਜਾਦਿਨਾ (ਪਟ੍ਠਾ॰ ੧.੧.੧) ਹੇਤੁਪਚ੍ਚਯਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਵਿਯ ''ਅਧਿਪਤੀ ਅਧਿਪਤਿਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਕਾਨ''ਨ੍ਤਜਾਦਿਨਾ ਅਵਤ੍ਵਾ ''ਛਨ੍ਦਾਧਿਪਤਿ ਛਨ੍ਦਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਕਾਨ''ਨ੍ਤਜਾਦਿਨਾ (ਪਟ੍ਠਾ॰ ੧.੧.੩) ਏਕੇਕਾਧਿਪਤਿਵਸੇਨੇਵ ਅਧਿਪਤਿਪਚ੍ਚਯੋ ਉਦ੍ਧਟੋ।

੨੯. ਵ**ਤ੍ਥੁਤੋ** ਧਮ੍ਮਵਸੇਨ ਹੇਤੁਧਮ੍ਮਾ ਛ, ਝਾਨਙ੍ਗਾਨਿ **ਪਞ੍ਚ** ਸੋਮਨਸ੍ਸਦੋਮਨਸ੍ਸੁਪੇਕ੍ਖਾਨੰ ਵੇਦਨਾਵਸੇਨ ਏਕਤੋ ਗਹਿਤਤ੍ਤਾ, **ਮਗ੍ਗਙ੍ਗਾ ਨਵ** ਮਿਚ੍ਛਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪਵਾਯਾਮਸਮਾਧੀਨੰ ਵਿਤਕ੍ਕਵੀਰਿਯਚਿਤ੍ਤੇਕਗ੍ਗਤਾਸਭਾਵੇਨ ਸਮ੍ਮਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪਾਦੀਹਿ ਏਕਤੋ ਗਹਿਤਤ੍ਤਾ। **ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਧਮ੍ਮਾ ਸੋਲ਼ਸ** ਪਞ੍ਚਨ੍ਨੰ ਵੇਦਨਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨੰ ਵੇਦਨਾਸਾਮਞ੍ਞੇਨ, ਤਿਣ੍ਣੰ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨੰ ਪਞ੍ਞਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸ੍ਸ ਚ ਞਾਣਸਾਮਞ੍ਞੇਨ ਏਕਤੋ ਗਹਿਤਤ੍ਤਾ, ਰੂਪਾਰੂਪਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਞ੍ਚ ਵਿਸੁੰ ਗਹਿਤਤ੍ਤਾ, ਬਲਧਮ੍ਮਾ ਪਨ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਨਵ ਈਰਿਤਾ, ਅਧਿਪਤਿਧਮ੍ਮਾ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਆਹਾਰਾ ਤਥਾ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਕੁਸਲਾਦੀਹਿ ਤੀਹਿ ਸਮਾਕਿਣ੍ਣੋ ਤਤੋਯੇਵ **ਮਿਸ੍ਸਕਸਙ੍ਗਹੋ** ਏਵੰਨਾਮਕੋ ਸਙ੍ਗਹੋ ਸਤ੍ਤਧਾ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਏਤ੍ਥ ਚ –

> ਪਞ੍ਚਸਙ੍ਗਹਿਤਾ ਪਞ੍ਞਾ, ਵਾਯਾਮੇਕਗ੍ਗਤਾ ਪਨ।
> ਚਤੁਸਙ੍ਗਹਿਤਾ ਚਿਤ੍ਤੰ, ਸਤਿ ਚੇਵ ਤਿਸਙ੍ਗਹਾ॥
>
> ਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋ ਵੇਦਨਾ ਸਦ੍ਧਾ, ਦੁਕਸਙ੍ਗਹਿਤਾ ਮਤਾ।
> ਏਕੇਕਸਙ੍ਗਹਾ ਸੇਸਾ, ਅਟ੍ਠਵੀਸਤਿ ਭਾਸਿਤਾ॥

ਮਿਸ੍ਸਕਸਙ੍ਗਹਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਬੋਧਿਪਕ੍ਖਿਯਸਙ੍ਗਹਵਣ੍ਣਨਾ

੩੦. ਪਟ੍ਠਾਤੀਤਿ ਪਟ੍ਠਾਨੰ, ਅਸੁਭਗ੍ਗਹਣਾਦਿਵਸੇਨ ਅਨੁਪਵਿਸਿਤ੍ਵਾ ਕਾਯਾਦਿਆਰਮ੍ਮਣੇ ਪਵਤ੍ਤਤੀਤਜਤ੍ਥੋ, ਸਤਿਯੇਵ ਪਟ੍ਠਾਨੰ **ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨੰ**। ਤੰ ਪਨ ਕਾਯਵੇਦਨਾਚਿਤ੍ਤਧਮ੍ਮੇਸੁ ਅਸੁਭਦੁਕ੍ਖਾਨਿਚ੍ਚਾਨਤ੍ਤਾਕਾਰਗ੍ਗਹਣਵਸੇਨ, ਸੁਭਸੁਖਨਿਚ੍ਚਅਤ੍ਤਸਞ੍ਞਾਵਿਪਲ੍ਲਾਸਪ੍ਪਹਾਨਵਸੇਨ ਚ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ "**ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਾ**"ਤਿ। ਕੁਚ੍ਛਿਤਾਨੰ ਕੇਸਾਦੀਨੰ ਆਯੋਤਿ ਕਾਯੋ, ਸਰੀਰੰ, ਅਸ੍ਸਾਸਪਸ੍ਸਾਸਾਨੰ ਵਾ ਸਮੂਹੋ ਕਾਯੋ , ਤਸ੍ਸ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਪਰਿਕਮ੍ਮਵਸੇਨ, ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਵਸੇਨ ਚ ਸਰਣੰ **ਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ**। ਦੁਕ੍ਖਦੁਕ੍ਖਵਿਪਰਿਣਾਮਦੁਕ੍ਖਸਙ੍ਖਾਰਦੁਕ੍ਖਭੂਤਾਨੰ ਵੇਦਨਾਨੰ ਵਸੇਨ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾ **ਵੇਦਨਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ**। ਤਥਾ ਸਰਾਗਮਹਗ੍ਗਤਾਦਿਵਸੇਨ ਸਮ੍ਪਯੋਗਭੂਮਿਭੇਦੇਨ ਭਿਨ੍ਨਸ੍ਸੇਵ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾ **ਚਿਤ੍ਤਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ**। ਸਞ੍ਞਾਸਙ੍ਖਾਰਾਨੰ ਧਮ੍ਮਾਨੰ ਭਿਨ੍ਨਲਕ੍ਖਣਾਨਮੇਵ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾ **ਧਮ੍ਮਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ**।

੩੧. ਸਮ੍ਮਾ ਪਦਹਨ੍ਤਿ ਏਤੇਨਾਤਿ **ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨੰ,** ਵਾਯਾਮੋ। ਸੋ ਚ ਕਿਚ੍ਚਭੇਦੇਨ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧੋਤਿ ਆਹ "**ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨਾ**"ਤਜਾਦਿ। ਅਸੁਭਮਨਸਿਕਾਰਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਾਨੁਯੁਞ੍ਜਨਾਦਿਵਸੇਨ ਵਾਯਮਨੰ **ਵਾਯਾਮੋ। ਭਿਯ੍ਯੋਭਾਵਾਯਾ**ਤਿ ਅਭਿਵੁਦ੍ਧਿਯਾ।

੩੨. ਇਜ੍ਝਤਿ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਾਦਿਕੰ ਏਤਾਯਾਹਿ ਇਦ੍ਧਿ, ਇਦ੍ਧਿਵਿਧਞ੍ਞਾਣੰ ਇਦ੍ਧਿਯਾ ਪਾਦੋ ਇਦ੍ਧਿਪਾਦੋ, ਛਨ੍ਦੋਯੇਵ ਇਦ੍ਧਿਪਾਦੋ **ਛਨ੍ਦਿਦ੍ਧਿਪਾਦੋ**।

੩੯. ਬੁਜ੍ਝਤੀਤਿ ਬੋਧਿ, ਆਰਦ੍ਧਵਿਪਸ੍ਸਕਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਯੋਗਾਵਚਰੋ। ਯਾਯ ਵਾ ਸੋ ਸਤਿਆਦਿਕਾਯ ਧਮ੍ਮਸਾਮਗ੍ਗਿਯਾ ਬੁਜ੍ਝਤਿ ਸਚ੍ਚਾਨਿ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਤਿ, ਕਿਲੇਸਨਿਦ੍ਦਾਤੋ ਵਾ ਵੁਟ੍ਠਾਤਿ, ਕਿਲੇਸਸਙ੍ਕੋਚਾਭਾਵਤੋ ਵਾ ਮਗ੍ਗਫਲਪ੍ਪਤ੍ତਿਯਾ ਵਿਕਸਤਿ, ਸਾ ਧਮ੍ਮਸਾਮਗ੍ਗੀ ਬੋਧਿ, ਤਸ੍ਸ ਬੋਧਿਸ੍ਸ, ਤਸ੍ਸਾ ਵਾ ਬੋਧਿਯਾ ਅਙ੍ਗਭੂਤਾ ਕਾਰਣਭੂਤਾਤਿ ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਾ, ਤੇ ਪਨ ਧਮ੍ਮਵਸੇਨ ਸਤ੍ਤਵਿਧਾਤਿ ਆਹ "**ਸਤਿਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੋ**"ਤਿਆਦਿ। ਸਤਿਯੇਵ ਸੁਨ੍ਦਰੋ ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੋ, ਸੁਨ੍ਦਰਸ੍ਸ ਵਾ ਬੋਧਿਸ੍ਸ, ਸੁਨ੍ਦਰਾਯ ਵਾ ਬੋਧਿਯਾ ਅਙ੍ਗੋਤਿ **ਸਤਿਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੋ**। ਧਮ੍ਮੇ ਵਿਚਿਨਾਤਿ ਉਪਪਰਿਕ੍ਖਤੀਤਿ **ਧਮ੍ਮਵਿਚਯੋ,** ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਪਞ੍ਞਾ। **ਉਪੇਕ੍ਖਾ**ਤਿ ਇਧ ਤਤ੍ਰਮਜ੍ਝਤ੍ਤੁਪੇਕ੍ਖਾ।

੪੦. ''ਸਤ੍ਤਧਾ ਤਤ੍ਥ ਸਙ੍ਗਹੋ''ਤਿ ਵਤ੍ਵਾਨ ਪੁਨ ਤੰ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ "**ਸਙ੍ਕਪ੍ਪਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿ ਚਾ**"ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤੰ । ਤਤ੍ਥ **ਵੀਰਿਯੰ ਨਵਟ੍ਠਾਨੰ** ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨਚਤੁਕ੍ਕਵੀਰਿਯਿਦ੍ਧਿਪਾਦਵੀਰਿਯਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਵੀਰਿਯਬਲਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਸਮ੍ਮਾਵਾਯਾਮਵਸੇਨ ਨਵਕਿਚ੍ਚਤ੍ਤਾ, **ਸਤਿ ਅਟ੍ਠਟ੍ਠਾਨਾ** ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਚਤੁਕ੍ਕਸਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸਤਿਬਲਸਤਿਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਸਮ੍ਮਾਸਤਿਵਸੇਨ ਅਟ੍ਠਕਿਚ੍ਚਤ੍ਤਾ। **ਸਮਾਧਿ ਚਤੁਟ੍ਠਾਨੋ** ਸਮਾਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸਮਾਧਿਬਲਸਮਾਧਿਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਸਮ੍ਮਾਸਮਾਧਿਵਸੇਨ ਚਤੁਕਿਚ੍ਚਤ੍ਤਾ, **ਪਞ੍ਞਾ ਪਞ੍ਚਟ੍ਠਾਨਾ** ਵੀਮੰਸਿਦ੍ਧਿਪਾਦਪਞ੍ਞਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਪਞ੍ਞਾਬਲਧਮ੍ਮਵਿਚਯਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਵਸੇਨ ਪਞ੍ਚਕਿਚ੍ਚਤ੍ਤਾ, **ਸਦ੍ਧਾ ਦ੍ਵਿਟ੍ਠਾਨਾ** ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸਦ੍ਧਾਬਲਵਸੇਨ ਦ੍ਵਿਕਿਚ੍ਚਤ੍ਤਾ। ਏਸੋ ਉਤ੍ਤਮਾਨੰ ਬੋਧਿਪਕ੍ਖਿਯਭਾਵੇਨ ਵਿਸਿਟ੍ਠਾਨੰ ਸਤ੍ਤਤਿੰਸ ਧਮ੍ਮਾਨੰ **ਪਵਰੋ** ਉਤ੍ਤਮੋ ਵਿਭਾਗੋ।

੪੧. ਲੋਕੁਤ੍ਤਰੇ ਅਟ੍ਠਵਿਧੇਪਿ ਸਬ੍ਬੇ ਸਤ੍ਤਤਿੰਸ ਧਮ੍ਮਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਸਙ੍ਕਪ੍ਪਪੀਤਿਯੋ ਨ ਵਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਦੁਤਿਯਜ੍ਝਾਨਿਕੇ ਸਙ੍ਕਪ੍ਪਸ੍ਸ, ਚਤੁਤ੍ਥਪਞ੍ਚਮਜ੍ਝਾਨਿਕੇ ਪੀਤਿਯਾ ਚ ਅਸਮ੍ਭਵਤੋ ਨ ਹੋਨ੍ਤਿ ਵਾ, ਲੋਕਿਯੇਪਿ ਚਿਤ੍ਤੇ ਸੀਲਵਿਸੁਦ੍ਧਾਦਿ **ਛਬ੍ਬਿਸੁਦ੍ਧਿਪਵਤ੍ਤਿਯੰ ਯਥਾਯੋਗੰ** ਤੰਤੰਕਿਚ੍ਚਸ੍ਸ ਅਨੁਰੂਪਵਸੇਨ ਕੇਚਿ ਕਤ੍ਥਚਿ ਵਿਸੁੰ ਵਿਸੁੰ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਕਤ੍ਥਚਿ ਨ ਵਾ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਬੋਧਿਪਕ੍ਖਿਯਸਙ੍ਗਹਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਗਹਵਣ੍ਣਨਾ

੪੨. ਅਤੀਤਾਨਾਗਤਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਦਿਭੇਦਭਿਨ੍ਨਾ ਤੇ ਤੇ ਸਭਾਗਧਮ੍ਮਾ ਏਕਜ੍ਝੰ ਰਾਸਟ੍ਠੇਨ **ਖਨ੍ਧਾ**। ਤੇਨਾਹ ਭਗਵਾ – ''ਤਦੇਕਜ੍ਝੰ ਅਭਿਸੰਯੂਹਿਤ੍ਵਾ ਅਭਿਸਙ੍ਖਿਪਿਤ੍ਵਾ ਅਯੰ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਰੂਪਕ੍ਖਨ੍ਧੋ''ਤਿਆਦਿ (ਵਿਭੰ॰ ੨), ਤੇ ਪਨੇਤੇ ਖਨ੍ਧਾ ਭਾਜਨਭੋਜਨਬ੍ਯਞ੍ਜਨਭਤ੍ਤਕਾਰਕਭੁਞ੍ਜਕਵਿਕਪ੍ਪਵਸੇਨ ਪਞ੍ਚੇਵ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਆਹ "**ਰੂਪਕ੍ਖਨ੍ਧੋ**"ਤਿਆਦਿ । ਰੂਪਞ੍ਹਿ ਵੇਦਨਾਨਿਸ੍ਸਯਤ੍ਤਾ ਭਾਜਨਟ੍ਠਾਨਿਯੰ, ਵੇਦਨਾ ਭੁਞ੍ਜਿਤਬ੍ਬਤ੍ਤਾ ਭੋਜਨਟ੍ਠਾਨਿਯਾ, ਸਞ੍ਞਾ ਵੇਦਨਾਸ੍ਸਾਦਲਾਭਹੇਤੁਤ੍ਤਾ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਟ੍ਠਾਨਿਯਾ, ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰਣਤੋ ਭਤ੍ਤਕਾਰਕਟ੍ਠਾਨਿਯਾ, ਵਿਞ੍ਞਾਣੰ ਉਪਭੁਞ੍ਜਕਤ੍ਤਾ ਭੁਞ੍ਜਕਟ੍ਠਾਨਿਯੰ। ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਚ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਤ੍ਥਸਿਦ੍ਧੀਤਿ ਪਞ੍ਚੇਵ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਦੇਸਨਾਕ੍ਕਮੋਪਿ ਇਦਮੇਵ ਕਾਰਣੰ ਯਤ੍ਥ ਭੁਞ੍ਜਤਿ, ਯਞ੍ਚ ਭੁਞ੍ਜਤਿ, ਯੇਨ ਚ ਭੁਞ੍ਜਤਿ, ਯੋ ਚ ਭੋਜਕੋ, ਯੋ ਚ ਭੁਞ੍ਜਿਤਾ, ਤੇਸੰ ਅਨੁਕ੍ਕਮੇਨ ਦਸ੍ਸੇਤੁਕਾਮਤ੍ਤਾ।

੪੩. ਉਪਾਦਾਨਾਨੰ ਗੋਚਰਾ ਖਨ੍ਧਾ **ਉਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧਾ,** ਤੇ ਪਨ ਉਪਾਦਾਨਵਿਸਯਭਾਵੇਨ ਗਹਿਤਾ ਰੂਪਾਦਯੋ ਪਞ੍ਚੇਵਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ "**ਰੂਪੁਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧੋ**"ਤਿਆਦਿ। ਸਬ੍ਬਸਭਾਗਧਮ੍ਮਸਙ੍ਗਹਤ੍ਥੰ ਹਿ ਸਾਸਵਾ, ਅਨਾਸਵਾਪਿ ਧਮ੍ਮਾ ਅਵਿਸੇਸਤੋ ''ਪਞ੍ਚਕ੍ਖਨ੍ਧਾ''ਤਿ ਦੇਸਿਤਾ। ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਭੂਮਿਸਨ੍ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥੰ ਪਨ ਸਾਸਵਾਵ ''ਉਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧਾ''ਤਿ। ਯਥਾ ਪਨੇਤ੍ਥ ਵੇਦਨਾਦਯੋ ਸਾਸਵਾ, ਅਨਾਸਵਾ ਚ, ਨ ਏਵੰ ਰੂਪੰ, ਏਕਨ੍ਤਕਾਮਾਵਚਰਤ੍ਤਾ। ਸਭਾਗਰਾਸਿਵਸੇਨ ਪਨ ਤੰ ਖਨ੍ਧੇਸੁ ਦੇਸਿਤੰ, ਉਪਾਦਾਨਿਯਭਾਵੇਨ, ਪਨ ਰਾਸਿਵਸੇਨ ਚ ਉਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧੇਸੂਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੰ।

੪੪. ਆਯਤਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਤੰਤੰਦ੍ਵਾਰਾਰਮ੍ਮਣਾ ਚਿਤ੍ਤਚੇਤਸਿਕਾ ਤੇਨ ਤੇਨ ਕਿਚ੍ਚੇਨ ਘਟ੍ਟੇਨ੍ਤਿ ਵਾਯਮਨ੍ਤਿ, ਆਯਭੂਤੇ ਵਾ ਤੇ ਧਮ੍ਮੇ ਏਤਾਨਿ ਤਨੋਨ੍ਤਿ ਵਿਤ੍ਥਾਰੇਨ੍ਤਿ, ਆਯਤੰ ਵਾ ਸੰਸਾਰਦੁਕ੍ਖੰ ਨਯਨ੍ਤਿ ਪਵਤ੍ਤੇਨ੍ਤਿ, ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣਾਦੀਨੰ ਕਾਰਣਭੂਤਾਨੀਤਿ ਵਾ **ਆਯਤਨਾਨਿ**। ਅਪਿਚ ਲੋਕੇ ਨਿਵਾਸਆਕਰਸਮੋਸਰਣਸਞ੍ਜਾਤਿਟ੍ਠਾਨੰ ‘‘ਆਯਤਨ’’ਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਏਤੇਪਿ ਤੰਤੰਦ੍ਵਾਰਿਕਾਨੰ, ਤੰਤਦਾਰਮ੍ਮਣਾਨਞ੍ਚ ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣਾਦੀਨੰ ਨਿਵਾਸਟ੍ਠਾਨਤਾਯ, ਤੇਸਮੇਵ ਆਕਿਣ੍ਣਭਾਵੇਨ ਪਵਤ੍ਤਾਨੰ ਆਕਰਟ੍ਠਾਨਤਾਯ, ਦ੍ਵਾਰਾਰਮ੍ਮਣਤੋ ਸਮੋਸਰਨ੍ਤਾਨੰ ਸਮੋਸਰਣਟ੍ਠਾਨਤਾਯ, ਤਤ੍ਥੇਵ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਾਨੰ ਸਞ੍ਜਾਤਿਟ੍ਠਾਨਤਾਯ ਚ ਆਯਤਨਾਨਿ। ਤਾਨਿ ਪਨ ਦ੍ਵਾਰਭੂਤਾਨਿ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਾਯਤਨਾਨਿ ਛ, ਆਰਮ੍ਮਣਭੂਤਾਨਿ ਚ ਬਾਹਿਰਾਯਤਨਾਨਿ ਛਾਤਿ ਦ੍ਵਾਦਸਵਿਧਾਨੀਤਿ ਆਹ “**ਚਕ੍ਖਾਯਤਨ**”ਨ੍ਤ੍ਯਾਦਿ। ਚਕ੍ਖੁ ਚ ਤੰ ਆਯਤਨਞ੍ਚਾਤਿ **ਚਕ੍ਖਾਯਤਨੰ**। ਏਵੰ ਸੇਸੇਸੁਪਿ।

ਏਤ੍ਥ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਾਯਤਨੇਸੁ ਸਨਿਦਸ੍ਸਨਸਪ੍ਪਟਿਘਾਰਮ੍ਮਣਤ੍ਤਾ ਚਕ੍ਖਾਯਤਨੰ ਵਿਭੂਤਨ੍ਤਿ ਤੰ ਪਠਮੰ ਵੁਤ੍ਤੰ, ਤਦਨਨ੍ਤਰੰ ਅਨਿਦਸ੍ਸਨਸਪ੍ਪਟਿਘਾਰਮ੍ਮਣਾਨਿ ਇਤਰਾਨਿ, ਤਤ੍ਥਾਪਿ ਅਸਮ੍ਪਤ੍ਤਗ੍ਗਾਹਕਸਾਮਞ੍ਞੇਨ ਚਕ੍ਖਾਯਤਨਾਨਨ੍ਤਰੰ ਸੋਤਾਯਤਨੰ ਵੁਤ੍ਤੰ, ਇਤਰੇਸੁ ਸੀਘਤਰੰ ਆਰਮ੍ਮਣਗ੍ਗਹਣਸਮਤ੍ਥਤ੍ਤਾ ਘਾਨਾਯਤਨੰ ਪਠਮੰ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਪੁਰਤੋ ਠਪਿਤਮਤ੍ਤਸ੍ਸ ਹਿ ਭੋਜਨਾਦਿਕਸ੍ਸ ਗਨ੍ਧੋ ਵਾਤਾਨੁਸਾਰੇਨ ਘਾਨੇ ਪਟਿਹਞ੍ਞਤਿ, ਤਦਨਨ੍ਤਰੰ ਪਨ ਪਦੇਸਵੁਤ੍ਤਿਸਾਮਞ੍ਞੇਨ ਜਿਵ੍ਹਾਯਤਨੰ ਵੁਤ੍ਤੰ, ਤਤੋ ਸਬ੍ਬਟ੍ਠਾਨਿਕੰ ਕਾਯਾਯਤਨੰ, ਤਤੋ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਮ੍ਪਿ ਗੋਚਰਗ੍ਗਹਣਸਮਤ੍ਥੰ ਮਨਾਯਤਨੰ, ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਾਨੰ ਪਨ ਅਨੁਕ੍ਕਮੇਨ ਤੇਸੰ ਤੇਸੰ ਆਰਮ੍ਮਣਾਨਿ ਰੂਪਾਯਤਨਾਦੀਨਿ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ।

੪੫. ਅਤ੍ਤਨੋ ਸਭਾਵੰ ਧਾਰੇਨ੍ਤੀਤਿ **ਧਾਤੁਯੋ**। ਅਥ ਵਾ ਯਥਾਸਮ੍ਭਵੰ ਅਨੇਕਪ੍ਪਕਾਰੰ ਸੰਸਾਰਦੁਕ੍ਖੰ ਵਿਦਹਨ੍ਤਿ, ਭਾਰਹਾਰੇਹਿ ਵਿਯ ਚ ਭਾਰੋ ਸਤ੍ਤੇਹਿ ਧੀਯਨ੍ਤਿ ਧਾਰਿਯਨ੍ਤਿ, ਅਵਸਵਤ੍ਤਨਤੋ ਦੁਕ੍ਖਵਿਧਾਨਮਤ੍ਤਮੇਵ ਚੇਤਾ, ਸਤ੍ਤੇਹਿ ਚ ਸੰਸਾਰਦੁਕ੍ਖੰ ਅਨੁਵਿਧੀਯਤਿ ਏਤਾਹਿ, ਤਥਾਵਿਹਿਤਞ੍ਚ ਏਤਾਸ੍ਵੇਵ ਮੀਯਤਿ ਠਪਿਯਤਿ, ਰਸਸੋਣਿਤਾਦਿਸਰੀਰਾਵਯਵਧਾਤੁਯੋ ਵਿਯ, ਹਰਿਤਾਲਮਨੋਸਿਲਾਦਿਸੇਲਾਵਯਵਧਾਤੁਯੋ ਵਿਯ ਚ ਞੇਯਜਾਵਯਵਭੂਤਾ ਚਾਤਿ **ਧਾਤੁਯੋ**। ਯਥਾਹੁ –

‘‘ਵਿਦਹਤਿ ਵਿਧਾਨਞ੍ਚ, ਧੀਯਤੇ ਚ ਵਿਧੀਯਤੇ।
ਏਤਾਯ ਧੀਯਤੇ ਏਤ੍ਥ, ਇਤਿ ਵਾ ਧਾਤੁਸਮ੍ਮਤਾ।
ਸਰੀਰਸੇਲਾਵਯਵ-ਧਾਤੁਯੋ ਵਿਯ ਧਾਤੁਯੋ’’ਤਿ॥

ਤਾ ਪਨ ਮਨਾਯਤਨੰ ਸਤ੍ਤਵਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੁਵਸੇਨ ਸਤ੍ਤਧਾ ਭਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਅਵਸੇਸੇਹਿ ਏਕਾਦਸਾਯਤਨੇਹਿ ਸਹ ਅਟ੍ਠਾਰਸਧਾਤੂ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਆਹ “**ਚਕ੍ਖੁਧਾਤੂ**”ਤ੍ਯਾਦਿ। ਕਮਕਾਰਣੰ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੰ।

੪੬. ਅਰਿਯਕਰਤ੍ਤਾ ਅਰਿਯਾਨਿ, ਤਚ੍ਛਭਾਵਤੋ ਸਚ੍ਚਾਨੀਤਿ **ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਾਨਿ**। ਇਮਾਨਿ ਹਿ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਪਟਿਪਨ੍ਨਕੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਫਲਟ੍ਠੇਤਿ ਅਟ੍ਠਅਰਿਯਪੁਗ੍ਗਲੇ ਸਾਧੇਨ੍ਤਿ ਅਸਤਿ ਸਚ੍ਚਪ੍ਪਟਿਵੇਧੇ ਤੇਸੰ ਅਰਿਯਭਾਵਾਨੁਪਗਮਨਤੋ, ਸਤਿ ਚ ਤਸ੍ਮਿੰ ਏਕਨ੍ਤੇਨ ਤਬ੍ਭਾਵੂਪਗਮਨਤੋ ਚ। ਦੁਕ੍ਖਸਮੁਦਯਨਿਰੋਧਮਗ੍ਗਾਨਮੇਵ ਪਨ ਯਥਾਕ੍ਕਮੰ ਬਾਧਕਤ੍ਤੰ ਪਭਵਤ੍ਤੰ ਨਿਸ੍ਸਰਣਤ੍ਤੰ ਨਿਯ੍ਯਾਨਿਕਤ੍ਤੰ, ਨਾਞ੍ਞੇਸੰ, ਬਾਧਕਾਦਿਭਾਵੋਯੇਵ ਚ ਦੁਕ੍ਖਾਦੀਨੰ, ਨ ਅਬਾਧਕਾਦਿਭਾਵੋ, ਤਸ੍ਮਾ ਅਞ੍ਞਤ੍ਥਾਭਾਵਤਤ੍ਥਬ੍ਯਾਪਿਤਾਸਙ੍ਖਾਤੇਨ ਲਕ੍ਖਣੇਨ ਏਤਾਨਿ ਤਚ੍ਛਾਨਿ। ਤੇਨਾਹੁ ਪੋਰਾਣਾ –

‘‘ਬੋਧਾਨੁਰੂਪੰ ਚਤ੍ਤਾਰੋ, ਛਿਨ੍ਦਨ੍ਤੇ ਚਤੁਰੋ ਮਲੇ।
ਖੀਣਦੋਸੇ ਚ ਚਤ੍ਤਾਰੋ, ਸਾਧੇਨ੍ਤਾਰਿਯਪੁਗ੍ਗਲੇ॥

‘‘ਅਞ੍ਞਤ੍ਥ ਬਾਧਕਤ੍ਤਾਦਿ, ਨ ਹਿ ਏਤੇਹਿ ਲਬ੍ਭਤਿ।
ਨਾਬਾਧਕਤ੍ਤਮੇਤੇਸੰ, ਤਚ੍ਛਾਨੇਤਾਨਿਵੇਤਤੋ’’ਤਿ॥

ਅਰਿਯਾਨਂ ਵਾ ਸਚ੍ਚਾਨਿ ਤੇਹਿ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਿਤਬ੍ਬਤ੍ਤਾ, ਅਰਿਯਸ੍ਸ ਵਾ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਸਚ੍ਚਾਨਿ ਤੇਨ ਦੇਸਿਤਤ੍ਤਾਤਿ **ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਾਨਿ**। ਤਾਨਿ ਪਨ ਸਂਕਿਲਿਟ੍ਠਾਸਂਕਿਲਿਟ੍ਠਫਲਹੇਤੁਵਸੇਨ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਾਨੀਤਿ ਆਹ **"ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਾਨੀ"**ਤ੍ਯਾਦਿ। ਤਤ੍ਥ ਕੁਚ੍ਛਿਤਤ੍ਤਾ, ਤੁਚ੍ਛਤ੍ਤਾ ਚ **ਦੁਕ੍ਖਂ**। ਕਮ੍ਮਾਦਿਪਚ੍ਚਯਸਨ੍ਨਿਟ੍ਠਾਨੇ ਦੁਕ੍ਖੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਨਿਮਿਤ੍ਤਤਾਯ ਸਮੁਦਯੋ ਸਮੁਦੇਤਿ ਏਤਸ੍ਮਾ ਦੁਕ੍ਖਨ੍ਤਿ ਕਤ੍ਵਾ, ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਸਮੁਦਯੋ **ਦੁਕ੍ਖਸਮੁਦਯੋ**। ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਨਿਰੋਧੋ ਏਤ੍ਥ, ਏਤੇਨਾਤਿ ਵਾ **ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧੋ**। ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਂ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਪਟਿਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ ਚ ਤਂ ਏਤਾਯਾਤਿ **ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨਿਪਟਿਪਦਾ**।

੪੭. ਚੇਤਸਿਕਾਨਂ, ਸੋਲ਼ਸਸੁਖੁਮਰੂਪਾਨਂ, ਨਿਬ੍ਬਾਨਸ੍ਸ ਚ ਵਸੇਨ ਏਕੂਨਸਤ੍ਤਤਿ ਧਮ੍ਮਾ ਆਯਤਨੇਸੁ ਧਮ੍ਮਾਯਤਨਂ, ਧਾਤੂਸੁ ਧਮ੍ਮਧਾਤੂਤਿ ਚ ਸਙ੍ਖਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ।

੪੯. **ਸੇਸਾ ਚੇਤਸਿਕਾ**ਤਿ ਵੇਦਨਾਸਞ੍ਞਾਹਿ ਸੇਸਾ ਪਞ੍ਞਾਸ ਚੇਤਸਿਕਾ। ਕਸ੍ਮਾ ਪਨ ਵੇਦਨਾਸਞ੍ਞਾ ਵਿਸੁਂ ਕਤਾਤਿ? ਵਟ੍ਟਧਮ੍ਮੇਸੁ ਅਸ੍ਸਾਦਤਦੁਪਕਰਣਭਾਵਤੋ। ਤੇਭੂਮਕਧਮ੍ਮੇਸੁ ਹਿ ਅਸ੍ਸਾਦਵਸਪ੍ਪਵਤ੍ਤਾ ਵੇਦਨਾ, ਅਸੁਭੇ ਸੁਭਾਦਿਸਞ੍ਞਾਵਿਪਲ੍ਲਾਸਵਸੇਨ ਚ ਤਸ੍ਸਾ ਤਦਾਕਾਰਪ੍ਪਵਤ੍ਤੀਤਿ ਤਦੁਪਕਰਣਭੂਤਾ ਸਞ੍ਞਾ, ਤਸ੍ਮਾ ਸਂਸਾਰਸ੍ਸ ਪਧਾਨਹੇਤੁਤਾਯ ਏਤਾ ਵਿਨਿਭੁਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਦੇਸਿਤਾਤਿ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ ਆਚਰਿਯੇਨ –

> ''ਵਟ੍ਟਧਮ੍ਮੇਸੁ ਅਸ੍ਸਾਦਂ, ਤਦਸ੍ਸਾਦੁਪਸੇਵਨਂ।
> ਵਿਨਿਭੁਜ੍ਜ ਨਿਦਸ੍ਸੇਤੁਂ, ਖਨ੍ਧਦ੍ਵਯਮੁਦਾਹਟ''ਨ੍ਤਿ॥ (ਨਾਮ॰ ਪਰਿ॰ ੬੪੯)।

੫੦. ਨਨੁ ਚ ਆਯਤਨਧਾਤੂਸੁ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਸਙ੍ਗਹਿਤਂ, ਖਨ੍ਧੇਸੁ ਕਸ੍ਮਾ ਨ ਸਙ੍ਗਹਿਤਨ੍ਤਿ ਆਹ **"ਭੇਦਾਭਾਵੇਨਾ"**ਤ੍ਯਾਦਿ। ਅਤੀਤਾਦਿਭੇਦਭਿਨ੍ਨਾਨਞ੍ਹਿ ਰਾਸਟ੍ਠੇਨ ਖਨ੍ਧਵੋਹਾਰੋਤਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਭੇਦਾਭਾਵਤੋ ਖਨ੍ਧਸਙ੍ਗਹਤੋ **ਨਿਸ੍ਸਟਂ,** ਵਿਨਿਮੁਤ੍ਤਨ੍ਤ੍ਯਤ੍ਥੋ।

੫੧. ਛਨ੍ਨਂ ਦ੍ਵਾਰਾਨਂ, ਛਨ੍ਨਂ ਆਰਮ੍ਮਣਾਨਞ੍ਚ ਭੇਦੇਨ ਆਯਤਨਾਨਿ ਦ੍ਵਾਦਸ ਭਵਨ੍ਤਿ, ਛਨ੍ਨਂ ਦ੍ਵਾਰਾਨਂ ਛਨ੍ਨਂ ਆਰਮ੍ਮਣਾਨਂ ਤਦੁਭਯਂ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨਂ ਤਤ੍ਤਕਾਨਮੇਵ ਵਿਞ੍ਞਾਣਾਨਂ **ਪਰਿਯਾਯੇਨ** ਕਮੇਨ ਧਾਤੁਯੋ ਅਟ੍ਠਾਰਸ ਭਵਨ੍ਤਿ।

੫੨. ਤਿਸ੍ਸੋ ਭੂਮਿਯੋ ਇਮਸ੍ਸਾਤਿ ਤਿਭੂਮਂ, ਤਿਭੂਮਂਯੇਵ **ਤੇਭੂਮਕਂ**। ਵਤ੍ਤਤਿ ਏਤ੍ਥ ਕਮ੍ਮਂ, ਤਬ੍ਬਿਪਾਕੋ ਚਾਤਿ **ਵਟ੍ਟਂ। ਤਣ੍ਹਾ**ਤਿ ਕਾਮਤਣ੍ਹਾਦਿਵਸੇਨ ਤਿਵਿਧਾ, ਪੁਨ ਛਲ਼ਾਰਮ੍ਮਣਵਸੇਨ ਅਟ੍ਠਾਰਸਵਿਧਾ, ਅਤੀਤਾਨਾਗਤਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਵਸੇਨ ਚਤੁਪਞ੍ਞਾਸਵਿਧਾ, ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਬਾਹਿਰਵਸੇਨ ਅਟ੍ਠਸਤਪ੍ਪਭੇਦਾ ਤਣ੍ਹਾ। ਕਸ੍ਮਾ ਪਨ ਅਞ੍ਞੇਸੁਪਿ ਦੁਕ੍ਖਹੇਤੂਸੁ ਸਨ੍ਤੇਸੁ ਤਣ੍ਹਾਯੇਵ ਸਮੁਦਯੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ? ਪਧਾਨਕਾਰਣਤ੍ਤਾ। ਕਮ੍ਮਵਿਚਿਤ੍ਤਤਾਹੇਤੁਭਾਵੇਨ, ਹਿ ਕਮ੍ਮਸਹਾਯਭਾਵੂਪਗਮਨੇਨ ਚ ਦੁਕ੍ਖਵਿਚਿਤ੍ਤਤਾਕਾਰਣਤ੍ਤਾ ਤਣ੍ਹਾ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਵਿਸੇਸਕਾਰਣਨ੍ਤਿ । ਮਗ੍ਗੋ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨਿਪਟਿਪਦਾਨਾਮੇਨ ਵੁਤ੍ਤੋ ਮਗ੍ਗੋ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰੋ ਮਤੋਤਿ ਮਗ੍ਗੋਤਿ ਪੁਨ ਮਗ੍ਗਗ੍ਗਹਣਂ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਂ।

੫੩. **ਮਗ੍ਗਯੁਤ੍ਤਾ** ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਿਕਵਿਨਿਮੁਤ੍ਤਾ ਸੇਸਾ ਮਗ੍ਗਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਫਸ੍ਸਾਦਯੋ **ਫਲਞ੍ਚੇਵ** ਸਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਏਤੇ ਚਤੂਹਿ ਸਚ੍ਚੇਹਿ ਵਿਨਿਸ੍ਸਟਾ ਵਿਨਿਗ੍ਗਤਾ ਨਿਪ੍ਪਰਿਯਾਯਤੋ, ਪਰਿਯਾਯਤੋ ਪਨ ਅਞ੍ਞਾਤਾਵਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਨਿਦ੍ਦੇਸੇਪਿ ''ਮਗ੍ਗਙ੍ਗਂ ਮਗ੍ਗਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨ''ਨ੍ਤਿ (ਧ॰ ਸ॰ ੫੫੫) ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਫਲਧਮ੍ਮੇਸੁ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਾਦੀਨਂ ਮਗ੍ਗਸਚ੍ਚੇ, ਇਤਰੇਸਞ੍ਚ ਮਗ੍ਗਫਲਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਨਂ ਸਙ੍ਖਾਰਦੁਕ੍ਖਸਾਮਞ੍ਞੇਨ ਦੁਕ੍ਖਸਚ੍ਚੇ ਸਙ੍ਗਹੋ ਸਕ੍ਕਾ ਕਾਤੁਂ। ਏਵਞ੍ਹਿ ਸਤਿ ਸਚ੍ਚਦੇਸਨਾਯਪਿ ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਗਾਹਿਕਤਾ ਉਪਪਨ੍ਨਾ ਹੋਤਿ। ਕਸ੍ਮਾ ਪਨੇਤੇ ਖਨ੍ਧਾਦਯੋ ਬਹੂ ਧਮ੍ਮਾ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ? ਭਗਵਤਾਪਿ ਤਥੇਵ ਦੇਸਿਤਤ੍ਤਾ। ਭਗਵਤਾਪਿ ਕਸ੍ਮਾ ਤਥਾ ਦੇਸਿਤਾਤਿ? ਤਿਵਿਧਸਤ੍ਤਾਨੁਗ੍ਗਹਸ੍ਸ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਤ੍ਤਾ। ਨਾਮਰੂਪਤਦੁਭਯਸਮ੍ਮੁਲ਼੍ਹਵਸੇਨ ਹਿ ਤਿਕ੍ਖਨਾਤਿਤਿਕ੍ਖਮੁਦਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਵਸੇਨ, ਸਙ੍ਖਿਤ੍ਤਮਜ੍ਝਿਮਵਿਤ੍ਥਾਰਰੁਚਿਵਸੇਨ ਚ ਤਿਵਿਧਾ ਸਤ੍ਤਾ। ਤੇਸੁ ਨਾਮਸਮ੍ਮੁਲ਼੍ਹਾਨਂ ਖਨ੍ਧਗ੍ਗਹਣਂ ਨਾਮਸ੍ਸ ਤਤ੍ਥ ਚਤੁਧਾ ਵਿਭਤ੍ਤਤ੍ਤਾ, ਰੂਪਸਮ੍ਮੁਲ਼੍ਹਾਨਂ ਆਯਤਨਗ੍ਗਹਣਂ ਰੂਪਸ੍ਸ ਤਤ੍ਥ ਅਡ੍ਢੇਕਾਦਸਧਾ ਵਿਭਤ੍ਤਤ੍ਤਾ, ਉਭਯਮੁਲ਼੍ਹਾਨਂ ਧਾਤੁਗ੍ਗਹਣਂ ਉਭਯੇਸਮ੍ਪਿ ਤਤ੍ਥ ਵਿਤ੍ਥਾਰਤੋ ਵਿਭਤ੍ਤਤ੍ਤਾ, ਤਥਾ ਤਿਕ੍ਖਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਂ, ਸਙ੍ਖਿਤ੍ਤਰੁਚਿਕਾਨਞ੍ਚ

ਖਨ੍ਧਾਗ੍ਗਹਣਨ੍ਤੁਜਾਦਿ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਂ। ਤਂ ਪਨੇਤਂ ਤਿਵਿਧਮ੍ਪਿ ਪਵਤ੍ਤਿਨਿਵਤ੍ਤਿਤਦੁਭਯਹੇਤੁਵਸੇਨ ਦਿਟ੍ਠਮੇਵ ਉਪਕਾਰਾਵਹਂ। ਨੋ ਅਞ੍ਞਥਾਤਿ ਸਚ੍ਚਗ੍ਗਹਣਨ੍ਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ।

ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਗਹਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਇਤਿ ਅਭਿਧਮ੍ਮਤ੍ਥਵਿਭਾਵਿਨਿਯਾ ਨਾਮ ਅਭਿਧਮ੍ਮਤ੍ਥਸਙ੍ਗਹਵਣ੍ਣਨਾਯ

ਸਮੁਚ੍ਚਯਪਰਿਚ੍ਛੇਦਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੮. ਪਚ੍ਚਯਪਰਿਚ੍ਛੇਦਵਣ੍ਣਨਾ

੧. ਇਦਾਨਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਨਾਮਰੂਪਧਮ੍ਮਾਨਂ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦਪਟ੍ਠਾਨਨਯਵਸੇਨ ਪਚ੍ਚਯੇ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ “**ਯੇਸ**”ਨ੍ਤ੍ਯਾਦਿ ਆਰਦ੍ਧਂ। **ਯੇਸਂ** ਪਚ੍ਚਯੇਹਿ ਸਙ੍ਖਤਤ੍ਤਾ **ਸਙ੍ਖਤਾਨਂ** ਪਚ੍ਚਯੁਪ੍ਪਨ੍ਨਧਮ੍ਮਾਨਂ **ਯੇ** ਪਚ੍ਚਯਧਮ੍ਮਾ **ਯਥਾ** ਯੇਨਾਕਾਰੇਨ **ਪਚ੍ਚਯਾ** ਠਿਤਿਯਾ, ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਚ ਉਪਕਾਰਕਾ, **ਤਂ ਵਿਭਾਗਂ** ਤੇਸਂ ਪਚ੍ਚਯੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨਂ, ਤੇਸਂ ਪਚ੍ਚਯਾਨਂ, ਤਸ੍ਸ ਚ ਪਚ੍ਚਯਾਕਾਰਸ੍ਸ ਪਭੇਦਂ **ਇਹ** ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਸਮੁਚ੍ਚਯਸਙ੍ਗਹਾਨਨ੍ਤਰੇ ਠਾਨੇ **ਯਥਾਰਹਂ** ਤਂਤਂਪਚ੍ਚਯੁਪ੍ਪਨ੍ਨਧਮ੍ਮੇ ਸਤਿ ਤਂਤਂਪਚ੍ਚਯਾਨਂ ਤਂਤਂਪਚ੍ਚਯਭਾਵਾਕਾਰਾਨੁਰੂਪਂ ਇਦਾਨਿ ਪਵਕ੍ਖਾਮੀਤਿ ਯੋਜਨਾ।

੨. ਤਤ੍ਥ ਪਚ੍ਚਯਸਾਮਗ੍ਗਿਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਸਮਂ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਫਲਾਨਂ ਉਪ੍ਪਾਦੋ ਏਤਸ੍ਮਾਤਿ **ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦੋ**, ਪਚ੍ਚਯਾਕਾਰੋ। ਨਾਨਪ੍ਪਕਾਰਾਨਿ ਠਾਨਾਨਿ ਪਚ੍ਚਯਾ ਏਤ੍ਥਾਤ੍ਯਾਦਿਨਾ ਪਟ੍ਠਾਨਂ, ਅਨਨ੍ਤਨਯਸਮਨ੍ਤਪਟ੍ਠਾਨਮਹਾਪਕਰਣਂ, ਤਤ੍ਥ ਦੇਸਿਤਨਯੋ **ਪਟ੍ਠਾਨਨਯੋ**।

੩. **ਤਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਤੇਸੁ ਦ੍ਵੀਸੁ ਨਯੇਸੁ। ਤਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਭਾਵੇਨ ਭਵਨਸੀਲਸ੍ਸ ਭਾਵੋ ਤਬ੍ਭਾਵਭਾਵੀਭਾਵੋ, ਸੋਯੇਵ ਆਕਾਰਮਤ੍ਤਂ, ਤੇਨ ਉਪਲਕ੍ਖਿਤੋ **ਤਬ੍ਭਾਵਭਾਵੀਭਾਵਾਕਾਰਮਤ੍ਤੋਪਲਕ੍ਖਿਤੋ**। ਏਤੇਨੇਵ ਤਦਭਾਵਾਭਾਵਾਕਾਰਮਤ੍ਤੋਪਲਕ੍ਖਿਤਤਾਪਿ ਅਤ੍ਥਤੋ ਦਸ੍ਸਿਤਾ ਹੋਤਿ। ਅਨ੍ਵਯਬ੍ਯਤਿਰੇਕਵਸੇਨ ਹਿ ਪਚ੍ਚਯਲਕ੍ਖਣਂ ਦਸ੍ਸੇਤਬ੍ਬਂ। ਤੇਨਾਹ ਭਗਵਾ – ‘‘ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਸਤਿ ਇਦਂ ਹੋਤਿ, ਇਮਸ੍ਸੁਪ੍ਪਾਦਾ ਇਦਮੁਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਅਸਤਿ ਇਦਂ ਨ ਹੋਤਿ, ਇਮਸ੍ਸ ਨਿਰੋਧਾ ਇਦਂ ਨਿਰੁਜ੍ਝਤੀ’’ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੪੦੪, ੪੦੬; ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੨.੨੧; ਉਦਾ॰ ੧, ੨)। ਪਟਿਚ੍ਚ ਫਲਂ ਏਤਿ ਏਤਸ੍ਮਾਤਿ ਪਚ੍ਚਯੋ। ਤਿਟ੍ਠਤਿ ਫਲਂ ਏਤ੍ਥ ਤਦਾਯਤ੍ਤਵੁਤ੍ਤਿਤਾਯਾਤਿ ਠਿਤਿ, ਆਹਚ੍ਚ ਵਿਸੇਸੇਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਾ ਪਚ੍ਚਯਸਙ੍ਖਾਤਾ ਠਿਤਿ **ਆਹਚ੍ਚਪਚ੍ਚਯਟ੍ਠਿਤਿ**। ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦਨਯੋ ਹਿ ਤਬ੍ਭਾਵਭਾਵੀਭਾਵਾਕਾਰਮਤ੍ਤਂ ਉਪਾਦਾਯ ਪਵਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਹੇਤਾਦਿਪਚ੍ਚਯਨਿਯਮਵਿਸੇਸਂ ਅਨਪੇਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ ਅਵਿਸੇਸਤੋਵ ਪਵਤ੍ਤਤਿ, ਅਯਂ ਪਨ ਹੇਤਾਦਿਤਂਤਂਪਚ੍ਚਯਾਨਂ ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਨ੍ਤਰਸ੍ਸ ਤਂਤਂਪਚ੍ਚਯਭਾਵਸਾਮਤ੍ਥਿਯਾਕਾਰਵਿਸੇਸਂ ਉਪਾਦਾਯ ਵਿਸੇਸੇਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤੋਤਿ ਆਹਚ੍ਚਪਚ੍ਚਯਟ੍ਠਿਤਿਮਾਰਬ੍ਭ ਪਵੁਚ੍ਚਤੀਤਿ। ਕੇਚਿ ਪਨ ‘‘ਆਹਚ੍ਚ ਕਣ੍ਠਤਾਲੁਆਦੀਸੁ ਪਹਰਿਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਾ ਠਿਤਿ **ਆਹਚ੍ਚਪਚ੍ਚਯਟ੍ਠਿਤੀ**’’ਤਿ ਵਣ੍ਣੇਨ੍ਤਿ। ਤਂ ਪਨ ਸਵਨਮਤ੍ਤੇਨੇਵ ਤੇਸਂ ਅਵਹਸਿਤਬ੍ਬਵਚਨਤਂ ਪਕਾਸੇਤਿ। ਨ ਹਿ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦਨਯੋ, ਅਞ੍ਞੋ ਵਾ ਕੋਚਿ ਨਯੋ ਕਣ੍ਠਤਾਲੁਆਦੀਸੁ ਅਨਾਹਚ੍ਚ ਦੇਸੇਤੁਂ ਸਕ੍ਕਾਤਿ। **ਵੋਮਿਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਪਟ੍ਠਾਨਨਯਮ੍ਪਿ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦੇਯੇਵ ਪਕ੍ਖਿਪਿਤ੍ਵਾ ਤਬ੍ਭਾਵਭਾਵੀਭਾਵੇਨ ਹੇਤਾਦਿਪਚ੍ਚਯਵਸੇਨ ਚ ਮਿਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ **ਆਚਰਿਯਾ** ਸਙ੍ਗਹਕਾਰਾਦਯੋ **ਪਪਞ੍ਚੇਨ੍ਤਿ** ਵਿਤ੍ਥਾਰੇਨ੍ਤਿ, ਮਯਂ ਪਨ ਵਿਸੁਂ ਵਿਸੁਂਯੇਵ ਦਸ੍ਸਯਿਸ੍ਸਾਮਾਤ੍ਯਧਿਪ੍ਪਾਯੋ।

ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦਨਯਵਣ੍ਣਨਾ

੪. ਨ ਵਿਜਾਨਾਤੀਤਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾ, ਅਵਿਨ੍ਦਿਯਂ ਵਾ ਕਾਯਦੁਚ੍ਚਰਿਤਾਦਿਂ ਵਿਨ੍ਦਤਿ ਪਟਿਲਭਤਿ, ਵਿਨ੍ਦਿਯਂ ਵਾ ਕਾਯਸੁਚਰਿਤਾਦਿਂ ਨ ਵਿਨ੍ਦਤਿ, ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ ਵਾ ਚਤੁਸਚ੍ਚਾਦਿਕਂ ਨ ਵਿਦਿਤਂ ਕਰੋਤਿ, ਅਵਿਜ੍ਜਮਾਨੇ ਵਾ ਜਵਾਪੇਤਿ, ਵਿਜ੍ਜਮਾਨੇ ਵਾ ਨ ਜਵਾਪੇਤੀਤਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾ, ਚਤੂਸੁ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚੇਸੁ ਪੁਬ੍ਬਨ੍ਤਾਦੀਸੁ ਚਤੂਸੁ ਅਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸੇਤਂ ਨਾਮਂ। ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਏਵ ਪਚ੍ਚਯੋ **ਅਵਿਜ੍ਜਾਪਚ੍ਚਯੋ**। ਤਤੋ ਅਵਿਜ੍ਜਾਪਚ੍ਚਯਾ ਸਙ੍ਖਤਮਭਿਸਙ੍ਖਰੋਨ੍ਤੀਤਿ **ਸਙ੍ਖਾਰਾ**, ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਕਮ੍ਮਾਨਿ। ਤੇ ਤਿਵਿਧਾ ਪੁਞ੍ਞਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰੋ ਅਪੁਞ੍ਞਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰੋ ਆਨੇਞ੍ਜਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰੋਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਕਾਮਰੂਪਾਵਚਰਾ ਤੇਰਸ ਕੁਸਲਚੇਤਨਾ ਪੁਞ੍ਞਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰੋ, ਦ੍ਵਾਦਸ ਅਕੁਸਲਚੇਤਨਾ ਅਪੁਞ੍ਞਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰੋ, ਚਤਸ੍ਸੋ ਆਰੁਪ੍ਪਚੇਤਨਾ ਆਨੇਞ੍ਜਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰੋਤਿ ਏਵਮੇਤਾ ਏਕੂਨਤਿਂਸ ਚੇਤਨਾ ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਨਾਮ। ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਵਸੇਨ ਏਕੂਨਵੀਸਤਿਵਿਧਂ, ਪਵਤ੍ਤਿਵਸੇਨ ਦ੍ਵਤ੍ਤਿਂਸਵਿਧਂ ਵਿਪਾਕਚਿਤ੍ਤਂ **ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ** ਨਾਮ। ਨਾਮਞ੍ਚ ਰੂਪਞ੍ਚ **ਨਾਮਰੂਪਂ**। ਤਤ੍ਥ ਨਾਮਂ ਇਧ ਵੇਦਨਾਦਿਕ੍ਖਨ੍ਧਤ੍ਤਯਂ, ਰੂਪਂ ਪਨ ਭੂਤੁਪਾਦਾਯਭੇਦਤੋ ਦੁਵਿਧਂ ਕਮ੍ਮਸਮੁਟ੍ਠਾਨਰੂਪਂ, ਤਦੁਭਯਮ੍ਪਿ ਇਧ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਵਿਞ੍ਞਾਣਸਹਗਤਨ੍ਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। **ਨਾਮਰੂਪਪਚ੍ਚਯਾ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਨਾਮਞ੍ਚ ਰੂਪਞ੍ਚ ਨਾਮਰੂਪਞ੍ਚ ਨਾਮਰੂਪਨ੍ਤਿ ਸਰੂਪੇਕਸੇਸੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਚਕ੍ਖਾਦੀਨਿ ਛ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਾਯਤਨਾਨਿ, ਕੇਸਞ੍ਚਿ ਮਤੇਨ ਰੂਪਾਦੀਨਿ ਛ ਬਾਹਿਰਾਯਤਨਾਨਿਪਿ ਵਾ ਆਯਤਨਂ ਨਾਮ। ਛ

ਆਯਤਨਾਨਿ ਚ ਛਟ੍ਠਾਯਤਨਞ੍ਚ **ਸਲ਼ਾਯਤਨਂ**। ਚਕ੍ਖੁਸਮ੍ਫਸ੍ਸਾਦਿਵਸੇਨ ਛਦ੍ਵਾਰਿਕੋ ਫਸ੍ਸੋ **ਫਸ੍ਸੋ** ਨਾਮ। ਸੁਖਦੁਕ੍ਖੁਪੇਕ੍ਖਾਵਸੇਨ ਤਿਵਿਧਾ **ਵੇਦਨਾ**।

ਕਾਮਤਣ੍ਹਾ ਭਵਤਣ੍ਹਾ ਵਿਭਵਤਣ੍ਹਾਤਿ ਤਿਵਿਧਾ **ਤਣ੍ਹਾ**। ਛਲ਼ਾਰਮ੍ਮਣਾਦਿਵਸੇਨ ਪਨ ਅਟ੍ਠਸਤਪ੍ਪਭੇਦਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ਕਾਮੁਪਾਦਾਨਾਦਿਵਸੇਨ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਉਪਾਦਾਨਾਨਿ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਦੁਬ੍ਬਲਾ ਤਣ੍ਹਾ ਤਣ੍ਹਾ ਨਾਮ, ਬਲਵਤੀ ਉਪਾਦਾਨਂ। ਅਸਮ੍ਪਤ੍ਤਵਿਸਯਪਤ੍ਥਨਾ ਵਾ ਤਣ੍ਹਾ ਤਮਸਿ ਚੋਰਾਨਂ ਹਤ੍ਥਪ੍ਪਸਾਰਣਂ ਵਿਯ, ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਵਿਸਯਗ੍ਗਹਣਂ ਉਪਾਦਾਨਂ ਚੋਰਾਨਂ ਹਤ੍ਥਪ੍ਪਤ੍ਤਸ੍ਸ ਗਹਣਂ ਵਿਯ। ਅਪ੍ਪਿਚ੍ਛਤਾਪਟਿਪਕ੍ਖਾ ਤਣ੍ਹਾ, ਸਨ੍ਤੋਸਪ੍ਪਟਿਪਕ੍ਖਂ ਉਪਾਦਾਨਂ। ਪਰਿਯੇਸਨਦੁਕ੍ਖਮੂਲਂ ਤਣ੍ਹਾ, ਆਰਕ੍ਖਦੁਕ੍ਖਮੂਲਂ ਉਪਾਦਾਨਨ੍ਤਿ ਅਯਮੇਤੇਸਂ ਵਿਸੇਸੋ। ਕਮ੍ਮਭਵੋ ਉਪਪਤ੍ਤਿਭਵੋਤਿ ਦੁਵਿਧੋ **ਭਵੋ**। ਤਤ੍ਥ ਪਠਮੋ ਭਵਤਿ ਏਤਸ੍ਮਾ ਫਲਨ੍ਤਿ ਭਵੋ, ਸੋ ਕਾਮਾਵਚਰਕੁਸਲਾਕੁਸਲਾਦਿਵਸੇਨ ਏਕੂਨਤਿਂਸਵਿਧੋ। ਦੁਤਿਯੋ ਪਨ ਭਵਤੀਤਿ ਭਵੋ, ਸੋ ਕਾਮਭਵਾਦਿਵਸੇਨ ਨਵਵਿਧੋ। **ਉਪਾਦਾਨਪਚ੍ਚਯਾ ਭਵੋ**ਤਿ ਚੇਤ੍ਥ ਉਪਪਤ੍ਤਿਭਵੋਪਿ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤੋ। **ਭਵਪਚ੍ਚਯਾ ਜਾਤੀ**ਤਿ ਕਮ੍ਮਭਵੋਵ। ਸੋ ਹਿ ਜਾਤਿਯਾ ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ, ਨ ਇਤਰੋ। ਸੋ ਹਿ ਪਠਮਾਭਿਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਕ੍ਖਨ੍ਧਸਭਾਵੋ ਜਾਤਿਯੇਵ, ਨ ਚ ਤਦੇਵ ਤਸ੍ਸ ਕਾਰਣਂ ਯੁਤ੍ਤਂ। ਤੇਸਂ ਤੇਸਂ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਤਂਤਂਗਤਿਆਦੀਸੁ ਅਤ੍ਤਭਾਵਪਟਿਲਾਭੋ **ਜਾਤਿ**। ਤਥਾਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਸ੍ਸ ਚ ਅਤ੍ਤਭਾਵਸ੍ਸ ਪੁਰਾਣਭਾਵੋ **ਜਰਾ**। ਏਤਸ੍ਸੇਵ ਏਕਭਵਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨਸ੍ਸ ਪਰਿਯੋਸਾਨਂ **ਮਰਣਂ**। ਞਾਤਿਬਜਸਨਾਦੀਹਿ ਫੁਟ੍ਠਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤਸਨ੍ਤਾਪੋ **ਸੋਕੋ**। ਤਸ੍ਸੇਵ ਵਚੀਪਲਾਪੋ **ਪਰਿਦੇਵੋ**। ਕਾਯਿਕਦੁਕ੍ਖਵੇਦਨਾ **ਦੁਕ੍ਖਂ**। ਮਾਨਸਿਕਦੁਕ੍ਖਵੇਦਨਾ **ਦੋਮਨਸ੍ਸਂ**। ਞਾਤਿਬਜਸਨਾਦੀਹਿ ਫੁਟ੍ਠਸ੍ਸ ਅਧਿਮਤ੍ਤਚੇਤੋਦੁਕ੍ਖਪ੍ਪਭਾਵਿਤੋ ਭੁਸੋ ਆਯਾਸੋ **ਉਪਾਯਾਸੋ**।

ਏਤ੍ਥ ਚ ਸਤਿਪਿ ਵਤ੍ਥਾਰਮ੍ਮਣਾਦਿਕੇ ਪਚ੍ਚਯਨ੍ਤਰੇ ਅਵਿਜ੍ਜਾਦਿਏਕੇਕਪਚ੍ਚਯਗ੍ਗਹਣਂ ਪਧਾਨਭਾਵਤੋ, ਪਾਕਟਭਾਵਤੋ ਚਾਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਅਵਿਜ੍ਜਾਨੁਸਯਿਤੇਯੇਵ ਸਨ੍ਤਾਨੇ ਸਙ੍ਖਾਰਾਨਂ ਵਿਪਾਕਧਮ੍ਮਭਾਵੇਨ ਪਵਤ੍ਤਨਤੋ ਅਵਿਜ੍ਜਾਪਚ੍ਚਯਾਸਙ੍ਖਾਰਾਸਮ੍ਭਵਨ੍ਤਿ, ਵਿਞ੍ਞਾਣਞ੍ਚ ਸਙ੍ਖਾਰਜਨਿਤਂ ਹੁਤ੍ਵਾ ਭਵਨ੍ਤਰੇ ਪਤਿਟ੍ਠਾਤਿ। ਨ ਹਿ ਜਨਕਾਭਾਵੇ ਤਸ੍ਸੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿ ਸਿਯਾ, ਤਸ੍ਮਾ ਸਙ੍ਖਾਰਪਚ੍ਚਯਾ ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ। ਨਾਮਰੂਪਞ੍ਚ ਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਾਧਿਟ੍ਠਾਨਭੂਤਵਿਞ੍ਞਾਣੂਪਤ੍ਥਦ੍ਧਂ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਪਵਤ੍ਤੀਸੁ ਪਤਿਟ੍ਠਹਤੀਤਿ ਵਿਞ੍ਞਾਣਪਚ੍ਚਯਾਨਾਮਰੂਪਂ, ਸਲ਼ਾਯਤਨਞ੍ਚ ਨਾਮਰੂਪਨਿਸ੍ਸਯਮੇਵ ਛਬ੍ਬਿਧਫਸ੍ਸਸ੍ਸ ਦ੍ਵਾਰਭਾਵੇਨ ਯਥਾਰਹਂ ਪਵਤ੍ਤਤਿ, ਨੋ ਅਞ੍ਞਥਾਤਿ ਨਾਮਰੂਪਪਚ੍ਚਯਾ ਸਲ਼ਾਯਤਨਂ। ਫਸ੍ਸੋ ਚ ਸਲ਼ਾਯਤਨਸਮ੍ਭਵੇਯੇਵ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਫੁਸਤਿ। ਨ ਹਿ ਦ੍ਵਾਰਾਭਾਵੇ ਤਸ੍ਸੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿ ਸਿਯਾਤਿ ਸਲ਼ਾਯਤਨਪਚ੍ਚਯਾ ਫਸ੍ਸੋ। ਇਟ੍ਠਾਨਿਟ੍ਠਮਜ੍ਝਤ੍ਤਞ੍ਚ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਫੁਸਨ੍ਤੋਯੇਵ ਵੇਦਨਂ ਵੇਦਯਤਿ, ਨੋ ਅਞ੍ਞਥਾਤਿ ਫਸ੍ਸਪਚ੍ਚਯਾ ਵੇਦਨਾ। ਵੇਦਨੀਯੇਸੁ ਚ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਅਸ੍ਸਾਦਾਨੁਪਸ੍ਸਿਨੋ ਵੇਦਨਾਹੇਤੁਕਾ ਤਣ੍ਹਾ ਸਮੁਟ੍ਠਾਤੀਤਿ ਵੇਦਨਾਪਚ੍ਚਯਾ ਤਣ੍ਹਾ। ਤਣ੍ਹਾਸਿਨੇਹਪਿਪਾਸਿਤਾਯੇਵ ਚ ਉਪਾਦਾਨਿਯੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਉਪਾਦਾਯ ਦਲ਼੍ਹਭਾਵਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ। ਤਣ੍ਹਾਯ ਹਿ ਰੂਪਾਦੀਨਿ ਅਸ੍ਸਾਦੇਤ੍ਵਾ ਅਸ੍ਸਾਦੇਤ੍ਵਾ ਕਾਮੇਸੁ ਪਾਤਬਜਤਂ ਆਪਜ੍ਜਨ੍ਤੀਤਿ ਤਣ੍ਹਾ ਕਾਮੁਪਾਦਾਨਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯੋ। ਤਥਾ ਰੂਪਾਦਿਭੇਦੇਗਧਿਤੋ ‘‘ਨਤ੍ਥਿ ਦਿਨ੍ਨ’’ਨ੍ਤਜਾਦਿਨਾ ਮਿਚ੍ਛਾਦਸ੍ਸਨਂ ਸਂਸਾਰਤੋ ਮੁਚ੍ਚਿਤੁਕਾਮੋ ਅਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗੇ ਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗਪਰਾਮਾਸਂ ਖਨ੍ਧੇਸੁ ਅਤ੍ਤਤ੍ਤਨਿਯਗਾਹਭੂਤਂ ਅਤ੍ਤਵਾਦਦਸ੍ਸਨਦ੍ਵਯਞ੍ਚ ਗਣ੍ਹਾਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਦਿਟ੍ਠੁਪਾਦਾਦੀਨਮ੍ਪਿ ਪਚ੍ਚਯੋਤਿ ਤਣ੍ਹਾਪਚ੍ਚਯਾ ਉਪਾਦਾਨਂ। ਯਥਾਰਹਂ ਸਮ੍ਪਯੋਗਾਨੁਸਯਵਸੇਨ ਉਪਾਦਾਨਪਤਿਟ੍ਠਿਤਾਯੇਵ ਸਤ੍ਤਾ ਕਮ੍ਮਾਯੂਹਨਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀਤਿ ਉਪਾਦਾਨਂ ਭਵਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯੋ। ਉਪਪਤ੍ਤਿਭਵਸਙ੍ਖਾਤਾ ਚ ਜਾਤਿ ਕਮ੍ਮਭਵਹੇਤੁਕਾਯੇਵ । ਬੀਜਤੋ ਅਙ੍ਕੁਰੋ ਵਿਯ ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ਸਮੁਪਲਬ੍ਭਤੀਤਿ ਭਵੋ ਜਾਤਿਯਾ ਪਚ੍ਚਯੋ ਨਾਮ। ਸਤਿ ਚ ਜਾਤਿਯਾ ਏਵ ਜਰਾਮਰਣਸਮ੍ਭਵੋ। ਨ ਹਿ ਅਜਾਤਾਨਂ ਜਰਾਮਰਣਸਮ੍ਭਵੋ ਹੋਤੀਤਿ ਜਾਤਿ ਜਰਾਮਰਣਾਨਂ ਪਚ੍ਚਯੋਤਿ ਏਵਮੇਤੇਸਂ ਤਬ੍ਭਾਵਭਾਵੀਭਾਵੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ।

ਏਵਮੇਤਸ੍ਸ ਕੇਵਲਸ੍ਸ ਦੁਕ੍ਖਕ੍ਖਨ੍ਧਸ੍ਸ ਸਮੁਦਯੋ ਹੋਤੀਤਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤੇਨ ਪਚ੍ਚਯਪਰਮ੍ਪਰਵਿਧਿਨਾ, ਨ ਪਨ ਇਸ੍ਸਰਨਿਮ੍ਮਾਨਾਦੀਹਿ **ਏਤਸ੍ਸ** ਵਟ੍ਟਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸ **ਕੇਵਲਸ੍ਸ** ਸੁਖਾਦੀਹਿ ਅਸਮ੍ਮਿਸ੍ਸਸ੍ਸ, ਸਕਲਸ੍ਸ ਵਾ **ਦੁਕ੍ਖਕ੍ਖਨ੍ਧਸ੍ਸ** ਦੁਕ੍ਖਰਾਸਿਸ੍ਸ ਨ ਸੁਖਸੁਭਾਦੀਨਂ **ਸਮੁਦਯੋ** ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿ ਹੋਤਿ। **ਏਤ੍ਥ** ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਪਚ੍ਚਯਸਙ੍ਗਹਾਧਿਕਾਰੇ।

੫. ਅਤਤਿ ਸਤਤਂ ਗਚ੍ਛਤਿ ਪਵਤ੍ਤਤੀਤਿ **ਅਦ੍ਧਾ**, ਕਾਲੋ।

੬. **ਅਵਿਜ੍ਜਾਸਙ੍ਖਾਰਾ ਅਤੀਤੋ ਅਦ੍ਧਾ** ਅਤੀਤਭਵਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਹੇਤੂਨਮੇਵੇਤ੍ਥ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਤ੍ਤਾ, ਅਦ੍ਧਾਗ੍ਗਹਣੇਨ ਚ ਅਵਿਜ੍ਜਾਦੀਨੰ ਧਮ੍ਮਾਨਮੇਵ ਗਹਣੰ ਤਬ੍ਬਿਨਿਮੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਕਸ੍ਸਚਿ ਕਾਲਸ੍ਸ ਅਨੁਪਲਬ੍ਭਨਤੋ। ਨਿਰੁਦ੍ਧਾਨੁਪ੍ਪਾਦਾ ਏਵ ਹਿ ਧਮ੍ਮਾ ਅਤੀਤਾਨਾਗਤਕਾਲਵਸੇਨ ਉਪ੍ਪਾਦਾਦਿਕ੍ਖਣਤ੍ਤਯਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਾ ਚ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਕਾਲਵਸੇਨ ਵੋਹਰੀਯਨ੍ਤਿ। **ਜਾਤਿਜਰਾਮਰਣੰ ਅਨਾਗਤੋ ਅਦ੍ਧਾ** ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਹੇਤੁਤੋ ਅਨਾਗਤੇ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਨਤੋ। **ਮਜ੍ਝੇ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨੋ ਅਦ੍ਧਾ** ਅਤੀਤਹੇਤੁਤੋ ਇਧ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਨਕਫਲਸਭਾਵਤ੍ਤਾ, ਅਨਾਗਤਫਲਸ੍ਸ ਇਧ ਹੇਤੁਸਭਾਵਤ੍ਤਾ ਚ ਮਜ੍ਝੇ ਵਿਞ੍ਞਾਣਾਦੀਨਿ ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਾਨਿ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨੋ ਅਦ੍ਧਾ।

੮. ਨਨੁ ਸੋਕਪਰਿਦੇਵਾਦਯੋਪਿ ਅਙ੍ਗਭਾਵੇਨ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਾਤਿ ਆਹ "**ਸੋਕਾਦਿਵਚਨ**"ਨ੍ਤਿਆਦਿ। ਸੋਕਾਦਿਵਚਨੰ ਜਾਤਿਯਾ ਨਿਸ੍ਸਨ੍ਦਸ੍ਸ ਅਮੁਖ੍ਯਫਲਮਤ੍ਤਸ੍ਸ ਨਿਦਸ੍ਸਨੰ, ਨ ਪਨ ਵਿਸੁੰ ਅਙ੍ਗਦਸ੍ਸਨਨ੍ਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ।

੯. **ਤਣ੍ਹੁਪਾਦਾਨਭਵਾਪਿ ਗਹਿਤਾ ਹੋਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਕਿਲੇਸਭਾਵਸਾਮਞ੍ਞਤੋ ਅਵਿਜ੍ਜਾਗ੍ਗਹਣੇਨ ਤਣ੍ਹੁਪਾਦਾਨਾਨਿ, ਕਮ੍ਮਭਵਸਾਮਞ੍ਞਤੋ ਸਙ੍ਖਾਰਗ੍ਗਹਣੇਨ ਕਮ੍ਮਭਵੋ ਗਹਿਤੋ। ਤਥਾ ਤਣ੍ਹੁਪਾਦਾਨਭਵਗ੍ਗਹਣੇਨ ਚ ਅਵਿਜ੍ਜਾਸਙ੍ਖਾਰਾ ਗਹਿਤਾਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ। ਏਤ੍ਥਾਪਿ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਤੇਸੰ ਗਹਣੇਨ ਤੇਸੰ ਸਙ੍ਗਹੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ, ਵਿਞ੍ਞਾਣਨਾਮਰੂਪਸਲਾਯਤਨਫਸ੍ਸਵੇਦਨਾਨੰ ਜਾਤਿਜਰਾਭਙ੍ਗਾਵ ਜਾਤਿਜਰਾਮਰਣਨ੍ਤਿ ਚ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਆਹ "**ਜਾਤਿਜਰਾਮਰਣਗ੍ਗਹਣੇਨਾ**"ਤਿਆਦਿ।

੧੦. **ਅਤੀਤੇ ਹੇਤਵੋ ਪਞ੍ਚਾ**ਤਿ ਸਰੂਪਤੋ ਵੁਤ੍ਤਾਨੰ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨੰ ਅਵਿਜ੍ਜਾਸਙ੍ਖਾਰਾਨੰ, ਸਙ੍ਗਹਵਸੇਨ ਗਹਿਤਾਨੰ ਤਿਣ੍ਣੰ ਤਣ੍ਹੁਪਾਦਾਨਭਵਾਨਞ੍ਚ ਵਸੇਨ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਫਲਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯਾ ਅਤੀਤਭਵੇ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਾ ਹੇਤਵੋ ਪਞ੍ਚ, **ਇਦਾਨਿ ਫਲਪਞ੍ਚਕ**ਨ੍ਤਿ ਅਤੀਤਹੇਤੁਪਚ੍ਚਯਾ ਇਧ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨੇ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੰ ਵਿਞ੍ਞਾਣਾਦਿਫਲਪਞ੍ਚਕੰ। **ਇਦਾਨਿ ਹੇਤਵੋ ਪਞ੍ਚਾ**ਤਿ ਸਰੂਪਤੋ ਵੁਤ੍ਤਾਨੰ ਤਣ੍ਹਾਦੀਨੰ ਤਿਣ੍ਣੰ, ਸਙ੍ਗਹਤੋ ਲਦ੍ਧਾਨੰ ਅਵਿਜ੍ਜਾਸਙ੍ਖਾਰਾਨੰ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਞ੍ਚ ਵਸੇਨ ਆਯਤਿੰ ਫਲਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯਾ ਇਦਾਨਿ ਹੇਤਵੋ ਪਞ੍ਚ। **ਆਯਤਿੰ ਫਲਪਞ੍ਚਕ**ਨ੍ਤਿ ਜਾਤਿਜਰਾਮਰਣਗ੍ਗਹਣੇਨ ਵੁਤ੍ਤੰ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਹੇਤੁਪਚ੍ਚਯਾ ਅਨਾਗਤੇ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਨਕਵਿਞ੍ਞਾਣਾਦਿਫਲਪਞ੍ਚਕਨ੍ਤਿ ਏਵੰ ਵੀਸਤਿ ਅਤੀਤਾਦੀਸੁ ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ਆਕਿਰਿਯਨ੍ਤੀਤਿ **ਆਕਾਰਾ**।

ਅਤੀਤਹੇਤੂਨੰ, ਇਦਾਨਿ ਫਲਪਞ੍ਚਕਸ੍ਸ ਚ ਅਨ੍ਤਰਾ ਏਕੋ ਸਨ੍ਧਿ, ਇਦਾਨਿ ਫਲਪਞ੍ਚਕਸ੍ਸ, ਇਦਾਨਿ ਹੇਤੂਨਞ੍ਚ ਅਨ੍ਤਰਾ ਏਕੋ, ਇਦਾਨਿ ਹੇਤੂਨੰ, ਆਯਤਿੰ ਫਲਸ੍ਸ ਚ ਅਨ੍ਤਰਾ ਏਕੋਤਿ ਏਵੰ ਤਿਸਨ੍ਧਿ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤੰ – ''ਸਙ੍ਖਾਰਵਿਞ੍ਞਾਣਾਨਮਨ੍ਤਰਾ ਏਕੋ, ਵੇਦਨਾਤਣ੍ਹਾਨਮਨ੍ਤਰਾ ਏਕੋ, ਭਵਜਾਤੀਨਮਨ੍ਤਰਾ ਏਕੋ ਸਨ੍ਧੀ''ਤਿ। ਏਤ੍ਥ ਹਿ ਹੇਤੁਤੋਫਲਸ੍ਸ ਅਵਿਚ੍ਛੇਦਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਭਾਵਤੋ ਹੇਤੁਫਲਸਮ੍ਬਨ੍ਧਭੂਤੋ ਪਠਮੋ ਸਨ੍ਧਿ, ਤਥਾ ਤਤਿਯੋ, ਦੁਤਿਯੋ ਪਨ ਫਲਤੋ ਹੇਤੁਨੋ ਅਵਿਚ੍ਛੇਦਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਭਾਵਤੋ ਫਲਹੇਤੁਸਮ੍ਬਨ੍ਧਭੂਤੋ। ਫਲਭੂਤੋਪਿ ਹਿ ਧਮ੍ਮੋ ਅਞ੍ਞਸ੍ਸ ਹੇਤੁਸਭਾਵਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯੋਤਿ। ਸਙ੍ਖਿਪੀਯਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਅਵਿਜ੍ਜਾਦਯੋ, ਵਿਞ੍ਞਾਣਾਦਯੋ ਚਾਤਿ ਸਙ੍ਖੇਪੋ, ਅਤੀਤਹੇਤੁ, ਏਤਰਹਿ ਵਿਪਾਕੋ, ਏਤਰਹਿ ਹੇਤੁ ਆਯਤਿੰ ਵਿਪਾਕੋਤਿ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਸਙ੍ਖੇਪਾਤਿ **ਚਤੁਸਙ੍ਖੇਪਾ**।

੧੧. **ਕਮ੍ਮਭਵਸਙ੍ਖਾਤੋ ਭਵੇਕਦੇਸੋ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਆਯਤਿੰ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯਾ ਪਚ੍ਚਯਚੇਤਨਾ ਭਵੋ ਨਾਮ, ਪੁਰਿਮਕਮ੍ਮਭਵਸ੍ਮਿੰ ਇਧ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯਾ ਪਚ੍ਚਯਚੇਤਨਾ ਸਙ੍ਖਾਰਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। **ਅਵਸੇਸਾ ਚਾ**ਤਿ ਵਿਞ੍ਞਾਣਾਦਿਪਞ੍ਚਕਜਾਤਿਜਰਾਮਰਣਵਸੇਨ ਸਤ੍ਤਵਿਧਾ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਫਲਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਧਮ੍ਮਾ। **ਉਪਪਤ੍ਤਿਭਵਸਙ੍ਖਾਤੋ ਭਵੇਕਦੇਸੋ**ਤਿ ਪਨ ਅਨਾਗਤਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਭਵ-ਸਦ੍ਦੇਨ ਕਮ੍ਮਭਵਸ੍ਸਪਿ ਵੁਚ੍ਚਮਾਨਤ੍ਤਾ ਭਵੇਕਦੇਸ-ਸਦ੍ਦੋ ਵੁਤ੍ਤੋ।

੧੨. ਪੁਬ੍ਬਨ੍ਤਸ੍ਸ ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਮੂਲੰ। ਅਪਰਨ੍ਤਸ੍ਸ ਤਣ੍ਹਾ ਮੂਲਨ੍ਤਿ ਆਹ **ਅਵਿਜ੍ਜਾਤਣ੍ਹਾਵਸੇਨ ਦ੍ਵੇ ਮੂਲਾਨੀ**"ਤਿ।

੧੩. **ਤੇਸਮੇਵ** ਅਵਿਜ੍ਜਾਤਣ੍ਹਾਸਙ੍ਖਾਤਾਨੰ ਵਟ੍ਟ**ਮੂਲਾਨੰ ਨਿਰੋਧੇਨ** ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਧਮ੍ਮਤਾਪਤ੍ਤਿਯਾ ਸਚ੍ਚੁਪ੍ਪਟਿਵੇਧਤੋ ਸਿਦ੍ਧਾਯ ਅਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਯਾ ਵਟ੍ਟੰ ਨਿਰੁਜ੍ਝਤਿ। **ਅਭਿਣ੍ਹਸੋ** ਅਭਿਕ੍ਖਣੰ **ਜਰਾਮਰਣ**ਸਙ੍ਖਾਤਾਯ **ਮੁਚ੍ਛਾਯ ਪੀਲ਼ਿਤਾਨੰ** ਸਤ੍ਤਾਨੰ ਸੋਕਾਦਿਸਮਪ੍ਪਿਤਾਨੰ ਕਾਮਾਸਵਾਦਿ**ਆਸਵਾਨੰ** ਸਮੁਪ੍ਪਾਦਤੋ ਪੁਨ ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਚ ਪਵਤ੍ਤਤਿ। ''ਆਸਵਸਮੁਦਯਾ ਅਵਿਜ੍ਜਾਸਮੁਦਯੋ''ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰

੧.੧੦੩) ਹਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਏਤੇਨ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯਪਿ ਪਚ੍ਚਯੋ ਦਸ੍ਸਿਤੋ ਹੋਤਿ, ਇਤਰਥਾ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦਚਕ੍ਕੰ ਅਬਦ੍ਧੰ ਸਿਯਾਤਿ। **ਇਚ੍ਚੇਵੰ** ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ **ਆਬਦ੍ਧੰ** ਅਵਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨੰ **ਅਨਾਦਿਕੰ** ਆਦਿਰਹਿਤੰ ਤਿਭੂਮਕਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਤ੍ਤਾ **ਤੇਭੂਮਕੰ** ਕਿਲੇਸਕਮ੍ਮਵਿਪਾਕਵਸੇਨ ਤਿਵਟ੍ਟਭੂਤੰ **ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦੋਤਿ ਪਟ੍ਠਪੇਸਿ** ਪਞ੍ਞਪੇਸਿ **ਮਹਾਮੁਨਿ** ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ।

ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦਨਯਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਪਟ੍ਠਾਨਨਯਵਣ੍ਣਨਾ

੧੪. ਏਵੰ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦਨਯੰ ਵਿਭਾਗਤੋ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਪਟ੍ਠਾਨਨਯੰ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ **"ਹੇਤੁਪਚ੍ਚਯੋ"**ਤ੍ਯਾਦਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਤਤ੍ਥ ਹਿਨੋਤਿ ਪਤਿਟ੍ਠਾਤਿ ਏਤੇਨਾਤਿ ਹੇਤੁ। ਅਨੇਕਤ੍ਥਤ੍ਤਾ ਧਾਤੁਸਦ੍ਦਾਨੰ ਹਿ-ਸਦ੍ਦੋ ਇਧ ਪਤਿਟ੍ਠਤ੍ਥੋਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। ਹਿਨੋਤਿ ਵਾ ਏਤੇਨ ਕਮ੍ਮਨਿਦਾਨਭੂਤੇਨ ਉਦ੍ਧੰ ਓਜੰ ਅਭਿਹਰਨ੍ਤੇਨ ਮੂਲੇਨ ਵਿਯ ਪਾਦਪੋ ਤਪ੍ਪਚ੍ਚਯੰ ਫਲੰ ਗਚ੍ਛਤਿ ਪਵਤ੍ਤਤਿ ਵੁਦ੍ਧਿੰ ਵਿਰੂਲ੍ਹਿੰ ਆਪਜ੍ਜਤੀਤਿ ਹੇਤੁ। ਹੇਤੁ ਚ ਸੋ ਪਚ੍ਚਯੋ ਚਾਤਿ **ਹੇਤੁਪਚ੍ਚਯੋ**। ਹੇਤੁ ਹੁਤ੍ਵਾ ਪਚ੍ਚਯੋ, ਹੇਤੁਭਾਵੇਨ ਪਚ੍ਚਯੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ। ਮੂਲਟ੍ਠੇਨ ਹੇਤੁ, ਉਪਕਾਰਟ੍ਠੇਨ ਪਚ੍ਚਯੋਤਿ ਸਙ੍ਖੇਪਤੋ ਮੂਲਟ੍ਠੇਨ ਉਪਕਾਰਕੋ ਧਮ੍ਮੋ ਹੇਤੁਪਚ੍ਚਯੋ। ਸੋ ਪਨ ਪਵਤ੍ਤੇ ਚਿਤ੍ਤਸਮੁਟ੍ਠਾਨਾਨੰ, ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯੰ ਕਮ੍ਮਸਮੁਟ੍ਠਾਨਾਨਞ੍ਚ ਰੂਪਾਨੰ ਉਭਯਤ੍ਥ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਨੰ ਨਾਮਧਮ੍ਮਾਨਞ੍ਚ ਰੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਮੂਲਾਨਿ ਵਿਯ ਸੁਪ੍ਪਤਿਟ੍ਠਿਤਭਾਵਸਾਧਨਸਙ੍ਖਾਤਮੂਲਟ੍ਠੇਨ ਉਪਕਾਰਕਾ ਛ ਧਮ੍ਮਾਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੰ।

ਆਲਮ੍ਬੀਯਤਿ ਦੁਬ੍ਬਲੇਨ ਵਿਯ ਦਣ੍ਡਾਦਿਕੰ ਚਿਤ੍ਤਚੇਤਸਿਕੇਹਿ ਗਯ੍ਹਤੀਤਿ **ਆਰਮ੍ਮਣੰ**। ਚਿਤ੍ਤਚੇਤਸਿਕਾ ਹਿ ਯੰ ਯੰ ਧਮ੍ਮੰ ਆਰਬ੍ਭ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ, ਤੇ ਤੇ ਧਮ੍ਮਾ ਤੇਸੰ ਤੇਸੰ ਧਮ੍ਮਾਨੰ ਆਰਮ੍ਮਣਪਚ੍ਚਯੋ ਨਾਮ। ਨ ਹਿ ਸੋ ਧਮ੍ਮੋ ਅਤ੍ਥਿ, ਯੋ ਚਿਤ੍ਤਚੇਤਸਿਕਾਨੰ ਆਰਮ੍ਮਣਪਚ੍ਚਯਭਾਵੰ ਨ ਗਚ੍ਛੇਯ੍ਯ। ਅਤ੍ਤਾਧੀਨਪ੍ਪਵਤ੍ਤੀਨੰ ਪਤਿਭੂਤੋ ਪਚ੍ਚਯੋ **ਅਧਿਪਤਿਪਚ੍ਚਯੋ**।

ਨ ਵਿਜ੍ਜਤਿ ਪਚ੍ਚਯੁਪ੍ਪਨ੍ਨੇਨ ਸਹ ਅਨ੍ਤਰੰ ਏਤਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯਸ੍ਸਾਤਿ **ਅਨਨ੍ਤਰਪਚ੍ਚਯੋ**। ਸਣ੍ਠਾਨਾਭਾਵੇਨ ਸੁਟ੍ਠੁ ਅਨਨ੍ਤਰਪਚ੍ਚਯੋ **ਸਮਨਨ੍ਤਰਪਚ੍ਚਯੋ**। ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਨਨ੍ਤਰੰ ਅਨੁਰੂਪਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਜਨਨਸਮਤ੍ਥੋ ਪੁਰਿਮਪੁਰਿਮਨਿਰੁਦ੍ਧੋ ਧਮ੍ਮੋ ''ਅਨਨ੍ਤਰਪਚ੍ਚਯੋ'', ''ਸਮਨਨ੍ਤਰਪਚ੍ਚਯੋ''ਤਿ ਚ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਮਤ੍ਤੇਨੇਵ ਹਿ ਨੇਸੰ ਵਿਸੇਸੋ। ਅਤ੍ਥਤੋ ਪਨ ਉਭਯਮ੍ਪਿ ਸਮਨਨ੍ਤਰਨਿਰੁਦ੍ਧਸ੍ਸੇਵਾਧਿਵਚਨੰ। ਨ ਹਿ ਤੇਸੰ ਅਤ੍ਥਤੋ ਭੇਦੋ ਉਪਲਬ੍ਭਤਿ । ਯੰ ਪਨ ਕੇਚਿ ਵਦਨ੍ਤਿ ''ਅਤ੍ਥਾਨਨ੍ਤਰਤਾਯ ਅਨਨ੍ਤਰਪਚ੍ਚਯੋ, ਕਾਲਾਨਨ੍ਤਰਤਾਯ ਸਮਨਨ੍ਤਰਪਚ੍ਚਯੋ''ਤਿ, ਤੰ ''ਨਿਰੋਧਾ ਵੁਟ੍ਠਹਨ੍ਤਸ੍ਸ ਨੇਵਸਞ੍ਞਾਨਾਸਞ੍ਞਾਯਤਨੰ ਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯਾ ਸਮਨਨ੍ਤਰਪਚ੍ਚਯੇਨ ਪਚ੍ਚਯੋ''ਤ੍ਯਾਦੀਹਿ (ਪਟ੍ਠਾ॰ ੧.੧.੪੧੭) ਵਿਰੁਜ੍ਝਤਿ। ਨੇਵਸਞ੍ਞਾਨਾਸਞ੍ਞਾਯਤਨੰ ਹਿ ਸਤ੍ਤਾਹਾਦਿਕਾਲੰ ਨਿਰੁਦ੍ਧੰ ਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯਾ ਸਮਨਨ੍ਤਰਪਚ੍ਚਯੋ, ਤਸ੍ਮਾ ਅਭਿਨਿਵੇਸੰ ਅਕਤ੍ਵਾ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਮਤ੍ਤਤੋਵੇਤ੍ਥ ਨਾਨਾਕਰਣੰ ਪਚ੍ਚੇਤਬ੍ਬੰ, ਨ ਅਤ੍ਥਤੋ। ਪੁਬ੍ਬਧਮ੍ਮਨਿਰੋਧਸ੍ਸ ਹਿ ਪਚ੍ਛਾਜਾਤਧਮ੍ਮੁਪ੍ਪਾਦਨਸ੍ਸ ਚ ਅਨ੍ਤਰਾਭਾਵੇਨ ਉਪ੍ਪਾਦਨਸਮਤ੍ਥਤਾਯ ਨਿਰੋਧੋ ਅਨਨ੍ਤਰਪਚ੍ਚਯਤਾ, ''ਇਦਮਿਤੋ ਉਦ੍ਧੰ, ਇਦੰ ਹੇਟ੍ਠਾ, ਇਦੰ ਸਮਨ੍ਤਤੋ''ਤਿ ਅਤ੍ਤਨਾ ਏਕਤ੍ਤੰ ਉਪਨੇਤ੍ਵਾ ਵਿਯ ਸੁਟ੍ਠੁ ਅਨਨ੍ਤਰਭਾਵੇਨ ਉਪ੍ਪਾਦੇਤੁੰ ਸਮਤ੍ਥੰ ਹੁਤ੍ਵਾ ਨਿਰੋਧੋ ਸਮਨਨ੍ਤਰਪਚ੍ਚਯਤਾਤਿ ਏਵੰ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਮਤ੍ਤਤੋਵ ਭੇਦੋ। ਨਿਰੋਧਪਚ੍ਚਯਸ੍ਸਪਿ ਹਿ ਨੇਵਸਞ੍ਞਾਨਾਸਞ੍ਞਾਯਤਨਸ੍ਸ ਅਸਞ੍ਞੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਪੁਰਿਮਸ੍ਸ ਚ ਚੁਤਿਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਕਾਲਨ੍ਤਰੇਪਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਾਨੰ ਫਲਪਟਿਸਨ੍ਧੀਨੰ ਅਨ੍ਤਰਾ ਸਮਾਨਜਾਤਿਯੇਨ ਅਰੂਪਧਮ੍ਮੇਨ ਬ੍ਯਵਧਾਨਾਭਾਵਤੋ ਭਿਨ੍ਨਜਾਤਿਕਾਨਞ੍ਚ ਰੂਪਧਮ੍ਮਾਨੰ ਬ੍ਯਵਧਾਨਕਰਣੇ ਅਸਮਤ੍ਥਤਾਯ ਨਿਰਨ੍ਤਰੁਪ੍ਪਾਦਨੇ ਏਕਤ੍ਤੰ ਉਪਨੇਤ੍ਵਾ ਵਿਯ ਉਪ੍ਪਾਦਨੇ ਚ ਸਮਤ੍ਥਤਾ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਤੇਸਮ੍ਪਿ ਅਨਨ੍ਤਰਸਮਨਨ੍ਤਰਪਚ੍ਚਯਤਾ ਲਬ੍ਭਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਧਮ੍ਮਤੋ ਅਵਿਸੇਸੇਪਿ ਤਥਾ ਤਥਾ ਬੁਜ੍ਝਨਕਾਨੰ ਵੇਨੇਯ੍ਯਾਨੰ ਵਸੇਨ ਉਪਸਗ੍ਗਤ੍ਥਵਿਸੇਸਮਤ੍ਤਤੋਵ ਭੇਦੋ ਪਚ੍ਚੇਤਬ੍ਬੋਤਿ।

ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਸਹੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨਮ੍ਪਿ ਅਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਤੋ ਪਕਾਸਸ੍ਸ ਪਦੀਪੋ ਵਿਯ ਸਹੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨੰ ਸਹੁਪ੍ਪਾਦਭਾਵੇਨ ਪਚ੍ਚਯੋ **ਸਹਜਾਤਪਚ੍ਚਯੋ,** ਅਰੂਪਿਨੋ ਚਤੁਕ੍ਖਨ੍ਧਾ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਮਹਾਭੂਤਾ, ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਕ੍ਖਣੇ ਵਤ੍ਥੁਵਿਪਾਕਾ ਚ ਧਮ੍ਮਾ।

ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਂ ਉਪਤ੍ਥਮ੍ਭਯਮਾਨਂ ਤਿਦਣ੍ਡਂ ਵਿਯ ਅਤ੍ਤਨੋ ਉਪਕਾਰਕਧਮ੍ਮਾਨਂ ਉਪਤ੍ਥਮ੍ਭਕਭਾਵੇਨ ਪਚ੍ਚਯੋ **ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਪਚ੍ਚਯੋ**। ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਤਾਵਸੇਨੇਵ ਚ ਉਪਕਾਰਕਤਾ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਪਚ੍ਚਯਤਾ, ਨ ਸਹਜਾਤਮਤ੍ਤੇਨਾਤਿ ਅਯਮੇਤੇਸਂ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ ਵਿਸੇਸੋ। ਤਥਾ ਹਿ ਸਹਜਾਤਪਚ੍ਚਯਭਾਵੀਯੇਵ ਕੋਚਿ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਪਚ੍ਚਯੋ ਨ ਹੋਤਿ ਚਿਤ੍ਤਜਰੂਪਾਨਂ ਸਹਜਾਤਪਚ੍ਚਯਭਾਵਿਨੋ ਨਾਮਸ੍ਸ ਉਪਾਦਾਰੂਪਾਨਂ ਸਹਜਾਤਪਚ੍ਚਯਭਾਵੀਨਂ ਮਹਾਭੂਤਾਨਞ੍ਚ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਪਚ੍ਚਯਭਾਵਸ੍ਸ ਅਨੁਦ੍ਧਟਤ੍ਤਾ। ਯਦਿ ਹਿ ਸਹਜਾਤਭਾਵੇਨੇਵ ਅਤ੍ਤਨੋ ਉਪਕਾਰਕਾਨਂ ਉਪਕਾਰਕਤਾ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਪਚ੍ਚਯਤਾ ਸਿਯਾ, ਤਦਾ ਸਹਜਾਤਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਪਚ੍ਚਯੇਹਿ ਸਮਾਨੇਹਿ ਭਵਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ।

ਚਿਤ੍ਤਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਪਟੋ ਵਿਯ ਸਹਜਾਤਨਾਮਰੂਪਾਨਂ ਨਿਸ੍ਸਯਭੂਤਾ ਚਤੁਕ੍ਖਨ੍ਧਾ, ਤਰੁਪਬ੍ਬਤਾਦੀਨਂ ਪਥਵੀ ਵਿਯ ਆਧਾਰਣਤੋਯੇਵ ਸਹਜਾਤਰੂਪਸਤ੍ਤਵਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੂਨਂ ਯਥਾਕ੍ਕਮਂ ਨਿਸ੍ਸਯਾ ਭੂਤਰੂਪਂ, ਵਤ੍ਥੁ ਚਾਤਿ ਇਮੇ **ਨਿਸ੍ਸਯਪਚ੍ਚਯੋ** ਨਾਮ ਨਿਸ੍ਸੀਯਤਿ ਨਿਸ੍ਸਿਤਕੇਹੀਤਿ ਕਤ੍ਵਾ, ਬਲਵਭਾਵੇਨ ਨਿਸ੍ਸਯੋ ਪਚ੍ਚਯੋ **ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਪਚ੍ਚਯੋ** ਉਪ-ਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਅਤਿਸਯਜੋਤਕਤ੍ਤਾ, ਤਸ੍ਸ ਪਨ ਭੇਦਂ ਵਕ੍ਖਤਿ।

ਛ ਵਤ੍ਥੂਨਿ, ਛ ਆਰਮ੍ਮਣਾਨਿ ਚਾਤਿ ਇਮੇ ਪਚ੍ਚਯੁਪ੍ਪਨ੍ਨਤੋ ਪਠਮਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨਭਾਵੇਨ ਉਪਕਾਰਕੋ **ਪੁਰੇਜਾਤਪਚ੍ਚਯੋ**। ਪਚ੍ਛਾਜਾਤਪਚ੍ਚਯੇ ਅਸਤਿ ਸਨ੍ਤਾਨਟ੍ਠਿਤਿਹੇਤੁਭਾਵਂ ਆਗਚ੍ਛਨ੍ਤਸ੍ਸ ਕਾਯਸ੍ਸ ਉਪਤ੍ਥਮ੍ਭਨਭਾਵੇਨ ਉਪਕਾਰਕਾ ਪਚ੍ਛਾਜਾਤਾ ਚਿਤ੍ਤਚੇਤਸਿਕਾ ਧਮ੍ਮਾ **ਪਚ੍ਛਾਜਾਤਪਚ੍ਚਯੋ**। ਸੋ ਗਿਜ੍ਝਪੋਤਕਸਰੀਰਾਨਂ ਆਹਾਰਾਸਾ ਚੇਤਨਾ ਵਿਯ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ।

ਪੁਰਿਮਪੁਰਿਮਪਰਿਚਿਤਗਨ੍ਥੋ ਵਿਯ ਉਤ੍ਤਰਉਤ੍ਤਰਗਨ੍ਥਸ੍ਸ ਕੁਸਲਾਦਿਭਾਵੇਨ ਅਤ੍ਤਸਦਿਸਸ੍ਸ ਪਗੁਣਬਲਵਭਾਵਵਿਸਿਟ੍ਠਅਤ੍ਤਸਮਾਨਜਾਤਿਯਤਾਗਾਹਣਂ ਆਸੇਵਨਂ, ਤੇਨ ਪਚ੍ਚਯਾ ਸਜਾਤਿਯਧਮ੍ਮਾਨਂ ਸਜਾਤਿਯਧਮ੍ਮਾਵ **ਆਸੇਵਨਪਚ੍ਚਯੋ**। ਭਿਨ੍ਨਜਾਤਿਕਾ ਹਿ ਭਿਨ੍ਨਜਾਤਿਕੇਹਿ ਆਸੇਵਨਪਗੁਣੇਨ ਪਗੁਣਬਲਵਭਾਵਵਿਸਿਟ੍ਠਂ ਕੁਸਲਾਦਿਭਾਵਸਙ੍ਖਾਤਂ ਅਤ੍ਤਨੋ ਗਤਿਂ ਗਾਹਾਪੇਤੁਂ ਨ ਸਕ੍ਕੋਨ੍ਤਿ, ਨ ਚ ਸਯਂ ਤਤੋ ਗਣ੍ਹਨ੍ਤਿ, ਤੇ ਪਨ ਅਨਨ੍ਤਰਾਤੀਤਾਨਿ ਲੋਕਿਯਕੁਸਲਾਕੁਸਲਾਨਿ ਚੇਵ ਅਨਾਵਜ੍ਜਨਕਿਰਿਯਜਵਨਾਨਿ ਚਾਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। ਚਿਤ੍ਤਪ੍ਪਯੋਗਸਙ੍ਖਾਤਕਿਰਿਯਾਭਾਵੇਨ ਸਹਜਾਤਾਨਂ ਨਾਨਾਕ੍ਖਣਿਕਾਨਂ ਵਿਪਾਕਾਨਂ, ਕਟਤ੍ਤਾਰੂਪਾਨਞ੍ਚ ਉਪਕਾਰਿਕਾ ਚੇਤਨਾ **ਕਮ੍ਮਪਚ੍ਚਯੋ**।

ਅਤ੍ਤਨੋ ਨਿਰੁਸ੍ਸਾਹਸਨ੍ਤਭਾਵੇਨ ਸਹਜਾਤਨਾਮਰੂਪਾਨਂ ਨਿਰੁਸ੍ਸਾਹਸਨ੍ਤਭਾਵਾਯ ਉਪਕਾਰਕਾ ਵਿਪਾਕਚਿਤ੍ਤਚੇਤਸਿਕਾ **ਵਿਪਾਕਪਚ੍ਚਯੋ**। ਤੇ ਹਿ ਪਯੋਗੇਨ ਅਸਾਧੇਤਬ੍ਬਤਾਯ ਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਕਟਤ੍ਤਾ ਨਿਪ੍ਫਜ੍ਜਮਾਨਮਤ੍ਤਤੋ ਨਿਰੁਸ੍ਸਾਹਸਨ੍ਤਭਾਵਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਨ ਕਿਲੇਸਵੂਪਸਮਸਨ੍ਤਭਾਵਾ। ਤਥਾ ਸਨ੍ਤਭਾਵਤੋਯੇਵ ਹਿ ਭਵਙ੍ਗਾਦਯੋ ਦੁਬ੍ਬਿਞ੍ਞੇਯਜਾ। ਅਭਿਨਿਪਾਤਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਨਸਨ੍ਤੀਰਣਮਤ੍ਤਾ ਪਨ ਵਿਪਾਕਾ ਦੁਬ੍ਬਿਞ੍ਞੇਯਜਾਵ। ਜਵਨਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਯਾਵ ਨੇਸਂ ਰੂਪਾਦਿਗ੍ਗਹਿਤਤਾ ਵਿਞ੍ਞਾਯਤਿ।

ਰੂਪਾਰੂਪਾਨਂ ਉਪਤ੍ਥਮ੍ਭਕਤ੍ਤੇਨ ਉਪਕਾਰਕਾ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਆਹਾਰਾ **ਆਹਾਰਪਚ੍ਚਯੋ**। ਸਤਿਪਿ ਹਿ ਜਨਕਭਾਵੇ ਉਪਤ੍ਥਮ੍ਭਕਤ੍ਤਮੇਵ ਆਹਾਰਸ੍ਸ ਪਧਾਨਕਿਚ੍ਚਂ। ਜਨਯਨ੍ਤੋਪਿ ਆਹਾਰੋ ਅਵਿਚ੍ਛੇਦਵਸੇਨ ਉਪਤ੍ਥਮ੍ਭੇਨ੍ਤੋ ਵ ਜਨੇਤੀਤਿ ਉਪਤ੍ਥਮ੍ਭਕਭਾਵੋ ਵ ਆਹਾਰਭਾਵੋ। ਤੇਸੁ ਤੇਸੁ ਕਿਚ੍ਚੇਸੁ ਪਚ੍ਚਯੁਪ੍ਪਨ੍ਨਧਮ੍ਮੇਹਿ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਅਨੁਵਤ੍ਤਾਪਨਸਙ੍ਖਾਤਾਧਿਪਤਿਯਟ੍ਠੇਨ ਪਚ੍ਚਯੋ **ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਪਚ੍ਚਯੋ**।

ਆਰਮ੍ਮਣੂਪਨਿਜ੍ਝਾਨਲਕ੍ਖਣੂਪਨਿਜ੍ਝਾਨਵਸੇਨ ਉਪਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਆਰਮ੍ਮਣਨਿਜ੍ਝਾਨਕਾ ਵਿਤਕ੍ਕਾਦਯੋ **ਝਾਨਪਚ੍ਚਯੋ**। ਸੁਗਤਿਤੋ ਪੁਞ੍ਞਤੋ, ਦੁਗ੍ਗਹਿਤੋ ਪਾਪਤੋ ਵਾ ਨਿਯਜਾਨਟ੍ਠੇਨ ਉਪਕਾਰਕਾ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਾਦਯੋ **ਮਗ੍ਗਪਚ੍ਚਯੋ**।

ਪਰਮਤ੍ਥਤੋ ਭਿਨ੍ਨਾਪਿ ਏਕੀਭਾਵਗਤਾ ਵਿਯ ਏਕੁਪ੍ਪਾਦਾਦਿਭਾਵਸਙ੍ਖਾਤਸਮ੍ਪਯੋਗਲਕ੍ਖਣੇਨ ਉਪਕਾਰਕਾ ਨਾਮਧਮ੍ਮਾ ਵ **ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਪਚ੍ਚਯੋ**। ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਸਮ੍ਬਨ੍ਧਤਾਯ ਯੁਤ੍ਤਾਪਿ ਸਮਾਨਾ ਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤਭਾਵੇਨ ਵਿਸਂਸਟ੍ਠਤਾਯ ਨਾਨਤ੍ਤੂਪਗਮਨੇਨ ਉਪਕਾਰਕਾ ਵਤ੍ਥੁਚਿਤ੍ਤਚੇਤਸਿਕਾ **ਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤਪਚ੍ਚਯੋ**।

ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਸਭਾਵਸਙ੍ਖਾਤੇਨ ਅਤ੍ਥਿਭਾਵੇਨ ਤਾਦਿਸਸ੍ਸੇਵ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਉਪਤ੍ਥਮ੍ਭਕਤ੍ਤੇਨ ਉਪਕਾਰਕਾ ‘‘ਸਹਜਾਤਂ ਪੁਰੇਜਾਤ’’ਨ੍ਤ੍ਯਾਦਿਨਾ ਵਕ੍ਖਮਾਨਧਮ੍ਮਾ **ਅਤ੍ਥਿਪਚ੍ਚਯੋ**। ਸਤਿਪਿ ਹਿ ਜਨਕਤ੍ਤੇ ਠਿਤਿਯਂਯੇਵ ਸਾਤਿਸਯੋ ਅਤ੍ਥਿਪਚ੍ਚਯਾਨਂ ਬ੍ਯਾਪਾਰੋਤਿ ਉਪਤ੍ਥਮ੍ਭਕਤਾਵ ਤੇਸਂ ਗਹਿਤਾ। ਏਕਸ੍ਮਿਂ ਫਸ੍ਸਾਦਿਸਮੁਦਾਯੇ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨੇ ਦੁਤਿਯਸ੍ਸ ਅਭਾਵਤੋ ਅਤ੍ਤਨੋ ਠਿਤਿਯਾ ਓਕਾਸਂ ਅਲਭਨ੍ਤਾਨਂ ਅਨਨ੍ਤਰਮੁਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਕਚਿਤ੍ਤਚੇਤਸਿਕਾਨਂ ਓਕਾਸਦਾਨਵਸੇਨ ਉਪਕਾਰਕਾ ਅਨਨ੍ਤਰਨਿਰੁਦ੍ਧਾ ਚਿਤ੍ਤਚੇਤਸਿਕਾ **ਨਤ੍ਥਿਪਚ੍ਚਯੋ**।

ਅਤ੍ਤਨੋ ਸਭਾਵਾਵਿਗਮਨੇਨ ਅਪ੍ਪਵਤ੍ਤਮਾਨਾਨਂ ਵਿਗਤਭਾਵੇਨ ਉਪਕਾਰਕਾਯੇਵ ਧਮ੍ਮਾ **ਵਿਗਤਪਚ੍ਚਯੋ**। ਨਿਰੋਧਾਨੁਪਗਮਨਵਸੇਨ ਉਪਕਾਰਕਾ ਅਤ੍ਥਿਪਚ੍ਚਯਾ ਵ **ਅਵਿਗਤਪਚ੍ਚਯੋ**। ਸਸਭਾਵਤਾਮਤ੍ਤੇਨ ਉਪਕਾਰਕਤਾ ਅਤ੍ਥਿਪਚ੍ਚਯਤਾ, ਨਿਰੋਧਾਨੁਪਗਮਨਵਸੇਨ ਉਪਕਾਰਕਤਾ ਅਵਿਗਤਪਚ੍ਚਯਤਾਤਿ ਪਚ੍ਚਯਤਾਵਿਸੇਸੋ ਨੇਸਂ ਧਮ੍ਮਾਵਿਸੇਸੇਪਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। ਧਮ੍ਮਾਨਞ੍ਹਿ ਸਮਤ੍ਥਤਾਵਿਸੇਸਂ ਸਬ੍ਬਾਕਾਰੇਨ ਞਤ੍ਵਾ ਭਗਵਤਾ ਚਤੁਵੀਸਤਿਪਚ੍ਚਯਾ ਦੇਸਿਤਾਤਿ ਭਗਵਤਿ ਸਦ੍ਧਾਯ ‘‘ਏਵਂ ਵਿਸੇਸਾ ਏਤੇ ਧਮ੍ਮਾ’’ਤਿ ਸੁਤਮਯਞਾਣਂ ਉਪ੍ਪਾਦੇਤ੍ਵਾ ਚਿਨ੍ਤਾਭਾਵਨਾਮਯਞਾਣੇਹਿ ਤਦਭਿਸਮਯਾਯ ਯੋਗੋ ਕਰਣੀਯੋ। ਅਵਿਸੇਸੇਪਿ ਹਿ ਧਮ੍ਮਸਾਮਗ੍ਗਿਯਸ੍ਸ ਤਥਾ ਤਥਾ ਵਿਨੇਤਬ੍ਬਪੁਗ੍ਗਲਾਨਂ ਵਸੇਨ ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤੋਪਿ ਪਚ੍ਚਯੋ ਪੁਨ ਪਕਾਰਨ੍ਤੇਨ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਅਹੇਤੁਕਦੁਕਂ ਵਤ੍ਵਾਪਿ ਹੇਤੁਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤਦੁਕਂ ਵਿਯਾਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ।

੧੫. **ਨਾਮਂ** ਚਤੁਕ੍ਖਨ੍ਧਸਙ੍ਖਾਤਂ ਨਾਮਂ ਤਾਦਿਸਸ੍ਸੇਵ **ਨਾਮਸ੍ਸ ਛਧਾ** ਛਹਾਕਾਰੇਹਿ ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ, ਤਦੇਵ **ਨਾਮਰੂਪੀਨਂ** ਸਮੁਦਿਤਾਨਂ **ਪਞ੍ਚਧਾ** ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ, **ਰੂਪਸ੍ਸ ਪੁਨ** ਭੂਤੁਪਾਦਾਯਭੇਦਸ੍ਸ **ਏਕਧਾ** ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ, ਰੂਪਞ੍ਚ ਨਾਮਸ੍ਸ ਏਕਧਾ ਪਚ੍ਚਯੋ, ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਨਾਮਰੂਪਾਨਿ ਨਾਮਸ੍ਸ **ਦ੍ਵਿਧਾ** ਦ੍ਵਿਪ੍ਪਕਾਰਾ ਪਚ੍ਚਯਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, **ਦ੍ਵਯਂ** ਪਨ ਨਾਮਰੂਪਦ੍ਵਯਂ ਸਮੁਦਿਤਂ **ਦ੍ਵਯਸ੍ਸ** ਤਾਦਿਸਸ੍ਸੇਵ ਨਾਮਰੂਪਦ੍ਵਯਸ੍ਸ **ਨਵਧਾ** ਪਚ੍ਚਯੋ ਚੇਤਿ ਏਵਂ ਪਚ੍ਚਯਾ ਛਬ੍ਬਿਧਾ ਠਿਤਾ।

੧੬. ਵਿਪਾਕਬ੍ਯਾਕਤਂ ਕਮ੍ਮਵਸੇਨ ਵਿਪਾਕਭਾਵਪ੍ਪਤ੍ਤਂ ਕਮ੍ਮਵੇਗਕ੍ਖਿਤ੍ਤਪਤਿਤਂ ਵਿਯ ਹੁਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨਂ ਅਤ੍ਤਨੋ ਸਭਾਵਂ ਗਾਹੇਤ੍ਵਾ ਪਰਿਭਾਵੇਤ੍ਵਾ ਨੇਵ ਅਞ੍ਞਂ ਪਵਤ੍ਤੇਤਿ, ਨ ਚ ਪੁਰਿਮਵਿਪਾਕਾਨੁਭਾਵਂ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ‘‘ਨ ਮਗ੍ਗਪਚ੍ਚਯਾ ਆਸੇਵਨੇ ਏਕ’’ਨ੍ਤਿ (ਪਟ੍ਠਾ॰ ੧.੧.੨੨੧) ਵਚਨਤੋ ਚ ਅਹੇਤੁਕਕਿਰਿਯੇਸੁ ਹਸਿਤੁਪ੍ਪਾਦਸ੍ਸੇਵ ਆਸੇਵਨਤਾਉਦ੍ਧਰਣੇਨ ਆਵਜ੍ਜਨਦ੍ਵਯਂ ਆਸੇਵਨਪਚ੍ਚਯੋ ਨ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਜਵਨਾਨੇਵ ਆਸੇਵਨਪਚ੍ਚਯਭਾਵਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੀਤਿ ਆਹ **“ਪੁਰਿਮਾਨਿ ਜਵਨਾਨੀ”**ਤ੍ਯਾਦਿ। ਅਵਿਸੇਸਵਚਨੇਪੇਤ੍ਥ ਲੋਕਿਯਕੁਸਲਾਕੁਸਲਾਬ੍ਯਾਕਤਜਵਨਾਨੇਵ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾਨਿ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਜਵਨਾਨਂ ਆਸੇਵਨਭਾਵਸ੍ਸ ਅਨੁਦ੍ਧਟਤ੍ਤਾ।

ਏਵਞ੍ਚ ਕਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਂ **ਪਟ੍ਠਾਨਟ੍ਠਕਥਾਯਂ** (ਪਟ੍ਠਾ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧.੧੨) ‘‘ਲੋਕੁਤ੍ਤਰੋ ਪਨ ਆਸੇਵਨਪਚ੍ਚਯੋ ਨਾਮ ਨਤ੍ਥੀ’’ਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਹਿ ਕੁਸਲਂ ਭਿਨ੍ਨਜਾਤਿਕਸ੍ਸ ਪੁਰੇਚਰਤ੍ਤਾ ਨ ਤੇਨ ਆਸੇਵਨਗੁਣਂ ਗਣ੍ਹਾਪੇਤਿ, ਫਲਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਚ ਜਵਨਵਸੇਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਾਨਿਪਿ ਵਿਪਾਕਾਬ੍ਯਾਕਤੇ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਆਸੇਵਨਂ ਨ ਗਣ੍ਹਨ੍ਤਿ, ਨ ਚ ਅਞ੍ਞਂ ਗਾਹਾਪੇਨ੍ਤਿ। ਯਮ੍ਪਿ ‘‘ਆਸੇਵਨਵਿਨਿਮੁਤ੍ਤਂ ਜਵਨਂ ਨਤ੍ਥੀ’’ਤਿ **ਆਚਰਿਯਧਮ੍ਮਪਾਲਤ੍ਥੇਰੇਨ** ਵੁਤ੍ਤਂ, ਤਮ੍ਪਿ ਯੇਭੁਯ੍ਯਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵਿਞ੍ਞਾਯਤਿ। ਇਤਰਥਾ ਆਚਰਿਯਸ੍ਸ ਅਸਮਪੇਕ੍ਖਿਤਾਭਿਧਾਯਕਤ੍ਤਪ੍ਪਸਙ੍ਗੋ ਸਿਯਾ। ਮਗ੍ਗੋ ਪਨ ਗੋਤ੍ਰਭੁਤੋ ਆਸੇਵਨਂ ਨ ਗਣ੍ਹਾਤੀਤਿ ਨਤ੍ਥਿ ਭੂਮਿਆਦਿਵਸੇਨ ਨਾਨਾਜਾਤਿਤਾਯ ਅਨਧਿਪ੍ਪੇਤਤ੍ਤਾ। ਤਥਾ ਹਿ ਵੁਤ੍ਤਂ **ਪਟ੍ਠਾਨੇ** ‘‘ਗੋਤ੍ਰਭੁ ਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਆਸੇਵਨਪਚ੍ਚਯੇਨ ਪਚ੍ਚਯੋ, ਵੋਦਾਨਂ ਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਆਸੇਵਨਪਚ੍ਚਯੇਨ ਪਚ੍ਚਯੋ’’ਤਿ (ਪਟ੍ਠਾ॰ ੧.੧.੪੨੬)। ਏਕੁਪ੍ਪਾਦਾਦਿਚਤੁਬ੍ਬਿਧਸਮ੍ਪਯੋਗਲਕ੍ਖਣਾਭਾਵਤੋ ਸਹੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨਮ੍ਪਿ ਰੂਪਧਮ੍ਮਾਨਂ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਪਚ੍ਚਯਤਾ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ **“ਚਿਤ੍ਤਚੇਤਸਿਕਾ ਧਮ੍ਮਾ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞ”**ਨ੍ਤਿ।

੧੭. **ਹੇਤੁਜ੍ਝਾਨਙ੍ਗਮਗ੍ਗਙ੍ਗਾਨਿ ਸਹਜਾਤਾਨਂ ਨਾਮ ਰੂਪਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਤਯੋਪੇਤੇ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯਂ ਕਮ੍ਮਸਮੁਟ੍ਠਾਨਾਨਂ, ਪਵਤ੍ਤਿਯਂ ਚਿਤ੍ਤਸਮੁਟ੍ਠਾਨਾਨਞ੍ਚ ਰੂਪਾਨਂ, ਉਭਯਤ੍ਥ ਸਹਜਾਤਾਨਂ ਨਾਮਾਨਞ੍ਚ ਹੇਤਾਦਿਪਚ੍ਚਯੇਨ ਪਚ੍ਚਯਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ‘‘ਸਹਜਾਤਰੂਪਨ੍ਤਿ ਹਿ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯਂ ਕਮ੍ਮਸਮੁਟ੍ਠਾਨਾਨਂ, ਪਵਤ੍ਤਿਯਂ ਚਿਤ੍ਤਸਮੁਟ੍ਠਾਨਾਨ’’ਨ੍ਤਿ ਵਕ੍ਖਤਿ। **ਸਹਜਾਤਾ ਚੇਤਨਾ**ਤਿ ਅਨ੍ਤਮਸੋ ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣਾਦੀਹਿਪਿ ਸਹਜਾਤਚੇਤਨਾ। **ਸਹਜਾਤਾਨਂ ਨਾਮ ਰੂਪਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਸਬ੍ਬਾਪਿ ਚੇਤਨਾ ਨਾਮਾਨਂ, ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਸਹਗਤਾ ਚੇਤਨਾ

ਕਮ੍ਮਸਮੁਟ੍ਠਾਨਰੂਪਾਨਂ, ਪਵਤ੍ਤਿਯਂ ਰੂਪਸਮੁਟ੍ਠਾਪਕਚਿਤ੍ਤਸਹਗਤਾ ਚੇਤਨਾ ਚਿਤ੍ਤਸਮੁਟ੍ਠਾਨਰੂਪਾਨਞ੍ਚ। **ਨਾਨਾਕ੍ਖਣਿਕਾ ਚੇਤਨਾ**ਤਿ ਵਿਪਾਕਕ੍ਖਣਤੋ ਨਾਨਾਕ੍ਖਣੇ ਅਤੀਤਭਵਾਦੀਸੁ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਾ ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਚੇਤਨਾ। **ਨਾਮਰੂਪਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਉਭਯਤ੍ਥਾਪਿ ਨਾਮਰੂਪਾਨਂ। **ਵਿਪਾਕਕ੍ਖਨ੍ਧਾ**ਤਿ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਵਿਞ੍ਞਾਣਾਦਿਕਾ ਵਿਪਾਕਾ ਅਰੂਪਕ੍ਖਨ੍ਧਾ। ਕਮ੍ਮਸਮੁਟ੍ਠਾਨਮ੍ਪਿ ਹਿ ਰੂਪਂ ਵਿਪਾਕਵੋਹਾਰਂ ਨ ਲਭਤਿ ਅਰੂਪਧਮ੍ਮਭਾਵੇਨ, ਸਾਰਮ੍ਮਣਭਾਵੇਨ ਚ ਕਮ੍ਮਸਦਿਸੇਸੁ ਅਰੂਪਧਮ੍ਮੇਸ੍ਵੇਵ ਵਿਪਾਕ-ਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਨਿਰੁਲ੍ਹਤ੍ਤਾ।

੧੮. **ਪੁਰੇਜਾਤਸ੍ਸ ਇਮਸ੍ਸ ਕਾਯਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਪਚ੍ਚਯਧਮ੍ਮਤੋ ਪੁਰੇ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਇਮਸ੍ਸ ਰੂਪਕਾਯਸ੍ਸ। ਕਥਂ ਪਨ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਪੁਰੇ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਯਂ ਪਚ੍ਛਾਜਾਤਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯਤਾਤਿ? ਨਨੁ ਵੁਤ੍ਤਂ ''ਪਚ੍ਛਾਜਾਤਪਚ੍ਚਯੇ ਅਸਤਿ ਸਨ੍ਤਾਨਟ੍ਠਿਤਿਹੇਤੁਕਭਾਵਂ ਆਗਚ੍ਛਨ੍ਤਸ੍ਸਾ''ਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਸਨ੍ਤਾਨਪ੍ਪਵਤ੍ਤਸ੍ਸ ਹੇਤੁਭਾਵੂਪਤ੍ਥਮ੍ਭਨੇ ਇਮਸ੍ਸ ਬਜਾਪਾਰੋਤਿ ਨ ਕੋਚਿ ਵਿਰੋਧੋ।

੧੯. ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯਂ ਚਕ੍ਖਾਦਿਵਤ੍ਥੂਨਂ ਅਸਮ੍ਭਵਤੋ, ਸਤਿ ਚ ਸਮ੍ਭਵੇ ਤਂਤਂਵਿਞ੍ਞਾਣਾਨਂ ਪਚ੍ਚਯਭਾਵਾਨੁਪਗਮਨਤੋ, ਹਦਯਵਤ੍ਥੁਨੋ ਚ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਵਿਞ੍ਞਾਣੇਨ ਸਹੁਪ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਪੁਰੇਜਾਤਕਤਾਭਾਵਤੋ ਵੁਤ੍ਤਂ **"ਛਵਤ੍ਥੂਨਿ ਪਵਤ੍ਤਿਯਾ"**ਨ੍ਤਿ। **"ਪਞ੍ਚਾਰਮ੍ਮਣਾਨਿ ਪਞ੍ਚਵਿਞ੍ਞਾਣਵੀਥਿਯਾ"**ਤਿ ਚ ਇਦਂ ਆਰਮ੍ਮਣਪੁਰੇਜਾਤਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਆਗਤਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਪਞ੍ਚਾਵਾਰੇ** ਪਨ ''ਸੇਕ੍ਖਾ ਵਾ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਾ ਵਾ ਚਕ੍ਖੁਂ ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ ਦੁਕ੍ਖਤੋ ਅਨਤ੍ਤਤੋ ਵਿਪਸ੍ਸਨ੍ਤੀ''ਤਜਾਦਿਨਾ (ਪਟ੍ਠਾ॰ ੧.੧.੪੨੪) ਅਵਿਸੇਸੇਨ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਚਕ੍ਖਾਦੀਨਮ੍ਪਿ ਗਹਿਤਤ੍ਤਾ ਧਮ੍ਮਾਰਮ੍ਮਣਮ੍ਪਿ ਆਰਮ੍ਮਣਪੁਰੇਜਾਤਂ ਮਨੋਵਿਞ੍ਞਾਣਵੀਥਿਯਾ ਲਬ੍ਭਤਿ। ਅਤ੍ਥਤੋ ਹੇਤਂ ਸਿਦ੍ਧਂ, ਯਂ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਧਮ੍ਮਾਰਮ੍ਮਣਂ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਮਨੋਦ੍ਵਾਰਿਕਵੀਥਿ ਪਵਤ੍ਤਤਿ, ਤਂ ਤਸ੍ਸ ਆਰਮ੍ਮਣਪੁਰੇਜਾਤਂ ਹੋਤੀਤਿ।

੨੨. ਪਕਤਿਯਾ ਏਵ ਪਚ੍ਚਯਨ੍ਤਰਰਹਿਤੇਨ ਅਤ੍ਤਨੋ ਸਭਾਵੇਨੇਵ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯੋ **ਪਕਤੂਪਨਿਸ੍ਸਯੋ**। ਆਰਮ੍ਮਣਾਨਨ੍ਤਰੇਹਿ ਅਸਂਮਿਸ੍ਸੋ ਪੁਥਗੇਵ ਕੋਚਿ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਅਥ ਵਾ ਪਕਤੋ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯੋ **ਪਕਤੂਪਨਿਸ੍ਸਯੋ। ਪਕਤੋ**ਤਿ ਚੇਤ੍ਥ ਪ-ਕਾਰੋ ਉਪਸਗ੍ਗੋ, ਸੋ ਅਤ੍ਤਨੋ ਫਲਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਾਦਨਸਮਤ੍ਥਭਾਵੇਨ ਸਨ੍ਤਾਨੇ ਨਿਪ੍ਫਾਦਿਤਭਾਵਂ, ਆਸੇਵਿਤਭਾਵਞ੍ਚ ਦੀਪੇਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਸਨ੍ਤਾਨੇ ਨਿਪ੍ਫਨ੍ਨੋ ਰਾਗਾਦਿ, ਸਦ੍ਧਾਦਿ, ਉਪਸੇਵਿਤੋ ਵਾ ਉਤੁਭੋਜਨਾਦਿ ਪਕਤੂਪਨਿਸ੍ਸਯੋ। ਤਥਾ ਚੇਵ ਨਿਦ੍ਦਿਸਤਿ।

੨੩. **ਗਰੁਕਤ**ਨ੍ਤਿ ਗਰੁਂ ਕਤ੍ਵਾ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਿਤਂ। ਤਥਾ ਹਿ ''ਦਾਨਂ ਦਤ੍ਵਾ ਸੀਲਂ ਸਮਾਦਿਯਿਤ੍ਵਾ ਉਪੋਸਥਕਮ੍ਮਂ ਕਤ੍ਵਾ ਤਂ ਗਰੁਂ ਕਤ੍ਵਾ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਤੀ''ਤਜਾਦਿਨਾ (ਪਟ੍ਠਾ॰ ੧.੧.੪੧੩) ਦਾਨਸੀਲਉਪੋਸਥਕਮ੍ਮਪੁਬ੍ਬੇਕਤਸੁਚਿਣ੍ਣਝਾਨਗੋਤ੍ਰਭੁਵੋਦਾਨਮਗ੍ਗਾਦੀਨਿ ਗਰੁਂ ਕਤ੍ਵਾ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਵਸੇਨ ਅਸ੍ਸ ਨਿਦ੍ਦੇਸੋ ਪਵਤ੍ਤੋ।

੨੪. ''ਪੁਰਿਮਾ ਪੁਰਿਮਾ ਕੁਸਲਾ ਖਨ੍ਧਾ ਪਚ੍ਛਿਮਾਨਂ ਪਚ੍ਛਿਮਾਨਂ ਕੁਸਲਾਨਂ ਖਨ੍ਧਾਨਂ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਪਚ੍ਚਯੇਨ ਪਚ੍ਚਯੋ''ਤਜਾਦਿਨਾ (ਪਟ੍ਠਾ॰ ੧.੧.੪੨੩) ਨਯੇਨ ਅਨਨ੍ਤਰਪਚ੍ਚਯੇਨ ਸਦ੍ਧਿਂ ਨਾਨਤ੍ਤਂ ਅਕਤ੍ਵਾ ਅਨਨ੍ਤਰੂਪਨਿਸ੍ਸਯਸ੍ਸ ਆਗਤਤ੍ਤਾ ਵੁਤ੍ਤਂ **"ਅਨਨ੍ਤਰਨਿਰੁਦ੍ਧਾ"**ਤਜਾਦਿ। ਏਵਂ ਸਨ੍ਤੇਪਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਨਨ੍ਤਰਂ ਅਨੁਰੂਪਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਵਸੇਨ ਅਨਨ੍ਤਰਪਚ੍ਚਯੋ, ਬਲਵਕਾਰਣਵਸੇਨ ਅਨਨ੍ਤਰੂਪਨਿਸ੍ਸਯਪਚ੍ਚਯੋਤਿ ਅਯਮੇਤੇਸਂ ਵਿਸੇਸੋ।

੨੫. ਯਥਾਰਹਂ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਞ੍ਚ ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਚ ਰਾਗਾਦਯੋ...ਪੇ॰... ਸੇਨਾਸਨਞ੍ਚਾਤਿ ਯੋਜਨਾ। ਰਾਗਾਦਯੋ ਹਿ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਨਿਪ੍ਫਾਦਿਤਾ, ਪੁਗ੍ਗਲਾਦਯੋ ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਸੇਵਿਤਾ। ਤਥਾ ਹਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਆਚਰਿਯੇਨ –

> ''ਰਾਗਸਦ੍ਧਾਦਯੋ ਧਮ੍ਮਾ, ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਮਨੁਵਾਸਿਤਾ।
> ਸਤ੍ਤਸਙ੍ਖਾਰਧਮ੍ਮਾ ਚ, ਬਹਿਦ੍ਧੋਪਨਿਸੇਵਿਤਾ''ਤਿ॥ (ਨਾਮ॰ ਪਰਿ॰ ੮੨੭)।

ਅਥ ਵਾ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਞ੍ਚ ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਚ ਕੁਸਲਾਦਿਧਮ੍ਮਾਨਨ੍ਤਿ ਯਥਾਠਿਤਵਸੇਨੇਵ ਯੋਜਨਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਹਿ ਰਾਗਾਦਯੋ ਚ ਅਤ੍ਤਨੋ ਕੁਸਲਾਦਿਧਮ੍ਮਾਨਂ ਕਲਜਾਣਮਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਸਦ੍ਧਾਦਿਕੇ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਕੁਸਲਂ ਕਰੋਨ੍ਤਾਨਂ ਪਰੇਸਞ੍ਚ ਨਿਸ੍ਸਯਾ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਤਤ੍ਥ ਕਾਮਰਾਗਾਦਯੋ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਕਾਮਭਵਾਦੀਸੁ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਨਤ੍ਥੰ, ਰਾਗਾਦਿਵੂਪਸਮਤ੍ਥਞ੍ਚ ਦਾਨਸੀਲਉਪੋਸਥਜ੍ਝਾਨਾਭਿਞ੍ਞਾਵਿਪਸ੍ਸਨਾਮਗ੍ਗਭਾਵਨਾ, ਰਾਗਾਦਿਹੇਤੁਕਾ ਚ ਉਪਰੂਪਰਿਰਾਗਾਦਯੋ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਯਥਾਰਹਂ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। ਯਂ ਯਞ੍ਹਿ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਯਸ੍ਸ ਯਸ੍ਸ ਸਮ੍ਭਵੋ, ਤਂ ਤਂ ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਪਕਤੂਪਨਿਸ੍ਸਯੋ ਹੋਤਿ। ਪਚ੍ਚਯਮਹਾਪਦੇਸੋ ਹੇਸ, ਯਦਿਦਂ ''ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਪਚ੍ਚਯੋ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਥਾ ਚਾਹ "**ਬਹੁਧਾ ਹੋਤਿ ਪਕਤੂਪਨਿਸ੍ਸਯੋ**"ਤਿ। **ਸਦ੍ਧਾਦਯੋ**ਤਿ ਸੀਲਸੁਤਚਾਗਪਞ੍ਞਾ। ਅਤ੍ਤਨੋ ਸਦ੍ਧਾਦਿਕਞ੍ਹਿ ਉਪਨਿਸ੍ਸਾਯ ਅਤ੍ਤਨੋ ਦਾਨਸੀਲਾਦਯੋ, ਤਥਾ ਕਲ੍ਯਾਣਮਿਤ੍ਤਾਨਂ ਸਦ੍ਧਾਦਯੋ ਉਪਨਿਸ੍ਸਾਯ ਪਰੇਸਞ੍ਚ ਦਾਨਸੀਲਾਦਯੋ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਪਾਕਟਮੇਤਂ। **ਸੁਖਂ ਦੁਕ੍ਖ**ਨ੍ਤਿ ਕਾਯਿਕਂ ਸੁਖਂ ਦੁਕ੍ਖਂ। **ਪੁਗ੍ਗਲੋ**ਤਿ ਕਲ੍ਯਾਣਮਿਤ੍ਤਾਦਿਪੁਗ੍ਗਲੋ। **ਭੋਜਨ**ਨ੍ਤਿ ਸਪ੍ਪਾਯਾਦਿਭੋਜਨਂ, **ਉਤੁ**ਪਿ ਤਾਦਿਸੋਵ।

੨੭. ''ਅਧਿਪਤਿ...ਪੇ॰... ਪਚ੍ਚਯਾ ਹੋਨ੍ਤੀ''ਤਿ ਸਙ੍ਖੇਪੇਨ ਵੁਤ੍ਤਮਤ੍ਥਂ ਵਿਤ੍ਥਾਰੇਤੁਂ "**ਤਤ੍ਥ ਗਰੁਕਤਮਾਰਮ੍ਮਣ**"ਨ੍ਤ੍ਯਾਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਗਰੁਕਤਮਾਰਮ੍ਮਣ**ਨ੍ਤਿ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਅਸ੍ਸਾਦਾਦਿਨਾ ਗਰੁਕਤਂ ਆਰਮ੍ਮਣਂ। ਤਞ੍ਹਿ ਝਾਨਮਗ੍ਗਫਲਵਿਪਸ੍ਸਨਾਨਿਬ੍ਬਾਨਾਦਿਭੇਦਂ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਅਸ੍ਸਾਦਾਦਿਮਗ੍ਗਫਲਾਦਿਧਮ੍ਮੇ ਅਤ੍ਤਾਧੀਨੇ ਕਰੋਤੀਤਿ ਆਰਮ੍ਮਣਾਧਿਪਤਿ ਨਾਮ। ਗਰੁਕਾਤਬ੍ਬਤਾਮਤ੍ਤੇਨ ਆਰਮ੍ਮਣਾਧਿਪਤਿ। ਗਰੁਕਤੋਪਿ ਬਲਵਕਾਰਣਟ੍ਠੇਨ ਆਰਮ੍ਮਣੂਪਨਿਸ੍ਸਯੋਤਿ ਅਯਮੇਤੇਸਂ ਵਿਸੇਸੋ। **ਸਹਜਾਤਾ...ਪੇ॰... ਨਾਮਰੂਪਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਛਨ੍ਦਚਿਤ੍ਤਵੀਰਿਯਵੀਮਂਸਾਨਂ, ਵਸੇਨ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧੋਪਿ ਸਹਜਾਤਾਧਿਪਤਿ ਯਥਾਰਹਂ ਸਹਜਾਤਨਾਮਰੂਪਾਨਂ ਪਵਤ੍ਤਿਯਂਯੇਵ ਸਹਜਾਤਾਧਿਪਤਿਵਸੇਨ ਪਚ੍ਚਯੋ।

੨੮. ਰੂਪਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਅਰੂਪਧਮ੍ਮਂ ਪਤਿ ਸਹਜਾਤਪਚ੍ਚਯਤਾ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯਂ ਵਤ੍ਥੁਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਆਹ "**ਵਤ੍ਥੁਵਿਪਾਕਾ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞ**"ਨ੍ਤਿ –

੩੦. ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞੂਪਤ੍ਥਮ੍ਭਨਵਸੇਨੇਵ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਪਚ੍ਚਯਤਾ, ਨ ਸਹਜਾਤਮਤ੍ਤੇਤਿ ਪਵਤ੍ਤਿਯਂ ਰੂਪਂ ਨਾਮਾਨਂ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਪਚ੍ਚਯੋ ਨ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਵੁਤ੍ਤਂ "**ਚਿਤ੍ਤਚੇਤਸਿਕਾ ਧਮ੍ਮਾ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞ**"ਨ੍ਤਿ। ਤਥਾ ਉਪਾਦਾਰੂਪਾਨਿ ਚ ਭੂਤਰੂਪਾਨਂ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਪਚ੍ਚਯਾ ਨ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ "**ਮਹਾਭੂਤਾ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞ**"ਨ੍ਤਿ।

੩੧. ਨਨੁ ਚ ''ਅਰੂਪਿਨੋ ਆਹਾਰਾ ਸਹਜਾਤਾਨਂ ਨਾਮਰੂਪਾਨ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਏਵਞ੍ਚ ਸਤਿ ਅਸਞ੍ਞੀਨਂ ਸਹਜਾਤਾਹਾਰਸ੍ਸ ਅਸਮ੍ਭਵਤੋ ''ਸਬ੍ਬੇ ਸਤ੍ਤਾ ਆਹਾਰਟ੍ਠਿਤਿਕਾ''ਤਿ ਕਥਮਿਦਂ ਨੀਯਤੀਤਿ? ਵੁਚ੍ਚਤੇ – ਮਨੋਸਞ੍ਚੇਤਨਾਹਾਰਵਸਪ੍ਪਵਤ੍ਤਸ੍ਸ ਕਮ੍ਮਸ੍ਸ , ਤਂਸਹਗਤਾਨਮ੍ਪਿ ਵਾ ਸੇਸਾਹਾਰਾਨਂ ਕਮ੍ਮੂਪਨਿਸ੍ਸਯਪਚ੍ਚਯੇਹਿ ਪਚ੍ਚਯਤ੍ਤਪਰਿਯਾਯਂ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਸਬ੍ਬਸਤ੍ਤਾਨਂ ਆਹਾਰਟ੍ਠਿਤਿਕਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਨ ਆਹਾਰਪਚ੍ਚਯਭਾਵਤੋਤਿ।

੩੨. ''ਪਞ੍ਚ ਪਸਾਦਾ''ਤ੍ਯਾਦੀਸੁ ਨਨੁ ਇਤ੍ਥਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਪੁਰਿਸਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾ ਨ ਗਹਿਤਾਤਿ? ਸਚ੍ਚਂ ਨ ਗਹਿਤਾ। ਯਦਿਪਿ ਤੇਸਂ ਲਿਙ੍ਗਾਦੀਹਿ ਅਨੁਵਤ੍ਤਨੀਯਤਾ ਅਤ੍ਥਿ, ਸਾ ਪਨ ਨ ਪਚ੍ਚਯਭਾਵਤੋ। ਯਥਾ ਹਿ ਜੀਵਿਤਾਹਾਰਾ ਯੇਸਂ ਪਚ੍ਚਯਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਤੇਸਂ ਅਨੁਪਾਲਕਾ ਉਪਤ੍ਥਮ੍ਭਕਾ ਅਤ੍ਥਿ, ਅਵਿਗਤਪਚ੍ਚਯਭੂਤਾ ਚ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਨ ਏਵਂ ਇਤ੍ਥਿਪੁਰਿਸਭਾਵਾ ਲਿਙ੍ਗਾਦੀਨਂ ਕੇਨਚਿ ਉਪਕਾਰੇਨ ਉਪਕਾਰਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਕੇਵਲਂ ਪਨ ਯਥਾਸਕੇਹੇਵ ਕਮ੍ਮਾਦਿਪਚ੍ਚਯੇਹਿ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨਂ ਲਿਙ੍ਗਾਦੀਨਂ ਯਥਾ ਇਤ੍ਥਾਦਿਗ੍ਗਹਣਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯਭਾਵੋ ਹੋਤਿ, ਤਤੋ ਅਞ੍ਞੇਨਾਕਾਰੇਨ ਤਂ-ਸਹਿਤਸਨ੍ਤਾਨੇ ਅਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਤੋ ਲਿਙ੍ਗਾਦੀਹਿ ਅਨੁਵਤ੍ਤਨੀਯਤਾ, ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਤਾ ਚ ਨੇਸਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਨ ਤੇਸਂ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਪਚ੍ਚਯਭਾਵੋ ਵੁਤ੍ਤੋ।

੩੩. ਯੇਸਂ ਨਾਮਾਨਂ ਚਕ੍ਖਾਦੀਨਂ ਅਬ੍ਭਨ੍ਤਰਤੋ ਨਿਕ੍ਖਮਨ੍ਤਾਨਂ ਵਿਯ ਪਵਤ੍ਤਾਨਂ, ਯੇਸਞ੍ਚ ਰੂਪਾਨਂ ਨਾਮਸਨ੍ਨਿਸ੍ਸਯੇਨੇਵ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਾਨਂ ਸਮ੍ਪਯੋਗਾਸਙ੍ਕਾ ਹੋਤਿ, ਤੇਸਮੇਵ ਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤਪਚ੍ਚਯਤਾ। ਰੂਪਾਨਂ ਪਨ ਰੂਪੇਹਿ ਸਾਸਙ੍ਕਾ ਨਤ੍ਥਿ। ਵਤ੍ਥੁਸਨ੍ਨਿਸ੍ਸਯੇਨੇਵ ਜਾਯਨ੍ਤਾਨਂ ਵਿਸਯਭਾਵਮਤ੍ਤਂ ਆਰਮ੍ਮਣਨ੍ਤਿ ਤੇਨਾਪਿ ਤੇਸਂ ਸਮ੍ਪਯੋਗਾਸਙ੍ਕਾ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਯੇਸਂ ਸਮ੍ਪਯੋਗਾਸਙ੍ਕਾ ਅਤ੍ਥਿ, ਤੇਸਮੇਵ ਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤਪਚ੍ਚਯਤਾਪਿ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਆਹ "**ਓਕ੍ਕਨ੍ਤਿਕ੍ਖਣੇ ਵਤ੍ਥੁ**"ਤ੍ਯਾਦਿ।

੩੪. ਸਬ੍ਬਥਾ ਸਬ੍ਬਾਕਾਰੇਨ ਯਥਾਰਹਂ ਨਾਮਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ ਤਿਵਿਧਂ ਸਹਜਾਤਂ, ਦੁਵਿਧਂ ਪੁਰੇਜਾਤਂ, ਏਕਵਿਧਂ ਪਚ੍ਛਾਜਾਤਞ੍ਚ ਪਚ੍ਚਯਜਾਤਂ, ਆਹਾਰੇਸੁ ਕਬਲ਼ੀਕਾਰੋ ਆਹਾਰੋ, ਰੂਪਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਨ੍ਤਿ ਅਯਂ ਪਞ੍ਚਵਿਧੋਪਿ ਅਤ੍ਥਿਪਚ੍ਚਯੋ, ਅਵਿਗਤਪਚ੍ਚਯੋ ਚ ਹੋਤਿ। ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਸਭਾਵੇਨ ਅਤ੍ਥਿਭਾਵੇਨ ਤਾਦਿਸਸ੍ਸੇਵ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਉਪਤ੍ਥਮ੍ਭਕਤ੍ਤਾ ਅਤ੍ਥਿਭਾਵਾਭਾਵੇਨ ਅਨੁਪਕਾਰਕਾਨਮੇਵ ਅਤ੍ਥਿਭਾਵੇਨ ਉਪਕਾਰਕਤਾ ਅਤ੍ਥਿਪਚ੍ਚਯਭਾਵੋਤਿ ਨਤ੍ਥਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨਸ੍ਸ ਸਬ੍ਬਦਾ ਭਾਵਿਨੋ ਅਤ੍ਥਿਪਚ੍ਚਯਤਾ, ਅਵਿਗਤਪਚ੍ਚਯਤਾ ਚ। ਉਪ੍ਪਾਦਾਦਿਯੁਤ੍ਤਾਨਂ ਵਾ ਨਤ੍ਥਿਭਾਵੋਪਕਾਰਕਤਾਵਿਰੁਦ੍ਧੋ, ਵਿਗਤਭਾਵੋਪਕਾਰਕਤਾਵਿਰੁਦ੍ਧੋ ਚ ਉਪਕਾਰਕਭਾਵੋ ਅਤ੍ਥਿਪਚ੍ਚਯਤਾਦਿਕਾਤਿ ਨ ਤਸ੍ਸ ਤਪ੍ਪਚ੍ਚਯਤ੍ਤੁਪ੍ਪਸਙ੍ਗੋ। ਰੂਪਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਞ੍ਚੇਤ੍ਥ ਓਜਾ ਵਿਯ ਠਿਤਿਕ੍ਖਣੇਵ ਉਪਕਾਰਕਤ੍ਤਾ ਸਹਜਾਤਪਚ੍ਚਯੇਸੁ ਨ ਗਯ੍ਹਤੀਤਿ ਵਿਸੁਂ ਵੁਤ੍ਤਂ।

੩੫. ਇਦਾਨਿ ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਪਚ੍ਚਯਾ ਸਙ੍ਖੇਪਤੋਪਿ ਚਤੁਧਾਯੇਵਾਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **"ਆਰਮ੍ਮਣੂ...ਪੇ॰... ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੀ"**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਨ ਹਿ ਸੋ ਕੋਚਿ ਪਚ੍ਚਯੋ ਅਤ੍ਥਿ, ਯੋ ਚਿਤ੍ਤਚੇਤਸਿਕਾਨਂ ਆਰਮ੍ਮਣਭਾਵਂ ਨ ਗਚ੍ਛੇਯ੍ਯ, ਸਕਸਕਪਚ੍ਚਯੁਪ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਚ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਭਾਵਂ ਨ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਕਮ੍ਮਹੇਤੁਕਤ੍ਤਾ ਚ ਲੋਕਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਯਾ ਫਲਹੇਤੂਪਚਾਰਵਸੇਨ ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਕਮ੍ਮਸਭਾਵਂ ਨਾਤਿਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ, ਤੇ ਚ ਪਰਮਤ੍ਥਤੋ ਲੋਕਸਮ੍ਮੁਤਿਵਸੇਨ ਚ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾਯੇਵਾਤਿ ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਚਤੂਸੁ ਸਮੋਧਾਨਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ।

੩੬. ਇਦਾਨਿ ਯਂ ਵੁਤ੍ਤਂ ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ''ਸਹਜਾਤਰੂਪ''ਨ੍ਤਿ, ਤਂ ਸਬ੍ਬਂ ਨ ਅਵਿਸੇਸਤੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **"ਸਹਜਾਤਰੂਪ"**ਨ੍ਤ੍ਯਾਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯਞ੍ਹਿ ਚਿਤ੍ਤਸਮੁਟ੍ਠਾਨਰੂਪਾਭਾਵਤੋ ਪਵਤ੍ਤਿਯਂ ਕਮ੍ਮਸਮੁਟ੍ਠਾਨਾਨਞ੍ਚ ਚਿਤ੍ਤਚੇਤਸਿਕੇਹਿ ਸਹੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਨਿਯਮਾਭਾਵਤੋ ਸਹਜਾਤਰੂਪਨ੍ਤਿ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥਾਪਿ ਪਵਤ੍ਤੇ ਚਿਤ੍ਤਸਮੁਟ੍ਠਾਨਾਨਂ ਰੂਪਾਨਂ, ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯਂ ਕਟਤ੍ਤਾਰੂਪਸਙ੍ਖਾਤਕਮ੍ਮਜਰੂਪਾਨਞ੍ਚ ਵਸੇਨ ਦੁਵਿਧਂ ਹੋਤਿ। ਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਕਤਤ੍ਤਾ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਮਾਨਾਨਿ ਰੂਪਾਨਿ **ਕਟਤ੍ਤਾਰੂਪਾਨਿ**।

੩੭. ਇਤਿ ਏਵਂ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ **ਸਮ੍ਭਵਾ** ਯਥਾਸਮ੍ਭਵਂ **ਤੇਕਾਲਿਕਾ** ਅਨਨ੍ਤਰਸਮਨਨ੍ਤਰਆਸੇਵਨਨਤ੍ਥਿਵਿਗਤਵਸੇਨ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਂ ਅਤੀਤਕਾਲਿਕਾਨਂ, ਕਮ੍ਮਪਚ੍ਚਯਸ੍ਸ ਅਤੀਤਵਤ੍ਤਮਾਨਵਸੇਨ ਦ੍ਵਿਕਾਲਿਕਸ੍ਸ, ਆਰਮ੍ਮਣਅਧਿਪਤਿਉਪਨਿਸ੍ਸਯਪਚ੍ਚਯਾਨਂ ਤਿਕਾਲਿਕਾਨਂ , ਇਤਰੇਸਂ ਪਨ੍ਨਰਸਨ੍ਨਂ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਕਾਲਿਕਾਨਞ੍ਚ ਵਸੇਨ ਕਾਲਤ੍ਤਯਵਨ੍ਤੋ, ਨਿਬ੍ਬਾਨਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਵਸੇਨ ਕਾਲਵਿਮੁਤ੍ਤਾ ਚ, ਚਕ੍ਖਾਦਿਰਾਗਾਦਿਸਦ੍ਧਾਦਿਵਸੇਨ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਾ ਚ, ਪੁਗ੍ਗਲਉਤੁਭੋਜਨਾਦਿਵਸੇਨ ਤਤੋ ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਚ, ਪਚ੍ਚਯੁਪ੍ਪਨ੍ਨਭਾਵੇਨ ਸਙ੍ਖਤਾ ਚ, **ਕਥਾ** ਤਪ੍ਪਟਿਪਕ੍ਖਭਾਵੇਨ ਅਸਙ੍ਖਤਾ ਚ ਧਮ੍ਮਾ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਨਾਮਰੂਪਾਨਂ ਵਸੇਨ ਸਙ੍ਖੇਪਤੋ ਤਿਵਿਧਾ ਠਿਤਾ ਸਬ੍ਬਥਾ **ਪਟ੍ਠਾਨੇ** ਅਨਨ੍ਤਨਯਸਮਨ੍ਤਪਟ੍ਠਾਨੇ ਪਕਰਣੇ ਚਤੁਵੀਸਤਿਸਙ੍ਖਾਤਾ ਪਚ੍ਚਯਾ ਨਾਮਾਤਿ ਯੋਜਨਾ।

੩੮. ਤਤ੍ਥਾਤਿ ਤੇਸੁ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਨਾਮਰੂਪੇਸੁ।

ਪਟ੍ਠਾਨਨਯਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਭੇਦਵਣ੍ਣਨਾ

੩੯. ਵਚਨੀਯਵਾਚਕਭੇਦਾ ਦੁਵਿਧਾ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ **"ਪਞ੍ਞਾਪਿਯਤ੍ਤਾ"**ਤ੍ਯਾਦਿ। **ਪਞ੍ਞਾਪਿਯਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਤੇਨ ਤੇਨ ਪਕਾਰੇਨ ਞਾਪੇਤਬ੍ਬਤ੍ਤਾ, ਇਮਿਨਾ ਰੂਪਾਦਿਧਮ੍ਮਾਨਂ ਸਮੂਹਸਨ੍ਤਾਨਾਦਿਅਵਤ੍ਥਾਵਿਸੇਸਾਦਿਭੇਦਾ ਸਮ੍ਮੁਤਿਸਚ੍ਚਭੂਤਾ ਉਪਾਦਾਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਸਙ੍ਖਾਤਾ ਅਤ੍ਥਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਸਾ ਹਿ ਨਾਮਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਯਾ ਪਞ੍ਞਾਪੀਯਤਿ। **ਪਞ੍ਞਾਪਨਤੋ**ਤਿ ਪਕਾਰੇਹਿ ਅਤ੍ਥਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਯਾ ਞਾਪਨਤੋ। ਇਮਿਨਾ ਹਿ ਪਞ੍ਞਾਪੇਤੀਤਿ ''ਪਞ੍ਞਤ੍ਤੀ''ਤਿ ਲਦ੍ਧਨਾਮਾਨਂ ਅਤ੍ਥਾਨਂ ਅਭਿਧਾਨਸਙ੍ਖਾਤਾ ਨਾਮਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ।

੪੦. ਭੂਤਪਰਿਣਾਮਾਕਾਰਮੁਪਾਦਾਯਾਤਿ ਪਥਵਾਦਿਕਾਨਂ ਮਹਾਭੂਤਾਨਂ ਪਬਨ੍ਧਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨਾਨਂ ਪਤ੍ਥਟਸਙ੍ਗਹਿਤਾਦਿਆਕਾਰੇਨ ਪਰਿਣਾਮਾਕਾਰਂ ਪਰਿਣਤਭਾਵਸਙ੍ਖਾਤਂ ਆਕਾਰਂ ਉਪਾਦਾਯ ਨਿਸ੍ਸਯਂ ਕਤ੍ਵਾ। **ਤਥਾ ਤਥਾ**ਤਿ ਭੂਮਾਦਿਵਸੇਨ। **ਭੂਮਿਪਬ੍ਬਤਾਦਿਕਾ**ਤਿ

ਭੂਮਿਪਬ੍ਬਤਰੁਕ੍ਖਾਦਿਕਾ ਸਨ੍ਤਾਨਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ। **ਸਮ੍ਭਾਰਸਨ੍ਨਿਵੇਸਾਕਾਰ**ਨ੍ਤਿ ਦਾਰੁਮਤ੍ਤਿਕਾਤਨ੍ਤਾਦੀਨਂ ਸਮ੍ਭਾਰਾਨਂ ਉਪਕਰਣਾਨਂ ਸਨ੍ਨਿਵੇਸਾਕਾਰਂ ਰਚਨਾਦਿਵਿਸਿਟ੍ਠਤਂਤਂਸਣ੍ਠਾਨਾਦਿਆਕਾਰਂ। **ਰਥਸਕਟਾਦਿਕਾ**ਤਿ ਰਥਸਕਟਗਾਮਘਟਪਟਾਦਿਕਾ ਸਮੂਹਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ। **ਚਨ੍ਦਾਵਟ੍ਟਨਾਦਿਕ**ਨ੍ਤਿ ਚਨ੍ਦਿਮਸੂਰਿਯਨਕ੍ਖਤ੍ਤਾਨਂ ਸਿਨੇਰੁਂ ਪਦਕ੍ਖਿਣਵਸੇਨ ਉਦਯਾਦਿਆਵਟ੍ਟਨਾਕਾਰਂ। **ਦਿਸਾਕਾਲਾਦਿਕਾ**ਤਿ ਪੁਰਤ੍ਥਿਮਦਿਸਾਦਿਕਾ ਦਿਸਾਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ, ਪੁਬ੍ਬਣ੍ਹਾਦਿਕਾ ਕਾਲਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ, ਮਾਸੋਤੁਵੇਸਾਖਮਾਸਾਦਿਕਾ ਤਂਤਂਨਾਮਵਿਸਿਟ੍ਠਾ ਮਾਸਾਦਿਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ ਚ। **ਅਸਮ੍ਫੁਟ੍ਠਾਕਾਰ**ਨ੍ਤਿ ਤਂਤਂਰੂਪਕਲਾਪੇਹਿ ਅਸਮ੍ਫੁਟ੍ਠਂ ਸੁਸਿਰਾਦਿਆਕਾਰਂ। **ਕੂਪਗੁਹਾਦਿਕਾ** ਤਿ ਕੂਪਗੁਹਛਿਦ੍ਦਾਦਿਕਾ ਆਕਾਸਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ। **ਤਂਤਂਭੂਤਨਿਮਿਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਪਥਵੀਕਸਿਣਾਦਿਤਂਤਂਭੂਤਨਿਮਿਤ੍ਤਂ। **ਭਾਵਨਾਵਿਸੇਸ**ਨ੍ਤਿ ਪਰਿਕਮ੍ਮਾਦਿਭੇਦਂ ਭਾਵਨਾਯ ਪਬਨ੍ਧਵਿਸੇਸਂ। **ਕਸਿਣਨਿਮਿਤ੍ਤਾਦਿਕਾ**ਤਿ ਕਸਿਣਾਸੁਭਨਿਮਿਤ੍ਤਾਦਿਭੇਦਾ ਯੋਗੀਨਂ ਉਪਟ੍ਠਿਤਾ ਉਗ੍ਗਹਪਟਿਭਾਗਾਦਿਭੇਦਾ ਨਿਮਿਤ੍ਤਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ। **ਏਵਮਾਦਿਪ੍ਪਭੇਦਾ**ਤਿ ਕਸਿਣੁਗ੍ਘਾਟਿਮਾਕਾਸਨਿਰੋਧਕਸਿਣਾਦਿਭੇਦਾ ਚ। **ਅਤ੍ਥਚ੍ਛਾਯਾਕਾਰੇਨਾ**ਤਿ ਪਰਮਤ੍ਥਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਛਾਯਾਕਾਰੇਨ ਪਟਿਭਾਗਾਕਾਰੇਨ।

੪੧. ਨਾਮਨਾਮਕਮ੍ਮਾਦਿਨਾਮੇਨਾਤਿ ਨਾਮਂ ਨਾਮਕਮ੍ਮਂ ਨਾਮਧੇਯ੍ਯਂ ਨਿਰੁਤ੍ਤਿ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਂ ਅਭਿਲਾਪੋਤਿ ਇਮੇਹਿ ਛਹਿ ਨਾਮੇਹਿ। ਤਤ੍ਥ ਅਤ੍ਥੇਸੁ ਨਮਤੀਤਿ **ਨਾਮਂ**। ਤਂ ਅਨ੍ਵਤ੍ਥਰੁਲ਼੍ਹੀਵਸੇਨ ਦੁਵਿਧਂ, ਸਾਮਞ੍ਞਗੁਣਕਿਰਿਯਾਯਦਿਚ੍ਛਾਵਸੇਨ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਂ। ਨਾਮਮੇਵ **ਨਾਮਕਮ੍ਮਂ**। ਤਥਾ **ਨਾਮਧੇਯ੍ਯਂ**। ਅਕ੍ਖਰਦ੍ਵਾਰੇਨ ਅਤ੍ਥਂ ਨੀਹਰਿਤ੍ਵਾ ਉਤ੍ਤਿ ਕਥਨਂ **ਨਿਰੁਤ੍ਤਿ,** ਅਤ੍ਥਂ ਬ੍ਯਞ੍ਜਯਤੀਤਿ **ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਂ**। ਅਭਿਲਪਤੀਤਿ **ਅਭਿਲਾਪੋ,** ਸਦ੍ਦਗਤਅਕ੍ਖਰਸਨ੍ਨਿਵੇਸਕ੍ਕਮੋ। ਸਾ ਪਨਾਯਂ ਨਾਮਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨਅਵਿਜ੍ਜਮਾਨਤਦੁਭਯਸਂਯੋਗਵਸੇਨ ਛਬ੍ਬਿਧਾ ਹੋਤੀਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ "**ਵਿਜ੍ਜਮਾਨਪਞ੍ਞਤ੍ਤੀ**"ਤ੍ਯਾਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ, **ਏਤਾਯ ਪਞ੍ਞਾਪੇਨ੍ਤੀ**ਤਿ ''ਰੂਪਵੇਦਨਾ''ਤ੍ਯਾਦਿਨਾ ਪਕਾਸੇਨ੍ਤਿ।

੪੨. ਉਭਿਨ੍ਨਨ੍ਤਿ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾਨਂ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ। ਪਞ੍ਚਾਭਿਞ੍ਞਾ, ਆਸਵਕ੍ਖਯਞਾਣਨ੍ਤਿ ਛ ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਅਸ੍ਸਾਤਿ **ਛਲ਼ਭਿਞ੍ਞੋ**। ਏਤ੍ਥ ਚ ਅਭਿਞ੍ਞਾਨਂ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨਤ੍ਤਾ, ਤਪ੍ਪਟਿਲਾਭਿਨੋ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਅਵਿਜ੍ਜਮਾਨਤ੍ਤਾ ਚ ਅਯਂ **ਵਿਜ੍ਜਮਾਨੇਨ ਅਵਿਜ੍ਜਮਾਨਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ** ਨਾਮ। ਤਥਾ ਇਤ੍ਥਿਯਾ ਅਵਿਜ੍ਜਮਾਨਤ੍ਤਾ, ਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਚ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨਤ੍ਤਾ ਇਤ੍ਥਿਸਦ੍ਦੋਤਿ **ਅਵਿਜ੍ਜਮਾਨੇਨ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ**। ਪਸਾਦਚਕ੍ਖੁਨੋ, ਤਨ੍ਨਿਸ੍ਸਿਤਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਚ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨਤ੍ਤਾ ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣਨ੍ਤਿ **ਵਿਜ੍ਜਮਾਨੇਨ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ** । ਰਞ੍ਞੋ ਚ ਪੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਚ ਸਮ੍ਮੁਤਿਸਚ੍ਚਭੂਤਤ੍ਤਾ ਰਾਜਪੁਤ੍ਤੋਤਿ **ਅਵਿਜ੍ਜਮਾਨੇਨ ਅਵਿਜ੍ਜਮਾਨਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ**।

੪੩. ਵ**ਚੀਘੋਸਾਨੁਸਾਰੇਨਾ**ਤਿ ਭੂਮਿਪਬ੍ਬਤਰੂਪਵੇਦਨਾਦਿਵਚੀਮਯਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਅਨੁਸਾਰੇਨ ਅਨੁਗਮਨੇਨ ਅਨੁਸ੍ਸਰਣੇਨ ਆਰਮ੍ਮਣਕਰਣੇਨ ਪਵਤ੍ਤਾਯ **ਸੋਤਵਿਞ੍ਞਾਣਵੀਥਿਯਾ** ਪਵਤ੍ਤਿਤੋ ਅਨਨ੍ਤਰਂ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਮਨੋਦ੍ਵਾਰਸ੍ਸ ਨਾਮਚਿਨ੍ਤਨਾਕਾਰਪ੍ਪਵਤ੍ਤਸ੍ਸ ਮਨੋਦ੍ਵਾਰਿਕਵਿਞ੍ਞਾਣਸਨ੍ਤਾਨਸ੍ਸ ''ਇਦਮੀਦਿਸਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਨਾਮ''ਨ੍ਤਿ ਪੁਬ੍ਬੇਯੇਵ ਗਹਿਤਸਙ੍ਕੇਤੋਪਨਿਸ੍ਸਯਸ੍ਸ **ਗੋਚਰਾ** ਆਰਮ੍ਮਣਭੂਤਾ **ਤਤੋ** ਨਾਮਗ੍ਗਹਣਤੋ ਪਰਂ **ਯਸ੍ਸਾ** ਸਮ੍ਮੁਤਿਪਰਮਤ੍ਥਵਿਸਯਾਯ ਨਾਮਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਯਾ **ਅਨੁਸਾਰੇਨ** ਅਨੁਗਮਨੇਨ **ਅਤ੍ਥਾ** ਸਮ੍ਮੁਤਿਪਰਮਤ੍ਥਭੇਦਾ ਵਿਞ੍ਞਾਯਨ੍ਤਿ, **ਸਾਯਂ** ਭੂਮਿਪਬ੍ਬਤਰੂਪਵੇਦਨਾਦਿਕਾ ਪਞ੍ਞਾਪੇਤਬ੍ਬਤ੍ਥਪਞ੍ਞਾਪਿਕਾ **ਲੋਕਸਙ੍ਕੇਤੇਨ ਨਿਮ੍ਮਿਤਾ** ਲੋਕਵੋਹਾਰੇਨ ਸਿਦ੍ਧਾ, ਮਨੋਦ੍ਵਾਰਗ੍ਗਹਿਤਾ ਅਕ੍ਖਰਾਵਲਿਭੂਤਾ **ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ ਵਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਾ** ਪਞ੍ਞਾਪਨਤੋ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਸਙ੍ਖਾਤਾ ਨਾਮਪਞ੍ਞਤ੍ਤੀਤਿ ਵਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਾ।

ਏਤ੍ਥ ਚ ਸੋਤਵਿਞ੍ਞਾਣਵੀਥਿਯਾ ਅਨਨ੍ਤਰਭਾਵਿਨਿਂ ਮਨੋਦ੍ਵਾਰਿਕਵੀਥਿਮ੍ਪਿ ਸੋਤਵਿਞ੍ਞਾਣਵੀਥਿਗ੍ਗਹਣੇਨੇਵ ਸਙ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ ''ਸੋਤਵਿਞ੍ਞਾਣਵੀਥਿਯਾ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਘਟਾਦਿਸਦ੍ਦਞ੍ਹਿ ਸੁਣਨ੍ਤਸ੍ਸ ਏਕਮੇਕਂ ਸਦ੍ਦਂ ਆਰਬ੍ਭ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਤੀਤਾਰਮ੍ਮਣਵਸੇਨ ਦ੍ਵੇ ਦ੍ਵੇ ਜਵਨਵਾਰਾ, ਬੁਦ੍ਧਿਯਾ ਗਹਿਤਨਾਮਪਣ੍ਣਤ੍ਤਿਭੂਤਂ ਅਕ੍ਖਰਾਵਲਿਮਾਰਬ੍ਭ ਏਕੋਤਿ ਏਵਂ ਸੋਤਵਿਞ੍ਞਾਣਵੀਥਿਯਾ ਅਨਨ੍ਤਰਾਯ ਅਤੀਤਸਦ੍ਦਾਰਮ੍ਮਣਾਯ ਜਵਨਵੀਥਿਯਾ ਅਨਨ੍ਤਰਂ ਨਾਮਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਯਾ ਗਹਣਂ, ਤਤੋ ਪਰਂ ਅਤ੍ਥਾਵਬੋਧੋਤਿ ਆਚਰਿਯਾ।

ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਭੇਦਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਇਤਿ ਅਭਿਧਮ੍ਮਤ੍ਥਵਿਭਾਵਿਨਿਯਾ ਨਾਮ ਅਭਿਧਮ੍ਮਤ੍ਥਸਙ੍ਗਹਵਣ੍ਣਨਾਯ

ਪਚ੍ਚਯਪਰਿਚ੍ਛੇਦ੧ਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੯. ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਪਰਿਚ੍ਛੇਦਵਣ੍ਣਨਾ

੧. **ਇਤੋ** ਪਚ੍ਚਯਨਿਦ੍ਦੇਸਤੋ ਪਰਂ ਨੀਵਰਣਾਨਂ ਸਮਨਟ੍ਠੇਨ **ਸਮਥ**ਸਙ੍ਖਾਤਾਨਂ, ਅਨਿਚ੍ਚਾਦਿਵਿਵਿਧਾਕਾਰਤੋ ਦਸ੍ਸਨਟ੍ਠੇਨ **ਵਿਪਸ੍ਸਨਾ**ਸਙ੍ਖਾਤਾਨਞ੍ਚ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ **ਭਾਵਨਾਨਂ** ਦੁਵਿਧਮ੍ਪਿ **ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਂ** ਦੁਵਿਧਭਾਵਨਾਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਪਵਤ੍ਤਿਟ੍ਠਾਨਤਾਯ ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਭੂਤਮਾਰਮ੍ਮਣਂ ਉਤ੍ਤਰੁਤ੍ਤਰਯੋਗਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਪਦਟ੍ਠਾਨਤਾਯ ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਭੂਤਂ ਭਾਵਨਾਵੀਥਿਞ੍ਚ **ਯਥਾਕ੍ਕਮਂ** ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾਨੁਕ੍ਕਮੇਨ ਪਵਕ੍ਖਾਮੀਤਿ ਯੋਜਨਾ।

ਸਮਥਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਂ

ਚਰਿਤਭੇਦਵਣ੍ਣਨਾ

੩. ਰਾਗੋ ਵ ਚਰਿਤਾ ਪਕਤੀਤਿ **ਰਾਗਚਰਿਤਾ**। ਏਵਂ **ਦੋਸਚਰਿਤਾ**ਦਯੋਪਿ। **ਚਰਿਤਸਙ੍ਗਹੋ**ਤਿ ਮੂਲਚਰਿਤਵਸੇਨ ਪੁਗ੍ਗਲਸਙ੍ਗਹੋ, ਸਂਸਗ੍ਗਵਸੇਨ ਪਨ ਤੇਸਟ੍ਠਿ ਚਰਿਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹਿ –

‘‘ਰਾਗਾਦਿਕੇ ਤਿਕੇ ਸਤ੍ਤ, ਸਤ੍ਤ ਸਦ੍ਧਾਦਿਕੇ ਤਿਕੇ।
ਏਕਦ੍ਵਿਤਿਕਮੂਲਮ੍ਹਿ, ਮਿਸ੍ਸਤੋ ਸਤ੍ਤਸਤ੍ਤਕ’’ਨ੍ਤਿ॥

ਏਤ੍ਥ ਹਿ ਰਾਗਚਰਿਤਾ ਦੋਸਚਰਿਤਾ ਮੋਹਚਰਿਤਾ ਰਾਗਦੋਸਚਰਿਤਾ ਰਾਗਮੋਹਚਰਿਤਾ ਦੋਸਮੋਹਚਰਿਤਾ ਰਾਗਦੋਸਮੋਹਚਰਿਤਾਤਿ ਏਵਂ ਰਾਗਾਦਿਕੇ ਤਿਕੇ ਸਤ੍ਤਕਮੇਕਂ। ਤਥਾ ਸਦ੍ਧਾਚਰਿਤਾ ਬੁਦ੍ਧਿਚਰਿਤਾ ਵਿਤਕ੍ਕਚਰਿਤਾ ਸਦ੍ਧਾਬੁਦ੍ਧਿਚਰਿਤਾ ਸਦ੍ਧਾਬੁਦ੍ਧਿਵਿਤਕ੍ਕਚਰਿਤਾ ਬੁਦ੍ਧਿਵਿਤਕ੍ਕਚਰਿਤਾ ਸਦ੍ਧਾਬੁਦ੍ਧਿਵਿਤਕ੍ਕਚਰਿਤਾਤਿ ਸਦ੍ਧਾਦਿਕੇਪਿ ਤਿਕੇ ਏਕਨ੍ਤਿ ਏਵਂ ਦ੍ਵੇ ਤਿਕੇ ਅਮਿਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਚੁਦ੍ਦਸ ਚਰਿਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਰਾਗਾਦਿਤਿਕੇ ਪਨ ਏਕਦ੍ਵਿਤਿਕਮੂਲਵਸੇਨ ਸਦ੍ਧਾਦਿਤਿਕੇਨ ਸਹ ਯੋਜਿਤੇ ਰਾਗਸਦ੍ਧਾਚਰਿਤਾ ਰਾਗਬੁਦ੍ਧਿਚਰਿਤਾ ਰਾਗਵਿਤਕ੍ਕਚਰਿਤਾ ਰਾਗਸਦ੍ਧਾਬੁਦ੍ਧਿਚਰਿਤਾ ਰਾਗਸਦ੍ਧਾਵਿਤਕ੍ਕਚਰਿਤਾ ਰਾਗਬੁਦ੍ਧਿਵਿਤਕ੍ਕਚਰਿਤਾ ਰਾਗਸਦ੍ਧਾਬੁਦ੍ਧਿਵਿਤਕ੍ਕਚਰਿਤਾਤਿ ਰਾਗਮੂਲਨਯੇ ਏਕਂ ਸਤ੍ਤਕਂ, ਤਥਾ ‘‘ਦੋਸਸਦ੍ਧਾਚਰਿਤਾ ਦੋਸਬੁਦ੍ਧਿਚਰਿਤਾ ਦੋਸਵਿਤਕ੍ਕਚਰਿਤਾ’’ਤਜਾਦਿਨਾ ਦੋਸਮੂਲਨਯੇਪਿ ਏਕਂ, ‘‘ਮੋਹਸਦ੍ਧਾਚਰਿਤਾ’’ਤਜਾਦਿਨਾ ਮੋਹਮੂਲਨਯੇਪਿ ਏਕਨ੍ਤਿ ਏਵਂ ਏਕਮੂਲਨਯੇ ਸਤ੍ਤਕਤ੍ਤਯਂ ਹੋਤਿ। ਯਥਾ ਚੇਤ੍ਥ, ਏਵਂ ਦ੍ਵਿਮੂਲਕਨਯੇਪਿ ‘‘ਰਾਗਦੋਸਸਦ੍ਧਾਚਰਿਤਾ ਰਾਗਦੋਸਬੁਦ੍ਧਿਚਰਿਤਾ ਰਾਗਦੋਸਵਿਤਕ੍ਕਚਰਿਤਾ’’ਤਜਾਦਿਨਾ ਸਤ੍ਤਕਤ੍ਤਯਂ। ਤਿਮੂਲਕਨਯੇ ਪਨ ‘‘ਰਾਗਦੋਸਮੋਹਸਦ੍ਧਾਚਰਿਤਾ’’ਤਜਾਦਿਨਾ ਏਕਂ ਸਤ੍ਤਕਨ੍ਤਿ ਏਵਂ ਮਿਸ੍ਸਤੋ ਸਤ੍ਤਸਤ੍ਤਕਵਸੇਨ ਏਕੂਨਪਞ੍ਞਾਸ ਚਰਿਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਇਤਿ ਇਮਾ ਏਕੂਨਪਞ੍ਞਾਸ, ਪੁਰਿਮਾ ਚ ਚੁਦ੍ਦਸਾਤਿ ਤੇਸਟ੍ਠਿ ਚਰਿਤਾ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ। ਕੇਚਿ ਪਨ ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਸਦ੍ਧਿਂ ‘‘ਚਤੁਸਟ੍ਠੀ’’ਤਿ ਵਣ੍ਣੇਨ੍ਤਿ।

ਚਰਿਤਭੇਦਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਭਾਵਨਾਭੇਦਵਣ੍ਣਨਾ

੪. ਭਾਵਨਾਯ ਪਟਿਸਙ੍ਖਾਰਕਮ੍ਮਭੂਤਾ, ਆਦਿਕਮ੍ਮਭੂਤਾ ਵਾ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗਭਾਵਨਾ **ਪਰਿਕਮ੍ਮਭਾਵਨਾ** ਨਾਮ। ਨੀਵਰਣਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਨਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਗੋਤ੍ਰਭੂਪਰਿਯੋਸਾਨਾ ਕਾਮਾਵਚਰਭਾਵਨਾ **ਉਪਚਾਰਭਾਵਨਾ** ਨਾਮ। ਅਪ੍ਪਨਾਯ ਸਮੀਪਚਾਰਿਤ੍ਤਾ ਗਾਮੂਪਚਾਰਾਦਯੋ ਵਿਯ। ਮਹਗ੍ਗਤਭਾਵਪ੍ਪਤ੍ਤਾ **ਅਪ੍ਪਨਾਭਾਵਨਾ** ਨਾਮ ਅਪ੍ਪਨਾਸਙ੍ਖਾਤਵਿਤਕ੍ਕਪਮੁਖਤ੍ਤਾ । ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਧਮ੍ਮੇਹਿ ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਅਪ੍ਪੇਨ੍ਤੋ ਵਿਯ ਪਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਵਿਤਕ੍ਕੋ **ਅਪ੍ਪਨਾ**। ਤਥਾ ਹਿ ਸੋ ‘‘ਅਪ੍ਪਨਾ ਬਜਪ੍ਪਨਾ’’ਤਿ (ਧ॰ ਸ॰ ੭) ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠੋ। ਤਪ੍ਪਮੁਖਤਾਵਸੇਨ ਪਨ ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਮਹਗ੍ਗਤਾਨੁਤ੍ਤਰਝਾਨਧਮ੍ਮਾ ‘‘ਅਪ੍ਪਨਾ’’ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ।

ਭਾਵਨਾਭੇਦਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਨਿਮਿਤ੍ਤਭੇਦਵਣ੍ਣਨਾ

੫. ਪਰਿਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਆਰਮ੍ਮਣਤ੍ਤਾਤਿ **ਪਰਿਕਮ੍ਮਨਿਮਿਤ੍ਤਂ**, ਕਸਿਣਮਣ੍ਡਲਾਦਿ। ਤਦੇਵ ਚਕ੍ਖੁਨਾ ਦਿਟ੍ਠਂ ਵਿਯ ਮਨਸਾ ਉਗ੍ਗਹੇਤਬ੍ਬਂ ਨਿਮਿਤ੍ਤਂ, ਉਗ੍ਗਣ੍ਹਨ੍ਤਸ੍ਸ ਵਾ ਨਿਮਿਤ੍ਤਨ੍ਤਿ **ਉਗ੍ਗਹਨਿਮਿਤ੍ਤਂ**। ਤਪ੍ਪਟਿਭਾਗਂ ਵਣ੍ਣਾਦਿਕਸਿਣਦੋਸਰਹਿਤਂ ਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਉਪਚਾਰਪ੍ਪਨਾਨਂ ਆਰਮ੍ਮਣਤ੍ਤਾਤਿ **ਪਟਿਭਾਗਨਿਮਿਤ੍ਤਂ**।

੬. ਪਥਵੀਯੇਵ ਕਸਿਣਂ ਏਕਦੇਸੇ ਅਟ੍ਠਤ੍ਵਾ ਅਨਨ੍ਤਸ੍ਸ ਫਰਿਤਬ੍ਬਤਾਯ ਸਕਲਟ੍ਠੇਨਾਤਿ **ਪਥਵੀਕਸਿਣਂ**, ਕਸਿਣਮਣ੍ਡਲਂ। ਪਟਿਭਾਗਨਿਮਿਤ੍ਤਂ, ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਞ੍ਚ ਞਾਣਂ 'ਪਥਵੀਕਸਿਣ'ਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਤਥਾ **ਆਪੋਕਸਿਣਾ**ਦੀਸੁਪਿ। ਤਤ੍ਥ ਪਥਵਾਦੀਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਭੂਤਕਸਿਣਾਨਿ। ਨੀਲਾਦੀਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਵਣ੍ਣਕਸਿਣਾਨਿ, ਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨਾਕਾਸੋ ਆਕਾਸਕਸਿਣਂ, ਚਨ੍ਦਾਦਿਆਲੋਕੋ ਆਲੋਕਕਸਿਣਨ੍ਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ।

੭. ਉਦ੍ਧਂ ਧੁਮਾਤਂ ਸੂਨਂ ਛਵਸਰੀਰਂ ਉਦ੍ਧੁਮਾਤਂ, ਤਦੇਵ ਕੁਚ੍ਛਿਤਟ੍ਠੇਨ**ਉਦ੍ਧੁਮਾਤਕਂ**। ਏਵਂ ਸੇਸੇਸੁਪਿ। ਸੇਤਰਤ੍ਤਾਦਿਨਾ ਵਿਮਿਸ੍ਸਿਤਂ ਯੇਭੁਯ੍ਯੇਨ ਨੀਲਵਣ੍ਣਂ ਛਵਸਰੀਰਂ **ਵਿਨੀਲਕਂ** ਵਿਸੇਸਤੋ ਨੀਲਕਨ੍ਤਿ ਕਤ੍ਵਾ। ਵਿਸ੍ਸਵਨ੍ਤਪੁਬ੍ਬਕਂ **ਵਿਪੁਬ੍ਬਕਂ**। ਮਜ੍ਝੇ ਦ੍ਵਿਧਾ ਛਿਨ੍ਨਂ **ਵਿਚ੍ਛਿਦ੍ਦਕਂ**। ਸੋਣਸਿਙ੍ਗਾਲਾਦੀਹਿ ਵਿਵਿਧਾਕਾਰੇਨ ਖਾਯਿਤਂ **ਵਿਕ੍ਖਾਯਿਤਕਂ**। ਸੋਣਸਿਙ੍ਗਾਲਾਦੀਹਿ ਵਿਵਿਧੇਨਾਕਾਰੇਨ ਖਣ੍ਡਿਤ੍ਵਾ ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ਖਿਤ੍ਤਂ **ਵਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਕਂ**। ਕਾਕਪਦਾਦਿਆਕਾਰੇਨ ਸਤ੍ਥੇਨ ਹਨਿਤ੍ਵਾ ਵਿਵਿਧਂ ਖਿਤ੍ਤਂ **ਹਤਵਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਕਂ**। ਲੋਹਿਤਪਗ੍ਘਰਣਕਂ **ਲੋਹਿਤਕਂ**। ਕਿਮਿਕੁਲਪਗ੍ਘਰਣਕਂ **ਪੁਲ਼ਵਕਂ**। ਅਨ੍ਤਮਸੋ ਏਕਮ੍ਪਿ ਅਟ੍ਠਿ **ਅਟ੍ਠਿਕਂ**।

੮. ਅਨੁ ਅਨੁ ਸਰਣਂ ਅਨੁਸ੍ਸਤਿ, ਅਰਹਤਾਦਿਬੁਦ੍ਧਗੁਣਾਰਮ੍ਮਣਾ ਅਨੁਸ੍ਸਤਿ **ਬੁਦ੍ਧਾਨੁਸ੍ਸਤਿ**। ਸ੍ਵਾਕ੍ਖਾਤਤਾਦਿਧਮ੍ਮਗੁਣਾਰਮ੍ਮਣਾ ਅਨੁਸ੍ਸਤਿ **ਧਮ੍ਮਾਨੁਸ੍ਸਤਿ**। ਸੁਪ੍ਪਟਿਪਨ੍ਨਤਾਦਿਸਂਘਗੁਣਾਰਮ੍ਮਣਾ ਅਨੁਸ੍ਸਤਿ **ਸਂਘਾਨੁਸ੍ਸਤਿ**। ਅਖਣ੍ਡਤਾਦਿਨਾ ਸੁਪਰਿਸੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਅਤ੍ਤਨੋ ਸੀਲਗੁਣਸ੍ਸ ਅਨੁਸ੍ਸਰਣਂ **ਸੀਲਾਨੁਸ੍ਸਤਿ**। ਵਿਗਤਮਲਮਚ੍ਛੇਰਤਾਦਿਵਸੇਨ ਅਤ੍ਤਨੋ ਚਾਗਾਨੁਸ੍ਸਰਣਂ **ਚਾਗਾਨੁਸ੍ਸਤਿ**। ''ਯੇਹਿ ਸਦ੍ਧਾਦੀਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਾ ਦੇਵਾ ਦੇਵਤ੍ਤਂ ਗਤਾ, ਤਾਦਿਸਾ ਗੁਣਾ ਮਯਿ ਸਨ੍ਤੀ''ਤਿ ਏਵਂ ਦੇਵਤਾ ਸਕ੍ਖਿਟ੍ਠਾਨੇ ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਸਦ੍ਧਾਦਿਗੁਣਾਨੁਸ੍ਸਰਣਂ **ਦੇਵਤਾਨੁਸ੍ਸਤਿ**। ਸਬ੍ਬਦੁਕ੍ਖੂਪਸਮਭੂਤਸ੍ਸ ਨਿਬ੍ਬਾਨਸ੍ਸ ਗੁਣਾਨੁਸ੍ਸਰਣਂ **ਉਪਸਮਾਨੁਸ੍ਸਤਿ**। ਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੁਪਚ੍ਛੇਦਭੂਤਸ੍ਸ ਮਰਣਸ੍ਸ ਅਨੁਸ੍ਸਰਣਂ **ਮਰਣਾਨੁਸ੍ਸਤਿ**। ਕੇਸਾਦਿਕਾਯਕੋਟ੍ਠਾਸੇ ਗਤਾ ਪਵਤ੍ਤਾ ਸਤਿ **ਕਾਯਗਤਾਸਤਿ**। ਆਨਞ੍ਚ ਅਪਾਨਞ੍ਚ ਆਨਾਪਾਨਂ, ਅਸ੍ਸਾਸਪਸ੍ਸਾਸਾ, ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਾ ਸਤਿ **ਆਨਾਪਾਨਸ੍ਸਤਿ**।

੯. ਮਿਜ੍ਜਤਿ ਸਿਨਿਯ੍ਹਤੀਤਿ **ਮੇਤ੍ਤਾ**, ਮਿਤ੍ਤੇਸੁ ਭਵਾਤਿ ਵਾ **ਮੇਤ੍ਤਾ**, ਸਾ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਹਿਤਸੁਖੂਪਸਂਹਰਣਲਕ੍ਖਣਾ। ਪਰਦੁਕ੍ਖਾਪਨਯਨਕਾਮਤਾਲਕ੍ਖਣਾ ਕਰੁਣਾ। ਪਰਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਪਮੋਦਲਕ੍ਖਣਾ ਮੁਦਿਤਾ। ਇਟ੍ਠਾਨਿਟ੍ਠੇਸੁ ਮਜ੍ਝਤ੍ਤਾਕਾਰਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਲਕ੍ਖਣਾ ਉਪੇਕ੍ਖਾ। ਅਪ੍ਪਮਾਣਸਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣਤ੍ਤਾ **ਅਪ੍ਪਮਞ੍ਞਾ**। ਉਤ੍ਤਮਵਿਹਾਰਭਾਵਤੋ, ਉਤ੍ਤਮਾਨਂ ਵਾ ਵਿਹਾਰਭਾਵਤੋ **ਬ੍ਰਹ੍ਮਵਿਹਾਰੋ**।

੧੦. ਗਮਨਪਰਿਯੇਸਨਪਰਿਭੋਗਾਦਿਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਵਸੇਨ ਕਬਲ਼ੀਕਾਰਾਹਾਰੇ ਪਟਿਕ੍ਕੂਲਨ੍ਤਿ ਪਵਤ੍ਤਾ ਸਞ੍ਞਾ **ਆਹਾਰੇ ਪਟਿਕ੍ਕੂਲਸਞ੍ਞਾ**।

੧੧. ਪਥਵੀਧਾਤੁਆਦੀਨਂ ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਧਾਤੂਨਂ ਸਲਕ੍ਖਣਤੋ ਕੇਸਾਦਿਸਸਮ੍ਭਾਰਾਦਿਤੋ ਚ ਵਵਤ੍ਥਾਨਂ **ਚਤੁਧਾਤੁਵਵਤ੍ਥਾਨਂ**।

੧੨. ਅਰੂਪੇ ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਪਵਤ੍ਤਾ **ਆਰੁਪ੍ਪਾ**।

ਨਿਮਿਤ੍ਤਭੇਦਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਸਪ੍ਪਾਯਭੇਦਵਣ੍ਣਨਾ

੧੩. ਇਦਾਨਿ ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਚਰਿਤਾਨੁਕੂਲਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ “**ਚਰਿਤਾਸੁ ਪਨਾ**”ਤ੍ਯਾਦਿਮਾਹ। ਰਾਗੋ ਵ ਚਰਿਤਂ ਪਕਤਿ ਏਤਸ੍ਸਾਤਿ **ਰਾਗਚਰਿਤੋ**, ਰਾਗਬਹੁਲੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ, ਰਾਗਸ੍ਸ ਉਜੁਵਿਪਚ੍ਚਨੀਕਭਾਵਤੋ ਅਸੁਭਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਂ ਤਸ੍ਸ ਸਪ੍ਪਾਯਂ। **ਆਨਾਪਾਨਂ ਮੋਹਚਰਿਤਸ੍ਸ, ਵਿਤਕ੍ਕਚਰਿਤਸ੍ਸ ਚ ਸਪ੍ਪਾਯਂ** ਬੁਦ੍ਧਿਵਿਸਯਭਾਵੇਨ ਮੋਹਪ੍ਪਟਿਪਕ੍ਖਤ੍ਤਾ, ਵਿਤਕ੍ਕਸਨ੍ਧਾਵਨਸ੍ਸ ਨਿਵਾਰਕਤ੍ਤਾ ਚ। **ਛ ਬੁਦ੍ਧਾਨੁਸ੍ਸਤਿਆਦਯੋ ਸਦ੍ਧਾਚਰਿਤਸ੍ਸ ਸਪ੍ਪਾਯਾ** ਸਦ੍ਧਾਵੁਦ੍ਧਿਹੇਤੁਭਾਵਤੋ।

੧੭. **ਮਰਣਉਪਸਮਸਞ੍ਞਾਵਵਤ੍ਥਾਨਾਨਿ ਬੁਦ੍ਧਿਚਰਿਤਸ੍ਸ ਸਪ੍ਪਾਯਾਨਿ** ਗਮ੍ਭੀਰਭਾਵਤੋ ਬੁਦ੍ਧਿਯਾ ਏਵ ਵਿਸਯਤ੍ਤਾ।

੧੮. **ਸੇਸਾਨੀ**ਤਿ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਭੂਤਕਸਿਣਆਕਾਸਆਲੋਕਕਸਿਣਆਰੁਪ੍ਪਚਤੁਕ੍ਕਵਸੇਨ ਦਸਵਿਧਾਨਿ। **ਤਤ੍ਥਾਪੀ**ਤਿ ਤੇਸੁ ਦਸਸੁ ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨੇਸੁ। **ਪੁਥੁਲਂ ਮੋਹਚਰਿਤਸ੍ਸ ਸਪ੍ਪਾਯਂ** ਸਮ੍ਬਾਧੇ ਓਕਾਸੇ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਭਿਯ੍ਯੋਸੋਮਤ੍ਤਾਯ ਸਮ੍ਮੁਯ੍ਹਨਤੋ। **ਖੁਦ੍ਦਕਂ ਵਿਤਕ੍ਕਚਰਿਤਸ੍ਸ ਸਪ੍ਪਾਯਂ** ਮਹਨ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸ ਵਿਤਕ੍ਕਸਨ੍ਧਾਵਨਪਚ੍ਚਯਤ੍ਤਾ। ਉਜੁਵਿਪਚ੍ਚਨੀਕਤੋ ਚੇਵ ਅਤਿਸਪ੍ਪਾਯਤਾਯ ਚੇਤਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਰਾਗਾਦੀਨਂ ਪਨ ਅਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਿਕਾ, ਸਦ੍ਧਾਦੀਨਂ ਵਾ ਅਨੁਪਕਾਰਿਕਾ ਕਸਿਣਾਦਿਭਾਵਨਾ ਨਾਮ ਨਤ੍ਥਿ।

ਸਪ੍ਪਾਯਭੇਦਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਭਾਵਨਾਭੇਦਵਣ੍ਣਨਾ

੧੯. **ਸਬ੍ਬਤ੍ਥਾਪੀ**ਤਿ ਚਤ੍ਤਾਲੀਸਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨੇਸੁਪਿ **ਨਤ੍ਥਿ ਅਪ੍ਪਨਾ**, ਬੁਦ੍ਧਗੁਣਾਦੀਨਂ ਪਰਮਤ੍ਥਭਾਵਤੋ, ਅਨੇਕਵਿਧਤ੍ਤਾ, ਏਕਸ੍ਸਪਿ ਗਮ੍ਭੀਰਭਾਵਤੋ ਚ। ਬੁਦ੍ਧਾਨੁਸ੍ਸਤਿਆਦੀਸੁ ਦਸਸੁ ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨੇਸੁ ਅਪ੍ਪਨਾਵਸੇਨ ਸਮਾਧਿਸ੍ਸ ਪਤਿਟ੍ਠਾਤੁਂ ਅਸਕ੍ਕੁਣੇਯ੍ਯਤ੍ਤਾ ਅਪ੍ਪਨਾਭਾਵਂ ਅਪ੍ਪਤ੍ਵਾ ਸਮਾਧਿ ਉਪਚਾਰਭਾਵੇਨ ਪਤਿਟ੍ਠਾਤਿ। ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਸਮਾਧਿ, ਪਨ ਦੁਤਿਯਚਤੁਤ੍ਥਾਰੁਪ੍ਪਸਮਾਧਿ ਚ ਸਭਾਵਧਮ੍ਮੇਪਿ ਭਾਵਨਾਵਿਸੇਸਵਸੇਨ ਅਪ੍ਪਨਂ ਪਾਪੁਣਾਤਿ। ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਭਾਵਨਾਨੁਕ੍ਕਮਵਸੇਨ ਹਿ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰੋ ਅਪ੍ਪਨਂ ਪਾਪੁਣਾਤਿ। ਆਰਮ੍ਮਣਸਮਤਿਕ੍ਕਮਭਾਵਨਾਵਸੇਨ ਆਰੁਪ੍ਪਸਮਾਧਿ। ਅਪ੍ਪਨਾਪ੍ਪਤ੍ਤਸ੍ਸੇਵ ਹਿ ਚਤੁਤ੍ਥਜ੍ਝਾਨਸਮਾਧਿਨੋ ਆਰਮ੍ਮਣਸਮਤਿਕ੍ਕਮਨਮਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ।

੨੧. ਪਞ੍ਚਪਿ ਝਾਨਾਨਿ ਏਤੇਸਮਤ੍ਥਿ, ਤਤ੍ਥ ਨਿਯੁਤ੍ਤਾਨੀਤਿ ਵਾ **ਪਞ੍ਚਕਜ੍ਝਾਨਿਕਾਨਿ**।

੨੨. ਅਸੁਭਭਾਵਨਾਯ ਪਟਿਕੂਲਾਰਮ੍ਮਣਤ੍ਤਾ ਚਣ੍ਡਸੋਤਾਯ ਨਦਿਯਾ ਅਰਿਤ੍ਤਬਲੇਨ ਨਾਵਾ ਵਿਯ ਵਿਤਕ੍ਕਬਲੇਨੇਵ ਤਤ੍ਥ ਚਿਤ੍ਤਂ ਪਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਅਸੁਭਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨੇ ਅਵਿਤਕ੍ਕਜ੍ਝਾਨਾਸਮ੍ਭਵਤੋ “**ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਿਕਾ**”ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ।

੨੩. ਮੇਤ੍ਤਾਕਰੁਣਾਮੁਦਿਤਾਨਂ ਦੋਮਨਸ੍ਸਸਹਗਤਬ੍ਯਾਪਾਦਵਿਹਿਂਸਾਨਭਿਰਤੀਨਂ ਪਹਾਯਕਤ੍ਤਾ ਦੋਮਨਸ੍ਸਪ੍ਪਟਿਪਕ੍ਖੇਨ ਸੋਮਨਸ੍ਸੇਨੇਵ ਸਹਗਤਤਾ ਯੁਤ੍ਤਾਤਿ “**ਮੇਤ੍ਤਾਦਯੋ ਤਯੋ ਚਤੁਕ੍ਕਜ੍ਝਾਨਿਕਾ**”ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ।

੨੪. ‘‘ਸਬ੍ਬੇ ਸਤ੍ਤਾ ਸੁਖਿਤਾ ਹੋਨ੍ਤੁ, ਦੁਕ੍ਖਾ ਮੁਚ੍ਚਨ੍ਤੁ, ਲਦ੍ਧਸੁਖਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਤੋ ਮਾ ਵਿਗਚ੍ਛਨ੍ਤੂ’’ਤਿ ਮੇਤ੍ਤਾਦਿਵਸਪ੍ਪਵਤ੍ਤਬ੍ਯਾਪਾਰਤ੍ਤਯਂ ਪਹਾਯ ਕਮ੍ਮਸ੍ਸਕਤਾਦਸ੍ਸਨੇਨ ਸਤ੍ਤੇਸੁ ਮਜ੍ਝਤ੍ਤਾਕਾਰਪ੍ਪਵਤ੍ਤਭਾਵਨਾਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਾਯ ਤਤ੍ਰਮਜ੍ਝਤ੍ਤੁਪੇਕ੍ਖਾਯ ਬਲਵਤਰਤ੍ਤਾ ਉਪੇਕ੍ਖਾਬ੍ਰਹ੍ਮਵਿਹਾਰਸ੍ਸ ਸੁਖਸਹਗਤਾਸਮ੍ਭਵਤੋ “**ਉਪੇਕ੍ਖਾ ਪਞ੍ਚਮਜ੍ਝਾਨਿਕਾ**”ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ।

ਭਾਵਨਾਭੇਦਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਗੋਚਰਭੇਦਵਣ੍ਣਨਾ

੨੬. **ਯਥਾਰਹ**ਨ੍ਤਿ ਤੰਤੰਆਰਮ੍ਮਣਾਨੁਰੂਪਤੋ। ਕਸ੍ਸਚਿ ਆਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸ ਅਪਰਿਬਜ੍ਜਤ੍ਤਾਯ "**ਪਰਿਯਾਯੇਨਾ**"ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ।

੨੭. ਕਸਿਣਾਸੁਭਕੋਟ੍ਠਾਸਾਨਾਪਾਨਸ੍ਸਤੀਸ੍ਵੇਵ ਹਿ ਪਰਿਬਜ੍ਜਨਿਮਿਤ੍ਤਸਮ੍ਭਵੋਤਿ।

੨੮. **ਪਥਵੀਮਣ੍ਡਲਾਦੀਸੁ ਨਿਮਿਤ੍ਤੰ ਉਗ੍ਗਣ੍ਹਨ੍ਤਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਆਦਿਮ੍ਹਿ ਤਾਵ ਚਤੁਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿਸੀਲੰ ਵਿਸੋਧੇਤ੍ਵਾ ਦਸਵਿਧੰ ਪਲਿਬੋਧੰ ਉਪਚ੍ਛਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਪਿਯਗਰੁਭਾਵਨੀਯਾਦਿਗੁਣਸਮਨ੍ਨਾਗਤੰ ਕਲ੍ਯਾਣਮਿਤ੍ਤੰ ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਚਰਿਯਾਨੁਕੂਲੰ ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨੰ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਅਟ੍ਠਾਰਸਵਿਧੰ ਅਨਨੁਰੂਪਵਿਹਾਰੰ ਪਹਾਯ ਪਞ੍ਚਙ੍ਗਸਮਨ੍ਨਾਗਤੇ ਅਨੁਰੂਪਵਿਹਾਰੇ ਵਿਹਰਨ੍ਤਸ੍ਸ ਕੇਸਨਖਹਰਣਾਦਿਖੁਦ੍ਦਕਪਲਿਬੋਧੁਪਚ੍ਛੇਦੰ ਕਤ੍ਵਾ ਕਸਿਣਮਣ੍ਡਲਾਦੀਨਿ ਪੁਰਤੋ ਕਤ੍ਵਾ ਆਨਾਪਾਨਕੋਟ੍ਠਾਸਾਦੀਸੁ ਚਿਤ੍ਤੰ ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਨਿਸੀਦਿਤ੍ਵਾ ''ਪਥਵੀ ਪਥਵੀ''ਤ੍ਯਾਦਿਨਾ ਤੰਤੰਭਾਵਨਾਨੁਕ੍ਕਮੇਨ ਪਥਵੀਕਸਿਣਾਦੀਸੁ ਤੰਤਦਾਰਮ੍ਮਣੇਸੁ ਨਿਮਿਤ੍ਤੰ ਉਗ੍ਗਣ੍ਹਨ੍ਤਸ੍ਸ। ਅਯਮੇਤ੍ਥ ਸਙ੍ਖੇਪੋ। ਵਿਤ੍ਥਾਰਤੋ ਪਨ ਭਾਵਨਾ **ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗਤੋ** (ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ੧.੫੪ ਆਦਯੋ) ਗਹੇਤਬ੍ਬਾ। ਦੁਵਿਧਮ੍ਪਿ ਹਿ ਭਾਵਨਾਵਿਧਾਨੰ ਇਧ ਆਚਰਿਯੇਨ ਅਤਿਸਙ੍ਖੇਪਤੋ ਵੁਤ੍ਤੰ, ਤਦਤ੍ਥਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਞ੍ਚ ਵਿਤ੍ਥਾਰਨਯੇ ਆਹਰਿਯਮਾਨੇ ਅਤਿਪ੍ਪਪਞ੍ਚੋ ਸਿਯਾਤਿ ਮਯਮ੍ਪਿ ਤੰ ਨ ਵਿਤ੍ਥਾਰੇਸ੍ਸਾਮ। **ਯਦਾ ਪਨ ਤੰ ਨਿਮਿਤ੍ਤੰ ਚਿਤ੍ਤੇਨ ਸਮੁਗ੍ਗਹਿਤ**ਨ੍ਤਿ ਏਵੰ ਪਵਤ੍ਤਾਨੁਪੁਬ੍ਬਭਾਵਨਾਵਸੇਨ ਯਦਾ ਤੰ ਪਰਿਕਮ੍ਮਨਿਮਿਤ੍ਤੰ ਚਿਤ੍ਤੇਨ ਸਮ੍ਮਾ ਉਗ੍ਗਹਿਤੰ ਹੋਤਿ। **ਮਨੋਦ੍ਵਾਰਸ੍ਸ ਆਪਾਥਮਾਗਤ**ਨ੍ਤਿ ਚਕ੍ਖੁੰ ਨਿਮ੍ਮੀਲੇਤ੍ਵਾ, ਅਞ੍ਞਤ੍ਥ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਵਾ ਮਨਸਿ ਕਰੋਨ੍ਤਸ੍ਸ ਕਸਿਣਮਣ੍ਡਲਸਦਿਸਮੇਵ ਹੁਤ੍ਵਾ ਮਨੋਦ੍ਵਾਰਿਕਜਵਨਾਨੰ ਆਪਾਥੰ ਆਗਤੰ ਹੋਤਿ।

੨੯. **ਸਮਾਧਿਯਤੀ**ਤਿ ਵਿਸੇਸਤੋ ਚਿਤ੍ਤੇਕਗ੍ਗਤਾਪਤ੍ਤਿਯਾ ਸਮਾਹਿਤਾ ਹੋਤਿ।

੩੦. ਚਿਤ੍ਤਸਮਾਧਾਨਵਸੇਨ ਪੁਗ੍ਗਲੋਪਿ ਸਮਾਹਿਤੋਯੇਵਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ "**ਤਥਾ ਸਮਾਹਿਤਸ੍ਸਾ**"ਤਿ। **ਤਪ੍ਪਟਿਭਾਗ**ਨ੍ਤਿ ਉਗ੍ਗਹਨਿਮਿਤ੍ਤਸਦਿਸੰ, ਤਤੋਯੇਵ ਹਿ ਤੰ ''ਪਟਿਭਾਗਨਿਮਿਤ੍ਤ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਤੰ ਪਨ ਉਗ੍ਗਹਨਿਮਿਤ੍ਤਤੋ ਅਤਿਪਰਿਸੁਦ੍ਧੰ ਹੋਤਿ। **ਵਤ੍ਥੁਧਮ੍ਮਵਿਮੁਚ੍ਚਿਤ**ਨ੍ਤਿ ਪਰਮਤ੍ਥਧਮ੍ਮਤੋ ਵਿਮੁਤ੍ਤੰ, ਵਤ੍ਥੁਧਮ੍ਮਤੋ ਵਾ ਕਸਿਣਮਣ੍ਡਲਗਤਕਸਿਣਦੋਸਤੋ ਵਿਨਿਮੁਤ੍ਤੰ। ਭਾਵਨਾਯ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਤ੍ਤਾ **ਭਾਵਨਾਮਯੰ। ਸਮਪ੍ਪਿਤ**ਨ੍ਤਿ ਸੁਟ੍ਠੁ ਅਪ੍ਪਿਤੰ।

੩੧. **ਤਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯਾ**ਤਿ ਪਟਿਭਾਗਨਿਮਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ।

੩੩. ਪਞ੍ਚਸੁ ਝਾਨਙ੍ਗੇਸੁ ਏਕੇਕਾਰਮ੍ਮਣੇ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾਵਜ੍ਜਨਾਨਨ੍ਤਰੰ ਚਤੁਪਞ੍ਚਜਵਨਕਤਿਪਯਭਵਙ੍ਗਤੋ ਪਰੰ ਅਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਅਪਰਾਪਰੰ ਝਾਨਙ੍ਗਾਵਜ੍ਜਨਸਮਤ੍ਥਤਾ **ਆਵਜ੍ਜਨਵਸਿਤਾ** ਨਾਮ। ਸਮਾਪਜ੍ਜਿਤੁਕਾਮਤਾਨਨ੍ਤਰੰ ਕਤਿਪਯਭਵਙ੍ਗਤੋ ਪਰੰ ਅਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾਵਜ੍ਜਨਾਨਨ੍ਤਰੰ ਸਮਾਪਜ੍ਜਿਤੁੰ ਸਮਤ੍ਥਤਾ **ਸਮਾਪਜ੍ਜਨਵਸਿਤਾ** ਨਾਮ। ਸੇਤੁ ਵਿਯ ਸੀਘਸੋਤਾਯ ਨਦਿਯਾ ਓਘੰ ਭਵਙ੍ਗਵੇਗੰ ਉਪਚ੍ਛਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਯਥਾਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨਕਾਲੰ ਝਾਨੰ ਠਪੇਤੁੰ ਸਮਤ੍ਥਤਾ ਭਵਙ੍ਗਪਾਤਤੋ ਰਕ੍ਖਣਯੋਗ੍ਯਤਾ **ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਵਸਿਤਾ** ਨਾਮ। ਯਥਾ ਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨਕਾਲੰ ਅਨਤਿਕ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਝਾਨਤੋ ਵੁਟ੍ਠਾਨਸਮਤ੍ਥਤਾ **ਵੁਟ੍ਠਾਨਵਸਿਤਾ** ਨਾਮ। ਅਥ ਵਾ ਯਥਾਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨਕਾਲਤੋ ਉਦ੍ਧੰ ਗਨ੍ਤੁੰ ਅਦਤ੍ਵਾ ਠਪਨਸਮਤ੍ਥਤਾ **ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਵਸਿਤਾ** ਨਾਮ। ਯਥਾਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨਕਾਲਤੋ ਅਨ੍ਤੋ ਅਵੁਟ੍ਠਹਿਤ੍ਵਾ ਯਥਾਕਾਲਵਸੇਨੇਵ ਵੁਟ੍ਠਾਨਸਮਤ੍ਥਤਾ **ਵੁਟ੍ਠਾਨਵਸਿਤਾ** ਨਾਮਾਤਿ ਅਲਮਤਿਪ੍ਪਪਞ੍ਚੇਨ। ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਵਸਿਤਾ ਪਨ ਆਵਜ੍ਜਨਵਸਿਤਾਯ ਏਵ ਸਿਦ੍ਧਾ। ਆਵਜ੍ਜਨਾਨਨ੍ਤਰਜਵਨਾਨੇਵ ਹਿ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਜਵਨਾਨਿ ਨਾਮ। **ਵਿਤਕ੍ਕਾਦਿਓਲ਼ਾਰਿਕਙ੍ਗ ਪਹਾਨਾਯਾ**ਤਿ ਦੁਤਿਯਜ੍ਝਾਨਾਦੀਹਿ ਵਿਤਕ੍ਕਾਦਿਓਲ਼ਾਰਿਕਙ੍ਗਾਨੰ ਝਾਨਕ੍ਖਣੇ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਾਯ। **ਪਦਹਤੋ**ਤਿ ਪਰਿਕਮ੍ਮੰ ਕਰੋਨ੍ਤਸ੍ਸ। ਤਸ੍ਸ ਪਨ ਉਪਚਾਰਭਾਵਨਾ ਨਿਪ੍ਫਨ੍ਨਾ ਨਾਮ ਹੋਤਿ ਵਿਤਕ੍ਕਾਦੀਸੁ ਨਿਕਨ੍ਤਿਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਨਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯਾਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੰ। **ਯਥਾਰਹ**ਨ੍ਤਿ ਤੰਤੰਝਾਨਿਕਕਸਿਣਾਦਿਆਰਮ੍ਮਣਾਨੁਰੂਪੰ।

੩੬. ਆਕਾਸਕਸਿਣਸ੍ਸ ਉਗ੍ਘਾਟੇਤੁੰ ਅਸਕ੍ਕੁਣੇਯ੍ਯਤ੍ਤਾ ਵੁਤ੍ਤੰ "**ਆਕਾਸਵਜ੍ਜਿਤੇਸੂ**"ਤਿ। **ਕਸਿਣ**ਨ੍ਤਿ ਕਸਿਣਪਟਿਭਾਗਨਿਮਿਤ੍ਤੰ। **ਉਗ੍ਘਾਟੇਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਅਮਨਸਿਕਾਰਵਸੇਨ ਉਦ੍ਧਰਿਤ੍ਵਾ। **ਅਨਨ੍ਤਵਸੇਨ ਪਰਿਕਮ੍ਮੰ ਕਰੋਨ੍ਤਸ੍ਸਾ**ਤਿ ''ਅਨਨ੍ਤੰ ਆਕਾਸੰ, ਅਨਨ੍ਤੰ ਆਕਾਸ''ਨ੍ਤਿ ਆਕਾਸੰ ਆਰਬ੍ਭ ਪਰਿਕਮ੍ਮੰ ਕਰੋਨ੍ਤਸ੍ਸ, ਨ ਪਨ ਕੇਵਲੰ ''ਅਨਨ੍ਤੰ ਅਨਨ੍ਤ''ਨ੍ਤਿ। ਏਵੰ ਵਿਞ੍ਞਾਣਞ੍ਚਾਯਤਨੇਪਿ।

‘‘ਅਨਨ੍ਤ’’ਨ੍ਤਿ ਅਵਤ੍ਵ◌ਾਪਿ ‘‘ਆਕਾਸੋ ਆਕਾਸੋ (ਵ◌ਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ੧.੨੭੬), ਵ◌ਿਞ੍ਞਾਣੰ ਵ◌ਿਞ੍ਞਾਣ’’ਨ੍ਤਿ (ਵ◌ਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ੧.੨੮੧) ਮਨਸਿ ਕਾਤੁੰ ਵਟ੍ਟਤੀਤਿ ਆਚਰਿਯਾ।

੩੯. **“ਸਨ੍ਤਮੇਤੰ, ਪਣੀਤਮੇਤ”ਨ੍ਤਿ ਪਰਿਕਮ੍ਮੰ ਕਰੋਨ੍ਤਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਅਭਾਵਮਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣਤਾਯ ‘‘ਏਤੰ ਸਨ੍ਤੰ, ਏਤੰ ਪਣੀਤ’’ਨ੍ਤਿ ਭਾਵ◌ੇਨ੍ਤਸ੍ਸ।

੪੦. **ਅਵ◌ਸੇਸੇਸੁ ਚਾ**ਤਿ ਕਸਿਣਾਦੀਹਿ ਸਹ ਅਪ੍ਪਨਾਵਹਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਤੋ ਅਵਸੇਸੇਸੁ ਬੁਦ੍ਧਾਨੁਸ੍ਸਤਿਆਦੀਸੁ ਅਟ੍ਠਸੁ , ਸਞ੍ਞਾਵਵਤ੍ਥਾਨੇਸੁ ਚਾਤਿ ਦਸਸੁ ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨੇਸੁ। **ਪਰਿਕਮ੍ਮੰ ਕਤ੍ਵ**◌ਾਤਿ ‘‘ਸੋ ਭਗਵ◌ਾ ਇਤਿਪਿ ਅਰਹੰ, ਇਤਿਪਿ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ’’ਤ੍ਯਾਦਿਨਾ (ਵ◌ਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ੧.੧੨੪) ਵ◌ੁਤ੍ਤਵ◌ਿਧਾਨੇਨ ਪਰਿਕਮ੍ਮੰ ਕਤ੍ਵ◌ਾ। **ਸਾਧੁਕਮੁਗ੍ਗਹਿਤੇ**ਤਿ ਬੁਦ੍ਧਾਦਿਗੁਣਨਿਨ੍ਨਪੋਣਪਬ੍ਭਾਰਚਿਤ੍ਤਤਾਵਸੇਨ ਸੁਟ੍ਠੁ ਉਗ੍ਗਹਿਤੇ। **ਪਰਿਕਮ੍ਮਞ੍ਚ ਸਮਾਧਿਯਤੀ**ਤਿ ਪਰਿਕਮ੍ਮਭਾਵਨਾ ਸਮਾਹਿਤਾ ਨਿਪ੍ਫਜ੍ਜਤਿ। **ਉਪਚਾਰੋ ਚ ਸਮ੍ਪਜ੍ਜਤੀ**ਤਿ ਨੀਵਰਣਾਨਿ ਵ◌ਿਕ੍ਖਮ੍ਭੇਨ੍ਤੋ ਉਪਚਾਰਸਮਾਧਿ ਚ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ।

੪੧. **ਅਭਿਞ੍ਞਾਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਅਭਿਵ◌ਿਸੇਸਤੋ ਜਾਨਨਟ੍ਠੇਨ ਅਭਿਞ੍ਞਾਸਙ੍ਖਾਤੰ ਇਦ੍ਧਿਵ◌ਿਧਾਦਿਪਞ੍ਚਲੋਕਿਯਾਭਿਞ੍ਞਾਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨੰ, **ਅਭਿਞ੍ਞਾਪਾਦਕਪਞ੍ਚਮਜ੍ਝਾਨਾ ਵ◌ੁਟ੍ਠਹਿਤ੍ਵ**◌ਾਤਿ ਕਸਿਣਾਨੁਲੋਮਾਦੀਹਿ ਚੁਦ੍ਦਸਹਾਕਾਰੇਹਿ (ਵ◌ਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ੨.੩੬੫) ਚਿਤ੍ਤੰ ਪਰਿਦਮੇਤ੍ਵ◌ਾ ਅਭਿਨੀਹਾਰਕ੍ਖਮੰ ਕਤ੍ਵ◌ਾ ਉਪੇਕ੍ਖੇਕਗ੍ਗਤਾਯੋਗਤੋ ਅਨੁਰੂਪਤ੍ਤਾ ਚ ਰੂਪਾਵਚਰਪਞ੍ਚਮਜ੍ਝਾਨਮੇਵ ਅਭਿਞ੍ਞਾਨੰ ਪਾਦਕੰ ਪਤਿਟ੍ਠਾਭੂਤੰ ਪਥਵ◌ਾਦਿਕਸਿਣਾਰਮ੍ਮਣੰ ਪਞ੍ਚਮਜ੍ਝਾਨੰ, ਤੰ ਸਮਾਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵ◌ਾ ਤਤੋ ਵ◌ੁਟ੍ਠਾਯ। **ਅਧਿਟ੍ਠੇਯ੍ਯਾਦਿਕਮਾਵਜ੍ਜੇਤ੍ਵ**◌ਾਤਿ ਇਦ੍ਧਿਵ◌ਿਧਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਪਰਿਕਮ੍ਮਕਾਲੇ ਅਧਿਟ੍ਠਾਤਬ੍ਬੰ ਵ◌ਿਕੁਬ੍ਬਨੀਯੰ ਸਤਾਦਿਕੰ ਕੋਮਾਰਰੂਪਾਦਿਕੰ, ਦਿਬ੍ਬਸੋਤਸ੍ਸ ਪਰਿਕਮ੍ਮਕਾਲੇ ਥੂਲਸੁਖੁਮਭੇਦੰ ਸਦ੍ਦੰ, ਚੇਤੋਪਰਿਯਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਪਰਿਕਮ੍ਮਕਾਲੇ ਪਰਸ੍ਸ ਹਦਯਙ੍ਗਤਵਣ੍ਣਦਸ੍ਸਨੇਨ ਸਰਾਗਾਦਿਭੇਦੰ ਚਿਤ੍ਤੰ, ਪੁਬ੍ਬੇਨਿਵ◌ਾਸਾਨੁਸ੍ਸਤਿਞਾਣਸ੍ਸ ਪਰਿਕਮ੍ਮਸਮਯੇ ਪੁਰਿਮਭਵ◌ੇਸੁ ਚੁਤਿਚਿਤ੍ਤਾਦਿਭੇਦੰ ਪੁਬ੍ਬੇ ਨਿਵ◌ੁਤ੍ਥਕ੍ਖਨ੍ਧੰ, ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁਸ੍ਸ ਪਰਿਕਮ੍ਮਸਮਯੇ ਓਭਾਸਫਰਿਤਟ੍ਠਾਨਗਤੰ ਰੂਪੰ ਵ◌ਾ ਆਵਜ੍ਜੇਤ੍ਵ◌ਾ।

ਪਰਿਕਮ੍ਮੰ ਕਰੋਨ੍ਤਸ੍ਸਾਤਿ ‘‘ਸਤੰ ਹੋਮਿ, ਸਹਸ੍ਸੰ ਹੋਮੀ’’ਤ੍ਯਾਦਿਨਾ ਪਰਿਕਮ੍ਮੰ ਕਰੋਨ੍ਤਸ੍ਸ। **ਰੂਪਾਦੀਸੂ**ਤਿ ਪਰਿਕਮ੍ਮਵ◌ਿਸਯਭੂਤੇਸੁ ਰੂਪਪਾਦਕਜ੍ਝਾਨਸਦ੍ਦਪਰਚਿਤ੍ਤਪੁਬ੍ਬੇਨਿਵ◌ੁਤ੍ਥਕ੍ਖਨ੍ਧਾਦਿਭੇਦੇਸੁ ਆਰਮ੍ਮਣੇਸੁ। ਏਤ੍ਥ ਹਿ ਇਦ੍ਧਿਵ◌ਿਧਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਤਾਵ ਪਾਦਕਜ੍ਝਾਨੰ, ਕਾਯੋ, ਰੂਪਾਦਿਅਧਿਟ੍ਠਾਨੇ ਰੂਪਾਦੀਨਿ ਚਾਤਿ ਛ ਆਰਮ੍ਮਣਾਨਿ । ਤਤ੍ਥ ਪਾਦਕਜ੍ਝਾਨੰ ਅਤੀਤਮੇਵ, ਕਾਯੋ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨੋ, ਇਤਰੰ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਮਨਾਗਤੰ ਵ◌ਾ। ਦਿਬ੍ਬਸੋਤਸ੍ਸ ਪਨ ਸਦ੍ਦੋਯੇਵ, ਸੋ ਚ ਖੋ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨੋ। ਪਰਚਿਤ੍ਤਵ◌ਿਜਾਨਨਾਯ ਪਨ ਅਤੀਤੇ ਸਤ੍ਤਦਿਵਸੇਸੁ, ਅਨਾਗਤੇ ਸਤ੍ਤਦਿਵਸੇਸੁ ਚ ਪਵਤ੍ਤੰ ਪਰਿਤ੍ਤਾਦੀਸੁ ਯੰ ਕਿਞ੍ਚਿ ਤਿਕਾਲਿਕੰ ਚਿਤ੍ਤਮੇਵ ਆਰਮ੍ਮਣੰ ਹੋਤੀਤਿ **ਮਹਾਅਟ੍ਠਕਥਾਚਰਿਯਾ** (ਵ◌ਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ੨.੪੧੬; ਧ॰ ਸ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧੪੩੪)।

ਸਙ੍ਗਹਕਾਰਾ ਪਨ ‘‘ਚਤ੍ਤਾਰੋਪਿ ਖਨ੍ਧਾ’’ਤਿ (ਧ॰ ਸ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧੪੩੪) ਵਦਨ੍ਤਿ, ਕਥੰ ਪਨਸ੍ਸਾ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣਤਾ, ਨਨੁ ਚ ਆਵਜ੍ਜਨਾਯ ਗਹਿਤਮੇਵ ਇਦ੍ਧਿਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਆਰਮ੍ਮਣੰ ਹੋਤਿ, ਆਵਜ੍ਜਨਾਯ ਚ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤਮਾਰਮ੍ਮਣੰ ਕਤ੍ਵ◌ਾ ਨਿਰੁਜ੍ਝਮਾਨਾਯ ਤੰਸਮਕਾਲਮੇਵ ਪਰਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਨਿਰੁਜ੍ਝਤੀਤਿ ਆਵਜ੍ਜਨਜਵਨਾਨੰ ਕਾਲਵਸੇਨ ਏਕਾਰਮ੍ਮਣਤਾ ਨ ਸਿਯਾ, ਮਗ੍ਗਫਲਵ◌ੀਥਿਤੋ ਅਞ੍ਞਤ੍ਥ ਆਵਜ੍ਜਨਜਵਨਾਨੰ ਕਥਞ੍ਚ ਨਾਨਾਰਮ੍ਮਣਤਾ ਨ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਾਤਿ? **ਅਟ੍ਠਕਥਾਯੰ** (ਵ◌ਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ੨.੪੧੬; ਧ॰ ਸ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧੪੩੪) ਤਾਵ ਸਨ੍ਤਤਿਅਦ੍ਧਾਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਰਮ੍ਮਣਤਾ ਯੋਜਿਤਾ। **ਆਨਨ੍ਦਾਚਰਿਯੋ** (ਧ॰ ਸ॰ ਮੂਲਟੀ॰ ੧੪੩੪ ਥੋਕ ਵ◌ਿਸਦਿਸੰ) ਪਨ ਭਣਤਿ ‘‘ਪਾਦਕਜ੍ਝਾਨਤੋ ਵ◌ੁਟ੍ਠਾਯ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਦਿਵ◌ਿਭਾਗੰ ਅਕਤ੍ਵ◌ਾ ਕੇਵਲੰ ‘ਇਮਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤੰ ਜਾਨਾਮਿ’ਚ੍ਚੇਵ ਪਰਿਕਮ੍ਮੰ ਕਤ੍ਵ◌ਾ ਪੁਨਪਿ ਪਾਦਕਜ੍ਝਾਨੰ ਸਮਾਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵ◌ਾ ਵ◌ੁਟ੍ਠਾਯ ਅਵ◌ਿਸੇਸੇਨੇਵ ਚਿਤ੍ਤੰ ਆਵਜ੍ਜੇਤ੍ਵ◌ਾ ਤਿਣ੍ਣੰ, ਚਤੁਨ੍ਨੰ ਵ◌ਾ ਪਰਿਕਮ੍ਮਾਨੰ ਅਨਨ੍ਤਰੰ ਚੇਤੋਪਰਿਯਞਾਣੇਨ ਪਰਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤੰ ਪਟਿਵ◌ਿਜ੍ਝਤਿ ਰੂਪੰ ਵ◌ਿਯ ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁਨਾ। ਪਚ੍ਛਾ ਕਾਮਾਵਚਰਚਿਤ੍ਤੇਨ ਸਰਾਗਾਦਿਵਵਤ੍ਥਾਨਮ੍ਪਿ ਕਰੋਤਿ ਨੀਲਾਦਿਵਵਤ੍ਥਾਨੰ ਵ◌ਿਯ। ਤਾਨਿ ਚ ਸਬ੍ਬਾਨਿ ਅਭਿਮੁਖੀਭੂਤਚਿਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣਾਨੇਵ, ਅਨਿਟ੍ਠੇ ਚ ਠਾਨੇ ਨਾਨਾਰਮ੍ਮਣਤਾਦੋਸੋ ਨਤ੍ਥਿ

ਅਭਿਨ੍ਨਾਕਾਰਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਤੋ’’ਤਿ। ਪੁਬ੍ਬੇਨਿਵਾਸਾਨੁਸ੍ਸਤਿਞਾਣਸ੍ਸ ਪੁਬ੍ਬੇ ਨਿਵੁਤ੍ਥਕ੍ਖਨ੍ਧਾ, ਖਨ੍ਧਪ੍ਪਟਿਬਦ੍ਧਾਨਿ ਚ ਨਾਮਗੋਤ੍ਤਾਨਿ, ਨਿਬ੍ਬਾਨਞ੍ਚ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਹੋਤਿ, ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁਸ੍ਸ ਪਨ ਰੂਪਮੇਵ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਨ੍ਤਿ ਅਯਮੇਤੇਸਂ ਆਰਮ੍ਮਣਵਿਭਾਗੋ। **ਯਥਾਰਹਮਪ੍ਪੇਤੀ**ਤਿ ਤਂਤਂਪਰਿਕਮ੍ਮਾਨੁਰੂਪਤੋ ਅਪ੍ਪੇਤਿ।

੪੨. ਇਦਾਨਿ ਆਰਮ੍ਮਣਾਨਂ ਭੇਦੇਨ ਅਭਿਞ੍ਞਾਭੇਦਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ ‘‘ਇਦ੍ਧਿਵਿਧਾ’’ਤ੍ਯਾਦਿਮਾਹ। ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਾਦਿ ਇਦ੍ਧਿਪ੍ਪਭੇਦੋ ਏਤਿਸ੍ਸਾਤਿ **ਇਦ੍ਧਿਵਿਧਾ**। ਦਿਬ੍ਬਾਨਂ ਸੋਤਸਦਿਸਤਾਯ, ਦਿਬ੍ਬਵਿਹਾਰਸਨ੍ਨਿਸ੍ਸਿਤਤਾਯ ਚ ਦਿਬ੍ਬਞ੍ਚ ਤਂ ਸੋਤਞ੍ਚਾਤਿ **ਦਿਬ੍ਬਸੋਤਂ**। ਪਰੇਸਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਵਿਞ੍ਞਾਯਤਿ ਏਤਾਯਾਤਿ **ਪਰਚਿਤ੍ਤਵਿਜਾਨਨਾ**। ਅਤ੍ਤਨੋ ਸਨ੍ਤਾਨੇ ਨਿਵੁਤ੍ਥਵਸੇਨ ਚੇਵ ਗੋਚਰਨਿਵਾਸਵਸੇਨ ਚ ਪੁਬ੍ਬੇ ਅਤੀਤਭਵੇਸੁ ਖਨ੍ਧਾਦੀਨਂ ਅਨੁਸ੍ਸਰਣਂ **ਪੁਬ੍ਬੇਨਿਵਾਸਾਨੁਸ੍ਸਤਿ**। ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਦਿਬ੍ਬਞ੍ਚ ਤਂ ਚਕ੍ਖੁ ਚਾਤਿ **ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁ**। ‘ਚੁਤੂਪਪਾਤਞਾਣ’ਨ੍ਤਿ ਪਨ ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁਮੇਵ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਯਥਾਕਮ੍ਮੂਪਗਞਾਣਅਨਾਗਤਂਸਞਾਣਾਨਿਪਿ ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁਵਸੇਨੇਵ ਇਜ੍ਝਨ੍ਤਿ। ਨ ਹਿ ਤੇਸਂ ਵਿਸੁਂ ਪਰਿਕਮ੍ਮਂ ਅਤ੍ਥਿ। ਤਤ੍ਥ ਅਨਾਗਤਂਸਞਾਣਸ੍ਸ ਤਾਵ ਅਨਾਗਤੇ ਸਤ੍ਤਦਿਵਸਤੋ ਪਰਂ ਪਵਤ੍ਤਨਕਂ ਚਿਤ੍ਤਚੇਤਸਿਕਂ ਦੁਤਿਯਦਿਵਸਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਪਵਤ੍ਤਨਕਞ੍ਚ ਯਂ ਕਿਞ੍ਚਿ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਹੋਤਿ। ਤਞ੍ਹਿ ਸਵਿਸਯੇ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਞ੍ਞਾਣਗਤਿਕਨ੍ਤਿ। ਯਥਾ ਕਮ੍ਮੂਪਗਞਾਣਸ੍ਸ ਪਨ ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਸਙ੍ਖਾਤਾ ਚੇਤਨਾ, ਚਤ੍ਤਾਰੋਪਿ ਵਾ ਖਨ੍ਧਾ ਆਰਮ੍ਮਣਨ੍ਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ।

ਗੋਚਰਵਸੇਨ ਭੇਦੋ **ਗੋਚਰਭੇਦੋ**।

ਗੋਚਰਭੇਦਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਸਮਥਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਂ

ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਭੇਦਵਣ੍ਣਨਾ

੪੩. ਅਨਿਚ੍ਚਾਦਿਵਸੇਨ ਵਿਵਿਧਾਕਾਰੇਨ ਪਸ੍ਸਤੀਤਿ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾ, ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਦਿਕਾ ਭਾਵਨਾਪਞ੍ਞਾ। ਤਸ੍ਸਾ ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਂ, ਸਾਯੇਵ ਵਾ ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਨ੍ਤਿ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਂ। ਤਸ੍ਮਿਂ **ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨੇ** ਸਤ੍ਤਵਿਧੇਨ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਸਙ੍ਗਹੋਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ।

੪੪. ਅਨਿਚ੍ਚਤਾਯੇਵ ਲਕ੍ਖਣਂ ਲਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬਂ, ਲਕ੍ਖੀਯਤਿ ਅਨੇਨਾਤਿ ਵਾ **ਅਨਿਚ੍ਚਲਕ੍ਖਣਂ**। ਉਦਯਵਯਪਟਿਪੀਲ਼ਨਸਙ੍ਖਾਤਦੁਕ੍ਖਭਾਵੋ ਵ ਲਕ੍ਖਣਨ੍ਤਿ **ਦੁਕ੍ਖਲਕ੍ਖਣਂ**। ਪਰਪਰਿਕਪ੍ਪਿਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਭਾਵੋ ਅਨਤ੍ਤਤਾ, ਤਦੇਵ ਲਕ੍ਖਣਨ੍ਤਿ **ਅਨਤ੍ਤਲਕ੍ਖਣਂ**।

੪੫. ਤਿਣ੍ਣਂ ਲਕ੍ਖਣਾਨਂ ਅਨੁ ਅਨੁ ਪਸ੍ਸਨਾ **ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ**ਦਿਕਾ।

੪੬. ਖਨ੍ਧਾਦੀਨਂ ਕਲਾਪਤੋ ਸਮ੍ਮਸਨਵਸਪ੍ਪਵਤ੍ਤਂ ਞਾਣਂ **ਸਮ੍ਮਸਨਞਾਣਂ**। ਉਪ੍ਪਾਦਭਙ੍ਗਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਵਸਪ੍ਪਵਤ੍ਤਞਾਣਂ **ਉਦਯਬ੍ਬਯਞਾਣਂ**। ਉਦਯਂ ਮੁਞ੍ਚਿਤ੍ਵਾ ਵਯੇ ਪਵਤ੍ਤਂ ਞਾਣਂ **ਭਙ੍ਗਞਾਣਂ**। ਸਙ੍ਖਾਰਾਨਂ ਭਯਤੋ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਂ ਞਾਣਂ **ਭਯਞਾਣਂ,** ਦਿਟ੍ਠਭਯਾਨਂ ਆਦੀਨਵਤੋ ਪੇਕ੍ਖਣਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਂ ਞਾਣਂ **ਆਦੀਨਵਞਾਣਂ,** ਦਿਟ੍ਠਾਦੀਨਵੇਸੁ ਨਿਬ੍ਬਿਨ੍ਦਨਵਸਪ੍ਪਵਤ੍ਤਂ ਞਾਣਂ **ਨਿਬ੍ਬਿਦਾਞਾਣਂ**। ਨਿਬ੍ਬਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਸਙ੍ਖਾਰੇਹਿ ਮੁਞ੍ਚਿਤੁਕਮਜਤਾਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਂ ਞਾਣਂ **ਮੁਞ੍ਚਿਤੁਕਮਜਤਾਞਾਣਂ**। ਮੁਞ੍ਚਨਸ੍ਸ ਉਪਾਯਸਮ੍ਪਟਿਪਾਦਨਤ੍ਥਂ ਪੁਨ ਸਙ੍ਖਾਰਾਨਂ ਪਰਿਗ੍ਗਹਵਸਪ੍ਪਵਤ੍ਤਂ ਞਾਣਂ **ਪਟਿਸਙ੍ਖਾਞਾਣਂ**। ਪਟਿਸਙ੍ਖਾਤਧਮ੍ਮੇਸੁ ਭਯਨਨ੍ਦੀਵਿਵਜ੍ਜਨਵਸੇਨ ਅਜ੍ਝੁਪੇਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ

ਪਵਤ੍ਤੰ ਞਾਣੰ **ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾਞਾਣੰ**। ਪੁਰਿਮਾਨੰ ਨਵਨ੍ਨੰ ਕਿਚ੍ਚਨਿਪ੍ਫਤ੍ਤਿਯਾ, ਉਪਰਿ ਚ ਸਤ੍ਤਤਿੰਸਾਯ ਬੋਧਿਪਕ੍ਖਿਯਧਮ੍ਮਾਨੰ ਅਨੁਕੂਲੰ ਞਾਣੰ **ਅਨੁਲੋਮਞਾਣੰ**।

੪੮. ਅਤ੍ਤਸੁਞ੍ਞਤਾਯ **ਸੁਞ੍ਞਤੋ**। ਸੰਯੋਜਨਾਦੀਹਿ ਵਿਮੁਚ੍ਚਨਟ੍ਠੇਨ **ਵਿਮੋਕ੍ਖੋ**। ਨਿਚ੍ਚਨਿਮਿਤ੍ਤਾਦਿਨੋ ਅਭਾਵਤੋ **ਅਨਿਮਿਤ੍ਤੋ**। ਪਣਿਹਿਤਸ੍ਸ ਤਣ੍ਹਾਪਣਿਧਿਸ੍ਸ ਅਭਾਵਤੋ **ਅਪ੍ਪਣਿਹਿਤੋ**।

੪੯. ਯੋ ਨੰ ਪਾਤਿ, ਤੰ ਮੋਕ੍ਖੇਤਿ ਅਪਾਯਾਦੀਹਿ ਦੁਕ੍ਖੇਹੀਤਿ ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖੰ, ਤਦੇਵ ਕਾਯਦੁਚ੍ਚਰਿਤਾਦੀਹਿ ਸੰਵਰਣਤੋ ਸੰਵਰੋ, ਸਮਾਧਾਨੋਪਧਾਰਣਟ੍ਠੇਨ ਸੀਲਞ੍ਚਾਤਿ **ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਸੰਵਰਸੀਲੰ**। ਮਨਚ੍ਛਟ੍ਠਾਨੰ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨੰ ਰੂਪਾਦੀਸੁ ਸੰਵਰਣਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤੰ ਸੀਲੰ **ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸੰਵਰਸੀਲੰ**। ਮਿਚ੍ਛਾਜੀਵ ਵਿਵਜ੍ਜਨੇਨ ਆਜੀਵਸ੍ਸ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਿਵਸਪ੍ਪਵਤ੍ਤੰ **ਆਜੀਵਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿਸੀਲੰ**। ਪਚ੍ਚਯੇ ਸਨ੍ਨਿਸ੍ਸਿਤੰ ਤੇਸੰ ਇਦਮਤ੍ਥਿਕਤਾਯ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਸੀਲੰ **ਪਚ੍ਚਯਸਨ੍ਨਿਸ੍ਸਿਤਸੀਲੰ**। ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਤ੍ਤਾ ਦੇਸਨਾਸੰਵਰਪਰਿਯੇਟ੍ਠਿਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਵਸੇਨ, ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਤ੍ਤਾ ਚ **ਚਤੁਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿਸੀਲੰ** ਨਾਮ।

੫੦. **ਚਿਤ੍ਤਵਿਸੁਦ੍ਧਿ ਨਾਮ** ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਵਿਨੀਵਰਣਭਾਵਾਪਾਦਨਵਸੇਨ ਵਿਸੋਧਨਤੋ, ਚਿਤ੍ਤਸੀਸੇਨ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਤ੍ਤਾ, ਵਿਸੁਦ੍ਧਤ੍ਤਾ ਚਾਤਿ ਵਾ ਕਤ੍ਵਾ।

੫੧. ''ਧਮ੍ਮਾਨੰ ਸਾਮਞ੍ਞਸਭਾਵੋ ਲਕ੍ਖਣੰ, ਕਿਚ੍ਚਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯੋ ਰਸੋ, ਉਪਟ੍ਠਾਨਾਕਾਰੋ, ਫਲਞ੍ਚ ਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠਾਨ''ਨ੍ਤਿ ਏਵੰ ਵੁਤ੍ਤਾਨੰ ਲਕ੍ਖਣਾਦੀਨੰ ''ਫੁਸਨਲਕ੍ਖਣੋ ਫਸ੍ਸੋ, ਕਕ੍ਖਲ਼ਲਕ੍ਖਣਾ ਪਥਵੀ''ਤ੍ਯਾਦਿਨਾ ਵਿਤ੍ਥਾਰਤੋ, ''ਨਮਨਲਕ੍ਖਣੰ ਨਾਮੰ, ਰੁਪ੍ਪਨਲਕ੍ਖਣੰ ਰੂਪ''ਨ੍ਤ੍ਯਾਦਿਨਾ ਸਙ੍ਖੇਪਤੋ ਚ ਪਰਿਗ੍ਗਹੋ ਪਚ੍ਚਤ੍ਤਲਕ੍ਖਣਾਦਿਵਸੇਨ ਪਰਿਚ੍ਛਿਜ੍ਜ ਗਹਣੰ ਦੁਕ੍ਖਸਚ੍ਚਵਵਤ੍ਥਾਨੰ **ਦਿਟ੍ਠਿਵਿਸੁਦ੍ਧਿ ਨਾਮ** ''ਨਾਮਰੂਪਤੋ ਅਤ੍ਤਾ ਨਤ੍ਥੀ''ਤਿ ਦਸ੍ਸਨਤੋ ਦਿਟ੍ਠਿ ਚ ਅਤ੍ਤਦਿਟ੍ਠਿਮਲਵਿਸੋਧਨਤੋ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ ਚਾਤਿ ਕਤ੍ਵਾ।

੫੨. **ਪਚ੍ਚਯਪਰਿਗ੍ਗਹੋ**ਤਿ ਨਾਮਞ੍ਚ ਰੂਪਞ੍ਚ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯੰ ਤਾਵ ਅਵਿਜ੍ਜਾਤਣ੍ਹਾਉਪਾਦਾਨਕਮ੍ਮਹੇਤੁਵਸੇਨ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਤਿ। ਪਵਤ੍ਤਿਯਞ੍ਚ ਰੂਪੰ ਕਮ੍ਮਚਿਤ੍ਤਉਤੁਆਹਾਰਪਚ੍ਚਯਵਸੇਨ, ਨਾਮਞ੍ਚ ਚਕ੍ਖੁਰੂਪਾਦਿਨਿਸ੍ਸਯਾਰਮ੍ਮਣਾਦਿਪਚ੍ਚਯਵਸੇਨ, ਵਿਸੇਸਤੋ ਚ ਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰਾਦਿਚਤੁਚਕ੍ਕਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਕੁਸਲੰ, ਤਬ੍ਬਿਪਰਿਯਾਯੇਨ ਅਕੁਸਲੰ, ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਵਸੇਨ ਵਿਪਾਕੋ ਭਵਙ੍ਗਾਦਿਵਸੇਨ ਆਵਜ੍ਜਨੰ, ਖੀਣਾਸਵਸਨ੍ਤਾਨਵਸੇਨ ਕਿਰਿਯਜਵਨੰ, ਆਵਜ੍ਜਨਞ੍ਚ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀਤਿ ਏਵੰ ਸਾਧਾਰਣਾਸਾਧਾਰਣਵਸੇਨ ਤੀਸੁ ਅਦ੍ਧਾਸੁ ਨਾਮਰੂਪਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਯਾ ਪਚ੍ਚਕ੍ਖਾਦਿਸਿਦ੍ਧਸ੍ਸ ਕਮ੍ਮਾਦਿਪਚ੍ਚਯਸ੍ਸ ਪਰਿਗ੍ਗਣ੍ਹਨੰ ਸਮੁਦਯਸਚ੍ਚਸ੍ਸ ਵਵਤ੍ਥਾਨੰ **ਕਙ੍ਖਾਵਿਤਰਣਵਿਸੁਦ੍ਧਿ ਨਾਮ** ''ਅਹੋਸਿੰ ਨੁ ਖੋ ਅਹਮਤੀਤਮਦ੍ਧਾਨ''ਨ੍ਤ੍ਯਾਦਿਕਾਯ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੮; ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੨.੨੦) ਸੋਲ਼ਸਵਿਧਾਯ, ''ਸਤ੍ਥਰਿਕਙ੍ਖਤੀ''ਤ੍ਯਾਦਿਕਾਯ (ਧ॰ ਸ॰ ੧੧੨੩; ਵਿਭ॰ ੯੧੫) ਅਟ੍ਠਵਿਧਾਯ ਚ ਕਙ੍ਖਾਯ ਵਿਤਰਣਤੋ ਅਤਿਕ੍ਕਮਨਤੋ ਕਙ੍ਖਾਵਿਤਰਣਾ, ਅਹੇਤੁਕਵਿਸਮਹੇਤੁਦਿਟ੍ਠਿਮਲਵਿਸੋਧਨਤੋ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ ਚਾਤਿ ਕਤ੍ਵਾ।

੫੩. **ਤਤੋ** ਪਚ੍ਚਯਪਰਿਗ੍ਗਹਤੋ ਪਰੰ **ਤਥਾਪਰਿਗ੍ਗਹਿਤੇਸੁ** ਪਚ੍ਚਤ੍ਤਲਕ੍ਖਣਾਦਿਵਵਤ੍ਥਾਨਵਸੇਨ, ਪਚ੍ਚਯਵਵਤ੍ਥਾਨਵਸੇਨ ਚ ਪਰਿਗ੍ਗਹਿਤੇਸੁ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਵਜ੍ਜੇਸੁ ਤਿਭੂਮਿਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨੇਸੁ ਨਾਮਰੂਪੇਸੁ **ਅਤੀਤਾਦਿਭੇਦਭਿਨ੍ਨੇਸੁ ਖਨ੍ਧਾਦਿਨਯਮਾਰਬ੍ਭ** ਪਞ੍ਚਕ੍ਖਨ੍ਧਛਦ੍ਵਾਰਛਲ਼ਾਰਮ੍ਮਣਛਦ੍ਵਾਰਪ੍ਪਵਤ੍ਤਧਮ੍ਮਾਦਿਵਸੇਨ ਆਗਤੰ ਖਨ੍ਧਾਦਿਨਯੰ ਆਰਬ੍ਭ **ਕਲਾਪਵਸੇਨ** ਪਿਣ੍ਡਵਸੇਨ **ਸਙ੍ਖਿਪਿਤ੍ਵਾ** ਯੰ ਅਤੀਤੇ ਜਾਤੰ ਰੂਪੰ, ਤੰ ਅਤੀਤੇਵ ਨਿਰੁਦ੍ਧੰ। ਯੰ ਅਨਾਗਤੇ ਭਾਵਿ ਰੂਪੰ, ਤਮ੍ਪਿ ਤਤ੍ਥੇਵ ਨਿਰੁਜ੍ਝਿਸ੍ਸਤਿ। ਯੰ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨੰ, ਤੰ ਅਨਾਗਤੰ ਅਪ੍ਪਤ੍ਵਾ ਏਤ੍ਥੇਵ ਨਿਰੁਜ੍ਝਤਿ, ਤਥਾ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਬਹਿਦ੍ਧਸੁਖੁਮਓਲ਼ਾਰਿਕਹੀਨਪਣੀਤਰੂਪਾਦਯੋ। ਤਸ੍ਮਾ **"ਅਨਿਚ੍ਚੰ** ਅਤ੍ਤਾਦਿਵਸੇਨ ਨ ਇਚ੍ਚੰ ਅਨੁਪਗਨ੍ਤਬ੍ਬੰ **ਖਯਟ੍ਠੇਨ** ਖਯਗਮਨਤੋ, **ਦੁਕ੍ਖੰ ਭਯਟ੍ਠੇਨ** ਭਯਕਰਤ੍ਤਾ, **ਅਨਤ੍ਤਾ ਅਸਾਰਕਟ੍ਠੇਨ** ਅਤ੍ਤਸਾਰਾਦਿਅਭਾਵੇਨਾ''ਤਿ ਚ ''ਚਕ੍ਖੁੰ ਅਨਿਚ੍ਚੰ...ਪੇ॰... ਮਨੋ। ਰੂਪੰ...ਪੇ॰... ਧਮ੍ਮਾ। ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣੰ...ਪੇ॰... ਮਨੋਵਿਞ੍ਞਾਣੰ ਅਨਿਚ੍ਚੰ ਦੁਕ੍ਖੰ ਅਨਤ੍ਤਾ''ਤ੍ਯਾਦਿਨਾ (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੧.੪੮) ਅਤੀਤਾਦਿਅਦ੍ਧਾਵਸੇਨ, ਅਤੀਤਾਦਿਸਨ੍ਤਾਨਵਸੇਨ, ਅਤੀਤਾਦਿਖਣਵਸੇਨ ਚ

ਸਮ੍ਮਸਨਞਾਣੇਨ ਹੁਤ੍ਵਾਅਭਾਵਉਦਯਬ੍ਬਯਪਟਿਪੀਲਨਅਵਸਵਤ੍ਤਨਾਕਾਰਸਙ੍ਖਾਤਲਕ੍ਖਣਤ੍ਤਯਸਮ੍ਮਸਨਵਸਪ੍ਪਵਤ੍ਤੇਨ ਕਲਾਪਸਮ੍ਮਸਨਞਾਣੇਨ ਲਕ੍ਖਣਤ੍ਤਯਂ **ਸਮ੍ਮਸਨ੍ਤਸ੍ਸ** ਪਰਿਮਜ੍ਜਨ੍ਤਸ੍ਸ।

ਸਮ੍ਮਸਨਞਾਣੇ ਪਨ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੇ ਪੁਨ **ਤੇਸ੍ਵੇਵ** ਸਙ੍ਖਾਰੇਸੁ ''ਅਵਿਜ੍ਜਾਸਮੁਦਯਾ ਰੂਪਸਮੁਦਯੋ, ਤਣ੍ਹਾਕਮ੍ਮਆਹਾਰਸਮੁਦਯਾ ਰੂਪਸਮੁਦਯੋ, ਤਥਾ ਅਵਿਜ੍ਜਾਨਿਰੋਧਾ ਰੂਪਨਿਰੋਧੋ, ਤਣ੍ਹਾਕਮ੍ਮਆਹਾਰਨਿਰੋਧਾ ਰੂਪਨਿਰੋਧੋ''ਤਿ (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੧.੫੦) ਏਵਂ ਰੂਪਕ੍ਖਨ੍ਧੇ ਵੇਦਨਾਸਞ੍ਞਾਸਙ੍ਖਾਰਕ੍ਖਨ੍ਧੇਸੁਪਿ ਆਹਾਰਂ ਅਪਨੇਤ੍ਵਾ ''ਫਸ੍ਸਸਮੁਦਯਾ ਫਸ੍ਸਨਿਰੋਧਾ''ਤਿ ਚ ਏਵਂ ਫਸ੍ਸਂ ਪਕ੍ਖਿਪਿਤ੍ਵਾ, ਵਿਞ੍ਞਾਣਕ੍ਖਨ੍ਧੇ ''ਨਾਮਰੂਪਸਮੁਦਯਾ ਨਾਮਰੂਪਨਿਰੋਧਾ''ਤਿ ਨਾਮਰੂਪਂ ਪਕ੍ਖਿਪਿਤ੍ਵਾ ਪਚ੍ਚਯਸਮੁਦਯਵਸੇਨ, ਪਚ੍ਚਯਨਿਰੋਧਵਸੇਨ ਚ, ਪਚ੍ਚਯੇ ਅਨਾਮਸਿਤ੍ਵਾ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਕ੍ਖਨ੍ਧੇਸੁ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਲਕ੍ਖਣਮਤ੍ਤਸ੍ਸ, ਵਿਪਰਿਣਾਮਲਕ੍ਖਣਮਤ੍ਤਸ੍ਸ ਚ ਦਸ੍ਸਨੇਨ ਖਣਵਸੇਨ ਚਾਤਿ ਏਕੇਕਸ੍ਮਿਂ ਖਨ੍ਧੇ **ਪਚ੍ਚਯਵਸੇਨ** ਚਤੁਧਾ, **ਖਣਵਸੇਨ** ਏਕਧਾ ਚਾਤਿ ਪਞ੍ਚਧਾ ਉਦਯਂ, ਪਞ੍ਚਧਾ ਵਯਞ੍ਚ ਦਸਦਸਉਦਯਬ੍ਬਯਦਸ੍ਸਨਵਸੇਨ ਸਮਪਞ੍ਞਾਸਾਕਾਰੇਹਿ **ਉਦਯਬ੍ਬਯਞਾਣੇਨ ਉਦਯਬ੍ਬਯਂ ਸਮਨੁਪਸ੍ਸਨ੍ਤਸ੍ਸ** ਆਰਦ੍ਧਵਿਪਸ੍ਸਕਸ੍ਸ ਯੋਗਿਨੋ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਚਿਤ੍ਤਸਮੁਟ੍ਠਾਨੋ ਸਰੀਰਤੋ ਨਿਚ੍ਛਰਣਕਆਲੋਕਸਙ੍ਖਾਤੋ **ਓਭਾਸੋ,** ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਚਿਤ੍ਤਸਹਜਾਤਾ ਖੁੱਦਿਕਾਦਿਪਞ੍ਚਵਿਧਾ (ਧ॰ ਸ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧ ਧਮ੍ਮੁੱਦੇਸਵਾਰ ਝਾਨਙ੍ਗਰਾਸਿਵਣ੍ਣਨਾ) **ਪੀਤਿ,** ਤਥਾ ਕਾਯਚਿਤ੍ਤਦਰਥਵੂਪਸਮਲਕ੍ਖਣਾ ਕਾਯਚਿਤ੍ਤਵਸੇਨ ਦੁਵਿਧਾ **ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿ,** ਬਲਵਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸਙ੍ਖਾਤੋ **ਅਧਿਮੋਕ੍ਖੋ,** ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨਕਿਚ੍ਚਸਾਧਕੋ ਵੀਰਿਯਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਸਙ੍ਖਾਤੋ **ਪਗ੍ਗਹੋ,** ਅਤਿਪਣੀਤਂ **ਸੁਖਂ,** ਇਨ੍ਦਵਿਸ੍ਸਟ੍ਠਵਜਿਰਸਦਿਸਂ ਤਿਲਕ੍ਖਣਵਿਪਸ੍ਸਨਾਭੂਤਂ **ਞਾਣਂ,** ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਭੂਤਾ ਚਿਰਕਤਾਦਿਅਨੁਸ੍ਸਰਣਸਮਤ੍ਥਾ ਉਪਟ੍ਠਾਨਸਙ੍ਖਾਤਾ ਸਤਿ, ਸਮਪ੍ਪਵਤ੍ਤਵਿਪਸ੍ਸਨਾਸਹਜਾਤਾ ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਭੂਤਾ ਤਤ੍ਰਮਜ੍ਝਤ੍ਤੁਪੇਕ੍ਖਾ, ਮਨੋਦ੍ਵਾਰੇ ਆਵਜ੍ਜਨੁਪੇਕ੍ਖਾ ਚਾਤਿ ਦੁਵਿਧਾਪਿ **ਉਪੇਕ੍ਖਾ,** ਓਭਾਸਾਦੀਸੁ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੇਸੁ ''ਨ ਵਤ ਮੇ ਇਤੋ ਪੁਬ੍ਬੇ ਏਵਰੂਪੋ ਓਭਾਸੋ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਪੁਬ੍ਬੋ''ਤ੍ਯਾਦਿਨਾ (ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ੨.੭੩੩) ਨਯੇਨ ਤਤ੍ਥ ਆਲਯਂ ਕੁਰੁਮਾਨਾ ਸੁਖੁਮਤਣ੍ਹਾ ਰੂਪ**ਨਿਕਨ੍ਤਿ**ਚਾਤਿ ਓਭਾਸਾਦੀਸੁ ਦਸਸੁ ਵਿਪਸ੍ਸਨੁਪਕ੍ਕਿਲੇਸੇਸੁ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੇਸੁ ''ਨ ਵਤ ਮੇ ਇਤੋ ਪੁਬ੍ਬੇ ਏਵਰੂਪਾ ਓਭਾਸਾਦਯੋ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਪੁਬ੍ਬਾ ਅਦ੍ਧਾ ਮਗ੍ਗਪ੍ਪਤ੍ਤੋਸ੍ਮਿ, ਫਲਪ੍ਪਤ੍ਤੋਸ੍ਮੀ''ਤਿ (ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ੨.੭੩੩) ਅਗ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ ''ਇਮੇ ਓਭਾਸਾਦਯੋ ਤਣ੍ਹਾਦਿਟ੍ਠਿਮਾਨਵਤ੍ਥੁਤਾਯ ਨ ਮਗ੍ਗੋ, ਅਥ ਖੋ ਵਿਪਸ੍ਸਨੁਪਕ੍ਕਿਲੇਸਾ ਏਵ, ਤਬ੍ਬਿਨਿਮੁਤ੍ਤਂ ਪਨ ਵੀਥਿਪਟਿਪਨ੍ਨਂ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣਂ ਮਗ੍ਗੋ''ਤਿ ਏਵਂ ਮਗ੍ਗਾਮਗ੍ਗਲਕ੍ਖਣਸ੍ਸ ਵਵਤ੍ਥਾਨਂ ਨਿਚ੍ਛਯਨਂ ਮਗ੍ਗਾਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਜਾਨਨਤੋ, ਦਸ੍ਸਨਤੋ, ਅਮਗ੍ਗੇ ਮਗ੍ਗਸਞ੍ਞਾਯ ਵਿਸੋਧਨਤੋ ਚ **ਮਗ੍ਗਾਮਗ੍ਗਞਾਣਦਸ੍ਸਨਵਿਸੁਦ੍ਧਿ ਨਾਮ।**

੫੪. **ਯਾਵਾਨੁਲੋਮਾ**ਤਿ ਯਾਵ ਸਚ੍ਚਾਨੁਲੋਮਞਾਣਾ। **ਨਵ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣਾਨੀ**ਤਿ (ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ੨.੭੩੭ ਆਦਯੋ) ਖਨ੍ਧਾਨਂ ਉਦਯਞ੍ਚ ਵਯਞ੍ਚ ਜਾਨਨਕਂ **ਉਦਯਬ੍ਬਯਞਾਣਂ,** ਉਦਯਂ ਮੁਞ੍ਚਿਤ੍ਵਾ ਭਙ੍ਗਮਤ੍ਤਾਨੁਪੇਕ੍ਖਕਂ **ਭਙ੍ਗਞਾਣਂ,** ਭਙ੍ਗਵਸੇਨ ਉਪਟ੍ਠਿਤਾਨਂ ਸੀਹਾਦੀਨਂ ਵਿਯ ਭਾਯਿਤਬ੍ਬਾਕਾਰਾਨੁਪੇਕ੍ਖਕਂ **ਭਯਞਾਣਂ,** ਤਥਾਨੁਪੇਕ੍ਖਿਤਾਨਂ ਆਦਿਤ੍ਤਘਰਸ੍ਸ ਵਿਯ ਆਦੀਨਵਾਕਾਰਾਨੁਪੇਕ੍ਖਕਂ **ਆਦੀਨਵਞਾਣਂ,** ਦਿਟ੍ਠਾਦੀਨਵੇਸੁ ਨਿਬ੍ਬਿਨ੍ਨਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਂ **ਨਿਬ੍ਬਿਦਾਞਾਣਂ,** ਜਾਲਾਦਿਤੋ ਮਚ੍ਛਾਦਿਕਾ ਵਿਯ ਤੇਹਿ ਤੇਭੂਮਕਧਮ੍ਮੇਹਿ ਮੁਞ੍ਚਿਤੁਕਾਮਤਾਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਂ **ਮੁਞ੍ਚਿਤੁਕਮ੍ਯਤਾਞਾਣਂ,** ਮੁਚ੍ਚਨੁਪਾਯਸਮ੍ਪਾਦਨਤ੍ਥਂ ਦਿਟ੍ਠਾਦੀਨਵੇਸੁਪਿ ਸਮੁਦ੍ਦਸਕੁਣੀ ਵਿਯ ਪੁਨਪ੍ਪੁਨਂ ਸਮ੍ਮਸਨਵਸਪ੍ਪਵਤ੍ਤਂ **ਪਟਿਸਙ੍ਖਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣਂ,** ਚਤ੍ਤਭਰਿਯੋ ਪੁਰਿਸੋ ਵਿਯ ਦਿਟ੍ਠਾਦੀਨਵੇਸੁ ਤੇਸੁ ਸਙ੍ਖਾਰੇਸੁ ਉਪੇਕ੍ਖਨਾਕਾਰਪ੍ਪਵਤ੍ਤਂ **ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾਞਾਣਂ,** ਅਨਿਚ੍ਚਾਦਿਲਕ੍ਖਣਵਿਪਸ੍ਸਨਤਾਯ ਹੇਟ੍ਠਾ ਪਵਤ੍ਤਾਨਂ ਅਟ੍ਠਨ੍ਨਂ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣਾਨਂ, ਉਦ੍ਧਂ ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਅਧਿਗਨ੍ਤਬ੍ਬਾਨਂ ਸਤ੍ਤਤਿਂਸਬੋਧਿਪਕ੍ਖਿਯਧਮ੍ਮਾਨਞ੍ਚ ਅਨੁਲੋਮਤੋ ਮਗ੍ਗਵੀਥਿਯਂ ਗੋਤ੍ਰਭੁਤੋ ਪੁਬ੍ਬੇ ਪਵਤ੍ਤਂ ਸਚ੍ਚਾਨੁਲੋਮਿਕਞਾਣਸਙ੍ਖਾਤਂ ਨਵਮਂ **ਅਨੁਲੋਮਞਾਣ**ਞ੍ਚ ਇਮਾਨਿ ਨਵ ਞਾਣਾਨਿ ਞਾਣਦਸ੍ਸਨਵਿਸੁਦ੍ਧਿਯਾ ਪਟਿਪਦਾਭਾਵਤੋ ਤਿਲਕ੍ਖਣਜਾਨਨਟ੍ਠੇਨ, ਪਚ੍ਚਕ੍ਖਤੋ ਦਸ੍ਸਨਟ੍ਠੇਨ, ਪਟਿਪਕ੍ਖਤੋ ਵਿਸੁਦ੍ਧਤ੍ਤਾ ਚ **ਪਟਿਪਦਾਞਾਣਦਸ੍ਸਨਵਿਸੁਦ੍ਧਿ ਨਾਮ।**

੫੫. ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ ਪਰਿਪਾਕੋ **ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਪਰਿਪਾਕੋ,** ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾਞਾਣਂ। ਤਂ **ਆਗਮ੍ਮ** ਪਟਿਚ੍ਚ। ਇਦਾਨਿ **ਅਪ੍ਪਨਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿਸ੍ਸਤੀ**ਤਿ ''ਇਦਾਨਿ ਅਪ੍ਪਨਾਸਙ੍ਖਾਤੋ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਮਗ੍ਗੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿਸ੍ਸਤੀ''ਤਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਕ੍ਖਣੇ। **ਯਂ ਕਿਞ੍ਚੀ**ਤਿ ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾਯ ਗਹਿਤੇਸੁ ਤੀਸੁ ਏਕਂ ਯਂ ਕਿਞ੍ਚਿ।

੫੬. ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ ਮਤ੍ਥਕਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ **ਸਿਖਾਪ੍ਪਤ੍ਤਾ**। ਅਨੁਲੋਮਞਾਣਸਹਿਤਤਾਯ **ਸਾਨੁਲੋਮਾ**। ਸਾ ਏਵ ਸਙ੍ਖਾਰੇਸੁ ਉਦਾਸੀਨਤ੍ਤਾ **ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾ**। ਯਥਾਨੁਰੂਪਂ ਅਪਾਯਾਦਿਤੋ, ਸਙ੍ਖਾਰਨਿਮਿਤ੍ਤਤੋ ਚ ਵੁਟ੍ਠਹਨਤੋ ਵੁਟ੍ਠਾਨਸਙ੍ਖਾਤਂ ਮਗ੍ਗਂ ਗਚ੍ਛਤੀਤਿ **ਵੁਟ੍ਠਾਨਗਾਮਿਨੀ**।

੫੭. **ਅਭਿਸਮ੍ਭੋਨ੍ਤੋ**ਤਿ ਪਾਪੁਣਨ੍ਤੋ।

੫੮. **ਪਰਿਜਾਨਨ੍ਤੋ**ਤਿ ''ਏਤ੍ਤਕਂ ਦੁਕ੍ਖਂ, ਨ ਇਤੋ ਊਨਾਧਿਕ''ਨ੍ਤਿ ਪਰਿਚ੍ਛਿਜ੍ਜ ਜਾਨਨ੍ਤੋ। **ਸਚ੍ਛਿਕਰੋਨ੍ਤੋ**ਤਿ ਆਰਮ੍ਮਣਕਰਣਵਸੇਨ ਪਚ੍ਚਕ੍ਖਂ ਕਰੋਨ੍ਤੋ। **ਮਗ੍ਗਸਚ੍ਚਂ ਭਾਵਨਾਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਮਗ੍ਗਸਚ੍ਚਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਮਗ੍ਗਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸ ਚਤੁਤ੍ਥਸਚ੍ਚਸ੍ਸ ਸਹਜਾਤਾਦਿਪਚ੍ਚਯੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਵਡ੍ਢਨਵਸੇਨ। ਏਕਸ੍ਸੇਵ ਞਾਣਸ੍ਸ ਚਤੁਕਿਚ੍ਚਸਾਧਨਂ ਪਦੀਪਾਦੀਨਂ ਵਟ੍ਟਿਦਾਹਾਦਿਚਤੁਕਿਚ੍ਚਦਸ੍ਸਨਤੋ, ''ਯੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੁਕ੍ਖਂ ਪਸ੍ਸਤੀ''ਤ੍ਯਾਦਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੫.੧੧੦੦; ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ੨.੮੩੯) ਆਗਮਤੋ ਚ ਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਿਤਬ੍ਬਂ।

੫੯. **ਦ੍ਵੇ ਤੀਣਿ ਫਲਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਪਵਤ੍ਤਿਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਮਗ੍ਗਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਯਾ ਅਨੁਰੂਪਤੋ ਦ੍ਵੇ ਵਾ ਤੀਣਿ ਵਾ ਫਲਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਅਪਨੀਤਗ੍ਗਿਮ੍ਹਿ ਠਾਨੇ ਉਣ੍ਹਤ੍ਤਨਿਬ੍ਬਾਪਨਤ੍ਥਾਯ ਘਟੇਹਿ ਅਭਿਸਿਞ੍ਚਮਾਨਮੁਦਕਂ ਵਿਯ ਸਮੁਚ੍ਛਿਨ੍ਨਕਿਲੇਸੇਪਿ ਸਨ੍ਤਾਨੇ ਦਰਥਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਮ੍ਭਕਾਨਿ ਹੁਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਿਤ੍ਵਾ, ਤੇਸਂ ਪਵਤ੍ਤਿਯਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। **ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਞਾਣਾਨੀ**ਤਿ ਮਗ੍ਗਫਲਾਦਿਵਿਸਯਾਨਿ ਕਾਮਾਵਚਰਞਾਣਾਨਿ, ਯਾਨਿ ਸਨ੍ਧਾਯ ''ਵਿਮੁਤ੍ਤਸ੍ਮਿਂ ਵਿਮੁਤ੍ਤਮਿਤਿ ਞਾਣਂ ਹੋਤੀ''ਤਿ (ਮਹਾਵ॰ ੨੩) ਵੁਤ੍ਤਂ।

੬੦. ਇਦਾਨਿ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਾਯ ਭੂਮਿਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **“ਮਗ੍ਗਂ ਫਲਞ੍ਚਾ”**ਤ੍ਯਾਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਤ੍ਥ ''ਇਮਿਨਾਵ ਵਤਾਹਂ ਮਗ੍ਗੇਨ ਆਗਤੋ''ਤਿ **ਮਗ੍ਗਂ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਤਿ**। ਤਤੋ ''ਅਯਂ ਨਾਮ ਮੇ ਆਨਿਸਂਸੋ ਲਦ੍ਧੋ''ਤਿ ਤਸ੍ਸ **ਫਲਂ,** ਤਤੋ ''ਅਯਂ ਨਾਮ ਮੇ ਧਮ੍ਮੋ ਆਰਮ੍ਮਣਤੋ ਸਚ੍ਛਿਕਤੋ''ਤਿ **ਨਿਬ੍ਬਾਨਞ੍ਚ ਪਣ੍ਡਿਤੋ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਤਿ।** ਤਤੋ ''ਇਮੇ ਨਾਮ ਮੇ ਕਿਲੇਸਾ ਪਹੀਨਾ''ਤਿ **ਪਹੀਨੇ ਕਿਲੇਸੇ,** ''ਇਮੇ ਨਾਮ ਅਵਸਿਟ੍ਠਾ''ਤਿ ਅਵਸਿਟ੍ਠਕਿਲੇਸੇ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਤਿ ਵਾ, ਨ ਵਾ। ਕੋਚਿ ਸੇਕ੍ਖੋ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਤਿ, ਕੋਚਿ ਨ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਕਾਮਚਾਰੋਤ੍ਯਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਤਥਾ ਹਿ ਮਹਾਨਾਮੋ ਸਕ੍ਕੋ ''ਕੋ ਸੁ ਨਾਮ ਮੇ ਧਮ੍ਮੋ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਅਪ੍ਪਹੀਨੋ''ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੭੫; ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ੨.੮੧੨) ਅਪ੍ਪਹੀਨੇ ਕਿਲੇਸੇ ਪੁਚ੍ਛਿ। ਅਰਹਤੋ ਪਨ ਅਵਸਿਟ੍ਠਕਿਲੇਸਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਂ ਨਤ੍ਥਿ ਸਬ੍ਬਕਿਲੇਸਾਨਂ ਪਹੀਨਤ੍ਤਾ, ਤਸ੍ਮਾ ਤਿਣ੍ਣਂ ਸੇਕ੍ਖਾਨਂ ਪਨ੍ਨਰਸ ਅਰਹਤੋ ਚਤ੍ਤਾਰੀਤਿ ਏਕੂਨਵੀਸਤਿ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਞਾਣਾਨੀਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ।

ਛਬ੍ਬਿਸੁਦ੍ਧਿਕਮੇਨਾਤਿ (ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ੨.੬੬੨ ਆਦਯੋ) ਸੀਲਚਿਤ੍ਤਵਿਸੁਦ੍ਧੀਨਂ ਵਸੇਨ ਮੂਲਭੂਤਾਨਂ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ, ਦਿਟ੍ਠਿਵਿਸੁਦ੍ਧਿਆਦੀਨਂ ਵਸੇਨ ਸਰੀਰਭੂਤਾਨਂ ਚਤੁਨ੍ਨਨ੍ਤਿ ਏਤਾਸਂ ਛਨ੍ਨਂ ਵਿਸੁਦ੍ਧੀਨਂ ਕਮੇਨ। ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਸਚ੍ਚਾਨਂ ਜਾਨਨਤਾ, ਪਚ੍ਚਕ੍ਖਕਰਣਤੋ, ਕਿਲੇਸਮਲੇਹਿ ਵਿਸੁਦ੍ਧਤ੍ਤਾ ਚ **ਞਾਣਦਸ੍ਸਨਵਿਸੁਦ੍ਧਿ ਨਾਮ**।

ਏਤ੍ਥਾਤਿ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨੇ।

ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਭੇਦਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਵਿਮੋਕ੍ਖਭੇਦਵਣ੍ਣਨਾ

੬੧. **ਤਤ੍ਥ** ਤਸ੍ਮਿਂ ਉਦ੍ਦੇਸੇ। ਸਙ੍ਖਾਰੇਸੁ ''ਯੋ ਅਤ੍ਤਾਭਿਨਿਵੇਸੋ ਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਕਾਰਕੋ ਫਲਸ੍ਸ ਚ ਵੇਦਕੋ ਏਸੋ ਮੇ ਅਤ੍ਤਾ''ਤਿ ਏਵਂ ਅਭਿਨਿਵੇਸੋ ਦਲ੍ਹਗ੍ਗਾਹੋ, ਤਂ ਮੁਞ੍ਚਨ੍ਤੀ ''ਅਨਤ੍ਤਾ''ਤਿ ਪਵਤ੍ਤਾ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾਵ ਅਤ੍ਤਸੁਞ੍ਞਤਾਕਾਰਾਨੁਪਸ੍ਸਨਤੋ **ਸੁਞ੍ਞਤਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਨਾਮ ਵਿਮੋਕ੍ਖਮੁਖਂ** ਪਟਿਪਕ੍ਖਤੋ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਵਸੇਨ ਵਿਮੋਕ੍ਖਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਂ ਮਗ੍ਗਫਲਸ੍ਸ ਦ੍ਵਾਰਂ ਹੋਤਿ।

੬੨. ਸਙ੍ਖਾਰੇਸੁ ‘‘ਅਨਿਚ੍ਚ’’ਨ੍ਤਿ ਪਵਤ੍ਤਾ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਅਨਿਚ੍ਚੇ ‘‘ਨਿਚ੍ਚ’’ਨ੍ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੪.੪੯; ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੧.੨੩੬; ਵਿਭ॰ ੯੩੯) ਪਵਤ੍ਤੰ ਸਞ੍ਞਾਚਿਤ੍ਤਦਿਟ੍ਠਿਵਿਪਲ੍ਲਾਸਸਙ੍ਖਾਤੰ **ਵਿਪਲ੍ਲਾਸਨਿਮਿਤ੍ਤੰ ਮੁਞ੍ਚਨ੍ਤੀ** ਪਜਹਨ੍ਤੀ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸਨਿਮਿਤ੍ਤਰਹਿਤਾਕਾਰਾਨੁਪਸ੍ਸਨਤੋ **ਅਨਿਮਿਤ੍ਤਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਨਾਮ** ਵਿਮੋਕ੍ਖਮੁਖੰ ਹੋਤੀਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ।

੬੩. ‘‘ਦੁਕ੍ਖ’’ਨ੍ਤਿ ਪਵਤ੍ਤਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਸਙ੍ਖਾਰੇਸੁ ‘‘ਏਤੰ ਮਮ, ਏਤੰ ਸੁਖ’’ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਨਯੇਨ ਪਵਤ੍ਤੰ ਕਾਮਭਵਤਣ੍ਹਾਸਙ੍ਖਾਤੰ **ਤਣ੍ਹਾਪਣਿਧਿੰ** ਤਣ੍ਹਾਪਤ੍ਥਨੰ **ਮੁਞ੍ਚਨ੍ਤੀ** ਦੁਕ੍ਖਾਕਾਰਦਸ੍ਸਨੇਨ ਪਰਿਚ੍ਚਜਨ੍ਤੀ ਪਣਿਧਿਰਹਿਤਾਕਾਰਾਨੁਪਸ੍ਸਨਤੋ **ਅਪ੍ਪਣਿਹਿਤਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਨਾਮ**।

੬੪. **ਤਸ੍ਮਾ**ਤਿ ਯਸ੍ਮਾ ਏਤਾਸੰ ਤਿਸ੍ਸਨ੍ਨੰ ਏਤਾਨਿ ਤੀਣਿ ਨਾਮਾਨਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਯਦਿ ਵੁਟ੍ਠਾਨਗਾਮਿਨਿਵਿਪਸ੍ਸਨਾ ਅਨਤ੍ਤਤੋ ਵਿਪਸ੍ਸਤਿ। **ਮਗ੍ਗੋ ਸੁਞ੍ਞਤੋ ਨਾਮ ਵਿਮੋਕ੍ਖੋ ਹੋਤਿ** ਆਗਮਨਵਸੇਨ ਲਦ੍ਧਨਾਮਤ੍ਤਾ।

੬੬. **ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਗਮਨਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਸਙ੍ਖਾਤਾਗਮਨਵਸੇਨ। ਆਗਚ੍ਛਤਿ ਏਤੇਨ ਮਗ੍ਗੋ, ਫਲਞ੍ਚਾਤਿ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਮਗ੍ਗੋ ਇਧ **ਆਗਮਨੰ** ਨਾਮ।

੬੭. **ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨਾ**ਤਿ ਪੁਬ੍ਬੇ ਵੁਤ੍ਤਅਨਤ੍ਤਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਦਿਵਸੇਨ। **ਯਥਾਸਕੰ ਫਲਮੁਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਮ੍ਪੀ**ਤਿ ਯਥਾਲਦ੍ਧਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਫਲਭੂਤੰ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਤ੍ਤਨੋ ਫਲੰ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਮ੍ਪਿ ਮਗ੍ਗਾਗਮਨਵਸੇਨ ਅਲਭਿਤ੍ਵਾ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਗਮਨਵਸੇਨੇਵ ਤੀਣਿ ਨਾਮਾਨਿ ਲਭਤਿ ਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿਕਾਲੇ ਤਦਾ ਮਗ੍ਗਪ੍ਪਵਤ੍ਤਾਭਾਵੇਨ ਤਸ੍ਸ ਦ੍ਵਾਰਭਾਵਾਯੋਗਤੋ। **ਆਰਮ੍ਮਣਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਖਾਰਸੁਞ੍ਞਤਤ੍ਤਾ, ਸਙ੍ਖਾਰਨਿਮਿਤ੍ਤਰਹਿਤਤ੍ਤਾ, ਤਣ੍ਹਾਪਣਿਧਿਰਹਿਤਤ੍ਤਾ ਚ ਸੁਞ੍ਞਤਅਨਿਮਿਤ੍ਤਅਪ੍ਪਣਿਹਿਤਨਾਮਵਨ੍ਤੰ ਨਿਬ੍ਬਾਨੰ ਆਰਬ੍ਭ ਪਵਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਤਸ੍ਸ ਵਸੇਨ। **ਸਰਸਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਰਾਗਾਦਿਸੁਞ੍ਞਤਤ੍ਤਾ, ਰੂਪਨਿਮਿਤ੍ਤਾਦਿਆਰਮ੍ਮਣਰਹਿਤਤ੍ਤਾ, ਕਿਲੇਸਪਣਿਧਿਰਹਿਤਤ੍ਤਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਗੁਣਵਸੇਨ। **ਸਬ੍ਬਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਮਗ੍ਗਵੀਥਿਯੰ, ਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿਵੀਥਿਯਞ੍ਚ। **ਸਬ੍ਬੇਸਮ੍ਪੀ**ਤਿ ਮਗ੍ਗਸ੍ਸ, ਫਲਸ੍ਸਪਿ।

ਵਿਮੋਕ੍ਖਭੇਦਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਪੁਗ੍ਗਲਭੇਦਵਣ੍ਣਨਾ

੬੮. ਸਤ੍ਤਕ੍ਖਤ੍ਤੁੰ ਸਤ੍ਤਸੁ ਵਾਰੇਸੁ ਕਾਮਸੁਗਤਿਯੰ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਗ੍ਗਹਣੰ ਪਰਮੰ ਏਤਸ੍ਸਾਤਿ **ਸਤ੍ਤਕ੍ਖਤ੍ਤੁਪਰਮੋ** ਨ ਪਨ ਅਟ੍ਠਮਾਦਿਕਾਮਭਵਗਾਮੀਤਿਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਯੰ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤੰ ‘‘ਨ ਤੇ ਭਵੰ ਅਟ੍ਠਮਮਾਦਿਯਨ੍ਤੀ’’ਤਿ (ਖੁ॰ ਪਾ॰ ੬.੯; ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੨੩੨; ਨੇਤ੍ਤਿ॰ ੧੧੫)। ਰੂਪਾਰੂਪਸੁਗਤਿਭਵੇ ਪਨ ਸਤ੍ਤਵਾਰਤੋ ਪਰਮ੍ਪਿ ਗਚ੍ਛਤੀਤਿ ਆਚਰਿਯਾ।

੬੯. **ਰਾਗਦੋਸਮੋਹਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਮੋਹਗ੍ਗਹਣੰ ਰਾਗਦੋਸੇਕਟ੍ਠਮੋਹੰ ਸਨ੍ਧਾਯਾਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੰ।

੭੦. ਖੀਣਾ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਆਸਵਾ ਏਤਸ੍ਸਾਤਿ **ਖੀਣਾਸਵੋ**। ਦਕ੍ਖਿਣਾਰਹੇਸੁ ਅਗ੍ਗਤ੍ਤਾ **ਅਗ੍ਗਦਕ੍ਖਿਣੇਯ੍ਯੋ**।

ਪੁਗ੍ਗਲਭੇਦਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਭੇਦਵਣ੍ਣਨਾ

੭੨. **ਸਬ੍ਬੇਸਮ੍ਪੀ**ਤਿ ਚਤੁਨ੍ਨਮ੍ਪਿ ਅਰਿਯਪੁਗ੍ਗਲਾਨੰ।

੧੩. ਚਿਤ੍ਤੁਚੇਤਸਿਕਾਨਂ ਅਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸ ਨਿਰੋਧਸ੍ਸ ਸਮਾਪਤ੍ਤਿ **ਨਿਰੋਧਸਮਾਪਤ੍ਤਿ,** ਦਿਟ੍ਠੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਚਿਤ੍ਤੁਨਿਰੋਧਂ ਪਤ੍ਵਾ ਵਿਹਰਣਂ। **ਅਨਾਗਾਮੀਨਞ੍ਚਾ**ਤਿ ਕਾਮਰੂਪਭਵਟ੍ਠਾਨਂ ਅਟ੍ਠਸਮਾਪਤ੍ਤਿਲਾਭੀਨਮੇਵ ਅਨਾਗਾਮੀਨਂ, ਤਥਾ ਖੀਣਾਸਵਾਨਞ੍ਚ। **ਤਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਨਿਰੋਧਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯਂ। **ਯਾਵ ਆਕਿਞ੍ਚਞ੍ਞਾਯਤਨਂ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਏਵਂ ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾਨਂ ਯੁਗਨਦ੍ਧਭਾਵਾਪਾਦਨਵਸੇਨ ਯਾਵ ਆਕਿਞ੍ਚਞ੍ਞਾਯਤਨਂ, ਤਾਵ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ। **ਅਧਿਟ੍ਠੇਯ੍ਯਾਦਿਕ**ਨ੍ਤਿ ਕਾਯਪਟਿਬਦ੍ਧਂ ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਵਿਸੁਂ ਵਿਸੁਂ ਠਪਿਤਚੀਵਰਾਦਿਪਰਿਕ੍ਖਾਰਗੇਹਾਦੀਨਂ ਅਗ੍ਗਿਆਦਿਨਾ ਅਵਿਨਾਸਨਾਧਿਟ੍ਠਾਨਂ, ਸਂਘਪਟਿਮਾਨਨਸਤ੍ਥੁਪਕ੍ਕੋਸਨਾਨਂ ਪੁਰੇਤਰਂ ਵੁਟ੍ਠਾਨਂ, ਸਤ੍ਤਾਹਬ੍ਭਨ੍ਤਰੇ ਆਯੁਸਙ੍ਖਾਰਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਓਲੋਕਨਨ੍ਤਿ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਂ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਾਦਿਕਂ ਪੁਬ੍ਬਕਿਚ੍ਚਂ ਕਤ੍ਵਾ।

ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਭੇਦਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਉਯ੍ਯੋਜਨਵਣ੍ਣਨਾ

੧੫. **ਪਟਿਪਤ੍ਤਿਰਸਸ੍ਸਾਦ**ਨ੍ਤਿ ਝਾਨਸੁਖਫਲਸੁਖਾਦਿਭੇਦਂ ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾਪਟਿਪਤ੍ਤਿਰਸਸ੍ਸਾਦਂ।

ਇਤਿ ਅਭਿਧਮ੍ਮਤ੍ਥਵਿਭਾਵਿਨਿਯਾ ਨਾਮ ਅਭਿਧਮ੍ਮਤ੍ਥਸਙ੍ਗਹਵਣ੍ਣਨਾਯ

ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਪਰਿਚ੍ਛੇਦਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਨਿਗਮਨਵਣ੍ਣਨਾ

(ਕ) ਚਾਰਿਤ੍ਤੇਨ ਕੁਲਾਚਾਰੇਨ ਸੋਭਿਤੇ ਵਿਸਾਲਕੁਲੇ ਉਦਯੋ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿ ਯਸ੍ਸ, ਤੇਨ, ਕਮ੍ਮਾਦਿਵਿਸਯਾਯ ਸਦ੍ਧਾਯ ਅਭਿਵੁਦ੍ਧੋ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧੋ ਚ ਦਾਨਸੀਲਾਦਿਗੁਣਾਨਂ ਉਦਯੋ ਯਸ੍ਸ, ਤੇਨ, **ਨਮ੍ਪਵ੍ਹਯੇਨ** ਨਮ੍ਪਨਾਮਕੇਨ, **ਪਰਾਨੁਕਮ੍ਪਂ** ਸਾਸਨੇ ਸੁਖੋਤਰਣਪਰਿਪਾਚਨਲਕ੍ਖਣਂ ਪਰਾਨੁਗ੍ਗਹਂ, **ਪਣਿਧਾਯ** ਪਤ੍ਥੇਤ੍ਵਾ ਯਂ ਪਕਰਣਂ **ਪਤ੍ਥਿਤਂ** ਅਭਿਯਾਚਿਤਂ, ਤਂ ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਪਰਿਨਿਟ੍ਠਿਤਨ੍ਤਿ ਯੋਜਨਾ।

(ਖ) **ਤੇਨ** ਪਕਰਣਪ੍ਪਸੁਤੇਨ ਵਿਪੁਲੇਨ ਪੁਞ੍ਞੇਨ ਪਞ੍ਞਾਵਦਾਤੇਨ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਪਞ੍ਞਾਪਰਿਸੁਦ੍ਧੇਨ ਸੀਲਾਦਿਗੁਣੇਨ ਸੋਭਿਤਾ। ਤਤੋਯੇਵ ਲਜ੍ਜਿਨੋ ਭਿਕ੍ਖੂ, ਧਞ੍ਞਾਨਂ ਅਧਿਵਾਸਭੂਤਂ, **ਉਦਿਤੋਦਿਤਂ** ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਪ੍ਪਸਿਦ੍ਧਂ, **ਮੂਲਸੋਮਂ** ਨਾਮ ਵਿਹਾਰਂ, ਪੁਞ੍ਞਵਿਭਵਸ੍ਸ ਉਦਯਸਙ੍ਖਾਤਾਯ ਮਙ੍ਗਲਤ੍ਥਾਯ ਆਯੁਕਨ੍ਤਂ ਮਞ੍ਞਨ੍ਤੁ, ਤਤ੍ਥ ਨਿਵਾਸਿਨੋ ਭਿਕ੍ਖੂ ਈਦਿਸਾ ਹੋਨ੍ਤੁਤਜਧਿਪ੍ਪਾਯੋ।

ਨਿਗਮਨਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ ਚਾਯਂ ਅਭਿਧਮ੍ਮਤ੍ਥਵਿਭਾਵਿਨੀ ਨਾਮ।

ਅਭਿਧਮ੍ਮਤ੍ਥਸਙ੍ਗਹਟੀਕਾ।

ਨਿਗਮਨਕਥਾ

੧. ਰਮ੍ਮੇ **ਪੁਲਤ੍ਥਿ**ਨਗਰੇ ਨਗਰਾਧਿਰਾਜੇ,
ਰਞ੍ਞਾ **ਪਰਕ੍ਕਮ**ਭੁਜੇਨ ਮਹਾਭੁਜੇਨ।

ਕਾਰਾਪਿਤੇ ਵਸਤਿ **ਜੇਤਵਨੇ** ਵਿਹਾਰੇ।
ਯੋ ਰਮ੍ਮਹਮ੍ਮਿਯਵਰੂਪਵਨਾਭਿਰਾਮੇ॥

੨. ਸਮ੍ਪਨ੍ਨਸੀਲਦਮਸੰਯਮਤੋਸਿਤੇਹਿ,
ਸਮ੍ਮਾਨਿਤੋ ਵਸਿਗਣੇਹਿ ਗੁਣਾਕਰੇਹਿ।
ਪਤ੍ਤੋ ਮੁਨਿਨ੍ਦਵਚਨਾਦਿਸੁ ਨੇਕਗਨ੍ਥ-
ਜਾਤੇਸੁ ਚਾਚਰਿਯਤਂ ਮਹਿਤਂ ਵਿਦੂਹਿ॥

੩. ਞਾਣਾਨੁਭਾਵਮਿਹ ਯਸ੍ਸ ਚ ਸੂਚਯਨ੍ਤੀ,
ਸੰਵਣ੍ਣਨਾ ਚ ਵਿਨਯਟ੍ਠਕਥਾਦਿਕਾਨਂ।
ਸਾਰਤ੍ਥਦੀਪਨਿਮੁਖਾ ਮਧੁਰਤ੍ਥਸਾਰ-
ਸਨ੍ਦੀਪਨੇਨ ਸੁਜਨਂ ਪਰਿਤੋਸਯਨ੍ਤੀ॥

੪. ਤਸ੍ਸਾਨੁਕਮ੍ਪਮਵਲਮ੍ਬਿਯ **ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤ**-
ਤ੍ਥੇਰਸ੍ਸ ਥਾਮਗਤਸਾਰਗੁਣਾਕਰਸ੍ਸ।
ਯੋ ਨੇਕਗਨ੍ਥਵਿਸਯਂ ਪਟੁਤਂ ਅਲਤ੍ਥਂ,
ਤਸ੍ਸੇਸ ਞਾਣਵਿਭਵੋ ਵਿਭਵੇਕਹੇਤੁ॥

੫. ਸੋਹਮੇਤਸ੍ਸ ਸੰਸੁਦ੍ਧ-ਵਾਯਾਮਸ੍ਸਾਨੁਭਾਵਤੋ।
ਅਦ੍ਧਾਸਾਸਨਦਾਯਾਦੋ, ਹੇਸ੍ਸਂ ਮੇਤ੍ਤੇਯਜਸਤ੍ਥੁਨੋ॥

੬. ਜੋਤਯਨ੍ਤੁਂ ਤਦਾ ਤਸ੍ਸ, ਸਾਸਨਂ ਸੁਦ੍ਧਮਾਨਸਂ।
ਪਸ੍ਸੇਯਜਂ ਸਕ੍ਕਰੇਯਜਞ੍ਚੁ, ਗਰੁਂ ਮੇ ਸਾਰਿਸਮ੍ਭਵਂ॥

੭. ਦਿਨੇਹਿ ਚਤੁਵੀਸੇਹਿ, ਟੀਕਾਯਂ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ ਯਥਾ।
ਤਥਾ ਕਲਜਾਣਸਙ੍ਕਪ੍ਪਾ, ਸੀਘਂ ਸਿਜ੍ਝਨ੍ਤੁ ਪਾਇਨਨ੍ਤਿ॥

ਇਤਿ ਭਦਨ੍ਤਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤਮਹਾਥੇਰਸ੍ਸ ਸਿਸ੍ਸੇਨ ਰਚਿਤਾ

ਅਭਿਧਮ੍ਮਤ੍ਥਵਿਭਾਵਿਨੀ ਨਾਮ

ਅਭਿਧਮ੍ਮਤ੍ਥਸਙ੍ਗਹਟੀਕਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।